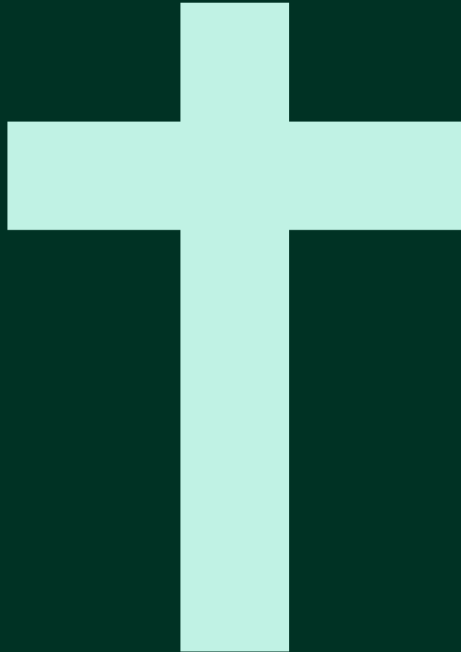

Testamento jaa maa
jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande (MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022

a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9

Contents

Mateo	1
Marcos	39
Lucas	64
Juan	104
Hechos	132
Romanos	170
1 Corintios	186
2 Corintios	201
Gálatas	211
Efesios	217
Filipenses	223
Colosenses	227
1 Tesalonicenses	231
2 Tesalonicenses	235
1 Timoteo	237
2 Timoteo	242
Tito	245
Filemón	247
Hebreos	248
Santiago	260
1 Pedro	265
2 Pedro	270
1 Juan	273
2 Juan	277
3 Juan	278
Judas	279
Apocalípsis	281

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jín ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jín Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isaí. ⁶ Te Isaí ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasí'í Urías. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jín ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yii María, ña'an-ún ni skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Ondé Abraham te ondé David ío uxí kuun tatá. Te ondé David te ondé kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxí kuun tatá. Te ondé kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te ondé ni kaku Cristo, suni ío uxí kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi ní kaku Jesucristo súan ni io. Náa-ya, María, ja á ni kundaa tu'un ja tánda'a-ña jín José, te ondé ná té ketá'an-ga-ña jín-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñn chaa va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jín-ña, chi sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákani ini-de, te ni chaa-ni ñn ndajá'a máa Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jín-de jín jani: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chi ja nú'un chii-ña jián, ondé nuu máa Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñn se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. Chi máa-i, nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an máa Tatá jín chaa ni jani tu'un-ya: ²³ Koo ñn ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñn se'e yíi. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jín máa-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'u núu José. Te ni ndukoo-de. Te ni sá'a-de nátu'un ni tá'ú tíñu ndajá'a máa Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de ñasí'í-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jín-ña, ondé ni kaku se'e yíi núu-ña. Te ni skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndíchi jín tíñuú xíní

¹ Te ni kaku Jesús ini ñuu Belén ndañúu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yakú chaa ndíchi, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kándeé rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi ni kajini-ri tíñuú xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chíñu'ún-rí-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, ondé jín taká ñayivi núu Jerusalén. ⁴ Te ni nastútú-de taká sutu ñá'nu jín taká chaa káchaa tutu ini ñuu. Te ni jiká tu'un-de chaa-ún nú ndénu kaku Cristo. ⁵ Te máa chaa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Ini ñuu Belén

ndañúu Judea, chí nuu tutú ja ní chíso cháa ni jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róo ñuu Belén ndañúu Judá, na tú lúli-ga-ro núu cháa kakuñá'nu ñuu Judá, chí ini-ro kenda ñn I'a tá'ú tíñu nuu-yo. Te koto-ya ñáyivi ñuu-ri Israel, áchí tutú. ⁷ Yúan-na te Herodes, ni kana sa'í-de xini cháa ndíchi-ún. Te ni ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tiñúú xini-ún. ⁸ Te ni táji-de cháa-ún kaja'an-de ñuu Belén. Te ni ka'an rey: Kuángoyo-ni yúan, te kaka tu'un vá'a-ni sikí súchi lúli-ún. Te ní ni kajini-ni nuu-í, te kastu'un-ni nuu-ná náva'a suni ná kichiñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an rey. Te kaja'an-de. Te máa tíñúú xini já ní kajini-de ichi núu kána ndikandii, yoxnúú-ti nuu-dé onde ni jaa-ti núu kátuu súchi lúli-ún. Te yúan ni jukuiñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tiñúú xini-ún, te ni kakusi xaan ini-de. ¹¹ Te ni kivi koyo-de ini ve'e. Te ni kajini-de nuu súchi lúli-ún jín náa-i María. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-í. Te ni kachiñú'ún-de-i. Te ni kajuña-de janu-dé. Te ni kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia ua nuu-í. ¹² Te ni kaskoto jani-de. Te ni jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yuán ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kaja'an-de. Yúan-na te ñn ndajá'a máa Tatá, ni skoto-ya José nuu kixi-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchi lúli ján jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'un-ri nuu-ro. Chí a yani nandúkú Herodes súchi lúli ján já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, ni nata'u núu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchi lúli jín náa-i kaja'an ñúú-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te ni kandee-de yúan onde ni ji'i Herodes. Te ni skikuu tu'un ni ka'an máa Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto ni kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé súchi yí lúli

¹⁶ Yúan-na te Herodes ja ní jini-de ja súan ni kasakátá cháa ndíchi núu-dé, te ni kiti xaan ini-de. Te ni táji-de soldado kaja'an. Te ni kaja'ni táká súchi yí lúli úu kuia jín já lúli-ga ká'io-i ini ñuu Belén jín táká ndañúu, natu'un ni ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchi-ún jín-de. ¹⁷ Yuán ní skikuu tu'un ni ka'an Jeremías cháa ni jani tu'un Dios, chí ni ka'an-de: ¹⁸ Ini ñuu Ramá ni jini so'o-ri ja kanda'i te kande'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuní-ña ndúsi ini-ña, chí ni ndi'i-i, ni kanaa. Achí. ¹⁹ Te vásá ní ji'i rey Herodes. Te ñn ndajá'a máa Tatá, ni skoto jani-ya José onde nuu kandee-de ñuu Egipto. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchi lúli ján jín náa-i, te no'on-ro ñuu Israel kunchaa-ro, chí a ni kaji'i ja kakuñi ka'ni súchi ján núu. Achí. ²¹ Yúan-na te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchi lúli-ún jín náa-i. Te kano'on-dé ñuu Israel. ²² Te ni ni'in-dé tu'un ja Arquelao tá'ú tíñu ini ñuu Judea, ni jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te ni yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, ni skoto jani-ya José. Yuán kuá'an-de ñn ndañúu Galilea. ²³ Te ni jaa-de ñn ñuu nání Nazaret. Te yúan ni kanchaa-de. Te ni skikuu tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios: Cháa ñuu Nazaret kunání-yá, áchí.

3

Juan, cháa skuánducha

¹ Te jika kivi ní cháa Juan cháa skuánducha kándii-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te ni jani-de tu'un. ² Te ni ka'an-de: Nakani ini jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu natu'un andívi, áchí-de. ³ Chí sikí cháa yá'a ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios onde sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máa Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, ni kuu xii camello. Te ni nu'ni ñn sánchii ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé ni kuu ndikuá'yú jín ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñáyivi ñuu Jerusalén jín táká ñáyivi ñuu Judea jín táká ñáyivi yúñúu Jordán, ni kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te ni skuánducha-dé-i ini yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te ni jini-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jín cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te ni ka'an-de jín: Se'e ko kakuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró koto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu ja á ni nakani ini-ro-ún. ⁹ Te ma káni ini-ro ká'an-ro: Abraham kuu táa-yo. Chí ká'an-ri jín-ró já kuu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátuu tú'a

hacha ja xítì yúnu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xítì te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko I'a vai ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Te tú kúñá'nu-rí kundiso-rí ndijan-yá. Máa-yá skuánducha-yá róó jíin Espíritu Santo jíin ñú'un. ¹² Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

¹³ Yúan-na te ni kenda Jesús iní ñuu Galilea. Te ni chaq-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chi ni ka'an-de jíin-yá: Sua kánúú ja skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko ni ka'an Jesús jíin-de: Vina te sá'a-ró, chi súan kánúú skíkuu-yó taká tiñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vásá ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu ni janducha Jesús, te ni nana-ni-ya iní nducha. Te ni nuña andíví. Te ni jini-ya Espíritu Dios júngava vai natu'un paloma. Te ni jinú sikí-yá. ¹⁷ Te ni kenda ñn tu'un ichi ándíví ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-rí ja kúndá'ú iní-rí-i, te kúsi iní-rí jíin-i, áchí.

4

Sikí ja ní jito nchaq tá'an kui'na jíin-yá

¹ Yúan-na te ni jaa Jesús onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu, náva'a koto nchaq tá'an kui'na jíin-yá. ² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, ni io ndicha iní-ya. Yúan-na te vásá ní jì'i-ya sóko. ³ Te ni jaa kui'na ní jito nchaq tá'an jíin-yá. Te ni ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te ni ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chi suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jíin-yá máá ñúu ij. Te yúan ni kaa jíin-yá xini torre ve'e ij. ⁶ Te ni ka'an jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máa-ró ondé nuu ñú'un, chi yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii sikí-ro, te kunu nchaq-ya róó náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jíin kui'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma koto nchaq-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jínu ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-yá xini ñn yuku súkún xáan. Te ni stá'an taká ñuu luu ñí ñúyívi núu-yá. ⁹ Te ni kachí jíin-yá: Taká ñuu yá'a kua'a-rí nuu-ro nú jukuiñi jíití-ró te chiñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te ni kachí Jesús jíin kui'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chi yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máa-ró, te nuu máá ñn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te ni kuxio kui'na-ún kua'an. Te ni chaqoyo ndajá'a ándíví ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-yá ñuu Galilea. ¹³ Te ni xndóo-ya ñuu Nazaret. Te ni jaa-ya ñuu Capernaum. Te ñuu-ún ncháa yani yu'u mar ma'ñú ñuu Zabulón jíin ñuu Neftalí. Te ni kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías chaq ni jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón jíin ñuu Neftalí ichi núu mar inga lado yúcha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayívi sñn nación. ¹⁶ Te ñayívi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i ñn luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayívi kákuñi naa, áchí-de.

Ndasa ni kejá'a Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Onde sáa ní kejá'a Jesús jáni-ya tú'un: Nakani iní jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu natu'un andíví, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu uu tá'an ñani, ñn Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé iní mar. Chi chaq kátiñn tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róó chaq tñn ñayívi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu uu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan. Te ká'jin-de iní barco jíin táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xini-dé. ²² Te chaq-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jíin táa-de. Te ni

kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñú Galilea, ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga máa-de. Te jani-ya tú'un ja koo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táká ñayivi kaku'u jín táká nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jicha tu'un-ya kuá'an ní ñú Siria. Te nuu-ya ni kachincha-i taká ñayivi kaku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jín táká ñayivi káyaji ní'ni, jín já tá'an tachi káni, jín já jí'í yí'í, jín já ndúyúnú, ndi'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñú Galilea, jín ñú Decápolis jín ñayivi ñú Jerusalén, jín ñú Judea, jín ñú inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya ondé nuu yúku

¹ Te ni jini-ya nuu ñayivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te chaa káskuá'a jín-ya, ni jakoyo-de nuu-ya yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáan ndatu

³ Xáan ndatu ñayivi káta'an ndá'ú ini añú-i, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios natu'un andívi. ⁴ Xáan ndatu ñayivi kánde'e, chi ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáan ndatu ñayivi vítá ini, chi ni'in-í ní ñúyivi kuu ta'u-í. ⁶ Xáan ndatu ñayivi kakuu xa'an iní-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chi kuu ja kákuu-i. ⁷ Xáan ndatu ñayivi kákuu ndá'ú ini tá'an, chi suni ni'in-í tu'un kundá'ú ini. ⁸ Xáan ndatu ñayivi ndoo ini añú-i, chi kuni-i nuu Dios. ⁹ Xáan ndatu ñayivi kánasamani tá'an, chi kunáni-i se'e Dios. ¹⁰ Xáan ndatu ñayivi kájika jínu siki já kás'a-i tiñu ndaa, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios natu'un andívi. ¹¹ Xáan ndatu máa-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jín-ró te kachindikín-i róo te kákaji-i róo siki rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Si xáan koo ini-ro, chi ká'nu xa'an tá'u-ro ío onde andívi. Chi súan ni kachindikín-i chaa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vásá róo.

Chaa natu'un ñii, jín luz

¹³ Máa-ró kakuu natu'un ñii ñuyívi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chi sua kacha-ro kí'in te kuañu-i siki. ¹⁴ Máa-ró kakuu natu'un luz ñuyívi. ñn ñuu kánde xini yúku, ma kuu kúnde sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro ñn yiti te chindee-ró kayú chi nundóo, chi sua kundii nuu candelero te stúun nuu já kaxiukú ini ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máa-ró nú táká ñayivi, náv'a ná kuní-i tiñu va'a kás'a-ró, te ná nákana jaa-i máa Táa-ro já kánchaa-ya ondé andívi.

Siki tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni ini-ro jíná'an-ró já vái-ri xnáa-rí ley jín cháa ni kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí chi sua skíkuu-ri. ¹⁸ Chi jándaa ká'an-ri jín-ró: Onde kivi náa andívi jín ñúyivi, ni ñn jota te ni ñn punto ma náa kúti nú tutú ley onde nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ñn chaa tú jándatu-de nuu ñn tu'un tá'ú tíñu yá'a, vasa tu'un lúli kuu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, chaa-ún kuu-de natu'un ñn mozo lúli ini ñuu Dios natu'un andívi. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ñn chaa kúñá'nu onde ini ñuu Dios natu'un andívi. ²⁰ Chi a ká'an-ri jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kás'a máa-ró vásá tíñu kás'a chaa kácha tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro ini ñuu Dios natu'un andívi.

Siki tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A ni kajani tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani chaa nú ka'ni-dé ndíyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Nú ñn chaa kití ini-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú ñn chaa ka'an ndiva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú ñn chaa ka'an-de: Róo tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní chaa-ro jín nú altar, te nú yúan ni nuku'un ini-ro já jito

u'u ñani-ro róó, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te ki'in-ro te ndumanj-ro jíin ñaní-ro xna'an-ga. Yúan-na te vásá cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachj ndatu'ún vá'a-ró jíin cháa jíto u'u róó nini ká'jin-ro jíin-de ichi. Chj nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez. Te juez kuá'a-de róó nuu policía, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunáa-ro táká centavo. ²⁷ Nj kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé'é ñn cháa nuu ñn ña'an já kusú-de jíin-ña kuní-de, yúan-na te a nj isiki ncháa tá'an-de jíin ñá'an-ún inj añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skivi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chj va'a-ga ja náa ñn nduchi-ro, nasu já koo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skivi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chj va'a-ga ná náa ñn nda'a-ro nasu já koo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasí'i, te ná kuá'a tutu ndúsñn nuu-ñá. ³² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: nú xndóo ñn cháa ñasí'i-de, ko nasu já tini inj-ña, yúan-na te sá'a-de ja isiki ncháa-ña-dé. Te nú ñn cháa, natanda'a-dé jíin ñá'an-ún, te isiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni nj jini so'o-ró tú'un nj ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an nj'in-ró chj skikuu-ró táká tu'un nj kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma ká'an téyí kuti-ro, ni siki ándiví, chj silla Dios kúu. ³⁵ Ni siki ñúyivi, chj teyu nuu káxndí ja'a-yá kúu. Ni siki ñúu Jerusalén, chj ñuu máa Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an nj'in-ró siki xiní-ro, chj ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjin xí ndúu túun ñn ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achj-ro, chj nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un kañáa kúu. ³⁸ Nj kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un nakunáa, áchí. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chj nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kuá'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíin-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kuá'a-ró tikachí-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róó ñn kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kuá'a-ró. Te cháa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúu kúmanj-yo jíin cháa kájito u'u yóó

⁴³ Nj kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú inj-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Kundá'ú inj-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti inj nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndiva'a jíin-ró te káchindikin róó. ⁴⁵ Nava'a ná kúu-ró sé'e máa Táa-ro já káncháa-ya ándiví, chj máa-yá já'a-ya ndikandii siki ñáyivi ñáa jíin siki ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú siki ñáyivi kásá'a tiñu va'a jíin siki ñáyivi kásá'a tiñu ñáa. ⁴⁶ Chj nú manj-ro jíin cháa manj jíin-ró, naún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xini. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te naún sá'a-ga-ro núsáa. Á tú suni súan kásá'a cháa sñn nación. ⁴⁸ Núsáa te ná síyja va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, natu'un ío va'a máa Táa-ro káncháa-ya ándiví.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máa-ró. Ma sá'a ndijin-ro táká tiñu va'a-ró nava'a ndé'é ñáyivi núu-ro, chj nú súan te tú na ta'u-ro kuá'a máa Táa-ro já káncháa-ya ándiví. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta natu'un cháa uu xini káxiukú-de inj ve'e sinagoga jíin núyá'u. Chj súan kásá'a-de nava'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró já á nj kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vése-ró naún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Nava'a sá'a sa'i-ro caridad-ún. Chj máa Táa-ro, jini-ya já ní sá'a sa'i-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kuá'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró nátu'un cháa uu xiní. Chí máa-de, kákusi iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jikí yá'ya náva'a ná kuní ñayivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-rí jíin-ró ja á nī kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róo nú jikán ta'u-ro, ndivi iní ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro núu máa Táa-ro já kánchaa sa'í-ya. Chí máa Táa-ro, jiní-ya já súan sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma ñú táka ñayivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuiñí-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a cháa sīn nación, chí kájani iní-de ja súan ná'an ká'an-de, te vasa jini so'o-ya. ⁸ Núsáa te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chí Táa-ro, a jiní-ya naun ndatiñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-ro núu-ya. ⁹ Núsáa te sua kakan ta'u máa-ró: Táa máa-ná ja kánchaa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máa-ní, nátu'un ío iní andíví suni súan ná kóo iní ñuyivi yá'a. ¹¹ Staa káyee-ná taká kivi, kua'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñayivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skivi-ní náá koto nchaa-i náá, chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chí máa-ní kúu I'a tá'ú tiñu, te tīn-ní fuerza, chí kuñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achí-ro. ¹⁴ Chí nú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñayivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máa Táa-ro ondé andíví sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta máa-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñayivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máa Táa-ro ondé andíví ma sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta-ro.

Tu'un kondicha iní-yo

¹⁶ Ko nú ká'io ndicha iní-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a cháa uu xiní já kájito xíi-de. Chí máa-de kástují-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máa-de nuu ñayivi ja ndichá iní-de. Chí jandáa ká'an-rí jíin-ró ja á nī kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máa-ró, nú ndicha iní-ro, te chí-i-ró aceite xiní-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máa-ró núu táka cháa ja ndichá iní-ro, chí nuu máa Táa-ro já kánchaa sa'í-ya stá'an-ro máa-ró. Te máa Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, kua'a-ya yá'u-ró kuní taká ñayivi.

Ndasa kaya yaji

¹⁹ Ma kayá-ro yají-ro iní ñuyivi yá'a, chí chaa tikixin te kana sī'in yóo, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jíin. ²⁰ Ko kaya-ro yají-ro ondé andíví, chí yúan ma kúu chaa tikixin te ni ma kúu kana sī'in yóo já stíví. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná já sakuí'ná kí'in jíin. ²¹ Chí nuu kándeé yají-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jíin. ²² Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndí ncháa. ²³ Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. Súan ío te nú luz náva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. ²⁴ Ni ñn mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chí kití iní-de nuu ñn te kumaní-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñn te saní'in iní-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu tú'un kúká.

Ma nákani iní-yo sikí já kúchaku-yo

²⁵ Núsáa te ká'an-rí jíin-ró: Ma nákani iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni sikí yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vasa já kée-ro, te yiki kúñu-ró vasa sá'ma-ro náun. ²⁶ Nde'é-ró tísaa andíví tú jítu-ti, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti. Chí máa Táa-ro andíví skée-ya-ti. A tú kánúú-ga-ro vasa kiti-ún. ²⁷ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máa-ró ñn yíkí náun. ²⁸ Naja kánakani iní-ro sikí sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táu. ²⁹ Ko ká'an-rí jíin-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xa'an-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñn sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'un, naga ni kuu ja má skúnamá-ya róo te naja tú kákandíja va'a-ró. ³¹ Núsáa,

te ma nándi'i iní-ro, ndasa kee-yo, xí ndása ku'un-yó, achi-ro. ³² Chi ñáyivi sîn nación kándúkú táká ndatíñu jian. Ko máá Táa-ro ondé andíví, a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te sá'a-ró tíñu ndaa nátu'un sá'a máá-yá. Yúan-na te kua'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma nákaní iní-ro já kúu yuchaan, chi yuchaan te nakani iní-ro jíin túndó'o-ún. Chi vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma nákuXndíi sikí tá'an

¹ Ma nákuXndíi-ró sikí ñáyivi, náva'a ma nákuXndíi-i sikí máá-ró. ² Chi nátu'un nákuXndíi-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan nakuxndíi-i sikí máá-ró. Chi jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé m'ín ndúchi ñaní-ro. A tú nákaní iní-ro já ñin vitu kándeé nduchi máá-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná tava-rí m'ín kándeé nduchi-ro, te tú nákaní iní-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kándeé nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró te tava-ro mí'ín kándeé nduchi ñaní-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndatíñu iñ nuu tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ró perla-ro núu kini jíná'an-ti. Chi nú súan te kuañu-ti sikí, te naxió káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-ti róó.

Kakan-yo núu-ya te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chi chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé ñin róó, nú se'e-ró jikán-i ñin staa núu-ro, te kua'a-ró ñin yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ñin tiyáká te kua'a-ró ñin koó núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya andíví, ja má kuá'a-ya ndatíñu va'a nuu chaa jikán nuu-ya núsáá. ¹² Núsáá te taká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i, chi súan ká'an tutu ley jíin chaa ni kajani tu'un Dios.

Sikí úu ichi

¹³ Kivi koyo-ró íchi yuxé'é túu, chi jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñáyivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chi tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yunu vá'a jíin yunu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu chaa kájaní tu'un tú'ún já vái-de nátu'un riñ jíto-de, ko ichi iní-de kándeé yi'i kiti xa'an. ¹⁶ Jíin tíñu kásá'a-de te kuní-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xini nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexé xini íñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja táká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xini, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xini. ¹⁸ ñin yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá xini. Te ni ñin yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xini. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xini, ná xití, te ná kí'in nuu nú'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jíin nde'e kúun xini, te kuní-ro naún yunu kúu. ²¹ Nasu ndí'i ñáyivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kivi iní ñuu nátu'un andíví. Chi máni ñáyivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa andíví. ²² Kivi-ún, te ka'an kua'a ñáyivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te ni kákiñi'in-ná tachí káni kája'an ja ní kásá'a-ná kua'a tíñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náún. Achi-i. ²³ Yúan-na te ka'an ni'in-ri jíin ñáyivi-ún: Tú ní jiní kuti-rí róó. Kuxio kí'in-ro, chi chaa kásá'a tíñu chá'an kákuu-ró.

Sikí úu ve'e ja sîn sîn ín ja'a

24 Te taká chaa jíni so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa ndíhí. Te chaa-ún, ni jani-de in ve'e sikí in kava. 25 Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chí kándij sikí káva. 26 Te taká chaa jíni so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa xíní ñáá. Te chaa-ún, ni jani-de in ve'e nuu ñítí. 27 Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te ni ndua-ni, te ni naa íj, áchí-ya jíin-i. 28 Te nuu ní jinu ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñayivi kuá'a-ún, ni kanaa iní-i kájini so'o-i tu'un ni stá'an-ya. 29 Chi ni stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndiso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya in chaa té'yu ndi'yi

1 Te ni nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te ni kandikin kua'a ñayivi-yá. 2 Te in chaa té'yu ndi'yi, ni chaa-de nuu-yá. Te ni chiñú'ún-de-ya, te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. 3 Te ni skáa Jesús nda'a-yá. Te ni ké'é-yá-de. Te ni ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndi'yi té'yu-de-ún ni ndundoo-ni. 4 Yúan-na te ni kachí Jesús jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní in-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máa-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un ni tá'ú Moisés tíñu, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo in chaa kúu capitán

5 Te ni kivi Jesús ñuu Capernaum. Te ni jaa in chaa kúu capitán nuu-yá ká'an nda'ú-de jíin-yá: 6 Táta, mozo-ná kátuu-í ve'e-ná ni kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. 7 Te ni kachí Jesús jíin-de: Ki'in máa-ri te nasáva'a-ri-í, áchí-ya. 8 Te ni ka'an capitán jíin-yá: Táta, nasu chaa va'a kúu-ná ja kivi-ní iní ve'e-ná, chí ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. 9 Chí máa-ná, suni chaa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin in-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. 10 Te ni jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te ni naa iní-ya ndé'é-yá. Te ni kachí-ya jíin ñayivi káindikín-ya-ún: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ní iní ñuu Israel tú ní jini-ri ni in chaa kándija súan. 11 Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñayivi íchi núu kana ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde iní ñuu nátu'un andívi. 12 Ko ñayivi kakuu máa sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. 13 Yúan-na te ni kachí Jesús jíin chaa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un ni kándija-ró, te kuni-ro já súan ío, áchí-ya. Te mozo-ún ni nduva'a-ni-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

14 Te ni jaa Jesús ve'e Pedro. Te ni jini-ya náchisó-de kátuu-ña yí'i kiji-ña. 15 Te ni tin-ya nda'a-ña. Te ni kee kiji-ún-ña. Te ni ndukoo-ña. Te ni jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. 16 Te nuu ní iní, te nuu-yá ni chakoyo ja kándiso ñayivi káta'an tachí kini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te ni kiñi'in-ya tachí-ún kája'an. Te ni nasáva'a-ya taká ñayivi kaku'u. 17 Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías chaa ni jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, ni naki'in-ya kué'e-yo, te ni janchar-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu chaa ndúkú-de kundikin-de-ya

18 Te ni jini Jesús ja ní jikó ndúu kua'a ñayivi ká'in-i xiin-yá. Te ni tá'ú-yá tíñu ja ná já'a-i ki'in-i inga lado. 19 Te nuu-yá ni jaa in chaa chaa tutu. Te ni ka'an-de: Maestro, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. 20 Te Jesús ni kachí-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yaú kava káy'i-ti, jíin tísaa andívi, ká'io taka-ti. Ko máa Sé'e chaa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. 21 Te inga chaa skuá'a jíin-yá, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, kua'a-ní tu'un

ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Kundikin ruu ná kí'on. Skéndoḡo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tachi xaan ní sá'a-ya

²³ Te n̄i kivi-ya iní ñin barco. Te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i kandikin-de-ya kája'an-de jíin-yá. ²⁴ Te nuu mar n̄i ndonda ñin tachi xaan, te su'ma ndúcha-ún, n̄i jasú siki barco. Ko máa-yá kixí-ni-ya. ²⁵ Te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i jakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kaxndúkoḡo-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ní yóó, chí naa-yo, áchí-de. ²⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja káyú'ú-ro. Tú kákandíja va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndukoḡo-ya. Te n̄i ka'an-ya núu tachi xaan-ún jíin núu ndúcha mar. Te ná'ín yúu-ni n̄i kuu. ²⁷ Te n̄i kayú'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja ondé tachi jíin mar kájanatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachi kini onde ndañúu Gadara

²⁸ Te n̄i jaa-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. Te onde ve'e añú n̄i kenda uu chaa káta'an tachi kini. Te n̄i chakoyo-de nuu-yá. Te ja xaan-dé, te tú ni ñin ñáyivi jíka-i ichi-ún. ²⁹ Te n̄i kakana jaa-de: Naún kuní-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios. N̄i chaa-ní yá'a ja xndó'o-ní náá vasa té jaa-ga kivi náún, áchí-de. ³⁰ Te onde jíká jíin máa-de ío ñin tiku'n̄i kin̄i kájitú-ti. ³¹ Te tachi kini-ún, n̄i kaka'an nda'ú jíin-yá: Nú kiñi'in-ní náá, te tájí-ní náá ná kivi koyo-ná in̄i tiku'n̄i kin̄i ká'jin yúan, áchí. ³² Te n̄i kachi-ya jini jíná'an: Kuángoyo núsáa, áchí-ya. Te n̄i kenda kája'an, te kuángoyo nuu tiku'n̄i kin̄i-ún. Te tiku'n̄i kin̄i-ún n̄i kajungoyo-ti ñin yukáva onde in̄i mar. Te nuu mar n̄i kaji'i-ti. ³³ Te chaa kándito-ti yúan, n̄i kajinu-de. Te n̄i jakoyo-de onde ñuu. Te n̄i kajani-de taká tu'un jíin já ní kuu chaa n̄i káta'an tachi kini-ún. ³⁴ Yúan-na te ndivii ñáyivi ñúu-ún, n̄i kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te n̄i kajini-i nuu-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya ñúu-i.

9

Ja ní nduva'a chaa n̄i kuyúnú

¹ Yúan-na te n̄i kivi-ya iní ñin barco. Te n̄i naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te n̄i najaa-ya ñúu-ya. ² Te nuu-yá yúan n̄i kakinchaka-i ñin chaa n̄i kuyúnú kátúu-dé nuu ñin jito. Te n̄i jini Jesús ja kákandíja-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa n̄i kuyúnú-ún: 'ijo, sándéé iní-ro. A ío tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. ³ Te yakú chaa káchaa tutú, n̄i kajani in̄i-de: Chaa yá'a ká'an ndiva'a-de. ⁴ Te n̄i jini Jesús ja súan kájan in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kájaní ñáá in̄i-ro. ⁵ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-ró. Xí ká'an-ri: Ndukoḡo, te kaka-ró. ⁶ Ko náva'a ná kuní-ro já máa Sé'e chaa ndíso-ya tíñu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa n̄i kuyúnú yá'a núsáa: Ndukoḡo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ⁷ Yúan-na te máa cháa-ún, n̄i ndukoḡo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. ⁸ Te kua'a ñáyivi ká'jin-ún, n̄i kajini-i ja súan n̄i sá'a-ya. Te n̄i kayú'ú-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios ja súan n̄i ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

⁹ Te Jesús, n̄i ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te n̄i jini-ya núu ñin chaa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu. Te n̄i ndukuiñi-de, te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te n̄i yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, n̄i jakoyo-de. Te n̄i kayee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ¹¹ Te n̄i kajini chaa fariseo. Te n̄i kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yée Maestro máa-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, áchí. ¹² Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi-i-de chaa táná, chí chaa kaku'u kúu ja kájinu ñú'ún yúan. ¹³ Kuá'an jíná'an-ró núsáa. Te skuá'a-ró naún tu'un kúu: Ná kúndá'ú in̄i tá'an-i kuní-ri.

Nasū já sokó-í nuu-rí, áchí onde sáá. Chì tú v̄ai-r̄i kana-r̄i xin̄i cháa ndaa, chi cháa ká'io kuachi kána-r̄i xin̄i já ná nákan̄i in̄i-de. Achí-ya.

Siki já kóndicha in̄i

¹⁴ Yúan-na te nuu-yá n̄i jakoyo cháa káskuá'a jíin Juan. Te n̄i kaka'an-de: Náá jíin cháa fariseo, ká'io ndicha in̄i-ná. Te cháa káskuá'a jíin-ní, naja tú ká'io ndicha in̄i-de, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á kuu kondicha in̄i ñayivi ká'jin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jíin-i. Ko cháa ñn kiv̄i já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha in̄i-i. ¹⁶ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chi ja ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'í-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñayivi vino jáá iní ñii tú'ú. Chì nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendoo va'a ndendúú. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jíin-de, te ñn cháa kúñá'nu n̄i jaa-de nuu-yá. Te n̄i chiñú'ún-de-ya. Te n̄i ka'an-de: Sesí'í-ná, sáá ní jíi-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i ndukuiñi Jesús. Te n̄i ndikin-ya-dé, jíin cháa káskuá'a jíin-yá kája'an-de jíin-yá.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan n̄i kenda ñn ña'an kú'u-ña já ní kuu ux̄i uu kuia játi niñi-ñá. N̄i jaa-ña íchi yatá-yá. Te n̄i ké'é-ña yúsá'ma-yá. ²¹ Chi n̄i ka'an máá-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-r̄i, áchí-ña. ²² Te n̄i xió káva Jesús. Te n̄i jin̄i-ya núu-ña. Te n̄i ka'an-ya: Sándéé iní-ro, 'ija. N̄i kandíja-ró te yuán ní kaku-ró. Achí-ya. Te máá ñá'an-ún, n̄i nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te n̄i jaa Jesús ve'e cháa kúñá'nu-ún. Te n̄i jin̄i-ya núu cháa kátivi xkuili jíin ñayivi kuá'a kákuva-i. ²⁴ Te n̄i kachi-ya jíin-i: Kuxio jíná'an-ró, chi suchí sí'í yá'a tú ní jíi-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. Te n̄i kasákátá-i nuu-yá. ²⁵ Te n̄i kiñi'in-ya ñayivi kuá'a-ún kua'an-i. Te n̄i kivi-ya iní ve'e. Te n̄i t̄in-ya ndá'a súchí sí'í-ún. Te n̄i ndukoo-ni-i. ²⁶ Te n̄i jicha tu'un-ún kua'an ní ñúu yúan.

Uu cháa kuáá

²⁷ Te n̄i ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáá, n̄i kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xin̄i-yá: Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te n̄i najaa-ya vé'e. Te n̄i chakoyo cháa kuáá-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á kákandíja-ró já kúu sá'a-r̄i, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te n̄i xndée-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te n̄i ka'an-ya: Nátu'un n̄i kákandíja-ró, súan ná kúu núsáá, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, n̄i kananuña-ni. Te Jesús, n̄i ka'an n̄i'in-ya jíin-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ñn kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, n̄i kákenda-de kája'an-de. Te n̄i kajacha xa'an-dé tu'un-ya ní ñúu yúan.

Ñn cháa ñí'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te n̄i chakoyo ñayivi jíin ñn cháa ñí'ín tá'an-de tach̄i k̄ini. ³³ Te n̄i kiñi'in-ya tach̄i k̄ini-ún kua'an. Te cháa ñí'ín-ún, n̄i naka'an-de. Te ñayivi kuá'a-ún, n̄i kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Ni tú kájin̄i kuti-yo súan in̄i ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, n̄i kaka'an-de: Jíin tach̄i k̄ini ñá'nu kiñi'in-de tach̄i k̄ini kája'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te n̄i jika kuu Jesús taká ñuu jíin taká rancho. Te suni in̄i ve'e sinagoga n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. Te n̄i jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te n̄i nasáva'a-ya ñayivi káku'u nani kue'e. ³⁶ Te n̄i jin̄i-ya núu ñayivi-ún. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-í. Chi n̄i kajicha nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un ri, kiti tú jito'o-ti. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa

káskuá'a jíin-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko chaá ka'nu, yakü-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máa Tatá, I'a xíin trigo núsáa, náva'a ná tájí-yá chaá ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uu chaá skuá'a jíin-yá

¹ Yúan-na te nì kana-ya xini ndí'uxí uu chaá káskuá'a jíin-yá. Te nì ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin tachí kíni, náva'a kiñi'in-de ki'in fuera, te nasáva'a-de ñayivi káku'u taká nuu kué'e. ² Te ndí'uxí uu chaá apóstol súan káinání-de: Chaá ñin kúu Simón (chaá-ún, suni nání-de Pedro) jíin ñaní-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñaní-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, chaá xíni; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, chaá ja súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, chaá nì nastúu-ya.

Ja ní tájí-yá-de kájan-de

⁵ Te nì tájí Jesús uxí uu chaá yá'a kájan-de. Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé: Ma kíngoyo-ró ichi ñayivi sáin naciún, ni ma kivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuu riñ, kiti ní kanaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andívi, achi-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñayivi káku'u. Te sándoo-ró ja káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí kíni ki'in. Chi nì ni'in sáni-ró, te suni súan kua'a sáni-ró. ⁹ Ma kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'ún kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu ja kúu ichi, ni uu su'nu ja kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chi chaá sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te nani ñuu xí rancho nú nì kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñin chaá va'a iní-de iní ñuu-ún. Te kendo-ró yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuu kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñayivi-ún. ¹³ Te nú va'a iní ñayivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jaá sikí-í. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuu-ro. ¹⁴ Te nú ío ñayivi tú jata'ú róó, ni tú jini ná'in tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuu-ún, te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi sikí ñuu Sodoma jíin ñuu Gomorra kivi kí juicio, vasa sikí ñuu-ún.

Tundó'o jito chaá jani tu'un

¹⁶ Kuni so'o chi tájí-ri róó ki'in-ro nátu'un riñ ma'ñu yí'i. Núsáa te koo ndíchi-ró nátu'un koo, te koo vítá iní-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró núu ñayivi chi nastúu-i róó nuu junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuu gobernador jíin núu rey kinchaka-i róó ja sikí rúu, náva'a kani ndaa-ro tú'un nuu-dé jíin núu cháa sáin naciún. ¹⁹ Ko nú nì nastúu-i róó, ma nákaní xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chi suni máa hora-ún te kua'a-ya tú'un nuu-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chi nasu máa-ró kákuu ja ká'an, chi Espiritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jíin yú'u-ro. ²¹ Te nani jíin ñaní nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda sikí táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-í, koto u'u-i róó ja sikí rúu. Ko chaá kundij nì'in onde kivi jínu, chaá-ún kaku-de. ²³ Ko nú káchindikín-i róó iní ñuu yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuu. Chi jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja má kuyachi-ro káka kuu-ró táka ñuu Israel, onde jaá máa Sé'e chaá. ²⁴ Ñin chaá skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vasa maestro-de. Ni chaá jatiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vasa jito'o-de. ²⁵ Chaá skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te chaá sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chi nú máa cháa kúu táa-ún nì kaskúnání-i-de Beelzebú, naga nì kuu ja má skúnání-i se'e ja ío iní ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jíin-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, chi tú ni ñin naún yíndi'u, ja má kenda ndijin, ni tú ni ñin ja yísa'í, ja má kuní-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jíin-ró núñaá, kani ndijin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro koto-ró ñayivi já'ni yíki kúñu-yó, chi ma kúu ka'ni-í añu-yo. Ko sua yu'ú-ro koto-ró ja kúu xnáa ndúu añu-yo jíin

yíki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uu tisaá ja ñin xu'ún náún. Te ni ñin-ti tú júngava-ti núu ñú'un, nú tú jiní máá Táa-ro. ³⁰ Chi a ni ka'u-ya ondé taká ixi xiní-ro. ³¹ Núsáá te ma yú'ú-ro jiná'an-ró, chi kánúú-ga-ro vása kuá'a tisaá. ³² Ko nú ndé chaa jáni ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándíví. ³³ Te nú ndé chaa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichi-ri-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándíví. ³⁴ Ma káni iní-ro jiná'an-ró já vai-ri ja kóo ná'ín-ni iní ñuyivi yá'a. Tú vai-ri ja kóo súan, chi sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-ri ja skuátá'an-ri taká chaa jín táa-de, te sesí'í jín náa-i, te sejanú jín náchisó-ña. ³⁶ Te ja kóto u'u chaa kúu ja kóo iní ve'e-de. ³⁷ Nú ñin chaa maní-gá-de jín táa-de xí jín náa-de vása jín-ri, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. Te nú ñin chaa maní-gá-de jín sé'e yí-de, xí jín sesí'í-de, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁸ Te chaa tú kánda-de jín túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁹ Te chaa jítu iní-de kaku-de chi túndó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñin chaa ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuátá'ú róo jiná'an-ró, ruu kuátá'ú-i. Te ñáyivi kuátá'ú rúu, kuátá'ú-i I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuátá'ú ñin chaa jáni tu'un Dios, chi chaa jáni tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u chaa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuátá'ú chaa ndaa, chi chaa ndaa kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u chaa ndaa. ⁴² Te nú ndé chaa kuá'a-de ñin yajin ndúcha víjin ko'o ñin suchí yá'a, chi suchí skuá'a kúu-i, jandaa ká'an-ri jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan ni jinu ni tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu chaa káskuá'a jín-ya. Te ni kenda-ya yúan kua'an-ya ja stá'an-ya, te kani-ya tú'un iní ñuu máa-de jiná'an-de.

Uu chaa ni táji Juan nuu-ya

² Te kánde Juan iní vekaa. Te ni jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te ni táji-de uu tá'an chaa káskuá'a jín-de ja kaká tu'un-de-ya: ³ Máa-ni kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'ún-ró núu Juan taká tu'un kájiní so'o-ró jín tiñu kájiní-ro. ⁵ Chaa kuáá, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndi'yi, kádundoo-de. Te chaa só'ó, kánakuni so'o-de. Te chaa ni j'i, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáan ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jito-de ruu, áchí-ya jín-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te ni kej'á Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro ondé nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachi náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, chaa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní káenda-ró. ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-ri jín-ró, kúñá'nu-ga Juan vása ñin chaa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chi táji-ri ndaja'a-ri kuxnúu-de ja-de. Te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñin chaa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan chaa skuánducha. Ko chaa lúli-ga iní ñuu nátu'un andíví, chaa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. ¹² Ondé kivi ní kenda Juan chaa skuánducha, te ondé vina, te chaa ni'in nda'a, fuerza kákuñi-de kivi-de iní ñuu nátu'un andíví, te tá'ú máa-de tiñu yúan kákuñi-de. ¹³ Chi máa ley jín taká chaa ni kajani tu'un Dios, ni kajani-de tu'un yá'a ondé kivi ní chaa Juan. ¹⁴ Te nú kákuñi-ro kuátá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías chaa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Ni kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró. Ni kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kánduku'a iní-ro, áchí-i. ¹⁸ Chi ni kii Juan tú ní yé-dé tú ní jí-i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachi kini. ¹⁹ Ko máa Sé'e chaa yé-yá jí-i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí te jí'i xa'an-dé vino; chaa jiní tá'an jín chaa xini

jíin cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñn cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de, te súan kuní-ro jándáa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jíin-yá nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te nì kejá'á-yá kána jíin-yá nuu táká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu, chí tú ní nákaní iní-i jíná'an-i. Te nì ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chí nú iní ñuu Tiro jíin iní ñuu Sidón nì sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró núú, inga kiví te a nì kanakani iní ñáyivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. ²² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi sikí ñuu Tiro jíin ñuu Sidón kiví kí juicio vása sikí róó jíná'an-ró. ²³ Te róó ñuu Capernaum, a nì kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, chí nú iní ñuu Sodoma ní sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núú, te a nì kendo ñuu yúan onde vina núú. ²⁴ Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi sikí ñáyivi ñuu Sodoma kiví kí juicio vása sikí-ro. ²⁵ Te suni kiví-ún nì ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jíin ñúyivi kúu máá-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchí jíin núu cháa kájuku'un iní, te nì stá'an ndijin-ní nuu cháa súchí iní jíná'an-de. ²⁶ Chí súan nì jata'an iní-ní, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatíñu nì ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni ñn-i jíní-i nuu máá Sé'e, chí máni máá Táa jíní-ya. Ni tú jíní ni ñn-i nuu máá Táa, chí máá Sé'e jíní-ya, jíin núu cháa ja kuní máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. ²⁸ Taká róó ja kásatíñu-ró te kándiso-ró já vee, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndétatú-ri róó. ²⁹ Kundiso-ró yugo-ri jíná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un ká'an-ri jíin-ró, chí I'a ndá'ú jíin I'a vítá iní añú kúu-ri. Te ni'in-ro núu ndétatú añú-ro jíná'an-ró. ³⁰ Chí ñama-ni yugo-ri te tú vee carga-ri ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko trigo kiví ndétatú

¹ Te ñn kiví ndétatú nì ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu káa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá, káji'i-de soko. Te nì kakejá'á-de kákachi-de yoko káyee-dé. ² Te nì kajiní cháa fariseo. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian, chí cháa káskuá'a jíin-ró kásá'a-de súan kiví ndétatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa nì sá'a David náún. Chí máá-de jíin cháa nì kaxiukú jíin-de, nì kaji'i-de soko ñn kiví. ⁴ Te nì kiví-de iní ve'e Dios. Te nì yee-dé statilá káxiukú ndijín, ja tú ío ley kee-dé, ni cháa ká'ín jíin-de, chí máá-ni sutu káyee núú. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu iní ve'e iì kiví ndétatú, chí tú káskíkuu máá-de ley-ún. ⁶ Chí a ká'an-ri jíin-ró já ñá'nu-ga kúu ñn cháa kándij yá'a vása já kúu máá vé'e iì. ⁷ Ko nú a nì kajuku'un iní-ro tú'un yá'a: Kuní-ga-ri já ná kúndá'ú iní tá'an-ró, nasu já sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró sikí cháa tú ká'io kuachi núú. ⁸ Núsáá te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kiví ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ñn cháa nì ichí nda'a-dé

⁹ Te nì kenda-ya yúan. Te nì ja-ya iní ve'e sinagoga-de jíná'an-de. ¹⁰ Te yúan nì io ñn cháa nì ichí káján ñn nda'a-dé. Te nì kajika tu'ún-de Jesús ja ndúkú-de kuachi sikí-ya kákuñi-de, te nì kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kiví ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máá-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Ndé róó ñáva'a-ró ñn rií, te nú kiti-ún jungava-ti iní ñn tunchi kiví ndétatú, te tú ñn-ró-tí te natava-ro-tí náún. ¹² Te xaan-ga ya'u ncháá ñn cháa vása ñn rií. Núsáá te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kiví ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nì skáa-de nda'a-dé. Te nì nduva'a iì-ní natu'un káa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, nì kenda-de kája'an-de. Te nì kandatú-ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máá-yá nì ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko nì jiní Jesús ja súan kájani iní-de. Te nì kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te nì nasáva'a-ya ndívii-í. ¹⁶ Te máá-yá, nì ka'an xaan-yá jíin ñáyivi-ún

ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías, chaa ni jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-ri ja ní nakaji-ri, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-ri jín-i. Te kúsi iní-ri jín-i. Te kuá'a-ri Espiritu-ri sikí-í. Te kastu'un-i nuu ñáyivi sîn naciôn ja kí juicio sikí máa jíná'an. ¹⁹ Ma kútixín sé'e-ri, ni ma nákata-i. Te ni ñin ma kúni tu'un ja kána jín-i iní ichi. ²⁰ Ma ká'nu-i ñin nukúá ní taxin, ni ma ndá'va-i ñin mecha kayú ñú'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu iní ñáyivi sîn naciôn tiñu sá'a Se'e-ri. Achí.

Fin chaa kuáá ñí'in tá'an tachi kini

²² Yúan-na te nuu-yá ni kákinchaka-i ñin chaa tá'an tachi kini, ja kuáá-de te ñí'in-de. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te chaa kuáá ñí'in-ún, ni naka'an-de te ni nakuní-de. ²³ Te ni kanaa iní taká ñáyivi-ún kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á se'e David kúu chaa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko chaa fariseo, ni kajini so'o-de ja súan ni kaka'an-i. Te ni kaka'an-de: Chaa yá'a, nú tú ndújín-de jín Beelzebú, te ma kúu kiñi'in-de tachi kini ki'in núú, chí ja kúñá'nu nuu tachi kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, ni jini-ya ja súan kájani iní-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Taká naciôn ja sásin máa te kánakuatá'an máa, naa. Te taká ñuu xí vé'e ja sásin máa, te kánakuatá'an máa, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásin máa, te kiñi'in máa já'an, ndasa kúni'in ñuu nuu tá'ú tiñu máa núsáa. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jín-ri ja kiñi'in-ri tachi kini. Núsáa te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máa-i tachi-ún. Ja yúan, máa-i, ná nákuandí-i sikí-ro. ²⁸ Ko nú jín Espiritu Dios kiñi'in-ri tachi kini kája'an, jandaa kúu ja nú-ro ní chaa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáa. ²⁹ Chí ndasa kuu kivi ñin ñáyivi iní ve'e chaa kándáján, te sakuí'ná-i ndatíñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu sakuí'ná-i ndatíñu-de. ³⁰ Nú ndé chaa tú ndújín-de jín-ri, te jito u'u-de ruu. Te chaa tú nastútú jín-ri, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a sikí Espiritu Santo

³¹ Súan ká'an-ri jín-ró: Sikí taká kuachi jín taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tóká'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a sikí Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tóká'nu iní. ³² Te nú ndé ñin chaa ka'an-de sikí máa Sé'e chaa, sá'a-ya tóká'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé ñin chaa ka'an-de sikí Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tóká'nu iní nuu-dé, ni kúia yá'a, ni kúia chaa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáa, ja ñáa nde'e. Chí jín ndé'e te jini-yo naún yunu kúu. ³⁴ Se'e ko kákuu-ró. Ndasaa kuu ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñáyivi ñáa kákuu-ró. Chí tu'un ñú'un iní añu chaa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáa, sá'a-de tiñu ñáa, chí káñáa iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, ja taká tu'un sáni káka'an chaa, nakuá'a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chí sikí tú'un ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni sikí tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i ñin tuni

³⁸ Yúan-na te yaku chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, kákuu-ná ja sá'a-ní ñin tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Ñáyivi ñáa ja káisi ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chí tuni Jonás, chaa ni jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri nuu-í. ⁴⁰ Chí natu'un ni kandee Jonás chí tiyáká ká'nu uní ndúú uní ñúú, suni súan kúndee Se'e chaa chí ñu'un uní ndúú uní ñúú. ⁴¹ Taká chaa ñuu Nínive, nachaku-de jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-de sikí-í. Chí máa-de, ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndí-ña sikí-í. Chí onde jíká xaan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú ni kenda tachi kini iní ñin chaa. Te jika kuu nuu ñú'un té'é ndúkú núu júngo. Te tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachi-ún: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, áchí. Te nú ni najaá, te jini ja ñin ve'e sáni kúu. Te ni nduluu ve'e-ún ja ní nastaa iní. ⁴⁵ Yúan-na te ki'in tachi-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachi ñáa-ga vása

maá. Te kivi koyo te kaxiukú yúan. Núsáa te ví'í-gá tá'an cháa yúan onde sandí'í-na vása já xnáñúú núú. Te suni súan ta'an ñayivi ñáa yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

⁴⁶ Te nini súan ká'an-ya jíin ñáyivi-ún, te nī jaa náa-ya jíin ñaní-ya ká'jin-ña íchi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jíin-yá. ⁴⁷ Te nī kachī in cháa jíin-yá: Yúan nde'é-ní, nī cháa náa-ní jíin ñaní-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de. ⁴⁸ Te nī ka'an-ya jíin cháa nī ka'an súan jíin-yá: Ndéja kúu náa-ri, te ndéja kákuu ñani-ri. Achí-ya. ⁴⁹ Te nī skáa-ya ndá'a-yá onde nuu kaxiukú cháa káskuá'a jíin-yá. Te nī ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-ri jíin núu ñaní-ri. ⁵⁰ Chi ñayivi skíkuu tiñu kuni máa Táa-ri kánchaa-ya onde andívi, jian kúu kuá'a-ri kúu náa-ri. Achí-ya.

13

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

¹ Te kivi-ún nī kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te nī jaa-ya ní jungoo-ya yú'u mar. ² Te nī kataka kua'a xaán ñáyivi núu-yá. Te nī kivi-ya iní in barco. Te nī jungoo-ya. Te taká ñayivi-ún nī kakendoo-i yu'u mar. ³ Te nī ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jíin-i: Kuni so'o te kuni-ro. In cháa sáka trigo, nī kenda-de sáka-dé. ⁴ Te sáka-dé kua'an-de. Te in nuni-ún, nī jungava yu'íchi. Te nī cháa tisaá te nī kakókó-tí. ⁵ Te inga nī jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te nī kana yachi-ni chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te nī kasun-ni. Te nī ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga nī jungava ma'ñú iñu. Te nī ja'nu iñu-ún. Te nī jasú nuu. ⁸ Te sava nī kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nī kuun nuni, in ja in ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxi. ⁹ Cháa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. ¹⁰ Yúan-na te nī chakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Naja ká'an-ní tu'un yátá jíin ñáyivi yá'a, áchí-de. ¹¹ Te nī ka'an-ya jíin-de: Róo, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andívi. Ko máa ñáyivi yá'a, ma júku'un iní-i. ¹² Chi cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xaán-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ¹³ Ja yúan ká'an-ri tu'un yátá jíin-i. Chi vasa kánde'é-i, ko tú kájin-i. Te vasa kájin-i so'o-i, ko tú kájin-i ná'in-i ní tú kájuku'un iní-i. ¹⁴ Ñayivi yá'a káskíkuu-i tu'un nī ka'an Isaías: Vasa kájin-i ná'in vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí'i-ró, ko ma kuni-ro. ¹⁵ Chí xaán ní kakuni'in iní ñayivi yá'a. Te xaán ú'u kájin-i so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jíin ndúchi-í, te ma kúni ná'in-i jíin só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma nájíó káva iní-i, te ma násáva'a-ri-i. Achí. ¹⁶ Ko xaán ndatu máa-ró jíná'an-ró, chí kánde'é-ró jíin ndúchi-ro, te kájin-i ná'in-ró jíin só'o-ró. ¹⁷ Chi jandáa ká'an-ri jíin-ró já tiní cháa kájan-i tu'un Dios jíin tiní cháa va'a, nī kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máa-ró, ko tú ní kájin-i-de. Te suni nī kakuni-de kuni so'o-de ja kájin-i so'o máa-ró, ko tú ní kájin-i so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'in jíná'an-ró tú'un yátá cháa sáka núsáa. ¹⁹ Nú in cháa jini so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un iní-de, yúan-na te cháa kui'na te kuanchaa-ni tu'un nī saka iní añú-de-ún. Cháa yúan kúu nuni ní jungava yu'íchi. ²⁰ Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un, te kúsi-ni iní-de jíin. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o iní-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú nī ndonda tundó'o sikí-dé, xí nú nī sándiva'a-i jíin-de sikí tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nuni ní saka má'ñú iñu, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un. Ko kutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kuni-de kuu kúka-de. Te xndá'ú-de máa-de jíin. Ndí'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. ²³ Ko nuni ní saka núu ñú'un vá'a, yúan kúu cháa jini so'o-de tu'un te júku'un iní-de. Te bueno já'a-de nuni, in-de ciento, inga-de uní xiko, te inga-de okó uxi, súan kája'a-de nuni. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de; Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn chaa ni chí'i itü va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te ni jaa chaa jito u'u tá'an jíin-de. Te ni chí'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yuku itü-ún, te kúun nuni, yúan-na te suni ni kana lazo. ²⁷ Te ni jakoyo mozo máá táa, chaa xíin. Te ni kaka'an-i jíin-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nuni vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'in-ní lazo yá'a núsáá. Achí-i. ²⁸ Te ni ka'an-de jíin mozo-de: ñn chaa jito u'u ruu ni sá'a ya'á, áchí-de. Te ni kaka'an mozo-ún jíin-de: Núsáá te kuni-ní ja ná kítu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máa-de ni ka'an-de: Túu, chí nani tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jíin. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu chaa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ni náva'a ka-mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi iní yaka-ri. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yua mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ndikin yua mostaza, ja ní ki'in ñn chaa te ni chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandaa ñn ndikin lúli-ga kúu vásá taká-ga tata. Ko nú ni ja'nu, te kúu ka'nu-ga vásá taká-ga yua. Te kuu ñn yunu ka'nu. Te chaa tisaa andíví, te vatu-ni sá'a-ti taká-ti chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñn ña'an. Te ni chisa'í-ña chí uní tiiyí yúchi onde ni ndi'i ni kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a ni ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ka'an-ya jíin-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an chaa ni jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachi-ri tu'un yisa'í onde kivi ní jungoo ñuyívi, áchí.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te ni nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te ni ndivi-ya iní ve'e. Te ni jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Kani káji-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tata va'a-ún kúu máá Sé'e chaa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyívi. Te tata va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te chaa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivi tá'nu-ún kúu kivi jínu ñuyívi. Te chaa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivi jínu ñuyívi. ⁴¹ Te máá Sé'e chaa, táji-yá ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñáyivi kásá'a kuachi jíin ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíná'an-i. ⁴³ Yúan-na te ñáyivi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Chaa ío so'o kuni ná'ín, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'ún, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn janu xú'ún já yisa'í chíi ñn ñu'un, te ni ndenda ni sá'a ñn chaa, te jasú tuku-de siki, te kúsi iní-de jíin, te kua'an-de, te xikó ndi'i-de naún náva'a-de, te jaan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn chaa jaan-de te xikó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te ni jini-de ñn perla ja xaan yá'u. Te ni kee-de kua'an-de. Te ni xikó ndi'i-de taká ndatiñu-de. Te ni jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn ñunu já júkúta ka'nu iní mar. Te ñin tii ni nuu tíyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te ni kanatava-dé yundúcha. Te ni kajungoo-de. Te ni kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-ti iní jika. Te ni kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivi jínu ñuyívi. Chí kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñáyivi ñáá ma'ñú ñáyivi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te ni kachi Jesús jíin-de: Ni jakuku'un iní-ro taká tu'un yá'a náún, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, áchí-de. ⁵² Te ni kachi-ya jíin-de: Ja yúan ío chaa káchaa tutu jini-de sa'an ñuu nátu'un andíví, te máa-de kúu nátu'un ñn chaa xíin vé'e, te onde iní yaka-de táva-dé ndatiñu jáá

jíin ndátíñu aná'án, áchí-ya. ⁵³ Te súan nì jinu nì ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te nì kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te nì najaa-ya ñuu-ya. Te nì stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máá-de jíná'an-de. Te nì kanaa iní-de nì kande'é-de nuu-ya. Te nì kaka'an-de: Ndénu ní nì'in cháa yá'a tu'un ndíchí yá'a jíin tíñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'á náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní nì'in-dé taká tu'un yá'a núsáá. Achí-de. ⁵⁷ Te súan nì kakujá'a iní-i jíin-ya. Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-i: Chaa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Ja ní jì'i Juan, cha skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes cháa tá'ú tíñu, nì jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te nì kachi-de jíin mozo-de: Chaa yá'a kúu Juan ja skuánducha. Nì nachaku-de ja ní jì'i-de, te ja yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, nì tñn-de Juan. Te nì ju'nj-de. Te nì chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñani máá Herodes. ⁴ Te Juan, a nì kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, nì kunj-de ka'ni-dé Juan. Ko nì yu'ú-de nì jito-de ñayivi, chí kájani ndaa iní-i ja ñn cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te ñn kivi ní sá'a Herodes ñn viko kivi ní kaku-de. Te sesí'í Herodías nì jita já'á-i nuu ñayivi. Te nì kusii iní Herodes jíin-i. ⁷ Te nì jat'u'un téyí-de ja kuá'a-de taká naún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a nì jani íchí-ña-í, te nì ka'an-i: Kua'a-ní xini Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máá rey-ún, nì kuxii iní-de. Ko sikí já ní jat'u'un téyí-de jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee staa jíin-de-ún, te nì tá'ú-de tíñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te nì tájii-de soldado nì ja'an. Te nì xiti xini Juan iní vekaa. ¹¹ Te nì chaa xini-dé kánde nuu ñn ko'o. Te nì ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máa-i, nì janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te nì jakoyo cháa káskuá'a jíin-de. Te nì kandaña-de yiki kúñu Juan. Te nì kachinduji-de. Te nì kee-de kaja'an-de. Te nì kakastu'ún-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹³ Te nì jini tu'un Jesús. Te nì kuxio-ya kuá'an-ya yúan iní ñn barco onde nuu ñu'un té'é kánde sñn-ya. Te nì kajini tu'un ñayivi jíná'an-i. Te onde taká ñuu nì kandikin-i-ya kájika já'á-i jíin-ya. ¹⁴ Te nì kenda Jesús kua'an-ya. Te nì jini-ya núu ñayivi kuá'a xaan. Te nì ndukuí'a iní-ya jíin-i. Te nì sá'a-ya taná taká ñayivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ní ini te nì chakoyo cháa káskuá'a jíin-ya nuu-ya. Te nì kaka'an-de: Yá'a chí máá ñu'un té'é kúu, te a nì kee ndikandii. Táji-ní-i ná kóngoyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máa-i staa kée-í, áchí-de jíin-ya. ¹⁶ Te nì kachi Jesús jíin-de: Tú níni kí'in-i jíná'an-i: Kua'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máa-de, nì kaka'an-de jíin-ya: Tú naún káñava'a-ná chí u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máa-yá, nì kachi-ya jíin-de: Kua'a ná kii nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te nì tá'ú-ya tíñu nuu ñayivi-ún nì kajungoo taká-i nuu ichá. Te nì ki'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándívi. Te nì jikan ta'u-ya ja'a statilá. Te nì sakuáchi-ya. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te cháa-ún, nì kajani-de nuu ñayivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í nì kayee. Te nì kanda'a chí-i. Te nì kanastútú-de uxí uu jika staa kuáchi-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jinu u'un mil cháa nì kayee-ún, te sñn-ga kúu ñasí'í jíin súchí lúli.

Ja ní jika já'á-ya nuu mar

²² Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i k̄iv̄i koyo-de in̄i ñ̄n barco. Te ná kúxnúú-de k̄ingoyo-de ingá lado yu'u mar sá'a-yá, ch̄i kuéé jachá-yá ñ̄áyiv̄i kuá'a-ún. ²³ Te n̄i jachá-yá ñ̄áyiv̄i-ún kája'an-i. Te n̄i kaa s̄iin-yá kuá'an-yá yúku, kuákak̄an ta'u-yá. Te n̄i ini, te kándeé máá ñ̄n-ni-yá yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kándeé ma'ñú mar. Te ká'ú xañ ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. ²⁵ Te tíkuáán-na kúu. Te n̄i jaá Jesús nuu-dé, j̄ika já'á-yá nuu mar. ²⁶ Te cháa káskuá'a-ún, ja ní kajini-de-yá, já j̄ika-yá núu mar, te n̄i kayu'ú-de. Te káka'an-de: Añú kúu, áchí-de. Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ni-yá jíin-de: Sándéé iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-yá. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Táta, te nú máá-ní kúu, te tá'ú-ní tiñu ná káka-ná nuu mar yá'a jaá-ná nuu-ní, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-yá: Ña'an, áchí-yá. Te n̄i nuu Pedro in̄i barco. Te n̄i j̄ika-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jin̄i-de ja xáan kée tach̄i, te n̄i yu'ú-de. Te n̄i kejá'á-de sá'u-de ch̄ii nducha. Te n̄i kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchí-de. ³¹ Te n̄i skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te n̄i t̄iin-yá-dé. Te n̄i kach̄i-yá jíin-de: Cháa tú kándija va'a kúu-ró. Naja jáni sikí in̄i-ro. Achí-yá. ³² Te n̄i ndiv̄i-yá iní barko-ún jíin-de. Te n̄i kuná'in-ni tach̄i xáan-ún. ³³ Yúan-na te cháa ká'in in̄i barko-ún, n̄i ch̄akoyo-de nuu-yá. Te n̄i kachiñú'ún-de-yá. Te káka'an-de: Jandáa ndija máá-ní kúu Se'e Dios, áchí-de.

Ñayiv̄i káku'u in̄i ñ̄uu Genesaret

³⁴ Te n̄i kaja'a-yá kuá'an-yá ingá lado. Te n̄i ch̄akoyo-yá ñ̄u'un íchí ñ̄uu Genesaret. ³⁵ Te cháa ñ̄uu-ún, n̄i kanakun̄i-de-yá. Te n̄i katájí-de tu'un ní ñ̄uu-ún. Te n̄i kakinchaka-de ñ̄ayiv̄i káku'u nuu-yá. ³⁶ Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñ̄ayiv̄i ní kaké'é sá'ma-yá-ún, n̄i kanduva'a-i.

15

Ndasa kuchá'an ñ̄áyiv̄i

¹ Yúan-na te yaku cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu in̄i ñ̄uu Jerusalem, n̄i jakoyo-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: ² Cháa káskuá'a jíin-ró, naja káské'ich̄i-de tan̄inu cháa aná'an. Ch̄i tú kánandá'á-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máá-yá, n̄i ka'an-yá jíin-de: Te máá-ró, suni naja káské'ich̄i-ro tiñu n̄i tá'ú Dios nuu-ro núsáá, ch̄i ja sikí tán̄inu máá-ró. ⁴ Ch̄i n̄i ka'an Dios: Kuandat̄u nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndiv̄a'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja x̄iin ñ̄n cháa, te a kuu ni'in tiñu ja kuní táa-de x̄i náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A n̄i soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, ach̄i-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúú skíkuu-de kuá'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchí-ro. Te súan kástiv̄i-ró tú'un Dios jíin tán̄inu n̄i kajakin-ro. ⁷ Cháa uu xin̄i kákuu-ró. Bueno n̄i jani Isaías tu'un sik̄i-ro súan: ⁸ Ñayiv̄i yá'a, jíin yú'u-í kachiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i ch̄i j̄iká-ni kúu in̄i-i j̄ito-i ruu. ⁹ Te kachiñú'ún sáni-i ruu, ch̄i kástá'an-i tu'un jáni in̄i ñ̄n cháa, áchí Isaías. Achí-yá. ¹⁰ Te n̄i kana-yá xin̄i ñ̄áyiv̄i-ún. Te n̄i ka'an-yá jíin-i: Kuni so'o j̄iná'an-ró, Te chu'un in̄i-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu já k̄iv̄i in̄i yu'u cháa kuchá'an-de sá'a, ch̄i ja kenda in̄i yu'u-dé, yuán kúu ja kúchú'an-de sá'a, áchí-yá. ¹² Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i ch̄akoyo-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: Á jiní-ní ja ní kakit̄i in̄i cháa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, x̄i túu, áchí-de. ¹³ Ko máá-yá, n̄i ka'an-yá: Taká yunu já tú ní náchu'un máá Táa-ri andiv̄i, te tu'un-ri ki'in. ¹⁴ Síá j̄iná'an-ró ná kí'in-de. Cháa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga cháa kuáá kákuu-de. Ch̄i nú ñ̄n cháa kuáá stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáá, te ndendúú-de jungoyo-de in̄i xa'va. Achí-yá. ¹⁵ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Kastu'ún kájí-ní tu'un yátá yá'a nuu-ná j̄iná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te n̄i kach̄i Jesús: Te suni onde róó tú kájuku'un in̄i-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un in̄i-ro já taká ja kée-í k̄iv̄i kua'an ch̄ii-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-í, ch̄i onde in̄i añú-i vai, te yuán

kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Ch̄i onde ichi iní añú-i kenda ja jáni ñáá in̄i, ja já'ni ndíyi, ja ísíki ncháa tá'an, ja kuáxán in̄i, ja sakuí'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nándá'a-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

²¹ Te n̄i kenda Jesús yúan kua'an-ya íchi ndáñúu Tiro jíin Sidón. ²² Te ñn ña'an ñúu Caná, n̄i kenda-ña ndáñúu yúan. Te n̄i kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, ch̄i sesí'í-ná ká'ú xaan tá'an-i ñn tach̄i k̄ini, áchí-ña jíin-yá. ²³ Ko máa-yá, tú ní ká'an kuti-yá jíin-ña. Yúan-na te n̄i jakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-de jíin-yá: Ka'an-ní jíin-ña ná kí'in-ña, ch̄i kána kó'ó-ña vái-ña íchi yatá-yo, áchí-de. ²⁴ Te n̄i ka'an-ya: Mání nuu r̄ii, k̄iti ní kanaa, ká'jin se'e Israel, n̄i táji-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i cháa-ña núu-yá. Te n̄i chiñú'ún-ña-yá. Te n̄i ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, áchí-ña. ²⁶ Te n̄i ka'an máa-yá: Tú ío va'a ja kuáncháa-yo staa sé'e-yó te skána-yó núu lusu, áchí-ya. ²⁷ Te n̄i ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lusu-ún, ichi chíi mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u jíto'o-ti yáji-tí, áchí-ña jíin-yá. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a n̄i kandija-ní, ná sá'a-ná jíin-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máa hora jjan ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

²⁹ Te n̄i ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te n̄i jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te n̄i kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan n̄i jungoo-ya. ³⁰ Te n̄i jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jíin ñáyivi rengo, ja kuáa, ja ñí'in, ja t̄ikú'lu, jíin sáva-ga-i ja kaku'u. Te n̄i kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te n̄i nasáva'a-ya-í jíná'an-i. ³¹ Te n̄i kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-i ja súan n̄i kajini-i náka'an ñáyivi ñí'in, ndúva'a ñáyivi t̄ikú'lu, nákaa ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáa. Te n̄i kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-yá kuun mil ñáyivi

³² Te n̄i kana Jesús xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kúnda'ú in̄i-ri ñáyivi yá'a, ch̄i a n̄i kuu un̄i kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natáji-rí-i no'on ndicha-i, ch̄i nú súan te sava ichi te kuítá ii-í. Achí-ya. ³³ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá n̄i kaka'an-de jíin-yá: Te ndénu ní'on staa kuá'a kée ndá'a ch̄i ñáyivi kuá'a yá'a, ch̄i máni ñu'un té'é kúu yá'a, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni, te yaku t̄iyáká lúli, áchí-de. ³⁵ Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún n̄i kajungoo-i nuu ñú'un. ³⁶ Te n̄i ki'in-ya ndí'usiá staa jíin cháká-ún, te n̄i jikan ta'u-yá, te n̄i sakuáchí-yá, te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, te n̄i kajani-de nuu-í. ³⁷ Te n̄i kayee táká-i. Te n̄i kanda'a ch̄i-i. Te n̄i kanastútú-de ja ní kendo kuáchí-ún, usia ndo'o chítú ndii. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te s̄in-ga kúu ñasi'í jíin táká suchí lúli. ³⁹ Yúan-na te n̄i jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te n̄i ndivi-ya iní barco. Te n̄i jaa-ya ndáñúu Magdala.

16

Ja kájukan-i tuni nuu-yá

¹ Te n̄i jakoyo cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu-yá, ch̄i koto ncháa-de-ya kákuun-de. Te n̄i kajikan-de tuni ichi ándiví núu-yá te kuun-de. ² Ko máa-yá n̄i ka'an-ya jíin-de: Nú n̄i ini, te káka'an-ro: nandii ndáxín, ch̄i ío viko kuá'a ándiví, áchí-ro. ³ Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun sau, ch̄i ín ñáá viko kuá'a ándiví, áchí-ro. Chaa uu xini kákuu-ró. A kájin-ro naún kuní ka'an viko ándiví, ko tú káju'ún in̄i-ro tuni kivi yá'a. ⁴ Ñáyivi ñáá yá'a ja káisi'í ncháa-i Dios, kájukan-i tuni nuu-rí. Ko ma kuá'a-ri ni ñn nuu-í, ch̄i máni tuni Jonás, cháa n̄i jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te n̄i skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

⁵ Te n̄i jakoyo cháa káskuá'a-ún inga lado mar. Te n̄i kanaa iní-de kundiso-de staa. ⁶ Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Koto va'a-ró máá-ró núu yújan íá cháa fariseo jíin cháa saduceo, áchí-ya. ⁷ Te kándatu'ún máá-de: Sik̄i já tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáá, áchí-de. ⁸ Te n̄i jin̄i Jesús ja súan kándatu'ún-de. Te n̄i ka'an-ya: Chaa kákandija yaku-ni kákuu-ró. Naún kándatu'ún-ró. Ja tú ní kándiso-ró staa náún. ⁹ Onde vina tú kájuku'un in̄i-ro náún. Á tú kánuku'un in̄i-ro já ní kuu jíin ú'un staa jíin ú'un mil cháa, te nasaa j̄ika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jíin usiá staa-ún jíin kúun mil cháa, te nasaa ndo'o ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kájuku'un in̄i-ro, ch̄i tú ní ká'an-r̄i tu'un statilá jíin-ró, ch̄i sua ja koto va'a-ró máá-ró núu yújan íá cháa fariseo jíin cháa saduceo. Achí-ya jíin-de. ¹² Yúan-na te n̄i kajuku'un in̄i-de ja tú ní ká'an-ya jíin-de ja koto-de máá-de nuu yújan íá statilá, ch̄i sua ja má kándija-de sa'an kástá'an cháa fariseo jíin cháa saduceo.

Tu'un n̄i ka'an ndaa Pedro

¹³ Te n̄i jaá Jesús ichi ndañúu Cesarea de Filipino. Te n̄i j̄ika tu'un-ya cháa káskuá'a jíin-ya: Naún cháa kúu máá Sé'e cháa káka'an ñayivi j̄ina'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máá-de n̄i kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, x̄i ñin cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáá, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máá-ya n̄i ka'an-ya jíin-de: Te róó, na cháa kúu-r̄i káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro: Máá-ní kúu Cristo, Sé'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te n̄i kach̄i Jesús: Xáan ndatu-ro, Simón se'e Jonás, ch̄i nasu ñin cháa ní kástu'ún tú'un yá'a nuu-ro, ch̄i sua máá Táa-r̄i I'a kánchaa andívi ní stá'an-ya núu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-r̄i jíin-ró já máá-ró kúu Pedro, te sik̄i káva yá'a kundii tikun̄i kándija-i nuu-r̄i sá'a-r̄i. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jíin-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-r̄i ndakáa máá ñúu nátu'un andívi. Te taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'n̄i in̄i andívi. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andívi. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te n̄i ka'an xa'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya, ja tú ní ñin nuu kachí-de ja máá-ya kúu Jesucristo.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

²¹ Te máá hora j̄ian ní kejá'a Jesús n̄i kastu'ún ndaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya ja j̄inu ñú'ún kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xa'an-ya. Te cháa n̄i kayii jíin taká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátu'ún-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, n̄i kiñi'in s̄in-de-ya. Te n̄i kejá'a-de ká'an xa'an-dé jíin-ya: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ní tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te n̄i jíó káva Jesús nuu Pedro. Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Satanás, kuxio ki'in-ro, ch̄i cháa sáká núu kúu-ró núu-r̄i. Ch̄i tú ká'an-ro tú'un Dios, ch̄i sa tu'un cháa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o cháa kákandija

²⁴ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Nani cháa nú kuní-de kii-de yata-r̄i, ma kúndá'ú in̄i-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jíin tundó'o kii sik̄i-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁵ Chi cháa j̄itú iní-de kaku-de ch̄i tundó'o kii sik̄i-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja sik̄i rúu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ñí ñuyivi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jíin chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Ch̄i máá Sé'e cháa, ndii-ya jíin taká ndajá'a-ya. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te cha'u-ya ñin ñin ñayivi nú ndasa káa tiñu n̄i kasá'a máá-i. ²⁸ Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró: Ió sava cháa ká'iin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuní-de nuu máá Sé'e cháa ndii-ya ñúu-ya.

17

Sik̄i já túku n̄i nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iñú kivi te n̄i jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin ñani-de Juan, kua'an s̄in-ya jíin-de ñin yuku súkún. ² Te yúan, tuku n̄i nduu-ya núu-dé. Te n̄i nandii ncháa nuu-ya nátu'un ndikandii. Te sa'ma-ya n̄i kandukiyi nátu'un ndua luz ja nándii ndaxín. ³ Te

yúan n̄i k̄andenda Moisés j̄ín Elías, k̄andatu'ún-de j̄ín-yá, n̄i kajini-de. ⁴Te n̄i ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Nú kuni-ní te sá'a-ná un̄i ve'e kuii. ĩn kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de j̄ín Jesús. ⁵Te nini ká'an-de, te n̄i chaá ĩn viko nu'ún. Te n̄i jas̄u n̄í n̄u-de. Te n̄i kenda luz chíi. Te n̄i kenda ĩn tu'un ja ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú in̄i-ri-i. Te kús̄i in̄i-ri j̄ín-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶Te tu'un yá'a n̄i kajini so'o chaá káskuá'a-ún. Te n̄i kandua ndee-ni-de, chí n̄i kayu'ú xaan-dé. ⁷Yúan-na te n̄i jaa Jesús. Te n̄i skandá-ya-dé. Te n̄i ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ⁸Te n̄i kandakoto-de. Te tuká ni ĩn naún ní kájini-de, chí máá ĩn-na Jesús. ⁹Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús n̄i ka'an xaan-yá j̄ín-de: Ma kachí-ro núu ní ĩn ja súan n̄i kajini-ro, chí onde ná náchaku máá Sé'e chaá ma'ñú ndíyi, áchí-ya. ¹⁰Yúan-na te chaá káskuá'a j̄ín-yá, n̄i kajika tu'un-de-ya: Te chaá káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasáá-de taká ndatíñu. ¹²Ko ká'an-ri j̄ín-ró, ja á n̄i ndíi Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te n̄i kasá'a-i taká ja ní kakuu in̄i-i j̄ín-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e chaá. Achí-ya. ¹³Yúan-na te chaá káskuá'a-ún, n̄i kajuku'un in̄i-de ja tú'un Juan, chaá n̄i skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya j̄ín-de.

Siki súchí jí'í yí'í

¹⁴Te n̄i najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i chaá ĩn chaá nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jí'í-de nuu-yá. ¹⁵Te n̄i ka'an-de: Táta, kundá'ú in̄i-ní se'e-ná, chí jí'í yí'í-i, te ndó'o xaan-í. Te tin̄i jínu nduá-i nuu ñú'un, te tin̄i jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶Te n̄i kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a j̄ín-ní, te tú kakuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷Te n̄i ka'an Jesús: Ñáyivi xáan ní'in in̄i kakuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúncha-ri j̄ín-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri j̄ín-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá nuu tachí kini-ún, te n̄i kenda kua'an in̄i suchí-ún. Te n̄i nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹Yúan-na te n̄i jakoyo s̄in chaá káskuá'a-ún nuu Jesús, te n̄i kaka'an-de: Naja tú ní kakuu kiñi'in-ná kí'in, áchí-de. ²⁰Te n̄i kachí Jesús j̄ín-de: Siki ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yúan. Chí ká'an ndaa-ri j̄ín-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté ĩn tí'li nátu'un ĩn ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'án onde yúan, achí-ro, te kí'in. Te kuu sá'a-ró taká tiñu súan. ²¹Ko ĩn tá'an yúan ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha in̄i-yo. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²²Te nini ká'iin-ya in̄i ñuu Galilea, te n̄i kachí Jesús j̄ín-de: Máá Sé'e chaá natuu-ya núu ndá'a sáva-ga chaá. ²³Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu un̄i kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, n̄i kandukuí'a xaan in̄i-de.

Siki xú'ún póniná

²⁴Te n̄i jakoyo-ya ñuu Capernaum. Te chaá kájikan poniná, n̄i chakoyo-de nuu Pedro. Te n̄i kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te n̄i ndívi-de in̄i ve'e. Te n̄i ka'an Jesús xna'an-ga j̄ín-de: Naún kachí-ro. Taká chaá rey in̄i ñuyívi yá'a, ndénu kájikan-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa s̄in ve'e, áchí-ya. ²⁶Te n̄i kachí Pedro j̄ín-yá: Nuú cháa s̄in ve'e kájikan-de, áchí-de. Te n̄i kachí Jesús j̄ín-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáá. ²⁷Ko náva'a tú skití in̄i-yo-dé, te kuá'án onde yu'u mar, te skivi-ró gancho, te katíin-ró tiyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ni'in-ro ĩn peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu j̄ín róó. Achí-ya.

1 Te suni kivi-ún ni chakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndé chaa kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví, áchí-de. 2 Te ni kana Jesús xiní ñin suchí lúlí. Te ni jani-ya-í ma'ñú-de. 3 Te ni kachi-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxió káva iní-ro te nduu-ró nátu'un ñin suchí lúlí, ma kivi kuti-ro iní ñuu nátu'un andíví. 4 Chi nú ndé chaa sásúchí-de máa-de nátu'un suchí lúlí yá'a, chaa-ún kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví. 5 Te chaa ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de ñin suchí lúlí nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. 6 Te nú ñin suchí lúlí yá'a kándija-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ñin chaa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de kí'in-de xuu ndúcha mar núú. 7 Naka ndá'ú ñayivi iní ñuyivi, chi kájito nchaa-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'ún já koo kivi-ún. Ko naka ndá'ú chaa ja skivi-de-i iní kuachi. 8 Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja koo rengo-ro xí koo tikú'lu-ró kúchaku-ro ñí káni, nasu já koo ndendúú nda'a-ro xí ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'ún ñí káni. 9 Te nú nduchi-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin ñin-ni nduchi-ro, nasu já koo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'ún infierno. 10 Koto-ró máa-ró jíná'an-ró. Ma sájá'a iní-ro núu ñin suchí lúlí yá'a. Chi a ká'an-ri jíin-ró já ndájá'a-í ká'io andíví, nene kájiní-ya núu máa Táa-ri ja kánchaa-ya onde andíví.

Siki rí kiti ní sana

11 Chi máa Sé'e chaa, ni kii-ya já náma-ya táka ñayivi já á ni naa. 12 Ndasá kájani iní-ro. Nú ñin chaa ñáva'a-de ñin ciento rii, te skuíta-de ñin-ti. Á tú xndóo-de kuun xíko xia'un kuun-gá-ti, te kí'in-de onde yuku kíndúkú-de kiti ní sana-ún. 13 Te nú ni nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kúsi-ga iní-de jíin kiti-ún vása jíin kúun xíko xia'un kuun-gá kiti tú ni kásana-ún. 14 Te súan máa Táa-ro l'a kánchaa onde andíví, tú jata'an iní-ya já náa ní ñin tá'an suchí lúlí yá'a.

Ndasá kuu ñani sá'a kuachi

15 Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'an, te kastu'un sá'í-ro núu-dé naún kuachi ni sá'a-de. Te nú ni chu'un iní-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a ni ndumaní-dé jíin-ró sá'a-ró. 16 Ko nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayivi kí'in jíin-ró, náva'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un. 17 Te nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an chaa-ún, te kastu'un-ró núu tikuní kándija. Te nú suni tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tikuní-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un ñin chaa síin nación xí ñin chaa xíní. 18 Jandáa ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'ni iní andíví. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andíví. 19 Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyivi yá'a, koo conforme-ro siki ñin tu'un ja kájukan ta'u-ro, te máa Táa-ri onde andíví skikuu-ya tú'un-ún jíin-ró. 20 Chi nú ni kanataka uu xí uní ñayivi káchiñú'ún-i ruu jíin sí'ví-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

21 Yúan-na te ni jaa Pedro nuu-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu iní nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Onde usia jínu náún, áchí-de. 22 Te ni kachi Jesús: Tú ká'an-ri jíin-ró já onde usia jínu, chi onde kuun ciento kuun xíko uxí jínu. 23 Ja yúan máa ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin chaa kúu rey, ja ní kuní-de sánda-de cuenta jíin mozo-de. 24 Te ni keja'a-de násá'a-de cuenta. Te yúan ni jaa ñin chaa taú ñin millón peso nuu-dé. 25 Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te ni tá'ú tíñu jito'o-de ja ná kúya'u-de jíin sé'e-de jíin ñásí'í-de jíin táka ndatíñu ñáva'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. 26 Yúan-na te ni jukuiñi jíití mozo-ún. Te ni ka'an nda'ú-de jíin rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vása ná chunáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. 27 Te máa jíto'o-ún, ni kundá'ú iní-de mozo-de. Te

n̄i sía-de kua'an. Te n̄i sá'a-de tuká'nu in̄i ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te n̄i ketá'an-de jíin ñn tá'an mozo-de ja taú ux̄i peso nuu-dé. Te n̄i kat̄in cháa-ún. Te n̄i kiti-dé sukun cháa-ún. Te n̄i ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, n̄i jukuiñi jíti núu-dé. Te n̄i ka'an nda'ú jíin-de: Kundatu te vása ná chúnáa ndí'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máa-de, tú ní kuní-de, chi n̄i chindee-de cháa-ún vekaa onde kivi ní nakunáa ja taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te n̄i kajini tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te n̄i kakuxíi xaan iní-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kanakani ndí'i-de tu'un nuu jíto'o-de ja ní ta'an cháa-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, n̄i kana-de xini mozo ñáa-ún n̄i jaa. Te n̄i ka'an-de: Mozo ndiva'a kúu-ró, chi taká ja taú-ro-ún n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu-ro, chi n̄i ka'an nda'ú-ro jíin-rí. ³³ Te natu'un n̄i kundá'ú in̄i-ri róo, suni súan ní kundá'ú in̄i-ro tá'an mozo-ro núu, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te n̄i kit̄i in̄i jíto'o-ún nuu-dé. Te n̄i chí'i-de cháa nda'a justicia, onde n̄i nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máa Táa-ri andívi jíin-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núu taká ñani-ro, onde jíin iní jíin añú-ro nú naun kuachi sá'a-de jíin-ró, áchí-ya jíin-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-i-ya

¹ Te n̄i ndí'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te n̄i kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te n̄i jaa-ya yúñuu Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñáyivi, n̄i kandikin-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te yúan n̄i nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku cháa fariseo nuu-yá, ja kóto ncháa-de-ya kákuni-de. Te n̄i kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo ñn cháa ñasí'i-de ja siki nani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máa-yá, n̄i ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa n̄i sá'a Dios cháa onde xnáñúu, chí ja yíi jíin ja sí'i ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháa táa-de náa-de, te kétá'an-de jíin ñasí'i-de. Te ñn-na ñáyivi kúu ndendúu-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí ñn-na kúu. Núsáa te ma sásin ñn cháa ja á n̄i skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te n̄i kakachi-de jíin-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tiñu ja kúva'a akta ndusin, te ndoo-ña núsáa, áchí-de. ⁸ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Siki ja ní'in in̄i añú-ro jíná'an-ró, yúan ní jat̄u'un Moisés ja xndóo-ró ñasí'i-ro. Ko onde xnáñúu, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñasí'i-de, nasu ja tini in̄i-ña, te tanda'a-dé jíin ingá-ña, ísiki ncháa-de ñasí'i-de. Te cháa tanda'a jíin ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te n̄i kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá: Nú súan ío tiñu taká cháa jíin ñasí'i-de, va'a-ga ma tanda'a-dé núsáa, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nasu taká cháa juku'un in̄i-de tu'un yá'a, chí cháa n̄i ja'a-ri tu'un nuu-dé, cháa yúan kájuku'un in̄i-de. ¹² Ío cháa kákuu eunuco onde kivi ní kaku-de chíi náa-de, te ío cháa kákuu eunuco n̄i sá'a inga cháa jíin-de, te ío cháa kákuu eunuco n̄i kasá'a máa-de ja siki ñúu natu'un andívi. Cháa ja kúu juku'un in̄i-de, ná júku'un in̄i-de núsáa. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te n̄i chakoyo ñáyivi jíin súchí lúli-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xini-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaka'an xaan-dé jíin ñáyivi-ún. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo súchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí natu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi in̄i ñuu natu'un andívi, áchí-ya. ¹⁵ Te n̄i cháa-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te n̄i kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúka

16 Te yúan ni jaa ñn chaa súchí núu-yá, ni ka'an-de jíin-yá: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni. Achí-de. 17 Te ni kachi-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñn chaa va'a ío, chi máa ñn-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá. Achí-ya. 18 Te ni kachi-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, ni ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, 19 Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú ini-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú ini-ro máa-ró, áchí-ya. 20 Te ni kachi chaa súchí jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a ni skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. 21 Te ni kachi Jesús jíin-de: Nú kuní-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. 22 Te chaa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxí ini-de, chi kua'a xaan ndátíñu ñáva'a-de. 23 Yúan-na te ni kachi Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ñn chaa kúka ini ñuu nátu'un andívi. 24 Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachi-ga ja'a ñn camello yau yiki tíkuí, vása ñn chaa kúka kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 25 Ko chaa káskuá'a jíin-yá, súan ni kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni kayu'ú xaan-dé. Te ni kaka'an-de: Ndé chaa kaku núsáá, áchí-de. 26 Te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de: Jíin cháa ma kúu kuti, ko taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. 27 Yúan-na te ni ka'an Pedro jíin-yá: Náa, ni kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikín-ná ní vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchí-de. 28 Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an máa Sé'e chaa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri ini ñuyívi jáa, kivi-ún te kunchaa-ro núu uxí uu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata chaa Israel, chi kándikin-ro rúu. 29 Te chaa skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja sikí rúu, te nani'in-dé ñn ciento vuelta. Te suni ni'in tá'u-dé kuchaku-de ñí káni. 30 Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te chaa sandí'i-na, ndunúu-de.

20

Chaa kásatíñu nuu itú

1 Chi ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn chaa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñn jañá'an, ndúkú-de chaa sátiñu nuu itú-de. 2 Te ni sánda-de jíin cháa kásatíñu-ún ja chá'u-de ñn peso ja kivi. Te ni táji-de chaa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. 3 Te suni ni kenda-de nátu'un ka'ñn. Te ni jini-de nuu sáva-ga chaa ká'jin sáni-de nuyá'u. 4 Te ni kachi-de jíin cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chi cha'u va'a-ri róo, áchí-de. Te máa cháa-ún kuangoyo-de. 5 Te ni kenda tuku-de nátu'un ka'uxí uu jíin ká'uní. Te suni súan ni sá'a-de. 6 Te a yani ka'u'un ni kenda tuku-de. Te ni ketá'an-de jíin yakú-ga chaa ká'jin sáni. Te ni kachi-de jíin cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a ñí ncháka ncháa, áchí-de. 7 Te ni kakachi chaa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te ni kachi-de jíin máa cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chi cha'u va'a-ri róo, áchí-de. 8 Te nuu ní ini kivi-ún, te ni kachi jito'o itu-ún jíin mandador: Kana xini cháa ká'jin nuu tíñu te cha'u-ró-de, onde chaa ni chaa sandí'i-na te onde chaa ni chaa núu, áchí-de. 9 Te ni chaa chaa ni jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te ni kaki'in-de peso peso ya'u-de ja ñn ñn-de. 10 Te ni chaa chaa ni jakoyo núu yúan. Te kájani ini-de ja ví'i-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñn peso ni kaki'in ñn ñn-de jíná'an-de. 11 Te ni kaki'in-de ya'u-de-ún. Te ni kandonda vaa-de káka'an-de sikí jito'o ve'e-ún. 12 Chaa sandí'i-na yá'a ñn hora-ni ni kasatíñu-de, te ñn núu-ni ni cha'u-ní-de jíin-ná ja xaan ní'ni te ni'in ni kasatíñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. 13 Te máa jito'o ni kachi-de jíin ñn-de: Amigo, tú sá'a ndíva'a-ri jíin-ró. Nasu ní sánda-yo já ñn peso ki'in-ró náún. 14 Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chi ruu kuní-ri cha'u-ri chaa sandí'i-na yá'a nátu'un ni cha'u-ri róo. 15 Tú kuu sá'a-ri ja

kuní-ri jíin já xíin máá-rí náún, xí kúkuásún iní-ro já vá'a nī chá'u-ri-de. ¹⁶ Súan kúu ja táká cháa núú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na-ún, nduu núú-de. Chī kána-ya xiní kuá'a ñáyiví, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

¹⁷ Te nī kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te nī jaka sīn-ya ndí'uxí uu cháa káskuá'a jíin-ya. Te nini kája'an-ya te nī ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuní-ro, chī kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu táká sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachí'i-de-ya ndá'a ñáyiví sīn naciún, náva'a sákátá-i nuu-ya. Te kuá'a-i ta'u-ya. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñn náa ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te nī jaa náa se'e Zebedeo nuu-ya jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-ya, jikán-ña ñn favor nuu-ya. ²¹ Te máá-ya, nī ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchí-ya. Te ni kachí-ña jíin-ya: Kua'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúú se'e-ná yá'a jíin-ní, ñn-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kivi tá'ú-ní tiñu iní ñuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te nī ka'an Jesús: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máá-de nī kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te nī ka'an-ya jíin-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-ri jíin íchi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-ri nuu-ro, chī máá Táa-ri jiní ndé cháa ni'in, chī a nī sátu'a-ya já kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxí-ga cháa-ún, nī kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nī kakiti iní-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, nī kana-ya xiní-dé. Te nī kachí-ya jíin-de: Kájiní-ro já cháa kakuñá'nu nuu ñáyiví sīn naciún, tá'ú téyíi-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sikí máá-de, suni kátjin nī'in so'o-de. ²⁶ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo. Chī nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Natu'un máá Sé'e cháa, chī tú vai-ya já kuátíñu ñáyiví núu-ya, chī sua játíñu-ya núu ñáyiví, te kataña-ya máá-ya kuu-ya já nákuaa-ya kuá'a ñáyiví, áchí-ya.

Sikí úu cháa kuáa

²⁹ Yúan-na te nī kenda koyo-ya iní ñuu Jericó. Te kua'a xaán ñáyiví, nī kandikin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu cháa kuáa yú'íchi-ún. Te nī kajini so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te nī kakana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñáyiví-ún, nī kaka'an xaán-í jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá nī kakana jaa-de: Táta Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³² Te nī jukuiñi Jesús. Te nī kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jíin-de: Naún sá'a-ri jíin-ró kákuñi-ro, áchí-ya. ³³ Te nī kaka'an-de jíin-ya: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuñi-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús nī kundá'ú iní-ya-dé. Te nī ké'é-ya nduchi-dé. Te nī kandundijin-ni nduchi-dé. Te nī kandikin-de-ya kuá'an-de jíin-ya.

21

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakuyani-ya ñuu Jerusalén, nī jakoyo-ya ñuu Betfagé chīi yuku Olivos. Yúan-na te nī táji Jesús uu cháa káskuá'a jíin-ya kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro jíin, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti jíin ñn burro yíkin jíin-tí. Te ndájí-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jíin-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jíin-ró, te kachí-ro kúni-de: máá Jito'o-yo jínu ñú'ún-ya-ti, achí-ro. Yúan-na te sía-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skíkuu tu'un nī ka'an cháa nī jani tu'un Dios: ⁵ Kachí nuu sésí'í ñuu Sion: Yá'a nde'é-ró chī Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vitá iní-ya. Te yóso-ya ñn

burro yíkin se'e kiti ndiso, áchí. ⁶ Te chaa káskuá'a-ún kája'an-de. Te ni kasá'a-de nátu'un ni tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káincha-ka-de burro jín burro yíkin-ún ni najaa-de nuu-yá. Te ni kachúkú-de tikachí-de siki-tí. Te ni jukoso-yá-ti. ⁸ Te ñayivi kuá'a-ún, ni kajakin-i tikachí-i iní ichi. Te sava-ga-i ni kaja'nu-i nda'a yunu. Te ni kajakin-i iní ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá jín ñayivi kándikin ichi yata-yá, ni kaka'an jaa-i: Xáan va'a Se'e David. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tiñu máa Tatá. Xáan va'a I'a kúu-ya ondé andívi. Achí-i. ¹⁰ Te ni kivi-ya iní ñuu Jerusalem. Te ni kuvaa taká ñayivi ñuu-ún. Ndé chaa kúu chaa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te ni kaka'an ñayivi-ún: Chaa yá'a kúu Jesús chaa jáni tu'un Dios. Te ondé ñuu Nazaret ndañuu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹² Te ni kivi Jesús iní ve'e ij Dios. Te ni kiñi'in-ya ñayivi kajaan, káxikó, iin iní ve'e ij-ún, kája'an. Te ni skuío káni-ya mesa chaa káxndáji xu'ún, jín silla chaa káxikó paloma. ¹³ Te ni ka'an-ya jín-i: A yoso núu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájukan ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máa-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñaku'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñayivi kuáa jín ñayivi rengo, ni jakoyo-i nuu-yá iní ve'e ij. Te ni nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kajini-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jín núu súchí lúlí kákana jaa-i iní ve'e ij-ún: Xáan va'a Se'e David, áchí-i. Te ni kakiti iní-de. ¹⁶ Te ni kaka'an-de jín-yá. Á tú jini so'o-ró já kaka'an súchí yá'a, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Á té ka'u-ga-ro tutu ndasa ká'an: Súchí lúlí jín súchí kájaxin, va'a kánkana jaa-i ní, sá'a-ní, áchí. ¹⁷ Te ni xndoo-ya-dé. Te ni kenda-ya ñuu kua'an-ya ondé ñuu Betania. Te yúan ni kendoo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérxexe

¹⁸ Te jañá'an kivi xían-ún kuano'on-ya ondé ñuu, te jí'i-ya sóko. ¹⁹ Te ni jini-ya núu ñn mérxexe kándij yu'íchi-ún. Te ni jaa-ya núu mérxexe-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-ya, chí máa núma-ní ío. Te ni ka'an-ya jín: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchí-ya. Te ni ichi káján-ni mérxexe-ún. ²⁰ Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kanaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te ni kaka'an-de: Ndasa ni sá'a-ya já ní ichi káján-ni mérxexe-ún, áchí-de. ²¹ Te ni ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú kákandíja-ró te tú jáni siki iní-ro, nasu máa ñn tiñu mérxexe yá'a kuu sá'a-ró, chí suni kuu nú ka'an-ro jín yúku yá'a: Kuxio te jungoo-ró ondé nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandíja-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Siki tiñu ndiso Jesús

²³ Te ni najaa-ya iní ve'e ij. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jín cháa ni kayii iní ñuu, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kajika tu'un-de-ya: Na jín tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró súan. Achí-de. ²⁴ Te ni ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñn tu'un. Te nú kuu xndío káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé ondé ni kii tu'un-ún. Ondé andívi xí ondé chaa, áchí-ya jín-de. Yúan-na te ni kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já ondé andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te nú ka'an-yo já ondé chaa, te káyu'ú-yo ñayivi, chí ndivii-í kájani iní-i ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan. Achí-de jín tá'an-de. ²⁷ Te ni kaka'an-de: Tú kájin-ri, áchí-de jín Jesús. Te suni ni ka'an-ya jín-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Siki úu se'e yí

²⁸ Ko ndasa kájani iní-ro. ñn chaa ni jo uu se'e yí-de, te ni jaa-de nuu ñn-i. Te ni kachi-de jín-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchí-i. Ko ni kunúu, te ni nakani iní-i te kua'an-i. ³⁰ Te táa-ún, ni jaa-de nuu ingá-i. Te suni súan ni ka'an-de jín-i. Te ni ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, áchí-i. Ko tú ní já'an-i. ³¹ Ja ndéndúú-i, ndé ñn-i ni skikuu tiñu kuni táa-i, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Súchí ñn, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró ja cháa xini jín ñá'an téné, xna'an-ga-ún

kívi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu vásá róó jíná'an-ró. ³² Chi nī kii Juan, nī stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandíja-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xíní jín ñá'an téné, nī kákandíja-ún tú'un nī ka'an-de. Te máá-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náv'a kandíja-ró núu-dé.

Siki cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Nī io ñn cháa, táa iní ve'e kúu-de. Te nī nachu'un-de ñn itú uva. Te nī jasú-de jakú, te nī jacha-de ñn yaú nuu kaxín-de. Te nī ndukani-de ñn torre, te nī xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te nī kee-de kua'an jiká-de. ³⁴ Te nī cháa kívi ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, nī tájí-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko cháa kásatiñu, nī kakatiñ-ún mozo-de. ñn-de nī kastují, inga-de nī kaja'ni, te inga-de nī kaja'a yuu xíní-dé. ³⁶ Te máá jito'o, nī natájí tuku-de yakú-ga mozo-de kája'an, kua'a-gá vásá já xnáñúú. Te suni súan nī kasá'a-ún jín mozo-de. ³⁷ Te onde sandí'i-na, te nī tájí-de se'e yíi-de kua'an. Ná kóo ja jínú'ún núu sé'e-ri, áchí-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jito'o, te nī kaka'an: Cháa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ³⁹ Te nī kakatiñ-ún máá sé'e. Te nī kakiñi'in-ún-de yata itú uva. Te nī kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú nī cháa jito'o itú uva. Te ndasa sá'a-de jín cháa kásatiñu-ún, áchí-ya jín-de. ⁴¹ Te nī kaka'an-de jín-yá: Xnáa íi-dé cháa ñáá-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá cháa kásatiñu. Te kívi kúun nde'e, te nakua'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te nī ka'an Jesús jín-de: Té ka'u-ga-ro tutú ií yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi cháa kácutá'an, yuán kúu máá yúu ndíso fuerza jiki. Máá Tatá Dios nī sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tiñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, náv'a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Cháa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchi sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo nī kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te nī kajuku'un iní-de ja siki máá-de nī ka'an-ya. ⁴⁶ Te nī kandúkú-de modo ñn-de-ya. Ko nī kayu'ú-de nī kajito-de ñayivi, chí kájani iní-i ja ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te nī ka'an Jesús inga tu'un yátá jín-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn rey ja ní sá'a-de ñn viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te nī tájí-de mozo-de kuakana xini táka ñayivi ní kastú'ún-de nuu, ná kii-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuñ-i kii-i. ⁴ Te nī tájí tuku-de yakú-ga mozo-de kája'an. Te nī ka'an-de: Kachi nuu ñayivi ní kana-ri xini-ún: A nī sátu'a-ri ja kúxini-yó. Nī ja'ni-rí xndiki-rí jín kiti xá'an, te ndíi a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájítú iní-i. Te kája'an-i tiñu máá-i, ñn-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, nī kakatiñ-i mozo-de, te nī kaja'a-i tuka nuu-dé, te nī kaja'ni-í-de. ⁷ Te nī jini tu'un rey. Te nī kiti iní-de. Te nī tájí-de soldado-de kája'an. Te nī xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te nī ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te nī ka'an rey jín mozo-de: Jandáa, ja viko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xini-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yatá ñúu. Te kana-ró xini nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kii-i nuu viko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te nī kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te nī stútú-de nasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñn jínu-ni ñayivi vá'a jín ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún nī chítú ndíi jín ñayivi. ¹¹ Te nī kívi rey iní ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te nī jini-de nuu ñn cháa ja tú ñú'un-de sa'ma viko tánda'a. ¹² Te nī kachi-de jín cháa-ún: Amigo, ndasa nī kívi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró sá'ma viko tánda'a, áchí-de. Te máá cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te nī ka'an rey jín cháa kájatíñu-ún: Tíin-ró te ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñáa

yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi ni kana-ri xini kuá'a-í, ko yaku-ni-i ni kaji-ri, áchí-ya.

Siki xú'ún yóo

¹⁵ Yúan-na te kája'an chaa fariseo. Te ni kandatu'un máa-de nú ndasa tñin yátá-de-ya jíin tú'un ká'an-ya. ¹⁶ Te ni katáji-de chaa káskuá'a jíin máa-de jíin chaa herodiano kája'an nuu-ya. Te ni kaka'an-de jíin-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni ñn chaa, chí tú ndé'é-ní ndasa jito taká chaa. ¹⁷ Núsáa te kachí-ní nuu-ná jíná'an-ná: Ndasa kachí-ní, á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ¹⁸ Ko Jesús, ni juku'un iní-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xini kákuu-ró. Naja kájito nchaa-ro rúu. ¹⁹ Stá'an xú'ún yóo jíin ná ndé'é-rí. Achí-ya jíin-de. Te ni kastá'an-de ñn peso máa-de nuu-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kachí-ya jíin-de: Ndé chaa kúu chaa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. ²¹ Te ni kaka'an-de jíin-ya: César kúu, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáa, áchí-ya. ²² Te nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni kanaa iní-de, te ni kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Siki já náchaku ndiyi

²³ Te suni kivi-ún ni jakoyo chaa saduceo nuu-ya. Chaa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te ni kajika tu'un-de-ya: ²⁴ Maestro, Moisés ni ka'an-de: Nú ñn chaa kuu-de, te nú tú se'e-de ní ío. Te ñani-de, ná nátanda'a jíin ñásí'í-de, te ndukani-de tata ñani-de. ²⁵ Te jíin-ná ni ka'io usia ñani. Te chaa núu ni tanda'a-dé. Te ni jíi-de. Te tú se'e-de ní ío. Te ni xndóo-de ñásí'í-de nuu ñaní-de. ²⁶ Te suni súan ni ta'an chaa uu, te suni súan chaa uni, onde ndí'usiá-de. ²⁷ Te nuu ní kaji'í ndí'usiá-de, te suni ni jíi máa ñá'an-ún. ²⁸ Núsáa te kivi náchaku taká ndiyi, te ja ndí'usiá-de ndé ñn-de kuu-ña ñásí'í-de. Chí ndí'í-de ni kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-ya. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Máni kástiví-ró tú'un, chí tú kájuku'un iní-ro jíin tutú ii, ni jíin fuerza Dios. ³⁰ Chí kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni chaa tú tanda'a-dé jíin ñásí'í, ni ñá'an tú koo yii-ña. Chí nduu-de natu'un ndajá'a Dios andíví. ³¹ Te siki ndiyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jíin-ró: ³² Máa-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios chaa ni kaji'í kúu-ya, chí sua Dios chaa káichaku kúu-ya, áchí Jesús jíin-de. ³³ Te ñayivi-ún, ni kanaa iní-i ni kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

³⁴ Yúan-na te chaa fariseo, ni kajini so'o-de ja ní kundée-ya jíin chaa saduceo, te ni kandutútú-de. ³⁵ Te ñn máa-de, ja kúu-de maestro ley, ni jika tu'un-de-ya nává'a koto nchaa-de-ya kuní-de: ³⁶ Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. ³⁷ Te ni kachí Jesús jíin-de: Kumani-ro jíin máa Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin níi núu jiní tuní-ro, áchí. ³⁸ Yá'a kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kúu suni natu'un inga-ún: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró natu'un kúndá'ú iní-ro máa-ró, áchí. ⁴⁰ Te chíi ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutu ley, jíin taká tutu chaa ni kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Siki Sé'e David

⁴¹ Te nini ká'jin tutú chaa fariseo yúan, te Jesús ni jika tu'un-ya-de: ⁴² Ndasa kájani iní-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te ni kakachí-de jíin-ya: Se'e David kúu-ya, áchí-de. ⁴³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Te naja ní sá'a Espiritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáa. Chí ni ka'an-de: ⁴⁴ Máa Tatá Dios, ni ka'an-ya jíin Jito'o-ri: Nungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí chaa kájito u'u róo kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí. ⁴⁵ Te nú Jito'o ni ka'an David jíin-ya, te ndasa kúu máa-ya se'e-de núsáa, áchí-ya. ⁴⁶ Te ni

ñin-de tú ní kúu xndió káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chúndéé iní ni ñin-de kaka tu'ún-de-ya ondé kivi-ún.

23

Siki já ní kana jín-yá nuu-í

¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín ñáyivi jín cháa káskuá'a jín-yá: ² Chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kajungoo-de nuu silla Moisés. ³ Núsáa te taká naún tá'ú-de tiñu nuu-ro, yuán kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chi ká'an-de, ko tú káskíkuu-de. ⁴ Chi káju'ni-de carga ve ja yí kúndiso-i, te káchaa-de siki-í. Ko máa-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jín ñin nda'a lúli-de. ⁵ Chi kásá'a-de taká tiñu-de náva'a kuní ñáyivi núu-dé. Chi kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jín yú'a nuu tikachí-de. ⁶ Te xaan kákusi iní-de jín silla jín'ún ondé xini mesa nuu ío xini, jín silla onde xini mesa iní ve'e sinagoga. ⁷ Suni ja ká'an sa'an-yo jín-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jín-de, kákusi iní-de jín. ⁸ Ko máa-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chi ñin máa tú'ún-ni kúu Maestro máa-ró, kúu Cristo. Te taká róo, ñani kákuu-ró. ⁹ Te ma ká'an-ro já ní ñin chaa iní ñuyivi yá'a kúu Táa-ro. Chi ío ñin Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya ondé andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró Jito'o. Chi ío ñin Jito'o-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúná'nu-ga nuu-ro, ná ndúu-de mozo nuu-ro jíná'an-ró. ¹² Chi chaa sáná'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kájasu-ro ñuu nátu'un andívi núu ñáyivi. Chi tú kivi koyo máa-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. ¹⁴ Naka ndá'ú kuu róo, chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró já túu kuachi-ró, yuán kájukan ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'í-gá ta'nu ndatu-ro. ¹⁵ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káxndékava-ró mar jín ñú'un íchi ja skándija-ró ñin chaa. Te nú a ni kandija-de, te ví'í-gá uu jínu nduu-de ñin se'e infierno kásá'a-ró vásá máa-ró. ¹⁶ Naka ndá'ú kuu róo chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi káka'an-ro: Nú ndé chaa játu'un téyí-de siki vé'e ij, te tú ní'in tiñu, ko nú ñin chaa játu'un téyí-de siki oro iní ve'e ij-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. ¹⁷ Chaa ñáa jín cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máa vé'e ij ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa játu'un téyí-de siki altar, tú ní'in tiñu. Ko nú ñin chaa játu'un téyí-de siki ndatíñu ni kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. ¹⁹ Chaa xini ñáa jín cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu ni soko-í, xí máa altar ja sándoo ndatíñu-ún. ²⁰ Núsáa te chaa játu'un téyí siki altar, siki máa altar játu'un téyí-de jín siki taká ndatíñu káxiukú núu-ún. ²¹ Te chaa játu'un téyí siki vé'e ij, siki máa vé'e ij-ún játu'un teyí-de jín siki I'a ncháa iní-ún. ²² Te chaa játu'un teyí siki andívi, játu'un teyí-de siki silla nuu tá'ú Dios tiñu jín siki I'a kánchaa nuu-ún. ²³ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, chaa uu xini kákuu-ró. Chi kája'a-ró ñin siki uxí décimo ita minú jín ita xín jín comino nuu Dios, te káxndoo-ró tú'un kánúu xa'an-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jín ndása kundá'ú iní-ya yóo, jín ndása kándija-yó. Taká ya'á kánúu sá'a-ró núu, te suni ma xndoo-ró ingá-ún núu. ²⁴ Chaa kuáa kákuu-ró já káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi máni kátava-ro týúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró. Chi kánakacha-ró ichi yatá vaso jín ichi yatá kó'o. Ko ichi iní ñú'un chítu tú'un kuí'ná jín tú'un káñáa. ²⁶ Chaa kuáa kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi iní vaso jín ichi iní kó'o, náva'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. ²⁷ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi nátu'un ve'e añu ja kándayaa kándaa-ró. Te jandaa ja lúu káa ichi yatá, ko ichi iní ñú'un chítu yíki añu jín taká ja te'yú. ²⁸ Suni súan máa-ró jíná'an-ró,

chì ichi fuera, jandáa kásá'a-ró já cháa ndaa kákuu-ró núu ñáyívi. Ko ichi iní-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jíin tú'un káñáá. ²⁹ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chí káskuá'nu-ró vé'e añú chaa nì kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. ³⁰ Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ká'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jíin-de ja ká'ni-yo cháa nì kajani tu'un Dios núu, áchí-ro. ³¹ Te súan kájani ndaa-ro tú'un sikí máá-ró, chí táa-ro nì kaja'ni-dé chaa nì kajani tu'un-ya. Te máá-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Koo jíin sé'e koo kákuu-ró. Ndasa kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núu infierno núsáá. ³⁴ Ja yúan tájí-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jíin cháa ndíchí jíin cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jiká cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yúnu xíi-de iní ve'e sinagoga máá-ró, te chindikín-ro-dé ndíta'an ñuu. ³⁵ Nává'a koo kuachi sikí máá-ró já ní jati ñíñi ñáyívi ndáa nuu ñú'un yá'a, onde ñíñi cháa ndaa Abel, te onde ñíñi Zacarías, se'e Berequías, chí nì kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jíin vé'e ii. ³⁶ Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Taká tundó'o yá'a kii sikí ñáyívi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, nì kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios. Te nì kaja'a-ró yúu cháa nì tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta nì kuni-rí nastútú-rí se'e-ró nátu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chí ndijín-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁸ Vina te nì kendoó víchí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chí ká'an-rí jíin-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaa ñin kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndíso-ya tíñu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kúyani nchaq Jesús

¹ Te nì kenda Jesús iní ve'e ii kua'an-ya. Te chaa káskuá'a jíin-yá-ún, nì jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháá tá'an jíin vé'e ii-ún nuu-yá. ² Te nì ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu vé'e yá'a. Jandáa ká'an-rí jíin-ró ja má kútá'an-ga ni ñin yuu. Chí ñin kivi te ndí'i stúncháa-i. Achí-ya jíin-de. ³ Te nì jungoo-ya onde yuku Olivos. Te nì jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu-yá. Te nì kajika tu'un sáin-de-ya: Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tundó'o yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani nchaq-ní jíin kivi jínu ñuyívi, áchí-de. ⁴ Te nì ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, nává'a tú xndá'ú ni ñin-de róo. ⁵ Chí kikoyo kua'a cháa ki'in núu sí'ví-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xaán ñáyívi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jíin já koo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chí ñini koo súan. Ko té jínu-ga kivi. ⁷ Chí ndonda nación sikí nación, te ñuu sikí ñuu. Te koo kue'e xaán jíin tamá. Te yá'a yúan taan. ⁸ Te taká yúan kákuu tundó'o kájá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñáyívi kákandíja

⁹ Yúan-na te nastúu-de róo jíná'an-ró, ja koto-ró tundó'o. Te ka'ni-dé róo. Te taká ñáyívi, koto u'u-i róo ja sikí rúu. ¹⁰ Yúan-na te nayu'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. ¹¹ Te jukuiñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyívi. ¹² Te ndea tíñu ñáá, te yúan kuá'a-í ma koo maní-gá-i. ¹³ Ko chaa kúndii nì'in onde kivi jínu, chaa-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kuicha iní ní ñuyívi nává'a kuni ndaa taká ñáyívi, yúan-na te jínu. ¹⁵ Núsáá te nú nì kajini-ro já káchá'an te nì tucha taká ndatíñu iní lugar ii nátu'un nì ka'an Daniel, chaa nì jani tu'un Dios onde sáá, (chaa ká'u, ná júku'un iní-de), ¹⁶ Yúan-na te ñáyívi káxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁷ Te chaa kándeé xiní vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatíñu iní ve'e-de. ¹⁸ Te chaa kándeé onde rancho, ma náxíó káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e, jíin ñá'an káskáxin. ²⁰ Núsáá, te kakan ta'u-ro nává'a tú kunu-ró víko víjin ni kivi ndétatú ki'in-ro. ²¹ Chí kivi-ún koo tundó'o xaán, ja ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyívi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²² Te nú tú ní ndúkúti kivi-ún núu, te ni ñin ñáyívi má kaku kuti-í núu. Ko ja sikí ñáyívi ní nakaji-ya-ún, yúan ndúkúti kivi-ún sá'a-ya.

Tuni máa kivi sándi'í-na

²³ Núsáá te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándíja-ró já ká'an-de. ²⁴ Chì kenda Cristo xndá'ú jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni jíin tíñu ñá'nu, nává'a xndá'ú-de onde ñayivi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. ²⁵ Vina a ñi kastu'ún-rí nuu-ro onde jíin kivi. ²⁶ Núsáá te nú ka'an ñayivi jíin-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñú'un té'é kánchaa-ya, achì-i, te ma kéndá-ró. Xí: Jíin nde'é-ró, ichi iní ve'e kánchaa-ya, achì-i, te ma kándíja-ró jíná'an-ró. ²⁷ Chì nátu'un ndii ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máa Sé'e cháa. ²⁸ Chì nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tiji. ²⁹ Yúan-na te nú ñi ndí'i taká tundó'o kivi-ún, te kutúún-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tíñuú xíní ichi ándiví. Te taká fuerza ándiví ndí'i ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándiví kéndá tuni máa Sé'e cháa. Te nde'e taká ñayivi ío iní ñuyivi yá'a. Te kuni-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya jíin vikó ío ándiví, jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ³¹ Te táji-yá ndajá'a-ya kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-ya ñayivi ní nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde ñn lado ándiví te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mékexe. Nú a ñi nduyúcha núma, te ñi najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ñi kuyani viko sáú. ³³ Suni súan róó, nú a ñi kajiní-ro taká tíñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁴ Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skíkuu taká tíñu yá'a. ³⁵ Ándiví jíin ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-rí chí ma náa. ³⁶ Ko kivi koo-ún, jíin hora, tú ni ñn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io ándiví, tú ni ñn naún jiní, ni máa Sé'e-ya. Chì máa ñn-ni máa Táa-rí jiní-ya. ³⁷ Chì nátu'un ñi jo kivi ní kii Noé, suni súan koo kivi kii máa Sé'e cháa. ³⁸ Chì kivi-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xáan, káye-e-í, káji-i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ñi jaa kivi já ní kivi Noé iní barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kájiní kuti-í onde ñi cháa sau xáan, te ñi xnáa ndí'i-cha-í. Te suni súan kii máa Sé'e cháa. ⁴⁰ Kivi-ún te kuiñi uu cháa onde rancho. Te ñn-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasí'í ndiko-ña ñn-ni yosó. Te ñn-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

Siki já kúndito-yó

⁴² Núsáá te kundito-ró, chí tú kájiní-ro ña kivi ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de ña hora kuu ja kí ñakuí'ná, te kundito-de núu. Te ma kuá'a-de tu'un ja sakuí'ná vé'e-de núu. ⁴⁴ Núsáá te suni koo tu'a máa-ró chí máa kivi já tú naún kájaní iní-ro, te ncháa-ni máa Sé'e cháa. ⁴⁵ Ndéja kúu ñn mozo ndíhí já játíñu va'a. Chì máa jito'o, kani-de mozo-ún ná koto-i se'e-de, nává'a skée-í suchí-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xáan ndatu kuu mozo-ún. Te nú ñi ncháa jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-rí jíin-ró, ja kani-de mozo-ún ja koto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáa kúu-i te jáni iní-i: Kúkuéé-ga te ncháa jito'o-rí, achì-i. ⁴⁹ Te nú kejá'a-i stují-í tá'an mozo-i. Te kee-í ko'o-i jíin cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te ncháa jito'o mozo-ún kivi já tú ndatu-i jíin hora ja tú jiní-i. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jíin cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í.

25

Siki uxí ña'an jáá

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un ándiví kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní káki'in-ña linterna káindá'a-ña. Te ñi kenda koyo-ña kuáta'an-ña ñn yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáa xini-ña. ³ Te ña'an káñáa xini-ún, kándá'a-ña linterna-ña. Ko tú káindá'a-ña petróleo ku'un iní. ⁴ Ko ña'an ndíto xini-ún, káindá'a-ña botella ñú'un petróleo ñn ká'nu-ni jíin taká linterna-ña. ⁵ Te nini ñi kukuéé yii-ún ja cháa-de, te ñi kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúu, te ñi kajini so'o-ña ñn tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áhí. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, ñi kanduko-ña. Te ñi

kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xini-ún, ni kaka'an-ña jín ñá'an ká'io ndito xini-ún: Kua'a ñn tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, ni kaka'an-ña: Ma kúu, chi sanaa te ma kánda ja kúu-ri jín ja kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xikó te kuaan-ró ja kúu máa-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kaja'an-ña kájakuaan-ña, te ni cha-a-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, ni kivi koyo-ña jín-de ini ve'e viko tánda'a. Te ni nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te ni kunúu. Te ni chakoyo tuku sava-ga ña'an jáa-ún. Te ni kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máa-de ni ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jín-ró, tú jiní-ri róó, áchí-de. ¹³ Kundito núsáa, chi tú kájiní-ro na kivi, ni na hora nchaa máa Sé'e cha-a.

Chaa ni teta'an ndatíñu

¹⁴ Chi ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cha-a ja kenda jiká-de inga ñuu ki'in-de. Te ni kana-de xini mozo-de. Te ni teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñn-i, ni ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñn-ni mil peso. Súan ni teta'an-de nuu ñn ñn mozo-de ndasa xini máa-i jíná'an-i. Te ni kee-ni-de kua'an jiká-de. ¹⁶ Te mozo ni ki'in u'un mil peso-ún, ni kee-i kua'an-i jín. Te ni sátíñu-i jín. Te ni ni'in-í u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan ni sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te ni ni'in túku-i uu-ga mil peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñn mil peso, ni kee-i kua'an-i. Te ni jacha-i chii ñu'un. Te ni chisa'í-i xu'ún jito'o-i. ¹⁹ Te ni kuu kua'a kivi. Te ni nchaa jito'o mozo-ún. Te ni nasánda-a-de cuenta jín-i. ²⁰ Te ni ja-a mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, ni jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chi kúsii iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²² Te ni ja-a tuku mozo ja ni ki'in uu mil peso-ún. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chi kúsii iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni ja-a mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te ni ka'an-i: Táta, a jiní-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te já'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te ni yu'ú-ná. Te ni ja'an-ná. Ni chisa'í-ná xu'ún-ní chii ñu'un. Te vina ná náku'a-a-ná xu'ún-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Mozo ñáa, mozo kúxi kúu-ró. Ni jiní-ro ja já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-ri. ²⁷ Ní já'a-ró xu'ún-ri nuu banco núu. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'ún-ri onde jín sé'e xu'ún núu. Achí-de jín-i. ²⁸ Yúan-na te ni kachi-de jín ingá mozo-de: Núsáa te kuanchaa-ro mil peso jian núu-í. Te kua'a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chi ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'í-ga kuñava'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatíñu va'a-ún, kiñi'in-í ná kúndee-i ñuñáa yatá vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já koo juicio taká nación

³¹ Te kivi kii máa Sé'e cha-a ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jín-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñn nuu silla tá'ú tíñu, chi ñá'nu kuu-ya kúnchaa-ya. ³² Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná ñn ná ñn-i jíná'an-i, nátu'un ndusin ri jín ndíxí'ú sá'a cha-a ndíto-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máa Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chi kúsii iní Táa-ri jín-ró. Kivi koyo-ró ñuu nuu tá'ú-ró tíñu, chi a ni sátu'a-ya onde kivi ní jungoo ñuyivi. ³⁵ Chi ni ji'i-ri soko, te ni kaja'a-ró ja ní yee-ri. Ni jichi-ri nducha, te ni kaja'a-ró ja ní ji'i-ri. Ni jika tatú-ri, te ni kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Vichí lí-ri, te ni kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, te ni kajande'é-ró rúu. Ni kandee-ri vekaa, te

n̄i jakoyo-ró núu-rí. Ach̄i-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayiv̄i vá'a-ún jíin-yá: Táta, ndé kiv̄i ní kajin̄i-ná ní ja ní j̄i'i-ní soko, te n̄i kaja'a-ná ja ní yee-ní, x̄i já ní jich̄i-ní, te n̄i kaja'a-ná ja ní j̄i'i-ní vii. ³⁸ Te ndé kiv̄i ní kajin̄i-ná ní ja ní j̄i'ika tatú-ní, te n̄i kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, x̄i já vích̄i líi-ní, te n̄i kanachisúkun-ná ní. ³⁹ Te ndé kiv̄i ní kajin̄i-ná ní ja ní ku'ú-ní, x̄i já ní kandee-ní vekaa, te n̄i kajande'é-ná ní, ach̄i-i. ⁴⁰ Yúan-na te kach̄i máa Rey-ún kuni-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja ná n̄i kasá'a-ró súan jíin ñin ñani lúli-rí yá'a, te nuu rúu n̄i kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kach̄i-ya kúni ñayiv̄i ká'jin̄i ichi ndávésé-yá-ún: Ñayiv̄i tá'nu ndatu kakuu-ró. Kuxio k̄ingoyo-ró núu kayú-ro ní káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jíin táka ndajá'a máa. ⁴² Chi n̄i j̄i'i-ri soko te tú ní kaja'a-ró já kée-rí. N̄i jich̄i-ri nducha te tú ní kaja'a-ró já kó'o-ri. ⁴³ N̄i j̄i'ika tatú-ri te tú ní kaja'a-ró vé'e-ró kunchaa núu-ri. Vích̄i líi-rí, te tú ní kanachisúkun-ro rúu. N̄i ku'ú-ri, n̄i kandee-ri vekaa, te tú ní kajande'é-ró rúu. Ach̄i-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máa ñayiv̄i-ún, suni ka'an-i jíin-yá: Táta, ndé kiv̄i ní kajin̄i-ná ní ja ní j̄i'i-ní soko, x̄i já ní jich̄i-ní nducha, x̄i já ní j̄i'ika tatú-ní, x̄i já vích̄i líi-ní, x̄i já ní ku'ú-ní, x̄i já ní kandee-ní vekaa, te tú ní kajatíñu-ná nuu-ní vii. Ach̄i-i. ⁴⁵ Yúan-na te kach̄i máa Rey jíin-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ní kasá'a-ró súan jíin ñin ñani lúli-rí yá'a, te ni nuu rúu tú ní kasá'a-ró, ach̄i-ya. ⁴⁶ Te k̄ingoyo ñayiv̄i yá'a nuu ndó'o-i ní káni. Ko ñayiv̄i ndaa-ún, kiv̄i koyo-i nuu kúchaku-i ní káni, ach̄i-de. Achí Jesús.

26

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² A kajin̄i-ro já úu-na kiv̄i te koo viko Pascua, te máa Sé'e chaa natuu-ya já kúu-ya jiká cruz, ách̄i-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii ini ñuu, n̄i kandutútú-de yu'u palacio máa sutu ñá'nu-ga ja nání Caifás. ⁴ Te n̄i kandatú-ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te kat̄in-de-ya, te ka'ni-dé-ya. ⁵ Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máa kiv̄i víko, ch̄i nú súan te ndonda vaá ñayiv̄i, ách̄i-de.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume ini ñuu Betania

⁶ Te kándee Jesús ñuu Betania kánchaa-ya ini ve'e Simón chaa té'yu ndi'yi. ⁷ Te n̄i chaa ñin ña'an núu-yá kándá'á-ña ñin tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháa. Te n̄i chí'i-ña xiní-yá nini yée-yá staa. ⁸ Te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajin̄i-de yúan. Te n̄i kakit̄i ini-de. Te n̄i kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Ch̄i jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kua'a-yó núu ñayiv̄i ndá'ú núu. Ach̄i-de. ¹⁰ Te n̄i jin̄i-ni Jesús ja súan ío. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. ñin tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí. ¹¹ Ch̄i nene káxiukú ñayiv̄i ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. ¹² Chi n̄i chí'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-ri, náv̄a'a sátu'a-ña rúu ja yúji-ri. ¹³ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní ñúyiv̄i nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu n̄i sá'a-ña vína, suni koo tu'un náv̄a'a ná núku'un ini-i-ña, ách̄i-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñin tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, n̄i ja'an-de nuu sutu ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te n̄i ka'an-de jíin: Naún kua'a-ní nuu-ná, te ná nastúu-ná-de nuu-ní, ách̄i-de. Te n̄i kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kiv̄i-ún, n̄i kejá'á-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélú Pascua

¹⁷ Te máa kiv̄i kejá'á víko koo statilá tú yí'i yujan ía jíin, n̄i jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuni-ní ná kásatu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, ách̄i-de. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Kuá'an onde ñuu, nuu ñin chaa yúan. Te kach̄i-ro kúni-de: Achí máa Maestro, a n̄i kuyani kiv̄i-rí. Vina te kee-rí lélú Pascua ini ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Ach̄i-ya. Ach̄i-ro. ¹⁹ Te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i skíkuu-de tiñu n̄i tá'ú Jesús nuu-dé. Te n̄i kasátu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-yá staa jíin uxí uu chaa káskuá'a

jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te n̄i kakukuí'a xaan iní-de. Te ná ñin ná ñin-de n̄i kaka'an-de jíin-yá: Táta, náá kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí, chaa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandáa máá Sé'e chaa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu chaa nastúu máá Sé'e chaa. Va'a-ga nú tú ní kaku chaa-ún núu, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te n̄i ki'in Jesús staa, te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'ncha sava-ya. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ki'in-ya ñin taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja sikí kúa'a ñáyivi náva'a koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja ondé vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva yá'a onde kiví náko'o-ri ja jáá jíin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-ri tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te n̄i kajita-ya ñin yaa ii. Te n̄i kenda-ya kaja'an-ya ondé yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vina. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí chaa ndíto ri, te tiku'n̄i ri-ún, kuicha-ti, áchí. ³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vásá róo, áchí-ya. ³³ Te n̄i ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chi ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vina, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an sava-ga chaa káskuá'a jíin-yá.

Jesús in̄i Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te n̄i ja Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemaní. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. ³⁷ Te n̄i jaka-ya Pedro jíin ndéndúu se'e Zebedeo kua'an-de jíin-yá. Te n̄i kejá'á-yá kúxíi iní-ya, te ndúkuí'a xaan iní-ya. ³⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúkuí'a in̄i-ri, chi nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-rí. ³⁹ Te n̄i kanduu-ya ñin tí'li-na. Te n̄i jukuiñi jíti-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu ja kuní máá-ná kúu, chi ja kuní máá-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te n̄i ncha-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jini-ya ja kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ró kúndito-ró jíin-rí vasté ñin hora náún. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róo. Chi kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ⁴² Te n̄i ja'an tuku-ya vuelta uu, te n̄i jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kúndéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máá-ní núsáá, áchí-ya. ⁴³ Te n̄i ncha-ya ingá jínu. Te n̄i jini-ya ja kákixi tuku-de, chi xaan káji'i-de numá-ná. ⁴⁴ Te n̄i xndóo-ya-dé jíná'an-de. Te n̄i kee tuku-ya kuá'an-ya. Te n̄i jikan ta'u-yá ja vuelta un̄i. Te suni ñin-ni tu'un n̄i ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i ncha tuku-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. Vina te n̄i ja hora ja máá Sé'e chaa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴⁶ Ndukoo ná chó'o, chi chaa nastúu ruu, a n̄i kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatñin-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te n̄i chaa Judas, ñin tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de n̄i jakoyo kua'a xaan ñáyivi jíin machete jíin yúnu. Chi sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii in̄i ñuu-ún, n̄i katájí ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te chaa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i ja'a-de ñin tuni. Te n̄i ka'an-de: Chaa tiyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katñin jíná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te n̄i chaa-ni-de nuu Jesús. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te n̄i tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na sikí vai-ró, áchí-ya. Yúan-na te n̄i jakoyo ñáyivi-ún. Te n̄i kakatñin-ni-i Jesús, kaja'an-i jíin-yá. ⁵¹ Te ñin chaa kándii yúan jíin Jesús, n̄i skáa-de nda'a-dé. Te n̄i tava-dé machete-de. Te n̄i stují-dé ñin mozo sutu ñá'nu-ún, n̄i kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te n̄i

ka'an Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chi taká ja stáa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni iní-ro já má kúu kakan ta'u-rí nuu Táa-ri vina, te máa-yá táji-yá ví'i-gá uxí uu mil ndajá'a ándíví kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutu ii já kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún nī ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún: Nátu'un sikí in cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátin-ró rúu náún. Nditá'an kiví ní kanchaa-ri jíin-ró ní stá'an-ri tu'un nuu-ro iní ve'e ii, te tú ní kákatin-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró náva'a skíkuu tutu ii cháa nī kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jíin-yá, nī kaxndóo-de-ya. Te nī kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa nī kákatin Jesús, nī jaka-de-ya kuá'an-de jíin-yá onde ve'e Caifás, cháa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'jin tútú cháa káchaa tutu jíin taká cháa nī kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde nī jaá-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te nī kiví-de ichi iní nī jungoo-de jíin cháa kájatíñu yúan, náva'a kuní-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa nī kayii jíin taká cháa junta, nī kandúkú-de tu'un tú'ún sikí Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa nī chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'i-na nī chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te nī kaka'an: Cháa yá'a nī ka'an-de: Kuu stúncháa-ri ve'e ii Dios, te nuu uní-ni kiví te nachutá'an-ri, áchí. ⁶² Te nī ndukuiñi máa sutú ñá'nu. Te nī jiká tu'un-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a sikí-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te nī ka'an máa sutú ñá'nu: Onde jíin Dios I'a chakú, ká'an nī'in-ri jíin-ró. Kastu'ún te nú máa-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jíin-yá. ⁶⁴ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kastu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kiví te kuní-ro núu máa Sé'e cháa kunchaa-ya ichi ndává'a I'a ndíso fuerza. Te ndii-ya jíin vikó ándíví. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga, nī ndátá-de sa'ma-dé. Te nī ka'an-de: Aaj, ká'an ndíva'a-de. Naún níni kúni so'o-yó ká'an ingá testigo núsáa. Vina a nī kajini so'o-ró já ká'an ndíva'a-de. ⁶⁶ Ndasa káani iní-ro, áchí-de. Te nī kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te nī kativí s'i'ví-de nuu-yá. Te nī kaja'a-de jikí núu-yá. Te sava-de, nī kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te nī kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa nī stují róo, áchí-de.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁹ Te kánchaa Pedro yata vé'e-ún. Te in ña'an játíñu, nī jaá-ña núu-dé. Te nī ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñuu Galilea jíká-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máa-de, tú ní játu'un-de jito nuu taká ñáyivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. ⁷¹ Te nī kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te nī jiní ingá-ña núu-dé. Te nī ka'an-ña jíin ñáyivi ká'jin yúan: Cháa yá'a suni jíká kuu-de jíin Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te ingá jínu tú ní játu'un-de. Sa máa-de nī nduní'in yu'u-dé: Tú jiní-ri cháa jian, áchí-de. ⁷³ Te nī kunúu. Te ñáyivi ká'jin yúan nī jakoyo-i nuu-dé. Te nī kaka'an-i jíin Pedro: Jandaa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nástuu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te nī kejá'á ní'in ká'an ndíva'a-de: Tú jiní-ri cháa jian, áchí-de. Te nī kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te nī nuku'un iní Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jíin-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu. Te nī kenda-de kua'an-de. Te nī nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te nī kundijin. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa nī kayii, nī kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. ² Te nī kaju'ni-de-ya. Te kua'an-de jíin-yá nuu Poncio Pilato, cháa kúu gobernador. ³ Yúan-na te Judas, cháa nī nastúu-ya-ún, nī jiní-de ja nī kuní'in sikí-yá. Te nī nakani iní-de. Te nákuá'a-de oko uxí peso-ún nuu sutú ñá'nu jíin núu cháa nī kayii-ún núu. ⁴ Te nī ka'an-de: Ní sá'a-ná kuachi. Ní nastúu-ná in cháa ja tú ío ní in kuachi sikí-dé, áchí-de. Ko máa sutú-ún nī kaka'an-de: Naún jítú iní-ri. Sikí máa-ró kúu. Achí-de. ⁵ Te nī súnogyo Judas oko uxí peso-ún iní ve'e ii. Te nī kee-de kua'an-de. Te nī

skuá'ñá-de máá-de. ⁶ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i kanastútú-de xu'ún-ún. Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a in̄i janu núu kásokó-í, chi xu'ún yá'u niñi kúu, áchí-de. ⁷ Ko n̄i kandaťu'ún-de. Te n̄i kajaan-de in̄n ndu'a ñu'un kixín jín xú'ún-ún, náva'a yúan yuji taká ñayivi jiká. ⁸ Ja yúan nání ñú'un-ún onde vina: Ñu'un niñi. ⁹ Yúan-na te n̄i skíkuu tu'un n̄i ka'an Jeremías chāa n̄i jani tu'un Dios: N̄i kaki'in-i ndí'okó ux̄i peso-ún, ya'u I'a n̄i kundaa ya'u-ya, ch̄i yaku chāa Israel, n̄i kasándāa-de ja kúya'u-ya, ¹⁰ Te n̄i kaja'a-i xu'ún-ún ja sikí in̄n ndu'a ñu'un kixín, náťu'un n̄i tá'ú máá Tatá Dios tiñu nuu-rí, áchí. ¹¹ Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún n̄i jiká tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu rey chāa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ¹² Te taká sutu ñá'nu, n̄i kajikan-de kuachi sikí-ya. Ko tú ní xndió kani-ya ní in̄n tu'un. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jín-ya: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi kájikān chāa yá'a sikí-ro náún, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní ká'an kuti-ya ni in̄n tu'un jín-de. Te n̄i naa iní gobernador ndé'é-de nuu-ya. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan sía-de in̄n preso, nú ndéja kájata'an in̄i máá ñáyivi ñúu-ún sía-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío in̄n chāa kándēe preso nání-de Barrabás, te n̄i jichā tu'un-de. ¹⁷ Te n̄i kandutútú ñáyivi te n̄i ka'an Pilato jín-i: Ndé chāa kákuni-ro ja sía-r̄i vina, á Barrabás x̄i Jesús, chāa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Ch̄i a n̄i juku'un in̄i-de ja ní kákuuásún iní sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchāa Pilato in̄i ve'e tiñu, te n̄i táji ñásí'i-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu sikí cháa va'a jian, ch̄i kuni, xāan ní siyú'ú jani ruu ja sikí-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jín cháa n̄i kayii-ún, n̄i kaská'an-de ñáyivi ja ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, n̄i jiká tu'ún-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé in̄n-de kuni-ro sía-r̄i, áchí-de. Te n̄i kaka'an-i: Sía-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te n̄i ka'an Pilato jín-de: Núsáa te ndasa sá'a-r̄i jín Jesús, chāa nání Cristo, áchí-de. Te n̄i kaka'an ndí'i-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, n̄i ka'an-de jín-i: Naún kuachi n̄i sá'a-de núsáa, áchí-de. Ko máá ñáyivi-ún, ví'i-gá n̄i kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²⁴ Te n̄i jini Pilato ja tú kúndé-de jín ñáyivi, ch̄i sasua kándonda vāa-ga-i. Te n̄i ki'in-de nducha. Te n̄i nandá'á-de jito nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i ka'an-de: Tú na kuachi máá-rí ío ja kúnchāa niñi cháa va'a yá'a sikí-rí. Sikí máá-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te n̄i kaka'an taká ñáyivi: Ma yú'ú-ní, ch̄i sikí máá-ná jín sikí sé'e-ná ná kúnchāa kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te n̄i sía-de Barrabás kua'an. Te n̄i xndó'o-de Jesús. Te n̄i naku'a-de-ya ja kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, n̄i kajaka-de Jesús kua'an-de jín-ya in̄i ve'e palacio. Te n̄i kákana-de xini tá'an-de n̄i kandutútú-de. ²⁸ Te n̄i kasávichí-de-ya. Te n̄i kachu'un-de-ya in̄n sa'ma kuá'á tindi'í. ²⁹ Te n̄i kat̄in-de in̄n corona iñu. Te n̄i kachu'un-de xini-ya. Te n̄i kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te n̄i kajukuiñi jítí-de nuu-ya, n̄i kasákátá-de nuu-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te n̄i kativi s̄i'ví-de nuu-ya. Te n̄i kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-ya. Te n̄i kastují-dé xini-ya jín. ³¹ Te nuu ní ndí'i n̄i kasákátá-de nuu-ya, te n̄i kanakuanchāa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te n̄i kanachu'un-de-ya sá'ma máá-ya. Te n̄i kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní kákenda-de, te n̄i kaketá'an-de jín in̄n chāa ñuu Cirene nání-de Simón. Te n̄i katetiñu-de chāa-ún ki'in-de jín-ya, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te n̄i jakoyo-de in̄n tinduu nání Gólgota, ja kuni ka'an: Yiki xini. ³⁴ Te n̄i kaja'a-de vino jín súsia ūa ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchāa-ya, te tú ní kuni-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndí'i n̄i kajata kaa-de-ya jiká cruz, te n̄i kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de, te n̄i kasá'a-de in̄n apuesto sikí. Te n̄i skíkuu tu'un ká'an chāa n̄i jani tu'un Dios: N̄i kándatá-i sa'ma-rí, te sikí sú'nu-rí n̄i kasá'a-i in̄n apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te n̄i kajungo-de yúan, n̄i kande'é-de nuu-ya. ³⁷ Te n̄i kachaa-de in̄n tu'un

xini cruz-ya já kúu kuachi-ya: Ya'á kúu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. ³⁸ Te ni kajata kaa-de uu ñakuí'ná jíin-ya. ñin ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ³⁹ Te ñayivi kaja'a yúan, ni kaskuíkó-i xini-í. Te ni kaka'an ndiva'a-i jíin-ya. ⁴⁰ Róo ká'an-ro já stunchaa-ro vé'e ij te nuu uní kivi te ndukani-ró núú, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáa te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo jíin cháa ni kayii, suni súan ni kasákátá-de nuu-ya. Te ni kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, ni nama-de-i, ko ma kúu nama-de máa-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. ⁴³ Kándija-de nuu Dios, te ná náma máa-ya-de vina te nú kuní máa-ya, chi ni ka'an-de: Máa-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñakuí'ná kándita kaa jíin-ya jiká cruz, suni ñin-ni tu'un ni kaka'an ndiva'a jíin-ya. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te ni kuxkivi ní núu ñú'un onde ka'uni. ⁴⁶ Te a yani ka'uni aini, ni ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuní ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ní náa. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, ni kajini so'o-i tu'un-ún. Te ni kaka'an-i: Kána cháa yá'a xini Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu ñin cháa ni jaa-de. Te ni ki'in-de kachi, ni chindaji-de nuu vinagre. Te ni cháa-de xini ñin yunu. Te ni ja'a-de nuu-ya ja kó'o-ya. ⁴⁹ Te ni kaka'an sava-ga-i: Sía, nándéó nú cháa Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máa Jesús, ni ka'an jaa-ya ingá jínu. Te ni ji'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde ini ve'e ij, ni te'nde uu onde nuu xini, te onde nuu já'a. Te ni taan ñuyivi. Te toto, ni kandata. ⁵² Te suni ni kanaanuña ve'e añú. Te kua'a ndiyi cháa ndoo, ja á ni kaji'i-de, ni kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á ni nachaku-ya, te ni kandenda koyo-de ini ve'e añú. Te ni ndivi koyo-de ini ñuu ij. Te ni kandenda ndijin-de nuu kuá'a ñayivi. ⁵⁴ Te cháa capitán, jíin cháa kándito Jesús jíin-de, ni kajini-de ja ní taan, jíin táká tiñu ni kuu. Te ni kayu'ú téyí-de. Te ni kaka'an-de: Jandaa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núú, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñásí'í yúan kánde'é jiká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, ni kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kajatíñu-ña núu-ya. ⁵⁶ Te jíin ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin María náa Jacobo jíin José, jíin náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te ni ini kivi-ún. Te ni jaa ñin cháa kúka ñuu Arimatea, nání-de José, chi suni ñin cháa ni skuá'a jíin Jesús kúu-de. ⁵⁸ Chaa yá'a, ni jaa-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki kúñu Jesús. Te ni tá'ú tiñu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te ni ki'in José ndiyi-ún. Te ni chisúkun-dé-ya jíin ñin sa'ma kuítá ndóo. ⁶⁰ Te ni chindee-de-ya ini ve'e añú jáa ñava'a-de, ja ní jacha jiká ñin kava. Te ni stúu-dé ñin yuu ká'nu, ni jasú-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala jíin ingá María, kaxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te ni kuu kivi xian. Te iku-ún ni kuu kivi ní kasátu'a-i máa-i. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, ni kandutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te ni kaka'an-de: Táta, kánuku'un ini-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núú, te ni ka'an-de: Nuú uní kivi te nachaku-ri, ⁶⁴ Núsáa, te tá'ú tiñu-ní ná kúkútu yuyaú-ún onde jinu nuu uní kivi. Chi nú túu te sanaa kii cháa ni kasuá'a jíin-de-ún akuáa, te nasakuí'ná-de ndiyi-ún ki'in-de jíin. Yúan-na te kachi-de kuni ñayivi: Ni nachaku-ya já ní ji'i-ya, achí-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vásá já xnáñúú, áchí-de. ⁶⁵ Te ni ka'an Pilato jíin-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an jíin-de, te sákútu máa-ró yuyaú-ún nú ndasa kájin-ro. Achí-de. ⁶⁶ Te kaja'an-de. Te ni kasákútu-dé ve'e añú. Te jíin sello ni kajasu va'a-de sikí yuu já ndí'u yuyaú-ún. Te ká'jin soldado jíin-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te ni ja'a kivi ndétatú-ún. Te ni kundijin kivi ñin semana. Te María ñuu Magdala jíin ingá María-un, ni kajande'é-ña vé'e añú-ya. ² Te ñin ndajá'a máa Tatá Dios, ni kuun-ya ichi ándivi ní cháa-ya. Chi ni taan xaan ní sá'a-ya. Te ni stúu-ya yuu-ún kua'an. Te ni

jungoo-ya sikí. ³ Te ndíi ncháa núu-yá. Te su'nu ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, nī kayu'ú-de, te kákisi-i-de nī sá'a-ya. Te nī kakundiyyí-de. ⁵ Te nī ka'an ndajá'a jíin ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, chí a jini-rí ja kánandúkú-ró Jesús, I'a nī j'i'í jiká cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, chí a nī nachaku-ya nátu'un nī ka'an-ya. Ña'an te nde'é-ró núu ní katúu máa Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachí te kachí-ro núu cháa nī kaskuá'a jíin-yá, ja á nī nachaku-ya má'ñú ndíyi. Te jandáa xna'an-ga kí'in-ya ñúu Galilea vásá kí'in-ro. Te yúan kuni-ro núu-yá. Achí-ro kúni-de. Kástu'ún ndíja-rí nuu-ro, áchí-ya. ⁸ Te máa-ña káyú'ú-ña te kákusi iní-ña. Te nī kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te nī kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa kaskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te nī kenda-ni Jesús nī ketá'an-ya jíin-ña. Te nī ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te nī kanuu-ña sukún já'a-yá, te nī kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te nī ka'an Jesús jíin-ña: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñani-rí ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuni-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te nī kakastu'ún-de nuu sutú ñá'nu taká tiñu ja súan nī io. ¹² Te nī ndutútú-de jíin cháa nī kayii. Te nī kandatú'ún-de. Te nī kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jíná'an. ¹³ Te nī kaka'an-de: Súan ka'an-ro jíná'an-ró: Chaa kaskuá'a jíin máa-de, nī kikoyo akuáa, te nī kanasakuí'ná ndíyi-ún nini kákixi-ná, achí-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máa-rí, kiská'an-rí-de, náva'a ma kóo kuachi sikí máa-ró. Achí-de. ¹⁵ Te soldado, nī kaki'in-de xu'ún. Te nī kasá'a-de nátu'un nī ta'u tiñu nuu-dé. Te tu'un yá'a nī jicha kua'an ní ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máa-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxí in chaa kaskuá'a-ún, nī kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tiñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te nī kajini-de nuu-ya, te nī kachiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te nī chaa Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Sikí-rí, a nī chaa Dios taká fuerza ja ío iní andívi jíin iní ñuyívi. ¹⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un iní-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máa Táa-yo jíin sí'ví máa Sé'e, jíin sí'ví máa Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tiñu nī tá'ú-rí nuu-ro. Te máa-rí kaka ndíja-rí jíin-ró ní káni onde kivi ndí'i ñuyívi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaa skuánducha

¹ Yá'a kéj'á'á tú'un va'a máa Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan n̄i chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tú'un Dios n̄i kuu-de sáa: Kuni so'o-ró, chí táj'í-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró ichi máa Jító'o-yo te sándóo-ró ichi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, n̄i skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i jani-de tú'un jánducha jíin tú'un nakani in̄i, náva'a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi. ⁵ Te n̄i chakoyo taká ñayivi ndáñúu Judea, jíin taká ñayivi ñúu Jerusalén. Te n̄i skuánducha-dé-i in̄i yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñú'un Juan n̄i kuu ixi camello, jíin ñin sánchijí ñii nú'n̄i chíi-de. Te n̄i yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te n̄i jani-de tú'un: Ichi yatá-rí vai ñin I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-r̄i jukuíta ndee-r̄i te ndáj'í-rí ñii yí'i ndiján-yá, áchí-de. ⁸ Te nuu, chí jíin ndúcha skuánducha-rí róo jíná'an-ró, ko I'a-ún, chí jíin Espiritu Santo skuánducha-yá róo, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús n̄i sá'a Juan

⁹ Te n̄i kuu kivi. Te Jesús, n̄i kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te n̄i janducha-yá n̄i sá'a Juan in̄i yucha Jordán. ¹⁰ Te n̄i nana-ni-ya in̄i nducha-ún. Te n̄i jin̄i-ya já ní nuña andívi. Te Espiritu n̄i jungava siki-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andívi ní kenda ñin tú'un n̄i ka'an: Máa-ró kúu Se'e-r̄i, te kúnda'ú in̄i-r̄i róo. Te kús̄i in̄i-r̄i jíin-ró. Achí.

Siki já ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máa Espiritu, n̄i chundá'a-ni-ya kuá'an-ya onde ñú'un té'é. ¹³ Te n̄i kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá. Te n̄i kandee-ya jíin kítí xa'an. Te máni ndajá'a andívi ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa n̄i kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde n̄i kivi Juan vekaa, te n̄i jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te n̄i kachi-ya: A n̄i jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani in̄i jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xiní kúun tá'an chaa

¹⁶ Te n̄i ja'a-ya xín mar Galilea kua'an-ya. Te n̄i jin̄i-ya núu Simón jíin ñaní-de Andrés, káskuíta ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, chí chaa kátin̄i t̄iyáká kákuu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kundikin̄i ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-r̄i róo chaa tin̄i ñayivi. Achí-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te n̄i kandikin̄i-de-ya. ¹⁹ Te n̄i jika-ya ñin tí'lí-ga. Te n̄i jin̄i-ya núu Jacobo jíin ñaní-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaa-ún. Suni ká'ín chaa-ún in̄i barco, kánaku'n̄i-de ñunu-dé. ²⁰ Te n̄i kana-ni-ya xiní-dé. Te n̄i kaskéndo-o-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún jíin mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tachí k̄ini

²¹ Te n̄i kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndetatú n̄i kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. ²² Te n̄i kanaa ini-i k̄ajini so'o-i tú'un stá'an-ya, chí n̄i stá'an-ya nátu'un chaa ndíso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu. ²³ Te in̄i ve'e sinagoga-ún kánde ñin chaa tá'an tachí k̄ini. Te chaa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ²⁴ Naún kuní-ní jíin-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jiní-ná na ní kúu, chaa ío ndoo nuu Dios, áchí. ²⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xa'an-yá jíin: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. ²⁶ Te máa tachí k̄ini-ún, xa'an ní ja'ni yí'í chaa-ún. Te n̄i kana jikó'ó. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. ²⁷ Te ndivii-í n̄i kanaa ini-i kánde'é-i. Te kánda'tu'ún máa-i: Naún kúu ya'á.

Tu'un jáá kúu náún, chí tá'ú ní'in-de tiñu nuu tachí káni, te kájandatu nuu-dé, áchí-i. ²⁸ Te nì jichá nuu-ni tu'un-ya kuá'an nìi táká ndañúu ja ní jíkó ndúu yuñúu Galilea. ²⁹ Te nì kandenda-ni-ya iní ve'e sinagoga. Te nì chakoyo-ya jín Jacobo jín Juan onde ve'e Simón jín Andrés. ³⁰ Te náchisó Simón, kátúu-ñá yí'i kiji-ña. Te nì kaka'an-ni-de jín-ya ndasa kuu máá-ña. ³¹ Yúan-na te nì jaa-ya. Te nì tñn-ya ndá'a-ñá. Te nì ndukani-ya-ñá. Te nì kee-ni kiji-ún-ña. Te nì jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u

³² Te nuu ní ini, nì kee ndikandii, te nì chakoyo cháa kándiso ñáyivi káku'u, jín ñáyivi tá'an tachí káni. ³³ Te taká ñáyivi ñúu-ún, nì kakutútú-i yuxé'é yúan. ³⁴ Te nì nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u tñni nuu kué'e. Te nì kiñi'in-ya kuá'a tachí káni kája'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachí káni-ún, chí a kájiní-ún-ya.

Ja ní jikan ta'u-ya nuu ñu'un té'é

³⁵ Te ña'an xaan ní nduko-ya, onde ná íña-gá. Te nì kenda-ya te kua'an-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan nì jikan ta'u-ya. ³⁶ Te Simón jín cháa káxiukú jín-de, nì kandikin-de-ya. ³⁷ Te nì kanani'in-dé-ya. Te káka'an-de jín-ya: Taká ñáyivi, kánandúkú-i níi, áchí-de. ³⁸ Te nì kachi-ya jín-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-ri tu'un yúan, chí ja yúan ní cha-ri. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te nì jani-ya tú'un iní taká ve'e sinagoga nìi ndañúu Galilea. Te nì kiñi'in-ya tachí káni kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñn cháa té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te ñn cháa té'yu ndi'yi, nì cha-ya de nuu-ya. Te nì jukuiñi jíti-de nuu-ya, ká'an ndá'ú-de jín-ya: Nú kuni-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, nì kundá'ú iní-ya-dé. Te nì skáa-ya ndá'a-ya. Te nì ké'é-ya-de. Te nì ka'an-ya jín-de: Kuni-ri. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni nì ka'an-ya, te ndi'yi té'yu cháa-ún, kua'an-ni. Te nì ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te nì ka'an xaan-ya jín-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jín-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jín ní ñn-i, chí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'á-ró ndatíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un nì tá'ú Moisés tiñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, nì kenda-de kua'an-de. Te nì kejá'á-de nì jacha xaan-dé tu'un. Te nì kachi-de ná nì ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu kivi ndijin Jesús onde iní ñuu, ko nì kanchaa sñn-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan nì kikoyo ñáyivi táká lado nuu-ya.

2

Chaa nì kuyúnú

¹ Te nì kuu yakú kivi. Te nì kivi tuku-ya ñúu Capernaum. Te nì kenda tu'un ja vé'e kanchaa-ya. ² Te nì kakutútú kuá'a xaan ñáyivi núu-ya. Te tuká ní kánda kuti yuxé'é kuiñi-i. Te nì jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te nì cha-ya yakú cháa nuu-ya jín ñn cháa nì kuyúnú, ja kúun tá'an-de kándiso-de cháa-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñáyivi-ún, te tú ní kúu kivi-de nuu-ya jín cháa-ún. Te nì kajuña-de xini vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de ya-ún, nì kaskúun-de jito yuu núu kátúu cháa nì kuyúnú-ún. ⁵ Te nì jini Jesús ja kákandíja máá-de. Te nì ka'an-ya jín cháa nì kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan káxiukú yakú cháa káchaa tutu. Te yúan, nì kajani iní: ⁷ Naja ká'an cháa yá'a súan. Núsáá te tu'un ndiva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuáchi, chí ñn-ni máá Dios, áchí. ⁸ Te nì juku'un-ni iní Jesús ja súan kájani iní. Te nì ka'an-ya jín: Naja kájani iní-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yíi-ga káa. Á ka'an-ri jín cháa nì kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró; xí ká'an-ri jín-de: Nduko, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jín, achí-ri náún. ¹⁰ Ko náva'a ná kuni-ro ja máá Sé'e cháa, ndiso-ya tiñu iní ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín cháa

n̄i kuyúnú yá'a núsáa: ¹¹ Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ¹² Te máá cháa-ún, n̄i ndukoo-ni-de. Te n̄i naki'in-de jito yuu-dé. Te n̄i ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, n̄i kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios: Na tú kájin̄i kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xiní Levi

¹³ Te n̄i kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñáyivi, n̄i jakoyo-i nuu-ya. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. Te n̄i jin̄i-ya núu Levi, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, n̄i yee-ya staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xiní jíin cháa ká'io kuachi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-ya, chí ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te cháa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kánde'é-de ja yée-ya staa jíin cháa xiní jíin cháa ká'io kuachi. Te n̄i kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Naja yée-ya jíi-ya jíin cháa xiní jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xiní cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kána-ri xiní, áchí-ya.

Siki já kondicha iní

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha iní-de. Te n̄i chakoyo cháa-ún. Te n̄i kaka'an-de jíin-ya: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha iní-de, te cháa káskuá'a jíin-ní, tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-i. Chí nú nini kánchaa yii jíin-i, ma kúu kondicha iní-i. ²⁰ Ko chaa ñn kivi já yíi-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-i. ²¹ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chí nú súan, te suni máá já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'í-gá te'nde. ²² Te tú ni ñn chu'un vino jáá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jáá jíin vino jáá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko kivi ndétatú

²³ Te ñn kivi ndétatú n̄i ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-ya, kájika-de kua'an-de. Te kákachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te cháa fariseo, n̄i kaka'an-de jíin-ya: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú, chí tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-ya, n̄i ka'an-ya jíin-de: Á tú ní kaka'u kuti-ro tutu naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te n̄i jíi-de soko, onde jíin cháa n̄i kaxiukú jíin-de. ²⁶ Te n̄i kivi-de iní ve'e Dios. Te Abiatar n̄i kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te n̄i yee-dé statilá ñi kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní ñn cháa, chí máni sutu káyee núu. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíin-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Kivi ndétatú n̄i jungoo ja siki cháa; nasu cháa ja siki kivi ndétatú. ²⁸ Núsáa te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Fn chaa n̄i ichi nda'a

¹ Te inga jinu n̄i ndivi Jesús iní ve'e sinagoga. Te yúan n̄i io ñn cháa n̄i ichi kájan ñn nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi siki-ya. ³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de jíná'an-de: Ndé ley ío siki kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñn cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo ñn ndiyi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní kaka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-ya nuu-dé ja ká'jin-de xiin-ya. Te n̄i kit̄i iní-ya. Te n̄i kuku'á iní-ya ja ndáva iní añú-de jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te

n̄i skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a īi-ní. ⁶ Yúan-na te n̄i kenda koyo cháa fariseo. Te n̄i kandaṭu'ún-ni-de jíin cháa herodiano sik̄i-yá, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya

⁷ Te Jesús, n̄i kus̄in-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñáyivi kuá'a xáan ndáñúu Galilea jíin ndáñúu Judea, n̄i kandikin-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jíin Idumea, jíin ingá lado yucha Jordán, jíin ndáñúu Tiro jíin Sidón. Kua'a xáan ñáyivi, n̄i kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu n̄i sá'a-ya. Te n̄i chaṭkoyo-i nuu-yá. ⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá ja ná kótu'a ñin barco lúli kivi-ya, náva'a tú kaxin-i-ya. Chi kua'a xáan ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chi n̄i nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi kaku'u kue'e, n̄i kākandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kākuni-i. ¹¹ Te tach̄i k̄ini nú n̄i kajini nuu-yá, te kájukuiñi jíití núu-yá. Te kákana kó'ó: Máa-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máa-yá, n̄i ka'an xaan-yá jíin ja ná tú stá'an ndijin-ún-yá.

Ja ní kaj-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te n̄i kaa-ya kuá'an-ya ondé yuku. Te n̄i kana-ya xiní ndé cháa játa'an in̄i máa-yá. Te n̄i jaṭkoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te n̄i jani-ya uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jíin-yá. Te táji-yá-de k̄ingoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñáyivi kú'u. Te kiñi'in-de tach̄i k̄ini k̄ingoyo. ¹⁶ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jíin Juan ñani Jacobo, n̄i naskúnání-yá ndendúu-de Boanerges, ja kuní ka'an: Cháa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jíin Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te n̄i kivi koyo-de ñin ve'e jíin-yá. ²⁰ Te n̄i ndutútú tuku kua'a ñáyivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jíin-de. ²¹ Te n̄i kajini tu'un tá'an-ya. Te n̄i kākenda-de vai-de ja tin-de-ya. Chi n̄i kaka'an-de: Kaku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a sik̄i Espiritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, n̄i kikoyo onde ñuu Jerusalén, n̄i kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jíin tach̄i k̄ini ñá'nu kiñi'in-de tach̄i k̄ini kája'an, áchí. ²³ Te n̄i kana-ya xiní jíná'an. Te n̄i ka'an-ya tú'un yátá jíin: Ndasa kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás k̄i'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú ñin ñuu sás̄in máa te kánakuatá'an máa, te ñuu yúan ma kúni'in. ²⁵ Te nú ñin ve'e sás̄in máa te kánakuatá'an máa, te ve'e yúan ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máa te sás̄in máa, ma kúni'in, chi sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni ñin cháa kuu kivi-de in̄i ve'e cháa kándáján te saku'ná-de ndatíñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de cháa ndáján-ún. Yúan-na te kuu saku'ná-de ndatíñu cháa-ún. ²⁸ Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja kóo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi kásá'a cháa, te suni nuu tú'un ndiva'a nú ñani ka'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú ñin cháa ká'an-de tu'un ndiva'a sik̄i Espiritu Santo, ma kóo kuti tuká'nu in̄i-ya núu-dé, chi sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chi n̄i kaka'an-de: Tá'an-de tach̄i k̄ini, áchí-de.

Naa-ya jíin ñani-ya

³¹ Te n̄i cháa náa-ya jíin ñani-ya, te ká'iin-ña yátá ké'e. Te n̄i katáji-ña tú'un kua'an kákana-ña xiní-yá. ³² Te ñáyivi kuá'a káxiukú ní núu-yá-ún, n̄i kaka'an-i jíin-yá: Kuándé'é-ní, chi n̄i cháa náa-ní jíin ñani-ní ká'iin-ña yátá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-yá, n̄i ka'an-ya: Ndéja kúu náa-ri te ndéja kákuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñáyivi káxiukú ní núu-yá-ún, te n̄i ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o-ró, chi ya'á kúu náa-ri jíin ñani-ri. ³⁵ Chi ñáyivi skíkuu tiñu kuní Dios, jian kúu ñani-ri, kúu ku'a-ri, kúu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yátá sik̄i cháa sáka trigo

1 Te yu'u mar ni keja'á tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te ni kandutútú kuá'a xáan ñáyivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya iní ñn barco nuu mar. Te taká ñáyivi-ún, ni kakendoo-i kaxiukú-i nuu ñú'un. 2 Te ni stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te ni ka'an-ya jíin-i: 3 Kuni so'o te kuni-ro: ñn chaá sáka trigo, ni kenda-de sáka-dé. 4 Te ni kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñn nuni-ún, ni jungava yu'íchi. Te ni chaá tisaa. Te ni kakókó-tí. 5 Te inga, ni jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te ni kana yachi-ni, chi tú ío kókon ñu'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te ni kasun-ni. Te ni ichi, chi tú yo'o ní ío. 7 Te inga, ni jungava ma'ñú ínu. Te ni ja'nu ñnu-ún. Te ni jasú nuu. Te tú ní kúun nuni. 8 Te sava, ni kajungava nuu ñú'un vá'a. Te ni kaja'nu. Te ni nakoko. Te ni kuun nuni. ñn ja okó uxi, inga ja uní xiko, te inga ja ñn ciento, áchí-ya. 9 Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. 10 Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te chaá ká'jin yani nuu-yá jíin ndí'uxí uu chaá kaskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'ún-de-ya sikí tú'un yátá-ún. 11 Te ni ka'an-ya jíin-de: A kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jíin já ñn sikí ká'jin, chi máni jíin tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. 12 Náva'a vasa kánde'é, ná ndé'é ko ma chú'un iní. Te vasa kájiní so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un iní. Náva'a ma ná jíó káva iní, te koo tuká'nu iní nuu taká kuachi, áchí-ya. 13 Te ni ka'an-ya jíin-de: Tú káju'ku'un iní-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasá ju'ku'un iní-ro sáva-ga tu'un yátá núsáa. 14 Chaá sáka trigo kúu chaá sáka tú'un. 15 Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu chaá ni saka tú'un iní-de. Ko nú ni kájiní so'o-de, te cháa-ni Satanás te jánchaá-ni tu'un ni saka iní añú-de-ún kua'an-ni jíin. 16 Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, kákuu chaá kájiní so'o tu'un, te kúsi iní-de jíin. 17 Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kánda. Te nú ni ndonda tundó'o sikí-dé, xí nú ni sándiva'a-i jíin-de sikí tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. 18 Te nuni ní saka má'ñú ínu kákuu chaá kájiní so'o tu'un. 19 Ko kákutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kákuun-de kukúká-de, te káxndá'ú-de máa-de jíin. Te kákutóo iní-de sikí sáva-ga ndatíñu. Ndí'i ya'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. 20 Te nuni ní saka núu ñú'un vá'a kákuu chaá kájiní so'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nuni. ñn-de oko uxi, inga-de uní xiko, te inga-de ñn ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

21 Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndij sa'í chii nundóo, xí chí jito. Á tú kundij nuu candelero. 22 Chi tú ío ni ñn tiñu yísa'í sáni, chi taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni ñn tu'un yísa'í sáni, chi taká-ni vai ndijin sá'a-ya. 23 Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. 24 Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Chi jíin kú'a ja káchikuá'a-ro, suni nakukua'a-ro. Te ndaa-ga sikí máa-ró já kájiní so'o-ró. 25 Chi chaá ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te chaá ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'in, áchí-ya.

Tu'un tata ni ja'nu

26 Te ni ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un ñn chaá ni chi'i-de tata nuu ñú'un. 27 Te kixí-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te ja'nu. Te máa-de, tú jiní-de ndasa sá'a. 28 Chi máa ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga vju, te vásá kána yoko. Yúan-na te nuni ndoo chí yoko-ún. 29 Te nú ni kuaan nuni-ún, te skivi-ni-de jóso, chi a ni jaa kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

30 Te ni ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yo jíin. 31 Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja nú ni jicha nuu ñú'un, te yúan kúu ñn tata lúli-ga vásá taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. 32 Ko nú a ni jicha. Te kana, te ja'nu xa'an-gá vásá taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaa ío andívi vatu-ni sá'a-tí taká-ti chí kati-ún, áchí-ya. 33 Te kua'a tú'un yátá súan ni ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa ni kakanda

máa-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Chi máni máa-ni nuu cháa kásku'a jíin-yá ni kachi kají-yá taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tachi xáan ní sá'a-ya

³⁵ Te ni ini kivi-ún. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te ni kaxndóo-de ñayivi kuá'a-ún. Te súan-ni ni kajaka-de-ya iní ñn barco. Te suni kua'an yakü-ga barco lúli jíin-yá. ³⁷ Te ni ndonda ñn tachi xáan. Te suni ni ndonda su'ma mar, ni kivi iní barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha iní núú. ³⁸ Te máa-yá, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixí-ya sikí ñn sa'ma yí'i xini. Te ni kaxndúkoo-de-ya. Te kaka'an-de jíin-yá: Maestro, á tú nákaní iní-ní ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te ni ndukoo-ya. Te ni ka'an xaan-yá nuu tachi-ún. Te ni ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'ín-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te ni jukuiñi tachi-ún, te ná'ín yúú íi-ní ni kuu. ⁴⁰ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja tú kákandíja-ró, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kayu'ú xaan-dé. Te ni kaka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, ja ondé tachi jíin mar kájanatú nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachi kini ndañúu Gadara

¹ Te ni jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. ² Te ni kenda-ya iní barco-ún. Te onde ve'e añú ni kenda ñn cháa tá'an tachi kini, te ni ketá'an-ni-de jíin-yá. ³ Te ncháa-de ma'ñú vé'e añú. Te tú ni ñn kúndéé kú'ni-de jíin cadena. ⁴ Chi kua'a xáan jínu ni nu'ni-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni ni ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni ni kukuáchi ní sá'a-de. Te tú ni ñn kúndéé jíin-de ka'nu-de. ⁵ Te taká kivi ndúú ñúú-ni jika-de yuku jíin má'ñú vé'e añú. Te kána jíin-de, te stují-dé máa-de jíin yúu. ⁶ Te ni jini-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te ni chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. ⁷ Te ni kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaan. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní onde jíin Dios, ma xndó'o-ní náa, áchí-de. ⁸ Chi ni ka'an-ya: Tachi kini, kenda ki'in-ro iní cháa yá'a, áchí-ya. ⁹ Te ni jika tu'un-yá-de: Naún nání-ró. Te máa-de, ni ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, chi kua'a-ná ío, áchí-de. ¹⁰ Te ni ka'an nda'ú-de jíin-yá ja má kíñi'in-ya-dé ñuu-ún ki'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan ío ñn tikuni ká'nu kiní kájitú-ti. ¹² Te tachi kini-ún, ni kaka'an nda'ú jíin-yá: Tájí-ní náa ná kóngoyo-ná kivi-ná iní kiní yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, ni ja'a-ya tú'un. Te ni kenda tachi kini-ún kája'an. Te ni kivi koyo iní kiní. Te tikuni kiní-ún, ni kajungoyo-ti ñn yukáva onde iní mar. Te kiní-ún ío natu'un uu mil-ti. Te nuu mar ni kají'i-ti. ¹⁴ Te cháa kándito-ti yúan, ni kajinu-de. Te ni kakastu'ún-de nuu ñúú jíin núu rancho. Te ni chakoyo ñayivi-ún kánde'é-i naún ní kuu. ¹⁵ Te ni chakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu cháa ni ndo'o jíin tachi kini-ún. Te kánchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xini-dé. Te ni kayu'ú-i. ¹⁶ Te cháa ni kajini-ún, ni kakastu'ún-de nuu ñayivi vái koyo ndasa ni ta'an cháa ni yi'i tachi kini-ún, te ndasa ni kuu jíin kiní-ún. ¹⁷ Te ni kakejá'a-de ni kaka'an-de jíin-yá ja ná kenda-ya ñúu-de ki'in-ya. ¹⁸ Te ni kivi-ya iní barco. Te cháa ni ta'an tachi kini-ún ká'an nda'ú-de jíin-yá, ja kúndee-de jíin-yá kuni-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní ja'a-ya tú'un, chi ni ka'an-ya jíin-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu ni sá'a máa Jító'o-ro jíin-ró, te ndasa ni kundá'ú iní-ya róo, áchí-ya. ²⁰ Te ni kee-de kua'an-de. Te ni kejá'a-de ni jacha-de tu'un iní ñuu Decápolis ná ñá'nu xaan tíñu ni sá'a Jesús jíin-de. Te ndivii ñayivi yúan, ni kanaa iní-i kájiní tu'un-i.

Tu'un sesí'i Jairo

²¹ Te ni ja'a tuku Jesús kua'an-ya jíin barco ingá lado. Te ni kandututú kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te máa-yá, kándii-ya yú'u mar. ²² Te ni cháa ñn cháa nání-de Jairo kúñá'nu-de iní ve'e sinagoga. Te ni jini-de nuu-yá. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. ²³ Te ni ka'an nda'ú téyí-de jíin-yá: Sesí'i-ná a yani kuu-i. Ki'in-yo te xndéé-ní nda'a-ní siki-í náva'a ná kaku-i,

te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te ni kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te ni kandikin kua'a ñáyivi kája'an-i jíin-yá. Te ni kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan ío ñn ña'an ní kuu uxí uu kuia ndó'o-ña kué'e játi niñi-ña. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná. Te ni janu-ña táká ja ñáva'a-ña jíin. Te tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'í-gá ni sá'a. ²⁷ Te ni jini tu'un-ña tú'un Jesús. Te ni jaa-ña íchi yatá-yá ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te ni ké'é-ña sá'ma-yá. ²⁸ Chi ni ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri. Achí-ña. ²⁹ Te onde nuu kána niñi-ña-ún, ni ichi-ni. Te ni jini-ña já onde iní yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰ Te Jesús, ni jini-ni iní máá-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te ni jíó káva-ya núu ñáyivi kuá'a. Te ni ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an-de: Ndé'é-ni ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te áchí-ni: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³² Te máá-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náva'a kuni-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jini-ña ndasa ni ta'an-ña. Te ni chaá-ña. Te ni jukuiñi jíí-ña núu-yá. Te ni kachi ndaa-ña táká tu'un. ³⁴ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-ña: Hija, ni kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí ni nduva'a-ró tundó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te ni chakoyo ñáyivi ká'jin ve'e chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga, te ni kaka'an-i jíin-de: A ni jí'í sesí'í-ni. Naja stá'an-ga-ni Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, ni jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan ni kaka'an-i jíin chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te ni kuu-ni, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ni ñn yata-yá, chí máá-ni Pedro jíin Jacobo jíin ñani-de Juan. ³⁸ Te ni chakoyo-ya vé'e chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te ni jini-ya já kúvaa, kánde'e, kákana jík'ó xáan kakuu. ³⁹ Te ni kivi-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kákuvaa-ro kánde'e-ro. Te suchí sí'í yá'a, tú ní jí'í-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te ni kasákátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máá-yá, ni kiñi'in ndí'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te ni ki'in-ya máá-ni táa náa suchí sí'í-ún, jíin chaá ká'jin jíin-yá, te ni kivi-ya núu kátúu suchí sí'í-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te ni tin-ya ndá'a suchí sí'í-ún. Te ni ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuni ka'an: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te ni ndukoo-ni suchí sí'í-ún. Te ni jika-i, chí a ío-i uxí uu kuia. Te ni kánaa iní-de kánde'é-de, te xaan káyu'ú-de. ⁴³ Te Jesús, ni ka'an xaan-yá jíin-de ja tú ni ñn kuni tu'un. Te ni ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kée-í.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

¹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni najaa-ya ñúu-ya. Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máá kivi ndetatú ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, ni kánaa iní-i kájiní ná'in-i. Te kaka'an-i: Ndé ni ni'in cháa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuni ka'an tu'un ndíchí ní ni'in-dé-ún. Te naún sikí kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'á kúu chaá tújí yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kúu-de náun. Á tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a, áchí-i. Te súan ni kakujá'a iní-i jíin-yá. ⁴ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-i: Chaá jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíin-ún jíin-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní ñn tiñu ñá'nu yúan. Chí yaku-ni ñáyivi kaku'u ni nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá sikí-í. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandíja máá-i. Te ni jíkó núu-ya ní ñúu yani. Te ni stá'an-ya tú'un.

Ja ní tájí-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te ni kana-ya xiní uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te tájí-yá ndí'úu ndí'úu-de kingoyo-de. Te ni ja'a-ya fuerza ini-de ja kúndéé-de jíin tachí káni. ⁸ Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'ún kúnu'ni sánchii-de. Chi máa vara-ni kundá'á-de. ⁹ Ko ki'vi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchí-ya. ¹⁰ Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ró iní ve'e-ún onde nú ni kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ni tú káchu'un ini tu'un ká'an-ro, onde nú ni kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja vítá-ga koo kuachi sikí ñuu Sodoma jíin ñuu Gomorra kivi kii juicio, vasa sikí ñuu-ún, áchí-ya. ¹² Te ni kenda koyo-de. Te ni kajani-de tu'un ja taká ñayivi ná nákani ini-i. ¹³ Te suni kua'a tachí káni ni kákiñi'in-de kája'an. Te jíin aceite ni kachi'i-de ñayivi kaku'u, te ni kanasáva'a-de-i.

Ja ní j'i Juan, cháa skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un Jesús, chi sí'vi-yá ni jicha nuu ndiijn kua'an. Te ni ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, ni nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáa, áchí-de. ¹⁵ Ko sava-i ni kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i ni kaka'an tuku-i: ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, nátu'un cháa ni kajani tu'un-ya onde sáa, áchí-i. ¹⁶ Te ni jini tu'un Herodes. Te ni ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-ri xiní, te ni nachaku núsáa, áchí-de. ¹⁷ Chi suni máa Herodes, a ni tájí-de cháa ni jatijn Juan. Te ni ju'ni-de cháa. Te ni chindee-de cháa vekaa ja kuachi Herodías, ñasí'í Felipe ñani máa Herodes. Chi ni janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñasí'í-de. ¹⁸ Te Juan, a ni kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñasí'í ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, ni jito yu'u-ña Juan, chi ka'ni-ña-de kuní-ña núu. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Chi Herodes, ni yu'ú-de ni jito-de Juan, chi jini Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te ni ndito va'a-de cháa. Te jini ná'ín-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te ni jo ini ni jo añú-de ni jini ná'ín-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñn kivi ní kusii iní Herodes. Te ni sá'a-de ñn viko kivi ní kaku-de. Te ni sá'a-de ñn ja kúxini cháa kakuñá'nu jíin-de, jíin cháa kakuu general, jíin cháa kakuñá'nu nuu Galilea. ²² Te ni kivi sesí'í máa Herodías jita já'á-i. Te Herodes jíin taká cháa káyee staa jíin-de, ni kakusii iní-de ni sá'a-i. Te rey-ún, ni ka'an-de jíin súchí sí'í-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, áchí-de. ²³ Te ni jatú'un téyí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja tijn-ri, áchí-de. ²⁴ Te ni kenda-i kua'an-i. Te ni ka'an-i jíin náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te ni ka'an-ña jíin-i: Xiní Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yúan-na te máa-i, ni ndivi-ni-i nuu rey. Te ni jikan-i: Vina nchaa te kuní-ná kuá'a-ní xiní Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kúndee nuu ñn ko'o, áchí-i jíin-de. ²⁶ Te rey-ún, ni kuxí xaan iní-de. Ko sikí já ní jatú'un téyí-de, jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee staa jíin-de, te tú ní kuní-de sásá'án-de kuá'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, ni tájí-ni-de ñn soldado ndito yuxé'é-ún kua'an kuak'i'in xiní Juan. ²⁸ Te soldado-ún, ni ja'an. Te ni janchaa xiní Juan ini vekaa. Te ni cháa jíin xiní-ún kánde nuu ñn ko'o. Te ni ja'a nuu súchí sí'í-ún. Te suchí-ún, ni ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te ni kajini tu'un cháa káskuá'a jíin Juan. Te ni jakoyo-de, ni kandaña-de yiki kúñu-ún. Te ni kachindee-de ini ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te cháa apóstol, ni kandutútú-de nuu Jesús. Te ni kanakani-de tu'un taká tiñu ni kasá'a-de, jíin tú'un ni kastá'an-de. ³¹ Te máa-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Ña'an sijn ñn lugar ñu'un té'é, te ndetátú-ro ñn tí'lí, áchí-ya. Chi kua'an vai kua'a ñayivi kakuu-i. Te ni tú ní kakuña-ya já kée-yá staa. ³² Te kája'an-ya iní ñn barco onde nuu ío sijn ñu'un té'é. ³³ Te ni kajini ñayivi já kája'an-ya. Te ni kanakuni-i-ya. Te onde taká ñuu ni kajinu-i ni kakutútú-i

yúan. Te nĭ jakoyo-i xna'an-ga vásá máá-yá. Te nĭ kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te nĭ kenda Jesús. Te nĭ jini-ya ñáyivi kuá'a xaan-ún. Te nĭ kundá'ú ini-ya-í, chĭ nátu'un rĭi tú jito'o súan ká'jin-i. Te nĭ stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

³⁵ Te sáa chĭ a kuá'ini, te chaá káskuá'a jíin-yá, nĭ jaa-de nuu-yá. Te nĭ kaka'an-de: Yá'a chĭ máá ñú'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáa te táji-ní-i ná kĭngoyo-i taká rancho jíin taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máá-i staa kée-í, chĭ tú naún kée-í, áchĭ-de. ³⁷ Te máá-yá, nĭ ka'an-ya: Kuá'a máá-ró já kée-í, áchĭ-ya jíin-de. Te nĭ kaka'an-de jíin-yá: Kĭngoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchĭ-de. ³⁸ Te nĭ ka'an-ya jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchĭ-ya. Te nuu ní kajini-de, te nĭ kaka'an-de: U'un státilá te uu tiyáká ío, áchĭ-de. ³⁹ Yúan-na te nĭ tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ja ná júngoó sĭin ĩn nuu ĩn nuu-í sikĭ ichá kuí. ⁴⁰ Te nĭ kajungoo yukun-i, ĩn ciento, ĩn ciento-i, jíin uu xiko uxi, uu xiko uxi-i. ⁴¹ Te nĭ ki'in-ya ndí'ú'un státilá-ún jíin uu tiyáká-ún. Te nĭ ndakoto-ya íchi ándíví. Te nĭ jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nĭ sákuáchĭ-yá státilá-ún. Te nĭ ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nĭ kajani-de nuu-í. Te nĭ saka-yá ndí'úu tiyáká-ún nuu taká-i. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, nĭ kayee-í. Te nĭ kanda'a chĭi-i. ⁴³ Te nĭ kanastútú-de ja ní kendoo kuáchĭ, onde uxi uu jĭka chítú ndĭi kúu, onde jíin tiyáká. ⁴⁴ Te chaá nĭ kayee-ún jínu onde u'un mil-de.

Ja ní jĭka já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te nĭ skandá-ni Jesús chaá káskuá'a jíin-yá, nĭ kĭvi koyo-de ini barco. Te ná kúxnúu-de nuu-yá kĭngoyo-de inga lado yu'u mar nuu ñúu Betsaida. Chĭ kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te nĭ nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te nĭ kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te nĭ ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá ĩn-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchi. ⁴⁸ Te nĭ jini-ya já ní kakuitá-de káskáka-de barco-ún, chĭ sua nĭ nana nuu tachĭ. Te tíkuáan-na kúu, te nĭ chaá-ya núu-dé jĭka já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te nĭ kajini-de-ya já jĭka-ya núu mar. Te nĭ kajani ini-de ja añú kúu. Te nĭ kakana kó'ó-de. ⁵⁰ Chĭ ndĭi-de, nĭ kajini-de nuu-yá. Te nĭ kayu'ú-de. Yúan-na te nĭ ka'an-ni-ya jíin-de: Ndéé sá'a-ró ini-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchĭ-ya. ⁵¹ Te nĭ kaa-ya ní kĭvi-ya jíin-de ini barco-ún. Te nĭ jukuiñi tachĭ. Te máá-de, nĭ kanaa xaán ini-de kánde'é-de nuu-yá. ⁵² Chĭ ni tú ní kájuku'un ini-de ja ní kuu jíin státilá-ún, chĭ ndava ini añú-de.

Ñáyivi káku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te nĭ kaja'a-ya vái-ya inga lado. Te nĭ chaakoyo-ya ñú'íchi ñuu Genesaret. Te yundúcha-ún nĭ kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya ini barco, te ñáyivi yúan, nĭ kanakuni-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te nĭ kajicha nuu-i taká ndañúu yúan. Te nĭ kakejá'á-i nĭ kaskúndiso-i ñáyivi káku'u jíin jito yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i kándeé-ya. ⁵⁶ Te ndéni nĭ kuu nú nĭ kĭvi-ya, á ñuu lúli, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñáyivi káku'u-ún ini ichi. Te káka'an ndá'ú-i jíin-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñáyivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, nĭ kanduvá'a-i.

7

Sikĭ ndása kuchá'an ñáyivi

¹ Te chaá fariseo jíin yakú chaá káchaa tutu, nĭ kikoyo-de ichi ñuu Jerusalén. Te nĭ kakutútú-de nuu Jesús. ² Te chaá-ún, nĭ kajini-de ja sáva chaá káskuá'a jíin-yá káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te nĭ kandonda sikĭ-dé. ³ (Chĭ chaá fariseo jíin taká chaá judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú káyee-dé staa. Chĭ káñava'a-de tanĭnu aná'an. ⁴ Te nú nĭ kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú

nasándoo-de máá-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá taninu kañava'a-de te káchiñú'ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, jíin jíto.) ⁵ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, nī kajika tu'ún-de-ya. Te cháa káskuá'a jíin-ró, naja tú káchiñú'ún-de taninu cháa aná'an. Naja káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, áchí-de. ⁶ Te nī ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xini kakuu-ró. Bueno nī jani Isaías tu'un siki-ro, chí súan nī cháa máá-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a jíin yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chí jíká-ni kakuu inī-i jíto-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chí kástá'an-i tu'un jáni inī in cháa, áchí Isaías. ⁸ Chí nī kasía-ro tíñu nī tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró táninu nī kajakin cháa, ja ndúndoo tindo'o jíin vaso. Te kañava'a-ró kuá'a-gá taninu súan, áchí-ya. ⁹ Te suni nī ka'an-ya: Bueno-ni kástíví-ró tú'un tá'ú tíñu Dios nává'a chíñú'ún-ró táninu nī kajakin máá-ró. ¹⁰ Chí Moisés, nī ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro. Chí nú ndéja ká'an ndíva'a jíin táa jíin náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín in cháa. Te a kuu ni in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuní ka'an, a nī soko-rí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká jínu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuní táa-de xí já kuní náa-de, áchí-ro. ¹³ Te súan kástíví-ró tú'un Dios jíin táninu nī kajakin-ro. Te kua'a-gá tíñu súan kásá'a-ró, áchí-ya. ¹⁴ Te nī kana tuku-ya xini ñáyivi kuá'a-ún. Te nī ka'an-ya jíin-i: Ndi-i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-ri, te chu'un inī-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera cháa, nú nī kivi inī yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Chí ja kenda inī yu'u-dé, yúan kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ¹⁷ Te nuu ní kusin-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te nī ndívi-ya iní ve'e. Te cháa káskuá'a jíin-yá, nī kajika tu'ún-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te nī ka'an-ya jíin-de: Suni tú kájuku'un inī máá-ró náún. Á tú kájin-ro ja táka ja kivi inī cháa, ma kúu kuchá'an-de sá'a, ¹⁹ chí tú kivi inī añú-de, chí toko-dé kivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan nī stá'an-ya ja ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te nī ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi iní ñáyivi, yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chí onde ichi iní añú kenda ja jáni ñáa inī, ja ísiki ncháa tá'an, ja kuaxán iní, ja já'ni ndíyi, ²² ja sakuí'ná, ja too iní, ja ñáa, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto xaan, ja ká'an siki tá'an, ja sávixi máa, ja xini ñáa. ²³ Taká tu'un ñáa yá'a, máni ichi iní añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te nī ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya nuu Tiro jíin nuu Sidón. Te nī kivi-ya in in ve'e. Te kuní-ya ja tú ni in kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chí in ña'an ío in sesí'i-ña tá'an-i tachí káni. Te nī jini tu'un-ña tú'un-ya. Te nī cháa-ni-ña. Te nī jukuiñi jíti-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde nuu Sirofenicia vai tata-ña. Te nī ka'an nda'ú-ña jíin-yá ja ná kñi'in-ya tachí káni tá'an sesí'i-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-ña: Sía, ná ndá'a xna'an-ga chí taká suchí yá'a, chí tú ío va'a ja kuánchaa-yo staa-í te skána-yo núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te nī ka'an-ña: Jandaa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te nī ka'an-ya jíin-ña: Kuá'an núsáa, chí tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí káni-ún, a nī kenda kua'an inī sesí'i-ro, áchí-ya. ³⁰ Te nī kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te nī jini-ña ja kátuu sesí'i-ña núu jíto. Te a nī kenda tachí káni-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te nī kenda tuku-ya onde raya nuu Tiro, nī kii-ya íchi Sidón. Te nī jaa-ya mar Galilea. Te nī ja'ncha sava-ya raya nuu Decápolis vai-ya. ³² Te nī kákinchaka-i in cháa só'ó kásteté núu-yá. Te nī kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. ³³ Te nī kñi'in sñin-ya-dé nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te nī chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te nī tiví s'ví-yá. Te nī ké'é-yá yáa-dé. ³⁴ Te nī ndakoto-ya íchi ándívi. Te nī jaka nuu inī-ya. Te nī ka'an-ya jíin-de: Efata, áchí-ya. Ja kuní ka'an: Nanuña. ³⁵ Te nī nanuña so'o-de. Te nī nduvitá

yáa-dé. Te n̄i kuu-ni n̄i naka'an káji-de. ³⁶ Te n̄i ka'an xaan-yá jín ñáyivi-ún ja tú ni ñn nuu kachí-i. Te vasa n̄i'in n̄i ka'an xaan-yá jín-i, ko ví'í-gá n̄i kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te n̄i kanaa xaan iní-i kánde'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Bueno sá'a-ya táká tiñu; chi chaá só'ó nákuni so'o-de, te chaá ñí'in náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

¹ Te kivi-ún, n̄i io kua'a xaan ñáyivi, te tú naún káji-í. Te n̄i kana Jesús xini cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄i ka'an-ya jín-de: ² Kúndá'ú in̄i-ri ñáyivi kuá'a yá'a, chi a n̄i kuu un̄i kivi káxiukú-i jín-ri, te tú naún káji-í. ³ Te nú natáji-ri-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuitá ii-í, chi ío sava-i jíká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te chaá káskuá'a jín-yá, n̄i kaka'an-de jín-yá: Te ndéchi kii staa kée ndá'a chii ñáyivi yá'a, chi máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te n̄i jika tu'un-yá-de: Nasaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngo-i nuu ñu'un. Te n̄i ki'in-ya nd'usiá statilá-ún. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sakuáchi-yá. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yaku tiyáká lúli. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te n̄i tá'ú-yá tiñu ja súni ná káni-de nuu-í. ⁸ Te n̄i kayee-í. Te n̄i kanda'a chii-i. Te n̄i kendo-ga. Te n̄i kanastútú-de usia ndo'o já ní kendo kuáchi. ⁹ Te ñáyivi ní kayee-ún ío natu'un kuun mil-i. Te n̄i jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kivi-ni-ya iní barco jín cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄i chaá-ya ndáñuu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan n̄i chakoyo chaá fariseo. Te n̄i kakejá'á-de káxndichí-de-ya kájikan-de tuni ichi ándivi núu-yá chi koto nchaá-de-ya kákuni-de. ¹² Te n̄i jaka nuu in̄i-ya. Te n̄i ka'an-ya: Naja kájikan ñáyivi yá'a tuni nuu-ri. Jandáa ká'an-ri jín-ró ma kuá'a-ri ni ñn tuni nuu ñáyivi yá'a. ¹³ Te n̄i skéndo-ya-dé jín'an-de. Te n̄i ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te chaá káskuá'a jín-yá, n̄i kanaa iní-de kundiso-de staa. Chi ñn-ni statilá kándiso-de in̄i barco. ¹⁵ Te n̄i ka'an xaan-yá jín-de: Koto va'a-ró máá-ró núu yujan ía cháa fariseo jín núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kándatu'ún máá-de: Siki já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te n̄i jini Jesús. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Naja kándatu'ún-ró. Ja tú kándiso-ró staa náún. Á tú kájin-ro. Á cha'an-ga juku'un in̄i-ro. Sani ndava iní añu-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájin so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kánde'é-ró, te á tú kánuku'un in̄i-ro. ¹⁹ Te nasaa jika chítú ndii statilá n̄i kendo kuáchi ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchi-ri u'un statilá n̄i kayee u'un mil chaá, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Uxi uu-ni, áchí-de. ²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Te nasaa ndo'o chítú ndii statilá n̄i kendo kuáchi ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchi-ri usia statilá n̄i kayee kúun mil ñáyivi, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jín-de: Te onde vina tú kájuku'un in̄i-ro náún, áchí-ya.

Ja ní nasava'a-ya cháa kuáá ñuu Betsaida

²² Te n̄i jaá-ya ñuu Betsaida. Te n̄i kákinchaka-i ñn chaá kuáá núu-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná ké'é-yá-de. ²³ Yúan-na te n̄i tiin-ya ndá'a cháa kuáá-ún. Te n̄i kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te n̄i tivi si'vi-yá nduchi-dé. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. Te n̄i jika tu'un-yá-de: Á jini-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te máá-de, n̄i ndakoto-de. Te n̄i ka'an-de: Jini-ná taká chaá. Ko natu'un yunu jini-ná-de kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i chaá tuku-ya ndá'a-yá siki nduchi-dé. Te n̄i ndakoto va'a-de. Te n̄i nduva'a ii-dé. Te onde jíká te n̄i jini káji-de ndivii. ²⁶ Te n̄i natáji-yá-de kuano'on-dé ve'e-de. Te n̄i ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te ni ñn nuu cháa ñuu-ún ma kachi-ro, áchí-ya.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

²⁷ Te ni kenda Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-ya kua'an-ya jíin-de ichi táká ñuu ndañúu Cesarea de Filipino. Te ichi-ún ni jiká tu'un-ya-de: Te ruu, na cháa kúu-ri káka'an ñayivi, áchí-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya. ²⁸ Te ni kakastu'un-de nuu-ya: Juan ja skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñin cháa ni jani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an máá-ró, áchí-ya. Te ni ka'an Pedro: Máá-ní kúu Cristo, áchí-de jíin-ya. ³⁰ Te ni ka'an xa'an-ya jíin-de jíná'an-de ja tú ni ñin nuu kachí-de tu'un-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

³¹ Te ni kejá'a-ya ni stá'an-ya núu-dé ja jínu ñú'ún ndó'o xa'an máá Sé'e cháa. Te cháa ni kayii jíin táká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu ma kuátu'un-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te káji ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, ni ñin-de-ya. Te ni kejá'a-de ká'an xa'an-dé nuu-ya. ³³ Te máá-ya, ni jó káva-ya. Te ni ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te ni ka'an xa'an-ya nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi tú júku'un iní-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa júku'un iní-ro, áchí-ya. ³⁴ Te ni kana-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún jíin cháa káskuá'a jíin-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jíin túndó'o kii siki-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ³⁵ Chi cháa jítu iní-de kaku-de chi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja siki ruu jíin siki tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ñí ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Chi nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyivi yá'a ja káisiki ncháa-i Dios jíin má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kivi ndíi-ya jíin táká ndajá'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni ni ka'an-ya jíin-de jíná'an-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios ñuu, ndasa kii jíin fuerza, áchí-ya.

Siki ja túku ni nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kivi te ni jaka Jesús Pedro jíin Jacobo jíin Juan, te máni máá-ni-de ni kiñi'in sín-ya-dé kua'an-ya jíin-de ñin yuku súkún. Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-ya ni kanandii ncháa, kiyi xa'an, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni ñin ja súan kuu nakacha kiyi iní ñuyivi yá'a. ⁴ Te ni kandenda Elías jíin Moisés ni kajini-de. Te ni kandatú'ún cháa-ún jíin Jesús. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná uní ve'e kuii. ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁶ Chi tú ní jini-de ndasa ka'an-de, chi káyu'ú xáan-dé. ⁷ Te ni cháa ñin vikó nu'ún. Te ni jasú ñí núu-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún ni kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te ni kandakoto-ni-de. Te tuká ni ñin naún ní kajini-de, chi máá ñin-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te ni ka'an xa'an-ya jíin-de ja tú ni ñin nuu kachí-de ja súan ni kajini-de-ún, chi onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kañu'un iní máá-de tu'un-ún. Te kájika tu'ún tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te ni kájika tu'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te ni ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáa-de taká ndatíñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xa'an máá Sé'e cháa te sájá'a iní-i nuu-ya. ¹³ A ká'an-ri jíin-ró ja Elías, a ni kii-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kaku iní-i jíin-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchí ñí'ín

14 Te ni nchaaya nuu sava-ga chaa kaskua'a jijn-ya. Te ni jini-ya ñayivi kuá'a xaán, ni kajikó ndúu-i ní nuu-dé. Te chaa kachaa tutu kastatá'an jijn-de. 15 Yúan-na te taká ñayivi-ún, ni kajini-ni-i nuu-ya. Te ni kanaa iní-i kánde'é-i nuu-ya. Te ni katau-i kua'an-i nuu-ya. Te ni kaka'an-i jijn-ya. 16 Te ni jika tu'un-ya-i: Na siki kastatá'an-ró jijn-de jíná'an-de, áchí-ya. 17 Yúan-na te ni ka'an in chaa ma'ñú ñayivi kuá'a-ún: Maestro, vai nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chi tá'an-i in tachi ñí'in. 18 Te tachi-ún, ndéni kuu te nú ni tñn-ni-i, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kua'ichí-i sá'a. Te ni ka'an-ná jijn cháa kaskua'a jijn-ní ja ná kiñi'in-de ki'in. Te tú ní kakuu sá'a-de, áchí-de. 19 Te ni ka'an-ya jijn-i: Ñayivi xaán ní'in iní kakuu-ró. Nasaa-ga kivi kunchaa-ri jijn-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jijn-ró. Kua'a-i ná kí-i nuu-rí núsáá, áchí-ya. 20 Te ni kaja'a-de-i nuu-ya. Te ni jini-i-ya. Te tachi-ún, ni ja'ni yí'í xaán-ní-i. Te ni ndua-i nuu ñú'un. Te ni tuu-í. Te ni jaa ti'ñu yu'u-í. 21 Te Jesús, ni jika tu'un-ya táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachi yá'a, áchí-ya. Te ni ka'an-de: Onde lúli-i. 22 Te tondó tñi jinu ni kuu chindee-i nuu ñú'un jijn nuu ndúcha, ja ká'ni-í kuní. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú iní-ní náá. Te chindéé chítuu-ní náá, áchí-de. 23 Te ni ka'an Jesús jijn-de: Te nú kándija-ró, chi chaa kándija te kuu taká ja kuní-de, áchí-ya. 24 Yúan-na te máá táa suchí-ún, ni ka'an jaa-ni-de: Kándija-ná, ko chindéé chítuu-ní náá chi tú kándija va'a va'a-ná, áchí-de. 25 Te ni jini Jesús ja ní katau ñayivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-ya. Te ni ka'an xaán-ya jijn tachi kini-ún: Tachi ñí'in só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jijn. 26 Yúan-na te tachi-ún, ni kana kó'ó. Te tñi jinu ni ja'ni yí'í xaán-gá-i. Te ni kenda kua'an. Te máá súchí-ún, ni kundiyi-ni-i. Te ni kaka'an tñi ñayivi: A ni ji'i-i, áchí. 27 Te Jesús, ni tñn-ya ndá'a-í, te ni ndukani-ya-í. Te ni ndukuiñi-i. 28 Te nuu ní kivi Jesús iní ve'e, te chaa kaskua'a jijn-ya, ni kajika tu'un sijn-de-ya: Naja tú ní kakuu kiñi'in-ná tachi-ún ki'in, áchí-de. 29 Te ni ka'an-ya jijn-de: In tá'an yuán, ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

30 Te ni kakenda-ya yúan. Te ni kaja'a-ya kuá'an-ya ichi ndáñúu Galilea. Te tú ní kuní-ya já kúni tu'un ni in. 31 Te ni stá'an-ya nuu cháa kaskua'a jijn-ya: Ñayivi yá'a nastúu-i máá Sé'e chaa nuu ndá'a sava-ga chaa. Te chaa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú ni ji'i-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jijn-de. 32 Te máá-de, tú ní kájuku'un iní-de tu'un yá'a. Te ni kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya.

Ja ní kastatá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

33 Te ni jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te ni jika tu'un-ya-de: Naún tu'un ni kandatú'ún-ró ichi-ún, áchí-ya. 34 Te máá-de, tú ní kaka'an kuti-dé. Chi ichi-ún ni kastatá'an-de ndé chaa kuu ñá'nu-ga. 35 Yúan-na te ni jungoo-ya. Te ni kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te ni ka'an-ya jijn-de: Nú ndé chaa kuní-de kunúu-de, te nduu-de sandí'i-na nuu taká tá'an-de. Te kuatíñu-de nuu tá'an-de. 36 Te ni tñn-ya in suchí lúli. Te ni jani-ya-í ma'ñú-de. Te ni junu nchaaya-í. Te ni ka'an-ya jijn-de: 37 Chaa ja jijn sí'ví-rí kuatá'ú-de in suchí lúli natú'un suchí yá'a, te ruu kuatá'ú-de. Te chaa kuatá'ú rúu, nasu rúu, chi I'a ni táji rúu vai-ri kuatá'ú-de, áchí-ya. 38 Te ni ka'an Juan jijn-ya: Maestro, ni kajini-ná in chaa ja jijn sí'ví-ní ni kiñi'in-de tachi kini kaja'an. Te tú ndikín-de yóó. Te ni kajasu-ná nuu-dé. Chi tú ndikín-de yóó, áchí-de. 39 Te Jesús, ni ka'an-ya jijn-de: Ma kasú-ro nuu-dé, chi in chaa ja jijn sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma kuu naka'an-de siki-rí. 40 Chi chaa tú ká'an siki-yo, ndújijn-de jijn-yo. 41 Te nú ndé chaa kua'a-de in yajin ndúcha kó'o-ró jijn sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chi kándujijn-ró jijn Cristo, jandáa ká'an-ri jijn-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skívi yóó nuu kuáchi

⁴² Te nú ñin suchí lúlí yá'a kándíja-i ruu te kivi-i kuachi sá'a ñin chaa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tíkú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro nuu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tındákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tíkú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro nuu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tındákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu jín ñin-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro nuu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tındákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chi taká chaa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu ni soko, kuu u'a sá'a ñij. ⁵⁰ Va'a ío ñij. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáá. Ná kuñava'a-ró ñij iní máá-ró. Te ma kánaá-ro jín tá'an-ró, áchí-ya jín-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te ni kenda-ya yúan, te ni chaa-ya ondé raya ñuu Judea jín ingá lado yata yúcha Jordán. Te ni kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-yá. Te ni stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, natu'un sá'a-ya. ² Te ni jakoyo chaa fariseo nuu-yá ja kóto nchaa-de-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ñin chaa ñasí'í-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jín-de: Naún tiñu ni tá'ú Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatú'un-de ja kúva'a acta ndusín, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Siki já ní'in iní añú-ro jíná'an-ró, yúan súan ni tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnañúú kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yí jín já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kúu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñasí'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñin-na kúu. Na tuká kúu uu, chi ñin-na kúu. ⁹ Núsáá te ja á ni skétá'an Dios, ma ndusín kuti sá'a ñin ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un tuku-de-ya siki tú'un-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jín-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'í-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'í-de nú súan. ¹² Te nú máá ñasí'í-ún xndóo-ña yí-ñá te tanda'a-ñá jín ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jín suchí lúlí

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi núu-yá jín suchí lúlí ja ké'é-yá-i. Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jín-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kití iní-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Sía, ná kíkoyo suchí lúlí núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chi tá'an súan kakuu ja xín ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Nú ñin chaa tú jatú'un-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu natu'un jatú'un ñin suchí lúlí, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya. ¹⁶ Te ni junu nchaa-ya-í. Te ni xndée-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-í.

Chaa kúka

¹⁷ Yúan-na te ni ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jínu ñin chaa suchí ni chaa-de. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te ni jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Ndasá sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni ñin chaa va'a ío chi máá ñin-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tú'un ni tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'un, ma kuánchaa-ro ndatíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. ²⁰ Te máá-de, ni ka'an-de jín-yá: Taká tiñu yá'a a ni skíkuu-ná onde ná lúlí-ná, Maestro, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni kumaní-ya jín-de. Te ni ka'an-ya

jíin-de: ĩn-na tiñu kúmani sá'a-ró núsáá. Kuá'án, te xikó ndí'i-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikin-ro rúu ki'on, te kuandéé iní-ro jíin túndó'o kii sikí-ro, áchí-ya. ²² Te máá cháa súchí-ún, ñi kuxii iní-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kee-de kua'an-de. Te ndúku'á iní-de. Chì kua'a xáan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya ñí xíin-ya. Te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Xaan ú'u kivi ĩn cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-ya, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un ñi ka'an-ya-ún. Ko ñi ka'an tuku Jesús jíin-de: Hijo, cháa ja xáan káchiñú'ún-de xu'ún, xaan ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga ja'a ĩn camello yau yiki tíkuí, vása ĩn cháa kúká kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máá-de, ví'í-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé cháa kaku núsáá. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Jíin cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jíin Dios. Chì taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, ñi ka'an-de jíin-ya: Náá, ñi kaskéndo-o-ná taká ndatíñu-ná. Te ñi kandikin-ná ní vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú ĩn cháa ñi skéndo-o-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñásí'í-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sikí rúu jíin sikí tú'un va'a ká'an-rí, ³⁰ te nani'in-dé ĩn ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kua'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindikin-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de ñí káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na, ndunúú-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³² Te ká'jin-de ichi ní kákaa-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúú-ya nuu-dé. Te ñi kanaa iní-de kájini so'o-de. Te ñáyivi káindikin-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te ñi kana sĩin tuku-ya xiní ndí'uxí uu cháa-ún. Te ñi kastu'ún-ya nuu-dé taká tu'un kii sikí-ya: ³³ Ná kuní-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu táká sutu ñá'nu, jíin núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sikí-ya kuu-ya. Te nachi'i-de-ya ndá'a cháa sĩin nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-ya. Te kua'a-de ta'u-ya. Te tiví sĩ'ví-de nuu-ya. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo jíin Juan nuu-ya

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, ñi jakoyo-de nuu-ya. Te ñi kaka'an-de jíin-ya: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ĩn ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máá-ya, ñi ka'an-ya jíin-de: Ndasá kákuni-ro já sá'a-rí jíin-ró, áchí-ya. ³⁷ Te ñi kaka'an-de jíin-ya: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jíin-ní, ĩn-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kivi ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Tú kájin-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máá-de, ñi kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-rí jíin ichi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu ĩn cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxí-ga cháa-ún, ñi kájin so'o-de tu'un yá'a. Te ñi kakiti iní-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, ñi kana-ya xiní-dé. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kájin-ro já taká cháa kájito-de natu'un cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi, te kátá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu sikí máá-de, suni kátĩin ni'in so'o-de. ⁴³ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo: Chì nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róó kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ⁴⁵ Chì máá Sé'e cháa na tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-ya, chí sua játiñu-ya núu ñáyivi te kua'a-ya máá-ya kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáa

⁴⁶ Yúan-na te n̄i jakoyo-ya ñúu Jericó. Te yúan n̄i ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñáyivi kuá'a xaán. Te Bartimeo cháa kuáá, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te n̄i jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te n̄i kejá'a-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, n̄i kaka'an xaán-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máa-de, ví'i-gá n̄i kana kó'ó-de: Tátá Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá vij, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, n̄i jukuiñi-ya. Te n̄i ka'an-ya: Kana xin̄i-dé ná kii-de, áchí-ya. Te n̄i kakana-i cháa kuáá-ún: Ma ndúkuí'a in̄i-ro. Ndukuíñi ná chó'o, chí kána-ya róo, áchí-i jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máa cháa-ún, n̄i skána-de tikachí-de. Te n̄i ndukuíñi-de. Te n̄i ja-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-ri jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa kuáá-ún, n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'an núsáa. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te n̄i ndundijin-ni nduchi-dé. Te n̄i ndikin-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te n̄i kakuyani-ya ñuu Jerusalén, ñuu Betfagé, jíin ñuu Betania, chíi yuku Olivos. Te n̄i táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'an ñuu kánchaa nuu-ro jián. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti, ja ní ñin cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-tí, te kii-ró jíin-tí. ³ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kachí-ro kúni-de: Máa Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te táji-ni-de-ti kii-ró jíin-tí, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te n̄i kaja'an-de. Te n̄i kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yux'é é ichi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te n̄i kándáji-de-ti. ⁵ Te sava ja ká'in yúan, n̄i kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian kándáji-ró, áchí. ⁶ Yúan-na te máa-de, n̄i kaka'an-de jíin-ún, nátu'un n̄i tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de vai-de. ⁷ Te n̄i cháa-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te n̄i kaxndée-de tikachí-de sikí-tí. Te n̄i jukoso-yá-ti. ⁸ Te kua'a-dé, n̄i kajakin-de tikachí-de in̄i ichi, te sava-ga-de, n̄i kaja'nu-de numa yúnu. Te n̄i kajakin-de in̄i ichi-ún. ⁹ Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá, jíin ñáyivi kándikin ichi yatá-yá, káka'an jaa-i: Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusi iní-yo, chí táa-yo David, a yani tá'ú-de tiñu nuu-yo. Xáán va'a I'a kúu-ya ondé andívi, áchí-i. ¹¹ Te n̄i kivi Jesús in̄i ñuu Jerusalén, jíin iní ve'e ij. Te n̄i ndakoto-ya núu táká ndatíñu ñin ní yúan. Te nuu ní ini, te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñuu Betania jíin máa uxí uu-de.

Tu'un mérkexé

¹² Te kivi xián-ún, n̄i kakenda-ya kuá'an-ya iní ñuu Betania. Te n̄i cháa soko chíi-ya. ¹³ Te onde jíká ní jin̄i-ya ñin mérkexé ja ío numa ndá'a. Te n̄i kandita-ya kuá'an-ya, jáni in̄i-ya já ní'in-yá ja kée-yá núu. Te nuu ní ja-ya núu mérkexé-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chí máa núma-ní ío. Chí nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya: Ni ñin tuká naún kée kuti ndé'e xiní-ro ní káni, áchí-ya jíin mérkexé-ún. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹⁵ Te n̄i jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te n̄i kivi Jesús in̄i ve'e ij. Te n̄i kiñi'in-ya ñáyivi kájaan káxikó ñin-i in̄i ve'e ij-ún kája'an-i. Te n̄i skuíó káni-ya mesa cháa kaxndái xu'ún, jíin silla cháa káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ni ñin-i jíin kíyi in̄i ve'e ij-ún. ¹⁷ Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yóso núu tutú ja vé'e-ri, ve'e nuu kájukan ta'u táká ñáyivi nání. Ko máa-ró, a n̄i kanasá'a-ró yaú kava ñákuí'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te cháa káchaa tutu jíin sutú ñá'nu, n̄i kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya.

Ko káyu'ú-de-ya, chi taká ñayivi kánaa iní-i kájini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ni kenda Jesús iní ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexe

²⁰ Te jañá'an inga kivi, ni kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ni kajini-ya mérkexe-ún ja á ni ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te ni nuku'un iní Pedro. Te ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní mérkexe-ún ja ní ka'an ndiva'a-ní jíin. Te vina a ni ichi ij, áchí-de. ²² Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Kandíja nuu Dios, ²³ chi jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa ka'an-de jíin yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró onde nuu mar, te nú tú kani sikí iní-de, chi sua kándíja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ni'in-dé. ²⁴ Ja yúan ká'an-ri jíin-ró: Taká ja jikan-ro, te kakan ta'u-ro jíin, te ná kándíja-ró já ní'in-ro, te ni'in-ro. ²⁵ Te nú kájukan ta'u-ro, te kuña ká'nu iní-ro núu ndé in cháa jito u'u róo, náva'a máa Táa-ro kánchaa-ya onde andívi, suni kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró. ²⁶ Chi nú tú kuña ká'nu iní-ro, suni súan máa Táa-ro kánchaa-ya onde andívi, ma kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró, áchí-ya.

Siki tíñu ndíso Jesús

²⁷ Te ni najakoyo tuku-ya ñuu Jerusalén. Te jika kuu-ya iní ve'e ij. Te sutu ñá'nu, jíin cháa káchaa tutu, jíin cháa ni kayii, ni chakoyo-de nuu-ya. ²⁸ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchí-de. ²⁹ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Ná kaká tu'un-rí róo in tu'un, te kachi-ro núu-rí. Yúan-na te ná kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a. ³⁰ Ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa ni tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te ni kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo: Ja onde andívi. Te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ³² Te nú ka'an-yo já cháa ni tá'ú tíñu. Te káyu'ú-yo ñayivi, chi ndivii-í kájani ndaa iní-i ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ³³ Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jíin Jesús. Yúan-na te ni ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a núsáa, áchí-ya jíin-de.

12

Chaa kásatiñu nuu itú uva

¹ Te ni keja'á-ya ní ka'an-ya tú'un yátá jíin-de jíná'an-de: In cháa, ni nachu'un-de in itú uva. Te ni jasú-de jakú. Te ni jacha-de in yau nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de in torre. Te ni xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te ni kee-de kua'an jíká-de. ² Te in kivi te ni táji-de in mozo-de vai nuu já kásatiñu jíin uva-ún, ja vai naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatiñu-ún. ³ Ko máa-ún, ni kakatiin-ún mozo-de. Te ni kastují-dé. Te ni kákiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. ⁴ Te máa jito'o, ni natáji tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te ni kastují-ún xiní mozo-de. Te ni kasákátá nuu-dé. Te ni kákiñi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máa jito'o uva, ni natáji tuku-de inga cháa vai. Te ni kaja'ni-ún-de jíin kuá'a-gá-de. Te sava-de ni kastují. Te sava-de ni kaja'ni. ⁶ Ko máa jito'o, ío in se'e-de ja kúndá'ú iní-de. Te onde sandí'i-na ni táji-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te ni ka'an-de: Ná kóo jíin'ún yúan núu sé'e-ri, áchí-de. ⁷ Ko máa já kásatiñu-ún, ni kandatú'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te ni kakatiin-ún sé'e-de. Te ni kaja'ni-ún-i. Te ni kaskána ndiyi-ún yátá itú uva. ⁹ Ndasá sá'a jito'o itú uva-ún núsáa. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kásatiñu-ún. Te kuá'a-de itú uva-ún nuu sáva-ga cháa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tutu ij yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichi cháa káchutá'an, ya á kúu máa yúu ndíso fuerza jiki. ¹¹ Máa Tatá Dios, ni sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jíin-de. ¹² Te kándúkú-de modo tin-de-ya. Chi ni kajuku'un iní-de ja sikí máa-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi. Te ni kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Siki xú'ún yóo

¹³ Te n̄i kaṭájí-de sava cháa fariseo jíin cháa herodiano kája'an-de nuu-yá, náva'a tiin yátá-de-ya jíin yakú tu'un. ¹⁴ Te n̄i chaḱoyo-de. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájini-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni in cháa, ch̄i tú ndé'é-ní ndasa jito taká cháa, ch̄i sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kua'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kua'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de jíin-yá. ¹⁵ Yúan-na te máá-yá, a n̄i juku'un in̄i-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. Kua'a xú'ún jíin ná kii ndé'é-rí, áchí-ya. ¹⁶ Te máá-de, n̄i kaja'a-de xú'ún-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé cháa kuu cháa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: César kuu, áchí-de. ¹⁷ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios, áchí-ya. Te n̄i kanaa xaan iní-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya.

Siki já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te n̄i chaḱoyo cháa saduceo nuu-yá. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, n̄i cha-de tutu n̄i ndoo jíin-yó, nú ñani in cháa kuu-de, te ndoo ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí-tutu-ún. ²⁰ Te n̄i ka'io usia ñani. Te cháa núu, n̄i tanda'a-dé. Yúan-na te n̄i ji'í-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te cháa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i ji'í-de. Te ni cháa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te cháa un̄i, suni súan. ²² Te ndí'usiá-de, n̄i kanchaka-de-ña. Te tú ni in-de ní xndóo-de tata. Te onde sandí'í-na te n̄i ji'í máá ñá'an-ún. ²³ Núsáa te kivi náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñani jíná'an-de, te ndé in-de kuu-ña ñasí'í-de, ch̄i ndí'usiá-de, n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ²⁴ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Tú káju'ún in̄i-ro jíin tutú ii, ni jíin fuerza Dios. Yuán ní kastíví-ro tú'un. ²⁵ Ch̄i kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma nátanda'a máá-ña. Ch̄i nduu-de nátu'un ndajá'a ká'io andíví. ²⁶ Te siki ndiyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa n̄i ka'an Dios jíin-de ma'ñú yukú: Máá-rí kuu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jíin Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios cháa n̄i kaji'í kuu-ya, ch̄i sua Dios cháa káichaku kuu-ya. Xaan kástíví-ro tú'un núsáa, áchí-ya jíin-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xaan-gá

²⁸ Te in cháa cháa tutu n̄i jini so'o-de kástátá'an-de, n̄i ja-de. Te n̄i jini-de ja vá'a n̄i nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te n̄i jika tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúú xaan-gá nuu taká tu'un n̄i tá'ú-yá tíñu sáa, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ya'á kuu tu'un kánúú xaan-gá nuu taká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá in-ni-ya ío. ³⁰ Núsáa te kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jiní tuní-ro, jíin ñí fuerza-ro. Ya'á kuu tu'un tá'ú tíñu kánúú xaan-gá. ³¹ Te tu'un uu kuu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú in̄i-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúú-ga ío, ch̄i ya'á-na, áchí-ya jíin-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, n̄i ka'an-de jíin-yá: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní, ch̄i Dios in-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumani-yo jíin-yá onde jíin iní jíin añú-yo, jíin ñí núu jiní tuní-yo, jíin ñí fuerza-yo, te kundá'ú in̄i-yo tá'an-yo nátu'un kundá'ú in̄i-yo máá-yó, kánúú xaan-gá ya'á vása já ká'mu-yó kiti jíin taká kiti ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te n̄i jini Jesús ja vá'a xaan ní xndío káni-de tu'un. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: A yani kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te ni in-de, tuká ní chundéé iní-de kaka tu'un-de-ya:

Siki Sé'e David

³⁵ Te n̄i stá'an Jesús in̄i ve'e ii. Te n̄i ka'an-ya: Naja káka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kuu Se'e David. ³⁶ Ch̄i suni máá David, n̄i ka'an-de n̄i sá'a Espiritu Santo jíin-de: Máá Tatá Dios n̄i ka'an-ya jíin Jító'o-rí: Nungoo-ró ichi ndává'a-rí, te ná chúkú-rí cháa kájito u'u róo, kuu-de teyu kuxndí ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Ch̄i suni máá David, Jító'o,

n̄i ka'an-de jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká ñayivi ndá'ú, n̄i ka'io in̄i n̄i ka'io añú-i n̄i kajini ná'in-i ja ká'an-ya.

Siki já ní kana jíin-yá nuu-í

³⁸ Te n̄i stá'an-ya tú'un. Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chi kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xini mesa in̄i ve'e sinagoga, jíin silla xini mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájukan ta'u ná'an-de. Chaa yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñayivi xú'ún in̄i janu-ún. Te kua'a cháa kúká, n̄i káchu'un téyí-de. ⁴² Te n̄i chaa ñn ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te n̄i chindee-ña úu xu'ún yíkí náa, ja kúu ñn centavo. ⁴³ Yúan-na te n̄i kana-ya xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, n̄i chu'un-ga-ña vásá taká ñayivi ní káchu'un in̄i janu-ún. ⁴⁴ Chi taká-i, n̄i káchu'un-i ja ní ndendoso sikí-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña, ko n̄i chu'un ndi'i-ña já ñáva'a-ña, onde jíin taká ja kúchaku-ña, áchí-ya jíin-de.

13

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te n̄i ndenda-ya in̄i ve'e ii. Te ñn chaa skuá'a jíin-yá, n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xaan lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Á ndé'é-ró núu taká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ni ñn yuu, chi ñn kivi te ndi'i ndua, áchí-ya. ³ Te n̄i jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu vé'e ii. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, n̄i kajika tu'ún ñn-de-ya: ⁴ Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi kóo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani chaa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, n̄i kejá'a-yá ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn-de róo. ⁶ Chi kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achi-de. Te xndá'ú-de kua'a xaan ñayivi. ⁷ Te nú n̄i kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já kóo guerra, te ma yú'ú-ro. Chi kánúú kóo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁸ Chi ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñúu. Te yá'a yúan taan, te ni'in, te koo tama, te ni'in ñayivi. Ya'á kákuu tundó'o kéjá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi kákandíja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chi nastúu-de róo nuu junta. Te in̄i ve'e sinagoga xndó'o-de róo. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xini-ro já siki rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jinu ñú'ún já xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu taká ñayivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róo, ja nastúu-de róo, ma nákanu tu'a in̄i-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chi ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yuán ká'an-ro. Chi nasu máá-ró ká'an, chi Espíritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. Ko chaa kundij ni'in onde kivi jinu, chaa-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú n̄i kajini-ro já káchá'an te n̄i tucha taká ndatiñu nuu má kúu kuti kóo súan núu, natu'un n̄i ka'an Daniel chaa n̄i jani tu'un Dios (chaa ká'u, ná júku'un in̄i-de), yúan-na te ñayivi káxiukú in̄i ñuu Judea, ná kúnu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te chaa kánde xini vé'e, ma núu-de ndivi-de in̄i ve'e ki'in-de ndatiñu-de. ¹⁶ Te chaa kánde onde rancho, ma náxío káva yátá-de náki'in-de tikachi-de ichi yátá-dé. ¹⁷ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, jíin já káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáá, náva'a tú kunu-ró máá víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Chi kivi-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivi ní sá'a Dios ñuyivi, te onde vina, te ni ma kóo-ga. ²⁰ Te nú máá Tatá Dios, tú ní

náxndíyi-ya kivi-ún núú, ni ñn cháa ma káku kuti-dé núú. Ko ja sikí cháa ni nakaji-ya, yuán ní naxndíyi-ya kivi-ún.

Tuni máa kivi sándi'-na

²¹ Núsáa te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándija-ró já ká'an-de. ²² Chì kenda Cristo xndá'ú, jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaan, náv'a xndá'ú-de onde cháa ni nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máa-ró, chí a ni kachì ndi'i-ri nuu-ro, áchí-ya. ²⁴ Te kivi ndi'i koo tundó'o-ún, kutúún ndikandii, te yoo ma ndi-gá. ²⁵ Te tiñúú xíní, jungoyo-ti íchi ándiví kii-ti. Te taká fuerza ándiví, ndi'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kuni ñayivi núu máa Sé'e cháa kii-ya íchi ándiví núu vikó nu'un jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kinyoyo. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde nuu ndi'i ñu'un, te onde nuu ndi'i ándiví. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mérkexé. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ni kuyani viko sáú. ²⁹ Suni súan róó, nú a ni kajiní-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Ándiví jíin ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa.

Siki já kúndito-i

³² Ko kivi kóo-ún, jíin hora, tú ni ñn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io ándiví, ni máa Sé'e-ya, chí máa ñn-ni máa Táa-yo Dios jiní-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chì tú kájiní-ro na kivi kóo. ³⁴ Chì nátu'un ñn cháa kua'an jiká-de. Te ni xndóo-de ve'e-de. Te ni ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñn ñn-de. Te cháa ndíto yuxé'é, ni ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, chí tú kájiní-ro na hora nchaa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chì sánaa iní-ro te nchaa-ni-ya. Te ni'in-yá róó kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jíin-ró yá'a, suni ká'an-ri jíin ndivii-í jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñn tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vásá ní kuu Pascua jíin viko kóo statilá tú yí'i yujan ía. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ni kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te ñn-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuni-de. ² Te ni kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máa kivi viko, chí nú súan te ndonda vaa ñayivi, áchí-de.

Jesús jíin ñá'an ndiso perfume

³ Te kánde-ya ñúu Betania, kánchaa-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. Te ni cháa ñn ña'an, kándá'a-ña ñn tiya'a ñu'un perfume máa nían ita nardo kúu. Te ncháa ya'u téyí. Te ni tá'ú-ña tíya'a-ún. Te ni chu'un-ña xini-yá. ⁴ Te sava, ni kakiti ini. Te ni kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chì kuu kuya'u ví'i-gá uni ciento peso, te kuá'a-yó núu ñayivi ndá'ú núú, áchí. Te ni kaka'an vaa siki-ña. ⁶ Ko Jesús, ni ka'an-ya: Sía-ña. Naja kástá'an-ro-ña. Tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí, áchí-ya. ⁷ Chì nene káxiukú ñayivi ndá'ú jíin-ró. Te nú kákuni-ro te kuu sá'a va'a-ró jíin-i. Ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. ⁸ Ya'a-ni ni kuu ni sá'a-ña. Chì a ni chí'í tu'a-ña perfume yiki kúñu-ri kivi yúji-ri. ⁹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñí ñuyivi nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu ni sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un náv'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñn ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutú ñá'nu ja nastúu-de-ya. ¹¹ Te súan ni kajini so'o sutu-ún. Te ni kakuñi ini. Te ni kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélu Pascua

12 Te máá kivi kéjá'á víko koo statilá tú yí'i yujan íá, suni máá kivi kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kísatu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. 13 Te n̄i táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'án onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró jíin ñin cháa ndiso ñin kiyi nducha. Te kundikin-ro-dé ki'in-ro jíin-de. 14 Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jíin máá jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro: Ndénu ío ñin ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jíin cháa káskuá'a jíin-ná, achí-ro. 15 Te máá-de, ná stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jíin-de. 16 Te kája'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jakoyo-de ñuu-ún. Te n̄i kani'in-dé nátu'un n̄i ka'an-ya jíin-de. Te n̄i kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. 17 Te n̄i ini. Te kua'an-ya jíin máá uxí uu cháa-ún. 18 Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róo, ja yée jíin-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. 19 Yúan-na te n̄i kakuxíí iní-de. Te n̄i kajika tu'ún ná ñin ná ñin-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñin-de, ká'an inga-de. 20 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñin ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí kúu, áchí-ya. 21 Chi jandáa máá Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún núu, áchí-ya. 22 Te káyee-dé. Te n̄i ki'in Jesús staa. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sakuáchi-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. 23 Te n̄i ki'in-ya ñin taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, n̄i kaji'i-de. 24 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu ñiñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja sikí ñáyivi kuá'a te n̄i jati. 25 Te jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva, onde kivi náko'o-ri ja jáá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 26 Te n̄i kajita-ya ñin yaa ii. Te n̄i kenda-ya kája'an-ya ondé yuku Olivos. 27 Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vína. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te máá ri-ún, kuicha-ti, áchí. 28 Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róo, áchí-ya. 29 Ko Pedro, n̄i ka'an-de jíin-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chi túu, áchí-de. 30 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, chi róo, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. 31 Ko máá-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an ndi'i-de.

Jesús ini Jardín Getsemaní

32 Te n̄i jakoyo-ya ñin nuu nání Getsemaní. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. 33 Te n̄i jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te n̄i kejá'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a iní-ya. 34 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chi a yani kuu-ri. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. 35 Te n̄i kanduu-ya ñin tí'lí. Te n̄i jukuiñi jíití-yá nuu ñú'un. Te n̄i jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. 36 Te n̄i ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu ja kuní máá-ná, chi ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. 37 Te n̄i ncha-ya. Te n̄i jini-ya ja kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kundito-ró vasté ñin hora. 38 Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róo. Chi kuní ndija añu-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. 39 Te kua'an tuku-ya. Te n̄i jikan ta'u-yá. Suni ñin-ni tu'un n̄i ka'an-ya. 40 Te n̄i ncha-ya. Te n̄i jini tuku-ya-dé kákixi-de, chi xaan káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió káni-de tu'un nuu-yá. 41 Te n̄i ncha-ya vuelta uní. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. A n̄i kuu. Vina te n̄i ja hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. 42 Nduko, ná chó'o. Chi ja nastúu ruu, a n̄i kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñin-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te n̄i chāa-ni Judas, ñ̄n ja uxí uu-ún. Te ñ̄n nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vái koyo jíin-de. Ch̄i sutu ñ̄á'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii, n̄i katájí cháa-ún. ⁴⁴ Te chāa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i ja'a-de ñ̄n tuni, te n̄i ka'an-de: Chāa tíyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Kat̄iñ jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i chāa-de. Te n̄i kandita-ni-de nuu-yá. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te n̄i tiyú'ú-de-ya. ⁴⁶ Te chāa vai koyo jíin Judas-ún, n̄i k̄akatiñ-de-ya. ⁴⁷ Te ñ̄n chāa kándii yúan, n̄i stáa-de machete-de. Te n̄i kachi-de so'o mozo máa sutú ñ̄á'nu-ga. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Nátu'un siki ñ̄n chāa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kát̄iñ-ró rúu náún. ⁴⁹ N̄dita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e ii, n̄i stá'an-ri tu'un, te tú ní k̄akatiñ-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu ii, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te chāa káskuá'a jíin-yá, n̄i k̄askéndoo-de-ya. Te n̄i kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñ̄n suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndi-i ñ̄n sa'ma kuítá, ch̄i víchí lí-i. Te n̄i k̄akatiñ-de-i. ⁵² Ko máa-i, n̄i xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te n̄i jinu víchí lí-i kua'an-i.

Ja ní kándii Jesús nuu sutú ñ̄á'nu-ga

⁵³ Te n̄i k̄akinchaka-de Jesús nuu máa sutú ñ̄á'nu-ga. Te taká sutu ñ̄á'nu jíin cháa n̄i kayii jíin cháa káchaa tutu, n̄i k̄andutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikín-de-ya ondé in̄i yuxé'é máa sutú ñ̄á'nu-ga-ún. Te n̄i jungoo-de jíin cháa k̄ajatíñu-ún, ndúvixi-de ñ̄u'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñ̄á'nu jíin taká chāa junta, n̄i k̄andúkú-de ñ̄n tu'un siki Jesús, ja ká'ni-dé-ya k̄akuni-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Ch̄i kua'a-dé, n̄i k̄asátú'ún-de siki-yá. Ko tu'un n̄i kaka'an-de-ún, tú ní k̄etá'an. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i k̄andukuiñi sava-de, n̄i k̄asátú'ún-de siki-yá: ⁵⁸ Máa-ná, n̄i kajini-ná ká'an-de: Ruu, stúnycháa-ri ve'e ii yá'a ja ní k̄asáva'a nda'a. Te nuu uní kivi te ndukani-ri inga ja tú níni jíin ndá'a, áchí-de, áchí jíná'an. ⁵⁹ Ko ni súan tú ní k̄etá'an tu'un n̄i kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máa sutú ñ̄á'nu-ga-ún, n̄i ndukuiñi-de kándii-de ma'ñú. Te n̄i jika tu'un-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. N̄dasa káka'an chāa yá'a siki-ro, áchí-de jíin-yá. ⁶¹ Te máa-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máa sutú ñ̄á'nu-ga-ún, n̄i jika tu'un tuku de-ya: Máa-ró kúu Cristo, Se'e máa I'a ii náún, áchí-de jíin-yá. ⁶² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Máa-rí kúu. Te kuni-ro máa Sé'e chāa kunchaa-ya íchi ndává'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jíin vikó nu'ún, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máa sutú ñ̄á'nu-ga-ún, n̄i ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te n̄i ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáa. ⁶⁴ N̄i kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. N̄dasa kájani in̄i-ro. Achí sutu ñ̄á'nu-ga-ún. Te taká chāa-ún, n̄i k̄anakuxndi-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, n̄i kativi si'ví-de nuu-yá. Te n̄i kajasu-de nuu-yá. Te n̄i kaja'a-de jiki núu-yá. Te káka'an-de jíin-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te chāa k̄ajatíñu-ún, n̄i k̄astují-dé-ya jíin jiki.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chíi yuxé'é yúan kándii Pedro. Te ñ̄n ñ̄a'an játíñu nuu máa sutú ñ̄á'nu-ga-ún, n̄i chāa-ña. ⁶⁷ Te n̄i jini-ña núu Pedro kándii-de ndúvixi-de. Te n̄i ndakoto-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñ̄u Nazaret jika-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máa-de, tú ní játu'un-de. Tú jini-ná, ni tú júku'un in̄i-ná naún ká'an-ní, áchí-de jíin-ña. Te n̄i kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te n̄i kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ñ̄a'an játíñu-ún, n̄i jini-ña núu-dé inga jínu. Te n̄i ka'an-ña jíin cháa ká'iin yúan. Chāa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máa-de, tú ní játu'un tuku-de. Te n̄i kunúu tuku. Te chāa ká'iin-ún, n̄i kaka'an tuku-de jíin Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi chāa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuni koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máa-de, n̄i in̄i n̄i ka'an ndiva'a-de: Tú jini-ri chāa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te n̄i kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, n̄i nuku'un in̄i-de taká tu'un n̄i ka'an Jesús jíin-de núu: Onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya sáa. Te n̄i nakani in̄i-de siki tú'un-ún. Te n̄i nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jíin cháa ni kayii, jíin cháa káchaa tutu, jíin ndívii cháa junta, ni kaskétá'an-ni-de tu'un. Te ni kaju'ni-de Jesús kua'an-de jíin-yá. Te ni kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, ni jiká tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jíin-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, ni'in ni kajikan-de kuachi siki-yá. ⁴ Te Pilato, ni jiká tu'ún tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuáchi kájikán-de siki-ro, áchí-de jíin-yá. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-yá. Te ni naa iní Pilato ndé'é-de nuu-yá. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún sía-de in cháa yí'i vekaa, nani cháa kákuu iní ñayivi. ⁷ Te ni io in cháa nání-de Barrabás, kánde-de vekaa jíin tá'an-de ja ní kánda-de, ni kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te ni chakoyo kua'a ñayivi. Te ni kaka'an-i jíin Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te ni ka'an Pilato jíin-i: Kákuni-ro já sía-ri Rey cháa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Chi a ni jini-de ja ní kákuuásún iní sutu ñá'nu-ún, te yuán ní kaja'a-ún-yá nuu-dé. ¹¹ Chi sutu ñá'nu-ún, ni kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná sía-de Barrabás ki'in. ¹² Te ni ka'an tuku Pilato: Ndasá kákuni-ro já sá'a-ri jíin cháa káskúnání-ró Rey judío núsáa, áchí-de jíin-i. ¹³ Te máa-i, ni kákana jaa tuku-i: Kata kaa-ni cháa jian jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, ni ka'an-de jíin-i: Naún kuachi ni sá'a-de, áchí-de. Te máa-i, ví'i-gá ni kákana jaa-i: Kata kaa-ni-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuni-de ja ná kúsi iní ñayivi-ún. Te ni sía-de Barrabás kua'an. Yuán-na te ni xndó'o-de-ya. Te ni ja'a-de-ya kuíta kaa-ya já ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-yá

¹⁶ Yuán-na te soldado, ni káki'in-de-ya kuá'an-de jíin-yá iní ve'e palacio. Te ni kákana xini tá'an-de ni kándututú-de. ¹⁷ Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'a tindi'i. Te ni katiiin-de in corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-yá. ¹⁸ Yuán-na te ni kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te ni kakuun-de yunu xini-yá. Te ni kativi si'vi-de nuu-yá. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-yá, te ni kachiñú'ún-de-ya. ²⁰ Te nuu ní ndi'i ni kasákátá-de nuu-yá, te ni katava-dé sa'ma kuá'a tindi'i ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sá'ma máa-yá, te ni kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te in cháa nání-de Simón ñuu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de), ni ja'a-de vai-de ichi rancho. Te ni katetiñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kaja'an-de jíin-yá onde nuu nání Gólgota, ja kuni ka'an: yiki xini. ²³ Te ni kasáká núu-de vino jíin súsia u. Te ni kaja'a-de nuu-yá ko'o-ya. Ko máa-yá, tú ní játá'ú-yá ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te ni kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te ni kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de. Te ni kasá'a-de apuesto siki, ndasa ni'in, in in-de. ²⁵ Te ka'in ni kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutú kuachi siki-yá yóso: Ya'a kúu Rey cháa judío, áchí. ²⁷ Te ni kajata kaa-de uu ñaku'i ná jíin-yá, in ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-yá. ²⁸ Te ni skikuu tu'un ká'an tutu ii: Onde jíin cháa kándañáa ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kaja'a yuán, ni kasuíkó-i xini-í. Te ni kaka'an ndiva'a-i jíin-yá: Jan jaan. Róo, ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e ii Dios, te nuu uní kivi te ndukani-ró núu. ³⁰ Vina te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáa vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan ni kasákátá sutu ñá'nu-ún nuu-yá. Te kándatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de, ko ma kúu nama-de máa-de. ³² Cristo, Rey cháa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuni-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te cháa kándita kaa jíin-yá-ún, suni súan ni kaka'an ndiva'a-de jíin-yá. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te ni kuxkivi ní núu ñú'un onde ka'uní. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uní, te ni ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ni náa. ³⁵ Te sava cháa ká'in yuán, ni kajini so'o-de. Te ni kaka'an-de: Nde'é, chi kána-de xini Elías,

áchí-de. ³⁶ Te jínu ñn chaa n̄ jaa-de, te n̄ ch́ndájí-de kachí núu vinagre. Te n̄ chaa-de xini ñn yunu. Te n̄ ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. Te n̄ ka'an-de: Ná ndé'ó nú chaa Elías xnúu-de chaa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, n̄ ka'an jaa-ya. Te n̄ ji'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa ini ve'e ij, n̄ te'nde uu onde nuu xini te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñn chaa capitán kándij-de nuu-yá. Te n̄ jini-de ja ní kana jaa-ya ní ji'i-ya. Te n̄ ka'an-de: Jándáa ja Sé'e Dios kúu chaa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jíká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín Salomé, jín María náa José jín Jacobo súchí. ⁴¹ Ch̄i onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, n̄ kandikin-ña-yá. Te n̄ kajatíñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, n̄ kaja'an-ña jín-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te n̄ ini kivi-ún. Te kásatu'a-de, ch̄i yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, chaa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu ini-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, n̄ chaa-de. Te n̄ chundéé ini-de n̄ kivi-de nuu Pilato. Te n̄ jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á n̄ ji'i-ya. Te n̄ kana-de xini capitán. Te n̄ jika tu'ún-de chaa-ún nú a n̄ ji'i-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄ kundaa ini-de ja ní ka'an capitán-ún jín-de. Te n̄ ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, n̄ jaan-de ñn sa'ma kuítá. Te n̄ xnúu-de-ya. Te n̄ chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te n̄ chindee-de-ya ini ve'e añú ja ní jacha ch̄i ñn kava. Te n̄ stúu-dé ñn yuu ní jasú-de yuvé'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jín María náa José, n̄ kajini-ña núu ní jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄ ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo, jín Salomé, n̄ kajaan-ña jí'o vixi kichí'i-ña-yá. ² Te jañá'an kivi ñn semana, ja á n̄ kana ndikandii, n̄ jakoyo-ña núu vé'e añú. ³ Te káka'an máá-ña: Ndénu ní'in-yo ñn chaa chaxio yuu yuvé'e añú, áchí-ña. ⁴ Te n̄ kandakoto-ña. Te n̄ kajini-ña ja á n̄ kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te n̄ kivi koyo-ña ini ve'e añú-ún. Te n̄ kajini-ña ñn chaa súchí, ñú'un kani-dé ñn sa'ma kuín, kánchaa-de ichi ndává'a. Te n̄ kayu'ú-ña. ⁶ Te chaa-ún, n̄ ka'an-de jín-ña: Ma yú'ú-ro. Kánandúkú-ro Jesús ñuu Nazaret I'a n̄ ji'i jika cruz. Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄ nachaku-ya. Yá'a ndé'é-ro nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáá, te kachí-ro núu chaa káskuá'a jín-yá, jín núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vásá kí'in-ro. Yúan kuni-ro núu-yá, natu'un n̄ ka'an-ya jín-ro sáa, áchí-de jín-ña. ⁸ Te máá-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú. Ch̄i káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñn nuu ní kákachí-ña, ch̄i káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a n̄ nachaku-ya máá jañá'an kivi ñn semana. Te xnáñúú-gá n̄ ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, n̄ yi'i usia tachí kini-ña. Te n̄ kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te n̄ kee-ña kuá'an-ña. Te n̄ kachí-ña núu chaa n̄ kajika jín-yá, ch̄i kánduku'á ini-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan n̄ kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jini ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te n̄ kuee-ga. Te inga modo n̄ nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu uu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te chaa-ún, n̄ kaja'an-de. Te n̄ kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ni tú ní kákandija ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-ya andivi

¹⁴ Yúan-na te vásá ní nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu máá uxí ñn-de, káxiukú-de káyee-dé staa. Te n̄ kana jín-yá nuu-dé, ch̄i ndava ini añú-de, te tú ní kákandija-de tu'un n̄ kaka'an ja ní kajini nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te n̄ ka'an-ya jín-de: Kuá'an jíná'an-ró ñí ñúyivi, te kani-ro tú'un va'a-ri nuu táká ñayivi. ¹⁶ Chaa kándija te kuanducha-dé, kaku-de. Ko chaa tú kándija, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te chaa kákandija, sá'a-de tuni yá'a: Jín sí'ví-rí kiñi'in-de tachí kini kingoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáá. ¹⁸ Kuanchaa-de koq, te nú n̄ ji'i-de veneno, te ma sá'a daño jín-de. Te xndé-de nda'a-dé siki ñayivi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya jín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndi'i n̄ ka'an máá Jító'o-yo jín-de

jíná'an-de, te n̄ ndaa-ya kuáno'on-yá andíví. Te n̄ nungoo-ya íchi ndává'a Dios. ²⁰ Te máá-de, kája'an-de. Te n̄ kajani-de tu'un-ya táká lado. Te máá Jito'o-yo, n̄ chindéé ní chituu-ya-dé. Te jín tuní n̄ kasá'a-de-ún n̄ stá'an-ya já ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tiñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te cháa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'un-de nuu-yo. ³ Te náá, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jáni ini-ná ja súni ío va'a chaa káji-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ náva'a ná kuní-ní ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ní.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni jo in sutu nání-de Zacarías ja ní chindée tá'an-de jín Abías. Te ñasíí-de nání-ña Elisabet. Te onde chii Aarón vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa ni kakuu ndendúu-de nuu Dios. Te ñúkúun ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tiñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chi Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a ni kayii-de. ⁸ Yúan-na te ni jaa kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jku-de jín tiñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un ni kasá'a máá sutú. Te ja yúan ni kivi-de ini ve'e ii máá Jito'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini já'mu-de susia kutú, te ichi yata vé'e ii, kájikān ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda in ndajá'a máá Jito'o-yo núu-dé, kándii-ya íchi ndává'a altar nuu já'mu-de susia kutú. ¹² Te ni jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndajá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yú'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasíí-ro Elisabet, skáku-ña in se'e yíi, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xaan ini-ro. Te kusii ini kua'a ñáyivi jín-i kivi káku-i. ¹⁵ Te kuu-i in cháa kúñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukutú Espiritu Santo ini-i, vasa ñu'un-ga-i chii náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndío káva ini-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúu-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú ini-de se'e-de, te cháa ni'in ini, nakuandatu-de tu'un ndíchí ká'an cháa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi koo tu'a ja cháa máá Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasá kuní-ná te nú jandáa kúu, chi cháa ni yii kúu-ná, te ñasíí-ná, suni a ni yii-ña, achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándii-ri nuu Dios. Te ni táji-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachi-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'ín-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kivi skíkuu tu'un yá'a, chi tú ní kándija-ró tú'un ni ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'ín kúu, ná jaa kivi, achí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te kájani ini-i naún tá'an-de ja ní kuná'án kánde-de ini ve'e ii. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te ni kajuku'un ini-i ja ini ve'e ii-ún ni jini-de in ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-na ni sá'a-de nuu-í, chi a ni kuñí'ín-de. ²³ Te nuu ní jinu tiñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yakú kivi. Te ñasíí-de Elisabet, ni ni'in sé'e-ña. Te ni chisa'í-ña máá-ña ú'un yoo. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jín-rí ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu taká ñáyivi. Achí-ña.

Ja ní ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iñu yoo, te ni táji Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya in ñuu nání Nazaret, ndañuu Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu in ña'an jáá, já á yani tanda'a-ña jín in cháa nání José. Te onde chii David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaa ndajá'a-yá nuu kánchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chi máá Jito'o-yo jika-ya jín-ró. Te xáan ndatu kéndoo-ró vásá taká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáa ini-ña já súan ni ka'an-ya. Te jáni ini-ña naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jín-ña: María, ma yú'ú-ro, chi ni kusii ini Dios jín-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró in se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu

suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kúñá'nu xaan. Te máá Tatá Dios kua'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu iní ve'e Jacob ní káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jín ndájá'a-ya: Ndasa koo Táta, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachi ndájá'a-ya jín-ña: Máá Espiritu Santo kii siki-ro, te fuerza máá I'a kúñá'nu xaan sá'a kati siki-ro. Yuán máá súchí íi kaku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndájá'a-ya ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo natu'un ni ka'an-ni núsáá, áchí-ña. Te máá ndájá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ní jaq María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña in yuku kuá'an-ña, ni jaa-ña in nuu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jín Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jín-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chii-ña. Te ni chítu ndíi Elisabet jín Espiritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu taká ña'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñu'un chii-ro. ⁴³ Te naún ña'an kúu ruu ja ní chaa náa máá Jito'o-ri nuu-rí. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-ri tu'un ni ka'an-ro jín-rí, te suchí ñu'un chii-ri yá'a, ni tuñu-ni-i ja kusi iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ña'an ní kandíja-ún, chi taká tu'un ni keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'in jín-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kúu iní-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kusi iní-ri jín Dios ja náma-ya ruu. ⁴⁸ Chi ni jini-ya já kúka nuu iní ña'an jatiñu nuu-ya núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jín-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñ iní fuerza, ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín-rí, te sí'vi íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ní káni kundá'ú iní-ya taká ñayivi káandatu nuu-ya. ⁵¹ Ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín ndá'a-ya. Te ni skúnu-ya cháa vixi kája'an-de, onde jín taká ja kájani sáni iní-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko chaa káandá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ni ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko chaa kúka, ni kiñi'in sáni-ya-dé kája'an-de. ⁵⁴ Te ni chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un iní-ya já ní kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jín ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ní káni kundá'ú iní-ya Abraham jín taká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jín-ña natu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, cha skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ni skáku-ña in se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jín ñayivi kaxiukú yáni, ja Dios xaan ní kundá'ú iní-ya-ña. Te kákusí iní-i jín-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yíkin-ún. Te skúnání-de-i sí'vi táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-i: Ma kúu, chi Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jín-ña: Naja. Te tú ni in tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jín seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de in tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ni kanaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ni nanuña-ni yu'u-dé. Te ni nduvitá-ni yáa-dé. Te ni naka'an-ni-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñuu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máa. Te kaka'an: Ndasa koo suchí yá'a núsáá, chi máá Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítu ndíi-dé jín Espiritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máá Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kinde'é-ya ñayivi-ya. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya in chaa kúñá'nu nama yoo. ⁷⁰ Natu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yoo iní nda'a cháa kájito u'u yoo jín núu já kákiti iní kájito yoo. ⁷² Chi kundá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un iní ní keyu'u-ya. ⁷³ Tu'un-ún ni chísó tú'un téyíi-ya nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yoo nuu cháa kájito

u'u yóo. Te ma yú'ú-ga-yo, kuaťiñu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jíin tíñu ndoo jíin tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róo suchí lúli, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chi kuxnúú-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'ún-ró núu ñáyivi máa-yá ja náma-ya-í, jíin já kóo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chi xaan kúndá'ú iní Dios yóo. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu já ká'jin ññaá jíin núu já kákuñi naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jíin íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ni yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu nú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñáyivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yaku kivi. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñáyivi ndútútú xiní-í jíná'an-í. ² Ya'á kúu ja ní ndútútú núu xiní-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñáyivi-ún, kája'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chi tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a naku'a-a-de xiní-dé jíin ñási'í-de María, chi a yani tanda'a-ña jíin-de, te nú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'jin-de yúan, te ni jinu kivi skáku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yíi núu-ña. Te ni chisúkun-ña-i, te ni jakin-ña-í iní nundóo kiti, chi tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaá kándito núu-de rií-de. ⁹ Te yúan ni kii in ndajá'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máa ndajá'a-yá jíin-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vai-ri kástu'ún-rí in tu'un va'a nuu-ro, te kusii iní taká ñáyivi sá'a. ¹¹ Chi vina onde iní ñuu David ni kaku in I'a nama róo. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kuni-ro já súan ío, chi nani'in-ro súchi yikín-ún yisúkun-í sa'ma te kátúu-í iní in nundóo kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda in tikuní andívi, ká'jin kua'a-yá jíin ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te káka'an-ya. ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andívi. Te ná ndúndéé iní taká ñáyivi iní ñuyivi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jíin-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ni xndóo-ya-dé te káno'on-ya andívi. Te máa cháa ndíto-ti, káka'an-de: Ná kí'on onde Belén te kuni-yo naún ní kuu. Chi súan ni kastu'ún máa Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachi kája'an-de. Te ni kajini-de nuu María jíin José, jíin núu súchi yikín-ún kátúu-í iní nundóo kiti. ¹⁷ Te súan ni kajini-de nuu-í. Te ni kajacha-de tu'un ndasa ni kajini-de sikí súchi yikín-ún. ¹⁸ Te ni kánaa iní taká ñáyivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an chaá kándito rií. ¹⁹ Ko María ni chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún iní añú-ña. ²⁰ Te ni kanaxió káva chaá kándito rií, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chi ni kajini-de ja ío ndaa taká tu'un ni kajini so'o-de, natu'un ni ka'an ndajá'a-yá jíin-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios iní ve'e ii

²¹ Te ni kuu una kivi. Te ni xiti ndúu suchí yikín-ún. Te ni kaskúnání-de-i Jesús, chi sí'ví-ún ni ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núu. ²² Yúan-na te ni jinu kivi ndúndoo-ña, natu'un ká'an ley Moisés. Te ni kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náva'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. ²³ Chi yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká suchí yíi káku núu, suchí-ún, ná kúña ii-í nuu máa Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí uu paloma, natu'un ká'an ley máa Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío in chaá ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te chaá ndaa, chaá ndoo kúu-de, te núkuu iní-de chaá I'a ka'an tu'un ndéé jíin ñáyivi Israel. Te Espiritu Santo jika-ya jíin-de. ²⁶ Chi a ni kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kuni-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te ni chaá-de iní ve'e ii, ni sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa suchí lúli Jesús, ni kaskívi-de-i iní ve'e ii, ja sá'a-de jíin-i natu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, ni junu nchaá-de-i. Te ni nakana jaa-de Dios. Te ni ka'an-de: ²⁹ Ai Táta, sía-ní mozo-ní ná kí'in-de, natu'un ni ka'an-ní, chi ni kuva'a iní-ná vina. ³⁰ Chi

n̄i j̄in̄i j̄ín̄ n̄ú-ná ja náma-ní yóó. ³¹ Chi yuán ní s̄at̄u'a-ní j̄íto nuu táká ñ̄aȳiv̄i, ³² náva'a ná kúndij̄in̄ nuu ñ̄aȳiv̄i s̄ín̄ nació̄n, te nduñá'nu ñ̄aȳiv̄i máá-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José j̄ín̄ náa-i, kánaa iní-de káj̄ini so'o-de tu'un-i ndasa ká'an cháa-ún. ³⁴ Te n̄i j̄ikān ta'u Simeón ja'a-dé j̄ín̄ náa-i María: S̄uchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñ̄aȳiv̄i Israel sá'a-i. Te státá'an ñ̄aȳiv̄i já s̄ikí-í. ³⁵ Náva'a ná kenda ndij̄in̄ ndasa káj̄ani in̄i kua'a ñ̄aȳiv̄i. Te ñ̄in̄ yuchī kūiso in̄i añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ñ̄a'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a n̄i yii-ña chí onde ná jáá-ña te n̄i kanchaa-ña j̄ín̄ yíi-ñá usīa kuia. ³⁷ Te n̄i kendoo ndá'ú-ña onde n̄i j̄inu-ña kúun x̄iko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e īi, chí sua j̄at̄íñu-ña ndúú ñ̄úú. Te ndich̄a in̄i-ña. Te j̄ikán ta'u-ñá. ³⁸ Te suni hora-ún n̄i cháa-ña, n̄i nakana jaa-ña Dios. Te n̄i ka'an-ña tú'un s̄uchí ȳikín-ún nuu táká ñ̄aȳiv̄i káñukuu in̄i-i kenda ñ̄in̄ cháa nama-de ñ̄uu Jerusalén. ³⁹ Te n̄i kuu n̄i sk̄ikuu-de taká tiñu ká'an ley máá Tatá Dios. Te káno'on-de ñ̄uu-de Nazaret ndañúu Galilea. ⁴⁰ Te s̄uchí lúli-ún, n̄i ja'nu ndéé-i, te n̄i yija-i, te n̄i kundichí x̄aan-í, te n̄i kus̄ī iní Dios j̄ín̄-i.

Ja ní k̄iv̄i ndúu S̄uchí Jesús in̄i ñ̄uu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kuia kája'an táa-i ñ̄uu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu ux̄i uū kuia-i, te n̄i k̄akaa táa-i kája'an-de ñ̄uu Jerusalén, nátu'un kásá'a máa-de k̄iv̄i víko-ún. ⁴³ Te n̄i j̄inu k̄iv̄i víko-ún, te káno'on-de. Te s̄uchí lúli Jesús n̄i kendoo-i in̄i ñ̄uu Jerusalén, ni tú ní káj̄ini táa-i náa-i. ⁴⁴ Te káj̄ani in̄i-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñ̄aȳiv̄i káno'on ichi-ún. Te n̄i kaj̄ika-de ñ̄in̄ k̄iv̄i ncháka, te vásá ní kanandúkú-de-i ma'ñú táká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de ñ̄uu Jerusalén, kuñandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní k̄iv̄i te vásá ní kanani'in-dé-i in̄i ve'e īi, kanchaa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, j̄ini ná'in-i, te x̄ndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja káj̄ini so'o tu'un ká'an-i-ún, n̄i kánaa iní kánde'é n̄ú-í ja bueno ndito xin̄i-í, te va'a x̄ndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kaj̄ini-de nuu-í, te n̄i kánaa iní-de kánde'é-de. Te n̄i ka'an náa-i j̄ín̄-i: Hijo, naja sá'a-ró súan j̄ín̄-rí, chí táa-ro j̄ín̄ rúu, kánandúkú x̄aan-rí róó te kándukuí'a in̄i-ri, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te n̄i kachi-i j̄ín̄-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú káj̄ini-ní ja j̄inu ñ̄ú'ún kúkuu-ná j̄ín̄ tiñu Táa-ná naún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máa-ña, tú ní káj̄iku'un in̄i-ña tú'un n̄i ka'an-i j̄ín̄-ña. ⁵¹ Te n̄i nuu-i kuano'on-í j̄ín̄-de j̄ín̄-an-de. Te n̄i najaa-i ñ̄uu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i n̄i chiva'a va'a-ña táká tu'un yá'a in̄i añú-ña. ⁵² Te Jesús, n̄i ja'nu-ga-i, te n̄i kundichí-ga-i. Te Dios j̄ín̄ táká ñ̄aȳiv̄i, n̄i k̄akus̄ī-gá in̄i j̄ín̄-i.

3

Juan, cháa skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tiñu cháa Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñ̄uu Judea. Te Herodes tá'ú-de tiñu ñ̄uu Galilea. Te ñ̄ani-de Felipe tá'ú tiñu ñ̄uu Iturea ndañúu Traconite. Te Lisantias tá'ú tiñu-de ñ̄uu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kákuu Anás j̄ín̄ Caifás, te n̄i cháa tu'un máá Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kanchaa-de nuu ñ̄ú'un té'é. ³ Te n̄i kii-de n̄i j̄ikó n̄ú-de ñ̄í ñ̄úu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, j̄ín̄ tú'un nakani in̄i náva'a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi. ⁴ Te súan n̄i cháa Isaiás tutu, chí cháa jáni tu'un Dios n̄i kuu-de sáa: ñ̄in̄ ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñ̄ú'un té'é: S̄at̄u'a-ró íchi máá Jito'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. ⁵ Taká ȳi'ndi nachítú. Te nuu taká yuku j̄ín̄ t̄induu. Te ndundóo íchi yákuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñ̄aȳiv̄i, kun̄i-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te n̄i kenda koyo kua'a ñ̄aȳiv̄i n̄ú-de ja skuánducha-dé-i. Te n̄i ka'an-de j̄ín̄-i: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastu'ún n̄ú-ro já kúnu-ró koto-ró juicio cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tiñu sik̄i já á n̄i nakani in̄i-ro-ún. Te ma'kéjá'á-ró káni in̄i-ro: Abraham kúu táa-ri, achí-ro. Chí ká'an-ri j̄ín̄-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja taká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja x̄iti yúnu onde yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a xin̄i, x̄iti te k̄iv̄i nuu

ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, ni kajika tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáá, áchí-i. ¹¹ Te ni ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu já tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, áchí-de jíin-i. ¹² Te suni ni chakoyo yakū cháa xini já kuánducha-dé. Te ni kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, áchí-de. ¹³ Te ni ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa ni ta'u tíñu nuu-ro, áchí-de. ¹⁴ Te suni yakū soldado, ni kajika tu'un yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, áchí. Te ni ka'an-de jíin: Ma kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátú'ún-ró, te koo si-ni iní-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani iní taká cháa siki Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chi ñayivi-ún, káindatu-i cháa-ya. ¹⁶ Te ni ka'an Juan: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha ndíja-ri róó. Ko vai in I'a kúná'nu-ga vásá ruu, ja tú kúná'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-ya. Máá-ya, chi jíin Espiritu Santo skuánducha-ya róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-ya trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un ni ka'an xaan-dé nuu ñáyivi-ún. Chi súan ni jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni ni ka'an xaan-dé nuu Herodes, cháa tá'ú tíñu-ún. Chi cháa-ún, ni jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tíñu ñáá súan ni sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá ni sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndí'i ni kajanducha ñáyivi, te suni ni janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-ya, te ni nuña-ni andívi. ²² Te nátu'un forma paloma ni jungava Espiritu Santo siki-ya. Te ichi andívi ní kenda in tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri te kúndá'ú iní-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná ni kejá'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxí kuia. Te kájani iní ñayivi já sé'e José kúu-ya. Te táa José ni kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isaí, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Siki já ní jito nchaa tá'an kui'na jíin-ya

¹ Te Jesús, ni chítú ndí-ya jíin Espiritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya ondé nuu ñú'un té'é ní sá'a Espiritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úu xiko kivi. Te ni jito nchaa tá'an kui'na jíin-ya. Te taká kivi-ún, tú ní yée kúti-ya, chi ondé ni ja'a kivi, te vásá ni ji'i-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachí kui'na-ún jíin-ya: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chi sua jíin tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-ya xini in yuku súkún. Te in núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ní ñúyivi núu-ya. ⁶ Te ni kachí kui'na-ún jíin-ya: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chi máá-rí tñn ndí'i, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáá te nú chíñú'ún-ró ruu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chi

yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ñn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jíin-yá ñuu Jerusalén. Te yúan ni kaa jíin-yá xiní torre ve'e ii. Te ni ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te sún-gava-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róó. ¹¹ Kunu nchaa-ya róó náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te ni ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchaa-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya jíin kuí'na-ún. ¹³ Te ni ndi'i ni jito nchaa kui'na-ún-ya. Te ni kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jíin fuerza Espiritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te ni jicha tu'un-ya ní ndañúu yani yúan. ¹⁵ Te ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te ni kanakana jaa ndi'i-i-ya. ¹⁶ Te ni jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te ni kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya táká kivi ndétatú. Te ni ndukuiñi-ya ní ka'u-ya ñn tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías chaa ni jani tu'un Dios onde sáá. Te ni kaja'a-de nuu Jesús. Te ni janu-ya tutú-ún. Te ni jini-ya ñn nuu yóso, te ni ka'u-ya: ¹⁸ Espiritu máá Tatá Dios jíka-ya jíin-rí, chi ni teta'an-ya rúu náva'a kani-ri tu'un va'a nuu ñayivi ndá'ú. Te ni tájí-yá ruu vai-ri náva'a sá'a-ri tana ñayivi kákukuí'a iní, te kastu'ún-rí nuu ñayivi káindasu koo libre-i. Te taká ñayivi kuáá, ndundijin nuu-í, te nama-ri ñayivi ní katuji. ¹⁹ Te náva'a kani-ri tu'un siki kuiá játa'an iní máá Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te ni natuu-ya tutu-ún. Te ni nakua'a-ya núu cháa játiñu. Te ni nungoo-ya. Te taká chaa ká'jin iní ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-yá. ²¹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Vina a ni kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu ii yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé ni kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kánde'é-de nuu-yá ja lúu ká'an-ya. Te ni kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu chaa yá'a. Achí-de. ²³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Jáni iní-ri ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máá-ró, te taká tiñu ni kajini tu'un-ri ni sá'a-ró ñuu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñuu-ro yá'a vii, achí-ro. ²⁴ Te ni ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñayivi máá ñuu chaa jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú kájatá'ú-i-de. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní jo kua'a ná'an ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún ni ndasu andívi uní kuaa iñu yoo. Te ni jo ñn tama xáan ní ni ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní tájí-yá Elías ki'in-de nuu ní ñn ña'an-ún, chí máá-ni onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón ni ja'an-de nuu ñn ña'an ní kendoo ndá'ú. ²⁷ Te iní ñuu Israel, suni ni jo kua'a cháa ni kate'yu ndi'yi, kivi ní chaku Eliseo, chaa ni jani tu'un Dios. Ko tú ni ñn chaa-ún ní ndúndoo, chí máá-ni Naamán, chaa ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká chaa ká'jin iní ve'e sinagoga, ni kakiti iní-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te ni kandonda-de siki-yá ni kakiñi'in-de-ya yátá ñuu-ún, te kua'an-de jíin-yá xiní yúku núu kándij ñuu-de. Te yúan sún-gava-de-ya kákuñi-de. ³⁰ Ko máá-yá, ni ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí kini

³¹ Te ni najinu-ya ñuu Capernaum, ndañúu Galilea. Te ni stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndétatú. ³² Te ni kánaa iní-de ká'jini so'o-de tu'un stá'an-ya, chí ni stá'an-ya nátu'un ñn chaa ndíso tíñu. ³³ Te iní ve'e sinagoga kánde'e ñn chaa tá'an tachí kini. Te chaa-ún, ni kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, chí tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, chaa ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, ni ka'an xaan-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te ni ndua-ni chaa-ún ma'ñú ñayivi, ni sá'a tachí kini-ún. Te ni kenda kua'an iní-de. Te tú naún ní sá'a jíin-de. ³⁶ Te ndivii-í, ni kayu'ú-i. Te kándatu'ún-i: Naún tu'un kúu yá'á. Chí ndíso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí kini te kenda koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jicha nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te n̄i ndukuiñi Jesús, n̄i kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te n̄i kivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaan kiji-ña. Te ni kaka'an nda'ú-de jín-yá ndasa kuu-ña. ³⁹ Te n̄i kandita-ya nú-ña, te n̄i ka'an xaan-yá nuu kiji-ún. Te n̄i kee-ni kiji-ún-ña. Te n̄i ndukoo-ni-ña. Te n̄i jatíñu-ña nú-yá jín'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñayivi kaku'u tini nuu kué'e, n̄i kakinchaka-i nuu-yá. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá siki ñin ñin-i te n̄i nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni in̄i kua'a ñayivi ní kakenda tach̄i k̄ini. Te n̄i kakana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n̄i ka'an xaan-yá jín. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Ch̄i a kájin̄i ja máá-yá kúu Cristo. ⁴² Te n̄i kundijin. Te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñin nuu ñú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya nú-í núú. ⁴³ Ko máá-yá n̄i ka'an-ya jín-i: Jínu ñú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-r̄i tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ch̄i yuán ní táji-yá ruu vai-r̄i. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa t̄in tiyáká

¹ Te n̄i kuu ja kánde Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, n̄i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n̄i jin̄i-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te cháa kát̄in tiyáká, a n̄i kakenda-de in̄i barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te n̄i kivi-ya iní barco Simón. Te n̄i ka'an-ya jín-de ja ná skáka-de ñin tí'li kuxio nuu ñú'un. Te n̄i jungoo-ya. Te onde in̄i barco n̄i stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jinu n̄i ka'an-ya, te n̄i kach̄i-ya jín Simón: Ná chó'ó núú kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te t̄in-ró tiyáká, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Simón: Maestro, níi niñú n̄i kasatíñu-ná, ko tú ní ñin ní kát̄in kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te n̄i sá'a-de súan. Te n̄i jas̄u-de tiyáká kuá'a xáan iní ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núú. ⁷ Te n̄i kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin in̄i inga barco, ná k̄i chindéé tá'an jín-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaschítú nd̄i-dé-t̄i iní ndendúú barco ja kuní kee barco-ún ch̄i nducha núú. ⁸ Te Simón Pedro, n̄i jin̄i-de ja súan n̄i kuu. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu Jesús, te n̄i ka'an-de: Kuxio-ní Táta, ch̄i cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Ch̄i máá-de jín taká ja ní kachindéé tá'an jín-de-ún, n̄i kanaa iní-de kánde'é-de ja ní kat̄in-de tiyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jín Juan, ndendúú se'e Zebedeo, ch̄i cháa kachindéé tá'an jín Simón kakuu-de. Te n̄i kach̄i Jesús jín Simón: Ma yú'ú-ro. Onde vina te t̄in-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yuán-na te nuu ní kandenda barco nuu ñú'un íchí, te n̄i kaxndóo nd̄i-i-de ndatíñu-de. Te n̄i kandikin-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu nd̄i'yi

¹² Te Jesús, kánde-ya ñin ñuu. Te n̄i ja ñin cháa nuu-yá, té'yu nd̄i'yi-de. Te cháa-ún, n̄i jin̄i-de nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jíti-de. Te n̄i ka'an nda'ú-de jín-yá: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yuán-na te n̄i skáa-ya ndá'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya: Kuní-r̄i, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te nd̄i'yi té'yu-ún, n̄i kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te n̄i ka'an xaan-yá jín-de: Ma kachí kuti-ro núú ní ñin. Ch̄i kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núú sutú. Te kundá'a-ró ndatíñu stá'an-ro núú-dé, náva'a kun̄i-de ja ní ndundoo-ró, natu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu sáa. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, n̄i jicha-ga kua'an. Te n̄i kataka kua'a xáan ñayivi já kuni ná'ín-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuñi-i. ¹⁶ Te máá-yá, n̄i kus̄in-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. Te yuán n̄i jikan ta'u-yá.

Chaa n̄i kuyúnú

¹⁷ Te ñin kivi kánde Jesús stá'an-ya tú'un. Te cháa fariseo jín maestro ley, káxiukú-de yuán. Te cháa-ún, n̄i kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañúu Judea jín ñuu Jerusalén. Te fuerza máá Tatá Dios kánde jín-yá náva'a nasáva'a-ya ñayivi kú'u. ¹⁸ Te n̄i cháa yaku cháa, te nuu ñin jito yuu kándiso-de ñin cháa n̄i kuyúnú. Te kándúkú-de sk̄ivi-de cháa-ún

nuu kándeé-ya, te kani-de cháa-ún nuu-ya. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní káni'in-dé ndénu skívi-de cháa-ún. Yúan-na te ni kákaa-de xini vé'e. Te yúan ni kaxndón-da-de teja, te ni kaskúun-de cháa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jín jito yuu. ²⁰ Te ni jini-ya já kákandíja cháa-ún. Te ni ka'an-ya jín cháa ni kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu ini nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kejá'a-de kájani ini-de: Ndé cháa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndíva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu ini nuu kuáchi, chi ñn-ni máa Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a ni jini-ya já súan kájani ini-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Naún kájani ini-ro. ²³ Ja úu tu'un yá'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu ini nuu táka kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuni-ro já máa Sé'e cháa ndíso-ya tínu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu ini nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín cháa ni kuyúnú yá'a núsáa: Jín-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵ Te ni ndukoo-ni cháa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te ni naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te táka ñáyivi-ún, ni kanaa ini-i kánde'é-i. Te ni kayu'ú xaan-í. Te ni kanakana jaa-i Dios: Vina te ni kajini-yo tínu ñá'nu xaan yá'a, áchí-i.

Ja ní kana-ya xini Levi

²⁷ Yúan-na, te ni kenda Jesús kua'an-ya. Te ni jini-ya núu ñn cháa xini, nání-de Levi, káncha-de nuu kútutú xú'ún ñúu. Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. ²⁸ Te ni xndóo-de táka ndatínu-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni ndikin-de-ya. ²⁹ Te ni sá'a Levi ñn gasto ká'nu ini ve'e-de, te ni io kua'a tá'an-de, cháa xini jín sáva-ga-de. Te cháa-ún, káyee-dé staa jín-ya. ³⁰ Te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kaka'an-de sikí cháa káskuá'a jín-ya: Naja káyee-ro káji'i-ró jín cháa xini jín cháa ká'io kuáchi, áchí-de. ³¹ Te ni ka'an Jesús, cháa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chi cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa. Chi cháa ká'io kuáchi, kána-ri xini ná nákani ini-de, áchí-ya jín-de.

Sikí tú'un kondicha ini

³³ Yúan-na te ni kaka'an-de jín-ya: Cháa káskuá'a jín Juan, tini jínu ká'io ndicha ini-de te kájikán ta'u-dé. Te suni súan kásá'a cháa káskuá'a jín cháa fariseo. Ko cháa káskuá'a jín máa-ní, naja máni káyee-dé káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya jín-de: Á kuu sá'a-ró já kóndicha ini ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jín-i. ³⁵ Ko chaá ñn kivi já kuxio yii núu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha ini-i. Achí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-de: Tú ni ñn náchu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Te nú súan, suni máa já jáá-ún ka'ncha-ga, chi nuu sú'nu tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ñn chu'un vino jáá ini ñii tú'ú, chi nú súan, te máa vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jín ñii jáá, kúu ja kúu ku'un ini. Te kendo va'a ndendúu. ³⁹ Te tú ni ñn-i ío, ja á ni ji'i-i ja tu'ú, te kuni-tuku-i ko'o-i ja jáá, chi: Ja ni kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-ya.

6

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana uni, te ni ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu káa trigo. Te cháa káskuá'a jín-ya ni kakachi-de yoko trigo, ni kakáin-dé ini nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava cháa fariseo ni kaka'an-de jín-ya: Naja kásá'a-ró jián, chi tú ío ley sá'a-ró súan kivi ndétatú, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Á tú ní káka'u kuti-ro tutu naún ní sá'a David. Chi máa-de jín cháa ni kaxiukú jín-de, ni kaji'i-de soko ñn kivi. ⁴ Te ni kivi-de ini ve'e Dios, te ni ki'in-de statilá kaxiukú ndijín, ni yee-dé. Te suni ni ja'a-de nuu cháa kaxiukú jín-de-ún ni kayee. Te tú ío ley kee ní ñn cháa statilá-ún, chi máni sutu káyee núu. Achí-ya jín-de. ⁵ Te ni ka'an-ga-ya jín-de: Máa Sé'e cháa, suni jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Īn cháa nĭ ichĭ nda'a vá'a

⁶ Te ĩngá kĭvĭ ndétatú, suni nĭ kĭvĭ-ya inĭ ve'e sinagoga, te nĭ stá'an-ya tú'un. Te yúan kánde ĩn cháa nĭ ichĭ káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kĭvĭ ndétatú, náva'a kakan-de kuachi sikĭ-ya kunĭ-de. ⁸ Ko máa-yá, a nĭ jinĭ-ya tú'un kájani inĭ-de. Te nĭ ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ndukuiñĭ, te ichĭ má'ñú yá'a kundij-ro, áchĭ-ya. Te máa cháa-ún, nĭ ndukuiñĭ-de, te nĭ jukuiñĭ-de. ⁹ Yúan-na te nĭ ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo ĩn tu'un. Ndé ley ío sikĭ kĭvĭ ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xĭ sá'a ñáa-yo. Á nama-yó ĩn cháa ndúkú kúu, xĭ ká'ni-yo ĩn ndĭyi. Achĭ-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu táká ja káxiukú xĭin-yá-ún. Te nĭ ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchĭ-ya. Te nĭ sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, nĭ nduva'a ĩ-nĭ. ¹¹ Te máa-ún, nĭ kakitĭ xaan inĭ, te kándatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te nĭ kuu kĭvĭ. Te nĭ kenda Jesús kuakakan ta'u-ya onde yuku. Te níi niñú nĭ jikan ta'u-ya nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxĭ uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te nuu ní kundijĭn, te nĭ kana-ya xinĭ cháa káskuá'a jíin-yá. Te nĭ nakaji-ya uxĭ uu tá'an-de. Te cháa-ún, nĭ skúnánĭ-ya-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, nĭ naskúnánĭ-ya-de Pedro, jíin ñanĭ-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jíin Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jíin Simón cháa nánĭ Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jíin Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un nĭ stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te nĭ nuu-ya jíin-de jíná'an-de. Te nĭ jukuiñĭ-ya ĩn ndu'a. Te kua'a xáan cháa káskuá'a jíin-yá jíin kuá'a ñáyivi ñúu Judea jíin ñáyivi ñúu Jerusalén, jíin ñáyivi yú'u mar ñuu Tiro jíin ñúu Sidón, nĭ kikoyo-ĭ ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná nduva'a-i kue'e káta'an-i kunĭ-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jíin tachĭ kĭni, nĭ kanduva'a ndĭ'i-i nĭ sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivĭi ñáyivi kuá'a-ún, nĭ kándúkú ndéé-i ké'é-i-ya. Chĭ ío fuerza ĩnĭ-ya. Te nĭ nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te nĭ ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nĭ ka'an-ya: Xáan ndatu róo, cháa káta'an ndá'ú, chĭ kuu kĭvĭ-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáan ndatu róo ja káji'i-ro sóko vĭna, chĭ nda'a chĭi-ró. Xáan ndatu róo ja kánde'e-ro vĭna, chĭ kuaku-ro. ²² Xáan ndatu róo jíná'an-ró nú kákitĭ ĩn cháa kájito-de róo, jíin nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jíin nú káka'an tásĭ-de sikĭ-ro, jíin nú káské'ichi-de róo nátu'un cháa ñáa, ja sikĭ máa Sé'e cháa. ²³ Sĭi ná kóo ĩnĭ-ro kĭvĭ-ún, te kusĭi xáan inĭ-ro, chĭ ká'nu xaan kóo ta'u-ro onde andĭví. Chĭ súan nĭ kasá'a táa-de jíin cháa nĭ kajani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róo, cháa kúká, chĭ vĭna-nĭ ká'io sĭi inĭ-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róo ja ká'ĭin tĭi chĭi-ró vĭna, chĭ kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róo ja vĭna kájaku-ro, chĭ ndukuí'a ĩnĭ-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róo nú vĭna ká'an jíin'ún táká cháa jíin-ró. Chĭ súan nĭ kasá'a táa-de jíin cháa nĭ kajani tu'un xndá'ú onde sáa. ²⁷ Ko ká'an-rĭ jíin róo ja kájinĭ so'o: Kundá'ú ĩnĭ-ro cháa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jíin cháa kákitĭ ĩnĭ nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an ndiva'a jíin-ró. Te kakan ta'u-ro já'a cháa kásá'a tu'un tú'ún sikĭ-ro. ²⁹ Te nú ndé cháa stujĭ ĩn yĭkĭ núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stujĭ-dé ĩngá. Te nú ndé cháa jáncha-de tikachĭ-ró, nĭ su'nu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jíin. ³⁰ Nani cháa jĭkán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te cháa kí'in ndatĭñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te nátu'un kunĭ-ro sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máa-ró jíin-i. ³² Chĭ nú manĭ-ro jíin cháa manĭ jíin máa-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro núsáa. Chĭ cháa ká'io kuachi, suni manĭ-dé jíin cháa manĭ jíin máa-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jíin cháa kásá'a va'a jíin máa-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, chĭ cháa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Chĭ nú kuá'a núu-ró núu cháa ja ñúkuu ĩnĭ-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, chĭ cháa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga cháa ká'io kuachi, náva'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáa te kundá'ú ĩnĭ-ro cháa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jíin-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñukuu ĩnĭ-ro naún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andĭví. Chĭ máa-yá, va'a ĩnĭ-ya jíin cháa já'a ĩnĭ

jín cháa ndíva'a. ³⁶ Núsáá te kundá'ú iní-ro ñáyivi nátu'un máá Táa-ro já súní kundá'ú iní-ya-í. ³⁷ Ma ndón-da-ró sikí ñáyivi, náva'a ma ndón-da-i sikí máá-ró. Ma náku-xndí-i-ró sikí-í, náva'a ma náku-xndí-i sikí máá-ró. Sá'a tuká'nu iní-ro nú-í, náva'a ná sá'a-i tuká'nu iní-i nuu máá-ró. ³⁸ Kua'a nuu-í te suni súan kua'a-i nuu-ro. Chikua'á va'a-i, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kua'a-i nuu-ro. Chí suni jín kú'a ní chikua'á-ro-ún, suni nakukua'á-ro. Achí-ya. ³⁹ Te ní ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-i: Chaa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá. Á tú jungava ndendú-de iní xa'va. ⁴⁰ ñn chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ko taká chaa káskuá'a, nú a ní kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde m'ín ndúchi ñaní-ro, te tú nákani iní-ro já ñn vitu kánde nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jín ñaní-ro: Ñáni, kundatu ná táva-rí m'ín kánde nduchi-ro, te tú nákani iní-ro já kánde ñn vitu ndúchi-ro náún. Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kánde nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró já táva-ro m'ín kánde nduchi ñaní-ro. ⁴³ Chí xini yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáá. Te ní xini yúnu káñáá tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Chí ndita'an yunu, jín ndé'e te jini-yo ñún yunu kúu, chí tú táxín-yó mérkexe xini nú ínú, ní tú táxín-yó uva xini zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. Chí tu'un ñú'un iní añú chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jín-rí: Táta, Táta, te tú káskíkuu-ró tiñu ká'an-rí jín-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñáyivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-rí, te skíkuu, ná stá'an-rí nuu-ro ña jín kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un ñn chaa ja jáni-de ve'e-de, te ní jacha kúnú-de. Te ní jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñn nducha ñú'un xaan, te yucha-ún ní kuní stúcháa ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kuti, chí sikí káva kandí. ⁴⁹ Ko ñáyivi jini so'o, te tú skíkuu, yúan kúu nátu'un ñn chaa ní jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñn nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te ní stúcháa-ni. Te ní naa í-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te ní jinu ní ka'an-ya ní kajini ná'ín ñáyivi-ún. Yúan-na te ní kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te ñn chaa kúu capitán, ío ñn mozo-de ja maní-dé jín. Te mozo-ún, kú'u-í te a yani kuu-í. ³ Te chaa capitán yúan, ní jini-de tu'un Jesús. Te ní tájí-de yaku chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an nda'ú jín-yá ja ná kí-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te ní jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te ní kaka'an nda'ú-de jín-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ chí maní-dé jín ñúu-ná. Te ní jani-de ñn ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jín-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te ní tájí capitán yaku amigo-de, kua'an nuu-yá. Te ní ka'an-de jín-yá: Táta, tú kuní-ná sátéñu-ná ní ja kivi-ní iní ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chí máá-ná, suni chaa ndíso tiñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jín ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jín ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jín mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-í. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a ní jini so'o Jesús. Te ní naa iní-ya ní ndé'é-yá nuu-dé. Te ní xío káva-ya. Te ní ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a kándikin yata-yá: Ndaa ká'an-rí jín-ró, ja ní iní nuu Israel tú súan ní jini-rí chaa kándija, áchí-ya. ¹⁰ Te chaa ní tájí-de nuu-yá núú, ní najakoyo-de ve'e. Te ní jini-de ja á ní nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yí ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te ní kuu kivi. Te ní kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jín-yá, jín ñáyivi kuá'a, kaja'an-i jín-yá. ¹² Te ní kuyani-ya yúñú-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún ñn suchí yí ní j'i-i, ja máá ñn-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'ín jín-ña. ¹³ Te ní jini máá Jito'o-yo núu-ña. Te ní kundá'ú iní-ya-ña. Te ní kachi-ya jín-ña: Ma ndé'e-ro, áchí-ya. ¹⁴ Te ní kandita-ya. Te ní tñn-ya camilla ndíyi-ún. Te ní kajukuiñi chaa kándiso-ún. Te ní ka'an-ya: Súchi, jín-ró ká'an-rí,

ndukoo, áchí-ya. ¹⁵ Yúan-na te ni ndukoo suchí já á ni jì'i-ún. Te ni kejá'á-i náka'an-i. Te Jesús, ni nakua'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, ni kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: Ni chaa ñin chaa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máa Dios, ni chaa-ya núu-yo. Achí-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún ni jicha kua'an ní ñúu Judea jíin ní ñúu yani yúan.

Uu chaa ni táji Juan nuu-ya

¹⁸ Te chaa káskuá'a jíin Juan, ni kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te ni kana Juan xiní uu chaa káskuá'a jíin-de. ¹⁹ Te ni táji-de kua'an nuu Jesús, náv'a kaka tu'ún-de-ya: Máa-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de. ²⁰ Te ni jakoyo chaa-ún nuu-ya. Te ni kaka'an-de jíin-ya: Juan, chaa skuánducha, ni táji-de náa vai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'ún-ná ní: Á máa-ní kúu chaa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ²¹ Te suni máa hora-ún ni nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin já kate'yu, jíin já káta'an tachí káni. Te suni kua'a cháa kuáa, ni ndundijin nuu-dé ni sá'a-ya. ²² Te ni ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un ni kajini so'o-ró. Chaa kuáa, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo kánakaka-de. Te chaa té'yu ndi'yi kádundoo-de. Te chaa só'ó kánakuni so'o-de. Te chaa ni jì'i kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ²³ Te xáan ndatu koo chaa ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achí-ro. ²⁴ Te chaa ni táji Juan ni kenda-de káno'on-de. Te Jesús, ni kejá'á-ya ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró ñin icha ja kandá sá'a tachí náún. ²⁵ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa ñu'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kástu'ún-rí, chaa káñu'un sa'ma lúu te ncháa va'a-de ja kákusi ñiní-de, máni ñiní ve'e rey káxiukú-de. ²⁶ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-ri jíin-ró: Kúñá'nu xa'an-gá-de vása ñin chaa jáni tu'un Dios. ²⁷ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró ché táji-rí ndajá'a-ri kuxnúu-de jaa-de, te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro, áchí. ²⁸ Ché a ká'an-ri jíin-ró ja ñiní ñuyivi yá'a tú ío ni ñin chaa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan chaa skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga ñiní nuu ñátu'un andívi, chaa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. ²⁹ Te chaa xini jíin taká ñáyivi-ún, kájiní so'o tu'un ká'an-ya, te ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko chaa fariseo jíin cháa maestro ley, ni kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ní kajanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te ni kachí máa Jito'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jíin ñáyivi yá'a núsáa, te naún ní kandaku-i. ³² Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú nuyá'u, ja kákana kó'ó-i xiní tá'an-i: Ni kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró: Ni kanda'i-ri nuu-ro, te tú ní kánde'e-ro, áchí-i. ³³ Ché ni kii Juan chaa skuánducha. Tú ní yée-dé staa, tú ní jí'i-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tachí káni. ³⁴ Ko máa Sé'e chaa yée-yá, jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí, te jí'i xa'an-dé vino, chaa jiní tá'an jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ñin chaa ndíchi, máni tiñu ndíchi sá'a-de. Te súan kuni-ro jándaa ndíchi-de. Achí-ya.

Jesús jíin ña'an ndiso perfume

³⁶ Te ñin chaa fariseo, ni ka'an nda'ú-de jíin Jesús kee-ya staa jíin-de. Te ni kivi-ya ñiní ve'e-de, te ni jungoo-ya já kée-yá. ³⁷ Te ñin ña'an ío kuachi, kánchaa-ña ñúu yúan. Te ni jini-ña já kánchaa Jesús ve'e ñin chaa fariseo. Te ni chaa-ña jíin ñin tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yátá-yá. Te ndé'e-ña, te ni xndáji-ña já'a-yá jíin ndúcha núu-ña. Te ni nasí'ichi-ña já'a-yá jíin íxi xini-ña. Te ni tiyú'ú-ña já'a-yá, te ni jí'i-ña perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, chaa ni kana xiní-ya-ún, súan ni jini-de, te ni jani ñiní máa-de: Nú chaa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, te kuni-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Ché ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuachi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Simón, ka'an-ri ñin tu'un jíin-ró kuni-ri, áchí-ya jíin-de. Te máa-de, ni ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de.

41 Te ni ka'an Jesús: In chaa já'a núu xu'ún, ni io uu chaa taú nuu-dé. In chaa, ni tau u'un ciento peso. Te inga chaa ni tau uu xiko uxí peso nuu-dé. 42 Te tú na jín káñava'a chaa-ún ja nákunáa. Te ni sá'a-de tuká'nu iní nuu ndéndúú chaa-ún. Ka'an, ndé in chaa-ún kúmaní-gá jín-de núsáa. Achí-ya. 43 Te ni ka'an Simón: Jáni iní-ná ja cháa ni sá'a-ga-de tuká'nu iní nuu-ún, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Jandáa ká'an-ro, áchí-ya. 44 Te ni xío kóto-ya íchi núu ñá'an-ún. Te ni ka'an-ya jín Simón: Jiní-ro ñá'an yá'a náún. Ni kivi-ri iní ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, ni xndáji-ña já'a-rí jín ndúcha núu-ña. Te ni nasí'ichí-ña jín íxi xiní-ña. 45 Tú ní tíyú'ú-ró rúu. Ko ña'an yá'a, onde ni kivi-ri iní ve'e-ró, tú júkuiñi-ña já tíyú'ú-ña já'a-rí. 46 Tú ní jí'i-ro aceite xiní-rí. Ko ña'an yá'a ni jí'i-ña perfume ja'a-rí. 47 Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ja á ni sá'a-ri tuká'nu iní nuu táká kuachi-ña vasa ío kua'a, chi ni kumaní xaan-ña jín-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu iní nuu in chaa ío yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumaní-dé jín-rí, áchí-ya. 48 Te ni ka'an-ya jín-ña: A ni sá'a-ri tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. 49 Te chaa káyee stáa jín-yá, ni kakejá'a-de kájani iní máa-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu iní nuu kuáchi, áchí-de. 50 Te ni ka'an-ya jín ñá'an-ún: Ni kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róo. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

1 Yúan-na te kúkuéé-ga, te ni jika kuu-ya táká ñuu jín rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máa uxí uu apóstol, kája'an-de jín-yá. 2 Te suni ío yaku ña'an já á ni kata'an-ña tachí kíni jín kué'e, ja á ni nasáva'a-ya-ña. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jín-yá. Te in-ña kúu María ñuu Magdala. Te iní ña'an yúan ni kiñi'in-ya usiá tachí kíni kája'an onde sáa. 3 Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasí'í chaa nání Chuza, chaa ndíso tiñu Herodes, jín Susana, jín kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

4 Te ni kakutútú kuá'a xaan ñayivi. Te ñayivi káxiukú táká ñuu-ún, ni jakoyo-i nuu-yá. Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jín-i: 5 In chaa sáka trigo, ni kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te in nuní ní jungava yu'íchi te ni jañu-i sikí. Te tisaá andíví ní kakókó-tí. 6 Te inga ni jungava sikí yúu. Te ni kana. Ko ni ichí, chí tú kajin. 7 Te inga ni jungava ma'ñú iñu. Te in núu-ni ni kakana iñu jín. Te ni kajasu nuu. 8 Te sava ni kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja in, te ni ja'a ciento nuní. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Chaa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. 9 Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'ún-de-ya naún kuni ka'an tu'un yátá-ún. 10 Te ni ka'an-ya: Róo, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jín sáva-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuní-i, te vasa jini so'o-i, ko ma júku'un iní-i. 11 Tu'un yátá yá'a kuní ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. 12 Tata ni kajungava yu'íchi-ún kákuu chaa kájini so'o tu'un. Te cháa-ni kui'na te janchaa tu'un-ún iní añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. 13 Te ja ní kajungava sikí yúu-ún kákuu chaa kájini so'o-de tu'un. Te kúsi iní-de jín. Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o sikí-dé te kánayu'ú-de. 14 Te ja ní kajungava ma'ñú iñu kákuu chaa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kakutéñu-de jín ndatíñu-de, chí kákuñi-de kukúká-de náva'a koo si iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja va'a nuní-dé. 15 Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu chaa kánde añú va'a añú ndaa iní-de. Te tu'un ni kajini so'o-de-ún, ñú'un ni'in iní-de. Te kája'a-de nuní táká kivi.

Tu'un yiti

16 Tú ni ñn ñayivi chí'i-i ñu'un xiní yítí te jasú-i kisi siki, ni tú jáni-i chíi jito. Chí sua kundij nuu ñn candelero, nává'a tuun ndua ñu'un nuu ñayivi kivi koyo. 17 Chí tú ío ni ñn tiñu yísá'í sáni, chí stá'an ndijin-ya táká-ni. Ni tú ío ni ñn tu'un yísá'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuní-yo núu. 18 Núsáá te ná kúni so'o va'a-ró, chí chaa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te chaa tú ñáva'a, vasa jáni iní-de ja á ñáva'a-de te kuxio ki'in, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

19 Yúan-na te ni jaa náa-ya jíin ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá siki já kuá'a ñayivi. 20 Te ni kakastu'un ñayivi-ún nuu-yá: Náa-ní jíin ñaní-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te ka'an-ña jíin-ní kákuni-ña, áchí-i. 21 Yúan-na te ni ka'an-ya: Náa-ri jíin ñaní-ri kákuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te kaskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachi xa'an ní sá'a-ya

22 Te ñn kivi, ni kivi-ya iní ñn barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te ni kaskáka-ya barco kaja'an-ya. 23 Ko nini kaskáka-de barco, te ni kixi-ya. Te ni ndonda ñn tachi xa'an núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha iní barco, te a yani koo tundó'o núu. 24 Te ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te ni nata'u núu-yá. Te ni ka'an xa'an-yá nuu tachí-ún jíin núu mar. Te ni kuná'in-ni. Te ná'in yúu íi-ní ni kuu. 25 Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyú'ú-de, te kánaa iní-de kánde'é-de. Te kaka'an jíin tá'an máa-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja ondé nuu tachí jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájandatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachi kini onde ndañúu Gadara

26 Te ni jakoyo-de nuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. 27 Te nuu ní jaa-ya núu ñu'un íchí, te ñn chaa ñuu-ún ni kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachí kini. Te ni kuu kua'a kuiá ja tú ñu'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháá-de ñn ve'e, chí ma'ñú vé'e añú ncháá-de. 28 Te chaa-ún, ni jini-de nuu Jesús. Te ni jukuiñi jíití-de nuu-yá. Te ni kana jaa-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní ma xndó'o-ní náá, áchí-de. 29 Te ni tá'ú-yá tiñu nuu tachí kini-ún ná kenda ki'in iní chaa-ún, chí ni kuu kua'a kuiá xndó'o chaa-ún. Te ni kaju'ni-i chaa-ún jíin cadena jíin manea kaa. Ko ndi'i ni kukuáchí sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachí kini-ún. 30 Te Jesús, ni jika tu'un-yá-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Ja kuá'a xa'an nání-ná, áchí, chí yí'i kua'a xa'an tachí kini iní-de. 31 Te ni kaka'an nda'ú tachí-ún jíin-yá ja ná tú tájí-yá ki'in iní tunchi kúnú. 32 Te yuku yúan ío ñn tiku'ni kini kájitu-ti. Te yúan ni kaka'an nda'ú jíin-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo iní-ti. Te ni ja'a-ya tú'un kaja'an. 33 Te ni kenda tachí kini-ún iní chaa-ún kaja'an. Te ni kivi koyo iní kini. Te tiku'ni kini-ún ni kajungoyo-ti yúkava-ún onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. 34 Te chaa kándito-ti, ni kajini-de ja súan ni kuu. Te ni kajinu-de kaja'an-de. Te ni kakastu'un-de nuu ñayivi ñúu-ún jíin táká rancho. 35 Te ni kenda koyo ñayivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te ni jakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu cháa ni kenda tachí kini-ún, kánchaa-de nuu já'a Jesús, ñu'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xiní-dé. Te ni kayú'ú-i. 36 Te chaa ni kajini, ni kajani-de tu'un nuu ñayivi-ún, ndasa ni nduva'a chaa ni ta'an tachí kini. 37 Yúan-na te taká ñayivi ñúu Gadara, ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya ki'in-ya, chí xa'an káyú'ú-i. Te máa-yá, ni ndivi-ya iní barco. Te ni naxió káva-ya kuá'an-ya. 38 Te chaa ni kákenda tachí-ún, ni ka'an nda'ú-de ja kuéni ki'in-de jíin-yá. Ko Jesús, ni tájí-yá-de kua'an-de: 39 Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xa'an tiñu ni sá'a Dios jíin-ró, áchí-ya jíin-de. Te máa cháa-ún ni kee-de kua'an-de. Te ni jani-de tu'un ní ñúu yúan ná ñá'nu xa'an tiñu ni sá'a Jesús jíin-de. 40 Yúan-na te ni najaa-ya. Te ñayivi-ún ni kaka'an va'a-i jíin-yá, chí ndivii-í káindatu-i-ya.

Tu'un sesí'í Jairo

⁴¹ Te ñn cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga nání-de Jairo, ñ cháa-de. Te ñ jukuiñi jíti-de nuu já'a Jesús. Te ñ ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. ⁴² Chí ío ñn sesí'i-de ja máa ñn-i nuu-dé, nátu'un uxí uu kua-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te ñ kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e ñni

⁴³ Te ñn ñasi'í ñi kuu uxí uu kua játi ñni-ña. Te ña'an-ún ñi janu-ña táká ndatíñu-ña ní kuu cháa táná. Te tú ní ndúva'a-ña sá'a ñi ñn-de. ⁴⁴ Te ñi jaa-ña íchi yatá-yá. Te ñi ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te ñi ichi-ñi nuu játi ñni-ña-ún. ⁴⁵ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jíin cháa ká'in jíin-de yúan, ñi kaka'an-de: Maestro, ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ⁴⁶ Ko ñi ka'an Jesús: Ndaa ja ñn ñáyivi ní ké'é rúu, chí ñi jini-ri ja ní kenda fuerza iní-ri, áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, ñi jini-ña já tú ní kuu chisa'í-ña máa-ña, te ñi cháa-ña kisi-i-ña. Te ñi jukuiñi jíti-ña núu Jesús, te jíto nuu táká ñáyivi, ñi jani ndaa-ña tú'un naja ní ké'é-ña-yá, te ndasa ñi nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máa-yá ñi ka'an-ya jíin-ña: Ñi kandíja-ró, te yúan ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

⁴⁹ Te ñi ká'an-ya súan, te ñi cháa ñn mozo cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga-ún, ñi kachi nuu-dé: A ñi jíi sesí'i-ro. Ma sateñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te ñi jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te ñi kachi-ya jíin cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesí'i-ro. ⁵¹ Te ñi kivi-ya iní ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ñi ñn jíin-yá, chí máa-ni Pedro jíin Jacobo, jíin Juan, jíin táa náa suchí sí'i-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñáyivi te kánduku'á iní-i. Te ñi kachi-ya: Ma ndé'e-ro jíná'an-ró. Tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te ñi kasákátá-i nuu-yá, chí ñi kajini-i ja á ñi jíi suchí-ún. ⁵⁴ Ko máa-yá, ñi ñn-ya ndá'a-í. Te ñi ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya. ⁵⁵ Yúan-na te ñi nachaku-i. Te ñi ndukoo-ni-i. Te ñi tá'ú-yá tiñu ja ná kuá'a-de staa kée-í. ⁵⁶ Te táa-i náa-i, ñi kakee nuu-dé kánde'é-de. Ko ñi tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ñi ñn nuu kachi-de ja súan ñi kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

¹ Te ñi nastútú-yá ndí'uxí uu cháa-ún. Te ñi ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin táká tachi káni jíin já kuáncha-de taká kue'e. ² Te ñi táji-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñáyivi kaku'u. ³ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ma kúndiso kuti-ro já kuu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró uu su'nu. ⁴ Te ñani ve'e kuu nú ñi kivi-ró, te kendo-ro yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. ⁵ Te nú ndé nuu tú kákuni-i kuatá'ú-i róo, te nú ñi kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ro tikacha iní ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíná'an-i, áchí-ya. ⁶ Te ñi kenda-de kája'an-de, ñi kajikó ndúu-de taká ñuu, ñi kajani-de tu'un. Te taká lado ñi kanasáva'a-de ñáyivi kaku'u.

Ja ní kuñáa iní Herodes

⁷ Te Herodes, cháa tá'ú tiñu, ñi jini tu'un-de taká tiñu ñi sá'a-ya, te kúñáa iní-de, chí káka'an sava-i: Juan, cháa ñi jíi, ñi nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: Ñi ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ñn cháa ñi jani tu'un Dios onde sáa a ñi nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te ñi kachi Herodes: Ñi janchari xini Juan. Te ndé cháa kuu cháa yá'a núsáa, chí jini tu'un-ri ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te ñi kuni-de nde'é-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹⁰ Te ñi nchaa cháa kaskuá'a-ún. Te ñi kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu ñi kasá'a-de. Te ñi ki'in-ya-dé, te kua'an sñn-ya jíin-de ñn nuu ñú'un té'é, ñuu nání Betsaida. ¹¹ Te ñi

kajini ñayivi-ún. Te ni kandikin-i-ya, kaja'an-i jín-yá. Te ni jatá'ú-yá-i, te ni jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ni nasáva'a-ya táká ñayivi kaku'u. ¹² Te a kuá'ini. Te ni nchakoyo ndí'uxi uu-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Táji-ni ñayivi kuá'a yá'a ná kíngoyo-i taká ñuu jín taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndénu ndoo-i te ni'in-í staa kée-í, chi yá'a nuu ñú'un té'é ká'jin-yó, áchí-de. ¹³ Te ni kachi-ya jín-de: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú naún kañava'a-ná, chi u'un-ni statilá jín uu-ni tiyáká. Te nú túu kikuaan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. ¹⁴ Chi ío nátu'un u'un mil chaá. Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Ka'an jín ñayivi ná júngoo ñn nuu ñn nuu-í nátu'un uu xiko uxi, uu xiko uxi ja ñn ñn, áchí-ya. ¹⁵ Te súan ni kasá'a-de, ni kasúngoo ndí'i-de-i. ¹⁶ Te ni ki'in-ya ndí'ú'un statilá jín uu tiyáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi te ni jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te ni sákuáchí-yá statilá-ún. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá ni kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í ni kayee-í. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kanastútú-de uxi uu jika staa kuáchí já ní ndendoso.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te ñn kivi jikán ta'u máá ñn-ni Jesús, chi máá-ni chaá káskuá'a-ún ká'jin-de jín-yá. Te ni jika tu'ún-yá-de: Te ruu, na chaá kúu-ri, kaka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de: Juan, chaá skuánducha, kaka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn chaá ni jani tu'un Dios onde aná'an, ni nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Te róó, na chaá kúu-ri kaka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, ni ka'an-de: Máá-ni kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ka'an xa'an-yá jín-de, te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

²² Te ni ka'an-ya: Jínu ñú'ún ndó'o xa'an máá Sé'e chaá, te chaá ni kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te ni ka'an-ya jín ndí'i-de: Nani chaá nú kuní-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii siki-dé taká kivi, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁴ Chi chaá jítú iní-de kaku-de chii túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñn chaá ja siki rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chi naún ní'in cháa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní ñuyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí síjita-de añú-de. ²⁶ Chi nú ndé chaá kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-ri, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e chaá nuu cháa-ún kivi ndíi-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jín Táa-ya, te suni jín taká ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ío sava chaá ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te ni jaka-ya Pedro, jín Juan, jín Jacobo, ni kaa-ya kuá'an-ya jín-de ñn yuku, kuákakan ta'u-yá. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ni nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kivi xa'an. Te ni kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ni kandatú'ún uu chaá jín-yá. Te chaá-ún kákuu Moisés jín Elías. ³¹ Te kándii ncháa chaá-ún. Te ni kaka'an-de tu'un ja á yani skíkuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñuu Jerusalén. ³² Te Pedro jín cháa ká'jin jín-de-ún káji'i xa'an-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndíi ncháa Jesús, jín uu chaá ká'jin jín-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio chaá-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jín-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná uní ve'e kuii, ñn kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te ni chaá ñn viko nu'ún ní jasú ní núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xa'an-dé ja ní kivi koyo-de chii viko nu'ún-ún. ³⁵ Te chii viko nu'ún yúan, ni kenda ñn tu'un ja ní ka'an: Ya'a kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i, te kuni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni jukuiñi tu'un-ún. Te máá ñn-na

Jesús kándij-ya núu-dé. Te máá-de tú ní káka'an kuti-dé. Te ñí-ni kivi-ún tú ni ñn nuu ní kákachi-de ja súan ni kajini-de.

Siki súchí tá'an tachi kini

³⁷ Te inga kivi xian-ún, ni kanuu-ya yúku-ún. Te ñn ñayivi kuá'a, ni kenda-i ni kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún ni kenda ñn chaa ni kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ni ja ndé'é-ni se'e-ná, chi máá ñn-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chi ñn tachi kini ñn-ni-i. Te sanaa-ni te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'í-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te xaan stují-í. Te xaan ú'u kenda. ⁴⁰ Te ni ka'an nda'ú-ná jín chaa káskuá'a jín-ni yá'a ja ná kíñi'in-de ki'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de jín Jesús. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús: Ñayivi xaan ní'in iní kákuu-ró já tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kunchaa-ri jín-ró te ndo'o-ri jín-ró. Kuá'a se'e-ró ná kí-i, áchí-ya. ⁴² Te nini ni kandita-i nuu-yá, te tachi kini ni stunchaa-ni-i. Te ni ja'ni yí'í xaan-ni-i. Ko máá Jesús ni ka'an xaan-yá nuu tachi kini-ún. Te ni nasáva'a-ya súchí-ún. Te ni nakuá'a-ya-í nuu táa-i.

Jín kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñayivi ní kanaa iní-i kánde'é-i ndasa ñá'nu káa Dios. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i taká tiñu ni sá'a Jesús. Te ni ka'an Jesús jín chaa káskuá'a jín-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a iní-ro jíná'an-ró. Chi máá Sé'e chaa natuu-ya iní nda'a chaa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú ní káju'ku'un iní-de tu'un yá'a. Chi ni ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un iní-de. Te ni kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya siki tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te ni kastátá'an-de nú ndé chaa kúñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, ni jini-ya já súan kájani iní-de. Te ni ki'in-ya ñn suchí lúlí. Te ni jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te ni ka'an-ya jín-de: Chaa ja jín sí'ví-rí játá'ú-de suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te chaa játá'ú ruu, játá'ú-de j'á ni táji ruu vai-ri. Te chaa súchí-ga ma'ñú róó jíná'an-ró, chaa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te ni ka'an Juan: Maestro, ni kajini-ná ñn chaa ja jín sí'ví-ni kíñi'in-de tachi kini kája'an, te ni kajasu-ná nuu-dé, chi tú ndikín-de yóó, áchí-de. ⁵⁰ Ko ni ka'an Jesús jín-de: Ma kasú-ro núu-dé jíná'an-ró, chi chaa tú jito u'u yóó, jín yóó ndújín-de.

Ñayivi ñúu Samaria ni kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te ni kuyani jaa kivi nó'on máá-yá onde andíví. Te ni chaa téyí iní-ya já kí'in-ya ñúu Jerusalén. ⁵² Te ni táji-yá chaa kua'an jín tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te chaa-ún kája'an-de. Te ni kivi-de ñn nuu Samaria náva'a sátu'a-de te vásá jaa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, chi ni kajini-i ja íchi ñúu Jerusalén ki'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jín Juan, chaa káskuá'a jín-yá, ni kajini-de yúan. Te ni kaka'an-de: Táta, á tú kuni-ni ná tá'ú tíñu-yó kí ñu'un ichi andíví te ná xndí'i ñayivi yá'a, natu'un ni sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te ni jíó káva Jesús nuu-dé. Te ni ka'an xaan-yá jín-de: Tú kájiní-ro ndasa káa iní-ro, ⁵⁶ chi máá Sé'e chaa, tú vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, chi sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñuu.

Uu chaa ndúkú-de kundikín-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñn chaa ni ka'an-de jín-yá ichi-ún: Táta, kundikín-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te ni kachi Jesús jín-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káyí'i-ti, te suni tisaa andíví ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e chaa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te ni ka'an-ya jín ingá-de: Kundikín ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá chaa-ún ni kachi-de: Táta, kuá'a-ni tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te ni ka'an Jesús jín-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róó kuá'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni ni ka'an inga-de: Táta, kundikín-ná ní, ko kuá'a-ni tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jín já ká'io ve'e-ná, áchí-de.

62 Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: In chaa nú jítu-de jíin latú-de, te nd'é-de ichi yatá-dé, tú va'a chaa kúu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya.

10

Ja ní tájí-yá uní xiko uxi-de kua'an-de

1 Yúan-na te onde ni kuu taká tiñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxi-ga-de. Te chaa-ún, ni tájí-yá uu uu-de káyoxnúu-de nuu-yá kua'an-de taká ñuu jíin lugar nuu á jani ini máá-yá ja kí'in-ya. 2 Te ni ka'an-ya jíin-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a, ko chaa ka'nu yaku-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro nú máá Tatá xín trigo, ná tájí-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. 3 Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'ún-rí nuu-ro, chi tájí-rí róo kí'in-ro nátu'un lélú má'ñú yí'i. 4 Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jíin íchi, te ma ndátu'ún-ró jíin. 5 Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé ini ve'e yá'a, achi-ro. 6 Te nú ini ve'e yúan ío in chaa va'a ini, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-dé. Te nú tú kánchaa in chaa va'a ini, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. 7 Te suni ve'e yúan kendo-ro, te kee-ro, ko'o-ró naún kaja'a-i nuu-ro. Chi chaa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma kaka-ró ndíta'an ve'e. 8 Te nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róo, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún kájani-i nuu-ro. 9 Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u kaxiukú-i ñuu yúan. Te kachi-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achi-ro. 10 Ko nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú tú ní kajatá'ú-i róo, te kenda koyo-ró ini ichi-í yúan, te ka'an-ro: 11 Onde tikacha ñu'un ío ñuu-ro yá'a ni tin ini ja'a-rí jíná'an-ri, ná náskoyo-ri ja kúu siki máá-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 12 Te ká'an-ri jíin-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu ini ya nú ñáyivi ñuu Sodoma, vásá nú ñuu-ún. 13 Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chi nú ini ñuu Tiro jíin ini ñuu Sidón ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró yá'a núú, te inga kivi te a ni kanakani ini ñáyivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núú-í núú. 14 Núsáa te kivi kii juicio te koo-ga tuká'nu ini-ya nú ñuu Tiro jíin nú ñuu Sidón vásá nú máá-ró. 15 Te róo, ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xaan-ro jiní-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. 16 Chaa jini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te chaa sá'á'a ini nuu-ro, nuu-rí sá'á'a ini-de. Te chaa sá'á'a ini nuu-rí, sá'á'a ini-de nuu I'a ni tájí rúu vai-ri. Achí-ya. 17 Te ni najakoyo uní xiko uxi chaa-ún kákusi iní-de, te kaka'an-de: Táta, onde tachí kini káandatu nuu-ná ja jíin sí'ví-ní vidáa, áchí-de. 18 Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Ni jini-ri nuu Satanás ni jungava ichi andívi, nátu'un in taja. 19 Vina te ku'a-ri fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro siki koo jíin siki kúrsiuku, jíin siki taká fuerza máá ja jító u'u yoo. Te tú naún sá'a kuti jíin-ró. 20 Ko ma kúsi iní-ro jíin tiñu yá'a ja káandatu tachí nú-ro, chi sua ná kúsi iní-ro ja á káyooso sí'ví-ró onde andívi. Achí-ya. 21 Te suni hora-ún ni kusii ini Jesús, onde jíin Espíritu Santo, te ni ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jító andívi jíin ñuyivi kúu máá-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu chaa ndíchi jíin nú chaa kájuku'un ini. Te ni stá'an ndijin-ní nuu chaa súchi ini jíná'an-de. Chi súan ni jata'an ini-ní Táa. 22 Taká ndatiñu ni ja'a Táa-ri ini nda'a-rí. Te tú ni in jini nuu máá Sé'e, chi máni máá Táa jini-ya. Ni tú jini ni in nuu máá Táa, chi máá Sé'e jini, jíin nani chaa ja kuni máá Sé'e te stá'an ndijin-ya nú-de. Achí-ya. 23 Te sin ni jíó káva máá Jesús nuu chaa kákuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya: Xáan ndatu chaa kuni tiñu ja ní kajini máá-ró. 24 Chi ká'an-ri jíin-ró ja kuá'a chaa kájani tu'un Dios jíin chaa kakuu rey, ni kakuni-de ndé-de nuu ja kánde'é máá-ró, ko tú ní kájini-de, te kuni so'o-de ja ní kájini so'o-ró kuni-de núú, ko tú ní kájini so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

25 Te yúan kánchaa in maestro ley, te ni ndukuiñi-de chi koto nchaa-de-ya kuni-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni, áchí-de. 26 Te ni ka'an máá

Jesús jíin-de: Ndasá yóso núu tutú ley. Ndasá ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máá cháa-ún n̄i ká'an-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añu-ro jíin n̄i fuerza-ro jíin n̄i núu jini tuni-ro, te kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú in̄i-ro máá-ró, áchí-de. ²⁸ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Va'a n̄i ká'an-ro. Sá'a súan, te ni'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáá, áchí-ya. ²⁹ Ko máá cháa-ún, kuní-de ja kée ndaa-de jíin tú'un ká'an-de, te n̄i jiká tu'ún-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máá Jesús n̄i ká'an-ya: In cháa n̄i kenda-de ñuu Jerusalén. Te n̄i kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún n̄i kenda ñaku'ná núu-dé, te n̄i kajanchaa ndatíu-de, te n̄i kastují-dé. Te n̄i kee kája'an, n̄i ndoo cháa-ún kátúu-dé. Te a yani kuu-de núu. ³¹ Te n̄i kuu ja ichi-ún n̄i kuun in sutu vai-de. Te n̄i jini-de nuu cháa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan in cháa levita, n̄i kuyani-de lugar yúan. Te n̄i jini-de nuu cháa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko in cháa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, n̄i kuyani-de nuu kátúu cháa-ún. Te n̄i jini-de. Te n̄i kundá'ú in̄i-de cháa-ún. ³⁴ Te n̄i jaa-de. Te n̄i chu'un-de aceite jíin alcohol nuu ní tují cháa-ún. Te n̄i ju'ni-de nuu. Te n̄i skáa-de cháa-ún siki caballo-de. Te kua'an-de jíin-de onde mesón. Te n̄i jito-de cháa. ³⁵ Te inga kivi xian-ún n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i tava-dé uu peso n̄i ja'a-de nuu cháa xian mesón. Te n̄i ká'an-de: Koto-ní-de. Jíin táka-ga ja kanú-ní jíin-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáá te ja uní tá'an cháa-ún, te ndé in-de n̄i kuu tá'an cháa n̄i kenda ñaku'ná nuu-ún, jáni in̄i-ro, áchí-ya jíin-de. ³⁷ Te n̄i ká'an máá cháa-ún: Cháa n̄i kundá'ú in̄i-de-ún, áchí-de. Yúan-na te n̄i ká'an Jesús jíin-de: Kuá'an núsáá, te suni súan sá'a máá-ró, áchí-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jíin Marta

³⁸ Te jika-ya kuá'an-ya ichi. Te n̄i kivi-ya in ñuu. Te in ñasí'í, nání-ña Marta, n̄i kana-ña xiní-ya n̄i kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío in ku'u-ña nání María. Te María-ún, n̄i jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te n̄i jaa-ña núu-yá, te n̄i kachi-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná n̄i xndoo-i náá játiñu máá in-ná. Núsáá te ká'an-ní jíin-i ná chindéé tá'an-i jíin-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko n̄i ká'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú in̄i-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te n̄i nduku'á in̄i-ro jíin. ⁴² Ko ío in-ni tiñu kánúu xaan. Te María, n̄i nakaji-i tiñu kánúu-ún. Te ni in, ma kúu kuancháa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

¹ Te n̄i kuu ja jikán ta'u-yá káncháa-ya in lugar. Te nuu ní ndi'i n̄i ká'an-ya, te in cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i ká'an-de jíin-yá: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un n̄i stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jíin-de, áchí-de. ² Te n̄i kachi-ya jíin-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ká'an-ro: Táa máá-ná ja káncháa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. Te ná koo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná koo taká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío in̄i andíví suni súan ná koo in̄i ñuyívi yá'a. ³ Staa káyee-ná taká kivi kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu in̄i-ní nuu taká kuachi-ná, chi suni máá-ná kásá'a-ná tuká'nu in̄i-ná nuu ñáyivi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skivi-ní náá koto ncháa-i náá chi sua nama-ní náá nuu kini nuu ku'á. Achí-ya. ⁵ Te n̄i ká'an-ga-ya jíin-de: Ndé róo ío in amigo-ro te nú ki'in-ro núu-dé sava ñúu te kachi-ro kúni-de: Amigo, kua'a núu un̄i staa núu-rí, ⁶ chi in amigo-ri n̄i cháa-de ve'e-ri ja jika-de viaje. Te tú naún kuá'a-ri nuu-dé kee-dé. Achí-ro. ⁷ Te cháa kándeé ichi iní ve'e ká'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chi a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-ri kákixi-i jíin-rí. Te ma kúu ndukoo-ri te kua'a-ri nuu-ro. Achí-de. ⁸ Ká'an-ri jíin-ró, vasa ma ndúkoo-de kua'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xaan stá'an-ro-dé te yúan ndúkoo-de te kua'a-de taká ja jinu ñú'ún-ró. ⁹ Te ká'an-ri jíin-ro jíná'an-ró: Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró.

¹⁰ Chi cháa jikán, te kii nuu-dé. Te cháa ndúkú, te ní'in-dé. Te cháa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ñn róo ñn táa iní ve'e kuu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró ñn yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ñn tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñn koo nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i ñn ndivi núu-ro, te kuá'a-ró ñn kúrsiuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róo vasa cháa ñáá kakuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ni kuu máá Táa-ro I'a kánchaa andíví já má kuá'a-ya Espiritu Santo nuu cháa jikán núsáa. Achí-ya.

Siki tú'un Beelzebú káka'an-i jín-ya

¹⁴ Te kíñi'in-ya ñn tachi ní'in. Te nuu ní kenda tachi-ún kua'an, te cháa ní'in-ún ni naka'an-de. Te taká ñayivi ká'in yúan ni kakee nuu-í kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñayivi-ún ni kaka'an-i: Jín Beelzebú, cháa kúñá'nu nuu taká tachi, kíñi'in-de tachi kája'an, áchí-i. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito nchaa-i-ya. Te ni kajikan-i ñn tuni ichi ándíví núu-yá. ¹⁷ Ko máá Jesús ni jini-ya já súan kájani iní-i. Te ni ka'an-ya jín-i: Te nú ñn ñuu sásin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ñn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásin máá, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáa. Chi káka'an máá-ró ja jín Beelzebú kíñi'in-ri tachi-ún kája'an. ¹⁹ Te nú ndújín Beelzebú jín-ri ja kíñi'in-ri tachi kini. Núsáa te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan máá-i, ná nákuñdii-i siki-ro. ²⁰ Ko nú jín xiní ndá'a Dios kíñi'in-ri tachi kini kája'an, jandaa kuu ja núu-ro ní chaa ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáa. ²¹ Nú ñn cháa kándaján, te jín machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te ká'in va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú jaa inga cháa ni'in-ga vása máá-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuanchaa ndi'i-ni machete-de nuu-dé ja ndíto-de jín. Te kíñi'in ndi'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé cháa tú ndújín-de jín-ri, núsáa te jito u'u-de ruu. Te cháa tú nástútú jín-ri, jachá-de. ²⁴ Nú ni kenda ñn tachi kini iní ñn cháa te jika kuu nuu ñu'un té'é, ndúkú núu júngo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, achi. ²⁵ Te nú ni nchaa te jini ja vé'e luu kuu, chi ni ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tachi-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachi ñáa-ga kaa vása máá. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáa te ví'í-gá tá'an cháa yúan onde sandi'i-na vása já xnáñúú núú, áchí-ya. ²⁷ Te ni kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te ñn ña'an kándeé ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, ni kana jaa-ña xiní-yá: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te ni skáxin-ña ní, áchí-ña. ²⁸ Te ni ka'an-ya: Sua ndatu-ga kuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te kachu'un iní-i, áchí-ya.

Ja kájikan-i ñn tuni

²⁹ Te ni kataka ñayivi núu-yá, te ni ka'an-ya: Ñayivi ñáá yá'a, kájikan-i tuni, ko ma kuá'a-ri nuu-í, chi tuni Jonás kuu ja kii nuu-í. ³⁰ Chi nátu'un Jonás, ni kuu-de ñn tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e cháa kuu-ya ñn tuni nuu ñayivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndii-ña siki-í. Chi onde jiká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndichí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Salomón. ³² Taká cháa ñuu Nínive nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kii juicio, te nakuxndii-de siki-í. Chi máá-de ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vása Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ni ñn cháa, nú ni chi'i-de ñu'un xiní yiti, te chisa'í-de yiti-ún chi nundóo. Chi sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuni ñayivi kivi koyo iní ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kuu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndii ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkúún-ró máá-ró núsáa, chi luz kándeé iní-ro sanaa te ñu'un tuún kuu. ³⁶ Nú ní yiki kúñu-ró ndii ncháa, ni tú ío ñn tí'li nuu túún, ní nándii ncháa núsáa, nátu'un ñn lámpara ja xú'ún kayú. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ká'an-ya, te nī ka'an ndá'ú-ni ñn cháa fariseo jín-yá ja kée-yá staa jín-de. Te nī kivi Jesús inī ve'e cháa-ún. Te nī jungoo-ya kée-yá staa jín-de. ³⁸ Te cháa-ún, nī jini-de nuu-yá. Te nī naa iní-de ndé'é-de ja tú ní nándá'a-yá te yée-yá staa. ³⁹ Te máa Jító'o-yo ní ka'an-ya jín-de: Jandáa kúu, chí róo, cháa fariseo, kánakacha-ró íchi yata tindo'o jín íchi yata kó'o. Ko ichi iní-ro, chí nī kachítú ndí-ro jín tú'un kuí'ná jín tú'un ñáá. ⁴⁰ Cháa káñáá jíná'an-ró. I'a nī sá'a ichi yata, á tú suni ní sá'a-ya íchi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí kája'a-ró ñn siki uxí ita minú jín ruda jín taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jín-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúú tiñu yá'a te ma xndóo-ró ingá tiñu-ún núú. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa inī ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jín-ro nuyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, chí cháa uu xiní kákuu-ró. Natu'un ve'e añú ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jini-de ja jañú-de siki, áchí-ya jín-de. ⁴⁵ Te ñn cháa kúu maestro ley, nī ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni nī ka'an-ní siki máa-ná jíná'an-ná, áchí-de jín-yá. ⁴⁶ Te nī ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róo cháa maestro ley jíná'an-ró, chí káchaa-ró carga ve'e siki taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máa-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jín ñn nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róo jíná'an-ró. Chí kásá'a-ró vé'e añú cháa nī kajani tu'un Dios. Te nī kaja'ni táa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an iní-ro tiñu nī kasá'a táa-ro. Chí jandáa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máa-ró, nī kasá'a-ró vé'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan suni nī ka'an Dios ñn tu'un ndíchi: Tájí-rí cháa kani tu'un-ri jín cháa apóstol kí'in nuu-í jíná'an-i. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikín-i, áchí Dios, ⁵⁰ náva'a siki ñayivi yá'a ná koo kuachi cuenta ja ní jati niñi taká cháa nī kajani tu'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa nī jii sava ma'ñú altar jín vé'e ii. Súan ká'an-ri jín-ro, ja siki ñayivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róo maestro ley, chí nī kajanchaa-ro ndákáa kivi-i inī tu'un ndíchi núú, te nī kajasu-ro núu cháa kákuni skuá'a. Ko ni máa-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, nī katau xaan-dé nuu-yá. Te nī kastátá'an-de jín-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chí kájito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, náva'a kakan-de kuachi siki-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te nī kakutútú kuá'a xaan ñayivi, ja kajañu tá'an-i. Te nī ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo, chí yúan kuu tu'un yoso yú'u. ² Chí tú ni ñn naún yíndi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ni ñn ja yisa'í ja má kuní-yo núu. ³ Núsáá, taká tu'un nī ka'an-ro ñúñáa, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un nī ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'iin-i inī ve'e, te onde xiní vé'e ná koo jaa tu'un.

Ndéja yú'ú-yo koto-yó

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jín-ro jíná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ro ñayivi já'ni yiki kúñu-yó, chí nú nī ndí'i nī kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-i. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ñn ja nú a nī ja'ni-í róo te ío poder yúan chindee róo nuu infierno. Yúan yú'ú-ro koto-ró núsáá. Yúan kástu'ún-ri nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaá ja uu xu'ún náún. Te tú ni ñn-ti náa iní Dios. ⁷ Chí a nī ka'u-ya onde taká ixi xiní-ro. Núsáá te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí kánúú-ga-ro vásá kuá'a tisaá. ⁸ Te ká'an-ri jín-ro: Nú ndé cháa kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñayivi, suni súan máa Sé'e cháa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñayivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu

táká ndajá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de sikí máá Sé'e cháa, koo tuká'nu iní-ya núu-dé. Ko nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de sikí Espíritu Santo, ma koo tuká'nu iní nuu-dé. ¹¹ Te nú nì kajanchaka-i róo iní ve'e sinagoga nuu cháa kakuñá'nu jín núu cháa tá'ú tíñu, ma nákaní xaan iní-ro ndasa xndió káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chì máá Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Sikí já kútóo iní

¹³ Yúan-na te ñin cháa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, nì ka'an-de jín-ya: Maestro, ka'an-ní jín ñaní-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jín-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máá-ya nì ka'an-ya jín-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri cháa sándaá xí cháa ka'ncha sava ta'u já kúu róo jíná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóo iní-ro, chí vasa kua'a xaan ndatíñu ñáva'a ñin cháa, ko nasu já jín yúan te kuchaku jínú'ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an-ya ñin tu'un yátá jín-i: Nì io ñin cháa kúká. Te nì ndea xaan nuní-dé. ¹⁷ Te cháa-ún, nákaní iní-de: Ndasa sá'a-ri, chí tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-rí, áchí-de. ¹⁸ Te nì kachí-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yúan nataan ndí'i-ri niñi-rí jín taká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yúan-na te kachí-ri jín iní jín añú-ri: Vina te kua'a xaan ndatíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndetátú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsi iní-ro núsáá, áchí-de jín máá-de. ²⁰ Ko nì kachí Dios jín-de: Cháa ñáá kúu-ró. Akuáa vina te kuu-ro. Te ndatíñu nì sátu'a-ró-ún, ndé cháa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío sikí cháa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákaní iní-yo sikí já kúchaku-yo

²² Te nì ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Núsáá te ká'an-ri jín-ró, ma nákaní iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni sikí yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vásá já kée-ro, te yíki kúñu-ró vásá sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tákaká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-ti, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chí máá Dios skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vásá kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákaní iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñin yíki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté ñin tíñu lúlí-ga súan, te naja kánakani iní-ro jín sáva-ga-ún núsáá. ²⁷ Nde'é ndasa kaja'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. Ko ká'an-ri jín-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan nátu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'ún, naga nì kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuitú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndasa ko'o-ró ni ma nákaní xaan iní-ro núsáá. ³⁰ Chí taká ndatíñu yá'a kájítú iní ñáyivi ñúyivi jín. Ko máá Táa-ro a jiní-ya já kánandi'i-ró taká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuitú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Yúan-na te kua'a-ga-ya taká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí vasa tikuní lúlí kákuu-ró, ko máá Táa-ro ándívi, a nì kusí iní-ya já núu-ro kuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-ya tíñu. ³³ Xikó taká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuatíñu-ró. Te suni taan-ro yají-ro ondé ándívi nuu tú naa. Chí yúan ma kúu kivi ñakuí'ná, ni ma kúu cháa tikixin te stívi-ti. ³⁴ Chí nuu kánde yají-ro, yúan kúu nuu kuitú iní-ro jín. ³⁵ Ku'ní nì'in chí-ro jíná'an-ró, te lámpara máá-ró, ná koo tu'a-ni ñu'ún iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíná'an-ró ná koo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, náva'a nú nì ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáan ndatu kuu mozo-ún te nú nì ncháa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jándaa ká'an-ri jín-ró ja kú'ní-de chí-de, te nuu mesa súngeo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kí ñakuí'ná te kundito-de núú, te ma

kuá'a-de tu'un saku'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róó suni súan koo tu'a-ró, chí máá kivi já tú naún kájani iní-ro, te nchaá-ni máá Sé'e cháa, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ni jiká tu'ún-de-ya: Táta, máá-ni nuu náá jíná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ká'an-ní nuu táká-ga cháa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an máá Jító'o-yo: Ndéja kúu ñin mozo ndito xini já skíkuu va'a, chí máá jító'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náva'a skée-í suchí-ún máá hora ja xín tíñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ni nchaá jító'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jandáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaá jító'o-ri, achí máá-i. Te kejá'a-i stují-í mozo máá-i jíin ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú ni nchaá jító'o-i kivi já tú ndatu-i jíin hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jíin cháa tú káskíkuu va'a. ⁴⁷ Chí nú ndé mozo a jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jító'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tíñu kuni máá-de, ndo'o xaan-í yunu xí. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jító'o-i, te nú sá'a-i tíñu ñáa ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yaku-ni yunu xí ndo'o-i. Chí nú kua'a-ya kuá'a ndatíñu nuu ñin cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndatíñu kátatu-i ñin cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Siki tú'un sásin máá jíná'an

⁴⁹ Ni kii-ri ja chindee-ri ñu'un iní ñuyivi yá'a. Te xaan kuni-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío ñin tundó'o ja kuánducha-rí jíin, ko xaan nduku'á iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro já ní cháa-ri ja kóo ná'in-ni iní ñuyivi náún. Ká'an-ri jíin-ró ja ná túu, chí sua ndonda siki tá'an. ⁵² Chí ñin-ni ve'e koo u'un ñayivi, te sásin máá jíná'an. Uní ndonda siki úu, te uu ndonda siki uní. ⁵³ Chí ndonda siki tá'an, táa siki sé'e-de, te se'e siki táa-i. Náa siki sésí'í-ña, te sesí'í siki náa-i. Náchisó siki séjanú-ña, te sejanú siki náchisó-i. Achí-ya.

Siki tuni skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ni ka'an-ya jíin ñayivi kuá'a-ún: Nú ni kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú ni nana nuu tachi, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Cháa uu xini kákuu-ró. A kajini-ro naún kuni ka'an tuni iní ñuyivi jíin ándivi, te naja tú kanakuni-ro kivi yá'a núsáa. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tíñu va'a núsáa. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jíin cháa jító u'u róó, te yachi ná ndatu'ún vá'a-ró jíin-de nini ká'in-ró íchi jíin-de. Chí nú túu, te kua'a-de róó nuu juez, te juez kua'a-de róó nuu policía, te policía chindee-de róó vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunáa-ro táká centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani iní-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'in yaku cháa jíin-ya yúan. Te ni kajani-de tu'un nuu-ya ndasa ni kata'an cháa ñuu Galilea. Chí Pilato, ni sáká núu-de ñiñi cháa-ún jíin ñiñi kiti já kásoko-í nuu Dios. ² Te ni ka'an Jesús: Cháa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á ni jo xaan kuáchi-de vásá táká-ga cháa ñuu Galilea, kájani iní-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, chí suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani iní-ro. ⁴ Te suni xia'un uní cháa ja siki máá-de ni ndua torre ñuu Siloé te ni kaji-i-de, á ni kasá'a-de kuáchi xaan-gá vásá táká-ga cháa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani iní-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Chí suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani iní-ro. Achí-ya.

Tu'un mérkexe

⁶ Te ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin cháa náva'a-de ñin mérkexe ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te ni ja-de ndúkú-de nde'e xini. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te ni kachi-de jíin mozo ndito itu uva-ún: Vina te a ío uní kuia kindúkú-rí nde'e xini mérkexe yá'a, te tú ní'in

kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándij satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an máá mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndij vasté ingá kuia yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nú ni ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vásá xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jika tí'í

¹⁰ Te ñin kivi ndétatú ni stá'an-ya tú'un ini ñin ve'e sinagoga. ¹¹ Te ni kenda ñin ña'an tá'an-ña ñin tachi kini ja ní kuu xia'un uní kuia kú'u-ña. Te ni kai-ña, jika tí'í-ña, chi tú kuu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te ni jini Jesús nuu-ña. Te ni kana-ya xini-ña. Te ni kachi-ya jín-ña: Nana, vina te a ni nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te ni cha-ya ndá'a-yá siki-ña. Te ni ndúko tuun-ni-ña, te ni nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te cha kúñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kiti ini-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ña kivi ndétatú. Te ni ka'an-de jín ñáyivi kuá'a-ún: Iñu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kuu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, chi ma kuu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an máá Jító'o-yo jín-de; Cha uu xini kakuu-ró. Ja kuu kivi ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káyee-tí-ún, te tú kaskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te sesí'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un uní kuia ni sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndájí-rí-ña kivi ndétatú náún, áchí-ya. ¹⁷ Te súan ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni kakuka nuu taká cha kábito u'u-ya-ún. Ko taká ñáyivi, ni kakusini-i jín taká tiñu ñá'nu ni sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te ni ka'an-ya: Nasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jín skétá'an-ri. ¹⁹ Kuu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ñin cha te ni cha-de nuu itú-de. Te ni ja'nu. Te ni kuu ñin yunu ká'nu. Te tisa andívi ni kasá'a-ti taká-ti chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yujan ía

²⁰ Te ni ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kuu nátu'un yujan ía ja ní ki'in ñin ña'an. Te ni chisá'í-ña chí uní tiyí yúchi onde ni ndí'í ni kuu ía ní sá'a. Achí-ya.

Siki ichi yuxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya ichi ñuu Jerusalén, te ni jika kuu-ya taká ñuu jín taká rancho, ni stá'an-ya tú'un. ²³ Te ni ka'an ñin cha jín-yá: Táta, yaku-ni cha kaku-de náún, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyí-ró kivi koyo-ró ichi yuxé'é túu, chi ká'an-ri jín-ró ja kuá'a ñáyivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kuu kivi koyo-i. ²⁵ Chi táa ini ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yata vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yuxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, achi-ro. Te kachi-de kuni-ró: Aa, tú jini-ri ná ñuu vaikoyo-ró, achi-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'a-ró ká'an-ro jín-de: Ni kayee-ná staa jín-ní, te ini ya'ya ñuu-ná ni stá'an-ní tu'un nuu-ná, achi-ro. ²⁷ Te máa-de kachi-de kuni-ró: Achí-ri jín-ró ja tú jini-ri róo ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chi ñáyivi kásá'a tiñu ñáá kakuu-ró. Achí-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñí yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jín núu Isaac jín núu Jacob jín núu taká-ga cha ni kajani tu'un Dios kuiñi-de ini ve'e Dios. Te róo kuxio-ró sásin-ya róo. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kana ndikandii jín ichi núu kée ndikandii, ichi norte jín ichi sur, te jungoo-i ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava cha sandí'í-na, ndunú-de. Te sava cha kúnú, nduu-de sandí'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún ni jakoyo yaku tá'an cha fariseo, te ká'an-de jín-yá: Kuxio-ní yá'a te kenda-ní ki'in-ní, chi cha Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchí-de. ³² Te ni kachi-ya jín-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máá ñúkui jian: Vina chi kini'in-ri tachi kini ká'ja'an. Te sá'a-ri tana vina jín yuchaan. Te onde nuu uní kivi te síjnu-ri tiñu-ri. ³³ Ko kánúu xaan ja vina

jíin yúchaan jíin ísá te kaka-ri ki'in-ri, chi ma kúu ja in chaa jáni tu'un kenda-de yata ñuu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Siki já ní kuku'a iní-ya jíin ñuu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro chaa kájani tu'un Dios, te ni kaja'a-ró yúu xiní chaa ni tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kuní-ri nastútú-rí se'e-ró, natu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chíi ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁵ Vina te kendoó víchí vé'e-ró núsáá. Ko ká'an-ri jíin-ró já má kuní kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró onde ja in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chí ndiso-ya tínu máá Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya in chaa kú'u kivi ndétatú

¹ Te in kivi ndétatú ni kivi-ya iní ve'e in chaa kúñá'nu nuu chaa fariseo jíná'an-de ja kée-yá staa jíin-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te ni kenda in chaa kú'u-de kue'e kuiñi, kándij-de nuu-yá. ³ Te ni ka'an Jesús jíin chaa kákuu maestro ley jíin chaa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndétatú xí túu, áchí-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te ni ki'in-ya chaa ñu'un kuiñi-ún. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te ni natájí-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te ni ka'an-ya jíin-ún: Te nú burro máa-ró xí xndiki-ro júngava-ti iní in sókó, te tú natava-ro-tí vasa kivi ndétatú kuu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndió káni-de ni in tu'un nuu-yá ja súan ni ka'an-ya jíin-de.

Siki ñáyivi sáñá'nu-i máa-i

⁷ Te ni jini-ya já kándúkú-de jungoo jíñú'ún-de silla xiní mesa. Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jíin chaa ni kataka yúan. ⁸ Nú ni kana in chaa xiní-ro já kí'in-ro in viko tánda'a, te ma júngoo jíñú'ún-ró silla xiní mesa. Chí nú súan, sanaa te a ni kana-de xiní in chaa kúñá'nu-ga vásá róó. ⁹ Te chaa chaa ni kana xiní-ro-ún jíin-de. Te ka'an-de jíin-ró: Kuxio, ná kunchaa chaa yá'a jian. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro ondé sandí'i-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú ni kana in chaa xiní-ro, kuá'an te jungoo-ró ondé sandí'i-na. Chí nú jaa chaa ni kana róó yúan te kachi-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jíñú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jito nuu chaa káxiukú ká'nu jíin-ró. ¹¹ Chí taká chaa sáñá'nu-de máa-de, ndusúchí-de. Te taká chaa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni ni ka'an-ya jíin chaa ni kana xiní-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, ma kána-ró xiní chaa kákuu amigo-ro, ni xiní ñaní-ro, ni xiní tá'an-ró, ni xiní chaa kúká. Chí nú súan te suni máa-de nakana-de xiní-ro. Te ni kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xiní chaa ndá'ú, chaa tikú'lu, chaa tá'nú, jíin xiní chaa kuáá. ¹⁴ Te xáán ndatu kendoó-ró nú súan, chí tú naún náku'a-a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká chaa ndaa, áchí-ya.

In xini ká'nu

¹⁵ Te in chaa yée staa jíin-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachi-de jíin-yá: Xáán ndatu kuu chaa ja kée-dé staa onde iní ñuu nuu tá'ú Dios tínu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachi-ya jíin-de: In chaa ni sá'a-de in xini ká'nu, te ni kana-de xiní kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ní jaa hora ja kúxini-de-ún, te ni tájí-de mozo-de kuakachi nuu já kée staa xini-ún: Ña'an-ní jíná'an-ní. Chí a ni ndí'i ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te in-ni ni kasájá'a iní ndí'i-de. Te chaa in ni kachi-de jíin mozo. Ni jaan-ri in ñu'un te kánúú kínde'é-rí. Te ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chí ma jáa-ri. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-ri u'un yunta xndiki te kikoto nchaa-ri-ti. Ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chí ma jáa-ri. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáá ní tanda'a-rí. Te ja yúan má kuu jaa-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'ún-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máá táa iní ve'e-ún, ni kití iní-de. Te ni kachi-de jíin mozo-de: Kuá'an yachi ní nuyá'u jíin taká ya'ya, te kana-ró xiní chaa ndá'ú, chaa

tíkú'lu, cháa tá'nú, jín cháa kuáá, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te n̄ kach̄i mozo-ún: Táta, a n̄ kuu nátu'un ká'an-ní ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún n̄ ka'an-de jín mozo-de: Kuá'an taká ichi jín taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kí-i yá'a, náva'a ná chítu iní ve'e-ri. ²⁴ Ch̄i ká'an-ri jín-ró já ní ñn cháa n̄ jakana-ró-ún, ma kúxini kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Sik̄i cháa kuni-de kundikin-de-ya

²⁵ Te kája'an kua'a xáan ñáyivi jín Jesús. Te n̄ ka'an-ya jín-i: ²⁶ Nú ndé cháa kii-de nuu-rí, te nú chíñú-ún-de táa-de, náa-de, ñasí'í-de, se'e-de, ñani-de, kua'a-de, xí ondé jín máa-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jín-rí. ²⁷ Te cháa tú ndóyo-de jín túndó'o kii sik̄i-dé, te kundikin-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jín-rí. ²⁸ Ch̄i nú ndé róo kuni-ro káni-ró ñn ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuni-ro nú vatu-ni kanda-ró jínu xí túu. ²⁹ Ch̄i nú túu, te nú a n̄ jani-ró já'a, te ma kánda xu'ún-ró síjínu-ró. Yúan-na te taká ñáyivi kájin̄i nuu vé'e tíkú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Cháa yá'a, n̄ kejá'a-de jáni-de ñn ve'e, te tú ní kánda-de síjínu-de, achí-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuni-de kí'in-de kuatá'an-de jín ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani in̄i-de te nú vatu-ni kuu jín uxí mil soldado kuatá'an-de jín ingá rey ja vái sik̄i-dé jín okó mil soldado. ³² Ch̄i nú túu, te nini jiká-ga vai inga rey, te táji-de ñn cháa kí'in ka'an nda'ú jín-de ja ná júkuñi. ³³ Te suni súan nú ndé róo tú síjita-ró taká ndatíñu ñáva'a-ró, ma kúu kuu-ró cháa skuá'a jín-rí núsáa.

Tu'un yátá sik̄i ñíi

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñii-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kúu nuu ñú'un já ndúu ja'an, ch̄i kacha-de kí'in. Cháa ío so'o kuni ná'ín, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Sik̄i r̄í, kiti ní sana

¹ Te taká cháa xini jín cháa ká'io kuachi, n̄ jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te cháa fariseo jín cháa káchaa tutu, n̄ kaka'an-de: Cháa yá'a, játa'ú-de cháa ká'io kuachi te yée-dé staa jín cháa-ún, áchí-de. ³ Te máa Jesús, n̄ ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín-de: ⁴ Ndé ñn róo nú ñáva'a-ró ñn ciento r̄í, te skuíta-ró ñn-ti, á tú skéndoo-ró kúun xiko xia'un kuun-gá-ti ondé nuu ñú'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-tí xí túu. ⁵ Te nú n̄ nani'in-ro-tí, kúsi in̄i-ro xndée-ró-tí nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú n̄ najaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jín tá'an-ró, te kach̄i-ro kúni cháa-ún: Ná kúsi in̄i-yo ch̄i n̄ nani'in-rí r̄i-ri-ri kiti á n̄ naa núu. Achí-ro. ⁷ Ká'an-ri jín-ró, ja súan kus̄i-gá in̄i-ya ondé andívi jín ñn cháa ío kuachi nú nakani in̄i-de, vása jín kúun xiko xia'un kuun-gá cháa va'a ja tú kájinu ñú'ún-de tu'un nakani in̄i.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñn peso

⁸ Xí nú ñn ñasí'í ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñn peso, á tú chí'i-ña yíti te nastaa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú n̄ nani'in-ña, te kána-ña xini tá'an-ña jín amiga-ña, te kach̄i-ña kúni-i: Ná kúsi in̄i-yo, chí n̄ nani'in-rí peso-ri ja ní skuíta-ri-ún núu. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-ri jín-ró, ja súan kúsi-gá in̄i taká ndajá'a Dios jín ñn cháa ío kuachi nú nakani in̄i-de.

Tu'un suchí ní naa, te n̄ ndenda-i

¹¹ Te n̄ ka'an-ga-ya: ñn cháa n̄ io uu se'e yí-de. ¹² Te suchí suchí-ún n̄ ka'an-i jín táa-i: Táa, kua'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, áchí-i. Te n̄ teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúu-i. ¹³ Te n̄ kuu yaku kiv̄i, te suchí suchí-ún n̄ stútú ndí'i-i ndatíñu-i. Te n̄ kee-i

kua'an jíká-i inga ñuu. Te yúan nì xnáa-í ta'u-í, chi nì janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan nì ndi'i nì janu sáni-i, te vásá ní chaa ñn tama xaan iní ñuu-ún, te nì keja'á nándi'i-i. ¹⁵ Te nì kee-i kua'an-i, te nì jaá-i nuu ñn chaa ñuu-ún. Te chaa-ún nì tájì-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kinì-de. ¹⁶ Te kuní-i taan tí-i chí-i jín tíxiko káyee kiní-ún. Chí tú kuti ní ñn naún ní ja'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te nì jiní máa-i. Te nì ka'an-i: Taká mozo ío iní ve'e táa-ri, ío kua'a stáa káyee-dé. Te ruu jí'i-ri soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-ri te ná nó'on-ri nuu táa-ri. Te kachi-ri kuni-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jín núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a chaa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko kua'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñn mozo-ní. Achí-ri. ²⁰ Te nì ndúkuiñi-i, te nì kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te nini jíká-gá vai-i, te nì jiní táa-i nuu-í. Te nì kundá'ú iní-de-i. Te jínu-de nì jaá-de. Te nì nuu-de sukun-í, te nì titú-de-i. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-i jín-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jín núu máa-ní. Tuká va'a chaa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, nì ka'an-de jín mozo-de: Kuák'in ñn su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñn xe'e ndá'a-í. Te chí-i-ró ndiján ja'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'an. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chí sá'a-yó víko. ²⁴ Chí se'e yí-rí yá'a a nì jí-i núú, te nì nachaku-i. A nì naa-í núú, te nì ndenda-i, áchí-de. Te nì kakeja'á-de sá'a-de viko. ²⁵ Te se'e yí ñá'nu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te nì nduyani-i yata vé'e. Te nì jini so'o-i tiví música te kájita ja'á ñáyivi. ²⁶ Te nì kana-i xiní ñn mozo. Te nì jiká tu'un-i mozo-ún nú naún viko ío. ²⁷ Te nì kachi mozo-ún nuu-í: Nì nchaa ñani-ro te táa-ro, nì ja'ni-dé chelu xá'an, chí nì ndenda va'a se'e yí-de, áchí mozo. ²⁸ Yúan-na te nì kití iní-i, te tú ní kuní-i ndivi-i, ko nì kenda táa-i. Te nì ka'an ndá'ú-de jín-i ná ndivi-i. ²⁹ Ko máa-i nì ka'an-i: Ío kua'a kuiá játíñu-ná nuu-ní, ni tú sáni'in kuti iní-ná tiñu tá'ú-ní. Te tú ní ja'a-ní vasté ñn lítú núu-ná kee síi-ná jín amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko nì nchaa se'e-ní yá'a. Te vasa nì xnáa ndi'i-i ndatíñu-ní jín ñá'an téné, te nì ja'ni-ní chelu xá'an kée-í, áchí-i jín táa-i. ³¹ Yúan-na te nì kachi-de jín-i: Hijo, róo chí nene ncháa-ro jín-rí. Te taká ndatíñu máa-rí suni ndatíñu máa-ró kúu. ³² Ko jínu ñú'ún sá'a-yó víko te kusí iní-yo. Chí ñani-ro yá'a, a nì jí-i núú, te nì nachaku-i. A nì naa-í núú, te nì ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni nì ka'an-ya jín cháa kásku'a jín-ya: ñn chaa kúká, nì ñava'a-de ñn mandador. Te chaa kúká-ún nì jini tu'un-de ja stívi mandador ndatíñu-de. ² Te nì kana-de xiní cháa-ún. Te nì ka'an-de jín-de: Naún tu'un kúu ja jini tu'un-ri sikí-ro. Naku'a'a cuenta tiñu ndíso-ró, chí ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te chaa mandador, nì ka'an máa-de: Ndasa sá'a-ri. Chí jito'o-ri jánchaa-de tiñu mandador nuu-rí. Nú kacha-ri ñu'un, ma kánda-ri. Nú kakan-ri caridad, xaan kúka nuu-rí. ⁴ A jini-ri ndasa sá'a-ri náva'a kivi kuánchaa-de tiñu ndíso-ri, te koo ñáyivi maní jín-rí, te kuu kivi-ri iní ve'e-i. ⁵ Te nì kana-de xiní ná ñn chaa káitau nuu jito'o-de. Te nì kachi-de jín cháa-ún: Nasaa taú-ro núu jito'o-ri, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, nì kachi-de: Uní mil litro aceite, áchí-de. Te nì kachi mandador jín-de: Ki'in lista-ro. Te jungoo yachi-ro. Te chaa-ró uu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te nì ka'an-de jín inga chaa: Te róo, nasaa taú-ro, áchí-de. Te chaa-ún, nì kachi-de: ñn ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de nì kachi-de jín cháa-ún: Ki'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xiko-ni, áchí-de. ⁸ Te jito'o-ún, nì ka'an-de jín cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chí taká se'e kuiá yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñáyivi ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-ri jín-ró: Jín xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náva'a nú nì ndi'i xu'un-ró, te naki'in-i róo kunchaa-ro iní ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chí chaa skíkuu va'a ñn tiñu vasa lúli-ni, suni skíkuu va'a-de jín tiñu ándéé. Te chaa ja xndá'ú-de jín ñn tiñu vasa lúli-ni, suni xndá'ú-de jín tiñu ándéé. ¹¹ Chí nú sikí xú'ún xndá'ú tú ní

káskíkuu va'a-ró, ndé chaa kua'a tiñu ndaa nuu-ro núsáá. ¹² Te nú tú ní káskíkuu va'a-ró jíin ndátíñu sava-ga chaa, ndéja kuá'a ndatíñu máá-ró nuu-ro núsáá. ¹³ Ni ñn mozo ma kúu kua'tíñu-de nuu úu jito'o. Chì kitì inì-de nuu ñn, te kumanì-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñn te sání'in inì-de nuu inga. Ma kúu kua'tíñu-ró núu Dios jíin núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te chaa fariseo ká'iin-de yúan, chaa too iní kákuu-de. Te nì kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te nì kasákátá-de nuu-yá. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jíin-de: Máá-ró kákuni-ro já ná káni inì ñayivi já chaa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa kaa ichi iní añú-ro. Chì tiñu kájani inì ñayivi já tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'an kúu. ¹⁶ Máá ley jíin chaa kájani tu'un Dios, nì kuu-ga onde kivi ní kii Juan. Yúan-na te nì kejá'á tú'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jíin fuerza kivi koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yachi-ga naa ándivi jíin ñuyivi, vasa já ná ñn punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé chaa skéndo-o-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, yúan ísíki ncháa-de-ña. Te chaa tanda'a jíin ñá'an ní ndoo-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúka jíin Lázaro

¹⁹ Nì io ñn chaa kúka, nì ñu'un-de sa'ma kuá'á tíndí'í jíin sá'ma tíndu'á vá'a. Te ndita'an kivi ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nì io ñn chaa ndá'ú nání-de Lázaro, nì jikan-de caridad. Kátuu-dé yuxé'é chaa kúka-ún. Te ñí-de nì kana ndi'yi. ²¹ Te kuní-de kee ndá'a chii-de jíin yúxi staa kóyo chii mesa chaa kúka-ún. Te jákoyo ti'ina te kána yuu-ti núu ndi'yi-de. ²² Te nì ji'i chaa jikán caridad-ún. Te ndajá'a ándivi, nì jaka-ya-dé kuano'on-ya jíin-de nuu Abraham. Te suni nì ji'i chaa kúka-ún, te nì yuji-de. ²³ Te chaa kúka-ún, ndó'o xaan-dé kánde-de infierno. Te nì ndakoto-de. Te onde jiká ní jiní-de nuu Abraham, te kánchaa Lázaro jíin-de. ²⁴ Yúan-na te máá chaa-ún, nì kana kó'ó-de: Táta Abraham, kundá'ú iní-ní náá, te táji-ní Lázaro ná kichindaji-de xiní ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-ná. Chì xaan jatú-ná kayú-ná nuu yáá ñu'un yá'a. Achí-de. ²⁵ Te nì kachi Abraham jíin-de: Hijo, a núku'un iní-ro já ní io kúka-ró ná nì chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú nì ta'an-de, ko vina, a nì ndundéé iní-de yá'a, te roo ndó'o-ró jíin. ²⁶ Te suni nì sá'a Dios ñn xa'va kúnú xaan, kándeé ma'ñú roo jíin rúu. Te chaa ká'iin yá'a, vasa kákuni-de ja'a-de ja-de jian, ko ma kúu, ni ma kúu ja'a máá-ró kii-ró yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an, chaa kúka-ún: Táa, jikán ta'u-ná nuu-ní, táji-ní-de ki'in-de ve'e táa-ná núsáá. ²⁸ Chì ío u'un-ga ñani-ná, te ná káni ndaa-de tu'un nuu-í, náva'a ma kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, áchí-de. ²⁹ Te nì kachi Abraham jíin-de: A káñava'a-i tutu nì chaa Moisés jíin tutú nì kachaa chaa nì jani tu'un Dios onde sáá. Yúan ná kúni so'o-i, áchí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máá-de nì kachi-de: Túu, táta Abraham, chì nú ñn chaa nì ji'i ki'in nuu-í, yúan-na te nakani iní-i jíná'an-i, áchí-de. ³¹ Ko nì kachi Abraham jíin-de: Nú tú chú'un iní-i tu'un nì jani Moisés jíin chaa nì kajani tu'un Dios, suni ma kándija kuti-í nú nachaku ñn ndi'yi ki'in nuu-í, áchí-de.

17

Siki ñayivi skivi tá'an nuu kuáchi

¹ Te nì kachi-ya jíin chaa kákuá'a jíin-yá: Tú modo te nú tú koto nchaa-i ñayivi. Ko naka ndá'ú kuu chaa skivi ñayivi-ún nuu kuáchi. ² Va'a-ga nú ní nú'ni ñn yosó sukún-dé te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar, nasu já skivi-de ñn suchí lúli yá'a nuu kuáchi.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

³ Koto va'a-ró máá-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuáchi siki-ro, kana jíin núu-dé. Te nú nì nakani iní-de, te sá'a-ró tuká'nu iní-ro núu-dé. ⁴ Te nú usia jínu ja ñn kivi ní sá'a-de kuáchi siki-ro, te nú usia jínu nakani iní-de te ka'an-de jíin-ró: Sá'a tuká'nu iní-ro núu-rí, achí-de, yúan-na te ná sá'a-ró tuká'nu iní-ro núu-dé. Achí-ya. ⁵ Te nì kaka'an chaa kákuu apóstol jíin máá Jító'o-yo: Sá'a-ní ja vá'a-ga ná kándija-ná núsáá, áchí-de. ⁶ Te nì kachi

maá Jító'o-yo jíin-de: Nú kákandíja-ró vasté ñin tí'li nátu'un ñin ndikin yuá mostaza núú, te ka'an-ro jíin núyu'ndú yá'a: Tu'un máá-ró onde jíin yó'o-ro, te nachu'un-ró máá-ró onde nuu mar, achí-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

⁷ Ndé ñin róó, ñáva'a-ró ñin mozo jítu-de jíin xndiki xí skáji-dé ri. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachi-ni-ró kúni-de: Ña'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jíin-de: Sá'a ndeyu ná kúxíni-ri. Naku'ni va'a chii-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ni ndi'i ni yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máá-ró kó'o-ró, achí-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni iní-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú ni kaskíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chí máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achí-ro. Achí-ya.

Uxi chaa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jika Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jíin iní ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñin ñuu yúan, te uxi chaa té'yu ndi'yi ni kaketa'an-de jíin-yá. Te chaa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ni kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú iní-ní náá víi, áchí-de. ¹⁴ Te ni jini Jesús nuu-dé, te ni kachi-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kája'an-de, te ni kandundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, ni jini-de ja ní nduva'a-de. Te ni naxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te ni nakuatá'ú-de nuu-yá. Te chaa-ún, chaa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kandundoo náún. Te ñin-ga-de, ndénu ká'in-de núsáa. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá chaa sijn ñuu yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kachi tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ni kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya.

Siki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te chaa fariseo, ni kajika tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, ni chaa, xí ndé'é yúan, ni jaa, chí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuu-ro ndé'é-ró ñin kivi kenda máá Sé'e chaa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachi-i kuni-ró: Nde'é yá'a kanchaa-ya, xí nde'é yúan kanchaa-ya, achí-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. ²⁴ Chí nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu onde ñin lado andívi te jáa onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁵ Ko jínu ñu'ún já xná'an-ga ndo'o xa'an-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chí nátu'un ni kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁷ Káyee-í, káji-i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ni jaa kivi já ní kivi Noé iní barco ká'nu-de. Te ni chaa sau xa'an. Te ni xnáa ndíi-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ni kuu kivi Lot. Káyee-í káji-i-i, kajaan-i káxikó-i, káchi-i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde ni jaa kivi ní kenda Lot iní ñuu Sodoma kua'an-de. Te ni kuun ñu'un jíin azufre ichi ándívi. Te ni naa ndíi ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kivi-ún, te chaa kándeé xiní vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatíñu-de ja ní ndoo iní ve'e. Te chaa kándeé onde rancho, ma náxio káva-de no'on-de. ³² Ma náa iní-ro ndasa ni ta'an ñasí'í Lot. ³³ Chi chaa jítu iní-de kaku-de chíi tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Ko chaa kuu ja siki rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jíin-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jító. Te ñin-i naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te ñin-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu chaa kuiñi-de rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te inga-de xndoo-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kúu Táta, áchí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Nuú kútúu ndíyi, yúan taka tijii, áchí-ya.

18

Tu'un yátá sikí juez jíin ñá'an viuda

¹ Te n̄i ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuítá-de jíin. ² Te n̄i kachi-ya: N̄i io ñin juez in̄i ñin ñuu. Te n̄i tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jíto-de nuu ní ñin cháa. ³ Te suni n̄i io ñin ñá'an ní kendoo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ñá'an-ún, n̄i ja'an n̄i ja'an-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña jíin-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jíin-ná jíto u'u-i náá. Achí-ña. ⁴ Ko máá juez-ún, kua'a kivi tú ní kuní-de sá'a-de. Yúan-na te n̄i nakani in̄i máá-de: Vasa tú yú'ú-ri jíto-ri Dios ni tú jíto-ri nuu ní ñin cháa, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yúan ná sá'a-ri justicia jíin-ña. Chi nú tú, te kuníni íi iní-ri sá'a-ña. ⁶ Te n̄i kachi máá Jító'o-yo: Kuni ná'ín-ró jíná'an-ró ndasa n̄i ka'an juez káñáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jíin ñayivi ní nakaji-ya náún, ja ndúú ñúú-ni káka'an ndá'ú-i jíin-yá, vasa kuéé sánda-ya já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jíin-ró ja yachí nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máá Sé'e cháa, á ni'in-yá ñayivi kákandíja nuu-yá in̄i ñuyivi yá'a xí túu, achí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jíin cháa xíní

⁹ Te suni n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin yakú cháa ká'in yúan, chi kájani in̄i-de ja cháa ndaa kákuu máá-de te kásajá'a in̄i-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an cháa n̄i kaka-de kája'an-de ve'e ii, ja kakán ta'u-dé. ñin-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xíní. ¹¹ Te cháa fariseo, n̄i kandii-de, te n̄i jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Táta Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chi tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísiki ncháa tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa cháa xíní yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha in̄i-ná. Te já'a-ná ñin ja uxí sikí táká ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ní, achí-de. ¹³ Ko cháa xíní-ún, n̄i kandii jíká-ni-de, ni tú ní kuní-de ndukani-de nuu-dé, chi n̄i kani-de jikí jíká-dé ja kúku'a in̄i-de. Te n̄i ka'an-de: Táta Dios, kundá'ú in̄i-ní náá, chi cháa ío kuachi kúu-ná, achí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jíin-ró já cháa ndá'ú yá'a, n̄i nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te n̄i janchaa-ya kuachi-de, ko ingá cháa-ún, chi túu. Chi taká cháa sáñá'nu-de máá-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúlí

¹⁵ Te n̄i chakoyo ñayivi jíin sé'e lúlí-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini-de ja súan ío, te n̄i kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máá Jesús, n̄i kana-ya xini-dé. Te n̄i ka'an-ya: Sía ná kíkoyo súchí lúlí núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chi nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñin cháa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún ñin súchí lúlí, ma kivi kuti-dé yúan, achí-ya.

Chaa kúká

¹⁸ Te ñin cháa kúñá'nu, n̄i jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñin cháa va'a ío, chi máá ñin-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un n̄i tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, achí-ya. ²¹ Te máá-de n̄i kachi-de: Taká tiñu yá'a a n̄i skíkuu-ná onde ná lúlí-ná, achí-de. ²² Te Jesús, n̄i jini so'o-ya tú'un yá'a. Te n̄i kachi-ya jíin-de: ñin-na tiñu kúmani sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máá cháa-ún, n̄i jini so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i kuxí xaan iní-de, chi kúká xaan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan n̄i kuxí xaan iní-de, te n̄i kachi-ya: Xaan ú'u kivi ñin cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga kivi ñin camello ya yiki tíkuí vásá ñin cháa kúká kivi-de in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñayivi, n̄i kajini so'o-i tu'un n̄i ka'an-ya-ún, n̄i

kaka'an-i: Te ndé chaa kaku núsáá, áchí-i. ²⁷ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ió tiñu ja má kúu sá'a ni ñin chaa. Ko Dios, chí kúu sá'a-ya taká-ni. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Náá, n̄i kaskéndo-ná taká ndatiñu-ná te káindikín-ná ní vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máá-yá n̄i kachí-ya jíin-de: Jandáa ká'an-rí jíin-ró, nú ñin chaa n̄i skéndo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñaní-de, xí ñásíí-de, xí sé'e-de ja síkí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida chaa, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, n̄i ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina chí kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká tu'un n̄i chaa chaa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá síkí máá Sé'e chaa. ³² Chí natuu-ya núu ñáyivi s̄in nación. Te sákátá-i nuu-yá. Te sá'a ndiva'a-i jíin-yá. Te tiví sí'ví-i nuu-yá. ³³ Yúan-na te nú n̄i ndí'i n̄i kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún n̄i ka'an sa'í-ya. Yúan tú ní kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jíin-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáá

³⁵ Te n̄i kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te ñin chaa kuáá, kánchaa-de yu'íchi jikán-de caridad. ³⁶ Te chaa kuáá-ún, n̄i jini so'o-de kája'a ñáyivi kája'an-i. Te n̄i jiká tu'ún-de naún kúu yúan. ³⁷ Te n̄i kakachí-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te n̄i kana kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá, n̄i kaka'an-i jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de ví'í-gá n̄i kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá víj, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i jukuiñi Jesús. Te n̄i tá'ú-yá tiñu ná kí-de nuu-yá. Te n̄i jaa-de. Te n̄i jiká tu'ún-yá-de: ⁴¹ Naún sá'a-rí jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te chaa-ún n̄i ka'an-de: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te n̄i kachí Jesús jíin-de: Kuá'an, chí n̄i kandíja-ró te yúan ní nduva'a-ró, áchí-ya. ⁴³ Te n̄i ndundijin-ni nduchi-dé. Te n̄i ndikin-de-ya, nákana jaa-de Dios. Te taká ñáyivi-ún, n̄i kajini-i nuu-dé. Te n̄i kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te n̄i kivi Jesús iní ñuu Jericó, n̄i ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu. ² Te yúan n̄i kenda-ni ñin chaa kúká, nání-de Zaqueo. Te chaa-ún kúñá'nu-de nuu taká chaa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de ndé'é-de nuu Jesús nú ndé chaa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chí kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de n̄i jakuxnúu-de. Te n̄i kaa-de xiní ñin nuyú'ndú nává'a kuní-de nuu-yá. Chí yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te n̄i jaa Jesús yúan. Te n̄i ndakoto-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yachí nuu-ró chí vina jínu ñú'ún já kéndoo-rí ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachí n̄i nuu-de. Te kúsii xáan iní-de n̄i jaka-de-ya. ⁷ Te ñáyivi-ún, n̄i kajini-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ñin chaa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo n̄i jukuiñi-de. Te n̄i kachí-de jíin máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatiñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñáyivi ndá'ú. Te nú nuu ñin chaa n̄i janchará-ná ndatiñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te n̄i kachí Jesús jíin-de: Vina te iní ve'e yá'a n̄i kaku ñin chaa núsáá, chí máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chí máá Sé'e chaa vai nándúkú-yá te nama-ya já á n̄i naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te n̄i kajini so'o ñáyivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús n̄i ka'an-ga-ya ñin tu'un yátá, chí a n̄i kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani iní-i ja vítan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yúan ní ka'an-ya: ñin chaa kúñá'nu, n̄i kenda-de kua'an jiká-de inga ñuu nává'a ni'in-dé fuerza ja t̄in-de ñuu, te chaa-de. ¹³ Te n̄i kana-de xiní uxí tá'an mozo-de, te n̄i

ja'a-de ciento ciento peso nuu ñn ñn-i. Te ñi ka'an-de jíin-i: Sátiñu jíná'an-ró nini ki'in-ri te ncha-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúu-ún-de, te ñi katájí ñn comisión kuakasú nuu-dé: Tú játa'an iní-yo já tá'ú cháa yúan tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te ñi kuu ja ní ni'in-dé fuerza ja tñn-de ñuu, te ñi ncha-de. Te ñi tá'ú-de tiñu ná kii mozo ja ní ja'a-de xu'un núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa ñi kasátiñu ñn ñn-i. ¹⁶ Te mozo ñn ñi ja-ri nuu-dé. Te ñi ka'an-i: Táta, ñi ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ñi ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máa-de ñi kachi-de jíin mozo: Ió va'a chi mozo va'a kúu-ró. Ñi skíkuu va'a-ró jíin yakú ndatiñu-ri. Vina te tá'ú-ró tiñu nuu uxí ñuu tñn-ri, áchí-de. ¹⁸ Te ñi cha-ri inga mozo te ñi ka'an: Táta, ñi ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ñi ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni ñi ka'an-de jíin mozo-ún: Róo, suni tá'ú-ró tiñu nuu u'un ñuu tñn-ri, áchí-de. ²⁰ Te ñi cha-ri inga mozo. Te ñi ka'an: Táta, yá'a ió ciento peso-ní, chi ñi chiva'a-ná iní ñn pañito. ²¹ Chi ñi yu'ú-ná ñi jito-ná níi ja cháa xa-ri iní kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te ñi kachi-de jíin-i: Mozo káñáa kúu-ró, te jíin tú'un ñi kenda yu'u-ro jian, náku-xndí-ri siki-ro. Chi a jiní-ro já cháa xa-ri iní kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-ri, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáa, naja tú ní ja'a-ró xu'un-ri no'on banco núu. Te nuu ncha-ri te nandakan-ri xu'un-ri onde jíin sé'e xu'un núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ñi kachi-de jíin sava-ga ñayivi ká'jin yani nuu-dé: Kuancha-ri ciento peso jian núu-í, te kuá'a-ró núu mozo náva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máa ñayivi, ñi kaka'an jíin-de: Táta, a náva'a-i mil peso xa-ri, áchí. ²⁶ Te ñi ka'an tuku máa cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, cha-ri ja á náva'a, te kii-ga nuu-dé, te cha-ri ja tú náva'a, va-ri ja á náva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni cha-ri kájito u'u ruu, ja tú ní káku-ri-de ja tá'ú-ri tiñu nuu-dé, kuáki'in-de ná kíkoyo-de nuu-ri yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús iní ñuu Jerusalén

²⁸ Te ñi ndí-i ñi ka'an-ya tú'un yá'a. Te ñi jakuxnúu-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jíin ñuu Betania, ñi ja-ri ñn yuku nání yuku Olivos. Te ñi táji-yá u-ri cha-ri káskuá'a jíin-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kánde-ri lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti, ja ní ñn cha-ri té koso-ga-de-ti. Te ndáji-ró-ti. Te kii-ró jíin-ti. ³¹ Te nú ndé cha-ri ká'an jíin-ró, naja kándáji-ró-ti, achi-de, te ka'an-ro jíin-de: Máa Jító'o-yo jinu nú'ún-yá-ti, achi-ro, áchí-ya. ³² Te kája'an cha-ri ñi táji-yá-ún te ñi kani'in-dé-ti nátu'un ñi ka'an-ya jíin-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te ñi kaka'an jito'o-ti jíin-de: Naja kándáji-ró burro-ri, áchí-de. ³⁴ Te máa-de, ñi kaka'an-de: Chi máa Jító'o-yo jinu nú'ún-yá-ti, áchí-de. ³⁵ Te ñi chakoyo-de jíin-ti nuu Jesús. Te ñi kaxndé-de tikachi-de siki burro-ún. Te ñi kaska-de Jesús siki-ti yoso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ñi kajakin-de tikachi-de iní ichi. ³⁷ Te nini káku-ri-ya ñuu Jerusalén ja kákuun-ya yuku Olivos, te taká cha-ri káskuá'a jíin-yá, kánakana ja-de Dios siki taká tiñu ná'nu ja ní kajini-de ñi sá'a-ya. ³⁸ Te káka'an-de: Ná nákana ja-yó Rey yá'a chi ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios. Chi vinda-ri vinené ió onde andívi, te suni luu ná'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava cha-ri fariseo ká'jin ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, ñi kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ní nuu cháa káskuá'a jíin-ní, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. ⁴⁰ Te máa Jesús ñi ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú cha-ri yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'o taká yuu, áchí-ya. ⁴¹ Te ñi kuyani-ya. Te ñi jini-ya núu ñuu-ún. Te ñi nde'e-ya siki ñuu-ún. ⁴² Te ñi ka'an-ya: Aa, xa-ri va'a nú ní jiní máa-ró ndasa va-ri tu'un vinda-ri vinené núu. Ko vina chi a yisá'í te ma' kuní-ro núu. ⁴³ Chi ja-ri kivi, ja cháa kájito u'u róo kuíko ndúu nini-dé róo. Te taká lado kasú-de róo. Te nataan ní'in-de róo. ⁴⁴ Te stuncháa-de róo nuu nú'un onde jíin sé'e-ró já káxiukú-i iní-ro. Te ma' skéndo-de yuu koso tá'an siki yuu, chi tú ní jiní-ro já ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te ñi kivi Jesús iní ve'e-ri. Te ñi keja'a-yá kíni'in-ya ñayivi kájaan káxi-ri in-i iní ve'e-ri-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te ñi ka'an-ya jíin-i: Á tú

yóso núu tutú: Ve'e-ri, chi ve'e nuu kájikan ta'u kúu, ko máá-ró, a n̄i kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i'ná, áchí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un in̄i ve'e īi. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa kákuñá'nu in̄i ñuu-ún, n̄i kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jíin-yá, chi ndivii ñáyivi, n̄i kakee nuu-í ká'jin-i kájini ná'ín-i tu'un ká'an-ya.

20

Siki tíñu ndiso Jesús

¹ Te ñin kivi jíin stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi in̄i ve'e īi, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii, n̄i jakoyo-de nuu-yá. ² Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, áchí-de. ³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaká tu'ún-rí róó ñin tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa n̄i tá'ú tíñu, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te n̄i kandatu'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. ⁶ Te nú ka'an-yo já cháa n̄i tá'ú tíñu, te ndivii ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-yo. Chi kájani ndija in̄i-i ja cháa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ⁷ Te n̄i kaka'an-de ja tú kájini-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itú uva

⁹ Te n̄i keja'á-yá n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: ñin chaa n̄i nachu'un-de ñin itú uva. Te n̄i xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te n̄i kee-de kua'an jíká-de ja ná'an xaan. ¹⁰ Te ñin kivi n̄i táji-de ñin mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko chaa kásatiñu-ún, n̄i kastují-dé mozo. Te n̄i kakiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, n̄i natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni n̄i kastují-dé mozo-ún, te n̄i kasákátá-de jíin-i te n̄i kakiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún n̄i natáji tuku-de mozo un̄i-de kua'an. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni n̄i kastují-dé mozo-ún. Te n̄i kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an máa jito'o itú uva: Ndasa sá'a-ri. Ná táji-rí se'e-ri ja kúndá'ú in̄i-ri-i. Sanaa te koo ja jíin-ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máa cháa kásatiñu-ún, n̄i kajini-de nuu-í. Te n̄i kandatu'ún máa-de: Suchí yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ka'ni-yo-í náva'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i kakiñi'in-de-i ichi yátá itú uva. Te n̄i kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máa jito'o itú uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé chaa kásatiñu-ún. Te ku'a-de itú uva nuu inga chaa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kájini so'o-i tu'un yá'a, te n̄i kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máa-yá n̄i nde'é-yá nuu-í te n̄i ka'an-ya: Núsáa te ñun kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi chaa kachutá'an, ya'á kúu máa yúu ndiso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máa yúu-ún, te kukuáchi-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu n̄i kandúkú-de modo ñin-de-ya máa hora-ún. Chi n̄i kajuku'un in̄i-de ja siki máa-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñáyivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-yá. Te n̄i katáji-de sava chaa ja kóto yu'u-dé-ya. Te chaa-ún, kaka'an-de ja cháa ndaa kákuu-de, náva'a ñin yátá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, chaa tá'ú tíñu yúan, kákuñi-de. ²¹ Te chaa-ún, n̄i kajika tu'ún-de-ya: Maestro, kájini-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jito taká ñáyivi, chi sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu ku'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máa-yá, n̄i jini-ya já xndá'ú-de-ya kákuñi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xú'ún jíin ná ndé'é-ri. Ndé chaa kúu chaa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te n̄i kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios

nuu Dios núsáá, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu t̄in yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jíto nuu ñáyivi. Te n̄i k̄anaa iní-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndiyi

²⁷ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku chaá saduceo. Te chaá-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés n̄i chaá-de tutu n̄i ndoo jíin-yó: Nú ñani ñn chaá kuu-de, te ío ñasíí-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasíí-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, n̄i ka'io usia ñani. Te chaá núú, n̄i tanda'a-dé. Te n̄i jíi-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te chaá uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jíi-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³¹ Te chaá un̄i n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jíi tuku-de. Te ndí'usiá-de suni súan. Te n̄i kajii-de. Te tú kuti ní ñn se'e ní káxndoo-de. ³² Te onde sandíí-ña te suni n̄i jíi máá ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñn-de kuu-ña ñasíí-de núsáá. Ch̄i ndí'usiá-de n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin-de: Se'e ñáyivi yá'a, ch̄i kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko ío ñáyivi já jáni in̄i Dios ja ñáyivi vá'a kúu-i. Te ñáyivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i. Ch̄i ñn núú-ni kákuu-i jíin ndájá'a ándíví, te suni se'e Dios kákuu-i, ch̄i a n̄i nachaku-i. ³⁷ Te siki ndiyi ja náchaku, suni ñn-ni tu'un n̄i stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yuku. Ch̄i n̄i skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíin Dios Jacob. ³⁸ Ch̄i Dios, nasu Dios ñáyivi ní kajii kúu-ya, ch̄i sua Dios ñáyivi káichaku kúu-ya. Ch̄i nuu máá-yá káichaku taká ñáyivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku chaá káchaa tutu, n̄i kaka'an-de: Va'a-ni n̄i ka'an-ní Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Siki Cristo, Se'e David

⁴¹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja káka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Ch̄i máá David n̄i ka'an-de nuu tutú Salmo: Máá Tatá Dios n̄i ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñáyivi kájito u'u róo kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máá David: Jító'o n̄i ka'an-de jíin-yá: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁵ Te kánchaá-ya má'ñú taká ñáyivi. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁶ Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu, ch̄i kákuu-de káka-de jíin sú'nu káni. Te kákuu-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. Te silla jíin-ún ondé xini mesa in̄i ve'e sinagoga, jíin silla xini mesa nuu ío xini kákuu-de. ⁴⁷ Te suni chaá yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájikān ta'u ná'an-de. Chaá yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

¹ Te n̄i ndakoto-ya, te n̄i jini-ya núu ñáyivi kúká káchu'un-i xu'ún iní janu. ² Te n̄i jini-ya núu ñn ña'an viuda ja ní kendo ndá'ú íi-ña, te n̄i chu'un-ña úu xu'ún yíkin náa iní janu-ún. ³ Te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kendo ndá'ú yá'a, n̄i chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Ch̄i taká-i, n̄i káchu'un-i ja ní ndendoso siki-í n̄i kasoko-í nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña ko n̄i chu'un ndi'i-ña já kúchaku-ña jíin, áchí-ya.

Naún tuni koo kivi jinu ñuyivi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa n̄i nduloo jíin yúu lúu jíin ofrenda. Te n̄i ka'an-ya: ⁶ Taká ndatíñu ja kánde'é-ró yá'a, chaá ñn kivi já má kútá'an-ga ni ñn yuu, ch̄i ndi'i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te n̄i kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kuyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró náva'a tú xndá'ú ni ñn-i róo. Ch̄i kikoyo kua'a ñáyivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máá-rí kúu l'a-ún. A n̄i chaá kivi-ún, achi-i. Ko ma kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te nú n̄i kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñáyivi, te ma yú'ú-ro, ch̄i kánúú já

xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko mā ndí'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndonga nación siki nación te ñuu siki ñuu. ¹¹ Te taan xaan. Te yá'a yúan koo tamā jíin kué'e xaan. Te koo tuni ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róó te katín-i róó. Te nastúu-i róó in̄i ve'e sinagoga jíin in̄i vekaa, kinchaka-i róó nuu rey jíin núu gobernador ja siki rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáa te ná kúnda in̄i-ro ja má nákani in̄i-ro ndasa xndió káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chi ruu, kua'a-ri ñn yu'u jíin tú'un ndíchi núu-ro, náva'a cháa kájito u'u róó, mā kúu ka'an-de siki-ro ni mā kúu kundéé-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñayivi kájin̄i tá'an-ró jíin, nastúu-i róó. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. ¹⁸ Ko ni ñn ixi xiní-ro mā náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandéé in̄i-ro te kuchaku añú-ro. ²⁰ Ko nú n̄i kajin̄i-ro ja ní kajikó ndúu soldado yata ñúu Jerusalén, yúan-na te juku'un in̄i-ro ja á yani naa ñúu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivi káxiukú in̄i ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. Te ñayivi ká'jin̄i mā'ñú ñúu-ún, kuxio-i kí'in-i. Te ñayivi ká'jin̄i onde rancho, mā ndívi-i in̄i ñuu. ²² Chi kivi yúan kuu kivi nánin̄i tá'an Dios jíin-i, náva'a náskíkuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chi kii tundó'o xaan siki ñúyivi. Te kit̄i in̄i Dios jíin ñayivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kingoyo-i preso onde taká nación. Te ñayivi s̄in nación, kuañu-i siki ñúu Jerusalén onde jinu kivi ñayivi s̄in nación. ²⁵ Yúan-na te koo tuni nuu ndíkandii jíin núu yóo jíin núu tíñuú xiní. Te kii tundó'o siki taká ñayivi ñúyivi yá'a. Te yu'ú ñayivi ja ní'in mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xáan sáva cháa ja káyu'ú-de, chi káindatu-de cháa tundó'o yá'a siki ní ñúyivi. Te taká fuerza andívi, ndí'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kun̄i-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya núu ñn viko nu'ún, jíin fuerza ja ndúñá'nu xaan-yá. ²⁸ Te nú a n̄i kejá'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xiní-ro te ndakoto-ró, chi a yani nama-ya róó, áchí-ya jíin-de. ²⁹ Te suni n̄i ka'an-ya ñn tu'un yátá jíin-de: Nde'é yúnu mérkexe, jíin taká-ga yunu. ³⁰ Nú n̄i kajin̄i-ro ja ní kejá'á nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te káju'ún in̄i-ro ja á yani ncháa viko sáú. ³¹ Suni súan máa-ró, nú n̄i kajin̄i-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kun̄i-ro ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñayivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Andívi jíin ñúyivi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi mā náa. ³⁴ Koto-ró máa-ró náva'a mā kutéñu añú-ro jíin ja kée ndási-ró xí ja kóo nájin̄i-ró. Te mā kutéñu-ró jíin ndátíñu kuchaku-ro, chi sanaa te cháa-ni kivi-ún siki-ro. ³⁵ Chi natu'un ñn xeyu, súan jin̄u siki taká ñayivi káxiukú ní ñúyivi yá'a. ³⁶ Núsáa te kundito-ró taká kivi, te kakan ta'u-ro náva'a kuu kaku-ró núu taká tundó'o ja kí-ún, te kundij-ro núu máa Sé'e cháa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kivi ní stá'an-ya tú'un in̄i ve'e īi. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos. Te yúan n̄i ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an chákoyo-i nuu-yá in̄i ve'e īi, náva'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

¹ Yúan-na te n̄i kuyani viko kóo statilá tú yí'i yujan ía, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa káchaa tutu, n̄i kandúkú sá'í-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi. ³ Te n̄i kivi Satanás in̄i Judas, cháa nání Iscariote, ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de. ⁴ Te cháa-ún, n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i ndatu'ún-de jíin sutu ñá'nu jíin cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máa cháa-ún n̄i kakusi in̄i-de. Te n̄i kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te n̄i jat̄u'un Judas. Te n̄i ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutu jíná'an náva'a tú kuva ñayivi.

Viko lélu Pascua

7 Te ni jaa viko koo statilá tú yí'i yujan íá. Te máá kivi-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélú Pascua. 8 Te ni táji-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, áchí-ya. 9 Te ni kaka'an-de jín-yá: Ndénu kuni-ní sátu'a-ná, áchí-de. 10 Te ni kachi-ya jín-de: Kuni so'o, nú a ni jaa-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jín ñn cháa ndiso ñn kiyi nducha. Kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de onde iní ve'e nuu ndívi-de. 11 Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro jín-ní: Ndénu ío ñn ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achi-ro. 12 Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. 13 Te kaja'an-de. Te ni kani'in-dé nátu'un ni ka'an-ya jín-de. Te ni kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. 14 Te ni jaa hora-ún, te ni jungoo-ya núu mesa. Te suni ni kajungoo apóstol-ya jín-yá. 15 Te ni kachi-ya jín-de: Xaan kúu iní-ri kee-rí lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. 16 Chi kástu'ún-rí nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. 17 Te ni ki'in-ya ñn taza. Te ni jikan ta'u-yá, te ni ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. 18 Chi ká'an-ri jín-ró já ondé vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 19 Te ni ki'in-ya stáa. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja sikí róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró já núku'un iní-ro rúu. 20 Suni súan ni sá'a-ya jín taza, nuu ní ndí'i ni kuxíni-ya. Te ni ka'an-ya: Taza yá'a kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ni jati ja sikí róo jíná'an-ró. 21 Ko ndé'é-ró já cháa nastúu ruu, káncha-de jín-rí nuu mesa yá'a. 22 Chi jandáa, máá Sé'e cháa ki'in-ya íchi já ní sánda Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu I'a-ún, áchí-ya. 23 Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá, ni kakejá'á-de kájika tu'ún tá'an máá-de, nú ndé ñn-de kúu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

24 Te ni kakejá'á-de kástátá'an máá-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. 25 Yúan-na te máá-yá ni ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu taká ñayivi kátá'ú téyíi-de tiñu. Te cháa kákuñá'nu nuu máá-i, cháa kásá'a va'a káskúnání-i-de. 26 Ko sikí róo jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un cháa súchí-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un cháa játíñu nuu tá'an-ró. 27 Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yée stáa núu mesa, xí cháa játíñu. Nasu cháa ja yée stáa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un cháa játíñu kúu-ri nuu-ro. 28 Ko máá-ró jíná'an-ró, ni ka'jin-ró jín-rí vasa kájito ncha-i ruu. 29 Te nátu'un ni ja'a Táa-ri ñn ñuu ja tá'ú-rí tiñu nuu, suni súan kua'a-ri nuu-ro. 30 Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-rí iní ñuu nuu tá'ú-rí tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

31 Te suni ni ka'an máá Jíto'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi ni jikan Satanás róo jíná'an-ró ja síjin-ún róo nátu'un trigo. 32 Ko ni jikan ta'u-rí ja kúu róo náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a ni naxíó káva iní-ro, te ná síyija-ró taká ñani-ro. Achí-ya. 33 Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, a kándii tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te kuu-yo, áchí-de. 34 Te ni ka'an-ya: Pedro, áchí-ri jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te uní jínu ka'an-ro já tú jini kuti-ro rúu, áchí-ya. 35 Yúan-na te ni jika tu'ún-yá-de: Ná ni táji-rí róo ni kaja'an-ro já tú ní kándiso-ró ñúnu, ni bolsa, ni tú ní káyí'i-ró ndiján, á ni kumaní ñn ndatíñu nuu-ro náún, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ni ñn, áchí-de. 36 Te ni ka'an-ya jín-de: Ko vina, cháa náva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te cháa ja tú naún náva'a-de, ná xíkó-de tikachí-de te ná kuáan-de ñn machete. 37 Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúu skíkuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa ñáá ni skétá'an-de-ya, áchí. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skíkuu ná'ín, áchí-ya. 38 Yúan-na te ni kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, áchí-ya.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³⁹ Te n̄i kenda-ya. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, suni kája'an-de jíin-yá. ⁴⁰ Te nuu ní jaá-ya yúan, te n̄i kachi-ya jíin-de: Kakan ta'u jíná'an-ró náva'a tú koto nchaá-i róó, áchí-ya. ⁴¹ Te n̄i kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un in̄n nuu skánda yuu. Te n̄i jukuiñi jíití-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú jata'an in̄i-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máa-ná, chi ja kuní máa-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te n̄i kenda in̄n ndajá'a ándiví ní jaá nuu-yá. Te n̄i ka'an in̄n tu'un ndéé iní jíin-yá. ⁴⁴ Te n̄i ndukuí'a xaan iní-ya. Te n̄i ndúkú ndéé téyíí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te n̄i kana tañi-yá ja ní too onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu ñiñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuiñi-ya já ní ndi'i n̄i jikan ta'u-yá, te n̄i najaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jini-ya já kákixi-de, chi kándukuí'a in̄i-de. ⁴⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja kákixi-ro. Ndukoo, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto nchaá-i róó, áchí-ya.

Ja ní kakat̄in-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te n̄i jakoyo kua'a ñáyivi. Te in̄n cháa nání Judas, in̄n tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu ñáyivi-ún n̄i jaá-de. Te n̄i kandita-de nuu Jesús ja tíyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Judas, tíyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máa Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'in jíin Jesús, n̄i kajini-de ndasa kuakuu. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá. Táta, stují-yo-dé jíin machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te in̄n máa cháa-ún, n̄i stují-ní-de in̄n mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te n̄i kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te n̄i ké'é-yá so'o mozo-ún, te n̄i nasáva-a-ya. ⁵² Te n̄i ka'an Jesús jíin sutú ñá'nu-ún jíin cháa kákuu jefe in̄i ve'e i jíin cháa n̄i kayii, ja ní chakoyo-de sikí-yá: Nátu'un sikí in̄n cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu náún. ⁵³ Ndita'an kiví ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e i te tú ní kakat̄in-ró rúu. Ko ya'á kúu hora máa-ró jíin fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁵⁴ Te n̄i kakat̄in-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te n̄i kaskívi-de-ya iní ve'e sutú ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñáyivi, n̄i kanastá'an-i in̄n ñu'un yata vé'e-ún. Te n̄i kanakuíko ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni n̄i jungoo-de jíin ñáyivi-ún. ⁵⁶ Te in̄n ña'an jatiñu in̄i ve'e-ún, n̄i jini-ña núu-dé ja kánchaá-de yuñú'un yúan. Te n̄i nde'é vá'a-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña: Te cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní játu'un-de: Nána, na tú jiní-ná cháa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te n̄i kunúu in̄n tílí-ga. Te n̄i jini tuku inga-de nuu Pedro te n̄i ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te n̄i ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-ri, achí-de. ⁵⁹ Te nátu'un in̄n hora-ga te n̄i kachi inga-de: Jandáa ja cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún, chi cháa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te n̄i ka'an Pedro: Hombre, tú jiní kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te nini súan ká'an-de, te n̄i kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te n̄i xío kóto máa Jító'o-yo. Te n̄i nde'é-yá nuu Pedro. Te n̄i nuku'un in̄i-de tu'un n̄i ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ondé ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya. ⁶² Te n̄i kenda Pedro kua'an-de. Te n̄i nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-ya

⁶³ Te taká cháa kándito Jesús, n̄i kasákátá-de nuu-yá. Te n̄i kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te n̄i kajasu-de nuu-yá. Te n̄i kastují-dé nuu-yá. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé cháa n̄i stují róó, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un n̄i kaka'an-de sikí-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jíin-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te n̄i kanataká cháa n̄i kayii, jíin sutú ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, n̄i kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te n̄i kaka'an-de: Máa-ró kúu máa Cristo, náún. Kachi nuu-rí, áchí-de. Te n̄i kachi-ya jíin-de: Vasa ná kachí-ri nuu-ro, te ni ma

kándija kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-ri róó, te ma xndió káni-ró tú'un nuu-rí. Te ni ma sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máá Sé'e chaá kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndi'i-de, ni kajika tu'ún-de-ya: Núsáá te máá-ró kúu Se'e Dios náún, áchí-de. Te ni kachí-ya jíin-de: Máá-ró káka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te ni kaka'an-de: Naún níni kúni so'o-ga-yo ká'an inga chaá núsáá, chí jíin yú'u máá-de ni kajini so'o-yó vína, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te ni kandonda ndi'i-de ni kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te ni kejá'á-de kásátú'ún-de sikí-yá: Chaá yá'a ni kani'in-ná-de ja sáká núu-de xiní ñáyivi ñúu-yo. Te tú já'a-de tu'un kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César. Te ká'an-de ja máá-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, ni jiká tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. Te máá-yá ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni kachí Pilato jíin táká sutu ñá'nu jíin ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñin kuachi ní'in-rí sikí cháa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máá cháa-ún, ví'í-gá ni kaka'an-de: Xaan kúvaa ñáyivi sá'a-de jíin tú'un stá'an-de níi ñúu Judea, ni kejá'á-de onde ñuu Galilea te ni kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te ni jiká tu'ún-de nú chaá ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un ini-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te ni tájí-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chí kivi-ún suni kánde Herodes ini ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jini Herodes nuu Jesús, ni kusii xáan iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chí ni jini tu'ún-de kua'a tú'un sikí-yá. Te ñúkuu ini-de ja sá'a-ya ñin tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan ní xndichí-de-ya. Ko tú ni ñin tu'ún ní xndió káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jíin táká chaá káchaa tutu, ká'in-de yúan, kásátú'ún téyíi-ga-de sikí-yá. ¹¹ Yúan-na te Herodes jíin soldado-de, ni kasándiva'a-de jíin-yá. Te ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni chu'un-de-ya ñin sa'ma tíndu'á. Te ni natájí tuku-de-ya kuáno'on-yá nuu Pilato. ¹² Te suni máá kivi-ún, ni kanakuni maní tá'an Herodes jíin Pilato, chí aná'an chí kájito u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ni kana Pilato xiní táká sutu ñá'nu, jíin táká chaá kákuu jefe jíin táká ñáyivi. Te ni kandutútú-i. ¹⁴ Te ni ka'an-de jíin-i: Ni kákinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xiní ñáyivi, áchí-ro. Te vina a ni xndichí-ri-de jíto nuu máá-ró. Te tú ni ñin kuachi ní ní'in-rí sikí-dé nátu'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chí ni tájí-rí-de ni ja'an-de yúan. Te tú ni ñin kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáá te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. ¹⁷ Chí ndita'an viko-ún kánúú já sía-de ñin preso. ¹⁸ Ko taká ñáyivi kuá'a-ún, ñin núu-ni ni kákana jaa-i: Ka'ni-ní chaá yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndón-da-de-i ni kanakuatá'an máá-i, te ni ja'ni-dé ñin ndiyi. ²⁰ Te ni ka'an tuku Pilato jíin-i, chí sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máá-i ni kákana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jiká cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. ²² Te ni ka'an tuku-de jíin-i vuelta uní: Te naún kuachi ni sá'a chaá yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni ñin kuachi sikí-dé ja kúu-de. Núsáá te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko ñin jínu-ni ni kákana jaa ñáyivi-ún, ni kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máá-i jíin táká sutu ñá'nu, ni kákana jaa téyíi-i. Te yúan ní kundéé-i jíin Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, ni sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te ni sía Pilato chaá ni kánde vekaa sikí já ní xndón-da-de-i ni kanakuatá'an máá-i te ni ja'ni-dé ndiyi. Chí súan ni kajikan

ñayivi-ún. Te ni nakua'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu ini máa-i jín-yá. ²⁶ Te ni kákiñi'in-i-ya. Te ni kákatñin-i ñn cháa nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te ni kachaa-i cruz siki-dé. Te ndíso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñayivi jín ñá'an, ni kandikin-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jíkó'ó-ña já'a-yá. ²⁸ Ko máa Jesús, ni xió kóto-ya núu-ñá. Te ni ka'an-ya jín-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro já'a-rí. Nde'e ja'a máa-ró jín já'a sé'e-ró jíná'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró, chi cháa kivi já ká'an-i: Xáán ndatu ña'an numá, jín já tú ní skáku se'e, jín já tú ní skáxin-í, achi-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi jín táka yuku: Nduá siki-rí jíná'an-ri. Te suni jín táka tinduu: Kasu siki-rí jíná'an-ri, achi-i. ³¹ Chi nú jín yúnu yí'í kásá'a-de tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jín yúnu íchí núsáa, áchí-ya. ³² Te suni ni io uu cháa ká'io kuachi ká'a-an-de jín-yá ja kúu-de. ³³ Te ni jakoyo-i jín-yá tinduu nání yíki xiní, te yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i ndendúu cháa ká'io kuachi-ún, ñn-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu ini-ní nuu-í, chi tú kájiní-i naún kásá'a-i, áchí-ya. Te ni kandátá-i sa'ma-yá, ni kasá'a-i ñn apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'é-i nuu-yá. Te cháa kákuñá'nu, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de. Ná nama-de máa-de, te nú Cristo I'a ni kaji Dios kúu-de, áchí-de. ³⁶ Te soldado, suni ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni káandita-de nuu-yá. Te ká'a-a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jín-yá: Nú máa-ró kúu rey ñayivi judío, te ná nama-ró máa-ró, áchí-de. ³⁸ Te suni ni io ñn tutu yoso siki-yá jín yú'u griego, jín latín, jín hebreo: Ya'á kúu Rey ñayivi judío, áchí. ³⁹ Te ñn máa cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, ni ka'an ndiva'a-de jín-yá: Nú máa-ró kúu Cristo, te ná nama-ró máa-ró te suni nama-ró rúu jíná'an-ri núsáa, áchí-de. ⁴⁰ Ko inga-de, ni ka'an xaan-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jínú'ún-ró núu Dios naún, chi ñn núu-ni tá'nu ndatu-ro jín-yá. ⁴¹ Chi máa-yó, jandáa vatu-ni ndó'o-yó yá'a, chi súan kúta'u-yo táka tiñu ni sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ni ñn kuachi ní sá'a-ya, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an-de jín Jesús: Nuku'un ini-ní náa nú ni najaa-ní ini ñuu nuu tá'ú-ní tiñu, áchí-de. ⁴³ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja vína te kunchaa-ro jín-rí nuu jardín andiví, áchí-ya. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te ni kuxkí'vi ní núu ñú'un onde ka'uní. ⁴⁵ Te ni kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa ini ve'e ij, ni ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an jaa Jesús: Táa, ini nda'a-ní náku'a-ná añú-ná, áchí-ya. Te súan ni ka'an-ya, te ni jii-ni-ya. ⁴⁷ Te cháa capitán, nuu ní jini-de ja súan ni kuu, te ni nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñn cháa ndaa ni kuu-de, áchí-de. ⁴⁸ Te ndivii ñayivi ká'jin yúan, ni kájiní-i ja súan ni kuu. Te ni kanaxió káva-i kákani-i jiki jiká-í ká'a-an-i. ⁴⁹ Ko táka cháa kájiní tá'an jín-yá, jín táka ña'an kándikin-ña-yá onde ñuu Galilea, ká'jin jiká-ña kánde'é-ña táka tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te ni io ñn cháa nání José, cháa vá'a cháa ndaa kúu-de. Te suni ñn cháa junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní játa'an ini-de tu'un ni kandatu'ún junta-ún ni tiñu ni kasánda-ún. Te ñuu Arimatea ini ñuu Judea ncháa-de. Te ñúkuu ini-de koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Cháa yá'a, ni jaa-de nuu Pilato. Te ni jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te ni janchaa-de-ya. Te ni chisúkun-dé-ya jín ñn sa'ma kuítá. Te ni chindee-de-ya ini ve'e añú ja ní jacha jiká ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. ⁵⁴ Te kivi xían-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin kivi ndétatú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jín-yá onde ñuu Galilea, káindikín-ña José kua'an-ña jín-de. Te ni kájiní-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te ni kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te ni kasátu'a-ña jí'o jín perfume, te ni kandétatú-ña kivi ndétatú-ún, nátu'un ni tá'ú tiñu ley.

1 Te tíkuáán-na kivi ñin semana ni jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'á-ña táká jì'o ni kasátu'a-ña. Te suni kája'an sava-ga ña'an jíin-ña. 2 Te ni kajini-ña já ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. 3 Te ni kivi koyo-ña. Te tú ní kájiní-ña yiki kúñu máá Jító'o-yo Jesús. 4 Te nini kákuñáá ini-ña já súan ni kajini-ña, te uu chaá káñu'un sa'ma kujín kándii ncháa, ni kajukuiñi-ni-de xiin-ña. 5 Te ni kayu'ú-ña. Te ni kajaxin-ña núu-ña nuu ñú'un. Te ni kaka'an chaá-ún jíin-ña: Naja sá ma'ñú ndíyi kánandúkú-ró I'a chakú. 6 Túu-ya yá'a, chi a ni nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa ni ka'an-ya jíin-ró ná ni kándeeg-a-ya ondé ñuu Galilea núu. 7 Chi ni ka'an-ya: Jínu ñú'ún já máá Sé'e chaá natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi, te kuu-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. 8 Yúan-na te ni kanuku'un ini-ña tú'un ni ka'an-ya jíin-ña. 9 Te ni kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te ni kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxi ñin-de jíin táká nuu sáva-ga-de. 10 Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jíin Juana, jíin ingá María náa Jacobo, jíin sáva-ga-ña. 11 Ko máá apóstol, kájani ini-de ja tú'un tá'an tachí káka'an-ña. Te tú ní káandíja-de. 12 Te ni ndukuiñi-ni Pedro. Te ni jinu-de kua'an-de onde yaú kava-ún. Te ni jukuíta ndee-de. Te ni jini-de ja sá'ma kuítá-ún kánda-a-ña máá. Te ni kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni ini-de ñún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jíin uu-de

13 Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi ñin ñuu nání Emaús ja ncháa nátu'un uxi kilómetro yósava jíin ñuu Jerusalén. 14 Te kándatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. 15 Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, ni jaa-ya yatá-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jíin-de. 16 Ko nátu'un ndasú nduchi-dé náva'a ma nákuñi-de-ya. 17 Te ni ka'an-ya jíin-de: Naún tu'un kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kándukuí'a ini-ro, áchí-ya. 18 Te ñin-de ja nání-de Cleofas, ni ka'an-de jíin-yá: Á sá ní chaá-ni ini ñuu Jerusalén, te máá ñin-ni ní tú jini-ni taká tiñu ja ní kuu ini ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. 19 Te ni jika tu'ún-yá-de: Te naún ní io, áchí-ya. Te máá-de ni kaka'an-de jíin-yá: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, chaá ni jani tu'un Dios te ni sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jíin fuerza ni jani-de tu'un jító nuu Dios jíin núu táká ñayivi. 20 Te sutu ñá'nu jíin cháa kákuñá'nu nuu-yo, ni kanastuu yuán-de. Te ni kanakuxndíi siki-dé ja ná kuu-de. Te ni kaja'ni-ún-de jiká cruz. 21 Ko máá-ná jíná'an-ná, ni kañukuu ini-ná ja máá-de kuu chaá ja náma ñuu Israel núu. Te ni ndí'i taká tiñu yá'a, te vina ni kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. 22 Ko sava ñasí'í ío jíin-ná jíná'an-ná, suni ni kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xaan ní jangoyo-ña yaú kava-ún. 23 Te tú ní kánani'in-ña yiki kúñu-de. Te ni chakoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándiví núu-ña. Te ni kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. 24 Te ni kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te ni kajini-de nátu'un ni kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kájiní kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. 25 Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Chaá xini ñáá kákuu-ró. Xaan úun ini añú-ro já kándíja-ró táká tu'un ni kaka'an chaá ni kájani tu'un Dios. 26 Á tú kánúú já ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vasa ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. 27 Te ni kejá'á-yá onde tu'un Moisés jíin tú'un chaá ni kájani tu'un Dios, te ni jani káji-yá taká tu'un tutu ii núu-dé ja ká'an tu'un máá-yá. 28 Te ni kakuyani-de rancho nuu kája'an-de-ún. Te máá-yá ni sá'a-ya nátu'un ki'in jiká-ga-ya. 29 Ko máá-de ni kastétuu-de-ya, ni kaka'an-de jíin-yá: Kendoo-ni jíin-ná, chi a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te ni kivi-ya já kéndoo-ya jíin-de. 30 Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te ni ki'in-ya staa-ún, te ni jikan ta'u-yá. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. 31 Yúan-na te nátu'un ni kananuña nduchi-dé. Te ni kanakuñi-de-ya. Ko ii-ni ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya. 32 Yúan-na te ni kaka'an máá-de: Jandaa ja ní tá'u'u ini añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu ii núu-yo. 33 Te suni hora-ún ni kándukuñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yúan ni kanaketá'an-de jíin uxi ñin-ga chaá-ún ká'in tútu-de jíin sáva-ga tá'an-de. 34 Te ni kaka'an-de: Jandaa jakúti a

n̄i nachaku máá Jító'o-yo. Te a n̄i ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúú cháa-ún, n̄i kakastu'ún-de ndasa n̄i kaketá'an-de jíin-yá ichi-ún. Te ndasa n̄i kanakuni-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya stáa. ³⁶ Te nini kándatu'ún-de tu'un yá'a, te n̄i jukuiñi-ni máá-yá sava ma'ñú-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kúkuí'a in̄i-ro jíiná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máá-de, n̄i kayu'ú-de. Te n̄i kandakoto io-de. Te kájani in̄i-de ja ñin añú kúu-ya. ³⁸ Ko máá-yá n̄i kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja súan kájani in̄i-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuni-ro já máá-rí kúu. T̄in ruu te kuni-ro, chí ñin añú tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró já ñáva'a máá-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te n̄i kuu n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusiñ xáan iní-de, ko tú ní kákandija va'a-de. Te yuán ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te n̄i kaja'a-de ñin tiyáká táú núu-yá, jíin ñin yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te n̄i ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu taká tu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró ná n̄i kanchaa-ri jíin-ró sáa, ja kánúú skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te n̄i juña-ya já jiní tuni-de jíiná'an-de, náva'a kuu juku'un in̄i-de tu'un ká'an tutu ij. ⁴⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu taká ñayivi já ná nákan in̄i-i, náva'a koo tuká'nu in̄i-ya núu taká kuachi-i. Te kejá'á tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'in. ⁴⁸ Máá-ró kákuu cháa kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina tájí-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii siki-ro jíiná'an-ró. Ko kendo-ro iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kii onde andívi, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te n̄i kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kaña-ya ndá'a-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a-dé jíiná'an-de. ⁵¹ Te nini jikán ta'u-yá ja'a-dé, te n̄i kuxio-ni-ya núu-dé, n̄i ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máá-de, n̄i kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusiñ xáan iní-de. ⁵³ Te nene n̄i ka'iin-de in̄i ve'e ij kájikán ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máá-yá kúu máá Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, ni kanchaa-ya jíin Dios. Te máá Tú'un-ún ni kuu Dios. ² Máá-yá ni kanchaa-ya ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te onde jíin máá-yá ni sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máá-yá, te ma kúva'a ni ñn ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te ini máá-yá ñú'un vida te yuán kúu ñn luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máá luz, xndíi ncháa nuu ñúñáa. Te ñuñáa-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶ Te ni tájí Dios ñn chaa nání Juan. ⁷ Chaa yá'a, ni kii-de ja káni ndaa-de tu'un máá luz, nává'a kándíja taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máá-de ní kúu luz. Ko ni kii-de nává'a kani ndaa-de tu'un máá luz. ⁹ Máá-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te onde sáá ní kii-ya ini ñuyivi. ¹⁰ Te ni nchaa-ya ini ñuyivi, ko vasa jíin máá-yá ni kuva'a ñuyivi, te tú ní nákuní ñayivi núu-yá. ¹¹ Ni kii-ya núu já xín máá-yá, te ñayivi máá-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-ya. ¹² Ko sava ñayivi, ni kakandíja-i-ya jíin sí'ví-yá, te ni kájatá'ú-i-ya. Te nuu máá-i ni ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³ Te máá-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, chi sua máá Dios ni sá'a. ¹⁴ Te máá tú'un-ún, ni nduu-ya ñn yiki kúñu. Te ni nchaa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te ni kajini-yo já lúu ni nduñá'nu-ya. Chi nátu'un luu kúñá'nu máá tú'un-ni Se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máá-yá. ¹⁵ Juan, ni jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu, chi onde ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chítú máá-yá, onde yúan ni kani'in taká-yo, chi bueno ni ja'a-ya tú'un luu ini-ya núu-yo. ¹⁷ Moisés, ni ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, ni ja'a-ya tú'un luu ini-ya jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñn ñayivi núu Dios. Ió ñn máá tú'un-ni Se'e-ya já kanchaa jíin-yá, te máá Sé'e-ya-ún, ni jani-ya tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, ni katájí-ún sutú jíin cháa levita ni kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te ni kajika tu'un-ún Juan: Te róo ndé chaa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un ni jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Chi ni ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te ni kajika tu'un-ún-de: Núsáa te Elías kúu-ró náún, áchí. Te ni ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te ni kajika tu'un tuku-ún-de: Máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te ni kaka'an tuku jíin-de: Te ndé chaa kúu-ró núsáa. Ka'an nává'a nakani-ri tu'un nuu cháa ni katájí rúu vai-ri. Ná ka'an máá-ró ndé chaa kúu-ró víi, áchí. ²³ Te ni ka'an Juan: Máá-ri kúu ñn ndajá'a kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jító'o-yo, nátu'un ni ka'an Isaías, chaa ni jani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo ni katájí-ún. ²⁵ Te ni kajika tu'un Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. ²⁶ Te ni ka'an Juan jíin: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kanchaa ñn I'a ja tú kájiní-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, chi ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Achí-de. ²⁸ Súan ni io ini ñuu Betábara, onde inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xían-ún ni jini Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te ni ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yatá-rí vai ñn I'a ñá'nu-ga kúu vásá rúu. Chi onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuní-ri-ya. Ko nává'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yúan ní kii-ri skuánducha-rí jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te ni jani ndaa Juan tu'un: Ni jini-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándívi nátu'un paloma. Te ni jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuní-ri-ya, ko máá Dios, I'a ni tájí rúu vai-ri ja skuánducha-rí jíin ndúcha, máá-yá ni

ka'an jíin-rí: Nú kuní-ro já kúun Espíritu sikí ñn cháa te jungoo sikí-dé, te máá cháa-ún kuu I'a skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a nì jini-ri-ya. Te jáni ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu cháa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xían-ún kánchaa tuku Juan jíin uu cháa skuá'a jíin-de. ³⁶ Te nì jini-de nuu Jesús ja jíka kuu-ya yúan. Te nì ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú cháa skuá'a-ún, nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an Juan. Te nì káindikin-de Jesús. ³⁸ Te nì xío kóto Jesús. Te nì jini-ya já káindikin-de yata-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kuní-ro, áchí-ya. Te nì jakoyo-de te nì kajini-de nuu ncháá-ya. Te nì kakendoo-de jíin-yá kivi-ún, chí a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú cháa-ún, nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an Juan. Te nì káindikin-de-ya. Te ñn-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Cháa yá'a, nì nani'in-ní-de ñani-de Simón. Te nì ka'an-de jíin: Nì kaketá'an-ri jíin Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de cháa nì cháa-de jíin nuu Jesús. Te nì nde'é Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunámí-ró Cefas (ja kuní ka'an: ñn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jíin Natanael

⁴³ Te inga kivi xían-ún kuní Jesús ki'in-ya ñuu Galilea. Te nì ni'in tá'an-ya jíin Felipe. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu cháa ñuu Betsaida, ñuu Andrés jíin Pedro. ⁴⁵ Te nì ni'in tá'an Felipe jíin Natanael. Te nì ka'an-de jíin: A nì kaketá'an-ri jíin Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jíin núu tutú nì kachaa cháa nì kajani tu'un Dios onde sáa, áchí-de. ⁴⁶ Te nì ka'an Natanael jíin-de: Á ío ja vá'a onde ini ñuu Nazaret, áchí-de. Te nì ka'an Felipe jíin-de: Ña'an te kuní-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te nì jini Jesús ja vái Natanael. Te nì ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñn cháa Israel ndaa, chí tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te nì ka'an Natanael jíin-yá: Ndasá jini-ní náa, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Nì jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná nì kandee-ró chí yunu mérkexe, áchí-ya jíin-de. ⁴⁹ Te nì ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jíin-yá. ⁵⁰ Te nì ka'an Jesús: Nì ka'an-ri jíin-ró já ní jini-ri róo chí yunu mérkexe. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kuní-ro vásá yá'á, áchí-ya jíin-de. ⁵¹ Te nì ka'an-ga-ya jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Vina te kuní-ro já núña andívi, te ndajá'a Dios, kánda kánuu sikí máá Sé'e cháa, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñuu Caná

¹ Te kivi uní nì kuu ñn viko tánda'a ini ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni nì kákana-i xini Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, nì kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a nì ndi'i vino. Te náa Jesús nì ka'an-ña jíin-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chí té jaa-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te nì ka'an náa-ya jíin súchí kájatíñu-ún: Sá'a ndeja ká'an-ya jíin-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kiyi ja ñn ñn. Chí cháa judío, súan ndoo ini-de. ⁷ Te nì ka'an Jesús jíin-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te nì kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te nì ka'an-ya jíin-i: Vina te tava-ro te kinchaka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te nì kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, nì jito nchaa-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jini-de ndénu ní kii. Ko mozo nì katava ndúcha-ún a kájin-i. Yúan-na te nì kana-de xini máá yí. ¹⁰ Te nì ka'an-de jíin: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a nì kaji'i vatú máá-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró nì chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kúu tuni xnañúu ní sá'a Jesús ini ñuu Caná ndañúu Galilea. Te nì kajini-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a

jíin-yá, n̄i k̄akandíja-de-ya. ¹² Te n̄i kuu yuán. Te máa-yá jíin náa-ya jíin ñaní-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuu-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kaxiukú-yá yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹³ Te n̄i kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te n̄i jini-ya ñayivi kaxikó xndiki jíin r̄ij jíin paloma, jíin ñayivi kaxndáji xu'ún, kaxiukú-i in̄i ve'e ij. ¹⁵ Te n̄i sá'a-ya ñin cuarta ñii. Te n̄i skúnu-ya táká-i in̄i ve'e ij onde jíin r̄ij jíin xndiki-í. Te n̄i jacha-ya xu'ún ñayivi kaxndáji. Te n̄i skuíó kani-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te n̄i ka'an-ya jíin ñayivi kaxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xaan iní-ri ve'e-ró, onde kuitá-ri jíin, áchí. ¹⁸ Te n̄i kaka'an cháa judío: Na tuni stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Stúchaa-ro vé'e ij yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Nuú úu xiko iñu kuia te n̄i jinu ve'e ij yá'a. Te róó nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máa-yá, chí kuní ka'an-ya já yiki kúñu-ya kúu nátu'un ve'e ij. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní j'i-ya, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i k̄akandíja-de tutu ij jíin tú'un n̄i ka'an Jesús. ²³ Te máa kivi víko Pascua kánchaa-ya ñúu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní k̄akandíja-i-ya, chí n̄i kajini-i taká tuni n̄i sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'ún-yá-i, chí a jini-ya táká-í. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'ún-yá ja ká'an ni ñin cháa tu'un ñayivi jíin-yá, chí a jini-ya ndasa kaa in̄i-í jíná'an-í.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te n̄i jo ñin tá'an cháa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Chaa yá'a n̄i cháa-de nuu Jesús ñin akuáa. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñin maestro kúu-ni te vai-ni onde nuu Dios, chí nú tú chindéé chítuu Dios ñin cháa, te ma kúu sá'a-de taká tuni ja sá'a máa-ni núu, áchí-de. ³ Te n̄i ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja nú tú nakaku jáá ñin cháa, te ma kúu kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te n̄i ka'an Nicodemo jíin-yá: Ndasaa kuu nakaku ñin cháa nú a n̄i yii-de. Á kuu ndivi-de chíi náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te n̄i ka'an tuku Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kaku ñin cháa jíin ndúcha jíin Espiritu, te ma kúu kivi-de in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espiritu, se'e Espiritu kúu. ⁷ Ma nánaa iní-ro tú'un ká'an-ri jíin-ró: Jínu ñú'ún já náaku jáá-ró. ⁸ Kée tachí ndénu kuní máa, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jini-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já kaku cuenta Espiritu, áchí-ya. ⁹ Te n̄i ka'an Nicodemo: Ndasaa kuu yuán núsáa, áchí-de jíin-yá. ¹⁰ Te n̄i ka'an Jesús: Máa-ró kúu ñin maestro Israel te tú júku'un iní-ro jíin tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Ká'an-ri tu'un ja júku'un iní-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu n̄i jini-ri. Ko tú játú'ún-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A n̄i ka'an-ri tu'un ñuyivi jíin-ró te tú kándíja-ró. Ndasaa kándíja-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jíin-ró núsáa. ¹³ Máa Sé'e cháa kánchaa-ya andívi. Te n̄i kuun-ya íchi andívi. Te máa ñin-ni-ya ní ndaa-ya andívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chí nátu'un n̄i jata kaa Moisés koó núu ñú'un té'é, jínu ñú'ún já súni súan kuita kaa máa Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa táká ñayivi kákandíja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní kani, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Chí Dios, xaan ní kundá'ú in̄i-ya ñayivi ñúyivi. Ja yúan ní táji-yá Se'e-ya ní kii-i, vasa máa tú'ún-ni-í n̄i jo, náva'a ma náa táká ñayivi kákandíja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní kani. ¹⁷ Chí tú ní táji Dios Se'e-ya núu ñúyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chí sua ja ná kaku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándíja ñin ñayivi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-í. Ko ñayivi tú kándíja, ta'nu ndatu ná'in-í, kuachi ja tú kándíja-í nuu máa ñin-ni Se'e Dios. ¹⁹ A n̄i cháa máa luz in̄i ñuyivi. Ko ñayivi-ún, n̄i kākumani-gá-í jíin ñúñáa vasa jíin luz, chí tiñu kásá'a-í

kákuu tiñu ñáá. Ja yúan te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chi taká ñayivi já sá'a tiñu ñáá, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayivi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jíin Dios ni sá'a-i tiñu máa-i.

Tu'un ndaa ni ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, kája'an-ya ñúu Judea. Te yúan ni kanchaa-ya jíin-de. Te ni skuánducha-yá. ²³ Te suni ni skuánducha Juan ini ñuu Enón yani ñuu Salim, chi ni io kua'a ndúcha yúan. Te ni kikoyo ñayivi núu-dé, te ni skuánducha-dé-i. ²⁴ Chi té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jíin Juan, ni kastátá'an-de jíin cháa judío sikí modo ndoo ini. ²⁶ Te ni chakoyo-de nuu Juan. Te ni kaka'an-de: Maestro, cháa ni kanchaa jíin-ni inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ni tu'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayivi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te ni ka'an Juan: Ni ñn cháa ma ní'in kúti-dé ni ñn modo, te nú tú kii onde andívi. ²⁸ Máa-ró ni kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chi sua ni táji-yá ruu yóxnúu-ri nuu-yá vai-ri. ²⁹ Chaa ncháka ñasí'í kúu yii. Te amigo yii-ún ká'iin xiin-dé te kajini so'o tu'un ká'an-de. Te kákusií xaan iní-i, nú a ni kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsií xaan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-ri, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vása taká-i. Te cháa ni kaku ini ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kúu-de. Te tu'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi andívi, ñá'nu-ga kúu-ya vása taká cháa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jini-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko ni ñn ñayivi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayivi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chi I'a ni táji Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chi Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espiritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kúndá'ú ini-ya Sé'e-ya, te ni ja'a-ya taká ndatiñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayivi já kándija nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayivi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chi sua ví'í-ga kití ini Dios nuu-í.

4

Jesús jíin ñá'an ñúu Samaria

¹ Te cháa fariseo, ni kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-ga cháa káskuá'a jíin máa-yá vása jíin Juan jíin já skuánducha-yá kua'a-ga ñayivi vása Juan. Te ni jini Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chi sua cháa káskuá'a jíin-yá, káskuánducha máa-de. ³ Te ni kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún já já'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te ni ja-ya ñn ñuu nání Sicar ini ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, ni jungoo-ya xín sókó-ún, chi ni kuítá-ya ichi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te ni cháa ñn ñá'an ñuu Samaria, vai tava-ñá nducha. Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chi cháa káskuá'a jíin-yá, a kája'an-de onde ñuu kuakuáan-de ja kée-dé. ⁹ Te ñá'an ñúu Samaria, ni ka'an-ña jíin-yá: Naja jikán-ni nducha núu-ná ko'o-ní, chi cháa judío kúu-ní, te ñá'an ñúu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chi ñayivi judío, tú kivi nduu-i jíin ñayivi ñúu Samaria. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Nú ní jini-ni naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jíin I'a ja ká'an jíin-ní: Kuá'a-ni nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ni nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te ni ka'an ñá'an-ún jíin-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú na jíin táva-ni nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ni nducha chakú. ¹² Chi sókó yá'a ni ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a ni ji'i máa-de nducha, jíin sé'e-de, jíin kiti-dé. Te ñá'nu-ga máa-ni vása máa-de náún. Achí-ña. ¹³ Te ni ka'an Jesús: Nú ndé cháa ko'o nducha yá'a, kuchí tuku-de. ¹⁴ Ko cháa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-ga-de, chi nducha já kuá'a-ná-ún, koo ñn sókó iní-de ja kána nducha kúchaku-de ní káni sá'a, áchí-ya jíin-ña. ¹⁵ Te ni ka'an ñá'an-ún jíin-yá: Táta, kuá'a-ni nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ni xini

yii-ní te chaá-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te n̄i ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná íó, áchí-ña. Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yii-ná íó, ¹⁸ chi n̄i io u'un yii-ní. Te chaá ncháka-ní vina, nasu yíi máá-ní kúu-de. Ya'á kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñn chaá jáni tu'un Dios kúu-ní jáni in̄i-ná. ²⁰ Nd̄iyi táa-yo, yuku yá'a n̄i kachiñú'ún-de Dios. Te máá-ní káka'an-ní ja ñúu Jerusalén kúu nuu kánúú chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándija-ní tu'un ká'an-ná chi chaá ñn kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máá Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kájiní-ní naún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máá-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Ch̄i onde nuu ñáyivi judío vai tu'un nama yóó. ²³ Te chaá ñn kivi já ñáyivi kachiñú'ún ndáa, chíñú'ún ndija-i Táa-yo Dios jíin in̄i jíin añú-i. Ch̄i Táa-yo, ndúkú-yá ñáyivi já súan chíñú'ún-i-ya kuní-ya. Te a n̄i chaá kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espiritu. Te ñáyivi kuní chíñú'ún, kánúú já chíñú'ún ndija-i-ya jíin in̄i jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te n̄i ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná ja kí Mesías, ja nání Cristo. Te nú n̄i chaá máá-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te n̄i chaakoyo chaá káskuá'a jíin-yá. Te n̄i kanaa in̄i-de kándé'é-de ja ndátu'ún-yá jíin ñn ña'an. Ko tú ni ñn-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, n̄i skéndo-ña kíyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te n̄i ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kun̄i-ro ñn chaá. Chaá-ún n̄i kachi-de nuu-rí taká naún tiñu n̄i sá'a-ri. Sáana te máá-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te n̄i kenda koyo-i ñuu-ún. Te n̄i chaakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Íó ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'ún tá'an-de: ñn chaá n̄i kinchaka ja ní yee-yá naún, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a n̄i tájí rúu vai-ri jíin já skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Íó kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te ndé'é-ró ñí ndú'a-ún, ch̄i a n̄i kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaá já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nun̄i já kúchaku ñí káni, náva'a chaá sáka jíin cháa já'nu, ñn ká'nu-ni kus̄i in̄i-de. ³⁷ Ch̄i súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñn chaá sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a n̄i tájí-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga chaá n̄i kasatiñu, te máá-ró, a n̄i kivi koyo-ró núu tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi ñúu Samaria in̄i ñuu yúan, n̄i kajini so'o-i tu'un n̄i ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, n̄i kakandija-i-ya. Chi n̄i ka'an ndaa-ña: N̄i kachi-de nuu-rí taká naún tiñu n̄i sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i chaakoyo ñáyivi ñúu Samaria nuu-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kéndoo-ya yúan. Te n̄i kéndoo-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i n̄i kakandija-i-ya sikí tú'un ká'an-ya. ⁴² Te n̄i kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká n̄ini tú'un máá-ró te kandija-ri-ya, ch̄i a n̄i kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájiní-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, ch̄i Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún n̄i kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Ch̄i máá Jesús, n̄i ka'an ndaa-ya já ñn chaá jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíñú'ún ñáyivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te n̄i jaá-ya ñúu Galilea. Te ñáyivi Galilea, n̄i kajatá'ú-i-ya, chi n̄i kajini-i taká tiñu n̄i sá'a-ya onde ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Ch̄i máá-i, suni n̄i kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu onde ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino n̄i sá'a-ya. Te in̄i ñuu Capernaum n̄i io ñn chaá jatiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Chaá yúan, n̄i jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te n̄i ja'an-de nuu-yá. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, ch̄i a yani kuu-i. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kun̄i-ro tuni jíin tiñu ñá'nu, ma kándija kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te chaá jatiñu nuu rey, n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, nuu-ní kí'on vina ch̄i nú ná kúkuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an, ch̄i chakú se'e-ró, áchí-ya. Te chaá-ún, n̄i kandija-de tu'un n̄i ka'an Jesús. Te n̄i kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te

nini núu-de kuano'on-dé, te n̄i kenda koyo mozo-de, n̄i kajanata'an-de, te n̄i kakastu'ún núu-dé: N̄i nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máá-de n̄i jiká tu'ún-de na hora n̄i kejá'á nduva'a-i. Te n̄i kaka'an jíin-de: Iku ka'ín n̄i kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máá táa-i, n̄i juku'un in̄i-de ja hora-ún kúu hora n̄i ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te n̄i kandíja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tuni uu ja ní sá'a Jesús ná n̄i ndii-ya ñúu Judea onde ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te n̄i io viko ñáyivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío in̄i pila nducha máá yatá yúxé'é r̄i. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te in̄i portal yúan kánda kuá'a ñáyivi kaku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Ch̄i ío kivi já núu in̄i ndajá'a-yá in̄i pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúu in̄i pila, nú a n̄i skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de nani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátúu in̄i cháa ja ní kuu oko xia'un un̄i kuia kú'u-de. ⁶ Te n̄i jini Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te n̄i juku'un in̄i-ya já ní kuu kua'a kuia kú'u-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuni-ro nduva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te n̄i ka'an cháa kú'u-ún jíin-yá: Táta, tú ní'in-ná ni in̄i cháa skivi náá in̄i pila, nú a n̄i kanda nducha. Ch̄i nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vásá cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún n̄i nduva'a-ni-de. Te n̄i ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máá kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío jíin cháa n̄i nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de jíin cháa judío: Cháa n̄i nasáva'a ruu, máá-de n̄i ka'an-de jíin-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kajika tu'ún-ún-de: Ndé cháa n̄i ka'an jíin-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cháa n̄i nduva'a-ún, tú ní jini-de ndé cháa kúu. Ch̄i Jesús, a n̄i kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'in yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te n̄i ketá'an Jesús jíin-de in̄i ve'e ij. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina te n̄i nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Ch̄i nú túu, te kii in̄i tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máá-de kua'an-de. Te n̄i kastu'ún-de nuu táká ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a n̄i nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te n̄i sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindik̄in-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá n̄i kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Ch̄i nasu máá in̄i kivi ndétatú ní stivi-yá, ch̄i suni n̄i ka'an-ya já Táa-ya kúu Dios. Te in̄i núu-ni sá'a-ya máá-yá jíin Dios. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máá Sé'e, ma kúu sá'a kuti-yá ja máá-yá, ch̄i máni ja ní jini-ya sá'a Táa-ya. Chi taká ja sá'a máá-yá, suni súan sá'a máá Sé'e-ya in̄i núu-ni jíin-yá. ²⁰ Ch̄i máá Táa, kúndá'ú in̄i-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vásá yá'á, nává'a naa in̄i-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Ch̄i natu'un máá Táa, ndúkani-ya ndiyi te náschakú-ya-í, suni súan máá Sé'e, náschakú-ya ndéja kuni máá-yá. ²² Ch̄i máá Táa, tú nákuwndi-ya sikí ní in̄i ñáyivi, chi n̄i ja'a-ya tú'un ja nákuwndi máá Sé'e-ya sikí táká ñáyivi. ²³ Náva'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e natu'un káandatu-i nuu máá Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máá Táa ja ní táji-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú in̄i ñáyivi chu'un in̄i-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a n̄i táji rúu vai-ri, ñáyivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, ch̄i sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja taká ndiyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máá Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Ch̄i natu'un máá Táa ñú'un vida in̄i máá-yá, suni súan n̄i ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida in̄i máá-i. ²⁷ Te suni n̄i ja'a Dios tu'un ja nákuwndi Se'e sikí ñáyivi, ch̄i suni Se'e cháa kúu-i.

Siki já náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro já ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró. Chi chaa in kivi já táká ndiyi ká'in iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máá-ri ja máá-ri. Nátu'un jíni so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chi tú sá'a-ri ja kuni máá-ri, chi ja kuni máá Táa-ri I'a ni tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máá-ri, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jini-ri ja tu'un ndaa kúu ja ká'an-ya tu'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró ni katáji-ró cháa ni kaja'an nuu Juan. Te máá-de ni jani ndaa-de máá tu'un ndaa. ³⁴ Vasa tú jata'ú-ri tu'un-ri ká'an ni in chaa, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jina'an-ró. ³⁵ Máá-de ni kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an iní-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vásá já ní ka'an Juan. Chi Táa-ri, ni ja'a-ya tiñu nuu-ri ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máá-yá ni ka'an ndaa-ya tu'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tu'un ká'an-ya, ni tú ní kájini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháa ni'in tu'un-ya iní-ro. Chi tú kákandija-ró I'a ni tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú i, chi kájani iní-ro já tu'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-ri. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-ri náva'a kuchaku-ro jina'an-ró. ⁴¹ Tú jata'ú-ri ja sáña'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jini-ri róo ja tú kúmani-ro jíin Dios onde jíin iní jíin añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jíin sí'ví Táa-ri, te tú kájata'ú-ró rúu. Te nú inga chaa chaa-de jíin sí'ví máá-de, sa chaa-ún yachi kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasaa kuu kandija-ró, chi kásáña'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndúña'nu-ró sá'a Dios, ja máá in-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani iní-ro já kakán-ri kuachi siki-ro núu Táa-ri. A káñukuu iní-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jina'an-ró. ⁴⁶ Chi nú ní kákandija-ró núu Moisés, suni ní kándija-ró rúu núu, chi tu'un máá-ri ni chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandija-ró tutú ni chaa-de-ún, te ndasa kandija-ró tu'un ká'an-ri núsáa. Achí-ya jíin-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹ Te ni kuu taká tiñu yá'a. Te ni kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xaan ñayivi ní kandikin-i-ya, chi ni kajini-i taká tuni ni sá'a-ya jíin ñayivi kaku'u. ³ Te ni kaa Jesús in yuku. Te ni jungoo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁴ Te a ni kuyani viko Pascua, viko ñayivi judío. ⁵ Te ni ndakoto Jesús. Te ni jini-ya já vai koyo kua'a xaan ñayivi. Te ni ka'an-ya jíin Felipe: Ndénu kuáan-yó staa kée ñayivi yá'a, áchí-ya. ⁶ Ko súan ni ka'an-ya já jito nchaa-ya-dé, chi a ni jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te ni ka'an Felipe jíin-yá: Ma kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jina'an-i, áchí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, in chaa skuá'a jíin-yá, ni ka'an-de: ⁹ Ío in suchí yá'a te ndiso-i u'un statilá cebada jíin uu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, chi kua'a xaan ñayivi, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Súngoo-ró ñayivi, áchí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil chaa ni kajungoo-de. ¹¹ Te ni ki'in Jesús statilá-ún. Te ni jikan ta'u-ya. Te ni saka-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá. Te máá-de ni ja'a-de nuu ñayivi káxiukú-ún. Suni súan ni kaja'a-de tiyáká-ún. Te ni kayee-í nasaa kákuu iní máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chii-i, te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró taká pedazo ja ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á ni kayee ñayivi-ún, te ni kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso siki ndí'ú-un statilá cebada-ún. Te ni kútú-ni uxi uu jika. ¹⁴ Te ñayivi-ún ni kajini-i tuni ni sá'a Jesús, te ni kaka'an-i: Jandaa ndija ja cháa yá'a kúu I'a

kani tu'un Dios ja kii ini ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te ni jini Jesús ja vái koyo-i ja kátiin-i-ya, kuu-ya rey máa-i. Te ni kuxio tuku máa ñin-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-ya nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te ni kivi koyo-de ini ñin barco. Te kája'an-de inga lado mar onde ñuu Capernaum. Te ni kuña. Te té ncha-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te ni kee ñin tachí xaan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te ni kajika-de jíin barco nátu'un u'un xí iñú kilómetro. Te ni kajini-de Jesús ja jika-ya nuu mar. Te ni kuyani-ya nuu barco-ún. Te ni kayu'ú-de. ²⁰ Te máa-ya ni ka'an-ya jíin-de: Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákusi iní-de ja ná kivi-ya iní barco. Yúan-na te ni ja-ñi barco nuu ñú'un nuu kuángoyo-de-ún.

Máa Stáa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xian-ún, te kájin taká ñayivi inga lado mar. Te ni kajini-i ja máa ñin-ni barco ío yúan. Te suni ni kajini-i ja tú ní kivi Jesús ini barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chi sua máni máa-ni chaá káskuá'a-ún, ni kaja'an máa-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias ni jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máa Jító'o-yo núu. ²⁴ Te ni kajini ñayivi já Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, tú káxiukú-ya yúan. Te ni kivi koyo máa-i ini barco lúli-ún, te kája'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te ni kanani'in-í-ya onde inga lado mar. Te ni kaka'an-i jíin-yá: Maestro, na hora ni chaá-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu já ní kajini-ro taká tuni ni sá'a-ri, chi sua ja ní kayee-ro staa te ni kanda'a chii-ró. ²⁷ Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chi sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máa Sé'e chaá kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chi ni jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jíin-i. ²⁸ Te ni kaka'an-i jíin-yá: Ndasá sá'a-ná náva'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te ni ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a ni táji-yá vai, áchí-ya jíin-i. ³⁰ Yúan-na te ni kaka'an-i: Núsáa te naún tuni sá'a-ní náva'a kuní-ná te kándija-ná ní. Naún tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndiyi táa-yo, ni kayee-dé staa ándivi onde nuu ñú'un té'é nátu'un yóso núu tutú: Onde ándivi ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jíin-yá. ³² Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nasu Moisés ní já'a staa onde ándivi núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chi onde ándivi já'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chi Staa Dios kúu I'a ni kuun ichi ándivi. Te já'a-ya já kúchaku ñayivi ñuyivi. Achí-ya jíin-i. ³⁴ Te ni kaka'an-i jíin-yá: Táta, nene kuá'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te ni ka'an Jesús: Máa-rí kúu máa Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kii nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a ni ka'an-ri jíin-ró, ja tú kándija-ró rúu, vasa ni kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja já'a máa Táa-ri nuu-rí, chaá nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kiñi'in kuti-rí ki'in. ³⁸ Ni kuun-ri ichi ándivi náva'a sá'a-ri ja kuní I'a ni táji rúu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máa-rí. ³⁹ Te máa Táa-ri kúu I'a ni táji rúu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní ñin ñayivi ní ja'a-ya núu-rí, chi sua ja ná naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a ni táji rúu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kándija-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máa-rí naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jíin-i. ⁴¹ Yúan-na te ni kaka'an chaá judío siki-yá. Chi ni ka'an-ya: Máa-rí kúu Staa ní kuun ichi ándivi. ⁴² Te ni kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kajini-yo táa-de jíin náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándivi ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te ni ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máa Táa-ri, ni táji-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ni ñin ñayivi núu-rí nú tú kinchaka máa-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú chaá ni kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máa Táa-ri, te tu'a-i jíin, ñayivi-ún kii-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni ñin ñayivi, tú ní jini kuti núu máa Táa-ri. Máa I'a vai onde nuu Dios, máa ñin-ni-ya kúu ja á ni jini-ya núu máa Táa-ya. ⁴⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró:

Nú ñn ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ñí káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, ñi kayee-dé staa ándívi ondé nuu ñú'un té'é te a ñi kají'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vái ichi ándívi náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú já vái ichi ándívi. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ñí káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kua'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyívi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te chaa judío, ñi kastátá'an máa-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kua'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kúñu máa Sé'e chaa, te nú tú ko'o-ró ñí-ya, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chí chaa kee kúñu-ri te ko'o ñí-ri, kuchaku-de ñí káni. Te máa-rí naschakú-ri-de kivi jínu ñuyívi. ⁵⁵ Chi kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te ñí-ri kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yée kúñu-ri te jí'i ñí-ri, nene kunchaa-de jíin-ri, te ruu jíin máa-de. ⁵⁷ Máa Táa-ri chakú-ya. Te ñi táji-ya ruu vai-ri. Te máa-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé chaa kee rúu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vái ichi ándívi. Ndiyi táa-ro ñin staa ándívi ní kayee-dé, te a ñi kají'i-de. Ko nú ndé chaa kee Staa yá'a, kuchaku-de ñí káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan ñi ka'an Jesús ñi ve'e sinagoga, ñi stá'an-ya ñi ñuu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a chaa káskuá'a jíin-ya, ñi kajini so'o-de. Te ñi kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un yá'a. Ndé chaa kúu juku'un ñi, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús ñi jini-ni-ya já súan ñi kaka'an chaa káskuá'a jíin-ya. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kanyu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máa Sé'e chaa, ndaa-ya nú ní kanchaa núu-ya. ⁶³ Jíin máa Espiritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tínu. Tu'un ñi ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kakuu cuenta Espiritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandija-ró, áchí-ya. Chí Jesús, onde xnáñúú ní jini-ya ndéja kúu ja tú kandija, te ndéja kúu ja nastúu-ya. ⁶⁵ Te ñi ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ñn ñayivi ma kúu kii-i nuu-ri, nú tú ní jatú'un máa Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a chaa káskuá'a jíin-ya, ñi kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-ya.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te ñi ka'an Jesús jíin máa ndí'uxí uu chaa-ún: Te róo suni kingoyo-ró kákuñi-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te ñi ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kingoyo-ná, chí máa-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ñí káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandija-ná ja máa-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ñn-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan ñi ka'an-ya síki Judas Iscariote, se'e Simón. Chí chaa yá'a, nastúu-de-ya. Te ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te ñi kuu taká tínu yá'a. Te jíka kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuni-ya kaka kuu-ya ñuu Judea, chí chaa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a ñi kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñn viko ñayivi judío. ³ Te ñi kaka'an ñani-ya jíin-ya: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a chaa káskuá'a jíin-ró ná kuni-de ná tínu sá'a-ró. ⁴ Nú kuni ñn chaa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'í-de tínu. Te nú tínu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máa-ró núu ñayivi núsáa, áchí-de jíin-ya. ⁵ Chí ñi ñani-ya, tú kájatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga ja kivi-ri. Ko kivi máa-ró, chí a ñi chaa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róo, ko jíto u'u-i ruu, chí ká'an-ri tu'un ndaa máa ñayivi ja máni tínu ñáa kás'a-i. ⁸ Kaa máa-ró kuángoyo-ró viko-ún. Máa-rí chí ma kí'in-ri viko-ún vina, chí té ja-ga kivi-ri. Achí-ya. ⁹ Te ñi ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te ñi kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te ñi kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni ñi kaa máa-ya kuá'an-ya viko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máa-ya, chí sa'í-ni ñi ja'an-ya. ¹¹ Te chaa judío, kánandúkú-de-ya viko-ún. Te kaka'an-de: Ndénu kánde chaa-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuva tu'un-ya núu ñayivi-ún,

chì sava-i nì kaka'an-i: Chaa va'a kúu-de. Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Túu, chì xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ni ñn-i tú ní kaka'an ndijin-i tu'un-ya, chì káyu'ú-i chaa judío. ¹⁴ Te sava viko, nì kaa Jesús kua'an-ya vé'e ij, te nì stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te nì kanaa iní chaa judío kánde'é-de: Ndasa jiní chaa yá'a letra, chì tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xín, chì tu'un I'a nì tájí rúu vai-ri kúu. ¹⁷ ñn chaa, nú kuní-de sá'a-de tiñu kuní Dios, chaa-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Chaa ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñn chaa ndúkú-de ja ndúñá'nu chaa nì tájí-de vai-de, chaa yá'a kúu chaa ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío iní-de. ¹⁹ Moisés, nì ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ni ñn-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jín-de. ²⁰ Te nì kaka'an ñayivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. ²¹ Te nì ka'an Jesús jín-i: Nì sá'a-ri ñn tiñu, te ndivii-ro ní kanaa iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés nì ja'a-de ley xiti ndúu-ro jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu iní Moisés, chì ja ní kuu iní ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ro. ²³ Te nú káxiti ndúu-ro máá kivi ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti iní-ro núu-rí ja ní násáva'a ij-rí ñn chaa kivi ndétatú núsáa. ²⁴ Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chì sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jín-i. ²⁵ Yúan-na te nì kaka'an sava ñayivi ñúu Jerusalén: Nasu chaa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un kaka'an jín-de. Sanaa te nì kundaaj iní chaa kákuñá'nu ja chaa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko chaa yá'a, a kájini-yo-dé, jín ndé ñuu vai-de: Ko ja chaa Cristo, ni ñn-yó, ma kuní-yo ndéchi kú-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an jaa Jesús iní ve'e ij, hora stá'an-ya tú'un: A kájini-ro rúu, te kájini-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máá-rí, ko ñn I'a ndaa nì tájí rúu vai-ri. Te tú kájini-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máá-rí, chì jiní-ri-ya, te onde nuu máá-yá vai-ri, chì nì tájí-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ³⁰ Yúan-na te nì kandúkú ndeé-de ja káñn-de-ya. Ko tú ni ñn-de ní kenda'a-dé-ya, chì té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te nì káandíja kua'a ñayivi tú'un nì ka'an-ya. Te nì kaka'an-i: Nú ná chaa máá Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá já sá'a chaa yá'a náún, áchí-i. ³² Te chaa fariseo, nì kajini so'o-de ja ñayivi kuá'a-ún súan kaka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jín chaa fariseo, nì katáji-de policía ja káñn-de-ya. ³³ Te nì ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a nì tájí rúu vai-ri. ³⁴ Te nándúkú-ró rúu. Te ma nání'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te nì kaka'an chaa judío: Te ndénu kí'in chaa yá'a ja má nání'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñayivi-yo já ní kajicha nuu iní ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñayivi ñúu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te ma nání'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te nì ndukuiñi Jesús. Te nì ka'an jaa-ya: Nú ndé ñn ñayivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú ñn ñayivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka iní-i, nátu'un ká'an tutu ij. Achí-ya. ³⁹ Súan nì ka'an-ya tú'un Espíritu ja ní'in ñayivi káandíja-i-ya. Ko té chaa-ga Espíritu Santo. Chì té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusñn-i sikí-yá

⁴⁰ Te sava ñayivi kuá'a-ún, nì kajini so'o-i tu'un yá'a. Te nì kaka'an-i: Jandáa ja máá chaa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i nì kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ij, ja kí Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máá David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te nì kastátá'an ñayivi já sikí-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katñn-i-ya kákuni-i. Ko tú ni ñn-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policía-ún, káno'on nuu sutu ñá'nu jín núu chaa fariseo. Te máá-ún, nì kaka'an jín policía: Naja tú ní chaa-de jín-ró, áchí. ⁴⁶ Te nì kaka'an policía-ún: Tú kuti ní ñn chaa ká'an nátu'un ká'an chaa yúan, áchí. ⁴⁷ Te nì ka'an chaa fariseo jín-de: Te suni nì xndá'ú-de róó jíná'an-ró náún. ⁴⁸ A nì kandíja ñn chaa kuñá'nu xí ñn chaa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa,

ñayivi yúku yá'a ja ná tú kájiní kuti-í ley, ná tají-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, chaa ni kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñn chaa fariseo kúu-de. Te ni ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó siki ñn chaa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jín nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te ni kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já ondé ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñn chaa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísíki ncháq-ña

¹ Te ni kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te ni chaa tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñayivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te ni jungoo-ya, te ni stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-í. ³ Yúan-na te chaa fariseo jín cháa káchaa tutu, ni kákinchaka-de ñn ña'an ísíki ncháq tá'an. Te ni jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te ni kaka'an-de jín-ya: Maestro, ni kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tíñu ísíki ncháq-ña. ⁵ Te nuu ley ni tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko ni kaka'an-de tu'un yá'a ja kájito ncháq-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi siki-yá. Ko Jesús, ni jaxin-ya máá-yá. Te ni chaa-ya núu ñú'un jín xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te ni ndukani-ya máá-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Te nú ndé ñn máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te ni nakuaxin-ya máá-yá. Te ni chaa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te ni kajini so'o-de ja súan ni ka'an-ya. Te ni kanakani u'u ini-de. Te ñn-ni-de ñn-ni-de ni kenda koyo-de kája'an-de. Ni kejá'á ondé chaa ñá'nu-ga te onde ni ndi'i-na. Te ni kendo máá ñn-na Jesús jín ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, ni ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñn-de ní jiní-ya, chi máá-na ñasí'í-ún. Te ni ka'an-ya jín-ña: Súchi, ndéchi kája'an chaa kájikan kuachi siki-ro. Tuká ni ñn-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te ni ka'an-ña: Ni ñn-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun ini ñuyívi

¹² Te inga jínu ni ka'an tuku Jesús jín ñayivi: Máá-rí kúu luz ja stúun ini ñuyívi. Ndé ñayivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chi sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaa fariseo ni kaka'an-de jín-ya. Róó ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te ni ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chi jiní-ri ndénu vai-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájiní-ro ndénu vai-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaa jito ncháq-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito ncháq-ri ndasa káa ni ñn ñayivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chi tú sá'a máá ñn-ri, chi onde jín máá Táa-ri, I'a ni tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a ni tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de jín-ya: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Tú kájiní-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájiní-ro rúu, suni kuni-ro Táa-ri núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a ni ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'un nini sta'an-ya ini vé'e ij. Te tú ni ñn-i ní tñn-i-ya, chi té cha'an-ga ja hora-ya. ²¹ Te ni ka'an tuku Jesús jín-de: Ruu, chi kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro, te ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Najá ká'an-de: Ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de ja súan. Achí-de. ²³ Te ni ka'an-ya jín-de: Máá-ró íchi véé vai koyo-ró, te ruu chi onde nuu súkún vai-ri. Máá-ró kákuu chaa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jín-ró, ja ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro. Chi nú tú kákandíja-ró já máá-rí kúu I'a, te kundíso ná'in-ró kuachi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te ni kaka'an-de jín-ya: Te róó, ndé chaa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-ri jín-ró ondé xñañúu. ²⁶ Te siki

máa-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jíin já kána jíin-rí nuu-ro. Ko I'a ni táji rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñúyivi yá'a kúu tu'un ni jini so'o-ri ni ka'an máa-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un iní-de ja ká'an-ya tú'un máa Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Onde nú ni kajata kaa-ró máa Sé'e chaa, yúan-na te kuni-ro já máa-rí kúu, te tú naún sá'a-ri ja máa-rí, chi ká'an-ri tu'un ni stá'an máa Táa-ri nuu-rí. ²⁹ Chi I'a ni táji rúu vai-ri kánchaa-ya jíin-rí. Tú xndóo-ya rúu, chi sá'a ná'in-rí tiñu játa'an iní máa-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xaan-dé ni kakandíja-de-ya.

Se'e Dios jíin sé'e kui'na

³¹ Te ni ka'an Jesús jíin cháa judío ja kákandíja-ún: Te nú kendoo ni'in-ró jíin tú'un-ri, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jíin-rí. ³² Te juku'un iní-ro jíin tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Tata Abraham kákuu-ri, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ñn ñayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja táka chaa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ñn mozo, tú kéndoo-de iní ve'e ní káni, ko se'e, chi kéndoo-i iní ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máa Sé'e, te a ni kakuu libre ndija-ró. ³⁷ A jini-ri ja ñn tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuu-ri, chi tú káchu'un iní-ro tú'un ká'an-ri. ³⁸ Ruu ká'an-ri tu'un ni jini-ri nuu Táa-ri. Te suni máa-ró kásá'a-ró tiñu ni kajini so'o-ró núu táa máa-ró. Achí-ya. ³⁹ Te ni kaka'an-de: Táa-ri kúu Abraham, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tiñu ni sá'a Abraham suni sá'a máa-ró núu. ⁴⁰ Ni jini so'o-ri tu'un ndaa nuu Dios, te ni ka'an-ri tu'un-ún jíin-ró. Ko máa-ró, kákuu-ri ká'ni-ro rúu. Ko nasu tiñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máa-ró kásá'a-ró tiñu máa táa-ro, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te ni kaka'an-de: Máa-rí, tú ní kákaku téné-rí. Ío ñn-ni táa-ri. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kumaní ndíja-ró jíin-rí núu. Chi onde nuu Dios ni kenda-ri. Na tú vai-ri ja máa-rí, chi máa-yá ni táji-yá ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuku'un iní-ro tú'un ká'an-ri núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máa-ró kákuu se'e táa-ro kuí'na. Te skíkuu-ró tiñu kuni táa-ro kákuu-ri. Máa-de, ni ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándii ni'in-de jíin tú'un ndaa, chi tú kuti ní ñn tu'un ndaa ñú'un iní-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máa-de ká'an-de, chi ja xndá'ú ñáa kúu-de. Te onde chii máa-de kaku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúán tú kákandíja-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ñn róo ndini'in kuachi siki-rí núsáa. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandíja-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kákuu se'e Dios, káchu'un iní-i tu'un Dios. Ja yúán tú káchu'un iní máa-ró, chi nasu se'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Ndaa káka'an-ri ja cháa ñnuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jíin-yá. ⁴⁹ Te ni ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, chi sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máa-ró tú káka'an jíin-ún-ró jíin-rí. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te chaa judío, ni kaka'an-de: Vina te ni kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jíin cháa kájani tu'un Dios, ni kaji'i-de. Te róo áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Ni jii táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máa-de náún. Te suni ni kaji'i chaa ni jani tu'un onde sáa, te ndé chaa sá'a-ró máa-ró núsáa. Achí-de jíin-yá. ⁵⁴ Te ni ka'an Jesús: Te nú ruu sáña'nu-ri máa-rí, te nduñá'nu sáni-ri núu. Máa Táa-ri kúu I'a sáña'nu ruu. Te máa-ró káka'an-ro já I'a-ún kúu Dios máa-ró. ⁵⁵ Te tú kájini kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chi jini-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jíin-ró já tú jini-ri-ya, te kuu-ri chaa xndá'ú ñáa natu'un máa-ró jíná'an-ró núu. Ko jini ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ni kusii iní-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a ni jini-de. Te a ni kusii iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío jíin-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kuia, te a ni jini-ro núu Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ni káki'in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús ni sa'í-ni-ya. Te ni kenda-ya iní ve'e ii. Te ni ja'a-ya sáva ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ni kaku kuáá

¹ Te nini kua'an-ya, te ni jini-ya núu ñin chaa kuáá ondé kivi ní kaku-de. ² Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chi sua ja ná sátiñu ndijin Dios jíin-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tiñu I'a ni tájí rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chi nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri iní ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ni ka'an-ya. Te ni tiví sivi-yá nuu nú'un. Te ni sá'a-ya ndé'yu jíin tisi'vi-yá-ún. Te ni ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáá-ún. ⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuáán, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ni kee-de kua'an-de. Te ni nakiti nuu-dé, te ni ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jíin taká ja á ni kajini ja cháa kuáá kúu-de núu, ni kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núu, áchí. ⁹ Te sava ni kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku ni kaka'an: Súan jíto-de natu'un chaa-ún, áchí. Ko máa-de ni ka'an-de: Máa-rí kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni kajika tu'un-ún-de: Ndasa ni nanuña nduchi-ro núsáa, áchí. ¹¹ Te ni ka'an-de: ñin chaa nání Jesús, ni sá'a-de nde'yu. Te ni ji'i-dé nduchi-rí. Te ni ka'an-de jíin-rí: Kuáán nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te ni ja'an-ri, te ni nakiti nuu-rí, te ni ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te ni kaka'an jíin-de: Ndenu kánde-ri chaa-ún, áchí. Te ni ka'an-de: Na kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te ni kajanchaka chaa ni kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni ni kajika tu'un ndasa ni ndundijin nuu-dé. Te ni ka'an-de jíin: Ni ji'i-dé nde'yu sikí ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te ni ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo ni kaka'an: Chaa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chi tú chíñú-ún-de kivi ndétatú, áchí. Ko ni kaka'an sava-ga: Nú ñin chaa ío kuáchi kúu-de, te ndasa kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te ni kastátá'an máa jíná'an. ¹⁷ Te ni kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róo, naún kachí-ro sikí cháa ni nakuña nduchi-ro núsáa, áchí. Te máa-de ni ka'an-de: ñin chaa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandija judío ja á ni ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núu. Te ni kakana xiní táa náa chaa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te ni kajika tu'un-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáa te ndasa ni ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te ni kaka'an táa-de: Kájini-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá núu. ²¹ Ko tú kajini-ri ndasa ni ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájini-ri ndé chaa ni nakuña nduchi-dé. Kaka tu'un máa-ró-de, chi chaa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máa-de ja máa-de. Achí-de. ²² Súan ni kaka'an táa-de, chi káyú-ú-de kájito-de judío. Chi judío, a ni kasánda ja nú ndé ñayívi ká'an ndaa ja máa-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'un máa-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu ni kakana xiní cháa ni kakuáá-ún. Te ni kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chi chaa yúan a kájini-yo já cháa ío kuáchi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máa-de ni ka'an-de: Nú ío kuáchi-de xí naún, tú jiní-ri. Ko ío ñin ja jiní-ri. Chi chaa kuáá ní kuu-ri núu, te vina ni ndundijin nuu-rí. Achí-de. ²⁶ Te ni kajika tu'un tuku-de: Ndasa ni sá'a-de jíin-ró. Ndasa ni nakuña-de nduchi-ro núsáa vii. Achí. ²⁷ Te ni ka'an-de jíin: A ni kuu ni kastu'ún-rí nuu-ro te tú kachu'un ini-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró inga jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te ni kakiti iní nuu-dé. Te ni kaka'an jíin-de: Máa-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chi káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájini-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko chaa jian, tú kájini-ri ndenu vai-de, áchí. ³⁰ Te ni ka'an máa cháa-un: Náa iní-ri ja súan kaka'an-ro, chi vasa ni nakuña-de nduchi-rí te tú kájini-ro ndenu vai-de. ³¹ Te a kájini-ro já Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayívi ío kuáchi. Ko nú ndé ñin ñayívi chíñú-ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayívi-ún jini so'o-ya. ³² Onde ñí vai-yó na tú ní kájini so'o kuti-yo já ñin chaa nakuña-de nduchi inga chaa ni kaku kuáá.

³³ Te chaa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te n̄i kaka'an judío: Róó, ch̄i ío kuachi-ró onde kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí jín-de. Te n̄i kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te n̄i jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te n̄i nani'in-yá-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te n̄i ka'an-de: Ndé chaa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: A n̄i jini-ro núu-yá. Te chaa ká'an jín-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te n̄i chiñú'un-de-ya. ³⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Vai-ri in̄i ñuyivi yá'a ja nákuñdii-ri siki ñayivi. Náva'a taká ja kakuáa, te ndundijin nuu, te taká ja ndijin nuu, te kukuáa. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'in sava fariseo jín-yá. Te n̄i kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kaka'an jín-yá: Suni chaa kuáa kakuu-ri náún, áchí. ⁴¹ Te n̄i ka'an Jesús jín: Nú chaa kuáa kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi n̄i kaka'an-ro, kájin-ri, áchí-ro, te ja yúan kendo kuachi-ró jín-ró.

10

Tu'un máá-yá jín r̄i

¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé chaa tú kivi-de ichi yujákú r̄i, ch̄i sasua kaa-de kivi-de inga lado, chaa-ún kúu natoó jín ñakuí'ná. ² Ko chaa kivi ichi yuxé'é, chaa-ún kúu chaa ndito r̄i. ³ Te chaa ndito yuxé'é, júña-de yuxé'é ja kivi chaa-ún. Te r̄i-ún, kájin so'o-ti ja ká'an-de. Te kana-de xin̄i r̄i máá-de jín sí'ví-ti, te kiñi'in-de-ti. ⁴ Te nú n̄i kiñi'in-de taká r̄i máá-de, te yoxnúu-de nuu-ti. Te máá r̄i-ún káindik̄in-ti-dé, ch̄i kánakuni-ti ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndik̄in-ti yatá in̄i chaa jíká, ch̄i sua kunu-ti koto-ti-dé, ch̄i tú kájin-ti modo ká'an chaa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ N̄i ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jín-de. Ko tú ní kájuk̄u'un in̄i-de jín tú'un n̄i ka'an-ya jín-de. ⁷ Te n̄i ka'an tuku Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu nátu'un yujákú r̄i. ⁸ Taká chaa n̄i kikoyo xna'an-ga vásá ní chaa-ri, natoó jín ñakuí'ná kakuu-de, ko tú ní káandat̄u r̄i-ún modo n̄i kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu nátu'un máá yuxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ In̄i ñakuí'ná, máni ja sakuí'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, ch̄i vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jínú'un-i. ¹¹ Máá-rí kúu I'a ndito va'a r̄i. Nú ndé chaa ndito va'a-de r̄i, chaa-ún koto-de-ti vasa kuu-de jín-ti. ¹² Ko in̄i chaa kí'in ya'u, tú ndito va'a-de r̄i, ch̄i nasu r̄i máá-de kakuu-ti. Te nú n̄i jini-de ja vái yi'i, te xndóo-de r̄i kat̄in-ún-ti, te skuní io r̄i. ¹³ Te chaa kí'in ya'u-ún, jinu-de, ch̄i máni chaa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú in̄i-de r̄i. ¹⁴ Máá-rí kúu I'a ndito va'a r̄i. Te jini-ri nuu taká r̄i-ri. Te máá-ti, kájin-ti rúu. ¹⁵ Nátu'un máá Táa-ri jini-ya rúu, te máá-rí jini-ri nuu Táa-ri. Te chaa in̄i-ri kuu-ri ja r̄i-ri. ¹⁶ Suni náva'a-ri yaku-ga r̄i. Ko s̄in s̄in jakú ká'in-ti. Te jinu nú'un ja kiki'in-ri kit̄i-ún, te kuni so'o-ti tú'un ká'an-ri. Te koo in̄i-ni tiku'ni-ti. Te in̄i-ni ja koto-ti. ¹⁷ Kúndá'ú in̄i Táa-ri ruu, ch̄i chaa in̄i-ri kuu-ri náva'a naschakú-ri máá-rí. ¹⁸ Ni in̄i ma kúu ka'ni rúu, ch̄i máá-rí kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuni-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuni-ri, te kuu nachaku-ri, ch̄i súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a n̄i tá'ú máá Táa-ri nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío n̄i kastátá'an tuku siki tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tach̄i k̄ini, te kátach̄i-dé. Naja kájin so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga n̄i kaka'an: Nasu tú'un chaa kátach̄i ká'an-de. Kuu nakuña in̄i tach̄i k̄ini nduchi chaa kuáa náún. Achí.

Siki já kit̄i in̄i judío nuu Jesús

²² Te n̄i kuu kivi viko ja ndúndoo ndat̄iñu in̄i ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya in̄i ve'e īi, in̄i portal Salomón. ²⁴ Te chaa judío, n̄i kandutiyúu-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Nasaa kivi sténdatu-ró in̄i-ri. Te nú máá-ró kúu Cristo, kach̄i káji núu-rí jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: A n̄i kastu'un-rí nuu-ro te tú káandija-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jín sí'ví Táa-ri, yúan kúu

ja káka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chí nasu ríi máá-rí kákuu-ró, nátu'un nī ka'an-ri jín-ró. ²⁷ Ríi-ri, chí kájandatú-ti tú'un ká'an-ri. Te máá-rí jiní-ri-ti jíná'an-ti, te káindikín-ti rúu. ²⁸ Te kuchaku-ti ní káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-ti. Te ni in ñayivi ma kúu kuanchara-i-ti ndá'a-rí. ²⁹ Máá Táa-ri ni ja'a-ya-ti nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vása táka ñayivi. Te tú ni in ñayivi kúu kuanchara-i-ti ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máá-rí jín Táa-ri, in-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te chaá judío, ni kaki'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te ni ka'an Jesús jín-de: Ni stá'an-ri kua'a tíñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé in tíñu-ún kúu ja kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te ni kaka'an chaá judío: Nasu siki tíñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chí kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chí róó, chaá kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jín-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máá-ró: Ni ka'an-ri ja súní Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chí ni tájí Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaá. Te ni skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú i. ³⁶ Núsáa te naja káka'an máá-ró já tú'un ndiva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chí máá Táa-ri ni teta'an ndoo-ya rúu, te ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tíñu Táa-ri, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tíñu-ún náva'a kuni-ro te kandíja-ró já máá Táa-ri kánchara-ya jín-rí, te máá-rí jín máá Táa-ri, áchí-ya jín-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndé-de katin-de-ya. Ko ni kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te ni naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te ni kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te ni kikoyo kua'a xa'an ñayivi núu-yá. Te ni kaka'an-i: Juan, jandaa tú ní sá'a-de ni in tuni. Ko ío ndaa taká tu'un ni ka'an-de cuenta chaá yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xa'an-í ni kákandíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u in chaá nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jín kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máá Jító'o-yo, te ni nasi'ichi-ña já'a-yá jín íxi xini-ña. Te chaá kú'u-ún kúu kua'a-ña Lázaro. ³ Te kua'a-de-ún, ni katáji-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, chaá ja maní-ní jín, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chí sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máá kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kumaní Jesús jín Marta jín kú'u-ña jín Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ni kendo-ya yúan uu kivi núu kánchara-ya-un. ⁷ Yúan-na, te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te chaá káskuá'a-ún ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, vina a kándúkú ndé cháa judío kua'a-de yuu ní. Te inga jínu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ni ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora in ncháka. Chaá ja jáka ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chí kúndijin nuu-dé ñuyivi yá'a. ¹⁰ Ko chaá jáka akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chí tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ni ka'an-ya. Te vása ní ka'an tuku-ya jín-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-ri ja xndúkoo-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ni kaka'an chaá káskuá'a jín-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ni ka'an Jesús ja á ni jii-de. Te máá-de ni kajani ini-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ni ka'an kájí Jesús jín-de: A ni jii Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi ini-ri ja róó jíná'an-ró, ja tú ní kánchara-ri yúan, náva'a kandíja-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, chaá nání Dídimó, ni ka'an-de jín tá'an-de, chaá káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu ta'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te ni chaá Jesús, te ni jini-ya já ní kuu kuun kivi já á ni yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchara yani jín ñuu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñayivi judío, ni kikoyo-i nuu Marta jín núu María, ja káka'an-i tu'un ndéé ini jín-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te ni jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te ni kenda-ña kuá'a'an-ña-yá. Ko María, ni kendo-ña ini ve'e. ²¹ Te ni ka'an Marta jín Jesús: Táta, nú ní kánchara-ní yá'a te ma

kúu kua'a-ná núú. ²² Te suni vina jiní-ná ja táká ja jikán-ní nuu Dios, te kua'a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku kua'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te ni ka'an Marta jíin-yá: A jiní-ná ja náchaku-de kiví náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyívi, áchí-ña. ²⁵ Te ni ka'an Jesús: Máá-rí kúu I'a sá'a ja náchaku jíin já kúchaku ní káni. Ja kándija ruu, vasa a ni ji'i, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñayívi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. ²⁷ Te ni ka'an-ña jíin-yá: Jaan Táta. A ni kandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kii ini ñuyívi, áchí-ña. ²⁸ Te súan ni ka'an-ña. Te ni kee-ña kuá'an-ña. Te ni kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a ni cha-a-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, ni ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té jaa-ga-ya ondé ñuu, chi ni ndoo-ni-ya káncha-a-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te káxiukú ñayívi judío ini ve'e jíin María, kaka'an-i tu'un ndéé ini jíin-ña. Te ni kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te ni kajindikin-i-ña, chi ni kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. ³² Ko ni jaa María nuu káncha-a Jesús. Te ni jini-ña núu-yá. Te ni jukuiñi jítí-ña núu já'a-yá. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Táta, nú ní káncha-a-ní yá'a, te ma kúu kua'a-ná núú, áchí-ña. ³³ Yúan-na te ni jini Jesús ja ndé'e-ña jíin já kánde'e ñayívi judío vai koyo jíin-ña. Te ni jaka nuu ini-ya. Te ni ndukuí'a ini-ya. ³⁴ Te ni ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te ni kaka'an-ña jíin-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te ni nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te ni kaka'an ñayívi judío: Nde'é ná xa'an ní kundá'ú ini-de cha-a-ún, áchí-i. ³⁷ Ko ni kaka'an sava-i: Bueno ni nakuña cha-a yá'a nduchi cha-a kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núú, áchí-i. ³⁸ Te ni ndukuí'a tuku ini Jesús. Te ni cha-a-ya yuvé'e añú-ún. Te ñin yau kava kúu. Te jika yú'u yaú-ún ndasú ñin yuu. ³⁹ Te ni ka'an Jesús: Chaxio yuu jián jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a cha-a ni ji'i-ún, ni ka'an-ña jíin-yá: Táta, a já'an xiko-de, chi a ni kuu kuun kiví yinduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Nasu ní ka'an-ri jíin-ró ja nú kándija-ró te kuni-ro já ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te ni kachaxio-i yuu núu kánde ndiyi-ún. Te Jesús, ni ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te ni ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jiní-ná ja jini so'o ná'ín-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'jin kua'a ñayívi yá'a. Ja yúan súan ni ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máá-ní ni tájí-ní náá vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan ni ka'an-ya. Te ni ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tikenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te cha-a ja á ni ji'i, ni kenda-de, te yísúkun ndá'a-dé si'in-de jíin sá'ma cinta. Te nuu-dé yísúkun ñin sa'ma. Te ni ka'an Jesús jíin-i: Ndáji-de, te sí-a-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñayívi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, ni kakandija-i-ya. Chi ni kajini-i tiñu ni sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i ni kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te ni kakastu'ún-i ndasa ni sá'a Jesús.

Ja ní kanatñin tu'un tá'an siki Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, ni kakutútú-de. Te ni kandatú'ún-de: Ndasá sá'a-yó, chi cha-a yá'a xa'an sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chi nú sí-a-yo-dé, te ndivii ñayívi kándija-i. Te chakoyo cha-a ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jíin ñayívi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ñin tá'an-de nání-de Caifás, cha-a-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, ni ka'an-de jíin: Róó tú kájiní kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un ini-ro já kánúú kúu ñin cha-a ja siki ñayívi, nasu já náa ndivii ñayívi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chi ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te ni jani-de tu'un ja kúu Jesús ja siki ñayívi. ⁵² Te nasu máá ñin ja ñayívi yúan, chi suni ja nástútú-yá se'e Dios ja ní kajicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kiví-ún ni kandatú'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin Jesús nuu cháa judío, chi ni kenda-ya yúan kua'an-ya ñin ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te ni kendo-yá yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁵⁵ Te a ni kuyani viko Pascua ñayívi judío. Te kua'a-í ni kaka-a-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máá-i xna'an-ga vásá kéjá'á víko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'ún tá'an-i ini ve'e ii: Ndasá jáni ini-ro.

Chaa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, ni katá'ú-de tiñu ja nú ndé ñin-i jiní-i ndénu kándeeyá, ná kástu'ún-i náva'a tñin-de-ya.

12

Ja ní ji'i María ja'a Jesús jíin perfume

¹ Te ñnu kiví já té kejá'á-ga viko Pascua, te ni chaa Jesús ñuu Betania nuu kánchaa Lázaro chaa ni ji'i te ni nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te ni kaja'a-de ndeyu ní kuxíni-ya yúan. Te Marta ni jani-ña kó'ó. Te Lázaro kúu ñin chaa yé stáa jíin-yá. ³ Yúan-na te ni ki'in María ñin libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te ni ji'i-ña ja'a Jesús, te ni nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi-ña. Te ñí iní ve'e-ún, ni jicha xiko perfume. ⁴ Te ñin chaa skuá'a jíin-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaa nastúu-de-ya. Te ni ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kuá'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan ni ka'an-de, nasu já kúndá'ú ini-de ñáyivi ndá'ú, chi sua chaa kuí'ná ní kuu-de. Te ni kuu-de tesorero, te jánchaa-de ja kájakin-i-ún. ⁷ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Sía-ña, chi sikí kiví yúji-ri kúu ja chíva'a-ña yá'á. ⁸ Chi nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, ni kajini tu'un-i ja kánchaa-ya yúan. Te ni chakoyo-i. Ko nasu máa ñin Jesús vai nde'é-i, chi suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Chi a ni ji'i-de te ni nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, ni kandatú'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Chi kua'a ñáyivi judío, ni kenda-i kaja'an-i, te kákandíja-i nuu Jesús ja sikí Lázaro.

Ja ní kiví Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kiví xían, ni chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te ni kajini tu'un-i ja vái Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te ni káki'in-i numa yukú ñuu. Te ni kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te ni kakana jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá chi ndíso-ya tíñu máa Tatá Dios. Máa Rey ñáyivi Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te ni ni'in Jesús ñin burro jáá. Te ni jungoo-ya sikí-tí nátu'un ká'an tutu: ¹⁵ Sesí'í ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máa-ró, yóso-yá ñin burro jáá, áchí. ¹⁶ Onde xnáñúú te tú ní káju'ún ini chaa káskuá'a jíin-yá jíin tíñu yá'a. Ko onde ná ni nduñá'nu Jesús, yúan-na te vásá ní kanuku'un ini-de tu'un yóso sikí máa-yá, jíin já ní kásá'a-de tíñu yá'a jíin-yá. ¹⁷ Te ñáyivi ká'iin jíin-yá, ni kaka'an ndaa-i ndasa ni kana-ya xiní Lázaro yuvé'e añú, te ndasa ni nachaku-de ja á ni ji'i-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, ni kajata'an-ya. Chi ni kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuní yá'a. ¹⁹ Ko chaa fariseo ni kaka'an máa-de: Vina te a kájiní-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñáyivi kaja'an-i yata-dé.

Ñáyivi ñuu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñáyivi ñuu Grecia ni kákaa-i kuachiñú'ún-i kiví víko-ún. ²¹ Ñáyivi-ún, ni jakoyo-i nuu Felipe chaa ñuu Betsaida ndañúú Galilea. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-i. ²² Te ni ja'an Felipe, ni kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe ndendúú ni kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te ni ka'an Jesús jíin-de: A ni jaa hora ja nduñá'nu máa Sé'e chaa. ²⁴ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin nuni trigo nú tú jungava nuu ñu'ún te kuu, te máa ñin-ni kendo. Ko nú kuu, te kua'a xaan nuni nánda. ²⁵ Nú ndé chaa kúndá'ú ini-de máa-de, te naa-dé. Ko nú ndé chaa tú chíñú'ún-de máa-de ini ñuyivi yá'a, te kuchaku-de ñí káni. ²⁶ Nú ndé ñin chaa kuni kuatíñu nuu-rí, ná kúndikin-de ruu. Te nuu kúnchaa-ri yúan kúnchaa chaa játíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñin-de játíñu-de nuu-rí, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúku'á ini-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náá nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Ma kúu, chi ja sikí hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíin Dios. Yúan-na te ichi ándíví ní kenda ñin tu'un: A ni kanakana jaa-i ruu ni sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri, áchí. ²⁹ Te

ñayivi ká'in yúan, ni kajini so'o-i te ni kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, ni kaka'an-i: Ni ka'an in ndajá'a Dios jín-de, áchí-i. ³⁰ Te ni ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja siki rúu, chi sua ja máa-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi siki ñúyivi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu iní ñuyivi yá'a ki'in. ³² Te ruu, nú a ni ndita kaa-ri iní ñuyivi te kana-ri xini ndívii ñayivi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a ni ka'an-ya ja stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te ni kaka'an ñayivi-ún jín-yá: Kájini-ná ja kéndoo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máa Sé'e chaá núsáa. Te ndéja kúu máa Sé'e chaá-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa máa luz jín-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin náva'a tú kuñaa núu-ro. Chi chaá jika ñuñáa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú káandija chaá judío

³⁶ Kandija nuu máa luz nini kánchaa-ya jín-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jín-i. Súan ni ka'an Jesús. Te ni kee-ya kuá'an-ya. Te ni sa'í-ni-ya núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa ni sa'a-ya kuá'a tuni nuu-í, ko tú ní káandija-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un ni ka'an Isaías chaá ni jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandija tu'un ni ka'an-yo. Te ndéja ní jini nuu fuerza máa Jító'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandija-i jíná'an-i, chi ni ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ Ni sakuáa-ya ndúchi-í, te ni kundava iní añú-i ni sa'a-ya, náva'a ma kuni-i jín ndúchi-í, ni ma júku'un iní añú-i, ni ma nájío káva iní-i, ja sa'a-ri tana-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a ni ka'an Isaías, chi ni jini-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te ni ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan ni jo, te kua'a cháa tá'ú tíñu, ni káandija-de nuu-ya. Ko ja káyú'ú-de fariseo te tú ní káastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jani iní-de. ⁴³ Chi kúsi-gá iní-de ja ndúñá'nu-de sa'a ñayivi vása ja ndúñá'nu-de sa'a Dios. ⁴⁴ Te ni ka'an jaa Jesús: Ñayivi kándija ruu, nasu máa in ruu kándija-i, chi nuu I'a ni táji rúu vai-ri kándija-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-rí, suni ndé'é-i nuu I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri in luz iní ñuyivi, náva'a nú taká ñayivi kándija-i ruu, ma kúnchaa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú in ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndíi-ri siki-í, chi tú vai-ri ja náku-xndíi-ri siki ñuyivi, chi sua ja náma-ri ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja náku-xndíi siki-í. Tu'un ni ka'an-ri kúu ja náku-xndíi siki-í onde kivi jínu ñuyivi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-ri ja máa-rí, chi Táa-ri I'a ni táji rúu vai-ri, máa-yá ni tá'ú-yá tíñu nuu-rí. Ndas kachi-ri te ndasa ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jiní-ri ja tíñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ní káni sa'a. Núsáa te tu'un ká'an-ri, máni tu'un ni ka'an Táa-ri jín-rí kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya ja'á cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a ni jini Jesús ja ní jaa hora kenda-ya ñúyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú iní-ya ñayivi-yá ká'io iní ñuyivi, te onde sandí'i-na ni kundá'ú iní-ya-í. ² Te ni ndí'i ni káku-xini-ya. Te vina a ni ka'an kui'na jín iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jiní Jesús ja máa Táa-ya, a ni ja'a-ya táka ndatíñu iní nda'a-yá, te suni jiní-ya ja ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te ni ndukuiñi-ya ja ní kuxini-ya. Te ni chaxio-ya sa'ma-yá. Te ni ki'in-ya in sa'ma vítá. Te ni ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te ni chu'un-ya ndúcha iní in tija'an, te ni kejá'á-yá náka-cha-ya ja'á cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jín sa'ma vítá ja nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te ni jaa-ya núu Simón Pedro. Te ni ka'an Pedro jín-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro ja sa'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jín-de. ⁸ Te Pedro ni ka'an-de jín-yá: Ma náka-cha kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundii-ro jín-rí, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Simón Pedro jín-yá: Táta, nasu máa in ja'a-ná, chi suni nda'a-ná jín xini-ná núsáa, áchí-de. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jín-de: Chaá ja á ni ndundoo, máni jínu ñú'ún ja ndúndoo máa

ja'a-ni-de, te a ni ndundoo ndi'i-ni-de. Te máá-ró, a ni kandundoo-ró ko nasu taká-ro. Achí-ya. ¹¹ Chi a ni jini-ya ndéja kúu ja nastúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu taká-ro ká'io ndoo. ¹² Te ni kuu ni nakacha-ya ja'a-dé jíná'an-de, te ni naki'in-ya sá'ma-yá. Te ni nungoo tuku-ya. Te ni ka'an-ya: Á kájiní-ro ja ní sá'a-ri jín-ró. ¹³ Káka'an-ro ja Maestro jín Jító'o-ro kúu-ri, te káka'an ndaa-ro. Chi suu máá-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jító'o-ro jín Maestro kúu-ri, nú nakacha-ri ja'a-ro, suni súan kánúú nákaacha ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Chi tiñu yá'a ni stá'an-ri nuu-ro náva'a suni sá'a máá-ró jín tá'an-ró nátu'un ni sá'a-ri jín-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-ri jín-ró: ñn mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jító'o-de, ni ñn apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa ni táji-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un ini-ro jín tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-ri sikí taká-ro. A jini-ri ndéja ní kaji-ri. Ko ná skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Chaa ni yee stáa jín-rí, ni jañu-de ruu jín xúsí'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Onde vina kástu'un-ri taká tiñu nuu-ro onde jín tiempo, náva'a nú ni kuu, te kandíja-ró ja máá-rí kúu I'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñn ñayivi kuátu'un-i ñn chaa ni táji-rí kua'an, te játu'un-i ruu. Te ñayivi játu'un rúu, suni játu'un-i I'a ni táji rúu vai-ri, áchí-ya jín-de jíná'an-de.

Ja ní kivi Satanás ini Judas

²¹ Te ja á ni ka'an Jesús tu'un yá'a, te ni ndukuí'a ini-ya. Te ni ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró ja ñn róó, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá, ni kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani ini-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ñn máá cháa káskuá'a-ún ja maní-yá jín-de, ndítuu-de jiká Jesús. ²⁴ Te ni sá'a Simón Pedro ñn seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'un-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndítuu-de jiká Jesús, ni ka'an-de jín-yá: Táta, ndé chaa kúu, áchí-de. ²⁶ Te ni ka'an Jesús: Ná chindaji-ri staa te kua'a-ri nuu ñn chaa, te chaa-ún kúu, áchí-ya. Te ni chindaji-ya staa. Te ni ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te ni yee staa-ún. Te ni kivi-ni Satanás ini. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ni ñn chaa káyee staa jín-yá-ún, tú ní kájuku'un ini-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jín. ²⁹ Chi sava-de, ni kajani ini-de ja ní ka'an Jesús jín: Kuaan-ró naún kájinu ñú'un-yó ja kúu viko. Xí ja kuá'a yaku na jín núu cháa ndá'ú. Chi Judas ñn janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te ni kenda-ni kua'an. Te a ni kuaa.

Tiñu jaá tá'ú-yá nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te ni ka'an Jesús: Vina te a ni nduñá'nu máá Sé'e chaa. Te suni ni nduñá'nu Dios ni sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máá-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró. Te nandúkú-ró rúu, te nátu'un ni ka'an-ri jín cháa judío, onde nuu kí'in-ri, ma kúu jaa koyo-ró jíná'an-ró. ³⁴ ñn tiñu jaá tá'ú-ri nuu-ro jíná'an-ró: Ja ná kundá'ú ini-ro taká tá'an-ró. Nátu'un kundá'ú ini-ri róó, suni súan kundá'ú ini-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú ini-ro taká tá'an-ró, yúan-na te kuni taká ñayivi ja máá-ró kákuu chaa ni káskuá'a jín-rí, áchí-ya.

Tu'un Pedro jín lí'li

³⁶ Te ni ka'an Simón Pedro jín-yá: Táta, ndénu kí'in-ní, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Nuú kí'in-ri-ún, ma kúu kundikín-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundikín-ro rúu jaa-ro. ³⁷ Te ni ka'an Pedro jín-yá: Táta, naja má kúu kundikín-ná ní vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Achí-de. ³⁸ Te ni ka'an Jesús jín-de: Kuu-ro ja rúu náún. Jandáa ká'an-ri jín-ró: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóó

¹ Ma kúñáá iní añú-ro. A kákandíja-ró Dios, suni ná kándíja-ró rúu. ² Chì ío kua'a vé'e iní ve'e Táa-ri. Te nú tú súan ío, a ñi kastu'ún-ri nuu-ro núu. Kí'in-ri kīsátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró, te nchaa-ri kinastútú-rí róo kí'on. Náva'a nuu kúnchaa máá-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájiní-ro ndénu kí'in-ri. Te kájiní-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te ñi ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájiní-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kuní-ná ichi núsáá, áchí-de. ⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu máá íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaa ñi ñn-i nuu Táa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájiní-ro rúu, te suni a ñi kájiní-ro Táa-ri núu. Te onde vina a kájiní-ro-yá, te a ñi kande'é-ró núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te ñi ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní máá Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a iní-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jika-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuní-ro rúu náún. Chaa ñi jiní ruu, nuu máá Táa-yo ní jiní-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máá Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándíja-ró já máá-rí kánchaa-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kúu iní máá-rí ká'an-ri. Chì máá Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí, te máá-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandíja ruu ja kánchaa-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo jíin máá-rí: Te nú tú súan, te kandíja ruu cuenta máá tiñu sá'a-ri. ¹² Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándíja ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máá-de vásá yá'a, chì no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro núu máá Táa-yo jíin sí'ví-rí, yúan sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máá Táa-yo já sikí máá Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-rí, te kuandatu-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'u-rí nuu máá Táa-yo Dios. Te kua'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róo jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máá Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kuatá'ú-i-ya, chì tú kande'é-i nuu-yá ñi tú kájiní-i-ya. Ko máá-ró, chì kájiní-ro-yá, chì ncháa-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Ma skéndoó ndá'ú-ri róo, chì nchaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ ñn tí'lí-na te ma kuní-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chì kuní-ro rúu, chì chakú-ri. Te ja yúan suni kuchaku máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuní-ro já kánchaa-ri jíin máá Táa-ri, te máá-ró jíin rúu, te máá-rí jíin máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñú'un iní-de tiñu ñi tá'ú-rí, te skíkuu-de, chaa-ún kúu ja maní jíin-rí. Te nú maní-dé jíin-rí, suni kumaní máá Táa-ri jíin-de. Te máá-rí, kumaní-rí jíin-de te stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ñi ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chì túu, áchí-de. ²³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé chaa maní-dé jíin-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máá Táa-ri jíin-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jíin-de. ²⁴ Te chaa tú maní jíin-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ñi kájiní so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chì tu'un máá Táa-yo I'a ñi tájí rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, nini kánchaa-ri jíin-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róo kii-ya jíin sí'ví-rí. Te máá I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya taká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro taká tu'un ñi ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Skéndoó-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chì máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúkuí'a iní añú-ro, te ñi ma yú'ú-ro. ²⁸ A ñi kájiní so'o-ró já ní ka'an-ri jíin-ró: Kí'in-ri te nchaa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ñi kumaní-ro jíin-rí, te kusii ndíja iní-ro núu, chì ñi ka'an-ri jíin-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chì ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ñi kastu'ún-ri nuu-ro onde jíin tiempo, náva'a nú a ñi kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jíin-ró, chì vai ja kúñá'nu iní ñuyivi yá'a. Te tú ndújíin jíin-rí. ³¹ Ko vai máá, náva'a kuní ñuyivi ja maní-rí jíin máá Táa-yo Dios, te natu'un ñi tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-ri. Ndukuiñi ná chó'o.

15

Máá yó'o uva ndija

¹ Máá-rí kúu máá yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndítin ruu te tú já'a nde'e, jánchaa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-ya náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a ni kandundoo-ró jín tú'un ni ka'an-ri jín-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jín-rí, te máá-rí jín máá-ró. In nda'a uva, ma kúu kua'a máá ndé'e, te nú tú kutin jika máá yó'o. Te suni súan róó, te nú tú kuxiukú-ró jín-rí. ⁵ Máá-rí kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-rí. Chaa ja kánchaa jín-rí, te máá-rí jín máá-de, chaa-ún já'a kua'a ndé'e. Chi nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni in-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jín-rí, kenda-de ki'in-de, sá'a-ya. Te ichi nátu'un in nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-í nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jín-rí te tu'un ká'an-ri ñú'un in-ri-ro. Yúan-na te kakan naún kákuni-ro, te kua'a-ri nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a ndé'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-ri sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jín-rí. ⁹ Nátu'un máá Táa-yo kúndá'ú in-ya rúu, suni súan kúndá'ú in-ri róó jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jín tú'un kúndá'ú in-ri róó. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tíñu ni tá'ú-rí nuu-ro, te nene kundá'ú in-ri róó. Nátu'un máá-rí ni skíkuu-ri tíñu ni tá'ú Táa-ri nuu-rí, te nene kundá'ú in-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró, náva'a ná kúkútu-ro jín tú'un kúsi iní máá-rí. ¹² Ya'á kúu tíñu tá'ú-rí: Ja ná kundá'ú in-ri róó tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú in-ri róó jíná'an-ró. ¹³ Nú in chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga in-i-de nátu'un ni sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máá-ró kákuu amigo-ri nú skíkuu-ró taká tíñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róó mozo. Chi in mozo, tú jiní-de naún sá'a jito'o-de. Chi sua skúnání-rí róó amigo-ri, chi a ni kastu'ún-rí nuu-ro taká tu'un ni jini so'o-ri onde nuu máá Táa-ri. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chi sua ni kaji-ri róó, te ni jani-ri róó ja kingoyo-ró te kua'a-ró ndé'e. Te ma náa ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro nuu máá Táa-yo Dios jín sí'ví-rí, kua'a-ya nuu-ro. ¹⁷ Tíñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: Ja ná kundá'ú in-ri róó tá'an-ró.

Ja káchindikin-i chaa kákandíja

¹⁸ Te nú kití iní taká ñayivi núu-ro jíná'an-ró, te ma náa iní-ro já súni ni kití iní-i nuu máá-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaa ñuyivi ní kákuu-ró, te kumaní ñáyivi jín róó nátu'un jín tá'an máá-i núú. Ko nasu cháa ñuyivi kákuu-ró, chi sua ni kaji-ri róó iní ñuyivi. Ja yúan kákití iní ñayivi núu-ro. ²⁰ Ma náa iní-ro tú'un ni ka'an-ri jín-ró: In mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú ni káchindikin-i ruu suni súan chindikin-i róó. Nú ni skíkuu-i tu'un ni ka'an-ri, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tíñu yá'a sá'a-de jín-ró ja sí'ví-rí, chi tú kájiní-i I'a ni tájí rúu vai-ri. ²² Nú tú ní kí-ri, ni nú tú ní ká'an-ri jín-i, ma kóo kuachi-i núú. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayivi kájito u'u ruu, suni kájito u'u-i máá Táa-ri. ²⁴ Nú tú ní sá'a-ri tíñu nuu-í ja ní in chaa tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núú. Ko vina a ni kájiní-i tíñu-ún, te kájito u'u-i ruu jín máá Táa-ri. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkuu tu'un yóso nuu tutú ley máa-i: Ja tú na kuachi-ri, te ni kájito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máá Táa-yo tájí-rí máá I'a chindéé chítuu róó. Máá Espiritu ndaa kúu-ya, te onde chi máá Táa-yo Dios kenda-ya. Te nú a ni chaa-ya, te kani ndaa-ya tú'un-ri. ²⁷ Te suni máá-ró kani ndaa-ro tú'un, chi ká'in-ró jín-rí onde kivi ní kejá'a-rí.

16

¹ Tu'un yá'a ni ka'an-ri jín-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róó iní ve'e sinagoga kingoyo-ró. Te jaa hora ja nú in chaa ka'ni-dé róó, te kani iní-de ja bueno ni sá'a-de nuu Dios. ³ Te tíñu yá'a sá'a-i jín-ró, chi tú kájiní-i nuu máá Táa-yo Dios, te ni nuu máá-rí. ⁴ Ko ni ka'an-ri tu'un yá'a jín-ró náva'a nú a ni jaa hora, te nuku'un in-ri róó já súan ni ka'an-ri jín-ró. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jín-ró ondé kivi ní kejá'a-rí, chi jika-ri jín-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chi no'on-ri nuu I'a ni tájí rúu vai-ri. Te ni in róó, na tú kaka tu'ún-ró rúu: Ndenu kí'in-ní. ⁶ Te vina a ni kuxí iní-ro chi súan ni ka'an-ri jín-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri

jíin-ró: Ja sikí róó kúu ja kánúú kí'in-ri. Chì nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jíiná'an-ró. Nú kí'in-ri, te tájí-rí-ya kíi-ya núu-ro. ⁸ Te nú a nì cháa-ya te stá'an-ya núu-í ja ndíso máá-i kuachi, jíin já kúu tíñu ndaa, jíin ndasa náku-xndí-ya-í. ⁹ Máá kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máá tíñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tu'un náku-xndí-ún kúu ja á nì jáku-xndí-ya sikí máá já kúñá'nu inì ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espiritu ndaa

¹² Ió kua'a-ga tu'un ka'an-ri jíin-ró, ko ma kánda-ró jíin vína. ¹³ Te nú nì cháa máá Espiritu ndaa, máá-ya stá'an-ya táká tu'un ndaa nuu-ro. Chì tú ka'an-ya já kuní máá-ya, chì ka'an-ya táká ja jíni so'o-ya. Te stá'an-ya táká tíñu cháa. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, chì kí'in-ya tú'un xíin máá-rí, te stá'an-ya núu-ro jíiná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xíin máá Táa-yo, suni máá-rí xíin. Ja yúán ní ka'an-ri ja kí'in-ya já xíin máá-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ Ìn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-rí, chì no'on-ri nuu máá Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava cháa káskuá'a jíin-yá nì kaka'an-de jíin tá'an-de: Naún kúu tu'un nì ka'an-ya jíin-yó: Ìn tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-rí, chì no'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te nì kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin-yó: Ìn tí'lí-na. Tú kájuku'un inì-yo já ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te nì jini Jesús ja kaká tu'un-de-ya kákuni-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Á kájika tu'un tá'an-ró já ní ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró: Ìn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-rí. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a inì-ro, ko kusì inì ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a inì-ro, ko vasa kákukuí'a inì-ro, te ndusì inì-ro. ²¹ Ìn ñasíí, nú já'ncha chii-ña, te kukuí'a inì-ña, chì kuakuyani skáku-ña. Te nú a nì skáku-ña ìn suchí lúli, tuká ná'an-ña túndó'o nì ta'an-ña, chì kusì inì-ña já ní kaku ìn cháa inì ñuyívi. ²² Suni súan máá-ró, kákukuí'a ndija inì-ro vína. Ko inga kivì te nakunì-ri nuu-ro te kusì inì-ro. Te ma ndukuí'a-ga inì-ro jíiná'an-ró sá'a nì ìn ñayívi. ²³ Te kivì-ún tú naún kaká tu'un-ró ruu. Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jíin sí'ví-rí, te kua'a-ya núu-ro. ²⁴ Onde vína te tú naún ní kájikan kuti-ro jíin sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náva'a kusì vá'a inì-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jíin-ró. Ko ìn kivì te ma ká'an yátá-gá-ri jíin-ró, chì sua kastu'un kájí-rí taká tu'un máá Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivì-ún, kakan-ro jíin sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jíin-ró já kakán ta'u-rí nuu máá Táa-yo já sikí róó. ²⁷ Chì máá Táa-yo, kúndá'ú inì-ya róó. Chì máá-ró nì kákumanì-ro jíin-rí, te nì kákandíja-ró já onde nuu Dios vai-ri. ²⁸ Nì kenda-ri onde nuu máá Táa-yo, te nì cháa-ri inì ñuyívi. Vína te kenda tuku-ri inì ñuyívi te no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te nì kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá: Vína te ká'an kájí-ní. Tú ká'an-ní nì ìn tu'un yátá. ³⁰ Vína te kájuku'un inì-ná ja jini-ní taká tu'un, te tú jínu ñú'ún-ní ja kaká tu'un-í ní. Ja yúán kákandíja-ná ja ní kenda ndija-ní onde nuu Dios vai-ní. Achí-de jíin-yá. ³¹ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Vína te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chi vai ìn hora, te a nì cháa, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro róo máá ìn-ri. Ko ma kúnchaa máá ìn-ri, chì máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró náva'a koo ndéé inì-ro sá'a-ri. Inì ñuyívi, chì koto-ró túndó'o. Ko kava téyíí-ró, chì a nì kundéé-rí jíin ñuyívi, áchí-ya.

17

Tu'un nì jikan ta'u Jesús ja'a yóó

¹ Tu'un yá'a nì ka'an Jesús. Te nì ndakoto-ya íchi ándíví. Te nì ka'an-ya: Táa, a nì cháa máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náva'a suni Se'e-ní sáñá'nu-í ní. ² Chì nì ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e sikí táká cháa, náva'a nuu táká cháa nì ja'a-ní nuu-í, kua'a-i ja kúchaku-de ní

káni. ³ Te tu'un kuchaku ñí káni kúu ja ná kuní-de ní ja máá ñn ndija-ni Dios kúu-ní onde jíin Jesucristo I'a ñi tájí-ní vai. ⁴ Máá-ná, ñi sáñá'nu-ná ní ñi ñuyívi. A ñi síjínu-ná tiñu ñi tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuní jíin núu máá-ní, nátu'un ñi kuñá'nu-ná jíin-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ Ñi stá'an ndijin-ná ní jíin sí'ví-ní nuu táká chaa ñi ja'a-ní nuu-ná ñi ñuyívi. Máá-ní ñi xín-dé núú. Te ñi ja'a-ní-de nuu-ná. Te ñi kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja onde nuu máá-ní vai taká tu'un ñi ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un ñi ja'a-ní nuu-ná, ñi ja'a-ná nuu máá-de jíin'an-de. Te ñi kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ñi kajiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ñi kakandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a chaa ñi ja'a-ní nuu-ná, chi máá-ní xín-dé. ¹⁰ Te taká ndatiñu-ná kúu ndatiñu máá-ní. Te taká ndatiñu máá-ní kúu ndatiñu máá-ná. Te ñi nduñá'nu-ná ñi sá'a ndatiñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaa-ná ñi ñuyívi. Ko máá-de chi káxiukú-de ñi ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká chaa ñi ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná ñi kanchaa-ná jíin-de ñi ñuyívi, te ñi ndito-ná-de jíin sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ñi ndito-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chi máá-ni se'e kui'na ní naa, náva'a skíkuu tutu i. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a ñi ñuyívi náva'a ná kúsi vá'a ñi-de jíin tú'un kúsi ñi máá-ná. ¹⁴ Ñi kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ñi kakiti ñi ñayívi núu-dé, chi nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de ñi ñuyívi, chi sua koto-ní-de nuu káni nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ñi tájí-ní náá vai-ná ñi ñuyívi, suni súan tájí-ná-de ki'in-de ñi ñuyívi. ¹⁹ Te ja síkí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jíin tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn chaa yá'a jíin'an-de, chi suni ja'a taká ñayívi ja ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíin'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kánchaa-ní jíin-ná, Táa, te máá-ná jíin máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jíin-yó kuní-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi ja máá-ní ñi tájí-ní náá vai-ná. ²² A ñi sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ñi sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jíin máá-de, te máá-ní jíin máá-ná, suni súan kuní-ná ja ná síyíja-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuní ñayívi ja ní tájí-ní náá vai-ná, jíin ja kúndá'ú ñi-ní-de nátu'un kúndá'ú ñi-ní náá. ²⁴ Táa, taká chaa ñi ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jíin-ná, náva'a ná kuní-de ndasa nduñá'nu-ná sá'a-ní. Chi kúndá'ú ñi-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájiní taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná chi jiní-ná nuu-ní. Te chaa yá'a, kájiní-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a ñi stá'an-ná ní jíin sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náva'a ná kúndá'ú ñi-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú ñi-ní náá, te suni náva'a kunchaa-ná jíin-de.

18

Ja ní kakatñn-de Jesús

¹ Te ñi kuu, ñi ka'an Jesús tu'un yá'a. Te ñi kenda-ya jíin chaa káskuá'a jíin yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñn jardín. Te yúan ñi kivi-ya jíin chaa káskuá'a jíin-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chi ío kua'a vuelta ñi ketá'an Jesús yúan jíin chaa káskuá'a jíin-yá. ³ Te ñi jaka Judas ñn nuu soldado jíin yakú ndajá'a sutú ñá'nu jíin chaa fariseo, te ñi jakoyo-de yúan jíin linterna jíin ñu'un yiti jíin machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á ñi jiní-ya taká tundó'o vai síki-yá, ñi kenda-ya íchi núu-dé. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ndé chaa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jíin-de. Te Judas, chaa ñi

nastúu-ya-ún, suni kándij-de jíin cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan ni ka'an-ya, máá-rí kúu, te ni kanakaka yátá-de. Te ni kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te ni jiká tu'ún tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te ni ka'an Jesús: A ni ka'an-ri jíin-ró ja máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te síá cháa yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan ni kuu náva'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni ñin cháa ni ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñáva'a-de ñin machete, ni tava-dé. Te ni stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te ni kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te ni ka'an Jesús jíin Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chi tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-rí, tú kánúú já ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jíin cháa kuñá'nu, jíin ndájá'a cháa judío, ni kakatñin-de Jesús, te ni kaju'ni-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga ni kajanchaka-de-ya núu Anás. Chi táchisó Caifás ni kuu-de. Te Caifás, ni kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa ni ja'a consejo nuu cháa judío, ja jíinu ñú'ún já kúu ñin cháa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jíin-yá, jíin ingá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te ni kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, ni kandij-ni-de ichi yuxé'é yatá vé'e. Te máá cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, ni kenda-de, te ni ka'an-de jíin ñá'an ndító yuxé'é. Te ni skivi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndító yuxé'é-ún, ni ka'an-ña jíin Pedro: Te róo suni ñin cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te ni ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, ni kanastá'an-de ñu'un, chi sá'a vijin. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, ni xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikí tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te ni ka'an Jesús: A ni ka'an ndijin-ri iní ñuyivi. Nene ni stá'an-ri tu'un iní ve'e sinagoga jíin iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñáyivi judío, te tú ni ñin tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'ún-ró rúu. Kaka tu'ún ñáyivi ní kajini so'o tu'un ni ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chi máá-i káiná'an-i tu'un ni ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te ja súan ni ka'an Jesús, te ñin mozo kándij yúan, ni ja'a-ni ñin jikí núu Jesús. Te ni ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te ni ka'an Jesús jíin: Nú ni ka'an ndiva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a ni ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás ni tájí-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te ni kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máá-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñin mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, ni ka'an jíin-de: Nasu ní jini-ri róo jíin-de iní jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te ni kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te ni kandenda-de jíin Jesús iní ve'e Caifás ká'a'an-de jíin-yá onde iní ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñáyivi judío, tú ní kivi koyo-i iní ve'e palacio, chi tú kákuñi-i kuchá'an-i. Chi nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te ni kenda Pilato nuu ñáyivi ká'jin yata vé'e. Te ni ka'an-de: Naún kuachi ká'jikan-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te ni kaka'an-i: Cháa yá'a, nú tú kúu-de cháa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ní núu, áchí-i jíin-de. ³¹ Te ni ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sándaa-ro sikí-dé natu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñáyivi judío ni kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ñin ñáyivi, áchí-i. ³² Súan ni kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un ni ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te ni ndivi Pilato iní ve'e palacio. Te ni kana-de xiní Jesús ni kivi-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni iní máá-ró, xí súan ni kastu'ún sáva-ga cháa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te ni ka'an Pilato: Cháa judío kúu-ri náún. Ñáyivi máá-ró jíin sutú ñá'nu, ni kanakua'a róo nuu-rí. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te ni ka'an Jesús: Nasu ñuyivi

yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú iní ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu, yúan-na te chaa kájatíñu nuu-rí, kuatá'an-de ja'a-rí náva'a tú natuu-ri nuu ñáyivi judío núú. Ko nasu ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ni ka'an Pilato jíin-yá: Te in rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri iní ñuyívi. Taká ñáyivi ká'in jíin tú'un ndaa, ñáyivi-ún jíini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te ni ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te ni kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te ni ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní in kuachi ni'in-ri siki-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro sía-ri in chaa índee vekaa. Te kákuni-ro já sía-ri rey ñáyivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í ni kakana jaa-i inga jínu: Ma sía-ní chaa yá'a, chi sua ná sía-ní Barrabás, áchí-i. Te chaa ku'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, ni ki'in-de Jesús. Te ni xndó'o-de-ya. ² Te soldado, ni katiiin-de in corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-yá. Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'á tindi'í. ³ Te ni kakandita-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jiki núu-yá. ⁴ Yúan-na te ni kenda Pilato inga jínu. Te ni ka'an-de jíin ñáyivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuni-ro já tú ni in kuachi ni'in-ri siki-dé, áchí-de. ⁵ Te ni kenda Jesús yata vé'e, nú'un-ya corona iñu jíin sá'ma kuá'á tindi'í. Te ni ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró chaa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin chaa kájatíñu, ni kajini-de nuu-yá. Te ni kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jika cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te ni ka'an Pilato jíin-de: Katiiin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chi ruu, tú ni'in-ri ni in kuachi siki-dé, áchí-de. ⁷ Te ni kaka'an judío: Máá-ná kañava'a-ná ley. Te siki ley-ún kuu-de, chi áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te ni ndivi tuku-de inga jínu iní ve'e palacio. Te ni jika tu'un-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jini-ro já ndiso-ri tiñu ja ká'ni-rí róo jika cruz, te suni ndiso-ri tiñu ja sía-ri róo ki'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te ni ka'an Jesús: Nú tú ní kii tu'un onde andiví, te ma kúu ndonda-ró siki-rí. Ja yúan chaa ni nakua'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndiso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndeé Pilato sía-de-ya. Ko ñáyivi judío, ni kaka'an jaa-i: Nú sía-ní chaa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chi nú in chaa sá'a-de ja máá-de kúu rey, chaa-ún ká'an-de siki César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, ni kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te ni jungoo-de iní ve'e tiñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja koo viko Pascua kúu, natu'un ka'iñu. Te ni ka'an-de jíin ñáyivi judío: Yá'a nde'é-ró núu rey máá-ró jíná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te ni kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jika cruz, áchí-i. Te ni ka'an Pilato jíin-i: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te ni kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey kañava'a-ná, chi máá-ni César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te ni nakua'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te ni kakatiiin-i Jesús, te kua'an-i jíin-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-ya, ndiso-ya cruz-ya. Te ni kenda-ya yúan, kua'an-ya in nuu nání yiki xini. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan ni kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ni kajata kaa-i uu chaa jíin-yá, in in-de lado xiin-yá. Te máá Jesús ni ndita kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni ni chaa Pilato in tutu. Te ni chitiiin-de xini cruz. Te súan ni ka'an: Jesús nuu Nazaret, Rey ñáyivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñáyivi judío, ni kaka'u-i tu'un yá'a. Chi nuu ní ndita kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, ni kaka'an-de jíin Pilato: Ma chaa-ní: Rey ñáyivi judío. Chi sua chaa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-ri nuu ñáyivi judío, achí-ní, áchí-de. ²² Te ni ka'an Pilato: Ma násama-ri ja á ni chaa-ri, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jika cruz, te ni kaki'in-de sa'ma-yá. Te ni kandatá-de kuun pedazo, in in kuu soldado-ún. Te

suní nì kàkì'in-de tikachí-yá. Ko tikachí-ún tú ní kíkú, chí nì kunu níí ondé xini te onde nuu já'a. ²⁴ Te nì kaka'an máá-de: Mā ndátá-yó, chí ná sá'a-yó ñn apuesto sikì. Te ná ndéó ndé ñn-yó ní'in, áchí-de. Súan nì kasá'a soldado, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Nì kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, nì kakuu máá-de. Te sikì tikachí-ná nì kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'jin náa-ya, jíin kú'u-ña María, ñasí'í Cleofas, jíin María ñuu Magdala. ²⁶ Te nì jini Jesús nuu náa-ya jíin núu cháa skuá'a ja maní-ya jíin-de. Te kándii yani-de. Te nì ka'an-ya jíin náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándii se'e-ní, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kándii náa-ro, áchí-ya. Te onde sáa-ni nì kana-de-ña kuá'an-ña jíin-de ve'e-de. ²⁸ Yuán-na te nì jini Jesús ja á nì jinu taká tiñu. Te nì ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchí-ya. Súan nì ka'an-ya náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij. ²⁹ Te yúan nì io ñn tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te nì chindaji-de kachì núu vinagre-ún. Te nì chaa-de xini ñn yunu. Te nì kachaa-de yu'u-ya. ³⁰ Te Jesús nì ji'i-ya vinagre-ún. Te nì ka'an-ya: A nì jinu, áchí-ya. Te nì kai-ni xini-ya. Te nì ji'i-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te chaa judío, tú kákuni-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jika cruz kivi ndétatú. Chí vai kivi ndétatú, te ñn kivi kánúú xáan kúu. Te nì kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu si'in-i, te ná kúxio-i jika cruz. ³² Te nì chakoyo soldado. Te nì kaja'nu-de si'in chaa ñn, te suni súan inga chaa ja ndíta kaa jíin-ya. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, nì kajini-de ja á nì ji'i-ya. Te tú ní kaja'nu-de si'in-ya. ³⁴ Ko ñn soldado, nì kaan-de xiin-ya jíin punta machete, te nì kenda-ni niñi jíin ndúcha. ³⁵ Te ñn chaa nì jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máá-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandija tuku máá-ró jíná'an-ró sá'a-de. ³⁶ Chí súan nì kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Mā ká'nu-ro ní ñn yiki-ya, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu ij: Nde'é-de nuu I'a nì kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yuán-na, te ío ñn chaa nání José ñuu Arimatea, chaa-ún skuá'a sa'í-de jíin Jesús, chí yú'ú-de ñayivi judío. Te nì ka'an nda'ú-de jíin Pilato nú kuu kuanchara-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato nì jatú'un. Yúan-na te nì jaa-de. Te nì xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, chaa nì ja'an nuu Jesús akuáa-ún núú, suni nì jaa-de ndiso-de susia ua jíin jí'o áloe, nátu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te nì kàkì'in-de yiki kúñu Jesús. Te nì kachisúkun-dé jíin sá'ma kuíta jíin jí'o, nátu'un kásá'a máá ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní ji'i-ya jiká cruz, yúan nì io ñn jardín. Te nuu jardín ío ñn ve'e añú jáá núu té yuji-ga ni ñn añú. ⁴² Yúan nì kachindee-de Jesús, chí ve'e añú-ún kánchara yani. Te a yani kejá'á kivi sátu'a judío ja kóo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi ñn semana-ún, nì jaa María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-gá. Te nì jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na te nì jinu-ña ní jaa-ña núu Simón Pedro jíin núu inga chaa skuá'a-ún ja ní kumaní Jesús jíin. Te nì ka'an-ña jíin-de: Nì katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájin-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te nì kenda Pedro jíin inga chaa skuá'a-ún, te nì jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te nì kajinu tají ndendúu-de. Ko inga chaa skuá'a-ún, nì jinu yachi-ga-de vásá Pedro. Te xna'an-ga-de nì jaa ve'e añú. ⁵ Te nì jito nuu-de. Te nì jini-de sa'ma kuíta kándaa máá-na ini kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te nì jaa tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te nì kivi-de ini ve'e añú-ún. Te nì jini-de sa'ma kuíta-ún kándaa máá-na. ⁷ Te pañito nì yisúkun xini Jesús, tú kátuu jíin sá'ma kuíta-ún chí nì nakaita'nu te kátuu sín. ⁸ Yúan-na te suni inga chaa skuá'a-ún, chaa nì jaa xna'an-ga ve'e añú, nì kivi-de. Te nì jini-de. Te nì kandija-de. ⁹ Chí té chá'an-ga juku'un ini-de tu'un ka'an tutu ij, ja jinu ñú'ún náchaku-ya nú a nì ji'i-ya. ¹⁰ Te chaa káskuá'a-ún, nì kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuní María Magdalena nuu-yá

¹¹ Ko María, kándii-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te nì jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te nì jini-ña já káxiukú úu ndajá'a ándívi, káñu'un-ya sá'ma kuíjín, ñin-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní katúu yíki kúñu Jesús. ¹³ Te nì kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Nì kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jiní-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan nì ka'an-ña, te nì xió kóto-ña. Te nì jini-ña núu Jesús kándii-ya yúan. Ko tú ní nakuní-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ro, áchí-ya. Te máa-ña, jáni ini-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máa-ní nì chaxio-ní-ya, te kastu'ún-ní ndé nì chindee-ní-ya, te ná kína'ki'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te nì naxió kóto-ña. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ro rúu, chí té ndaa-ga-ri nuu máa Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñaní-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máa Táa-ri, máa Táa máa-ro, te nuu Dios máa-rí, Dios máa-ro, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, nì kastu'ún-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jini-ña núu Jito'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuní chaa káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te nì ini máa kivi ñin semana-ún, te ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún ini ñin ve'e. Te ndí'u yuxé'é chí káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te nì chaa Jesús nì jukuiñi-ya má'ñú-de, te nì ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'a ini-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan nì ka'an-ya. Te nì stá'an-ya ndá'a-yá jíin xín-yá. Te chaa káskuá'a-ún, nì kakusi ini-de ja ní kajini-de nuu máa Jito'o-yo. ²¹ Yúan-na te nì ka'an tuku Jesús: Ma kúku'a ini-ro. Natu'un nì táji máa Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ro. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a nì ka'an-ya, te nì tiví tachí-ya nuu-dé jíná'an-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kí'in Espíritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu ini nuu kuáchi ñin ñayivi, te koo tuká'nu ini nuu kuáchi-i. Te nú kendoo kuáchi siki ñin ñayivi sá'a-ró, te kendoo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimo, ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú kanchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná nì chaa Jesús. ²⁵ Te sava-ga chaa káskuá'a, nì kaka'an-de jíin Tomás: Nì kajini-ri nuu máa Jito'o-yo, áchí-de. Te nì ka'an Tomás: Nú tú kuní-ri nuu ní tuji ndá'a-yá nì sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-ri xini ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-yá, te ma kándija kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te nì kuu ñin semana. Te inga jínu ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún ini ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te nì chaa tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te nì jukuiñi-ya má'ñú-de. Te nì ka'an-ya: Ma kúku'a ini-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te nì ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xini ndá'a-ro yá'a, te kuní-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xiin-rí. Te ma káni siki ini-ro, chí sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Tomás jíin-yá: Aí Táta, Jito'o máa-ná, te Dios máa-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nì jini-ro rúu, Tomás, te yuán ní kándija-ró: Xáán ndatu ñayivi já káandija vasa tú ní kájiní-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni nì sá'a Jesús kua'a-gá tuni nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yóso náva'a kándija-ró já Jesús kúu Cristo máa Sé'e Dios. Chí nú kándija-ró-yá, te kuchaku-ro ní káni jíin sí'vi-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máa-yá ini ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, nì nastá'an ndijin tuku-ya máa-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a nì stá'an ndijin-ya máa-yá. ² Ká'jin tútú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimo, jíin Natanael, chaa ñuu Caná ndañuu Galilea, jíin táka se'e Zebedeo, jíin uu-ga chaa káskuá'a jíin-yá. ³ Te nì ka'an Simón jíin-de: Ná kitiin-ri tiyáká, áchí-de. Te nì kaka'an-de jíin-de. Suni ná kingoyo-ri jíin-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te nì kivi koyo-de ñin barco. Ko tú ní kátiin kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja

kuákundijin, te ni jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko chaa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á káñava'a-ró ñn tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ni kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xaan cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te chaa skuá'a ja maní Jesús jíin, ni ka'an-de jíin Pedro: Máá Jító'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jító'o-yo kúu, te ni nachu'un-de sa'ma-dé, chi víchí líi-dé núú. Te ni ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga chaa káskuá'a-ún, vai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñú'un chítú tiyáká. Chi tú jíká ká'jin-de jíin ñú'un íchí, chi yani nátu'un uu ciento yíki. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ni kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée ñn cháká núú ñú'un-ún, jíin stáa. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Kuáki'in tiyáká já ní katñn-ró vína ná kii, áchí-ya. ¹¹ Te ni kivi Simón Pedro iní barco. Te ni stáa-de ñunu cháká ní chaa-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, ñn ciento uu xiko uxí uní. Te vasa súan kua'a-tí ni ñú'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kasi iní-ro, áchí-ya. Te ni ñn chaa káskuá'a-ún, tú ní chúndéé iní-de ja kaká tu'un-de-ya: Róó, ndé chaa kúu-ró. Chi a kajini-de ja máá Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te ni chaa Jesús. Te ni ki'in-ya stáa-ún. Te ni ja'a-ya núu-dé. Te suni súan ni ja'a-ya tiyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta uní ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-yá nuu chaa káskuá'a jíin-yá, ja á ni nachaku-ya já ní ji'i-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i ni kajasí iní-de, te ni ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga iní-ro rúu vásá yá'á xí túu, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máa-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáa, áchí-ya. ¹⁶ Te ni ka'an tuku-ya vuelta uu jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú iní-ro rúu náún, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máa-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Skée-ro ríi-ri núsáa, áchí-ya. ¹⁷ Te ni ka'an tuku-ya vuelta uní jíin-de: Simón, se'e Jonás, maní-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te ni kuxíí iní Pedro ja vuelta uní ni ka'an-ya jíin-de: Maní-ro jíin-rí náún. Te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, máa-ní jini taká tu'un. Máa-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te ni ka'an-ya: Skée-ro ríi-ri núsáa. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ondé ná súchí-ró núú, te ni naku'ni máa-ró chí-ró. Te ni jika-ró ndénu ní kuu iní-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skaa-ro ndá'a-ro. Te inga chaa, nachí'i-de chi-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kuni-ro. Achí-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un yá'a ni ka'an-ya náva'a ná júku'un iní-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te ni ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya jíin-de. ²⁰ Te ni xío kóto Pedro. Te ni jini-de chaa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikín-de vai-de, chaa ni ndituu jiká Jesús ná ni kakuxíni-ya, ja ní jiká tu'un-de-ya: Táta, ndé chaa kúu ja nastúu ní. ²¹ Te ni jini Pedro nuu chaa-ún. Te ni ka'an-de jíin Jesús: Táta, te chaa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú kuni-ri ja kéndoo-de onde kivi ncháa-ri, naun jítú iní-ro. Kundikin ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te ni jicha tu'un yá'a nuu taká ñani-yo, ja chaa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chi sua ni ka'an-ya: Nú kuni-ri ja kéndoo-de onde kivi ncháa-ri, te naun jítú iní-ro. ²⁴ Chaa ni skuá'a-ún kúu chaa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni ni chaa-de taká tu'un yá'a. Te kajini-yo já tu'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xaan-gá tiñu ni sá'a Jesús. Te nú chaa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda ní ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni iní-ri. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA' A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espiritu Santo

¹ Teófilo, táta máni. Nuü tutú ja ní chaa núú-ná nì kastu'ún-ná taká tiñu nì sá'a Jesús, jíin taká tu'un nì stá'an-ya ondé kiví ní kejá'á-yá, ² te onde kiví ní tá'ú-yá tiñu jíin Espiritu Santo nuü taká apóstol, chaa nì kaji-ya. Te suni kiví-ún nì ndaa-ya kuá'an-ya ándiví. ³ Te nuü ní jinu nì ndo'o-ya, te jíin kuá'a tuní ío ndaa nì ndenda-ya chakú-ya núu cháa-ún jíinán-de. Te uü xiko kiví ní stá'an-ya máa-yá nuü-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de tu'un ñuu nuü tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te nì tá'ú-yá tiñu nuü-dé ja má kúxio-de iní ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a nì keyu'u máa Táa-yo Dios. Te nì ka'an-ya jíin-de: A nì kajini so'o-ró já súan nì ka'an-ri jíin-ró. ⁵ Chi Juan, jandaa ja jíin ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíinán-ró, yaku-na kiví te kuánducha-ro jíin Espiritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa nì kakutútú núu-yá, nì kajika tu'un-de-ya: Táta, te vina natá'ú tiñu chaa Israel iní ñuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te nì kachi-ya: Ma kúu kuni-ro kiví xí kuiá ja ní teta'an máa Táa-yo jíin tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a nì chaa Espiritu Santo sikí-ro, yúan-na te nì in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-ri ní iní ñuu Jerusalén, ní iní ñuu Judea, jíin ñuu Samaria, jíin ondé nuü ndí'i ñuyívi. Achí-ya jíin-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándiví

⁹ Te nì ndí'i nì ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kándé'é-de, te nì ndaa-ya kuá'an-ya. Te nì chaa ñin vikó nu'ún ní jasü nuü-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándiví núu ndaa-ya kuá'an-ya, te nì chaa-ni uü tá'an chaa káñu'un sa'ma kuíjin, nì kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te nì kaka'an chaa-ún jíin-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró íchi ándiví. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya íchi ándiví, suni súan ndii-ya nátu'un nì kajini-ro kuáno'on-yá ándiví. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jíin cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te nì kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká nátu'un kájika chaa judío ñin kiví ndétatú. ¹³ Te nì najaa koyo-de iní ñuu. Te nì kaka-de xini ñin ve'e nuü káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jíin Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, ñin núú-ni ká'jin-de kájikan ta'u-dé, jíin sáva ñasí'í, jíin María náa Jesús, jíin taká ñani-ya. ¹⁵ Te ñin kiví ní jukuiñi Pedro nuü taká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayívi. Te nì ka'an-de: ¹⁶ Ñáni jíinán-ró, nì skíkuu níni tú'un ká'an tutu i já ní ka'an Espiritu Santo onde sáa jíin yú'u David tu'un Judas, chaa nì yoxnúu núu já ní kakatñin Jesús. ¹⁷ Te suu chaa-ún, nì yoso-dé jíin-yó. Te nì chindéé tá'an-de jíin-yó sikí tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, nì jaan-de ñin ñu'un jíin xú'ún ní nì in-dé sikí tiñu ñáa nì sá'a-de. Te onde súkún te nì kanangava-de, te nì ndata sáva chii-de. Te nì ndí'i jiti-de nì jicha. ¹⁹ Te nì jicha tu'un yá'a nuü taká ñayívi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yúan ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuü yú'u máa-i Acéldama, ja kuni ka'an: Ñu'un niñi. ²⁰ Chi súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñin ve'e sáni. Te ma kúnchaa ni ñin-i iní ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndíso-de, ná kúndiso inga chaa. Achí. ²¹ Núsáa te jinu ñu'ún já káji-yó ñin chaa ma'ñú taká chaa ja á ká'jin jíin-yó taká kiví ní jika máa Jito'o-yo Jesús jíin-yó, ²² te onde kiví ní skuánducha Juan, te onde kiví ní xndóo-ya yóo te nì ndaa-ya kuá'an-ya ándiví. Te chaa kaji-yó, ná kúu-de testigo jíin-yó já á nì nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te nì kajani-de uü tá'an chaa: José,

ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'ví-de, jín Matías. ²⁴ Te nī kajikan ta'u-dé: Tátá, máá-ní chī jiní-ní ndasa káa inī añú taká ñáyivi. Núsáá te ja úu tá'an cháa yá'a, stá'an-ní ndé ñn-de nī kaji-ní, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chī Judas, nī sá'a-de kuachi, te nī kenda-de kua'an-de lugar máá-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te nī kasá'a-de sortear. Te nī jungava-ni sikī Matías. Te nī nukoso-dé jín uxí ñn-ga apóstol.

2

Kiví Pentecostés

¹ Te máá kiví Pentecostés nī ka'jin tútú ñn núu-ni-de. ² Te sánaa-ní te nī cháa ñn ndusu ichi ándiví nátu'un ní'ín ñn tachī xáan, te nī skútú iní ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te nī kajini-de ja ní jichá nátu'un yáá ñú'un. Te nī jungoo sikī ná ñn ná ñn-de. ⁴ Te ndí'i-de, nī kukútu jín Espíritu Santo. Te nī kaka'an-de sīn sīn yu'u, ndasa nī stá'an máá Espíritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñáyivi judío onde taká ñuu ñí ñúyivi. Te káchiñú'ún-i Dios. ⁶ Te ja súan nī nī'ín, te nī kataka ñáyivi kuá'a. Te nī kuñáá iní-i, chī ná ñn ná ñn-i, nī kajini so'o-i káka'an-de yu'u máá-i. ⁷ Te nī kanaa iní-i kánde'é-i. Te nī kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká cháa káka'an yá'a náún. ⁸ Ndasá kúu núsáá. Chī ná ñn ná ñn-yó, kájiní so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chī cháa onde ñuu Parto jín ñúu Media jín ñúu Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jín ñúu Judea, jín ñúu Capadocia, jín ñúu Ponto, jín ñúu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jín ñúu Panfilia, jín ñúu Egipto jín ndáñúu África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo onde ñuu Roma jíká vai-yó. Te suni ío sava cháa nī naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni cháa ñuu Creta jín cháa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kájiní so'o-yó já jín yú'u máá-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi iní-i kánde'é-i. Te káka'an-i jín tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáá, áchí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, áchí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñáyivi

¹⁴ Yúan-na te nī ndukuiñi Pedro jín uxí ñn-ga-de. Te nī ka'an jaa-de jín-i: Níí, cháa judío, jín taká níí cháa káxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuní ndí'i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'ín-ní tu'un ná ká'an-ná jín-ní. ¹⁵ Chī cháa yá'a, tú kánajini-de nátu'un kájaní iní-ní, chī sáá ká'ñn jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un nī ka'an Joel cháa nī jani tu'un Dios onde sáá: ¹⁷ Achí Dios: Kiví sándí'í-na te kacha nuu-ri Espíritu-ri sikī taká ñáyivi. Te se'e yí-ro jín sé'e sí'í-ro, kani-i tu'un-ri. Te cháa súchí jíná'an-de jín cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandáa ja kiví-ún te kacha nuu-ri Espíritu-ri sikī mozo-ri, kúu cháa kúu ñá'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde andiví. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jín ñú'un jín yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vásá jáa kiví máá Jító'o-yo. Kiví ká'nu, kiví stá'an ndijin-ya máá-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñáyivi ká'an nda'ú jín máá Jító'o-yo onde jín sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níí cháa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máá Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a nī kuu-ya núu Dios. Te nuu máá-ní nī sá'a-ya tiñu ñá'nu jín kuá'a tuní. Te nī kakee nuu-ní nī kánde'é-ní ja súan nī sá'a-ya onde jín Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko níí, nī kanachi'i-ní-ya ndá'a cháa ñáá. Te nī kaja'ni-dé-ya jíká cruz. Te jín tiempo, a nī jiní Dios ja súan sá'a-ní núu, chī súan nī teta'an-ya. ²⁴ Ko nī nachaku-ya ní sá'a Dios. Te nī janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, chī tú ní kúu kendo-ga Jesús iní nda'a kué'e kuu-yo. ²⁵ Chī David, nī ka'an-de tu'un-ya: Nī jiní-ri nuu máá Jító'o-ri, ja nené kánchaa-ya jín-rí. Chī kánchaa-ya íchi ndává'a-ri, náva'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusii iní añú-ri. Te nī nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetatú yiki kúñu-ri, te kuñukuu iní-ri. ²⁷ Chī ma skéndo-ní añú-ná iní lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ii. ²⁸ Nī stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'ín-ná ichi kúchaku-ná. Te kiví kúnchaa-ná jín-ní te kusii xáan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Nání jíná'an-ní, ná kachí kaji-ná nuu-ní tu'un David tatá ñúu-yo. Chī nī ji'i-de. Te nī yuji-de. Te ve'e añú-de kánchaa jín-yó

ondé vina. ³⁰ Chi chaa ni jani tu'un Dios ni kuu-de. Te ni jini-de ja ní ka'an téyí-yá jíin-de ja núu-dé, cuenta chi tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'ú-yá tiñu. ³¹ Te ya'á ní jini-de jíin tiempo, ni kastu'un-de ja náchaku Cristo, chi añu-ya, tú ní kendo iní lugar ndiyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájiní-yo já chakú-ya. ³³ Te ni ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te natu'un ni keyu'u máá Táa-yo, te onde nuu máá-yá, ni ni'in Jesús Espiritu Santo. Te ni jacha nuu-ya natu'un kánde'é-ní te kájiní so'o-ní vina. ³⁴ Chi David, tú ní ndaa-de andívi. Ko ni ka'an-de: Máá Tatá Dios, ni ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-rí chaa kájito u'u róo, kuu-de teyu kúxndí ja'a-ro, áchí. ³⁶ Te ná kuní ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, ni jani-ya máá Jesús ja ná kuu-ya Jító'o-yo vasa ni kaja'ni-ní máá-yá jika cruz, te suni máá-yá kuu Cristo. Achí Pedro jíin-i. ³⁷ Te súan ni kájiní so'o-i tu'un yá'a. Te ni kanata'u'u iní añu-i. Te ni kaka'an-i jíin Pedro jíin sáva-ga apóstol: Ñáni jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, áchí-i. ³⁸ Te ni kachi Pedro jíin-i: Nakani iní-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jíin sí'ví máá Jesucristo náva'a koo tuká'nu iní nuu kuáchi-ní. Te kua'a-ya Espiritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chi nuu máá-ní jíin núu sé'e-ní, súan ni keyu'u-yá. Te suni súan ni ka'an-ya núu táká ñayivi káxiukú jiká, nuu násaa-i ja máá Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jíin kuá'a-gá tu'un súan, ni ka'an ndaa-de. Te ni ka'an ni'in-de jíin-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú táká ñayivi ñáá yá'a, áchí-de. ⁴¹ Te ni kajatú'un sáva-i tu'un ni ka'an-de. Te ni kajanducha-í. Te kivi-ún ni ndea-ga-i natu'un uní mil ñayivi. ⁴² Te ni ka'in ni'in-i sikí tú'un kástá'an apóstol, ni kandatú'un ñn núu-de, ni kasákuáchí-de staa. Te ni kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndi'i ñayivi, ni kayu'ú-i. Te chaa apóstol, ni kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandíja, káxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te ni kaxikó-i taká ndatíñu-i, jíin táká ve'e-i. Te ni kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jínu ñú'ún ñn ñn-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kája'an tútú-i ve'e ii. Te kasákuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, sñ ní ka'io iní añu-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, ni kaka'an jíin'ún jíin-i. Te ndita'an kivi ní kaku sava-ga ñayivi ní sá'a máá Jító'o-yo. Te ni kandujín-i jíin tíku'ni kándíja-ún.

3

Ja ní nduva'a chaa rengo

¹ ñn kivi te ni kaka Pedro jíin Juan, kája'an-de iní ve'e ii. Chi máá hora ka'uní aini kuu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i ñn chaa rengo onde kivi ní kaku-de. Te chaa-ún, ncháa-de ndita'an kivi yúxé'é vé'e ii nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kivi koyo iní ve'e ii yúan. ³ Te chaa-ún, ni jini-de nuu Pedro jíin Juan, ja kuá'ivi-de iní ve'e ii. Te ni ka'an nda'ú-de jíin-de ja ná kuá'a-de ñn caridad. ⁴ Te Pedro jíin Juan, ni kánde'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te ni kaka'an-de jíin-de: Yá'a nde'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máá cháa-ún, ndatu tu'a-de, jáni iní-de ni'in-dé yakú na jíin núu Pedro jíin Juan. ⁶ Te ni kachi Pedro: Tú ñava'a-ri plata ni oro. Ko ja ñava'a-ri, yúan kuá'a-ri nuu-ro. Jíin sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te ni tñn-de ndavá'a chaa-ún. Te ni xndúkuiñi-de chaa. Te ja'a-dé jíin sukún já'a-dé, ni kanduva'a-ni. ⁸ Te ñn ni kanda-ni-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni jika-de. Te ni kivi-de jíin Pedro jíin Juan iní ve'e ii, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te ni kájiní taká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te ni nakuni-i nuu-dé ja máá cháa jikán caridad yuxé'é vé'e ii ja nání hermosa kuu-de. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i. Te ni kayu'ú-i, chi kájiní-i ja súan ni ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa ni nduva'a-ún, nini tñn-de Pedro jíin Juan, te ni kataka-ni ñayivi núu-dé iní corredor ja nání Salomón. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i. ¹² Te ni jini Pedro ja

súan kúu. Te n̄i ka'an-de jíin ñáyiv̄i-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kánde'é-ní tiñu yá'a. Naja kánde'é-ní nuu-ná. Kájani iní-ní ja cháa va'a kákuu-ná xí ío fuerza iní-ná náva'a nakaka cháa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máa Dios Abraham, jíin Isaac, jíin Jacobo, máa Dios, Táa-yo, n̄i nduñá'nu Se'e-ya Jesús n̄i sá'a-ya, te n̄i kanastúu-ní Jesús, te n̄i kanakuxndíi-ní I'a-ún jíto nuu Pilato, vasa sía cháa-ún-ya kuní-de núú. ¹⁴ Ko máa-ní, n̄i kaské'ichi-ní I'a ii, I'a ndoo. Te n̄i kajikan-ní in cháa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te n̄i kaja'ni-ní máa Jíto'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, n̄i naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máa-ná kákuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájiní-ní cháa yá'a te kánakuní-ní-de. Te n̄i kandíja-de Jesús jíin sí'v̄i-yá, te ja yúan ní nasáva'a-ya-dé. Ch̄i kándíja-de-ya, te yúan ní nduva'a ii cháa yá'a nátu'un kájiní máa-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jiní-ná ch̄i sik̄i já tú ní káju'ku'un iní-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan n̄i kasá'a cháa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jíin kivi, n̄i kajani cháa tu'un onde sáa ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jíin ndása ndo'o Cristo. Te vina a n̄i skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva iní-ní, te ná nákani iní-ní jíná'an-ní núsáa, náva'a ná ndá'va taká kuachi-ní, te cháa kivi já ndusi iní-ní sá'a máa Jíto'o-yo. ²⁰ Náva'a táji Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un n̄i sánda-ya já kúu ní onde sáa. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndoo-ya onde andívi, onde kivi ndújáa taká ndatíñu, nátu'un n̄i kaka'an cháa ndoo n̄i kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Ch̄i Moisés, n̄i ka'an-de jíin táa-yo: Máa Tata-ro Dios, ku'a-ya in cháa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de ma'ñú taká ñani-ro nátu'un n̄i kenda-ri. Te ná chú'un iní-ro tú'un ka'an cháa-ún nú naún ndí'i tu'un ka'an-de jíin-ro. ²³ Te nú ndé cháa tú kuní-de chu'un iní-de tu'un ka'an cháa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú taká-ga ñáyiv̄i, áchí Moisés. ²⁴ Te taká cháa n̄i kajani tu'un, onde kivi ní kii Samuel te ñí-ga onde vina, suni n̄i kajani-de tu'un ja kii kivi yá'a. ²⁵ Máa-ní kákuu se'e cháa n̄i kajani tu'un-ya jíin sé'e sik̄i contrato n̄i sánda Dios jíin táa-yo. Te n̄i ka'an-ya jíin Abraham: Onde ch̄i tata-ro kenda ja kéndoo ndatu taká se'e ñuyiv̄i sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, n̄i naschakú-ya Sé'e-ya. Te n̄i táji-yá Se'e-ya, te n̄i kii-ya nuu máa-ní xna'an-ga, náva'a chaxio-ya-ní nuu taká kuachi-ní. Yúan-na te kéndoo ndatu-ní.

4

Ja ní kakat̄in-de Pedro jíin Juan

¹ Te nini káka'an-de jíin ñáyiv̄i-ún, te sutu, jíin já kúñá'nu iní ve'e ii, jíin saduceo, n̄i chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xa'an iní ja kástá'an apóstol nuu ñáyiv̄i, ja kájani-de tu'un Jesús ja á n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te n̄i kakat̄in-ún-de. Te n̄i kachindee-de iní vekaa onde kivi xían-ún, ch̄i a n̄i ini. ⁴ Ko kua'a xa'an ñáyiv̄i ní kájiní so'o-i tu'un n̄i kaka'an cháa apóstol. Te n̄i káandíja-i. Te n̄i jinu nátu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kivi xían-ún, te cháa kákuñá'nu nuu máa-i, jíin cháa n̄i kayii, jíin cháa káchaa tutu, n̄i kandutútú-de iní ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni n̄i kandutútú-de jíin máa sutú ñá'nu-ga Anás, jíin Caifás, jíin Juan, jíin Alejandro, jíin taká-ga ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te n̄i kajani-ún-de ma'ñú. Te n̄i kajika tu'un-de: Na jíin fuerza, xí na jíin sí'v̄i kasá'a-ró tiñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, chi n̄i kútú-de jíin Espíritu Santo, te n̄i kachi-de jíin cháa-ún: Níi cháa kákuñá'nu iní ñuu, jíin níi cháa n̄i kayii nuu ñuu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náa sik̄i in tiñu va'a n̄i kasá'a-ná jíin in cháa kú'u yá'a nú ndasa n̄i nduva'a-de, ¹⁰ núsáa te máa-ní jíin taká ñáyiv̄i ñuu Israel, ná júku'un iní-ní ja jíin sí'v̄i máa Jesucristo ñuu Nazaret n̄i nduva'a cháa kándii nuu-ní yá'a. Te suu I'a-ún n̄i kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi n̄i sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kaské'ichi níi, cháa káchutá'an ve'e. Te yuu-ún, máa yuu ndiso fuerza jiki kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóo, ch̄i túu inga sí'v̄i nání ni in cháa ío iní ñuyiv̄i yá'a ja kúu nama taká ñáyiv̄i jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te n̄i kájiní ja tú káyu'ú Pedro jíin Juan káka'an-de. Te a kájiní ja tú tu'a va'a-de, ch̄i tú ní kájika-de escuela.

Te ni kanaa iní kánde'é núu-dé. Te ni kajuku'un ini ja ní kajika-de jíin Jesús. ¹⁴ Te kánde'é núu cháa ni nduva'a-ún, kándichi-de jíin Pedro jíin Juan. Te tú ní kákuu kuti xndió káni ni in tu'un. ¹⁵ Ko ni katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máá jíná'an. ¹⁶ Te ni kaka'an: Ndasá sá'a-yó jíin cháa yá'a núsáá. Chi jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu táká ñayivi ñúu Jerusalén ja súan ni kasá'a-de in tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a ki'in nuu táká ñayivi, te ná ká'an xa'an-yo núu-dé ja má kachí kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní in ñayivi, áchí. ¹⁸ Te ni kanakana xini-dé. Te ni katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ni in tu'un jíin sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ni kaka'an Pedro jíin Juan: Tava máá-ní cuenta te nú jata'an ini Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máá-yá. ²⁰ Chi nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jíin já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, ni kaka'an xa'an núu Pedro jíin Juan, te ni sía-de kua'an-de, chi tú ní káni'in kúti modo xndó'o Pedro jíin Juan, chi káyú'ú kájito ñayivi, chi taká-i, kanakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chi cháa ni nduva'a jíin tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uú xiko kua' ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'ni kándíja

²³ Te ni kakaku-de kaja'an-de. Te ni najakoyo-de nuu tá'an-de. Te ni kanakani-de taká tu'un ni kaka'an sutu ñá'nu jíin cháa ni kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan ni kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te in jinu-ni ni kaka'an jaa-i jíin Dios: Táta, máá-ní kúu Dios ni sá'a andívi, ñuyivi, mar, jíin táká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jíin Espíritu Santo ni ka'an-ní jíin yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chi ni ka'an-de: Naja kákiti in ñayivi, te naja kanakani sáni in-i. ²⁶ Ni kataka cháa kákuu rey ñuyivi jíná'an-de. Te cháa kakuñá'nu-ún, ni kakutútú-de. Te in-na ni kandonda-de sikí máá Tatá Dios jíin sikí Cristo-ya. ²⁷ Chi Herodes jíin Poncio Pilato jíin cháa sñn nación jíin ñayivi ñúu Israel, ni kakutútú ndíja-de in ñuu yá'a, ni kandonda-de sikí Sé'e ii-ní Jesús, I'a ni jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíñu ni teta'an máá-ní, jíin já ní kunda in-ní onde sáá. ²⁹ Te vina, Táta, nde'é-ní ndasa kaka'an xa'an-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te ku'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé in-ná kani-ná tu'un máá-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jíin sí'ví máá Sé'e ii-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan ni kajikan ta'u-í. Te nuu ká'in tútú-i-ún, ni taan. Te ndí'i-i, ni kakútú-i jíin Espíritu Santo. Te ni kachundéé in-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a káandíja, chi jíin iní jíin añú-i ni kanduu in núu-i. Te tú ni in-i ní kaka'an-i ja máá-i xín in ndatíñu. Chi taká ndatíñu, ni kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyí xa'an kájani ndaa apóstol tu'un ndasa ni kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno ni kuu tu'un luu Dios in-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándi'i ni in-de, chi taká cháa kaxin ñú'un, xí vé'e, ni kaxikó-de, te ni kachincha-de xu'ún, ³⁵ te ni kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol ni kasaka-dé nuu in in tá'an-de ndasa kájinu ñú'ún máá-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuní ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ Ni xikó-de in ñu'un-dé. Te ni kinchaka-de xu'ún. Te ni chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Sikí Ananías jíin Safira

¹ Ko in cháa nání Ananías jíin ñásí'i-de Safira, ni kaxikó-de in ñu'un. ² Te ni janchaa-de sava xu'ún. Te suni jiní ñásí'i-de ja súan ni sá'a-de. Te ni kinchaka-de yaku-ni. Te ni chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te ni ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás iní añú-ro já xndá'ú-ro Espíritu Santo núu. Chi ni janchaa-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máá-ró xín núu. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máá-ró

ñú'un núú. Naja ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, áchí-de. ⁵ Te súan nì jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te nì ndua-ni-de. Te nì jì'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, nì kayu'ú xaan-í. ⁶ Te nì kandukuiñi cháa súchí. Te nì kaxndánuu-de ndiyi-ún, te nì kakiñi'in-de-i yata vé'e. Te nì kachiyuji-de-i. ⁷ Te nì kunúu, nátu'un unì hora. Te nì jaa ñasí'i-de nì kivi-ña vé'e-ún. Te naún jiní máa-ña ja súan nì kuu. ⁸ Te Pedro, nì jiká tu'ún-de-ña: Kastu'ún núu-rí. Nì xikó-ró ñú'un-ún ñn tanto súan xí túu. Achí-de. Te nì kachi-ña: Jaan, ñn súan nì kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, nì ka'an-de jíin-ña: Naja ní skétá'an-ró tú'un ja koto nchaa-ro Espiritu máa Tatá Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo cháa nì kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róo ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te nì ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te nì jì'i-ni-ña. Te nì ndivi koyo cháa súchí-ún. Te nì kajini-de ja á nì jì'i-ña. Te nì kakiñi'in-de-ña, te nì kachinduji-de-ña xín yíi-ña. ¹¹ Te ndivii tikunì kándija jíin taká ñayivi ní kajini tu'un tiñu yá'a, nì kayu'ú xaan-í.

Kua'a tíñu ñá'nu jíin tuni nì kasá'a apóstol

¹² Te cháa apóstol, nì kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tuni jito nuu ñayivi. Te ñn ká'nu-ni kándutútú-de inì corredor Salomón. ¹³ Ko tú ní chúndéé iní ñn-i ketá'an-i jíin-de. Ko ñayivi, ví'i-gá nì kajatú'ún-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ní káandija nuu máa Jító'o-yo, ví'i-gá nì ndea-i, kúu cháa kúu ña'an, kua'a xaan-í. ¹⁵ Te nì káinchaka-de kua'a ñayivi kaku'u. Te nì kajakin-de-i inì ya'ya kánda-i nuu jito jíin núu yúu, náva'a nú vai Pedro sanaa jinú vasté máa káti-dé sikí-í. ¹⁶ Te suni taká ñayivi ñúu yani-ún, nì kataka kua'a-í inì nuu Jerusalén, nì káinchaka-í ja kaku'u jíin já káta'an tachi kini. Te ndi'i-ún, nì kanduva'a jíná'an.

Ja ní kachindikin-i Pedro jíin Juan

¹⁷ Yúan-na te nì kakukuásún iní sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja káchíñú'ún sikí saduceo, te nì káandonda. ¹⁸ Te nì káatíin-ún cháa apóstol. Te nì kátaan-dé inì vekaa nuu. ¹⁹ Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yuxé'é vékaa-ún. Te nì kiñi'in ya-dé jíná'an-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: ²⁰ Kuá'an, te kuiñi-ró iní ve'e ii. Te yúan kani-ró taká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku-i vida jáa yá'a. Achí-ya. ²¹ Te nì kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te nì kivi koyo-de inì ve'e ii. Te nì kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kastá'an-de, te nì chakoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te nì nastútú-de cháa junta jíin cháa nì kayii inì nuu Israel. Te nì táji-de ndajá'a kuáki'in-de cháa-ún inì vekaa. ²² Ko nuu ní jakoyo cháa kakuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní káni'in-dé apóstol. Te nì kanaxió káva-de. Te nì kastu'ún-de tu'un yá'a: ²³ Jándaa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'jin cháa kándito-ún ichi yuxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti naún cháa ní kajini-ná nuu. Achí-de. ²⁴ Te cháa kúñá'nu inì ve'e ii jíin sutu ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, nì kakejá'á-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. ²⁵ Ko nì jaa ñn ñayivi. Te nì kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Cháa nì kátaan-ní vekaa, ká'jin-de inì ve'e ii. Te kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-i. ²⁶ Yúan-na te nì kaja'an cháa kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jíin apóstol, chí káyu'ú-de kájito-de ñayivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. ²⁷ Te nuu ní jaa-de jíin apóstol, te nì jani-de cháa-ún inì municipio. Te sutu ñá'nu, nì xndichí-ún: ²⁸ Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un cháa jian. Ko vina chí ñí nuu Jerusalén nì xnda-ro sá'an-ro. Te kákuñi-ro cháa-ró ñí cháa jian sikí-rí jíná'an-ri, áchí. ²⁹ Ko Pedro jíin apóstol, nì kaka'an-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu taká cháa. ³⁰ Máa Dios ndiyi táa-yo, nì naschakú-ya Jesús, I'a nì kaja'ni máa-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a nì nduñá'nu-ya kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te nì nduu-ya I'a tá'ú tíñu jíin I'a nama yóo, náva'a nakani inì ñayivi nuu Israel te koo tuká'nu inì-ya núu taká kuachi-í. ³² Te máa-ná jíin Espiritu Santo, kakuu-ná testigo máa-yá nuu taká tu'un yá'a. Chí já'a Dios Espiritu-ya núu taká ñayivi káandatu nuu-yá. Achí-de. ³³ Te máa-ún, súan nì kajini so'o tu'un yá'a. Te nì kakiti xaan iní. Te ka'ni-ún-de kákuñi núu. ³⁴ Ko ío ñn maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de cháa fariseo. Te taká ñayivi, kajatú'ún-i-de. Te nì

ndukuiñi-de nuu junta. Te ni tá'ú-de tiñu ná kúxio núu cháa apóstol. ³⁵ Te ni ka'an-de jíin: Róo cháa ñuu Israel, kani va'a ini-ro te nú naún kákuni ro sá'a-ró jíin cháa yá'a. ³⁶ Chi onde sáa ní ndonda Teudas, te áchí-de ja cháa téyíí kúu-de. Te ni kataka-i nuu-dé nátu'un kuun ciento cháa. Te ni ji'i-de ni sá'a sava-ga cháa. Te taká ja ní kajandatu tu'un ni ka'an-de, ni kajicha nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutútú xini, te ni ndonda Judas cháa ñuu Galilea. Te ni jaka-de kua'a ñáyivi kuángoyo yata-dé. Te suni ni naa cháa-ún. Te taká ñáyivi ní kajandatu nuu-dé, ni kajicha nuu-i kája'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro cháa yá'a. Sía-de ná kí'in-de. Chi nú onde chi ñáyivi vái tu'un yá'a xí tiñu yá'a, te naa íi. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Chi sánaa te natuu ja jíin Dios kájata'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te ni kajatú'ún tú'un ni ka'an Gamaliel. Te ni kakana xini cháa apóstol. Te ni kaskúun yunu xii sukun-dé. Te ni ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jíin sí'ví Jesús. Te ni kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máa apóstol, nuu junta ni kenda koyo-de kája'an-de, kákusi iní-de ja ní jatú'un-ya kándo'o-de siki sí'ví-yá. ⁴² Te ini ve'e ii jíin taká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia cháa kuatíñu

¹ Te ni ndea kua'a cháa káskuá'a. Te in kivi, te cháa ñuu Grecia, ni kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, chi tú ní téta'an in núu-de staa kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máa uxí uu apóstol, ni kanastútú-de taká cháa káskuá'a, te ni kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máa-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usiá tá'an máa-ró, cháa va'a, cháa ndíchi, cháa káñu'un chítú Espiritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tiñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jíin já kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un ni ka'an-de, ni kajata'an ini ñáyivi kuá'a-ún. Te ni kakaji-i Esteban, cháa kándija va'a kúu-de. Te ñu'un chítú-de Espiritu Santo, jíin Felipe, jíin Prócoro, jíin Nicanor, jíin Timón, jíin Parmenas, jíin Nicolás, cháa ni naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká cháa yá'a, ni kajani-i nuu cháa apóstol. Te ni kajikan ta'u-dé te ni kaxndée-de nda'a-dé xini cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios ni jika kua'an. Te cháa káskuá'a, ni kandeá xaan-dé ini ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú ni kajatú'ún, te ni kakandija.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, ni chítú ndii-de jíin fuerza, te ñúkúun ní sá'a-de tiñu ñá'nu xaan jíin tuni nuu taká ñáyivi. ⁹ Te ini ve'e sinagoga ni kandonda yaku cháa, cháa libertino, jíin cháa ñuu Cirene, jíin cháa ñuu Alejandría, jíin cháa ñuu Cilicia, jíin Asia, ni kastátá'an jíin Esteban. ¹⁰ Ko tú ní kákundéé jíin-de, chi ndíchi-de, te suni ni ka'an-de jíin fuerza máa Espiritu. ¹¹ Yúan-na te ni kaská'an yaku cháa ja ní kaka'an: Ni kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban siki Moisés jíin siki Dios, áchí. ¹² Te súan ni kaská'an-ún ñáyivi, jíin cháa ni kayii, jíin cháa káchaa tutu. Te ni kajinu yuán siki-dé, te ni kakatin-ún-de kuángoyo jíin-de onde nuu junta. ¹³ Te ni kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndiva'a-de siki vé'e ii yá'a jíin siki ley. ¹⁴ Chi ni kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e ii yá'a, te nasama-de taninu ni xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja kaxiukú iní municipio, ni kandakoto nuu-dé, te ni kajini ja jito nuu-dé nátu'un nuu in ndajá'a ándívi.

7

Tu'un ni jani ndaa Esteban

¹ Te máa sutú ñá'nu-ga, ni ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máa-de, ni ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máa Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, ni kenda-ya núu táa-yo Abraham ná ni kanchaa-de ini ñuu Mesopotamia, onde ná té kí'in-ga-de

kunchaa-de iní ñuu Harán núú. ³ Te nī ka'an-ya jíin-de: Kenda iní ñuu-ro jíin má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro iní ñuu ja stá'an-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te nī kenda-de iní ñuu Caldea. Te nī kanchaa-de iní ñuu Harán. Te yúan nī jī'í táa-de. Te nī sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu káxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté in tí'li. Ko nī keyu'u-ya ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jíin núu táká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáa. ⁶ Te súan nī ka'an Dios jíin-de: Tata-de kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuun ciento kuia kuatíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te nī ka'an Dios: Ko máá-rí, ndonda-ri sikí ñúu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú nī kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te nī sá'a-ya contrato jíin-de jíin tuni ja xití ndúu-de. Te se'e Abraham nī kuu Isaac. Te nī xiti ndúu-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac nī kuu Jacob, te se'e Jacob nī kuu ndí'uxí uu máá tata ñúu. ⁹ Te taká tata ñúu-ún, nī kakukuásún iní-de. Te nī kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios nī jika-ya jíin-i. ¹⁰ Te nī nama-ya-í nuu táká tundó'o nī ta'an-i. Te nī kundichí-i. Te Faraón, chaa kúu rey ñuu Egipto, nī kusii iní-de jíin-i nī sá'a-ya. Te nī chaa-de gobernador sikí José. Te José, nī tá'ú-de tiñu nuu ñúu Egipto jíin núu vé'e Faraón. ¹¹ Te nī kii in tama xaan ní ñúu Egipto jíin ní ñúu Canaán. In tundó'o xaan ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te nī jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te nī táji-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta in. ¹³ Te ja vuelta uu, nī kanakuni ñani José nuu-dé ja máá-de kúu. Te suni nī stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, nī táji-de chaa kaja'an ja ní kana-de xini táa-de Jacob kii-de jíin táká tá'an-de. Ío uní xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan nī kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan nī jī'í-de jíin táká tata ñúu-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, nī kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te nī kayuji-de iní ve'e añú ja jíin plata nī jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko nī kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, nī ndea-i. Te nī kukua'a-í iní ñuu Egipto. ¹⁸ Te nī kuu kuia. Te nī nukuiñi inga rey iní ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, nī xndá'ú-de ñayivi ñúu-yo, nī sándiva'a-de jíin táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kuia-ún nī kaku Moisés. Te nī kusii iní Dios jíin-i. Te uní yoo ní ja'nu-i iní ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, nī skána-ña-í. Te nī naki'in sesí'í Faraón-ún-i. Te nī skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máá-ña. ²² Te nī kutu'a Moisés taká tu'un ndichí ñúu Egipto. Te ñá'nu xaan ní kuu-de jíin táká tu'un ká'an-de jíin táká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kuia-de, te nī kusii iní-de kinde'é-de taká ñani-de ja kaku se'e Israel. ²⁴ Te nī jini-de nuu in chaa Egipto ja sándiva'a jíin in chaa Israel. Te nī stují-dé chaa Egipto-ún, te súan nī nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máá-de, jani iní-de ja júku'un iní taká ñani-de ja Dios nī táji-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máá ñani-de, tú ní káju'ún kuti iní. ²⁶ Te inga kivi xian-ún, suni nī jini-de nuu úu chaa kajatá'an. Te nī ja-de. Te nī ka'an-de jíin já ná júkuiñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Chi ñani-ro kanakuni tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máá chaa já'a ta'u tá'an-ún, nī chujiki-de Moisés. Te nī ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró te sánda-ro tiñu-ri jíná'an-ri. ²⁸ Te suni kuni-ro ká'ni-ro rúu nátu'un nī ja'ni-ro chaa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jíin Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a nī jini so'o Moisés. Te nī jinu-de kua'an-de. Te jíká ní nchaa-de onde ñuu Madián. Te yúan nī skáku ñasí'í-de uu se'e yí. ³⁰ Te nī jinu tuku uu xiko kuia. Yúan-na te in ndajá'a ándiví, nī kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú in yuku kayú yáá ñú'un nī kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jini-de ñu'un-ún. Te nī kandita-de náva'a kuni-de nuu. Te nī ka'an máá Tata-yo Dios jíin-de: ³² Máá-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chundéé iní-de nde'é-de nuu. ³³ Te máá Tata Dios, nī kachi-ya jíin-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Chi nuu kandi-ro jián, ñu'un íi kúu. ³⁴ A nī jini-ri ja sé'e-ri ká'jin-i iní ñuu Egipto, xaan kándo'o-i. Te suni jini so'o-ri ja kánde'e nda'ú-i. Te nī kuun-ri vai-ri ja náma-ri-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáa. Te ná táji-rí róo ki'in-ro onde ñuu Egipto. Achí-ya jíin-de. ³⁵ Núsáa te Moisés yá'a, vasa a

n̄i kaské'ichi-i-de te vasa n̄i kaka'an-i: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró sikí-rí, te sánda-ro tíñu-ri, n̄i achí-i jín-de. Ko Dios, n̄i tájí-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuu-í te nama-de-i. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te cháa yá'a, n̄i ndiñi'in-de-i jíná'an-i in̄i ñuu yúan, te n̄i sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jín táká tuni in̄i ñuu Egipto, jín núu mar kuá'á, jín núu ñú'un té'é, uu xiko kuia. ³⁷ Chaa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jín táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ñn cháa kani tu'un máá Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'ín-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Chaa-ún kúu cháa n̄i kandee jín tíku'n̄i ndiyi táa-yo onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i ka'an ñn ndajá'a-ya jín-de xin̄i yúku Sinaí, te n̄i ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te n̄i jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuni-de kuandatu-de nuu cháa-ún, chí sasua n̄i kaské'ichi-de cháa. Te n̄i kakusñn in̄i-de, no'on-de ñuu Egipto kákuni-de núu. ⁴⁰ Te n̄i kaka'an-de jín Aarón: Sáva'a tin̄i-ro I'a ná kúxnúu núu-yo. Chí cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo in̄i ñuu Egipto vai-yó, tú kájin̄i-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kasá'a-de ñn chelu. Te nuu ndosó-ún n̄i kasoko-dé kiti. Te n̄i kakusñ in̄i-de jín tíñu n̄i kasá'a-de jín ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, n̄i kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te n̄i xndóo-ya-dé ná kuatíñu-de nuu tíñuú xíní ándíví, nátu'un yóso núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa: Róo ñayivi Israel, a n̄i kaja'ni-ro kiti núu-rí uu xiko kuia nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, chí sasua n̄i kajani-ró vé'e kuui ndosó Moloc jín tíñuú xíní máá Renfán, ndoso ja ní kasá'a máá-ró já chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-ri róo ki'in-ro onde yata ñuu Babilonia, áchí-ya. ⁴⁴ Ndiyí táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un n̄i tá'ú Dios tíñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra n̄i jini-de. ⁴⁵ Sáa chí jín fuerza Dios n̄i kaskúnu ndiyi táa-yo ñayivi ñn nación ja ní katñn máá-i ñuu yá'a. Yúan-na te jín Josué n̄i kivi koyo-de in̄i lugar máá-i, n̄i kakinchaka-de ve'e ñii-ún n̄i kendo yá'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, n̄i kusñ in̄i Dios jín-de. Te n̄i jikan-de ja ná sáva'a-de ñn ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, n̄i sá'a-de ñn ve'e máá-yá. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya in̄i ve'e kásá'a cháa, nátu'un n̄i ka'an cháa jáni tu'un-ya onde sáa: ⁴⁹ Andíví kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tíñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxn̄i ja'a-rí. Ndasá koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáa. Xí ndénu kúu nuu ndétatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-ri ndatíñu yá'a, áchí máá Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákujá'a in̄i-ní. Tú kákandíja in̄i añú-ní te xaan só'ó-ní. Chí nene kájasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un n̄i kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'án. ⁵² Ió ñn cháa n̄i kajani tu'un-ya onde sáa ja tú ní káchindik̄in táa-ní-de náún. Chí táa-ní, a n̄i kaja'ni-dé cháa kájan̄i tu'un ja kii máá I'a ndaa núu. Te I'a-ún, a n̄i kanastúu-ní-ya te n̄i kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máá-ní, tú ní kaskíkuu-ní, vasa ndajá'a máá-yá, n̄i kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a n̄i kajini so'o. Te n̄i kata'u'u in̄i. Te kánakaji ñii yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máá Esteban, n̄i kútú-de Espiritu Santo. Te n̄i ndakoto-de ichi ándíví. Te n̄i jini-de ja ndii ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándij-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te n̄i ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andíví. Te ndé'é-rí nuu máá Sé'e cháa kándij-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kákana kó'ó. Te n̄i kájasu so'o. Te ñn jinu-ni n̄i kandonda vaá sikí Esteban. ⁵⁸ Te n̄i kákiñi'in Esteban kua'an jín-de onde yu'u ñúu. Te n̄i kaskána tikachí. Te n̄i kaja'a yuu xiní-dé. Te ñayivi kánde'é, n̄i kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a ñn cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xiní Esteban, te n̄i ka'an nda'ú Esteban jín máá Jito'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i jukuiñi jítí-de. Te n̄i ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a sikí-í jíná'an-i, áchí-de. Súan n̄i ka'an-de tu'un yá'a, te n̄i j'i-ni-de.

8

Ja ní chindik̄in Saulo tíku'n̄i kándíja

¹ Te Saulo, ni jatú'ún-de ja ní jì' Esteban. Te kivi-ún ni kejá'á káchindikìn xaan-í tiku'ni kándija inì ñuu Jerusalén. Te tiku'ni-ún, ni kajichá nuu-i kája'an-i ní ndáñúu Judea jín ndáñúu Samaria. Ko cháa apóstol chí túu. ² Te cháa káchiñú'ún Dios, ni kajachinduji-de Esteban. Te ni kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, chí xnáa-dé tiku'ni kándija kuní-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de cháa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios inì ñuu Samaria

⁴ Te taká ñayivi ní kajichá nuu-ún, kája'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, ni kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan ni jani-de tu'un Cristo nuu ñayivi. ⁶ Te taká ñayivi-ún, ni kachu'un inì-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te ni kajini so'o-i, te ni kajini-i taká tuni ni sá'a-de. ⁷ Chí inì kua'a ñayivi ní kiñi'in-de tachì kini. Te ni kenda-ún kákana kó'ó kája'an. Te tini cháa ni kuyúnú jín cháa rengo, ni kanduva'a-de. ⁸ Te ni kakusi xáan inì ñayivi ñúu-ún. ⁹ Te inì ñuu-ún ni io ñn cháa nání Simón. Te cháa-ún, cháa ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa inì ñayivi ñúu Samaria kánde'é-i. Te ni ka'an-de ja ñn cháa ñá'nu xaan kúu máa-de. ¹⁰ Te ñayivi, xaan vá'a kachu'un inì-i tu'un ká'an-de onde suchí lúlí te onde cháa ñá'nu. Te ni kaka'an-i: Cháa yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu inì-de. ¹¹ Te kachu'un inì-i tu'un ká'an-de, chí xaan káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, ni kánaa inì-i kánde'é-i. ¹² Ko nuu-í ni jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jín tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te ni kakandija-i. Te ni kajanducha-í kúu cháa kúu ña'an. ¹³ Te máa Simón, suni ni kandija-de, ni janducha-dé. Te ni jika kuu-de jín Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tuni jín taká tiñu ñá'nu. Te ni kee nuu-dé kándii-de. ¹⁴ Te cháa apóstol ká'in-de inì ñuu Jerusalén, ni kajini tu'un-de ja ñayivi ñúu Samaria, ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni katáji-de Pedro jín Juan kája'an-de yúan. ¹⁵ Te ni jakoyo cháa-ún. Te ni kajikan ta'u-dé ja'a ñayivi-ún, nává'a ná ní'in-í Espíritu Santo jíná'an-i. ¹⁶ Chí té cha'an-ga kii-ya sikí ní ñn-i. Chí máni ni kajanducha-í jín sí'ví Jesús. ¹⁷ Yúan-na te ni kachaa-de nda'a-dé xiní-í jíná'an-i te ni cháa Espíritu Santo sikí-í. ¹⁸ Te ni jiní Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xiní ñayivi-ún, te já'a-ya Espíritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuní-de núu. ¹⁹ Te ni ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná nává'a ñani ñayivi xndée-ná nda'a-ná xiní-í, te cháa Espíritu Santo sikí-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te ni kachi Pedro jín-de: Xu'ún-ró ná náa jín-ró, chí jáni inì-ro já jín xu'ún kúu kuaan-ró tá'u já'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro já kúndii-ro sikí tiñu yá'a, chí tú ío ndaa inì añú-ro núu Dios. ²² Núsáa te nakani inì-ro sikí kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya tóká'nu inì-ya núu kuáchi ñú'un inì-ro. ²³ Chí jiní-ri ja xáan kújá'a inì-ro núu-ya. Te máni kuáchi ñn róo. Achí Pedro jín-de. ²⁴ Yúan-na te ni ka'an Simón jín-de: Kakan ta'u máa-ró já'a-rí nuu máa Jító'o-yo nává'a ni ñn tu'un ká'an-ro jián ma kí sikí-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, ni kaka'an ndaa-de. Te ni kajani-de tu'un Dios. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañúu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jín cháa eunuco

²⁶ Te ñn ndajá'a máa Tatá Dios, ni ka'an-ya jín Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi sur, ichi já kenda inì ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chí ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te ni ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te ni kenda-ni ñn cháa eunuco etíope. Te cháa-ún jítíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te ñn gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaká xu'ún-ña. Te ni kii-de ñuu Jerusalén, ni kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kánchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu ni cháa Isaías cháa ni jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máa Espíritu ni ka'an-ya jín Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, ni kundéé-de ni ja-de. Te ni jini so'o-de ká'u cháa-ún tutu ja ní cháa Isaías onde sáa. Te ni jika tu'un-de cháa-ún: Á júku'un inì-ní ñaún ká'u-ní xí túu. Achí-de. ³¹ Te máa eunuco, ni ka'an-de jín Felipe: Te ndasa juku'un inì-ná te nú tú stá'an ñn cháa

nuu-ná, áchí-de. Te n̄i ka'an nda'ú-de ja ná káa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jíin-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ii-ún n̄i ka'an tu'un yá'a: Nátu'un ñin rīi ja kuá'an-ti kúu-ti, súan n̄i ja'an-ya. Te nátu'un ñin lélu sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora n̄i kuka nuu-yá, tú ní sándaá va'a-i jíin-yá. Ndasá koo tu'un tata-ya, chi n̄i ji'i-ya iní ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te cháa eunuco-ún, n̄i ka'an-de: Cháa n̄i jani tu'un yá'a, ndé siki cháa ká'an-de. Siki máa-de xí siki ingá cháa, áchí-de jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, n̄i keja'á-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu ii-ún n̄i jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te n̄i jakoyo-de ñin nuu ñú'un nducha. Te n̄i ka'an cháa eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te n̄i kachi Felipe: Nú kándija-ní onde jíin iní jíin añú-ní, te kuu, áchí-de. Te n̄i ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kuu máa Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te n̄i tá'ú-de tiñu n̄i jukuiñi carreta. Te n̄i kanuu ndendúú-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te n̄i skuanducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de iní nducha, te Espiritu máa Tatá Dios, n̄i chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jiní-de nuu Felipe. Te n̄i ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsi iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, n̄i ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jani-de tu'un va'a-ya táká ñuu. Te vásá ní jaa-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani iní Saulo

¹ Te Saulo, nákata-de ja ndóna-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máa Jító'o-yo. Te n̄i jaa-de nuu sutú kúñá'nu-ga. ² Te n̄i jikan-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, nává'a kat̄in-de sava cháa xí ñá'an já ká'jin siki tú'un-ya. Te ku'n̄i-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de jíin-i ñuu Jerusalén kuní-de. ³ Te n̄i ki'in-de ichi kuá'an-de. Te n̄i kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te n̄i ndii ncháa-ni ñí núu-dé onde andívi. ⁴ Te n̄i ndua-ni-de nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-de ká'an ñin tu'un jíin-de: Saulo, Saulo, naja chindik̄in-ro rúu. Achí. ⁵ Te máa-de, n̄i ka'an-de: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-de. Te n̄i kachi-ya jíin-de: Máa-rí kúu Jesús ja chindik̄in-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, kisi-i-de, chi yú'ú-de. Te n̄i ka'an-de: Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, áchí-de. Te máa Jító'o-yo, n̄i kachi-ya jíin-de: Ndukoo, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te cháa kája'an jíin Saulo, n̄i kajukuiñi-de kákee nuu-dé kánde'é-de. Chi n̄i kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní kájin-de nuu ní ñin cháa ká'an. ⁸ Yúan-na te n̄i ndukoo Saulo nuu ñú'un. Te n̄i ndakoto-de. Ko tú ni ñin nuu ní jiní-de. Te kájin cháa-ún nda'a-dé kája'an-de jíin-de. Te n̄i káskivi-de Saulo iní ñuu Damasco. ⁹ Te yúan n̄i kanchaa-de un̄i kivi. Te tú ní kúu kuti ndé'é-de, ni tú ní yéé-dé staa, ni tú ní jíi-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te n̄i io ñin cháa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jíin jani n̄i ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ananías, áchí-ya. Te máa-de, n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, yá'a kánchaa-ná, áchí-de. ¹¹ Te n̄i ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e Judas ná ndúkú-ró ñin cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandaa jikan ta'u-dé. ¹² Te skóto jani-de ja ñin cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xiní-dé, nává'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Ananías: Táta, a n̄i jini tu'un-ná siki cháa yúan ja xaan sá'a ndiva'a-de jíin ñayivi ndóo-ní iní ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina n̄i cháa-de yá'a ndiso-de tiñu sutu ñá'nu, nává'a kat̄in-de taká ñayivi káchiñú'ún-i ní, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máa Jító'o-yo, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, chi cháa n̄i kaji máa-rí kúu cháa jian, nává'a ná káni-de tu'un-ri ki'in-de ñí núu ñayivi s̄in nación, ñí núu rey, jíin ñí núu táká ñayivi ñuu Israel. ¹⁶ Chi stá'an-ri nuu-dé ja kánúú ndó'o-de kua'a

xáan túndó'o siki sí'ví-rí. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te ni kivi-de ini ve'e-ún. Te ni xndée-de nda'a-dé xiní Saulo. Te ni ka'an-de: Náni, Saulo. Máá Jító'o-yo Jesús, I'a ni kenda nuu-ro íchi vái-ró, ni tájí-yá ruu vai-ri nuu-ro náva'a ná ndúndijin nduchi-ro, te ná kútú-ró Espíritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te ni koyo-ni nátu'un soo yúndúchi-dé. Te ni ndundijin nduchi-dé. Te ni ndukuiñi-de. Te ni janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te ni nakee-dé staa. Te ni nani'in iní-de. Te ni kendo Saulo yaku kivi jíin cháa káskuá'a ja káxiukú-de ini nuu Damasco. ²⁰ Te ni kejá'a-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo ini ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, ni kakee nuu-í kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jíin taká ñayivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núú. Te ja yúan ní cha-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jíin-i nuu sutú ñá'nu núú. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá ni ndúkú ndéé-de ni sáká núu-de xiní cháa judío káxiukú ini nuu Damasco, ká'an téyí-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te ni kuu-ga kivi. Te cha judío, ni kanatin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, ni ni'in-dé tu'un ja súan ni kandatú'ún cháa-ún. Te máá cháa judío ndúú ñúú-ni kájito yu'u-dé íchi núu kenda yuxé'é ñúu ja ká'ni-dé Saulo núú. ²⁵ Yúan-na te cha káskuá'a jíin-de, ni káki'in-de Saulo akuáa. Te ini ñn jika ni kaskúun-de cha jika ñn nama ñúu-ún.

Saulo ini nuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de nuu Jerusalén, te kuni-de naketá'an-de jíin cháa káskuá'a-ún. Ko máá cháa-ún, ni kayu'ú-de ni kajito-de Saulo, chi tú ní kákandíja-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, ni jaka-de kua'an jíin-de nuu cháa kákuu apóstol. Te ni jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa ni jini Saulo nuu máá Jító'o-yo íchi kuá'an-de, te ni ka'an-ya jíin-de, jíin ndasa ni chundéé ini Saulo ni ka'an téyí-de tu'un Jesús ini nuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndivi-de nuu Jerusalén jíin cháa kákandíja yúan. ²⁹ Te ni jani téyí-de tu'un máá Jító'o-yo. Te ni státá'an-de jíin cháa judío nuu Grecia. Ko máá cháa-ún, káku'ni-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te ni kajini tu'un taká ñani. Te ni kachu'un íchí-de Saulo onde nuu Cesarea. Te yúan ni katájí-de Saulo kuano'on-dé onde nuu Tarso. ³¹ Te tikuni kákandíja ní ini nuu Judea, jíin nuu Galilea, jíin nuu Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ni ja'nu-ga-i jíin tú'un. Te ni kachiñú'ún-i máá Jító'o-yo. Te ni káundéé ini-i ni sá'a Espíritu Santo. Te ni ndea-ga-i.

Ja ní nduva'a Eneas

³² Te Pedro, jika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ni ja'an-de nuu ñayivi ndóo ini nuu Lida. ³³ Te yúan ni jini-de nuu ñn cha nání Eneas, ja ní kuu uná kua káa-de jito, chi ni kuyúnú-de. ³⁴ Te ni kachi Pedro jíin-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róó. Ndukoo, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ni ndukoo-ni cha-ún. ³⁵ Te ni kajini taká ñayivi káxiukú ñúu Lida jíin nuu Sarón. Te ni kanaxió káva ini-i nuu máá Jító'o-yo.

Ja ní nachaku Dorcas

³⁶ Te suni ni io ñn ña'an skuá'a ini nuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuni ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jíin caridad. ³⁷ Te kivi-ún ni ku'u-ña. Te ni ji'i-ña. Te ni ndi'i ni nasándoo-de ña'an-ún. Te ni kajakín-de-ña ñn ini ve'e. ³⁸ Te nuu Lida, yani kanchaa jíin nuu Jope. Te cha káskuá'a-ún, ni kajini tu'un-de ja kanchaa Pedro yúan. Te ni katájí-de u cha kuaka'an nda'ú jíin Pedro: Ma kúkuéé-ni te cha-ni nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní ja-de, ni kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de ini ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, ni kájkó ndúu-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná ni kanchaa-ña jíin-ña jíná'an-ña núú. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, ni jacha ndi'i-de ñayivi-ún kája'an-i yata vé'e. Te ni jukuiñi jítí-de. Te ni jikan ta'u-dé. Te ni naxió kóto-de ichi núu kátúu ndíyi-ún. Te ni ka'an-de: Tabita, ndukoo, áchí-de. Te máá-ña, ni ndakoto-ni-ña. Te ni jini-ña núu Pedro. Te ni ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máá-de, ni tin-de nda'a-ña. Te ni xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te

n̄i kana-de xin̄i ñáyiv̄i ndóo jíin viuda. Te n̄i stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tiñu yá'a n̄i jich̄a tu'un n̄i ñúu Jope kua'an. Te kua'a ñáyiv̄i, n̄i kakandija-i nuu máa Jító'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a k̄iv̄i ní kendoo-de in̄i ñuu Jope, kánchaa-de ve'e ñn cháa curtidor nání Simón.

10

Pedro jíin Cornelio

¹ Te in̄i ñuu Cesarea n̄i io ñn cháa nání Cornelio, n̄i kuu-de capitán, n̄i t̄in-de soldado nání Italiana. ² Cháa chíñú'un vá'a Dios kúu-de onde jíin n̄i vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu táká ñáyiv̄i. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te cháa yá'a, n̄i skóto-ya-dé nátu'un ka'un̄i aini. Te n̄i jin̄i-de nuu ñn ndajá'a máa Dios n̄i k̄iv̄i-ya núu kánchaa-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Cornelio, áchí-ya. ⁴ Te máa-de, n̄i ndakoto-de nuu-ya. Te yú'ú-de. Te n̄i ka'an-de: Naún kuní-ní Táta, áchí-de. Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: A n̄i jin̄i Dios ndasa jikán ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te tájí-ró úu cháa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xin̄i Simón ná kí-de, te cháa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháa núu-de ve'e ñn cháa nání Simón curtidor, já ncháa ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastu'un núu-ro ndéja kánúú sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jíin Cornelio, a kua'an-ya. Te n̄i kana-de xin̄i úu mozo-de jíin xin̄i ñn soldado já jatiñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde n̄i ndi'i n̄i nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te n̄i tájí-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga k̄iv̄i xian-ún, kájika-i kája'an-i. Te n̄i kakuyani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná ka'uxi uu n̄i kaa-de xin̄i vé'e já kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te n̄i cháa soko chíi-de. Te n̄i kun̄i-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te n̄i skóto-ya-dé. ¹¹ Te n̄i jin̄i-de núña andív̄i. Te ñn bulito nátu'un ñn sa'ma kuitá já nú'ni ndíkúun punta, n̄i kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te in̄i-ún káñu'un taká kiti kúun ndá'a ío nuu ñú'un yá'a, jíin kóo, jíin táká tisaa andív̄i. ¹³ Te n̄i jini so'o-de ñn tu'un n̄i ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchí. ¹⁴ Ko Pedro, n̄i ka'an-de: Ma kúu Táta, chí té kee-gá-ná kuñu chá'an ni já tú ío ndoo, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i ka'an tuku jíin-de vuelta uu: Já ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kúñu chá'an, áchí. ¹⁶ Te tu'un yá'a n̄i kii un̄i vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, n̄i ndaa kuano'on andív̄i. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jáni in̄i-de naún kúu já ní jin̄i-de-ún, te n̄i jakoyo mozo n̄i tájí Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde n̄i jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te n̄i kaka'an jaa-i. Te n̄i kajika tu'un-i nú yúan ncháa ñn cháa nání Simón, te ío inga sí'ví-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kánchaa Pedro nákani in̄i-de nú naún kúu já ní jin̄i-de-ún, te n̄i ka'an máa Espiritu jíin-de: N̄i cháa un̄i mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jíin-i. Chí máa-rí, n̄i tájí-rí-i vai-i, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, n̄i nuu-de nuu mozo n̄i tájí Cornelio. Te n̄i ka'an-de: Amigo, máa-rí kúu cháa kánandúkú-ró. Ndé sik̄i kúu já vai koyo-ró núu-rí núsáa, áchí-de. ²² Te máa mozo-ún, n̄i kaka'an-i: Cornelio, cháa capitán, cháa ndaa, cháa chíñú'un vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñáyiv̄i judío káka'an-i já cháa va'a kúu-de. N̄i ka'an ñn ndajá'a ndóo-ya jíin-de já ná kána-de xin̄i-ní kii-ní ki'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jíin-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te n̄i sk̄iv̄i-de mozo-ún in̄i ve'e. Te n̄i kakendoo-i yúan. Te inga k̄iv̄i xian-ún, n̄i nduko-de. Te n̄i kee-de kája'an-de. Te suni kája'an yakú ñani ñuu Jope jíin-de. ²⁴ Te inga k̄iv̄i ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de cháa jíná'an-de, chí n̄i stútú-de tá'an-de jíin amigo va'a-de. ²⁵ Te nini k̄iv̄i Pedro in̄i ve'e, te n̄i kenda Cornelio ka'an-de jíin Pedro. Te n̄i jukuiñi jítí-de nuu já'a Pedro. Te n̄i chíñú'un-de cháa. ²⁶ Ko Pedro, n̄i xndúkuiñi-de Cornelio. Te n̄i ka'an-de: Ndukuiñi, chí ruu, suni cháa kúu-r̄i. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'un-de. Te n̄i k̄iv̄i koyo-de. Te n̄i jin̄i Pedro já ní kakutútú kuá'a ñáyiv̄i káxiukú-i in̄i ve'e. ²⁸ Te n̄i ka'an Pedro jíin ñáyiv̄i-ún: A kájin̄i-ní já tú ío ley já ñn cháa judío, ketá'an-de xí sá'a-de ñn visita nuu ñn cháa tú kúu judío. Ko Dios, n̄i stá'an-ya núu-ná já tú ni ñn ñáyiv̄i chá'an, ñáyiv̄i k̄ini ío. ²⁹ Já yúan, te nuu ní kana-ní xin̄i-ná, te vai-ná, tú ní sájá'a in̄i-ná. Já yúan jiká tu'un-ná ní: Na sik̄i kúu

ja ní kana-ní náá, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te nì ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máá hora yá'a ío ndicha iní-ná. Te ka'uní aini kúu jikán ta'u-ná iní ve'e-ná. Te nì chaa ìn ndajá'a-yá nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te nì ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a nì jini Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ³² Núsáá te tájí-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xini ìn chaa kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kí-de nuu-ro. Te chaa-ún, ncháa-de ve'e ìn chaa nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháa ve'e-de. Te chaa chaa-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan nì kuu. Te nì tájí-ná mozo kujaa kana ní. Te va'a nì sá'a-ní ja ní chaa-ní. Te vina, taká-ná, ká'ìin tútú-ná yá'a nuu Dios, náva'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa nì tá'ú Dios tiñu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Vina te nì jini ndaa-ná ja Dios tú ncháa nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chi nani ñayivi, nú káchiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsi iní-ya jíin-i. ³⁶ Nì ka'an-ya jíin taká se'e Israel, nì kastu'ún-yá nuu-í ja máá Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a káji ni tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chi nì jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te nì kejá'á tú'un-ya ondé ñuu Galilea, te nì jicha nuu ní ñúu Judea, ³⁸ ndasa nì ja'a Dios Espiritu Santo jíin fuerza nuu-yá. Te ndasa nì jika kuu ya ní sá'a-ya tíñu va'a, te nì nasáva'a-ya taká ñayivi tá'an tachi kini. Chi Dios, nì chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, nì kajini-ná taká tiñu nì sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te nì kaja'ni-í-ya, nì kajata kaa-i-ya jiká ìn cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, nì nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te nì ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndijin-ya núu taká ñayivi, chi máni nuu chaa ja á nì kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kakuu-ná, chi nì kayee-ná staa nì kaji'i-ná nducha jíin-yá, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná kani-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-yá kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jíin núu ñayivi ní kaji'i. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a nì kaka'an ndaa taká chaa nì kajani tu'un Dios onde sáa. Ja taká ñayivi kándija nuu-yá, jíin sí'ví-yá koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaq Espiritu Santo sikì ñayivi sìn naciòn

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te nì chaa-ni Espiritu Santo sikì taká ñayivi káji ni so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaa káandija, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kakuu-de chaa nì kaxiti ndúu, nì kanaa iní-de kánde'é-de ja súni nì chaa Espiritu Santo sikì ñayivi sìn naciòn. ⁴⁶ Chi nì kajini so'o-de káka'an ñayivi-ún sìn yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, náva'a ná kuánducha ñayivi yá'a, chi nì chaa Espiritu Santo sikì máa-i nátu'un sikì máa-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te nì tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-í ja ná kuánducha-í jíin sí'ví máa Jito'o-yo Jesús. Yúan-na te nì kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ná kendo-de jíin-i yaku kivi.

11

¹ Te chaa apóstol jíin taká nani ká'ìin ní ñúu Judea, nì kajini tu'un-de ja ñayivi sìn naciòn, suni nì kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te nì ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa nì kaxiti ndúu, nì kaka'an sikì-dé. ³ Te nì kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te nì yee-ro staa jíin-de, áchí. ⁴ Yúan-na te nì kejá'á Pedro nì jani káji-de tu'un nuu chaa-ún: ⁵ Nì kanchaa-rì ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te nì skóto-ya rúu. Te nì jini-rì ìn bulto nátu'un ìn sa'ma kuítá já nú'ni ndíkúun punta. Te nì kuun vai onde nuu-rí ichi ándívi. ⁶ Te nì nde'é-rí. Te nì jini-rì ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jíin kiti xaan, jíin kóo, jíin tisaá andívi. ⁷ Te nì jini so'o-rì ìn tu'un nì ka'an jíin-rí: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te nì ka'an-rì: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún nì ka'an tuku jíin-rí onde andívi: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan nì ka'an

uni vuelta. Yúan-na te ni ndaa bulto-ún kuano'on íchi ándíví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún ni jakoyo uni mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea ni ta'u tíñu nuu-í vai-i. Te ni jakoyo-i ve'e-ri. ¹² Te máa Espíritu, ni ka'an-ya jíin-rí ja má yú'ú-ri ki'in-ri jíin-i. Te suni ni kaja'an iñu ñani yá'a jíin-rí. Te ni kivi koyo-ri ini ve'e ñn chaa. ¹³ Te chaa-ún, ni jani-de tu'un nuu-rí, ná ni jini-de ñn ndajá'a ándíví kándii-ya ini ve'e-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, chaa nání Pedro, ná kí-de. ¹⁴ Te chaa-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, áchí-de jíin-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'á-rí ká'an-ri, te ni chaa Espíritu Santo siki-í jíná'an-i suni nátu'un ni chaa-ya siki-yo já xnáñúú. ¹⁶ Yúan-na te ni nuku'un ini-ri tu'un ni ka'an máa Jító'o-yo: Jándaa jíin ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chi jíin Espíritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni ni ja'a Dios Espíritu-ya núu máa-i nátu'un ni ja'a-ya núu máa-yó, ja kákandíja-yó núu máa Jító'o-yo Jesucristo, te ndé chaa kuu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan ni kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní kaka'an-de. Te ni kanakana jaa-de Dios: Suni ni ja'a Dios tu'un ja ná nákanani ini ñayivi sñn nación náva'a kuchaku-i ní káni núsáa, áchí-de.

Tiku'ni kándíja ini ñuu Antioquía

¹⁹ Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, ni kejá'á ní kachindikin-de-i. Te ñayivi ní kajicha nuu kaja'an ni jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jíin ñuu Chipre, jíin ini ñuu Antioquía. Te tú ni ñn nuu ñayivi ní kájani-i tu'un, chi máni nuu ñayivi judío ni kájani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko ni io yaku chaa ñuu Chipre jíin chaa ñuu Cirene jíin ñayivi ní kajicha-ún. Te chaa-ún, ni jakoyo-de ñuu Antioquía. Te ni kaka'an-de jíin ñayivi ñuu Grecia, ni kájani-de tu'un va'a máa Jító'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máa Jító'o-yo, ni chindéé ní chituu-ya-dé. Te ni kákandíja kua'a ñayivi, te ni kanaxió káva ini-i nuu máa Jító'o-yo. ²² Te ni jicha tu'un yá'a. Te ni jini tu'un tiku'ni kándíja ini ñuu Jerusalén. Te ni katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní jaa-de yúan, te ni jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te ni kusii ini-de. Te ni ka'an ni'in-de jíin táká ñayivi-ún ja jíin ini jíin añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máa Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. ²⁴ Chi Bernabé, chaa va'a kuu-de. Te ni kútú-de Espíritu Santo. Te kándíja va'a-de. Te ni kákandíja kua'a ñayivi núu máa Jító'o-yo. ²⁵ Yúan-na te ni kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te ni nani'in-dé chaa-ún. Te ncháka-de chaa ni chaa-de ñuu Antioquía jíin-de. ²⁶ Te ní-ni ñn kuia ni kandatú'ún-de yúan jíin tiku'ni kándíja. Te ni kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñayivi. Te chaa káskuá'a-ún, ni nakunání-de cristiano xnáñúú-gá ini ñuu Antioquía. ²⁷ Te chaa kájani tu'un Dios, suni kivi-ún ni kenda koyo-de ñuu Jerusalén kaja'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te ni ndukuiñi ñn tá'an-de nání-de Ágabo. Te ni kastu'ún-de, ni sá'a Espíritu, ja kí ñn tama xaan ní ñuyivi. Te tama-ún, ni kii kivi ní tá'ú Claudio tíñu. ²⁹ Yúan-na te ni kandatú'ún chaa káskuá'a-ún ja chundá'á-de yaku na jíin kí'in nuu ñaní-de kaxiukú ini ñuu Judea, ndasa kákanda ñn ñn-de kua'a-de. ³⁰ Te súan ni kasá'a-de. Te ni katáji-de kua'an nuu chaa kákuu nuu, ni kajanchaka Bernabé jíin Saulo.

12

Ndasa ni ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kuia-ún ni katñn rey Herodes sava ñayivi tiku'ni kándíja. Te ni sá'a ndiva'a-de jíin-i. ² Te jíin machete ni ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa ni kenda Pedro vekaa

³ Te ni jini-de ja súan ni kakusii ini chaa judío ni sá'a-de. Te suni ni katñn-de Pedro. Máa kivi-ún ni kuu viko státilá ja tú yí'i yujan ía. ⁴ Te nuu ní tñn-de Pedro, te ni chindee-de chaa vekaa. Te ni jani-de xia'ún ñn soldado kándito-ún-de, chi kuní-de kiñi'in-de chaa stá'an-de nuu ñayivi nú ná já'a viko Pascua. ⁵ Súan ni kuu ja kánde Pedro ini vekaa.

Ko tiku'ni kándija, ni'in ni kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jáni iní Herodes ja kíñi'in-de cháa nuu ñáyivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa ma'ñú úu soldado, nú'ni-de jíin úu cadena. Te suni ká'jin soldado yuxé'é kándito-ún vékaa. ⁷ Te sanaa-ní te ni jaa ñn ndajá'a máa Tatá Dios. Te ni ndii ncháa iní vekaa. Te ni skáki'vi-ya Pedro, ni xndúko-ya-dé. Te ni ka'an-ya: Yachi ndukoo-ró, áchí-ya. Te cadena nú'ni nda'a-dé-ún, ni jungava-ni kua'an. ⁸ Te ni kachi ndajá'a-ya jíin-de: Nachi'i chii-ró te nachi'i ndijan-ro, áchí-ya. Te súan ni sá'a-de. Te ni kachi tuku ndajá'a-ya jíin-de: Kundii tikachi-ró te kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁹ Te ni kenda-ya. Te ndikin-de-ya kuá'an-de jíin-ya. Te naún jiní máa-de ja jándaa kúu ja ní sá'a ndajá'a-ya jíin-de, chi jáni iní-de ñn jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te ni kaja'a-de nuu ká'jin yukun ñn jíin yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te ni jakoyo-de yuxé'é káa ja jito ichi yúñúu. Te yuxé'é-ún, ni nuña ii-ní máa. Te ni kenda koyo-de. Te ni kaja'a-de ñn ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te ni kuxio-ni ndajá'a-ya nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, ni ndukáji iní-de, te ni ka'an máa-de: Vina te ni jiní ndaa-ri ja ní táji máa Tatá Dios ndajá'a-ya ni kii, te ni nama-ya rúu iní nda'a Herodes jíin núu táka ñáyivi judío ja ká'ni-í ruu kákuñi-i, áchí-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te ni kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, cháa nání Marcos. Te yúan ni kanataka kua'a ñáyivi kájukan ta'u-í. ¹³ Te ni ka'an Pedro ichi yuxé'é yatá ké'e. Te kua'an ñn suchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yuxé'é núú. ¹⁴ Te suchí-ún, ni nakuni-i tachi Pedro. Te ja kúsi iní-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, chi jinu-i ni ndivi-i iní ve'e. Te ni kastu'ún-i ja kándii Pedro ichi yatá yuxé'é. ¹⁵ Te ni kaka'an jíin-i: Aa, káachi-ro, áchí. Ko máa-i, ni'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te ni kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchí. ¹⁶ Ko Pedro, ví'í-gá kána-de. Yúan-na te ni kajuña-i. Te ni kajini-i nuu-dé. Te ni kandakoto jo-i. ¹⁷ Ko máa-de, ni sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te ni kastu'ún-de ndasa ni kiñi'in máa Jito'o-yo-dé iní vekaa. Te ni ka'an-de: Kastu'ún táka tu'un yá'a nuu Jacobo jíin núu táka ñani-yo, áchí-de. Te ni kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te ni kakuvaá téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nání'in-dé cháa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te ni tá'ú-de tiñu ja ná kíngoyo kuu. Yúan-na te ni kenda-de iní ñuu Judea ni kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te ni kendo-de yúan.

Ja ní jì'i Herodes

²⁰ Te ni kití xaan iní Herodes ni jito-de ñáyivi ñuu Tiro jíin ñáyivi ñuu Sidón. Ko ñáyivi-ún, ni katau-i vai-i nuu-dé. Te ni kakundéé-i ni kaská'an-i Blasto cháa kúñá'nu jatíñu nuu rey. Te ni kajikan-i paz. Chi taká máa-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te ni teta'an Herodes ñn kiví. Te ni nuku'un-de sa'ma rey máa-de. Te ni nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te ni ka'an-de ñn tu'un nuu-í. ²² Te ñáyivi-ún, ni kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un cháa kúu. Achí-i. ²³ Te ñn ndajá'a máa Tatá Dios, ni stují-ni-ya-dé te ni kayaji tindákú-de, te ni ji'i-ni-de, chi ni sávixi-ni-de máa-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máa Tatá Dios, ví'í-gá ni ndea, te ví'í-gá ni jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jíin Saulo, ni kaskíkuu-de tiñu ni kaja'an-de iní ñuu Jerusalén. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de. Te ni jaka-de Juan cháa nání Marcos kua'an-de jíin-de.

13

Ja ní katáji-i Saulo jíin Bernabé sá'a Espíritu Santo

¹ Te iní tiku'ni kándija iní ñuu Antioquía ni ka'io cháa jáni tu'un Dios jíin cháa kástá'an tu'un-ya. Te káinání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jíin Manaén cháa ni ja'nu jíin Herodes gobernador, jíin Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máa Jito'o-yo te kásá'a ndicha-de iní-de, te ni ka'an máa Espíritu Santo: Vina te kuní-ri ja sásin-ró Bernabé jíin Saulo ná kí'in-de ñn tiñu, chi ja yúan ní teta'an-ri-de jíná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha iní-de ni kajikan ta'u-dé. Te ni kaxndée-de nda'a-dé xini cháa-ún.

Te n̄i katájí-de cháa kája'an-de. ⁴ Te máa-de, kua'an-de n̄i sá'a Espíritu Santo, n̄i kuun-de kája'an-de ñuu Seleucia. Te yúan n̄i kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te n̄i jakoyo-de ñuu Salamina. Te n̄i kajani-de tu'un Dios in̄i ve'e sinagoga cháa judío. Te jika Juan jíin-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáa cháa ñavá'a

⁶ Te n̄i kaja'a-de in̄i ñí isla-ún. Te n̄i jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan n̄i kajini-de nuu ñin cháa ñavá'a nání Barjesús. Cháa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te cháa-ún, n̄i sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, cháa ndíchi kúu-de. Te n̄i kana-de xin̄i Bernabé jíin Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, cháa ñavá'a-ún (ch̄i súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jíin núu Bernabé, ch̄i ndúkú ndéé-de sáká núu-de náva'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, n̄i kútú-de Espíritu Santo. Te n̄i nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te n̄i ka'an-de: Cháa sá'a tiñu chá'an xndá'ú ñá'an kúu-ró. Se'e kui'na ja jito u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máa Jító'o-yo. ¹¹ Te máa Jító'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáa-ro, ma kuní-ga-ro ndikandii yakú kivi. Achí Pablo. Te n̄i kuñaa-ni nuu-dé. Te kíndá'a kí'in íu-de jiku-de, ndúkú-de ndéja tñin nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, n̄i jini-de ja súan n̄i kuu, te n̄i kándija-de. Te náa-ná in̄i-de jíni so'o-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un in̄i ñuu Antioquía

¹³ Yúan-na te Pablo jíin tá'an-de-ún, n̄i kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jíin barco n̄i jakoyo-de ndañúu Perge ñuu Panfilia. Te yúan n̄i kusñin Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, n̄i kaja'a-de ñuu Perge kája'an-de. Te n̄i jakoyo-de ñuu Antioquía ndañúu Pisidia. Te n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e sinagoga ñin kivi ndetátú. Te n̄i kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu n̄i ka'u tutú ley jíin tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te cháa kakuñá'nu in̄i ve'e sinagoga, n̄i kakana-de xin̄i cháa-ún: Nani jíná'an-ní, nú káñava'a-ní yakú tu'un kani-ni nuu taká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ni jíin-i, achí-de. ¹⁶ Yúan-na te n̄i ndukuiñi Pablo, n̄i sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'in ñayivi-ún, te n̄i ka'an-de: Róo cháa ñuu Israel, róo cháa kachiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, n̄i kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de in̄i ñuu Egipto n̄i kakuu jíin'ún-ga-de n̄i sá'a-ya. Yúan-na te jíin fuerza máa-yá n̄i kiñi'in-ya-í in̄i ñuu-ún kája'an-i. ¹⁸ Yúan-na te n̄i ndito-ya-í onde nuu ñú'un té'é nátu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te n̄i xnáa-yá usia nación in̄i ñuu Canaán. Te n̄i saka-yá ñu'un ñuu-ún nuu-í. ²⁰ Te n̄i kuu-ga kivi nátu'un kuun ciento uu xiko uxí kuia. Te n̄i ja'a-ya cháa n̄i kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel cháa n̄i jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te n̄i kajikan-i ñin rey. Te Dios, n̄i ja'a-ya Saúl nuu-í n̄i tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis n̄i kuu-de. ²² Te n̄i kuxio Saúl. Te n̄i nakani-ya David n̄i kuu-de rey nuu-í. Te n̄i ka'an ndaa-ya tú'un-de: A n̄i jini-ri David se'e Isaí ja ñin cháa jándatu va'a nuu-rí kúu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an in̄i-ri, achí-ya. ²³ Te Dios, ch̄i tata yá'a n̄i jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel nátu'un n̄i keyu'u-yá. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te n̄i jani Juan tu'un jánducha jíin tú'un nakani in̄i nuu taká ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de, te n̄i ka'an-de: Ndé cháa kúu-ri kájani in̄i-ro. Nasu I'a-ún kúu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yata-rí vai ñin I'a ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Achí-de. ²⁶ Nani jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jíin róo ja káandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní tájí-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chi taká ñayivi ñuu Jerusalén jíin taká cháa kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-yá. Te n̄i kándonda-i siki-yá. Te súan n̄i kaskíkuu-i tu'un n̄i kaka'an cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, vasa a n̄i kajini ná'in-i tu'un-ún ndita'an kivi ndetátú. ²⁸ Vasa tú ní káni'in-í ni ñin kuachi siki-yá ja kúu-ya, ko n̄i kaka'an n̄i'in-i jíin Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ní skíkuu taká tu'un yóso siki-yá nuu tutú, te n̄i kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te n̄i kachindee-i-ya in̄i

in ve'e añú. ³⁰ Ko ni nachaku-ya má'ñú ndíyi ni sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñáyivi ní kákaa kájan ndaa tu'un-ya núu sáva-ga-i. ³² Te ruu, kájan-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro já súan ni keyu'u-yá nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ni skíkuu Dios jíin máa-yó já kákuu-yó sé'e-de. Chi ni naschakú-ya Jesús. Chi súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí. ³⁴ Te ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te ni ka'an Dios: Skíkuu ná'in-rí jíin táká tu'un va'a ni keyu'u-rí nuu David, áchí. ³⁵ Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e ii-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchí. ³⁶ Chi David, ni jatíñu-de nuu Dios, ni sá'a-de ja kuni máa-yá. Te ni jínu kua-de, te ni ji'i-de. Te ni yuji-de ma'ñú táa-de. Te ni te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a ni naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. ³⁸ Nani jíná'an-ró, ná kástu'ún-rí nuu-ro, já I'a yá'a ni kastu'ún-yá nuu-ro já sá'a-ya táká'nu in-ya núu táká kuachi-ró. ³⁹ Chi nú ndé chaá kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya táká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máa-de jíin ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kii siki-ro táká tu'un yóso núu tutu chaá ni kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká roó ñáyivi kásakátá, ná ndé'é vá'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máa-ró sá'a-ri in tiñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñáyivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ni ndenda koyo-de in ve'e sinagoga chaá judío. Te ñáyivi sijn nación, ni kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ingá kivi ndétatú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te ni jicha ñáyivi-ún kájan-i. Te ñáyivi judío jíin ñáyivi ní naki'in sé'é judío ja kachiñú'ún-i nuu Dios, tini-i ni kandikin-i Pablo jíin Bernabé kájan-i jíin-de. Te ni kandatú'ún-de jíin-i kájan-de jíin-i ja ná kúndij ni'in-i jíin tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndétatú inga semana, natu'un ndivii ñáyivi ñúu-ún, ni kakututú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko chaá judío, ni kajini-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, te ni kakukuásún iní-de. Te ni kaka'an-de siki tú'un ni ka'an Pablo, te ni kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jíin Bernabé ni kaka'an ni'in-de: Kánúú já xná'an-ga nuu máa-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a ni kasá'a in-ro núu, te kuachi máa-ró kúu ja má ní'in-ro tú'un kuchaku-ro ní káni. Vina te chaxio-ri máa-rí kikastu'ún-rí nuu ñáyivi sijn nación. ⁴⁷ Chi ni tá'ú máa Jító'o-yo tiñu nuu-rí jíná'an-ri súan: Ni jani-ri roó ja stúun-ro núu ñáyivi sijn nación, te kani-ró tú'un nuu ñáyivi ní ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñáyivi sijn nación-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakusii xa'an iní-i. Te ni kanakana jaa-i tu'un máa Jító'o-yo. Te taká ñáyivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ní káni, ni kakandija-i. ⁴⁹ Te tu'un máa Jító'o-yo, ni jicha nuu kua'an ní táká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te iní ñúu-ún káxiukú ñá'an ndaa ja kájanatu-ña núu Dios. Ko chaá judío, ni kaská'an-de-ña jíin cháa kakuñá'nu jian. Te ni kachindikín-ña Pablo jíin Bernabé, te ni kaskúnu-ña-dé kájan-de. ⁵¹ Te máa-de, ni kaskóyo-de tikacha ñú'un iní ja'a-dé siki máa-i. Te ni jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te chaá kaskuá'a-ún, ni kakutú-de Espiritu Santo. Te kakusii xa'an iní-de.

14

Ja ní kajinu-de iní ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio ni kivi koyo-de in ve'e sinagoga chaá judío. Te ni jani téyí-de tu'un. Te ni kakandija kua'a ñáyivi judío. Te suni súan ni kakandija kua'a ñáyivi ñuu Grecia. ² Ko chaá judío ja tú ní kákan-dija, jíin tú'un tú'ún ni kaská'an téyí-de ñáyivi sijn nación. Yúan ní kaka'an ncha-i táká ñani. ³ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kivi. Te jíin máa Jító'o-yo, ni chundéé iní-de, ni kaka'an ni'in-de tu'un. Te máa-yá, ni stá'an-ya já ío ndaa tu'un va'a, chi ñúkúún ní ja'a-ya tú'un luu ío iní máa-yá, ja ní kasá'a-de tuni jíin tiñu ñá'nu. ⁴ Te ñáyivi ñúu-ún, ni kasásijn-i máa-i sava-i ni kandujín-i jíin cháa judío, te sava-ga-i ni kandujín-i jíin cháa apóstol. ⁵ Te ñáyivi judío jíin ñáyivi sijn nación, in ká'nu ni kándonda-i jíin cháa kakuñá'nu nuu-í náva'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kua'a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te ni kajuku'un

ini-de. Te ni kajinu-de kája'an-de onde ñuu Litra jín ñúu Derbe, ndañúu Licaonia, jín táka ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan ni kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaa ñn chaa ñuu Litra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te káa rengo-de onde kivi ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Chaa yá'a, ni jini so'o-de ká'an Pablo. Te ni nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te ni jini-de ja kándija va'a chaa-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ni ka'an jaa-de jín cháa-ún: Ndukuiñi te kundii-ro, áchí-de. Te ni kanda-ni-de, te ni jika kuu-de. ¹¹ Te ni kajini ñayivi-ún tiñu ni sá'a Pablo. Te ni kaka'an jaa-i jín yú'u máa ñúu Licaonia: Ni kuun I'a, ni chakoyo nuu-yo, kájika kuu nátu'un chaa vidáa, áchí-i. ¹² Te Bernabé, ni kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo ni kaskúnání-i-de i'a Mercurio, chi Pablo kuu chaa jáni tu'un. ¹³ Te yuñúu-ún kánchaa viñu'un Júpiter. Te máa sutú viñu'un-ún, ni kenda-de vai nchaka-de xndiki jín itá onde yuxé'é ñúu. Te máa-de jín ñayivi, ka'ni-dé xndiki te soko-dé-ti núu Bernabé jín Pablo kákuuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé jín Pablo, chaa kákuu apóstol, ni kajini tu'un-de tu'un-ún. Te ni kándatá-de su'nu-dé. Te ni kenda-de ni kivi koyo-de ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Te ni kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kás'a-ró súan. Chi ruu, suni chaa kákuu-ri nátu'un máa-ró. Te kákastu'un-rí nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tiñu sáni yá'a, chi sua ná chíñú-ún-ró máa Dios, I'a chakú, I'a ni sá'a andívi jín ñuyivi jín ndúcha mar jín táka-ga ndatíñu ñí ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñayivi tiñu kákuuni máa-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, chi sá'a-ya tiñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú íchi andívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya stáa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan ni kaka'an-de, ko xaan ú'u ni kajasu-de nuu ñayivi-ún náva'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te ni chakoyo yaku chaa judío ñuu Antioquía jín ñúu Iconio. Te ni kaská'an ñayivi kuá'a-ún. Te ni kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te ni kaskána-i-de yuñúu-ún, ni kajani ini-i ja ní ji'i-de. ²⁰ Ko ni kajikó ndúu chaa káskuá'a-ún nuu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ndivi-de ini ñuu. Ko inga kivi te ni ki'in-de ichi kuá'an-de jín Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquía

²¹ Te ini ñuu-ún ni kajani-de tu'un va'a. Te ni skándija-de kua'a ñayivi. Te káno'on tuku-de ñuu Litra jín ñúu Iconio jín ñúu Antioquía. ²² Te ni kayija-ga ini chaa káskuá'a yúan ni kasá'a-de. Te ni kaka'an ni'in-de jín cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kándija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kii kua'a túndó'o siki-yo te vása kivi-yó iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²³ Te ni kajani-de chaa kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'ni kákandija. Te ni kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máa Jító'o-yo, chi nuu máa-yá kákandija-de. ²⁴ Te ni kaja'a-de ichi ñúu Pisidia kua'an-de. Te ni najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te ni kajani-de tu'un ini ñuu Perge. Te ni nuu-de ni jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan ni kenda-de. Te jín barco kája'an-de ñuu Antioquía nuu onde xnáñúú ní kájukan ta'u ñayivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé jín tiñu ja á ni kasíjínu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te ni nastútú-de tiku'ni kándija. Te ni kajani-de tu'un ná ñá'nu tiñu ni sá'a Dios jín-de, chi bueno ni ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñayivi sñn nación jín'an-i. ²⁸ Te ni kakendo-de yúan kua'a kivi jín cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol ini ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñúu Judea ni kikoyo yaku chaa, te ni kastá'an-de nuu táka ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma káku kuti-ro, áchí-de. ² Te yúan ní kuvaa. Te Pablo jín Bernabé, ni kastatá'an téyí-de jín cháa-ún. Te ni kunda tu'un ja kóngoyo Pablo jín Bernabé jín sáva-ga chaa ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'un-de jín cháa apóstol jín cháa kákuu nuu sikí tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tiku'ni kándija-ún, ni kanakuatá'u-i nuu-dé.

Te ni kaja'a-de kaja'an-de ichi ñúu Fenicia jín íchi ñúu Samaria, kájani-de tu'un ndasa ni kakandíja ñáyivi sîn nación. Te xaṇ ní kakusi iní taká ñani. ⁴ Te ni jakoyo-de iní ñúu Jerusalén. Te tikuní kándíja yúan, jín cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, ni kajatá'ú-de cháa. Te ni kajani-de taká tu'un ndasa ni sá'a Dios jín-de. ⁵ Ko sava cháa fariseo ja kákandíja, ni ndukuiñi. Te ni kaka'an: Jínu ñú'ún ja xití ndúu-i te tá'ú-yó tíñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. ⁶ Te ni kandutútú taká cháa apóstol jín taká cháa kákuu nuu náv'a ndatu'ún-de, te sánda-a-de siki tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jinu ni kastatá'an téyí-de, te ni ndukuiñi Pedro, te ni ka'an-de: Ñani, a kájiní va'a máa-ró ja onde sáa ní kaji Dios ruu náv'a'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi sîn nación te kandí-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jiní-ya iní añú-i, ni stá'an-ya ja ní jatá'ú-yá-i, chi ni ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i nátu'un ni ja'a-ya núu máa-yó. ⁹ Te tú ní sásîn-ya yóo jín-i, chi suni ni kakandíja-i te ni sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kájito ncha-a-ro Dios núsáa, chi káxndée-ró ñn yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ni ndíyi táa-yo jíná'an-de te ni máa-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chi kákandíja-yó ja Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yúan náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máa-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te cháa kua'a-ún, ni kakuná'ín-de. Te ni kajini ná'ín-de tu'un kaka'an Pablo jín Bernabé ná taká tíñu ñá'nu jín taká tuni ni sá'a Dios jín-de ja ní kasá'a máa-de nuu ñáyivi sîn nación. ¹³ Te nuu ní kakuná'ín-de, te ni chísó Jacobo tu'un: Ñani jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: ¹⁴ Simón, ni jani-de tu'un ja onde xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi sîn nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, ñn núu-ni kaka'an jín taká cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vásá nchá-a-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáa-rí kundii, ¹⁷ náv'a'a taká-ga cháa jín taká ñáyivi sîn nación ja kúnání-i jín sí'ví-rí, ná nándúkú-i máa Tatá Dios, áchí máa I'a sá'a taká tíñu yá'a. ¹⁸ Te onde kivi ní jungoo ñuyívi stá'an-ya tíñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yúan jáni iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi sîn nación ja kánaxió káva iní-i nuu Dios, ²⁰ chi sua ná cháa-yó carta ki'ín nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ña. ²¹ Chi onde aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndetatú iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te ni kakunda iní cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, jín ndívii tikuní kándíja. Te ni kakaji máa-de sava cháa kingoyo jín Pablo jín Bernabé onde ñuu Antioquía. Te cháa ni kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jín Silas. Te kakuñá'nu-de nuu taká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndíso-de carta yá'a: Máa-rí kákuu cháa apóstol, jín taká cháa kákuu nuu, jín taká ñani-yo. Te kácha-ri tu'un yá'a nuu róo, ñani, ñáyivi sîn nación ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jín ñuu Siria jín ñuu Cilicia. Sándée iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ Ni kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásaká núu-de iní-ro jín tú'un kaka'an-de. Te ni kakuxí iní-ro. Chi kátá'ú-de tíñu ja xití ndúu-ro, jín ja kuándatu-ro núu ley, kuni-de. Ko ruu, tú ní kátájí-rí cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te ni kasánda-ri, chi ñn-na ni naketá'an iní-ri. Te ni kakaji-ri cháa tájí-rí ja nuu-ro jín ñani-yo Bernabé jín Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-de máa-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja siki Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáa te tájí-rí Judas jín Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñn-ni tu'un kastu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi máa-rí jín Espiritu Santo, kájani iní-ri ja má xndée-ri ni ñn tíñu vee siki-ro, chi máa-ni tíñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á ni soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ña, te ma káka téné-ró. Nú ndí taká ya'á xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A ni ka'an-yo núsáa. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kaja'an-ún, ni kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te ni kastútú-de ñáyivi kuá'a. Te ni kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te ni kaka'u-i carta-ún. Te ni kakusi iní-i jín tú'un ndée iní ja ndíso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jín kuá'a tú'un ni kaka'an ni'in-de jín taká ñani-ún. Te ni kayija-ga iní-i

nĭ kasá'a-de. ³³ Te nĭ kakendoo-de yúan kua'a kivĭ. Yúan-na te ñani yúan, nĭ kanachu'un íchĭ-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te nĭ kuná'in-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, nĭ jata'an inĭ-de ja kéndoo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jĭn Bernabé, nĭ kakendoo-de inĭ ñuu Antioquía. Te jĭn sáva-ga chaá nĭ kastá'an-de tu'un nĭ kajani-de tu'un máá Jító'o-yo.

Ja ní kusĭn Pablo jĭn Bernabé

³⁶ Te nĭ kuu-ga kivĭ. Te nĭ kachi Pablo jĭn Bernabé: Vina te kinde'é-yó táká ñani-yo ndíta'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máá Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achĭ-de. ³⁷ Te Bernabé, kunĭ-de ja kunchaka-de Juan, chaá nání Marcos. ³⁸ Ko tú ní jata'an inĭ Pablo ja kí'in chaá-ún jĭn-de, chĭ onde ñuu Panfilia nĭ kusĭn Juan nuu Pablo jĭn Bernabé, te tú ní kunĭ-de kukuu-de jĭn-de jĭn tíñu. ³⁹ Te nĭ kastátá'an téyĭ-de sikĭ Juan. Te nĭ kakusĭn-de. Te Bernabé, nĭ jaka-de Marcos, kua'an jĭn-de jĭn barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, nĭ kaji-de Silas, kua'an jĭn-de. Te nĭ kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te nĭ kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chéndéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te nĭ jika kuu-de ní ñuu Siria jĭn ní ñuu Cilicia. Te tikunĭ kákandĭja yúan, nĭ kayija-ga inĭ-i nĭ sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vása ní jaá Pablo ñuu Derbe jĭn ñuu Listra. Yúan ío ĩn chaá súchĭ skuá'a nání Timoteo. Se'e yĭ ĩn ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándĭja va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu chaá ñuu Grecia. ² Te táká ñani inĭ ñuu Listra jĭn inĭ ñuu Iconio, nĭ kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kunĭ-de kunchaka-de chaá súchĭ yá'a ki'in-i jĭn-de. Te nĭ jaka-de-i. Te nĭ xitĭ ndúu-de-i kuachi ja ká'ĭin chaá judío yúan, chĭ ndĭ-i-de, a kájini-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de táká ñuu. Te nĭ kastá'an-de tu'un nĭ katá'ú tíñu chaá apóstol jĭn cháa kákuu nuu inĭ ñuu Jerusalén. Te nĭ kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tikunĭ kákandĭja, nĭ kayija-ga inĭ-i. Te nĭ ndea kua'a-gá-i ndíta'an kivĭ.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia nĭ sá'a jani

⁶ Te nĭ kaja'a-de ichi ñuu Frigia ndañuu Galacia kua'an-de. Te nĭ jasú Espĭritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un inĭ ñuu Asia. ⁷ Te nĭ jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuu-de kingoyo-de ichi ñuu Bitinia. Ko máá Espĭritu, tú ní já'a-ya tú'un ki'in-de. ⁸ Te nĭ kaja'a-de ichi xĭn ñuu Misia, nĭ kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te ĩn akuáa ní skóto-ya Pablo. Te nĭ jini-de nuu ĩn chaá ñuu Macedonia kándĭj nuu-dé ká'an nda'ú jĭn-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chéndéé chítuu-ní náá, áchĭ. ¹⁰ Te súan nĭ jini-de jani-ún, te nĭ ndúkú ndéé-rĭ kája'an-ni-rĭ ñuu Macedonia, chĭ kájini kájĭ-rĭ ja máá Dios nĭ kana-ya xĭnĭ-rĭ ja kástu'ún-rĭ tu'un va'a-ya núu ñáyĭvi yúan.

Ja ní kandee-de vekaa inĭ ñuu Filipos

¹¹ Te nĭ kenda koyo-rĭ inĭ ñuu Troas. Te jĭn barco ní jĭo-ni vai koyo-rĭ ñuu Samotracia. Te inga kivĭ xĭan nĭ jakoyo-rĭ ñuu Neápolis. ¹² Te yúan nĭ kenda koyo-rĭ. Te nĭ jaá-rĭ ñuu Filipos ja tĭn xĭnĭ ñuu Macedonia, te chĭi ñuu Roma kánde. Te yúan nĭ kakendoo-rĭ yakú kivĭ. ¹³ Te ĩn kivĭ ndétatú nĭ kenda koyo-rĭ ñuu-ún, nĭ jaá-rĭ xiin ĩn yucha. Te kájani inĭ-rĭ ja yúan ío ĩn lugar kájikan ta'u-í. Te nĭ kajungoo-rĭ. Te nĭ kaka'an-rĭ jĭn táká ña'an ní kanataká yúan. ¹⁴ Te ĩn ña'an nání Lidia xĭkó-ña sá'ma ndĭ'í inĭ ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te nĭ jini so'o-ña tú'un káka'an-rĭ. Te máá Jító'o-yo, nĭ juña-ya añú-ña nává'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jĭn ní sé'e-ña, te nĭ ka'an nda'ú-ña jĭn-rĭ: Nú kájani inĭ-ní ja kándĭja va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivĭ-ní inĭ ve'e-ná kendoo-ní, áchĭ-ña. Te nĭ stétuu-ña rúu. ¹⁶ Te nĭ kee-rĭ kája'an-rĭ nuu kájikan ta'u-í yúan. Te ĩn súchĭ sí'í ndĭso-i tu'un ñává'a, nĭ ketá'an-i jĭn-rĭ. Te súchĭ-ún, ní'in-í kua'a xú'ún kúu patrón-i jĭná'an, ja kástu'ún-i nuu ñáyĭvi ndasa ío. ¹⁷ Te súchĭ-ún,

ndikín-i vai yata Pablo jíin rúu kána kó'ó-i: Chaa yá'a kájatíñu-de nuu Dios onde andívi, te kákastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jíná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te ni kukuí'a ini Pablo. Te ni xió kóto-de nuu-í. Te ni ka'an-de jíin tachí-ún: Jíin sí'ví máa Jesucristo tá'ú-rí tiñu nuu-ro já kenda-ró iní-i ki'in-ro, áchí-de. Te ni kenda-ni kua'an suni máa hora-ún. ¹⁹ Te ni kajini patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te ni kakatün Pablo jíin Silas kua'an jíin-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te ni kajani-ún-de nuu justicia. Te ni kaka'an: Chaa yá'a kakuu chaa judío, te kásáká núu-de ini ñuu-yo. ²¹ Te kájakin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kakuu-yó. Achí. ²² Te suni ni kandonda ñayivi kuá'a sikí-dé. Te chaa justicia, ni kajanchaa sa'ma-dé. Te ni katá'ú tiñu ná ndó'o xaan-dé yunu xii. ²³ Te nuu ní ndi'i ni kastuji-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu xii-de, te ni kaskivi-de vekaa. Te ni katá'ú tiñu nuu chaa ndito vekaa ja ná kóto va'a chaa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te chaa ndito vekaa-ún, nuu ní ta'u tiñu yá'a nuu-dé, te ni skivi-de Pablo jíin Silas kaja'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'ni ja'a-dé jíin manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájukan ta'u Pablo jíin Silas, kájita-de yaa ii núu Dios. Te ñayivi ká'jin vekaa jíin-de, ni kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ni te ni taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vékaa-ún ni kakanda. Te ni kanuña-ni taká yuxé'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'ni taká ñayivi-ún, ni kandaji-ni. ²⁷ Te ni nata'u núu chaa ndito vekaa. Te ni jini-de ja kanuña yuxé'é vékaa-ún. Te ni tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núu, chi jani iní-de ja ní kajinu ñayivi ká'jin vekaa-ún kaja'an-i. ²⁸ Ko Pablo, ni kana jaa-de: Ma stuji-ro máa-ró, chi yá'a ká'jin ndi'i-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máa chaa ndito vekaa, ni kana-de ñu'un ni chaa. Te kisi-i-de ni kivi-de ini vekaa. Te ni jukuiñi jiti-de nuu já'a Pablo jíin Silas. ³⁰ Te ni kiñi'in-de Pablo jíin Silas ichi fuera. Te ni ka'an-de jíin-de: Táta, naún sá'a-ná náva'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te ni kaka'an-de jíin chaa-ún: Kandíja nuu máa Jító'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, áchí-de. ³² Te ni kajani-de tu'un máa Jító'o-yo núu chaa-ún jíin núu taká ñayivi ká'jin ini ve'e-de. ³³ Te chaa ndito vekaa, suni máa ákuáa-ún ni kiñi'in-de Pablo jíin Silas. Te ni nakacha-de nuu ní katuji chaa-ún ni sá'a yunu xii. Te vásá ní janducha-dé onde jíin tá'an-de. ³⁴ Te ni jaka-de chaa kua'an-de jíin-de onde ve'e-de. Te ni ja'a-de staa ní kayee-dé. Te ni kusii iní-de ja ní kakandíja-de nuu Dios jíin ní vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia ni katáji policía kaja'an. Te ni kaka'an: Sía chaa jian ná kingoyo-de, áchí. ³⁶ Te chaa ndito vekaa, ni kastu'ún-de tu'un yá'a nuu Pablo: Chaa justicia, ni katáji-de tu'un vai ja kenda koyo-ni ki'in-ni. Núsáa te kenda koyo-ni te kuá'an-ni, ma yú'ú-ni. Achí-de. ³⁷ Ko ni kachi Pablo jíin-de: Ni kajini kua'a ñayivi já ní kaja'a-de yunu xii ruu vasa tú na kuachi-ri. Te ni kaskivi-de ruu ini vekaa yá'a vasa chaa ñuu Roma kakuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuni-de náún. Ma kuu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, ni kanaxió kava-de ni kastu'ún-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te ni kayu'ú xaan, chi ni kajini so'o ja chaa ñuu Roma kakuu Pablo jíin Silas. ³⁹ Te ni jakoyo justicia-ún. Te ni kaka'an nda'ú jíin-de. Te ni kakiñi'in-de vekaa. Te ni kaka'an nda'ú jíin-de ná kuxio-de kingoyo-de ini ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te ni kenda koyo-de vekaa. Te ni ndivi-de ve'e Lidia. Te ni kajande'é-de taká ñani. Te ni kaka'an-de tu'un ndéé iní jíin-i. Te ni kee-de kaja'an-de.

17

Ja ní kakuvaq ñayivi Tesalónica

¹ Te Pablo jíin Silas, ni kaja'a-de ñuu Anfípolis jíin ñuu Apolonia kaja'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío in ve'e sinagoga chaa judío. ² Te Pablo, natu'un sá'a sá'a-de ni kivi-de nuu chaa-ún uní kivi ndetatú. Te ndita'an semana ni kastatá'an-de jíin chaa-ún sikí tutú ii. ³ Te ni jani-de tu'un nuu-í, ni stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú ni ji'i-ya. Te ni ka'an-de: Jesús, I'a jani-ri tu'un yá'a, máa-yá kuu

Cristo, áchí-de. ⁴ Te sava ñayivi, ni kakandíja-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja káchiñú'ún-de Dios, jín kuá'a ñá'an ñá'nu, ni kandujín-de jín Pablo jín Silas. ⁵ Yúan-na te cháa judío ja tú kákandíja, ni kakiti xaan iní. Te ni kastútú sáva cháa ñáá, cháa kúxí, kua'an jín. Te ni kutútú kuá'a ñáyivi ní kandonda-i iní ñuu-ún. Te ni jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jín Silas ja kíñi'in-i-de nuu ñáyivi-ún. ⁶ Ko tú ní kánani'in-í-de. Te ni kañu'un-i Jasón jín sáva-ga ñani ni jakoyo-i jín-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te ni kakana jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de iní ñuyivi, suni ni chakoyo-de yá'a, ⁷ te Jasón, ni ja'a núu-de ve'e-de ncháa cháa-ún. Te taká máa-de, tú káandatu-de nuu ley César. Chi sua káka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchí-i. ⁸ Te ñayivi jín cháa kákuu justicia, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakuvaa-i. ⁹ Ko ni kajikan-i xu'ún núu Jasón jín núu sáva-ga-de. Te onde ni kajini-i nuu xú'ún te vásá ní kasía-i-de kája'an-de.

Ñayivi ñuu Berea kándúkú ví-í tu'un-ya

¹⁰ Yúan-na te ñani-ún, ni kaskáka ñúú-ni-de Pablo jín Silas kája'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te ni kivi koyo-de iní ve'e sinagoga cháa judío. ¹¹ Te cháa judío yúan, ndito-ga xini-dé vásá cháa judío ñuu Tesalónica, chi bueno ni kakusi iní-de jín tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú ví-dé iní tutu i nú ndaa ká'an xí túu. ¹² Súan ni kuu. Te ni kakandíja kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³ Ko cháa judío ñuu Tesalónica, ni kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea ni jicha tu'un Dios ni sá'a Pablo. Te ni kee-de kája'an-de. Te suni yúan ni kaxndóna-de ñayivi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, ni katáji-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, ni kakendoo-de iní ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayivi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te ni natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí ja Silas jín Timoteo nuu-dé. Te ni kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a iní-de sikí tú'un ni nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndátu Pablo cháa-ún iní ñuu Atenas, te ni jini-de ja ñayivi ñuu-ún xaan káchiñú'ún-i ndoso. Te ni kukuí'a iní-de. ¹⁷ Te iní ve'e sinagoga ni státá'an-de jín cháa judío jín cháa káchiñú'ún Dios. Te suni ndita'an kivi státá'an-de jín ñayivi ká'in nuyá'u. ¹⁸ Te sava cháa ndíchi káskuá'a sikí epicúreos jín sikí estoicos, ni kastátá'an jín-de. Te sava ni kaka'an: Naún tu'un ká'an cháa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jáni tu'un i'a jáa kúu-de, áchí-i. Chi ni jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te ni kajaka-ún-de vai jín-de onde municipio Areópago te káka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jáa kúu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ chi stá'an-ro tú'un jáa núu-rí. Te ná júku'un iní-ri naún kúu-ún kákuu-ri. Achí jín-de. ²¹ Chi taká cháa ñuu Atenas jín taká cháa jíká káxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, chi máni ká'an-de xí jini so'o-de in tu'un jáa. ²² Te Pablo, kándij-de iní municipio Areópago-ún. Te ni ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jini va'a-ri ja bueno káchiñú'ún-ró i'a máa-ró. ²³ Chi ni jika kuu-ri ni jande'é-rí iní viñu'un-ró. Te ni jini-ri nuu in altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuú i'a ja ná tú jini-yo, áchí. Te máa i'a-ún, ja káchiñú'ún-ró-yá vasa tú kájini-ro-yá, i'a-ún kúu Dios ja jáni-ri tu'un-ya núu-ro. ²⁴ Máa Dios, i'a ni sá'a ñuyivi jín taká-ga ndatiñu, máa-yá kúu Jito'o andivi jín ñuyivi. Te tú ncháa-ya iní ve'e i'í já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándi'i-ya ní in ndatiñu ni ñayivi kuatiñu nuu-ya, chi máa-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñayivi jín já stáa-i tachi jín já ní'in-í ndatiñu. ²⁶ Te chi in-ni tata ni sá'a-ya taká ñayivi náva'a kuxiukú-i ní ñuyivi. Te ni jani-ya kivi kúchaku in in-i jín lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-í te ní'in-í-ya, chi tú jíká ncháa-ya jín in in-yó. ²⁸ Chi jín máa-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñu'un vida-yo. Natu'un sava cháa kátava yáa-ro, ni kaka'an-de: Chi suni onde tata máa-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáá, te ma kúu kani iní-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Chi máni kájani iní-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máa-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un iní ñayivi onde sáá, ko vina

kána-ya xini táká ñayivi ní ñúyivi ná nákanini. ³¹ Te a ni teta'an-ya ñin kivi já nákuñdii ndaa-ya siki ñúyivi, sá'a Dios jín máa I'a ni jani-ya-ún. Te ni stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chi ni naschakú-ya I'a-ún ma'ñú ndiyi. Achí Pablo. ³² Te súan ni kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndiyi, te sava-i, ni kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, ni kaka'an-i: Kákuni-ná kuni so'o-ná inga jínu siki tú'un ká'an-ni yá'a, áchí-i. ³³ Te máa Pablo, ni kenda-de ma'ñú ñáyivi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñayivi, ni kakandija-i. Te ni kandujín-i jín Pablo. Te ñin-i kúu Dionisio chaá Areópago, te inga-i kúu ñin ña'an nání-ña Dámaris, jín sava-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáa ini ñuu Corinto

¹ Yúan-na te ni kenda Pablo ini ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan ni jini-de nuu ñin chaá judío nání Aquila, chaá ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaá-de jín ñásíí-de Priscila, ja ní kuxio-de ini ñuu Italia. (Chi Claudio, ni tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayivi judío ini ñuu Roma.) Te ni jaá Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaá-ún sá'a Pablo. Te ni kendo-de yúan. Te ni sátiñu-de, chi tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma natu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kivi ndetatú ni jani-de tu'un ini ve'e sinagoga. Te ni ndúkú ndé-de ni skándija-de ñayivi judío jín ñáyivi ñuu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, ni kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyí-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñáyivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayivi-ún, ni kaka'an ndiva'a-i siki-dé. Te máa-de, ni kaja-dé sa'ma-dé. Te ni kachi-de jín-i: Kuachi máa-ró kúu núsáa, chi ruu, tú kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñáyivi ñin nación. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e ñin chaá nání Justo. Te chaá-ún, chíñú-ún-de Dios. Te ve'e chaá-ún kándij yani jín vé'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kandija-de nuu máa Jító'o-yo onde jín ní vé'e-de. Te kua'a ñáyivi ñuu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni kakandija-i. Te ni kajanducha-í. ⁹ Te máa Jító'o-yo, jín jáni ni ka'an-ya jín Pablo ñin akuáa: Ma yú'ú-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chi kukuu-ró ká'an-ro. ¹⁰ Chi jka-ri jín-ró, te ma sándiva'a ni ñin chaá jín-ró. Chi ñáva'a-ri kua'a ñáyivi ini ñuu yá'a, áchí-ya. ¹¹ Te ni kendo-de yúan ñin kua yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador ini ñuu Acaya. Te ñayivi judío, ñin ká'nu-ni ni kandonda-i siki Pablo. Te ni kajaka-i-de kua'an-i jín-de onde ini municipio. ¹³ Te ni kaka'an-i: Chaá yá'a, xañ ská'an-de taká ñayivi já ná chíñú-ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuni-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'a Pablo ka'an-de núu, ko ni ka'an-ni Galión jín ñáyivi judío: Ñayivi judío jíná'an-ró, nú siki ñin tu'un ni'in ini kúu, xí ñin kuachi xañ kúu, te vatu-ni ná kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú siki tú'un-ni kúu, xí siki nani sí'ví, xí siki ley máa-ró, yúan-na te ná sándaá máa-ró núsáa. Chi ruu, tú kuni-ri skivi nduu-ri ja sándaá-ri tu'un súan. ¹⁶ Te ni skúnu-de-i kaja'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ni kakatñin-i Sóstenes, chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga. Te ni kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquía

¹⁸ Ko Pablo, ni kuu kua'a kivi kánchaá-de yúan. Te ni nakuatá'ú-de nuu táká ñani yúan. Te kua'an-de jín barco onde ñuu Siria. Te Priscila jín Aquila kaja'an jín-de. Te ni jaá-de ñuu Cencrea. Te ni seté-de xini-dé siki ñin tu'un ni keyu'u-dé. ¹⁹ Te ni jaá-de ñuu Éfeso, te ni skéndo-de chaá-ún yúan. Ko Pablo, ni kivi-ni-de ini ve'e sinagoga kástátá'an-de jín ñáyivi judío. ²⁰ Te ni kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kendo-de yaku-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ní jatu-un-de. ²¹ Chi ni nakuatá'ú-de nuu-í. Te ni ka'an-de: Kánúu já kí'in ná'in-rí ñuu Jerusalén, sá'a-ri kivi íi. Ko nú kuni Dios, te nchaá tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te ni kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ni jaá-de jín barco onde ñuu Cesarea. Te ni kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de jín tíku-ni kándija yúan, te ni nuu-de ni najaa-de

ñuu Antioquía. ²³ Te n̄i kendo-de yúan yaku kiv̄i. Te vásá ní kenda-de kua'an-de, n̄i jika kuu-de ní ndáñúu Galacia jín ndáñúu Frigia. Te n̄i kayija-ga in̄i ñayiv̄i káskuá'a-ún n̄i sá'a-de.

Ndasa n̄i ni'in Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso n̄i chaá in̄i chaá judío nání Apolos, chaá ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de ch̄i ndíchí xáan-dé tutu īi. ²⁵ Te chaá-ún, a n̄i kutu'a-de jín tú'un máá Jító'o-yo. Te jítú iní-de tú kuítá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vasa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. ²⁶ Te n̄i chundéé iní-de ká'an kájí-de in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i kajini so'o Priscila jín Aquila tu'un ká'an-de. Te n̄i kajaka-de chaá kua'an-de jín-de. Te n̄i kajani kájí-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuní Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, n̄i kaka'an ndéé jín-de. Te n̄i kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuátá'ú-de chaá. Te nuu ní ja-de yúan, te va'a n̄i chindéé ní chituu-de ñayiv̄i kákandija tu'un luu máa-yá. ²⁸ Te ma'ñú taká ñayiv̄i ní státá'an-de jín cháa judío. Te n̄i stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, natu'un ká'an tutu īi.

19

Chaá káskuá'a jín Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

¹ Te nini kándeé Apolos in̄i ñuu Corinto, te n̄i ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te n̄i ncha-de ñuu Éfeso. Te yúan n̄i jiní-de nuu sáva ñayiv̄i káskuá'a. ² Te n̄i jika tu'un-de-i: A n̄i kani'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandija-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máa-i, n̄i kaka'an-i jín Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te n̄i kach̄i Pablo: Na sik̄i ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te n̄i kaka'an-i: Sik̄i tú'un n̄i skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te n̄i ka'an Pablo: N̄i skuánducha Juan jín tú'un ja ná nákan in̄i-i, te áchí-de jín ñayiv̄i já ná kándija-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te n̄i kajanducha-ní-i jín sí'v̄i máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, n̄i cha-de nda'a-dé sik̄i-í. Te n̄i cha-ni Espíritu Santo sik̄i-í jíná'an-i. Te n̄i kaka'an-i s̄in s̄in yu'u. Te n̄i kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te n̄i io natu'un ux̄i uu tá'an-i. ⁸ Te n̄i kiv̄i Pablo in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i chundéé iní-de, n̄i ka'an vatu máa-de nuu uní yo, ndátu'un-de te skándija-de ñayiv̄i sik̄i ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, n̄i kakujá'a in̄i-i te tú ní kákandija-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i sik̄i ichi Dios nuu taká ñayiv̄i kánataka. Te n̄i kuxio-ni Pablo núu ñayiv̄i-ún. Te kája'an chaá káskuá'a-ún jín-de. Te ndita'an kiv̄i ní ndatu'un-de jín cháa-ún in̄i escuela in̄i chaá nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kuia n̄i sá'a-de súan. Te taká ñayiv̄i káxiukú ñúu Asia, kúu ñayiv̄i judío te kúu ñayiv̄i ñuu Grecia, n̄i kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. ¹¹ Te n̄i sá'a Dios tin̄i tiñu ñá'nu xaan jín ndá'a Pablo. ¹² Te n̄i kákinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñayiv̄i kaku'u. Te n̄i kaxndéé sik̄i-í. Te n̄i kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tach̄i k̄ini, n̄i kákenda in̄i-i kája'an.

Ja ní kundéé tach̄i k̄ini jín sé'e Esceva

¹³ Te sava chaá judío, n̄i kajika kuu-de káskúnu-de tach̄i k̄ini. Te kákuni-de kuatíñu-de sí'v̄i máá Jító'o-yo Jesús ja kíni'in-de tach̄i k̄ini in̄i ñayiv̄i. Te súan n̄i kaka'an-de: Ká'an n̄i'in-r̄i jín-ró jín sí'v̄i Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te in̄i chaá judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te n̄i io usia se'e yíi-de ja kás'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko n̄i ka'an-ni tach̄i k̄ini-ún: A jiní-r̄i máá Jesús. Te suni a jiní-r̄i Pablo. Ko róo, ndé chaá kákuu-ró. Achí jín-de. ¹⁶ Te chaá tá'an tach̄i k̄ini-ún, n̄i kundéé-de, n̄i kenda koyo-de in̄i ve'e-ún chi n̄i katuji-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a n̄i jicha kua'an ní núu ñayiv̄i káxiukú in̄i ñuu Éfeso, kúu ñayiv̄i judío jín ñayiv̄i ñúu Grecia, n̄i kajini tu'un-i. Te n̄i kayu'ú xaan-í. Te n̄i kanakana jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jín sí'v̄i-yá. ¹⁸ Te kua'a ñayiv̄i já ní kákandija, n̄i jakoyo-i nuu Pablo, n̄i kanakani ndaa-i kuachi-i jín tiñu

ñáá n̄i kasá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kasá'a tiñu ñavá'a, n̄i jakoyo-de kándá'á-de tutu-de. Te n̄i kaja'mu-de tutu-ún jító nuu táká ñayivi. Te n̄i katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu n̄i kayu-ún. Te n̄i kajini-de ja úu xiko ux̄i mil peso kúu. ²⁰ Súan n̄i ndea téyíí tú'un máá Jító'o-yo. Te n̄i jicha nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'i taká tiñu yá'a, te n̄i chaa ini Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jín ñúu Acaya te vása nájaa-de ñuu Jerusalén. Te n̄i ka'an-de: Nú n̄i ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúu kí'in-ri ñuu Roma, áchí-de. ²² Te n̄i tájí-de uu cháa káchindéé tá'an jín-de kája'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jín Erasto. Te n̄i kanchaa máá-de ñuu Asia yakū-ga kivi.

Ja ní kandonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún n̄i kandonda xaan ñayivi sikí íchi-yá. ²⁴ Chi n̄i io in chaa platero nání Demetrio. Te máá-de jín cháa kásatiñu ta'an jín-de, xaan ní kani'in-dé xu'ún, chi jín plata kásá'a-de ve'e lúlí i'a Diana. ²⁵ Te cháa-ún, n̄i kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te n̄i ka'an-de: A kajini-ro já sikí tiñu kásá'a-yó yá'a kani'in téyíí-ró xu'ún. ²⁶ Te kajini-ro te suni kajini tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máá in ñuu Éfeso chi ní-ni ñuu Asia sásin-de ñayivi jín tú'un ská'an-de-i. Chi ká'an-de ja násu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja kani ini ñayivi já tiñu sáni kúu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sája'a ini-i nuu Diana luu vasa ndivii ñayivi ñuu Asia jín ní ñuyivi kachiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a, te n̄i kakiti xaan ini-de. Te n̄i kakana jín-de: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñayivi ñúu-ún, n̄i kakuvaa-i. Te in ká'nu-ni n̄i kandonda-i kája'an-i onde ini teatro káñu'un-i Gayo jín Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kájika ta'an-de jín Pablo. ³⁰ Te kuni Pablo kivi-de nuu ká'in tútu ñayivi-ún. Ko ñayivi káskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tu'un kí'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kákuñá'nu ini ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, n̄i katáji tú'un kua'an nuu-dé káka'an nda'ú jín-de ja má kí'in-de ini teatro. ³² Te sava ñayivi, n̄i kakana jaa-i in tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chi junta-ún, n̄i kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kajini kuti-í na sikí kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, n̄i kachundá'á-de Alejandro, n̄i kachiñi'in-de cháa ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kúná'in-i, chi ka'an-de ja'a judío jín ñayivi kuá'a-ún kuni-de. ³⁴ Ko n̄i kanakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kakana kó'ó-i natu'un uu hora: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te n̄i kakuná'in ñayivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te n̄i ka'an-de: Róo ñayivi ñuu Éfeso, a kajini taká ñayivi já ñuu Éfeso xaan kachiñú'ún-i i'a Diana jín ndosó ja ní tájí Júpiter, n̄i kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kájatú'ún-i. Núsáá te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní in tiñu ja tú ní katava-ro cuenta. ³⁷ Chi n̄i kakinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ni in kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ni in tu'un sikí i'a máá-yó. ³⁸ Te Demetrio jín táká cháa kásatiñu ta'an jín-de, nú kájakin-de kuachi sikí in cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi sikí tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuni-ro, te kuu sánda-ro onde nuu in junta legal. ⁴⁰ Chi yú'ú-ri ja cháa-de kuachi sikí-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máá-yó, chi ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kanataka-yo vina. Achí-de. Te n̄i ndi'i n̄i ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te n̄i jacha-de ñayivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te n̄i jukuiñi tixin-ún. Te n̄i kana Pablo xin̄i cháa káskuá'a. Te n̄i ka'an-de jín cháa-ún ja má yú'ú-de. Te n̄i kananu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te n̄i jika kuu-de ní taká ndañúu-ún. Te n̄i ka'an-de kua'a tú'un ndéé ini jín taká ñayivi. Te n̄i jaa-de ñuu Grecia. ³ Te n̄i kanchaa-de yúan un̄i yo. Te a yani kí'in-de jín barco onde ñuu Siria núu. Ko cháa judío, n̄i kanati in tu'un tá'an ja ndóna sikí-dé. Ja yúan ní nakani ini-de te ñu'íchi ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴ Te n̄i ka'io sava cháa n̄i kaja'an jín Pablo onde ñuu

Asia. Te káinání-de Sópater ñuu Berea, Aristarco jíin Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jíin Trófimo onde ñuu Asia. ⁵ Chaa yá'a, ñi kayoxnúú-de. Te káindatu-de ruu jíná'an-ri onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a viko státilá tú yí'i yujan íá, te jíin barco ñi kenda koyo-ri ñuu Filipos. Te nuu ú'un kiví ní kanaketá'an-ri jíin-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan ñi kaxiukú-rí ñn semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máá kiví ñn semana, ñi kandutútú cháa káskuá'a-ún ja sákuáchí-de státilá. Te ñi stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chí kenda-de kiví xían-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava ñúú. ⁸ Te ñi io kua'a lámpara iní ve'e súkún núu ní ká'jin tútú-de yúan. ⁹ Te ñn chaa súchí nání-i Eutico, kánchaa-i máá yú'u ventana. Te nini ñi kuná'án ká'an Pablo, jíi xaan-í numá'ná. Te ñi kixi-ni-i. Te ñi jungava-ni-i onde piso uní te onde nuu ñú'un. Te a ñi jíi-i ñi kandukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te ñi nuu Pablo. Te ñi jito nuu-de nuu-í. Te ñi junu nchaa-de-i. Te ñi ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí chakú-i, áchí-de. ¹¹ Te ñi ndaa-de. Te ñi sákuáchí-de státilá. Te ñi yee-dé. Te ñi ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te ñi kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jíin súchí-ún chakú-i. Te kákusií xaan iní-i. ¹³ Te ruu, ñi kakoyo-ri iní barco te kája'an-ri jíin onde ñuu Asón, yúan naketá'an-ri jíin Pablo. Chí súan ñi sándaq-de ja kí'in-de ñu'un íchí te jaq-de yúan. ¹⁴ Te ñi kanani'in tá'an-ri jíin-de iní ñuu Asón. Te ñi kaa-de barco. Te kua'an-de jíin-rí ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan ñi kakenda-ri jíin barco. Te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Quío, te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Samos. Te ñi kakendo-ri ñuu Trogilio. Te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Mileto. ¹⁶ Chí jáni iní Pablo ja já'a-ni-de kí'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkuéé-de ñuu Asia te naa tiempo núu. Chí jítú iní-de jaq yachi-de ñuu Jerusalén máá kiví Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñúú Éfeso

¹⁷ Te kánchaa-de ñuu Mileto. Te ñi táji-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso ñi kana-de xini cháa kákuu nuu iní tiku'ni kándija. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo chaa-ún nuu-dé, te ñi kachi-de: Máá-ró kájiní va'a-ró ndasa ñi jiku-ri jíin-ró onde kiví ní chaa núu-rí ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sávi-xi-ri máá-rí kiví ní jatíñu-ri nuu máá Jító'o-yo. Te ío hora ñi nde'e-ri. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanatñn tu'un tá'an-i te ñi kii tundó'o siki-rí. ²⁰ Te tú ní yú'ú-ri kani-ri tu'un nuu-ro já kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-ri stá'an-ri tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te ñi jani ndaa-ri tu'un nuu ñayivi judío jíin núu ñayivi sñn nación ja ná nákaní iní-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándija-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyí iní-ri te ja yúan ñú'un íchí-rí kí'in-ri ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-ri naún ta'an-ri yúan. ²³ Ko ndita'an ñuu já'an-ri chí ká'an Espiritu Santo jíin-rí ja chíndee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-rí. ²⁴ Te ni tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-í ruu, chí ja ná síjínu-ri tiñu ñi ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-rí kúu ja kánúu jáni iní-ri, jíin súni ja kúsi iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma ñúu táká róo ja á ñi jika kuu-ri ñi jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-ri ja ní ñn-ró ma kuni kuti-gá-ro núu-rí. ²⁶ Ja yúan kástu'ún káji-rí nuu-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chí tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jíin ní tiku'ni, chí Espiritu Santo ñi jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tiku'ni máá Jító'o-yo, chí ñi nakuaan-ya-í jíin niñi-yá. ²⁹ Chí jiní-ri ja nú ná kí'in-ri, te kiví koyo yi'í kiti xaan má'ñú-ró te ma kúndá'ú iní-ti tiku'ni. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a kí'in-i jíin-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa iní-ro já uní kua ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jíin-rí nuu ñn ñn-ró vasa ñi nde'e-ri. ³² Te vina ñáni, jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chí tu'un-ún kuu skuá'nu róo te ni'in-ro tá'u jíin táká-ga ñayivi ní sásñn-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñn ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí yá'a, ñi ndúkú táká ja

jínu ñú'ún-rí jíin cháa káxiukú jíin-rí yá'a. ³⁵ Te modo n̄i stá'an ndi'i-r̄i nuu-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jíin taká cháa vitá kaku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máa Jító'o-yo Jesús, chí súan n̄i ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñn ndatiñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an-de taká tu'un yá'a, te n̄i jukuiñi jítí-de. Te n̄i jikan ta'u-dé jíin taká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaan ní kande'e taká-de. Te n̄i kakanuu-de Pablo, te n̄i katitú-de cháa. ³⁸ Chí kákukuí'a xaan iní-de jíin tú'un n̄i ka'an Pablo ja má kuní-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo kí'in tuku-de ichi ñúu Jerusalén

¹ Yúan-na te n̄i kakusiin-r̄i jíin-de. Te n̄i káki'in ndóó-ni-r̄i ichi jíin barco onde n̄i cháa-r̄i ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-r̄i ñuu Rodas. Te yúan n̄i kenda-r̄i te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Pátara. ² Te n̄i kani'in-r̄i ñn barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te n̄i kaka-r̄i nuu te kája'an-r̄i. ³ Te nuu ní kajini-r̄i nuu ñúu Chipre, te n̄i kaskendoo-r̄i ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te n̄i kajika-r̄i kája'an-r̄i jíin barco onde ñuu Siria. Te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Tiro, chí yúan skendoo barco-ún carga. ⁴ Te n̄i kakendoo-r̄i yúan ñn semana, chí n̄i kani'in tá'an-r̄i jíin ñáyivi káskuá'a. Te n̄i kaka'an-i jíin Pablo n̄i sá'a Espiritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko nuu ní ja'a kivi-ún, te n̄i kenda koyo-r̄i. Te taká-i jíin ñási'i-i jíin sé'e-i, n̄i kajachu'un íchi-i ruu onde yata ñuu-ún. Te n̄i kajukuiñi jítí-rí jíin-i yu'u mar. Te n̄i kajikan ta'u-rí. ⁶ Te n̄i kanaanuu tá'an-r̄i yúan. Te n̄i kaka-r̄i nuu barco kája'an-r̄i. Te n̄i kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu jíná'an-r̄i, n̄i kenda koyo-r̄i ñuu Tiro n̄i kajika-r̄i jíin barco. Te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Tolemaida. Te yúan n̄i kaka'an-r̄i jíin taká ñani. Te n̄i kakendoo-r̄i jíin-de ñn kivi. ⁸ Te inga kivi-ún n̄i kenda Pablo jíin taká-ga-r̄i ja ká'in-r̄i jíin-de. Te n̄i chakoyo-r̄i ñuu Cesarea. Te n̄i kivi koyo-r̄i iní ve'e ñn cháa jáni tu'un nání-de Felipe. Cháa-ún kúu ñn cháa ndí'usiá. Te n̄i kakendoo-r̄i jíin-de. ⁹ Te cháa-ún, ío kuun sésí'i súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰ Te n̄i kaxiukú-rí yúan kua'a kivi. Te ichi ñúu Judea n̄i kii ñn cháa jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te n̄i cháa-de nuu-rí. Te n̄i kí'in-de sánchii Pablo. Te n̄i ju'ni-de nda'a jíin sí'in Pablo. Te n̄i ka'an-de: Súan ká'an Espiritu Santo: Ñáyivi judío, súan ku'ni-i cháa xín sánchii yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñáyivi sñn nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún n̄i kajini so'o-r̄i. Te ruu jíin cháa ká'in yúan, n̄i kaka'an nda'ú-r̄i jíin Pablo ja má kaa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pablo: Naja kánda'i-ro te ndúkuí'a iní añú-r̄i kásá'a-ró. Chí ruu, a ío tu'a-r̄i ja násu máa ñn ja kúnu'ni-r̄i iní ñuu Jerusalén, chí suni ja kúu-r̄i yúan ja sikí sí'ví máa Jító'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní kúu ská'an-r̄i-de. Te n̄i kasía-ni-r̄i-de. Te n̄i kaka'an-r̄i: Ná koo ndasa játa'an iní máa Jító'o-yo, áchí-r̄i. ¹⁵ Yúan-na te vásá ní kasátu'a-r̄i taká ndatiñu-r̄i. Te n̄i kaka-r̄i ñuu Jerusalén kája'an-r̄i. ¹⁶ Te suni kája'an yakú cháa káskuá'a iní ñuu Cesarea jíin-rí, ncháka-de ñn cháa ñuu Chipre nání-de Mnasón. Cháa n̄i skuá'a aná'an kúu-de. Te n̄i kakendoo-r̄i ve'e cháa-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-r̄i ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, n̄i kakusiñ xáan iní-de n̄i kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xían-ún n̄i kivi Pablo jíin-rí jíná'an-r̄i iní ve'e Jacobo. Te yúan n̄i kakutútú taká cháa kakuu nuu. ¹⁹ Te Pablo n̄i sá'a-de saludar cháa-ún. Yúan-na te n̄i jani-de tu'un taká tiñu n̄i sá'a Dios jíin ñáyivi sñn nación nini játíñu-de nuu-yá. ²⁰ Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kakanana jaa-de Dios. Te n̄i kaka'an-de jíin Pablo: Ñáni, vina te n̄i jini-ro ná kua'a mil ñáyivi judío n̄i kakandíja-i. Te nene káandatu n̄i'in-i nuu ley. ²¹ Ko n̄i kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu taká cháa judío káxiukú iní ñuu ñáyivi sñn nación ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ni ma xítí ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatu-de taninu aná'an. ²² Ndasá kuu núsáá, chí kuni tu'un ñáyivi já ní cháa-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja káka'an-r̄i jíin-ró yá'a núsáá: A ká'io kuun cháa yá'a ja á n̄i kakeyu'u-dé. ²⁴ Kuaka cháa yá'a ná kí'in-de jíin-ró. Te

nasándoo-ró máá-ró jíin-de. Te kua'a-ró xú'ún núu-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un iní taká ñayivi-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní kandatu'ún-i sikí-ro, chí kundaa ini-i ja suni jándatu máá-ró núu ley. ²⁵ Ko ñayivi sijn nación ja kákandíja-ún, a ni kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ni ñn tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ña. Te ma káka téné-i. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, ni jaka-de chaa-ún. Te inga kivi xían-ún, ni nasándoo-de máá-de jíin-de. Te ni kivi-de ini ve'e ij ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kándundoo-de te soko-dé kiti núu-yá sikí ñn ñn-de núu.

Ja ní kakatñn-i Pablo ini ve'e ij

²⁷ Te kákuu-de ja síjnu-de ndí'usiá kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, ni kajini nuu Pablo kánde-de ini ve'e ij. Te ni kaská'an ndí'i ñayivi yúan. Te ni kakatñn Pablo. ²⁸ Te ni kakana jaa: Chaa Israel, kua'a núu nda'a jíná'an-ró, chí chaa yá'a jíka kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká chaa te ká'an-de sikí ñayivi-yo, jíin sikí ley, jíin sikí lugar yá'a. Te suni a ni skivi-de sava chaa sijn nación ini ve'e ij yá'a te ni sáchá'an-de ve'e ij. Achí. ²⁹ Chí onde ná kánde Pablo iní ñuu-ún ni kajini judío ja kánde-de jíin Trófimo, chaa ñuu Éfeso. Te ni kajani ini ja ní skivi Pablo chaa-ún ini ve'e ij. ³⁰ Te ní-ni ñuu-ún ni kandonda-i. Te ni kataka-i. Te ni kakatñn-i Pablo. Te ni kastáa-i-de ni kenda-de yata ve'e ij-ún. Te ni kanakasú-ni-i yux'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko ni ja'an tu'un yá'a nuu general chaa tñn soldado ja ní ñuu Jerusalén ni kandonda-i kákuva-i. ³² Te chaa general, ni jaka-de soldado jíin capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'jin ñayivi kuá'a-ún. Te ni kajini ñayivi ja ní jakoyo general jíin soldado, te ni kajukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te ni jaa general te ni tñn-de Pablo. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakunu'ni Pablo jíin úu cadena. Yúan-na te ni jiká tu'ún ndé chaa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-i ni kakana-i ñn tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúnda ini-de naún sikí kúu ja súan kákuva-i. Te ni tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní jaa Pablo escalera ve'e-ún, te soldado ni kandiso Pablo, chí xa'an ní kandonda ñayivi kuá'a. ³⁶ Chí kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yata soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ni chaa jian, áchí-i. ³⁷ Te káskivi-de Pablo ini vekaa, te ni ka'an Pablo jíin general: Á kuu ka'an-ná ñn tu'un jíin-ni, áchí-de. Te ni kachi general jíin-de: Jiní-ro ká'an-ro yú'u ñuu Grecia náún. ³⁸ Nasu róó kúu máá chaa ñuu Egipto ja íku ñuu ni xndóna-ró-i ni kanakuatá'an máá-i, te suni ni kiñi'in-ró kúun mil chaa kuí'ná kája'an-de jíin-ró onde nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ni kachi Pablo: Máá-ná kúu ndija chaa judío, te ñn se'e ñuu Tarso, ñn ñuu ká'nu ndañuu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jíin-ni kua'a-ni tu'un ná ká'an-ná jíin ñayivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ni ja'a-de tu'un. Te ni jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ni sá'a-de señal jíin ndá'a-dé nuu ñayivi-ún. Te ná'ín yúu-ni ni kakuu-i. Yúan-na te jíin yú'u hebreo ni ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu-í

¹ Nání jíná'an-ni, jíin taká ní chaa kákuu táa, kuni so'o-ni tu'un ká'an-ná ja'a máá-ná jíin-ni vina, áchí-de. ² Te ni kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jíin yú'u hebreo, te ví'í-gá ni kakuná'in-i. Te ni ka'an Pablo: ³ Máá-ná kúu chaa judío, ni kaku ndija-ná ini ñuu Tarso ndañuu Cilicia. Ko ni ja'nu-ná ini ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ni kutu'a va'a-ná ni stá'an-de tu'un ni'in ley ñuu-yo núu-ná. Te káchiñu'ún vá'a-ná nuu Dios nátu'un kásá'a máá-ni vina. ⁴ Te ni chindikñ-ná ñayivi kákandíja tu'un yá'a onde ná ndí'i-i kuu. Te kúu chaa kúu ña'an, ni katñn-ná-i ni chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jíin taká chaa kákuu nuu, ni kajini-de ja súan ni sá'a-ná. Te suni chaa-ún, ni kachaa-de tutu nuu taká ñani. Te ni kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ni ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñayivi kaxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te ni ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ni kuyani-ná yuñuu Damasco nátu'un kaxiúu kúu. Te ni ndii ncháa-ni

nuu-ná n̄i jin̄u ñn ndua ndíi ní kii ichi ándívi. ⁷ Te n̄i ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-ná ká'an ñn tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja ch́ndikin-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te n̄i ka'an-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja ch́ndikin-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháa kája'an jíin-ná, n̄i kajini ndija-de ndua ndíi-ún, te n̄i kayu'ú-de, ko tú ní kájini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Táta, te naún sá'a-ná, áchí-ná. Te n̄i kachi máá Jító'o-ná jíin-ná: Nduko te ki'in-ro ñuu Damasco. Te yúan ta'u tíñu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní ñn, ch̄i ndíi ncháa ndua ndíi-ún. Te cháa kája'an jíin-ná, kátin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan kánchaa ñn cháa nání Ananías. Te taká ñayivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te n̄i ja cháa-ún te n̄i kandita-de nuu-ná. Te n̄i ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, áchí-de. Te n̄i jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te n̄i kachi-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, n̄i jani-ya róo vina ja ná júku'un in̄i-ro tú'un kuní-ya. Te kuni-ro núu máá l'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máá-ya nuu ndívii ñayivi taká ja ní jini-ro jíin ja ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun in̄i-ro vina núsáa. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-ya. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te n̄i naxió káva-ná n̄i nchaa-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná in̄i ve'e ij, te n̄i skóto-ya náa. ¹⁸ Te n̄i jini-ná nuu-ya n̄i ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yachi-ro in̄i ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tu'un-ri jani ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i ka'an-ná jíin-ya: Táta, a kájini-i ja ní kivi-ná ndita'an ve'e sinagoga n̄i jat̄in-ná taká ñayivi kákandija nuu-ní. Te n̄i stují-ná-i n̄i taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jicha ññi Esteban, cháa n̄i jani ndaa tu'un-ní, suni kándij-ná yúan sáa. Te n̄i jatú'ún-ná ja ní j'i-de. Te n̄i ndito-ná sa'ma cháa n̄i kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-ya. ²¹ Te n̄i kachi-ya jíin-ná: Kuá'an, ch̄i táji máá-rí róo ki'in jíká-ró onde nuu ñayivi s̄in nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a n̄i kajini ná'in-i onde n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te n̄i kakuvaa-i. Te n̄i kaka'an jaa-i: Ná kúxio cháa jian ná kúu-de. Tú va'a cháa kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyivi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te n̄i kaskée-i tikachi-i kája'an. Te n̄i kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te n̄i tá'ú tíñu general ná kivi Pablo in̄i cuartel. Te n̄i ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo onde jíin cuarta náva'a kutuní in̄i general na siki ní kãndonda ñayivi-ún siki Pablo. ²⁵ Te n̄i kaju'ni-de Pablo jíin yó'o ñíi. Te n̄i ka'an Pablo jíin cháa kúu capitán ja kándij-de yúan: Á ío ley kua'a-ní cuarta ñn cháa ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú víi-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te n̄i jini so'o capitán tu'un yá'a, te n̄i kee kua'an. Te n̄i ka'an jíin general: Ndasa sá'a-ní, ch̄i cháa ñuu Roma kúu cháa yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te n̄i ja general nuu Pablo. Te n̄i jika tu'un-de: Kachi nú suu cháa ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸ Te n̄i ka'an general: Ruu, chi n̄i ja'a-ri kua'a xú'ún, te n̄i kaja'a-de tu'un kuu-ri ñn cháa ñuu yúan, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Ko náa, ch̄i túu. Ch̄i in̄i ñuu-ún n̄i kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kãkuni xndó'o-de, n̄i kãkuxio-ni kája'an. Te suni onde general n̄i yu'ú, chi n̄i júku'un in̄i-de ja ní ju'ni-de Pablo. Te ñn cháa ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kivi xian-ún, kuni-de kundaa va'a in̄i-de na siki kúu ja ní kãndonda cháa judío siki Pablo. Te n̄i ndájí-de cadena nú'ni Pablo. Te n̄i tá'ú-de tíñu n̄i taká taká sutu ñá'nu jíin taká cháa junta. Te n̄i kiñi'in-de Pablo. Te n̄i jani-de nuu cháa n̄i kãndutútú.

23

Ja ní kãndij Pablo nuu junta siki máa-de

¹ Yúan-na te n̄i ndakoto Pablo nuu junta. Te n̄i ka'an-de: Ñáni jíná'an-ní. Máá-ná ch̄i a jini va'a in̄i-ná ja ní jándatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga nání Ananías, n̄i tá'ú tíñu nuu cháa ká'jin yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún ñn jiki máa yú'u-dé. ³ Te n̄i ka'an Pablo jíin sutú ñá'nu-ún: Xáan ndoo ka'an-ro. Dios stují-ya róo. Ch̄i kánchaa-ro ja sãndaa-ro tíñu-ri natu'un ká'an ley. Chi vasa tú ío ley te tá'ú-ró

tiñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te ni kaka'an chaa ká'in nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jín sutú ñá'nu Dios, áchí jín-de. ⁵ Te ni ka'an Pablo: Tú ní jiní-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáni, chí yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sikí chaa kúñá'nu iní ñuu-ro. Achí. ⁶ Ko nuu ní jiní Pablo ja sava-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te ni ka'an jaa-de nuu junta: Ñáni jíná'an-ní, máá-ná kúu chaa fariseo, se'e fariseo. Chí ñúkuu iní-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan xndichí-ní náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan ni ka'an-de, te ni kakanaá chaa fariseo jín chaa saduceo. Te chaa junta, sún sún tu'un ni kaka'an-de. ⁸ Chí káka'an chaa saduceo ja má náchaku ndiyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tachí. Ko chaa fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. ⁹ Te xaan ní kuvaá. Te sava chaa káchaa tutu ja kákuu tá'an chaa fariseo, ni kandukuiñi. Te ni kaka'an ni'in: Tú ni ñn kuachi káni'in-rí sikí chaa yá'a. Sanaa te ni ka'an ndija ñn añú xí ñn ndajá'a-yá jín-de. Ma sáni'in iní-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰ Te xaan ní kakanaá-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te ni tá'ú-de tiñu ja ná kivi soldado te kañaan ninu Pablo sava ma'ñú-i, te ná kivi-de iní cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún ni chaa-ni máá Jító'o-yo núu-dé te ni ka'an-ya jín-de: Pablo, ma ndúkuí'a iní-ro, chí nátu'un ni jani ndaa-ro tú'un-rí iní ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kíkani-ró tú'un-rí onde iní ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanatñn tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

¹² Te nuu ní kundijin, ni kakututú sava ñayivi judío. Te ni kanatñn tu'un tá'an-i. Te ni kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³ Te ví'í-gá uú xiko judío ni kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te ni kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jín núu chaa kákuu nuu, te ni kaka'an-i jín chaa-ún: Máá-ná, ni kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáá te máá-ní jíná'an-ní jín taká junta, kuáka'an-ní jín general ná kiñi'in-de Pablo chaa-de nuu-ní yá'a, chí kákuu-ní xndichí va'a-ga-ní-de, achi-ní. Te ná kótu'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té chaa-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko ñn se'e yí kuá'a Pablo, ni jini so'o-i ja súan ni kanatñn tu'un tá'an. Te ni ja'an-i ni kivi-i iní cuartel. Te ni kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te ni kana Pablo xini ñn chaa kúu capitán. Te ni ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jín-i nuu general, chí ío ñn tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, ni jaka-de-i kua'an-de jín-i nuu general. Te ni ka'an-de: Pablo chaa yíndi'u vekaa, ni ka'an nda'ú-de jín-ná ja kinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chí ío ñn tu'un ka'an-i jín-ní, áchí-de. ¹⁹ Te ni tñn general nda'a-í. Te ni kuxio-de jín-i. Te ni jika tu'un sá'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jín-rí kuní-ro, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-i: Chaa judío ni kasketá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jín-ní kiñi'in-ní Pablo nuu taká chaa junta, chí xndichí va'a-de Pablo sikí tiñu kákuu-de, achi-de. ²¹ Ko ma kándija-ní, chí ví'í-gá uú xiko-de káindatu sa'í-de. Te káka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni ma kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te ni tá'ú tiñu general nuu-í, ja tú ni ñn nuu káchi-í ja súan ni kastu'ún-i nuu-dé. Te ni tájí-de-í kuano'on-í. ²³ Yúan-na te ni kana-de xini úu capitán. Te ni ka'an-de: Sátu'a-ró úu ciento soldado, jín uní xiko uxí soldado koso caballo, jín úu ciento soldado kátñn lanza, nává'a kinglyo-ró jín-de onde ñuu Cesarea ka'ñn akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kinglyo-de onde nuu Félix chaa kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te ni chaa-de ñn carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te chaa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñayivi judío, ni katñn-i ñn chaa yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko ni nama-ná-de jín soldado chí ni jiní-ná ja chaa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuní-ná kunda iní-ná naja kájukan-i kuachi sikí-dé. Te ni jani-ná-de nuu junta máá-i jíná'an-i. ²⁹ Te ni jiní-ná ja sikí ley máá-i kájukan-i kuachi sikí-dé. Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi sikí-dé ja kúu-de xí já kúnde-de vekaa. ³⁰ Ko ni ní'in-ná tu'un ja ní kanatñn tu'un tá'an ñayivi judío sikí-dé. Te ja yúan tájí-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tiñu nuu ñayivi kájukan-i kuachi sikí-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i

jíin-ní nú naja kájikan-i kuachi sikí-dé. A nī kuu nī ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, nī kajaka ñúú-nī Pablo kua'an jíin-de onde ñuu Antípatris nátu'un nī ta'u tiñu nuu. ³² Te inga kiví ní kanaxió káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te nī kaxndóo Pablo nuu soldado káyoso caballo ná kí'in-ún jíin-de. ³³ Te nī jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te nī kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni nī jani ndii Pablo nuu-dé. ³⁴ Te nī ka'u gobernador carta-ún. Te nī jika tu'ún-de ndé estado kúu Pablo. Te nī jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te nī ka'an-de: Ná cháa cháa kájikan kuachi sikí-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te nī tá'ú-de tiñu nī jakuva'a Pablo inī palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'q máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'un kiví te máa sutú ñá'nu Ananías jíin sáva cháa kákuu nuu, jíin ñn cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, nī chakoyo ñuu-ún. Te nī kiví koyo nuu gobernador nī kasátú'ún sikí Pablo. ² Te nī kana gobernador xini Pablo. Te nī sátú'ún Tértulo sikí-dé nī ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaa vinené kaxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te nī keja'á ndúva'a taká tiñu inī ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chi nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi iní-yo jíin, chi xa'an vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an nda'ú-ná jíin-ní, ma kití iní-ní, te kuni so'o-ní ñn tu'un lúli ká'an-ná jíin-ní nú va'a-ní. ⁵ Chi nī kajini-ná cháa yá'a ja kúu-de ñn kue'e kúu-de ñn kuachi. Te kánakuatá'an máa ñáyivi judío ní iní ñuyívi sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko nī kakatñn-ná-de. Te kákuni-ná sánda-ná jíin-de núú, nátu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko nī ja-ñi general Lisias, te nī janchaa-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te nī tá'ú-de tiñu ja cháa kájikan kuachi sikí-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuni-ní jíin yú'u máa-de ná kaa taká kuachi ja jikán-ná sikí-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni nī kasátú'ún ñáyivi judío sikí-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te nī sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te nī ka'an Pablo: A jini-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador inī ñuu yá'a, te yúan kúsi iní-ná sánda-ná ñn tu'un sikí máa-ná nuu-ní. ¹¹ Chi máa-ní, kuu juku'un iní-ní ja té kuu-ga uxí uu kiví ní kaa-ná nī ja'an-ná ñuu Jerusalén nī jachiñú'ún-ná Dios yúan. ¹² Te cháa yá'a, tú ní kajini kuti-dé nú státá'an-ná jíin ñn cháa iní ve'e ij, xí nú xndóna-ná ñáyivi iní ve'e ij, xí iní máa ñúu. ¹³ Ni tú prueba taká kuachi kasátú'ún-de sikí-ná. ¹⁴ Ko kachi ndaa-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñaa kúu. Te kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jíin núu tutú cháa nī kajani tu'un-ya onde sáa. ¹⁵ Te ñn núu-ní kándija-ná jíin-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñáyivi vá'a te kúu ñáyivi ú'u. ¹⁶ Ja yúan jítú iní-ná sá'a-ná taká tiñu va'a nává'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jíin núu ñáyivi. ¹⁷ Ko kua'a kuiá nī kuu, te vásá ní nchaa-ná nī sá'a-ná caridad nuu ñáyivi ñúu ná. Te suni nī ja'ni-ná kití núu-yá. ¹⁸ Te nī kani'in-dé náa iní ve'e ij kánde-ná násándo-ná máa-ná. Ko tú ní kaxiukú ñáyivi kuá'a ja kakuva-i jíin-ná, ko nī ka'in yakú cháa ñuu Asia jíin-ná. ¹⁹ Te ná kuíñi cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an máa-de sikí-ná nú naún kuachi nī sá'a-ná kajani iní-de. ²⁰ Xí ná ká'an cháa ká'in yá'a te nú nī kani'in-dé ñn kuachi xa'an sikí-ná kiví ní kandii-ná nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te kajani iní-de ja kuáchi-ná kúu máa yá'a-ni, chi kiví ní kandii-ná nuu junta nī ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan kaxndichí-ní náa, áchí-ná. Achí Pablo. ²² Te nī jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúnda va'a iní-de jíin íchi yá'a. Te nī sténdatu-de-ún jíná'an. Te nī ka'an-de: Onde ná cháa general Lisias te kuni ndi'i-rí tiñu kákuni-ro. Achí-de. ²³ Te nī tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te nī ja'a-de tu'un ná káka kuu-de ñn tí'li. Te ma kasú nú vaí tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kika'an-i jíin-de. ²⁴ Te nī kuu yakú kiví. Te nī cháa Félix jíin ñásí'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te nī kana-de xini Pablo. Te nī jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándija-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te nī ka'an Pablo jíin-de ndasa jika tiñu ndaa, te ná kúxndí va'a-de

máa-de. Te suni n̄i jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te n̄i yu'ú Félix. Te n̄i ka'an-de: Vina te kuá'án. Ko nú inga kiv̄i núña-ri te kana-ri xin̄i-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu in̄i-de ja kuá'a Pablo xu'ún núu-dé núú. Ja yúan tin̄i jínu n̄i kana-de xin̄i Pablo n̄i ja'an-de nuu-dé n̄i ndatu'ún-de jíin-de. ²⁷ Ko nuu ní ndi'i uu kuia te n̄i nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuni Félix ja ná kúsi in̄i ñayivi judío jíin-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo in̄i vekaa.

25

Naja kuni Pablo ki'in-de nuu César

¹ Te un̄i-ni kiv̄i já ní kiv̄i Festo kúu-de gobernador in̄i ñuu-ún, te n̄i kenda-de in̄i ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi judío, n̄i jakoyo nuu Festo. Te n̄i kajani tu'un nuu-dé sik̄i Pablo. Te n̄i kaka'an nda'ú jíin Festo, ³ ja nú va'a-de te ná táji-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chi n̄i kanat̄in tu'un tá'an ja ká'ni Pablo in̄i ichi. ⁴ Ko n̄i kachi Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachi máa-de ichi nó'on-de. ⁵ Te n̄i ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jíin-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te n̄i kendo-de jíin cháa-ún nátu'un una xí uxí kiv̄i. Te n̄i ncha-de ñuu Cesarea. Te inga kiv̄i ní nungoo-de in̄i municipio. Te n̄i tá'ú-de tiñu n̄i chaa Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'in cháa judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te n̄i chaa Pablo te n̄i kajikó ndúu-ún-de. Te n̄i kandonda n̄i kasátú'ún téyíi sik̄i-dé. Ko tú ní kákuñá jíin tú'un tú'ún. ⁸ Te n̄i ka'an Pablo ja'a máa-de: Tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sik̄i ley judío, ni sik̄i vé'e ij, ni sik̄i César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chí ná kúsi in̄i cháa judío kuni-de, te n̄i ka'an-de jíin Pablo: Á tú kuni-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sánda-ri taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an Pablo: A kándij-ná in̄i municipio César vina, te yá'a níni kúnda tiñu-ná. Máa-ní, a jiní va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sik̄i cháa judío. ¹¹ Chí nú ío kuachi-ná, nú ní sá'a-ná ñn kuachi xaan já ká'ni-ní náá te vatú-ni kuu-ná núsáá. Ko nú tú ío ndaa tu'un kasátú'ún cháa yá'a sik̄i-ná, te ni ñn cháa ma kúu ku'a-de náá nuu cháa yá'a jíná'an-de. Núsáá te ki'in-ná nuu César kuni-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, n̄i kandatú'ún-de jíin junta, te n̄i kachi-de jíin Pablo: A n̄i ka'an-ro já kí'in-ro núu César kuni-ro. Vina te ki'in-ro núu-dé núsáá. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Agripa

¹³ Te n̄i kuu yaku kiv̄i. Te n̄i jaá rey Agripa jíin Berenice onde ñuu Cesarea kaka'an-de jíin Festo. ¹⁴ Te kua'a kiv̄i ní kaxiukú-de yúan. Te n̄i jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío ñn cháa yá'a n̄i skéndo Félix kánde vekaa. ¹⁵ Te ná n̄i ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jíin ñayivi kákuu nuu judío, n̄i jakoyo-i nuu-ná kájikān-i kuachi sik̄i cháa yá'a. ¹⁶ Te n̄i kachi-ná jíin-i ja tú ío costumbre cháa ñuu Roma ja ká'ni-dé ñn cháa nú tú xna'an-ga kuiñi ñayivi kájikān kuachi sik̄i-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máa-de nuu kuachi-ún. ¹⁷ Yúan-na te n̄i chakoyo tútú-i yá'a. Te inga kiv̄i tú ní kúkué-ná n̄i nungoo-ná mesa sánda-ná kuachi. Te n̄i tá'ú-ná tiñu n̄i kii cháa yá'a. ¹⁸ Te ká'in ñayivi kájikān kuachi sik̄i-dé. Ko tú ni ñn kuachi xaan ní kani'in-í sik̄i-dé nátu'un jáni in̄i-ná núú. ¹⁹ Chí máni sik̄i já káandija máa-i n̄i kuu tu'un-ún, jíin sik̄i ñn cháa nání Jesús ja á n̄i ji'i-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndija cháa-ún. ²⁰ Te máa-ná, tú ní kútuní kuti in̄i-ná ndasa kúnda tu'un-ún. Te n̄i jikā tu'un-ná-de, sánaa kuni-de ki'in-de ñuu Jerusalén te yúan kúnda kuachi-de. ²¹ Ko máa Pablo, n̄i kachi-de ja kí'in-de nuu Augusto te kúnda kuachi-de yúan kuni-de. Te n̄i tá'ú-ná tiñu ná kúnde-de vekaa onde táji-ná-de ki'in-de nuu César. Achí-de. ²² Yúan-na te n̄i kachi Agripa jíin Festo: Máa-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an cháa jian kuni-ná, áchí-de. Te n̄i kachi Festo: Yuchaan te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. ²³ Te kiv̄i xian-ún, n̄i chakoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te n̄i kiv̄i koyo-de in̄i municipio jíin sáva general jíin cháa kakuñá'nu in̄i ñuu-ún. Te n̄i tá'ú tiñu Festo n̄i cha

Pablo. ²⁴ Te n̄i ka'an Festo: T́ata rey Agripa j́in t́aká n̄i cháa káxiukú j́in-ná yá'a. Vina te nde'é-ni nuu cháa yá'a, ch̄i sik̄i-dé n̄i k̄andonda t́aká ñayivi judío ñuu Jerusalén j́in ñayivi judío ñuu yá'a kájikan-i cháa yá'a nuu-ná te ḱaka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñin kuachi sik̄i-dé ja kúu-de. Ko n̄i ka'an-de ja kí'in-de nuu Augusto kuni-de. Te ja yúan ní ka'an-ná ja t́ají-ná-de kí'in-de. ²⁶ Te sik̄i cháa yá'a tú kútuni in̄i-ná naún tu'un cháa-ná nuu j́ito'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní j́iná'an-ní, te kánúú-gá nuu máá-ní, t́ata rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un cháa-ná carta kí'in. ²⁷ Ch̄i kúka nuu-ná t́ají-ná ñin preso kí'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikan-i sik̄i-dé. Achí-de.

26

¹ Te n̄i kach̄i Agripa j́in Pablo: Já'a-ri tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, áchí-de. Te n̄i skáa Pablo nda'a-dé. Te n̄i ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsii in̄i-ná vina, ch̄i kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, t́ata rey Agripa. Ch̄i ñayivi judío, kásatú'ún-i sik̄i-ná. ³ Ch̄i a jini va'a máá-ní t́aká taninu j́in t́aká tu'un ñayivi judío j́iná'an-i. Ja yúan ḱa'an nda'ú-ná j́in-ní ja j́in paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájini t́aká ñayivi judío ndasa n̄i sá'a-ná onde lúlí-ná, ch̄i onde ná lúlí-ná n̄i ncháa-ná j́in ñayivi ñuu-ná j́in in̄i ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuni-de kach̄i ndaa-de, te a kájini-de náa ja onde xnáñúú ní kuu-ná ñin fariseo. Te sa'an fariseo, yíi-ga ḱaa v́asá t́aká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, ch̄i sik̄i já ñúkuu in̄i-ná tu'un n̄i keyu'u Dios nuu ndíyi t́aa-yo, yúan ní kákana-de náa vina kúnda kuachi-ná yá'a. ⁷ Ch̄i ndí'uxi uu t́ata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuni máá-i tu'un n̄i keyu'u-yá. Sik̄i tú'un yá'a n̄i kásatú'ún cháa judío sik̄i-ná, t́ata rey Agripa. ⁸ Te naja kájani in̄i-ní ja má kúu naschakú Dios t́aká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, n̄i jani in̄i-ná ndíso-ná tiñu ndonda téyíi-ná sik̄i s'í'v́i Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tiñu-ún, suni súan n̄i sá'a-ná in̄i ñuu Jerusalén. Ch̄i n̄i ní'in-ná orden nuu t́aká sutu ñá'nu. Te xaan ní taan-ná ñayivi ndóo in̄i vekaa. Te suni n̄i chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te n̄i kaji'i-i. ¹¹ Te tini j́inu n̄i xndó'o-ná-i in̄i t́aká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, ch̄i téyíi xaan ní kit̄i in̄i-ná nuu-í. Te n̄i chindik̄in-ná-i j́inu-ná j́in-i onde ñuu j́iká. ¹² Te j́iku-ná j́in tiñu-ún. Te n̄i ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tiñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ḱa'uxi uu kúu, t́ata rey, kua'an-ná ichi-ún. Te n̄i jini-ná ñin ndua ndíi ní kii ichi ándíví, ví'í-gá v́asá ndíkandii ḱaa. Te n̄i ndii ncháa-ni ñí núu-ná j́in núu cháa kuangoyo j́in-ná. ¹⁴ Te n̄i kandua ndí'i-ná nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-ná tu'un n̄i ka'an j́in-ná j́in yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindik̄in-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te n̄i ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, T́ata, áchí-ná. Te máá J́ito'o-ná n̄i kach̄i-ya j́in-ná: Máá-ri kúu Jesús ja chindik̄in-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundij-ro, ch̄i n̄i kenda-ri nuu-ro náva'a kani-ri róo kuatíñu-ró núu-ri, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jini-ro j́in sáva-ga tu'un ka'an-ri j́in-ró, ch̄i ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róo nuu t́aká ñayivi ñúu-ro j́in núu ñayivi s̄in nación. Ch̄i nuu ñayivi-ún t́ají-ri róo kí'in-ro vína. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i ch̄i ñuñáa nuu tá'ú Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndijin, náva'a kandíja-í nuu-ri te sá'a-ri t́aká'nu in̄i-ri nuu-í. Yúan-na te ní'in-í ta'u j́in ñayivi ní sás̄in-ri. Achí-ya j́in-ná. ¹⁹ T́ata rey Agripa, ja yúan tú ní sání'in in̄i-ná nuu tú'un n̄i jini so'o-ná onde ándíví. ²⁰ Ch̄i xna'an-ga n̄i jani-ná tu'un nuu ñayivi káxiukú ñuu Damasco, j́in in̄i ñuu Jerusalén, j́in ñí ñuu Judea, j́in núu ñayivi s̄in nación. N̄i jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákami in̄i-i, te ná náxío káva in̄i-i ichi núu Dios, te ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúú sá'a-i te nú a n̄i nakani in̄i-i. ²¹ Ja sik̄i yá'a te n̄i kakat̄in ñayivi judío náa in̄i ve'e ii. Te ka'ni-í náa kákuni-i núú. ²² Ko n̄i chindéé ní chituu Dios náa, te kándij n̄i'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñayivi lúlí j́in núu ñayivi ñá'nu. Ch̄i Moisés j́in cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, súan n̄i kajani-de tu'un ná t́aká tiñu cháa. Te suni máa yúan-ni ḱa'an tuku máá-ná. ²³ Ch̄i n̄i kajani-de tu'un ja kánúú ndó'o Cristo, te

xna'an-ga máa-yá nachaku vásá taká-ga ndiyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñáyivi ñúu-yo jíin núu ñáyivi sijn nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ni ka'an Pablo ja'a máa-de, te ni ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xa'an-ro te ndúkú kútachi-ro. Achí. ²⁵ Ko ni ka'an Pablo: Tú kátachi-ná, táta Festo, chi ío káji iní-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chi máa rey, a jiní va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jíin-de. Chi a jiní-ná ja tú kúñáa iní-de jíin ní ñn tu'un ká'an-ná, chi tú sa'í jika taká tiñu yá'a. ²⁷ Táta rey Agripa, á kándija-ní ja káka'an cha'a kájani tu'un-ya onde sáa. A jiní máa-ná ja kándija-ní, achí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa jíin Pablo: A yani kándija-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, achí-de. ²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máa-ní jíin taká-ga cha'a kájini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní nátu'un máa-ná, ko cadena yá'a chi túu, achí-de. ³⁰ Te ni ndi'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ni ndukuiñi rey jíin gobernador jíin Berenice, jíin taká cha'a ni kaxiukú jíin-de. ³¹ Te ni kakuxio sijn máa-de. Te ni kandatú'un-de: Tú ni ñn kuachi ní sá'a cha'a yá'a ja kúu-de xí já kúndee-ga-de vekaa, achí-de. ³² Te ni kachi Agripa jíin Festo: Kuu sía-ní cha'a yá'a núu, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máa-de. Achí-de.

27

Jíin barco kua'an Pablo ichi núu Roma

¹ Te ni kundaa ja kinglyo-ri jíin barco onde ñuu Italia. Te ni kaja'a-de Pablo jíin sáva-ga cha'a ká'jin vekaa-ún nuu ñn capitán nání Julio ja tñn-de soldado nání Augusto. ² Te ni kivi koyo-ri iní ñn barco ñuu Adramitio kaja'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñn cha'a onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jíin-ri. ³ Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, ni kundá'ú iní-de Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ni jande'é Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan ni kenda-ri kaja'an-ri jíin barco, ni kaja'a-ri ichi chíi ñuu Chipre nuu ndó'yo tachi, chi sua ni nana nuu tachi. ⁵ Te ni kundéé-ri ni kaja'a-ri nuu mar Cilicia jíin núu mar ñuu Panfilia. Te ni jakoyo-ri ñuu Mira ja kándeé iní ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan ni ni'in capitán ñn barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi núu Italia. Te ni skivi-de ruu iní barco-ún jíná'an-ri. ⁷ Te kua'a kivi ní kajika kuéé-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni ni jakoyo-ri yuñúu Gnido. Te tuká ní já'a tachi-ún tu'un kaka-ri. Te ni kaja'a-ri ichi chíi ñuu Creta nuu ndó'yo tachi, xiin núu Salmón. ⁸ Te xa'an ní ndúkú ndéé barco-ún. Ni jika nduu te ni jakoyo-ri jíin ñn lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chi a ni kuu kua'a kivi. Te sanaa te kiñá'án ñn tundó'o nuu mar, chi a ni ja'a viko kóndicha iní, te ni ka'an ni'in Pablo jíin-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jiní-ná ja xa'an yí koo viaje yá'a, te kii ñn tundó'o siki barco. Ko nasu máa ñn barco jíin ndátíñu naa, chi suni kii tundó'o-ún siki máa-yo. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándija capitán ja ká'an Pablo, chi sua ni kándija-ga-de tu'un ká'an cha'a skáka barco-ún jíin já ní ka'an cha'a xiin barco. ¹² Ko siki já puerto-ún tú ío va'a ja kendo-de ní viko víjin, te ni kanakani iní kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kendo-i viko víjin kájani iní-i. Chi ñuu Fenice kuu ñn puerto ñuu Creta ja jito xín ichi nínu jíin ichi véé. ¹³ Te ni kee ñn tachi ichi sur. Te ni kajani iní-i ja jáa-i nuu kákuñi-i. Te ni skáka-ga-i barco, kájika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ñn tachi xa'an siki barco

¹⁴ Ko ni kunúu. Te ni ndonda-ni ñn tachi xa'an já nání Euroclidón. ¹⁵ Te ni stáa-ni barco kua'an-ni jíin. Te tú ní kuu kundéé barco jíin tachi. Te ni kasía-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jíin. ¹⁶ Te ni jakoyo-ri nuu ndó'yo tachi chíi ñn isla lúlí nání Clauda. Te u'u xa'an ní kanatñn-ri barco lúlí ja ndikín yata. ¹⁷ Te ni kaskivi-i iní barco ká'nu. Te ni kaju'ni va'a-i máa barco ká'nu jíin yó'o jíin vitú. Te ni síjinú-i sa'ma xndéché ichi xini, chi

káyu'ú-i ja t̄in barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kája'an-ri j̄ín. ¹⁸ Ko xāan ní kaja barco n̄i sá'a tach̄i xāan. Te kiv̄i xīan-ún, n̄i kakejá'á-i káskána-i taká ndat̄iñu ndíso barco. ¹⁹ Te kiv̄i un̄i, taká ndat̄iñu jat̄iñu barco n̄i kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kiv̄i tuká ndij̄in túun ndikandii j̄ín t̄iñu x̄iní, ni tú ní júkuiñi kuti tach̄i xāan-ún. Te tuká káñukuu in̄i-ri kaku-ri núú. ²¹ Te n̄i kuu kiv̄i já tuká káyee kúti-rí staa. Te n̄i jukuiñi Pablo sava ma'ñú cháa-ún. Te n̄i ka'an-de: Táta, ni káandatu-ní tu'un n̄i ka'an-ná, te ma kenda-yó iní ñuu Creta, te ma koto-yó túndó'o yá'a ni ma náa ndat̄iñu núú. ²² Ko vina ká'an n̄i'in-ná j̄ín-ní, ma kuku'a in̄i-ní j̄iná'an-ní. Ch̄i ni ñn-ní ma náa-ní. Ch̄i máni máa-ni ndat̄iñu j̄ín barco kuu ja náa. ²³ Ch̄i kuni-ni n̄i kanchaa ñn ndaja'a máa Dios j̄ín-ná. Ch̄i I'a-ún x̄in náa, te jat̄iñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te n̄i kach̄i-ya j̄ín-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, ch̄i kánúú ja-ro núú César. Te a n̄i ja'a Dios taká cha kua'an j̄ín-ró jián núu-ro. Achí-ya. ²⁵ Táta j̄iná'an-ní, ma yú'ú-ní núsáa. Ch̄i máa-ná, a kándija-ná nuu Dios ja súan kuu natu'un n̄i ka'an-ya j̄ín-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núú ñn isla, áchí-de. ²⁷ Te n̄i kuu ux̄i kuun ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúú, te kájani in̄i ñayivi káskáka barco ja á n̄i kakuyani-ri nuu ñn ñu'un íchí. ²⁸ Te n̄i kasuíta ka'nu-i ñn plomada ch̄i nducha. Te n̄i kajini-i ja ío oko nda'a. Te n̄i kajika-ga-i ñn tí'li. Te n̄i kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te n̄i kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i ja-i ñn nuu ío toto chí nducha. Te n̄i káskána-i kuun káa t̄ikánchu t̄in yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndij̄in yach̄i yach̄i. ³⁰ Te cha káskáka barco, kákuni-de kunu-de ki'in-de j̄ín barco lúli, te xndóo-de barco ká'nu núú. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúli-ún nuu ndúcha, te kás'a-de ja kí'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa t̄ikánchu yúan núú. ³¹ Te n̄i kach̄i Pablo j̄ín capitán j̄ín soldado: Nú tú kendoo cha yúan in̄i barco ká'nu yá'a, te ma kuu kaku kuti máa-ní j̄iná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, n̄i kaxiti-dé yo'o t̄in barco lúli. Te n̄i kasía-ni-de n̄i tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundij̄in te n̄i ka'an ndéé Pablo j̄ín taká cha ja ná kée-dé staa: Vina ío ux̄i kuun kiv̄i já káindito-ní te ká'io ndicha in̄i-ní ch̄i tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná j̄ín-ní ja ná kée-ní staa, te ná nani'in in̄i-ní núsáa. Ch̄i ni ñn-ní, ma náa ní ñn ixi x̄iní-ní. Achí-de. ³⁵ Te n̄i ndi'i n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Te n̄i ki'in-de ñn staa. Te ma'ñú taká ñayivi-ún n̄i jikan ta'u-dé nuu Dios. Te n̄i sakuáchí-de. Te n̄i keja'á-de yée-dé staa-ún. ³⁶ Yúan-na te n̄i kandundéé iní taká-i. Te suni n̄i kayee-í staa. ³⁷ Te ja úndi'i-ri ká'io uu ciento un̄i xiko xia'un ñn-ri ja kaxiukú-rí in̄i barco. ³⁸ Te n̄i kanda'a ch̄i-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te n̄i kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, n̄i kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundij̄in, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko n̄i kajini-i ñn nuu kátisú'ú ja ío ñití. Te kákuni-i ja-i yúan j̄ín barco nú ná kuu sá'a-i. ⁴⁰ Te n̄i kaxiti-í yo'o yí'i kaa t̄ikánchu yúan. Te n̄i kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te n̄i kastá'ya-i nuu t̄in su'ma skuikó barco. Te n̄i kajata kaa-i sa'ma x̄iní náva'a xndéché tach̄i barco. Te n̄i kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko n̄i jakoyo-de ñn nuu náketá'an uu yucha in̄i mar. Te n̄i kaku'un tá'an barco j̄ín tóto j̄ín ñití. Te ichi núu barco-ún n̄i t̄in-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún n̄i ka'ya-ni ja ní'in n̄i kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te n̄i kandat̄u'ún soldado ja ká'ni taká preso náva'a ma súchá ni ñn-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuni-de. Te n̄i jas̄u-de tu'un-ún. Te n̄i tá'ú-de t̄iñu nú ndé ñayivi kuu súchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñú'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i j̄ín tabla te sava-ga-i j̄ín pedazo yunu barco. Te súan n̄i kakaku ndi'i-i n̄i jakoyo-i ñu'un íchí.

¹ Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te ni kani'in-rí tu'un ja isla-ún nání Malta. ² Te ñayivi s'in yu'u yúan, ni kakumani-í jín-rí jíná'an-ri. Te ni kastá'an-i in ñu'un, chi kúun sau te vijin sá'a. Yúan-na te ni kakana-i xini-rí ni jakoyo-ri nuu-í. ³ Te ni stútú Pablo yakú titaka. Te ni taan-dé nuu ñu'un. Te in koo, jínu-ti ní kenda-ti ja ní kuni'ní. Te ni chiyú'ú-ni-ti ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi s'in yu'u ñúu-ún, ni kajini-i ja ndíta kaa koo-ún yíyú'ú-ti nda'a-dé. Te kaka'an-i: Ndaa ja cháa ja'ni ndíyi kúu cháa yá'a núsáa. Te vasa a ni kaku-de nuu mar, ko máa I'a tu'un ndaa tú ja'a tu'un kuchaku-ga-de, áchí-i. ⁵ Ko Pablo, ni kisi-de koo-ún nuu ñu'un. Te tú naún ní tá'an-de. ⁶ Te máa-i, káindatu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuu-de. Ko ni kuná'an xaan káindatu-i ni kajini-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te ni nakani ini-i te ni kaka'an-i ja in i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan ni io ñu'un cháa kúu gobernador ini isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, ni kana-de ruu jíná'an-ri. Te ni ja'a núu-de ve'e-de ni kakendo maní-rí jín-de uni kivi. ⁸ Te táa Publio kátúu-dé nuu jito, kú'u-de jín kue'e kiji jín in kue'e kúun chii-de. Te ni kivi Pablo ve'e cháa-ún. Te ni jikan ta'u-dé. Te ni cháa-de nda'a-dé siki cháa-ún. Te ni nduva'a-ni cháa-ún. ⁹ Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, ni jakoyo-i. Te ni kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, ni kajatú'ún-i ruu jíná'an-ri, te ni kaja'a-i kua'a ndatíñu ni kakuta'u-ri. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te ni kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Ja ní jani Pablo tu'un ini ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te ni kajika-ri kua'an-ri jín in barco ñuu Alejandría ja ní kanchaa nuu isla tiempo viko vijin. Te barco-ún, máa cháan ndiso in figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te ni jakoyo-ri ñuu Siracusa. Te yúan ni kakendo-ri uni kivi. ¹³ Te yúan ni kenda koyo-ri kua'an-ri nduu nduu yundúcha. Te ni jakoyo-ri ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachi íchi sur, te inga kivi xian-ún, ni jakoyo-ri ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan ni kani'in tá'an-ri jín sava ñani. Te ni kaka'an nda'ú-de jín-rí ni kakendo-ri jín-de in semana. Yúan-na te vasa ní jakoyo-ri ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a ni kani'in-dé tu'un ruu jíná'an-ri. Te ni kenda koyo-de, ni kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jín ndénúni mesón. Te ni jini Pablo nuu-dé. Te ni nakuatá'ú-de nuu Dios. Te ni ndundéé ini-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Roma, te ni ja'a capitán taká preso nuu cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko ni ja'a-de tu'un kunchaa s'in Pablo jín in soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kivi te ni kana Pablo xini taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi judío ni kakutútú-de. Te ni ka'an Pablo jín-de: Nání jíná'an-ró, ruu tú kuti naún ní sá'a-ri siki ñúu-yo ni siki táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén ni kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma jíná'an-de. Te ni kachindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te cháa ñuu Roma, ni kaxndichí-de ruu. Te kakuñi-de sía-de ruu núu, chi tú ni in kuachi ío siki-rí ja kúu-ri. ¹⁹ Ko tú ní játú'ún ñayivi judío. Yuán ní jikan-ri ja kí-ri nuu César. Ko na tú vai-ri ja ká'an-ri siki ñayivi ñúu-ri. ²⁰ Ja yúan ní kana-ri xini-ro jíná'an-ró, návaa ná kuni-ri nuu-ro te ka'an-ri jín-ró. Chi siki tú'un káñukuu ini ñayivi Israel kúu ja nú'ni-ri jín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te ni kaka'an cháa-ún jín Pablo: Tú ni in carta ní cháa nuu-rí onde ñuu Judea ja kúni tu'un-ri róo. Te taká ñani ja ní chakoyo yá'a, tú káastu'ún-de ni tú kaka'an-de ni in tu'un ñaa siki-ro. ²² Ko kuni so'o-ri tu'un ka'an-ro nú ndasa jani ini-ro kakuñi-ri. Chi siki tú'un yá'a a káini-yo ja taká ñayivi kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te ni teta'an Pablo in kivi. Te ni chakoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháa Pablo. Te nuu cháa-ún ni jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de cháa-ún siki tú'un Jesús onde jín tú'un ká'an ley Moisés jín tutú cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan ni stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava cháa-ún, ni kajatá'ú-de tu'un ni ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní káandija kuti-dé. ²⁵ Te ni kastatá'an-de jín tá'an-de. Te nini kaja'an-de ni ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno ni ka'an Espiritu Santo jín tú'un Isaías, cháa ni jani tu'un Dios onde sáa, chi ni ka'an-de jín táa-ro ní sá'a-ya: ²⁶ Kuá'an nuu ñayivi yá'a te kachi-ro kúni-i: Vasa káini ná'ín vá'a-ró,

ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kándé'é ndí-ro, ko ma kuni-ro. ²⁷ Chi xaṅ ní kakuni'in iní ñáyivi yá'a, te xaṅ ú'u kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jíin ndúchi-í, te ma kuni ná'in-i jíin só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma náxíó káva iní-i, ja násáva'a-ri-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuu-ro núsáá, chi tu'un ni tájí Dios I'a náma yóó, vina te ná tájí-yá tu'un yá'a ki'in nuu ñáyivi sín nación, Te máá-i kuni ná'in-i. Achí-de. ²⁹ Te ni jinu ni ka'an-de tu'un yá'a. Te kája'an cháa judío kástátá'an xaṅ máá-de. ³⁰ Te ni kendo Pablo ni ncháa-de uu kua in ve'e ni ki'in núu-de. Te ni jatá'ú-de taká ñáyivi ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ni in cháa ní jasú nuu-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te ñi teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi ñi keyu'u-ya onde aná'án. Te súan ñi kaka'an chaa ñi kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ii. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chi tata David. ⁴ Te ñi ka'an ñi'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jíin Espiritu Santo iní-ya, siki já ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja siki sí'ví-yá, ñi kani'in-rí tu'un luu ío iní-ya. Te kákuu-ri apóstol ñi sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi síin nación, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róó, chi ñi kana-ya xiní-ro náva'a ná kí'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Chaa-ri tutu yá'a nuu táka róó ja kaxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúndá'ú iní Dios róó. Te ñi kana-ya xiní-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja siki róó jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ní ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, chi nuu-yá jítíñu-ri jíin iní jíin añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an ndá'ú ñini-rí jíin-yá, sanaa te nú kuní máá Dios, te ja va'a-ri nuu-ro vasté ñn vina-na. ¹¹ Chi kúu iní-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espiritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga iní-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a ñn ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chi róó jíin rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Náni, kuní-ri ja ná júku'un iní-ro já tiní jínu ñi chaa iní-ri ja-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un ñi sá'a-ri jíin sáva ñayivi síin nación. ¹⁴ Taú-ri kani-ri tu'un nuu ñáyivi griego jíin núu ñáyivi síin yu'u, nuu ñáyivi ndíchí jíin núu ñáyivi tú jiní kuti. ¹⁵ Chi ruu, ja yúán kúu yachi iní-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róó tuku, ja kaxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí siki tú'un va'a, chi fuerza Dios kúu, náva'a nani chaa nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jíin tú'un-ún jiní ndijin-yo ndasa ío ndoo iní Dios, te nú kándíja-yó te kendoo-yó súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi siki já kándíja-de te kuchaku-de, áchí.

Ja kití iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándívi jiní ndijin-yo já kití iní Dios jito-ya táka tiñu ñáá kásá'a ñayivi já tú kachiñú'ún-i-ya. Chi jíin tíñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi taká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa kaa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios ñi stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kivi ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jiní ndijin ñayivi ndasa kaa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ní káni jíin ndasa I'a kúu máá-yá. Chi jíin ndátíñu ñi sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúán tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi ñi kájiní-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya já kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua ñi kasáñáá-i máá-i jíin tú'un káka'an-i. Te iní añú-i ñi kutúún, ñi ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndíchí-i, ko ñi kanduu ñáá-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-yá, ndí ncháa nuu kánchaa-ya. Ko ñi kasía-i-ya ñi kachiñú'ún-i muestra ndasa kaa ñn chaa ja té'yu, ndasa kándaa tisaá, kití kúun ndá'a jíin koo. ²⁴ Ja yúán ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máá-i tiñu chá'án jíin táka ja kíni kákuu iní añú-i, ñn modo ja kásáchá'án-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios ñi kájasu ñayivi-ún, ñi kivi koyo-i jíin tú'un tú'ún ñi kajatú'ún-i. Te ñi kachiñú'ún-i taká ndatíñu ñi sá'a-ya. Te súan ñi kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i

máa I'a n̄i sá'a-ún, ch̄i máa-yá n̄í káni kúu-ya I'a īi. Amén. ²⁶ Ja yúán Dios n̄i sía-ya-í ja ná sá'a máa-i tiñu ja tú ío jíñú'ún, ch̄i onde ñásí'í, n̄i kasama-ña máa modo ja xín tíñu, te n̄i k̄iv̄i-ña jíñ modo káñáá. ²⁷ Suni súan cháa jíná'an-de, n̄i kasíá-de máa modo ja xín tíñu jíñ ñásí'í. Te n̄i kandukijí-de n̄i kasá'a kuáxán-de jíñ tá'an yíi-de. Te n̄i kasáñáá cháa jíñ cháa. Te in̄i yiki kúñu-de bueno n̄i kani'in-dé ta'u-dé siki kuáchi n̄i kasá'a-de. ²⁸ Ch̄i máa-de tú ní kájatú'ún-de ja júku'un in̄i-de Dios, Ja yúán ní sía Dios cháa-ún ja ná kúñáá xini-dé jíñ ja ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ N̄i kútú ndí'i-de taká tiñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáá, kákutóo iní, tú ká'io va'a, kándio in̄i, kája'ni ndíyi, kákanaá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kákutuku in̄i kájito tá'an, káka'an tú'ún siki tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndiva'a, kásávixi máa, kásatéyí máa, kástúu costumbre káñáá, tú kájanatú nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kádatu'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú in̄i tá'an. ³² Te cháa-ún, vasa a kájin̄i-de ndasa ká'an ley Dios, ja cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún ch̄i suni kájatú'ún-de cháa kásá'a súan.

2

Siki já sándaq Dios tiñu-i

¹ Núsáa te ja siki yúán ma kaku-ró vasa naún cháa kúu-ró já jikán-ro kuáchi, chi n̄i kun̄i-ro nákuxndíi-ró siki ingá cháa, ko sua n̄i nakuxndíi-ró siki máa-ró. Ch̄i róo suni súan sá'a-ró nátu'un nákuxndíi-ró siki ingá cháa-ún. ² Ko a kájin̄i-yo já ndóna Dios nakuxndíi ndija-ya siki taká cháa kásá'a súan. ³ Te róo, cháa nákuxndíi siki taká cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máa-ró, te jáni in̄i-ro já kaku-ró núu Dios k̄iv̄i sándaq-ya náún. ⁴ Xí sá'á in̄i-ro já vá'a xaan iní-ya jíñ-ró, te paciencia in̄i-ya, te tú yachi kití in̄i-ya núu-ro. Tú júku'un in̄i-ro já tú'un va'a in̄i-ya-ún nakani in̄i-ro sá'a náún. ⁵ Ko siki já ní'in in̄i-ro jíñ siki já tú nakani in̄i añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kití in̄i-ya siki-ro já kúu k̄iv̄i kití in̄i-ya, ch̄i kenda ndijin̄i k̄iv̄i sándaq va'a Dios jíñ ñáyivi. ⁶ Ch̄i máa-yá, chá'u-ya ná ñn ná ñn cháa ndasa tiñu kásá'a máa-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de ní káni, ch̄i kándúkú-de tu'un luu tu'un jíñú'ún, jíñ tú'un ja má kúu kuti-dé jíñ. ⁸ Te kití xaan iní-ya te jito u'u-ya cháa kákanaá, ch̄i kásáni'in in̄i-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájanatú-de nuu tú'un yákuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaan já'a-ya siki taká ñáyivi kásá'a tiñu ñáá, xnáñúú-gá nuu ñáyivi judío te suni súan nuu ñáyivi griego. ¹⁰ Ko siki taká ñáyivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jíñú'ún, jíñ tú'un kuaká'nu in̄i. ¹¹ Ch̄i Dios tú ncháá nuu-ni-ya ñn ñn ñáyivi. ¹² Chi taká cháa ja ní kasá'a kuáchi, vasa tú káy'i-de ch̄i ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko taká cháa n̄i kasá'a kuáchi ja á káy'i-de ch̄i ley, suni jíñ ley kundaq tiñu-de. ¹³ Ch̄i nasu cháa kájin̄i so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chi cháa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. ¹⁴ Chi cháa s̄in naciún ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni taká tiñu yí'i nuu ley. Chi cháa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máa-de kákuu-de ley kájatíñu máa-de. ¹⁵ Ja yúán jiní-yo já tú'un tá'ú ley ch̄i yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájan̄i in̄i-de kájan̄i kuáchi siki-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuáchi ndiso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de k̄iv̄i sándaq Dios siki taká tiñu sa'í kásá'a ñáyivi. Te jíñ Jesucristo sándaq-ya jíñ tú'un va'a ká'an-ri.

Káy'i judío nda'a kuáchi

¹⁷ Te nú róo, cháa judío nání-ró, te jíñ ley kándij̄i n̄i'in-ró, te satéyíi-ró máa-ró ká'an-ro já chíñú'ún-ró Dios, ¹⁸ te nú jiní-ro ndasa játa'an in̄i-ya, te nú játu'ún-ró tú'un jíñú'ún, te nú n̄i kutu'a-ró jíñ ley, ¹⁹ te nú jáni ndija in̄i-ro já máa-ró kúu cháa yóxnúú nuu cháa kuáá, nú máa-ró kúu ñu'un stúun nuu ñáyivi ká'jin̄i ñuñáa, ²⁰ nú máa-ró kúu cháa stá'an nuu

ñáyivi tú kájini kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni ini-ro, chī jín máá ley te ñáva'a-ró ichi ndasa júku'un ini-i jín tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róó súan stá'an-ro núu ingá chaa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáá. Te nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó, te naja sakuí'ná-ró núsáá. ²² Róó, chī ká'an-ro já má kúu kusiki ncháa tá'an-yó, te naja ísiki ncháa tá'an-ró núsáá. Róó, chī ká'an-ro já kúkini ini-ro jito-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío ini ve'e ii núsáá. ²³ Róó, chī sátyíi-ró máá-ró jín ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró sikí já tú jándatu-ro núu ley núsáá. ²⁴ Chī chaa sñn nación, máni káka'an ndiva'a-de sikí Dios ja kuáchi róó jíná'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chī nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te ni'in tíñu ndija ja ní xití ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xití ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xití ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, ñn chaa ja tú ní xití ndúu, nú skíkuu-de taká tíñu tá'ú ley, te vasa tú ní xití ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xití ndúu náún. ²⁷ Te chaa yúan ja máá jándaa chaa tú ní xití ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndí-de sikí-ro, chī tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te ni xití ndúu-ro. ²⁸ Chī judío máá jándaa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí kúu. Ni ja ní xití ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí yíki kúñu kúu. ²⁹ Chī judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde ini, onde añú, chī nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'ún cháa-ún, chī Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga chaa judío núsáá. Te ndénu játiñu ja xití ndúu núsáá. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vij. Te ja xnañúú, chī ini nda'a máá-de ni kivi tu'un Dios ni sá'a-ya. ³ Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandíja. Te kuáchi ja tú ní kákandíja-ún, te ni skíkuu sáni Dios tu'un máá-yá náún. ⁴ Túu, chī sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká chaa nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ni jín taká tu'un ká'an-ni, te kundéé-ni nú káxndichí-de ní, áchí. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuáchi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáá. Kándij yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an chaa yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu kuti. Chī nú súan te ndasa sánda Dios kuáchi ñáyivi núsáá. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'in-rí kuáchi núsáá, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáá náva'a kenda tíñu va'a náún. Chī sava ñáyivi káka'an ndiva'a-i sikí-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káy'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóo, chaa judío, vása cháa-ún náún. Túu. Chī a ni ka'an-ri ja taká ñáyivi vasa judío vasa griego káy'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndaa ío, ni vasté ñn-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un ini ío, ni tú kuti ñáyivi nándúkú Dios ío. ¹² Taká-i, ni kakusñn-i kája'an-i, ñn-na ni kativi sáni-i. Tú kuti ñáyivi sá'a tíñu va'a ío, ni vasté ñn máá tú'ún-i. ¹³ Yau ndiyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jín yaa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'i yu'u-í. ¹⁴ Ni chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tási jín tú'un tixín. ¹⁵ Xaan yachí ja'a-í káskáka-i niñi. ¹⁶ Sikí ichi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. ¹⁷ Te ichi ío tu'un vindaa vinené tú kájini kuti máá-i. ¹⁸ Tú kájini-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájini-yo já taká tu'un ká'an ley, ká'an jín máá cháa káy'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyivi yú'u-í, te sikí ní ñáyivi ná nákuxndí Dios. ²⁰ Chī jín sikí taká tíñu tá'ú ley, ni ñn ñáyivi ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chī ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Naún modo kéndoo ndaa ñáyivi

²¹ Ko vina a ni kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jín ley. Chī testigo sikí tú'un-ún kákuu máá ley jín cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándíja-yó Jesucristo te kéndoo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandíja-i nuu-yá. Chī ñn núu-ni

ká'io taká-i. ²³ Chi taká-i kás'a-i kuachi. Te ja yúán tú kákundéé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikí já tú'un luu ío iní-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un nì kəkendoo ndaa-i, te nì nəkuaan Cristo Jesús ñayivi-ún. ²⁵ Te nì kenda Jesús nì sá'a Dios, náv'a'a kuanchaa I'a-ún kuachi-yó jíin niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náv'a'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chi jíin paciencia te tú ní ndóna Dios sikí kuáchi nì kasá'a ñayivi sáá. ²⁶ Súan nì sá'a-ya náv'a'a ná kuní-yo vína ja I'a ndaa kúu máa-yá jíin já ná kəndoo ndaa ñayivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáá. A nì kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tíñu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chi jíin ley sikí tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúán jiní-yo já kəndoo ndaa in chaa jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máá in nuu ñayivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu súní kúu-ya Dios nuu ñayivi sijn naciòn náún. Jandaa chi suni Dios kúu-ya núu ñayivi sijn naciòn. ³⁰ Chi Dios, máá in-ni-ya ío. Te máá I'a-ún, skəndoo ndaa-ya ñayivi ní xití ndúu, sikí já kándija-i, jíin ñayivi tú ní xití ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹ Te a nì stíví-yó ley jíin tú'un kəkandija-yó náún. Ma kúu kuti, chi sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un nì kándija Abraham

¹ Ndasa káka'an-ri sikí ndíyi tata ñúu súká-yó Abraham, chi chi máa-de nì kəkaku-yó. ² Chi nú ní kəndoo ndaa Abraham sikí taká tíñu sá'a-de, ío modo sátéyí-de máa-de núu, ko nasu núu Dios. ³ Chi ndasa ká'an tutu ii: Nì kándija Abraham nuu Dios, te nì chi'i-ya cuenta-de ja á nì kəndoo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñayivi sátiñu, nasu in favor sá'a-yó jíin-i ja kuá'a-yó kúta-u-í. Chi tíñu nì sá'a-i, yuán chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija in ñayivi, vasa tú sátiñu-i, chí'i-ya cuenta ja á nì kəndoo ndaa máa-i, chi nì kándija-i nuu máa-yá ja kúu skəndoo ndaa-ya ñayivi chá'an-ga kuandatú va'a nuu-yá. ⁶ Te nú nì chí'i Dios cuenta in chaa ja á nì kəndoo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kəndoo ndatu-de, áchí David súan: ⁷ Xáan ndatu kəndoo ñayivi já á nì sá'a-ya tóká'nu iní nuu taká tíñu ñáá nì kasá'a-i, te nì jasú-ya sikí kuáchi-i. ⁸ Xáan ndatu kəndoo in chaa ja tú ndenda kuachi-de sikí-dé, sá'a máá Tata Dios, áchí David. ⁹ Nuú máá in ñayivi xití ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí súní kúu nuu ñayivi tú xití ndúu náún. Chi káka'an-yo já ní kándija Abraham te ja yúán nì chí'i-ya cuenta-de ja á nì kəndoo ndaa-de. ¹⁰ Ndasa nì chí'i-ya cuenta-de núsáá. Onde ná té xití ndúu-ga-de xí já á nì xití ndúu-de náún. Nasu já á nì xití ndúu-de kúu, chi onde ná té xití ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xití ndúu-ga Abraham, te nì tá'ú-yá tíñu ja ná xití ndúu-de máa-de. Jian ní kuu in tuni xí in sello, ja ní kándija-de, te ja yúán a nì skəndoo ndaa-ya-dé. Súan nì sá'a-ya, náv'a'a ná kúu máa-de táa nuu taká ñayivi kəkandija, náv'a'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á nì kəkendoo ndaa-i vasa tú ní kaxití ndúu-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñayivi ní kaxití ndúu, ko nasu núu ñayivi já nian nì kaxití ndúu, chi suni ká'in-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kəkandija-i natu'un nì kándija máa-de onde ná té xití ndúu-ga-de núu. ¹³ Chi nasu sikí ley ní keyu'u-yá, ja Abraham xí ñayivi kákuu tata-de ni'in tá'u ní ñuyivi. Chi sua sikí já kəndoo ndaa-i sá'a tu'un kándija-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chi nú chaa káy'i chi ley kákuu chaa xíin tá'u, te kəkandija sáni-yó núsáá. Te tu'un nì keyu'u-yá naa núu. ¹⁵ Chi kití iní-ya núu-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stíví tíñu ío. ¹⁶ Ja yúán, cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kəndoo ndaa-yo, náv'a'a ná kóo-ún jíin tú'un ío luu iní máa-yá, te náv'a'a ná kəndoo seguro tu'un nì keyu'u-yá nuu taká tata-de. Ko nasu núu máá in ñayivi káy'i nda'a ley kúu, chi suni nuu ñayivi kəkandija natu'un nì kándija Abraham. Chi chaa-ún kúu táa taká yóo jíná'an-yó, jito nuu máa-yá. ¹⁷ Natu'un yóso núu tutú: Róo kuu táa nuu kuá'a xáan naciòn nì sá'a-ri, áchí. Te nuu máa-yá nì kándija-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndíyi, te kána-ya xiní taká ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáá-ni. ¹⁸ Te

máa Abraham, vasa tú ñúkuu iní-de núú, ko nī ñúkuu iní-de. Chi nī kandíja-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xaán ñúu, nátu'un nī ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te nī'in nī kandíja-de. Tú ní kuítá-de, nī tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, chí a yani koo-de ñin ciento kuia. Ni tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi chí Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un nī keyu'u Dios, tú ní jáni síkí iní-de ja má kándíja-de núú, chí sua nī kandíja nī'in-ga-de. Te nī nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaán ní kandíja-de ja kúu skíkuu Dios tu'un nī keyu'u-yá. ²² Ja yúán ní chí'i-ya cuenta-de ja á nī kendo ndaa-de. ²³ Te nasu máa ñin síkí Abraham yóso tutú ja súan nī chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chí suni yóso já síkí yóó, ja ná chí'i-ya cuenta yóó, ñayivi kákandíja nuu máa Dios ja ní naschakú-ya Jító'o-yo Jesús. ²⁵ Chí Jesús nī jí'i-ya já síkí kuáchi-yó. Te nī nachaku-ya náva'a ná kendo ndaa-yo.

5

Síkí tá'u ní'in ñáyivi kákendo ndaa

¹ A nī kákendo ndaa-yo jíin tú'un kákandíja-yó núsáa. Te ja yúán, tú kájito u'u tá'an-yó jíin Dios nī sá'a Jító'o-yo Jesucristo. ² Chí ja síkí I'a-ún kákandíja-yó, te núña ichi kivi-yó jíin tú'un luu ío iní-ya yá'a. Chí síkí yá'a ká'in nī'in-yó te kusii iní-yo. Chí káñukuu iní-yo kivi-yó núu ndíi ncháa kánchaa Dios. ³ Te nasu máa ñin síkí tíñu yá'a, chí suni kúsii iní-yo síkí já kájito-yó túndó'o. Chí a kájiní-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia iní-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yija-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu iní-yo. ⁵ Te tu'un ñúkuu iní-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chí tu'un nī kundá'ú iní Dios yóó, nī jicha nuu kua'an iní añú-yo ní sá'a Espiritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Chí onde ná tú kúu nama-yó máa-yó núú, te máa mí'in kivi te nī jí'i Cristo ja síkí ñáyivi ñáa. ⁷ Chí fuerza-ni kuu kuu ndija ñin cháa síkí ñin cháa jáka ndaa. Ko sanaa te chundéé iní ñin cháa kuu-de ja'a ñin cháa va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'ú iní-ya yóó, chí nini kándiso-yó kuáchi te nī jí'i Cristo ja'a yóó. ⁹ Vina a nī kákendo ndaa-yo ní sá'a niñi-yá. Núsáa te ví'i-gá kaku-yó núu tú'un kití iní Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chí nú kájito u'u-yo-yá sáa, te nī naketá'an-yó jíin Dios nī sá'a ja ní jí'i Se'e-ya, te ja súan, a nī naketá'an-yó jíin-yá, núsáa te ví'i-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máa súan-ni, chí suni kákusii iní-yo núu Dios sá'a Jító'o-yo Jesucristo. Chí ja síkí I'a-ún, te nī naketá'an-yó jíin Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un nī kivi kuáchi iní ñuyivi ní sá'a máa tú'ún-ni cháa. Te síkí kuáchi-ún, te nī kivi kue'e kuu-yo. Te súan nī jicha kue'e kuu-yo-ún, nuú táka ñayivi, chí taká-i nī kasá'a-i kuáchi. ¹³ Chí onde ná té koo-ga ley, te nī io kuáchi iní ñuyivi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máa ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, nī tá'ú tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde síkí ñáyivi já tú ní kasá'a-i kuáchi modo nī stívi Adam tíñu. Chí cháa-ún nī kuu muestra I'a cháa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máa kuáchi-ún. Chí nú síkí tíñu nī stívi máa tú'ún-ni cháa onde sáa, te nī kajíi kua'a ñáyivi ní sá'a, núsáa te ví'i-gá sá'a tu'un luu ío iní Dios jíin tá'u lúu já'a máa tú'ún-ni cháa Jesucristo, nī kajicha nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te síin sá'a kuáchi máa tú'ún-ni cháa-ún, te síin sá'a ta'u-yá. Chí síkí kuáchi máa tú'ún-ni cháa-ún te nī nakuxndí-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíin tá'u-ún, te kii tu'un ja kendo ndaa-i, vasa kua'a-í nī kastívi-í tíñu. ¹⁷ Te nú máa tú'ún-ni cháa-ún nī stívi tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máa tú'ún-ni cháa-ún, núsáa te ví'i-gá ná tá'ú tíñu ñayivi kúchaku, sá'a máa tú'ún-ni cháa Jesucristo. Chí ní'in vá'a-i máa tú'un luu ío iní-ya, te suni ní'in-í ta'u já kendo ndaa-i. ¹⁸ Núsáa te nátu'un nī nakuxndí-ya síkí táka cháa, chí nī stívi máa

tú'ún-ni cháa-ún tiñu, suni súan máá tú'ún-ni cháa n̄i sá'a tiñu ndaa, ja yúán te kaku taká cháa te kuchaku-de. ¹⁹ Chi nátu'un tú ní jándatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xáan cháa n̄i k̄iv̄i koyo chíi kuachi n̄i sá'a-de. Suni súan n̄i jandatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xáan cháa kendo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, n̄i cháa náva'a ná ndea-ga kuachi, ko nuu ní ndea-ga kuachi, te n̄i ndea-ga tu'un luu ío in̄i-ya. ²¹ Chi nátu'un n̄i tá'ú tiñu kuachi ja kóo kue'e ku-yo, suni súan ná tá'ú tiñu tu'un luu ío in̄i-ya jíin tiñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chíi kuachi

¹ Ndasa ka'an-yo núsáá. Kuku-ni-yó jíin kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío in̄i-ya náún. ² Ma kúu kuti, chí yóo n̄i kaji'i-yo, n̄i kakenda-yó chíi kuachi. Te naja kaka kuu-ga-yo jíin kuáchi núsáá. ³ Á tú káju'u in̄i-ro já taká yóo ja ní kajanducha-yo chíi Cristo Jesús, suni n̄i kajanducha-yo chíi tu'un n̄i ji'i-ya. ⁴ Chi n̄i kayuji ta'an-yo jíin-ya ja ní ji'i-ya, chí n̄i kajanducha-yo chíi tu'un n̄i ji'i-ya. Te n̄i nachaku Cristo ma'nú ndíyi n̄i sá'a tu'un luu máá Táa-ya, náva'a yóo, suni súan kuu kaka kuu jáá-yó. ⁵ Chi nú ñn núu-ni n̄i kanduu-yó jíin-ya jíin nátu'un n̄i ji'i-ya, suni súan nduu-yó jíin-ya jíin nátu'un n̄i nachaku-ya. ⁶ Tu'un yá'a a kájin̄i-yo, chí cháa tú'ú já kánde in̄i-yo, ñn núu-ni n̄i ji'i-de jika cruz jíin máá Cristo, náva'a ná náa yíki kúñu ja ndíso kuachi, náva'a ma kuatíñu sáni-ga-yo núu kuáchi. ⁷ Chi cháa ja á n̄i ji'i, a n̄i kenda-de in̄i nda'a kuáchi. ⁸ Te nú n̄i ji'i-yo jíin Cristo, a kákandíja-yó já súni súan nachaku-yo jíin-ya. ⁹ Chi a kájin̄i-yo já Cristo n̄i nachaku-ya má'nú ndíyi, te ma kúu kuti-ga-ya. Chí kue'e ku-yo, tuká t̄in so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan n̄i ji'i-ya chíi kuachi, n̄i ji'i-ya ñn jínu-ni. Ko ja v̄ina chakú-ya, chíi Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róo jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á n̄i kaji'i ndija-ró chíi kuachi, ko a káichaku-ro chíi Dios n̄i sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká t̄in kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tiñu-ga kuachi nuu yíki kúñu-ró já kúu. Chí kuní kuachi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró taká tiñu ndío in̄i yiki kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro taká pedazo yiki kúñu-ró núu kuáchi ja sá'a tiñu ñáá, chí sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'nú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te taká pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-ya ja sá'a-ya tiñu ndaa jíin. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tiñu nuu-ro, chí tuká káy'i-ró ndá'a ley, chí sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío in̄i-ya. ¹⁵ Ndasa kuu núsáá, kuku-yó sá'a-yó kuáchi, chí tuká káy'i-yó ndá'a ley, chí sua káy'i-yó ndá'a tú'un luu ío in̄i-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájin̄i-ro já nú káandatu-ro núu ñn cháa, mozo-de kákuu-ró, chí n̄i kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuandatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuandatu-ro núu kuáchi, te ku-yo. Xí nú kuandatu-ro núu-ya, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chí vasa n̄i kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko v̄ina chí onde jíin in̄i jíin añu-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo n̄i kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te v̄ina a n̄i kenda koyo-ró in̄i nda'a kuáchi. Te n̄i kanduu-ró mozo nuu taká tiñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un kaka'an ñayiv̄i yúkú, súan ká'an-ri jíin-ró. Chí tú yachi xini-ro. Chí nátu'un sáá, n̄i ja'a-ró taká pedazo yiki kúñu-ró núu tiñu chá'an jíin núu tiñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan v̄ina ná kuá'a-ró taká pedazo yiki kúñu-ró núu tiñu ndaa, náva'a kenda tiñu ndoo. ²⁰ Chí ná n̄i kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko sik̄i tiñu ndaa tú ní kákuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a taká tiñu-ún nuu-ro, chí v̄ina kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chí nú kuku-yó jíin-ún te ku-yo. ²² Ko v̄ina a n̄i kenda koyo-ró in̄i nda'a kuáchi. Te n̄i kanduu-ró mozo Dios. Te a n̄i kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sandí'i-na te kuchaku-ro ní káni. ²³ Chí ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja t̄in ley so'o ñayivi

¹ Ñáñi, xí tú kájuku'un in̄i-ro ja t̄in ley so'o ñn chaa nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri jín chaa kájin̄i ndasa ká'an ley. ² Ch̄i ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ña sá'a ley, ko nú a n̄i j̄i' yii-ña, a n̄i kenda-ña chíi ley cuenta yii-ña. ³ Ja yúan, nú chakú yii-ña, te ketá'an-ña jín ingá chaa, te kunání-ña ñá'an ísíki ncháa yii nú súan. Ko nú a n̄i j̄i' yii-ña, a n̄i kenda-ña chíi ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jín ingá chaa, nasu ísíki ncháa-ña yíi-ña. ⁴ Suni súan róo jíná'an-ró, ñáñi máni, a n̄i kaji'i-ro núu ley ja súan n̄i j̄i' yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró jín ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú nd̄iyi, náva'a kuu sá'a-yó táká tiñu va'a kuní Dios. ⁵ Ch̄i ná n̄i kajika-yó jín modo kákuu in̄i ñayivi, te n̄i ndukanda taká ja ndío in̄i-yo jín kuáchi n̄i sá'a ley. Te n̄i kasátiñu-ún in̄i pedazo yiki kúñu-yó, te n̄i sá'a taká tiñu ja kúu-yo jín núu. ⁶ Ko vina n̄i kenda koyo-yó in̄i nda'a ley, te n̄i kaji'i-yo núu ja jasú-yó-ún. Te ja yúan kájatíñu jáa-yó jín máa Espiritu, nasu jín tutú aná'an. ⁷ Ndasa ka'an-yo núsáa, ley kúu kuáchi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máa-rí, ma kuní-ri ja ío kuáchi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío in̄i nú tú ní ká'an ley jín-rí: Ma ndío in̄i-ro, áchí. ⁸ Te jín ley n̄i jikin nuu kuáchi jín-rí, te n̄i skíi in̄i-ri n̄i ndio in̄i-ri taká tiñu kuní. Ch̄i nú tú ley, te a n̄i j̄i' kuáchi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te n̄i ichaku-ri sáa. Ko nuu ní chaa tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te n̄i nachaku kuáchi, te ruu n̄i j̄i' ri. ¹⁰ Te ley ch̄i kuchaku-yo jín núu, ko n̄i jiní-ri ja kuní kuu-ri jín. ¹¹ Te jín tú'un tá'ú tiñu, n̄i jikin nuu kuáchi jín-rí, te n̄i xndá'ú ruu, te n̄i ja'ni rúu. ¹² Ja yúan ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasa kájatá'an ley yúkú jín ley máa-yá

¹³ Te ja ío va'a yúan, n̄i ja'ni rúu náún. Túu, ch̄i sua máa kuáchi, jín máa ley ja ío va'a n̄i ja'ni rúu, náva'a ná kuní-yo ja kuáchi ndíso ndija kuáchi, te kaa xaan-gá kuáchi sik̄i kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Ch̄i kájin̄i-yo ja ley j̄ika cuenta Espiritu, ko ruu, ch̄i chaa yúkú kúu-ri. Te n̄i jaan kuáchi ruu, te jándatu-ri nuu. ¹⁵ Ch̄i tiñu sá'a-ri, tú júku'un in̄i-ri jín, ni tú sá'a-ri ja kuní-ri, ch̄i sasua sá'a-ri ja kití in̄i-ri j̄ito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te játú'ún-rí ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúan, vina nasu rúu kúu ja sá'a tiñu-ún, ch̄i kuáchi ja ncháa in̄i-ri kúu ja sá'a. ¹⁸ Te a jiní-ri ja iní-ri, ja kuní ka'an in̄i añú máa-rí, tú ncháa tiñu va'a, ch̄i kúu in̄i-ri sá'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndéé-rí sá'a-ri. ¹⁹ Ch̄i tú sá'a-ri tiñu va'a ja kúu in̄i-ri sá'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yúan sá'a-ri. ²⁰ Te nú sá'a-ri tiñu ja tú játa'an in̄i-ri, nasu rúu sá'a yúan, ch̄i kuáchi ja ncháa in̄i-ri kúu ja sá'a. ²¹ Jiní-ri inga ley yá'a núsáa: Vasa kúu in̄i-ri sá'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa in̄i-ri. ²² Ch̄i kús̄i iní-ri jín ley Dios onde jín iní jín añú-ri. ²³ Ko jiní-ri nuu ingá ley ja j̄ika in̄i taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jín ley ja j̄ika jín já jini tuní-ri, te nátu'un preso sk̄ivi ruu in̄i nda'a ley ndíso kuáchi ja ncháa in̄i pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'ú chaa kúu-ri. Ndéja náma ruu ch̄i modo máa-rí yá'a ja kúu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-rí nuu Dios sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. Núsáa te játiñu-ri nuu ley Dios jín já jini tuní-ri, ko nuu ley kuáchi, ch̄i jín modo máa-rí játiñu-ri.

8

Modo j̄ika-yó jín máa Espiritu

¹ Núsáa te vina ma náku-xndíi kuti-yá sik̄i ñayivi káy'i'í nda'a Cristo, ch̄i tuká kájika-i nátu'un kuní modo máa-i, ch̄i sua kájika-i nátu'un kuní máa Espiritu. ² Ch̄i ley ja ká'an Espiritu, onde jín Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yuán ní nama ruu in̄i nda'a ley ja ndíso kuáchi jín já ndíso kue'e kuu-yo. ³ Ch̄i tiñu ja tú ní kúu sá'a ley sik̄i já vítá in̄i ñayivi, te n̄i sá'a Dios, ch̄i n̄i táji-yá Se'e-ya ní kii nátu'un kándaa máa-yó, náva'a kundiso-ya kuáchi. Te n̄i nakuxndíi-ya sik̄i kuáchi ja ndíso ñayivi. ⁴ Náva'a ná sk̄ikuu-yó táká tiñu tá'ú ley sá'a-ya,

jín yóo ja tú kájika-yó nátu'un kuní máá modo ñayivi, chí kájika-yó nátu'un kuní máá Espíritu. ⁵ Chi ñayivi kájika nátu'un kuní máá modo máá-i, ja kúu modo máá-i kájítú iní-i jín. Ko ñayivi kájika nátu'un kuní máá Espíritu, ja kúu tiñu Espíritu kájítú iní-i jín. ⁶ Chi nú kájani iní-yo nátu'un kuní modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájani iní-yo nátu'un kuní máá Espíritu, te kuchaku-yo jín tú'un kuaká'nu iní. ⁷ Ñayivi jáni iní-i sikí modo máá-i, chí jító u'u-i Dios, chí tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kusii iní Dios sá'a ñayivi kájika jín modo máá-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jín modo máá-ró, chí jín Espíritu kájika-ró, te nú ncháá ndija Espíritu Dios iní-ro. Te nú in ñayivi tú ndíso-i Espíritu máá Cristo, nasu iní nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháá Cristo iní-ro, te vasa sikí kuáchi a ni jii yiki kúñu-ró, ko chakú añú-ro sikí tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú iní-ro jíná'an-ró ncháá Espíritu máá Dios, I'a ni naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jín Espíritu-ya já ncháá iní-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Ñani, cháa káitau kákuu-yó núsáa. Ko nasu núu modo máá-yó, ja káka-yó nátu'un kúu iní máá-yó. ¹³ Chi nú kájika-ró nátu'un kuní modo máá-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jín Espíritu xnáa-ro táka tiñu ja sá'a-ró jín modo máá-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi já káyoxnúu Espíritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chi nasu nátu'un mozo ni sá'a-ya róo ja yú'ú-ro ingá jínu, chí ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Ai Tátá máni. ¹⁶ Chi suni máá Espíritu ká'an ndaa ta'an jín añú-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni cháa ni'in tá'u kákuu-yó, cháa ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jín Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jín-yá, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jín-yá.

Ja kóo kivi kuánchaq tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chi jáni iní-ri ja táka tundó'o kándo'o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jín tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuní ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sá'a-ya, kañukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sá'a-ya, ni kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuu máá, chí súan ni jata'an iní máá I'a ni sá'a. Te kañukuu iní. ²¹ Chi in kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jín tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chi kájiní-yo já taká ja ní sá'a-ya-ún, in ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vína. ²³ Te nasu máá in ja ní sá'a-ya-ún, chí suni onde yóo, ja ní kejá'á sátiñu Espíritu iní-yo, te suni kátana-yó jín iní máá-yó, káindatu-yó já náki'in sé'é-yá yóo. Yúan kúu ja náma-ya yiki kúñu-yó. ²⁴ Chi kañukuu iní-yo te a ni kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu in ja kañukuu iní-yo, nasu já kañukuu iní-yo kúu. Chi nú in ja á kájiní-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga iní núsáa. ²⁵ Ko nú ja tú kájiní-yo núu kúu, kañukuu iní-yo. Yúan-na te jín paciencia káindatu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chindéé tá'an Espíritu jín-yó já vítá iní-yo, chí tú kájiní-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúu kakán ta'u-yo, ko suni máá Espíritu kúu ja jikán ta'u já'a-yo, te tána jín, te tú ní'in tú'un ka'an jín. ²⁷ Ko máá I'a jító ncha vii iní añú-yo, jini-ya ndasa jáni iní Espíritu. Chi máá Espíritu, jikán ta'u já'a taká ñayivi ndóo nátu'un kuní máá Dios.

Ja má kúu kuánchaq-i yóo iní nda'a Cristo

²⁸ Te a kájiní-yo já taká ja tá'an ñayivi, kendoo va'a-ga-i jín sá'a-ya, nuu ñayivi já kákuu máá jín-yá, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un ni jata'an iní-ya. ²⁹ Chi taká ñayivi, jín tiempo a ni jini-ya núu-í. Suni ni teta'an-ya-í ja ná kóo-i nátu'un káa Se'e-ya, náva'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máá ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni ni kana-ya xiní-í, te ñayivi ní kana-ya xiní-ún, suni ni kakendoo ndaa-i ni sá'a-ya. Te ñayivi ní kakendoo ndaa-ún, suni ni nduñá'nu luu-i ni sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáa. Chi nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáa. ³² Chi máá-yá, tú ní sásá'an-ya Se'e-ya, chí sua ni ja'a-ya-í ja sikí taká-yo. Te naja má kuá'a-ya taká ndatiñu nuu-yo onde jín Sé'e-ya núsáa. ³³ Ndéja kúu kakan kuáchi sikí ñayivi ní kaji Dios núsáa. Máá Dios

kúu I'a skéndoo ndaa yóo. ³⁴ Ndéja náku_xndíi siki-yo. Máa Cristo kúu I'a ni ji'i, te suni ni nachaku-ya má'ñú ndiyi, te vina kánchaa-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuanchaa yóo nuu tú'un ni kundá'ú iní Cristo yóo núsáá. Á tundó'o, xí já ndúkuí'a iní-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyu'ú-yo, xí yuchí náún. ³⁶ Nátu'un yóso núu tutú: Já siki níi kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te nátu'un rií kití kúu, kájani iní-i kájito-i náá, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chí sua ni kundéé-ga-yo jíin táká tu'un yá'a ni sá'a máa I'a-ún ja ní kundá'ú iní-ya yóo. ³⁸ Chí jáni ndija iní-ri ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máa-ún, ni ja kákuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vína, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuanchaa yóo nuu tú'un ja máa Dios jíin Jító'o-yo Cristo Jesús, ni kundá'ú iní-ya yóo.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, chí súan ká'an ndaa-ri jiní-ri iní añú-ri jíin Espíritu Santo. ² Chí ndúkuí'a xaan iní-ri, te nene tá'u'u iní añú-ri. ³ Chí suni kuní máa-rí kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-rí núu, ja siki ñaní-ri ja kúu tá'an-ri ja ñn-ni niñi, ñn-ni kuñu, kákuu-ri jíin. ⁴ Te chaa Israel kákuu-de. Máa-de kákuu chaa naki'in sé'é-yá, jíin já ndúñá'nu-de, jíin já ní sá'a-ya contrato jíin-de, jíin já ní ja'a-ya ley nuu-dé, jíin já chíñú'ún-de máa-yá, jíin tú'un ni keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te chíi tata chaa-ún, ni kákenda ndiyi táa-yo. Te suni chíi tata yúan, ni kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni níi kuiá. Amén. ⁶ Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chí nasu táká ñayivi já kákuu tata Israel kúu máa cháa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí-i kákuu se'e-de. Chí sua ká'an: Chíi Isaac koo ja kunání-i tata-ro, áchí. ⁸ Yuán kuní ka'an, nasu já kákuu se'e yiki kúñu kákuu se'e Dios, chí sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chí-i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chí ya'á kúu tu'un ni keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jinu kua, te chaa-ri, te koo ñn se'e yíi Sara, áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chí suni ni ni'in sé'e Rebeca. Uu se'e yíi ni sá'a ñn-ni chaa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo ni'in tu'un, ni kaji ñúkuún Dios máa-i. Chí nasu jíin tíñu sá'a-i, chí siki já ní kana-ya xiní-í. ¹² Chí ni ka'an-ya jíin-ña: Já ñá'nu kuatíñu nuu já súchí, áchí-ya. ¹³ Nátu'un yóso núu tutú: Ni kumaní-ri jíin Jacob, te ni kití iní-ri nuu Esaú, áchí. ¹⁴ Ndasa ka'an-yo núsáá. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chí ni ka'an máa-yá jíin Moisés: Ndéja kuní-ri kundá'ú iní-ri te kundá'ú iní-ri, te ndéja kuní-ri kukuí'a iní-ri jíin te kukuí'a iní-ri jíin, áchí-ya. ¹⁶ Núsáá te tú kée tíñu sá'a ni chaa kuní, ni chaa jíku jíin, chí máa Dios kúu I'a kúndá'ú iní-ya. ¹⁷ Chí áchí tutu i jíin rey Faraón: Já yúan ní jani-ri róo náva'a ná kuichá tu'un sí'ví-ri ki'in níi ñúyivi, te kuni ndijin-i ndasa káa fuerza-ri ja kúkuu-ri jíin-ró, áchí. ¹⁸ Núsáá, te nú ndéja kuní-ya, te kúndá'ú iní-ya, te nú ndéja kuní-ya, te sándava-yá iní. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jíin-rí: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáá, chí ndé chaa kuu kasu nuu-yá ndasa játa'an iní-ya, achí-ro. ²⁰ Chí sua ka'an-ri jíin-ró: Te róo, ndé chaa kúu-ró já státá'an-ró jíin Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jíin máa cháa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te chaa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuní Dios stá'an-ya núu-í ndasa káa tu'un kití iní máa-yá, náva'a kuni-i na fuerza ndíso-ya, te nú ja yúan jíin paciencia tú ní xndí'i yachi-ya ñayivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkuún máa, te naja tú játú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chí kuní-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñayivi já ní sáva'a-ya-í, nátu'un jíin kisi, súan ná kendo luu-i jíin-yá. ²⁴ Ñayivi yúan kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chí nasu máa ñn ñayivi judío ní kána-ya xiní, chí suni ni kana-ya xiní ñayivi sñn nación. ²⁵ Suni súan nátu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñayivi

já ná tú ní kúu ñayivi máá-rí-ún núú, skúnání-rí-i ñayivi máá-rí vina. Te ña'an já tú ní kúmani-rí jíin-ña núú, skúnání-rí-ña ñá'an já maní-rí jíin vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róó kákuu ñayivi máá-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñayivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñayivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel nátu'un ñiti káa yu'u mar, ko ñin tíin-ni-i kaku, ²⁸ chi máá Tatá Dios síjínu-ya tíñu sá'a-ya já ndón-da-ya sikí ñúyivi, te yachi sánda-ya. ²⁹ Nátu'un ni ka'an Isaías onde sáá: Te nú máá Tatá I'a tíin so'o taká soldado, nú tú ní skéndo-ya yakú-ga tata nuu-yo núú, te nátu'un ñayivi ñuu Sodoma jíin ñáyivi ñuu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núú. Achí. ³⁰ Ndasa ka'an-yo núsáá. Ñayivi sñin nación, tú ní kándúkú-i tíñu ndaa, ko ni kakendo ndaa-i, chi sikí já ní kakandíja-i, yuán ní kakendo ndaa-i. ³¹ Te ñayivi Israel, ni kándúkú-i ja kendo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te naja. Chi ni kándúkú sáni-i, nasu jíin tú'un kándíja, chi sasua jíin taká tíñu tá'ú ley. Ja yuán ní kajungoyo-i sikí máá yuu xíin tíñu skáchi'i xini já'a-í. ³³ Nátu'un yóso núu tutú: Nde'é, chi onde Sion kaitúu-rí máá yuu xíin tíñu skáchi'i xini já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñayivi kándíja nuu yuu-ún, ma kúka nuu-í, chi máá-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija ini añú-ri, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a ñáyivi Israel, náva'a kaku-i jíná'an-i. ² Chi ruu, a jini ndaa-ri ja bueno kákuu ini-i kájito-i Dios, ko tú kákunda ini-i jíin. ³ Chi tú kájuku'un ini-i ndasa kendo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kendo ndaa-i sá'a máá-i. Te ja yuán tú kájandatu-i nuu ichi ndaa Dios. ⁴ Chi jíin Cristo te ni jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a kendo ndaa taká ñayivi kándíja. ⁵ Chi ni ka'an Moisés ja nú ñin cha skíkuu tíñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko tu'un kendo ndaa, kenda chi tu'un kándíja-yó, te ká'an súan: Ma kani ini añú-ro: Nde' cha kaa ki'in andívi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma kani ini-ro: Nde' cha kuun-de ki'in-de ini tunchi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xndaa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, ini yu'u-ro te ini añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kákandíja-yó, te yuán kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chi nú játú'ún-ró onde jíin yú'u-ro já Jító'o-ro kúu Jesús, te nú onde jíin ini jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi ni sá'a Dios, yúan-na te kaku-ró.

Kánúú káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chi jíin ini jíin añú-yo kándíja-yó-yá náva'a kendo ndaa-yo. Ko jíin yú'u-yo kuátú'ún-yó-yá náva'a kaku-yó. ¹¹ Chi tutu i ká'an: Taká ñayivi kándíja-i nuu-yá, ma kendo kuti-í tuka nuu, áchí. ¹² Chi tú ká'io sñin ñayivi griego jíin ñáyivi judío, chi suni ñin-ni máá Jító'o-yo tíin so'o taká-i. Te kúndá'ú xaan ini-ya ñáyivi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chi taká ñayivi káka'an nda'ú jíin máá Jító'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndasa ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kákandíja-i-ya. Te ndasa kándíja-i-ya te nú tú jini so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú naún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú tájí-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núu tutú: Xáan luu kándaa ja'a ñáyivi kájani tu'un kuaká'nu ini, jíin já'a ñáyivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i káchu'un ini-i ja ká'an tu'un va'a, chi ni ka'an Isaías: Táta, nde ñayivi kándíja tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáá te kuu kándíja-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja kani tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájini so'o-i. Jándaa ni kajini so'o-i, chi ká'an: Ní ñúyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndíi-na ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájuku'un ini ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñúú-ga ni ka'an Moisés: Ná kúkuíñi-ro sá'a-ri jíin ingá nación ja nasu ñuu máá-rí kúu, te jíin ñin nación ñáá skiti ini-ri róó, áchí-de. ²⁰ Suni Isaías ni chundéé ini-de ni ka'an-de: Ñayivi já tú ní kánandúkú rúu, a ni jini-i ruu.

Te ñáyivi já tú ní kájika tu'un rúu, nī stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko sikí ñáyivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, nī jata ñaa-ri nda'a-rí nuu ñáyivi tú jándatu, jín núu ñáyivi ní'in inī, áchí-ya.

11

Ja ío ñn tñn-ga ñáyivi Israel

¹ Núsáa te ká'an-ri: A nī kiñi'in Dios ñáyivi máá-yá náún. Ma kúu kuti. Chī ruu, suni cháa Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kíñi'in Dios ñáyivi máá-yá ja á nī jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájinī-ro tutú ñ ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa nī ka'an nda'ú-de jín Dios sikí ñáyivi Israel: ³ Tāta, nī kaja'ni-í cháa kájani tu'un-ní, te nī kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na ná nī kendoo. Te vina, káchindikīn-i náá, ka'ni-í náá kákuni-i, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáa: A náva'a ná'in-ri vasté usiá mil ñáyivi káchiñú'un rúu, te ñáyivi-ún tú kájukuiñi jítí kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, chī ío ñn tñn-ga, te jín tú'un luu ío inī-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú sikí tú'un luu ío inī-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín tíñu nī sá'a-i núsáa. Chī nú súan, te nī jita tu'un luu ío inī-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáa. Ja ní kandúkú ñáyivi Israel, tú ní kákundéé-i ní'in-í. Ko nī kákundéé ñáyivi ní kaji-ya-ún, nī kani'in-í. Te sava-ga-i nī kandunī'in inī-i. ⁸ Nātu'un yóso núu tutú: Nuú-í nī ja'a Dios ñn xini já tú júku'un kuti iní, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti ondé vina, áchí. ⁹ Te nī ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu nátu'un ñn xeyu, ñn ja tñn yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña náva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná koo tí'i-i ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáa te ruu ká'an-ri: Nī kandua-i, te nī kajita ñ-í náún. Ma kúu kuti. Chī sua nī kakaku ñáyivi sñn nación ja súan nī kasáña'mu ñáyivi Israel, náva'a ná kúkuíñi máá Israel jín'an. ¹² Nī kasáña'mu Israel, te ja yúan ní ndukúka ñúyivi. Nī kajita Israel, te ja yúan ní ndukúka ñáyivi sñn nación. Naga nī kuu ja xáan ndatu tíñu koo onde kivi ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáa. ¹³ Chī jín róo ñáyivi sñn nación ká'an-ri, chī ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa sñn nación kúu-ri, te jíñú'un ká'an-ri sikí tíñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuíñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Chī nú nī kiñi'in-ya Israel, te ja yúan ní kanaketá'an ñáyivi ñúyivi jín-ya, núsáa te kivi náki'in sé'é-yá Israel, te nasu nátu'un ja ní nachaku-i ma'ñú ndíyi koo yúan náún.

Olivo yúkú xini olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núu, te suni ní-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, nī kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñn nda'a yúnu olivo yúkú, nī nuku'un-ró núu ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin ondé ndu'u númá máá yúnu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyí-ro máá-ró já ndón-da-ró sikí taká nda'a-ún núsáa. Chī nú sátéyí-ro máá-ró, te ná nuku'un inī-ro já tú stáa ndu'u-ún kájin-ro, chī sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, achi-ro. ²⁰ Bueno, ko sikí já tú ní kákandija máá nda'a-ún, yúan ní kajanchaa. Ko róo, chī sikí já kándija-ró, yúan nukuiñi nī'in-ró. Ma sávixi-ro máá-ró núsáa, sua yu'ú-ro. ²¹ Chī nú Dios, tú ní kúndá'ú inī-ya máá nda'a xín tíñu-ún, naga nī kuu róo, ja kúndá'ú inī-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáa, ndasa kúndá'ú inī Dios, te suni xa'an inī-ya. Xa'an inī-ya jín cháa nī kandua-ún, ko kúndá'ú inī-ya róo, te nú kundij nī'in-ró jín tú'un kúndá'ú inī-ya róo. Te nú túu, te suni kuanchara-ya róo kí'in-ro. ²³ Suni súan máá ñáyivi-ún, nú kandija-i, suni nuku'un-i, chī máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róo, vai-ró chíi yunu olivo ja á káa yúkú, te nī nuku'un-ró xini yunu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga nī kuu ñáyivi-ún ja máá nda'a xín tíñu kákuu-i, ja má nachu'un-ya-í xini máá yunu olivo máá-i núsáa. ²⁵ Náni, chī tú kuni-ri ja kúñaá

xinī-ro ndasa ío sikī tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máá-ró te kani inī-ro já ndíchí xáan-ro jíná'an-ró, chí sava ñayivi Israel, ni kasáni'in inī-i, te ni kánaa-í, onde ná ndékava taká ñayivi sijn nación. ²⁶ Yúan-na te ndi'i ñayivi Israel kaku-i. Nátu'un yóso núu tutú: Ichi núu Sion kii l'a nama yóo, te kuanchaa-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-rí jín-i onde ná kuánchaa-rí kuachi-i, áchí. ²⁸ Ja'a róo, kájito u'u-i-ya já sikí máá tú'un va'a. Ko ni kaji-ya-í, te kúnda'ú inī-ya-í, ja sikí táa-i. ²⁹ Chí Dios tú nátu'u inī-ya já téta'an-ya tá'u-yo jín já kána-ya xiní-yo. ³⁰ Suni súan róo, ni kasáni'in inī-ro núu Dios onde sáa. Ko vina, chí sikí já ní kasáni'in inī máá ñayivi-ún, te ni kundá'ú inī-ya róo. ³¹ Suni súan máá ñayivi-ún, ni kasáni'in inī-i vina, náva'a suni nátu'un ni kundá'ú inī-ya róo jíná'an-ró, suni súan ná kundá'ú inī-ya-í vina. ³² Chí máá Dios, ni jasū-ya taká ñayivi chí tu'un sáni'in inī-i, náva'a kundá'ú inī-ya taká-i. ³³ Xáán kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchí, tu'un tu'a Dios. Ni ma júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tiñu sánda-ya. Te xaan sá'í iin taká ichi-yá. ³⁴ Chí ndé cháa, a ni jinī ndasa jáni inī Dios, xí ndé cháa ni ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cháa ni ja'a nuu-ya xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chí onde nuu máá-yá vai taká ndatíñu. Te suni máá-yá ni sá'a. Te suni máá-yá tñn. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñayivi ndóo

¹ Náni, ja yúan ká'an nda'ú-rí jín-ró jín tú'un ni kundá'ú inī Dios róo, chí vina chakú-ro jín yiki kúñu-ró, te kuni-rí ja ná kóo ndoo te kua'a-ro núu máá-yá. Te ná kúsi iní Dios jín-ró, chí yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín iní jín añú-ro. ² Te ma kóo iin núu iní-ro jín núyivi yá'a, chí sua ná násama-ró máá-ró, te ná ndúu jáá xiní-ro, náva'a ná kuni-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an inī Dios, jín tú'un ni yija va'a ja kúsi iní-ya sá'a. ³ Chí tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sá'a ja ká'an-rí jín iin iin cháa ká'jin ma'ñú-ró jián, ja má skákunu-ga-de ku'a máá-de nuu kú'a ja á ká'jin-de, chí sua ná káni kuándí'í iní-de nátu'un ni ja'a Dios tu'un kándíja nuu iin iin-de. ⁴ Chí nátu'un yóo, jín modo ja kuá'a pedazo ndiso yiki kúñu-yó ko tú iin-ni tiñu kásá'a, ⁵ suni súan yóo, vasa kua'a-yo, ko nátu'un iin-ni ñayivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja iin iin máá-yó, chí pedazo-ni-yó kánakuni tá'an-yó. ⁶ Chí ni ni'in-yo sijn sijn ta'u ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu ío inī-ya núu-yo. Te nú ta'u já káni-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jín kú'a kándíja-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u já kuatíñu-yó kúu, ná kuatíñu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñayivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñayivi já'a, ná táva iní-i kua'a-i. Ñayivi tá'ú tiñu, ñúkúún ná sá'a-i. Ñayivi kundá'ú inī, siji ná kóo inī-i. ⁹ Tu'un kundá'ú inī, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tiñu ñáá, te ma sí-a-ro tiñu va'a. ¹⁰ Ná kúnchaka manī tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñaní máá-ró. Te kuítú iní-ro já sá'a jíñú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxi-ró nú ío tiñu kásá'a-ró. Te jín iní jín añú-ro ná kuítú iní-ro kuatíñu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹² Te a káñukuu inī-ro, te ná kóo siji iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñayivi ndóo, nú kánandi'i-i yakú najjín, te koto tá'an-ró jín-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñayivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñayivi káchindikín róo, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsi iní-ro jín ñayivi ká'io siji iní, te ná ndé'e-ro jín ñayivi kánde'e. ¹⁶ Iin-ni ná kóo xinī-ro jíná'an-ró. Ma skákunu-ró máá-ró, chí sua ná ndútá'an-ró jín cháa ká'io súchí iní. Ma sá'a-ró já cháa ndíchí xáan kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndíva'a-ró jín ní iin ñayivi, nú ni sá'a ndíva'a-i jín-ró. Kuítú iní-ro sá'a jíñú'ún-ró tiñu onde jító jín núu taká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jín taká ñayivi, onde jín kú'a kúndéé-ró jín. ¹⁹ Náni máni, ma cháa inī-ro já nani'in tá'an-ró jíná'an-ró, chí sua nuu máá-yá ná kuá'a-ró tú'un kití inī-ya núu-í, chí súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máá-rí jín-i, máá-rí kua'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. ²⁰ Ja yúan, nú cháa kájito u'u róo, jí'i-de

soko, kua'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kua'a ja ná kó'o-de. Chì nú súan, te kundéé-ró jíin-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yují-ro sá'a tiñu ñáá, chì sua ná yují tiñu ñáá sá'a-ró jíin tiñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó íchi núu gobierno

¹ Taká ñáyivi, ná kuándatu-i nuu cháa kakuñá'nu-ga, chì túu cháa tá'ú tiñu te nú tú ní ja'a Dios tu'un núu. Te taká cháa a kándiso tiñu, Dios ni cháa tiñu sikí-dé. ² Ja yúan, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tiñu, te tiñu ni teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndíi-de sikí máá-de. ³ Chì cháa kátá'ú tiñu, tú ndón-da-de sikí cháa sá'a tiñu va'a, chì sua sikí cháa sá'a tiñu ñáá. Te róó, kuni-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tiñu náún. Sá'a tiñu va'a, te ná kuátú'ún-de róó. ⁴ Chì mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tiñu ñáá, te ná yú'ú-ro, chì nasu já kúsii iní máá-de ndíso-de machete, chì mozo Dios kúu-de, náva'a xndó'o-de ñáyivi sá'a tiñu ñáá. ⁵ Ja yúan kánúú kuándatu-ro núu-dé jíin'an-ró, nasu máá ñin ja tú kití iní-ya nuu-ro, te suni náva'a ma kána jíin añú-ro núu-ro. ⁶ Chì suni ja sikí yúan kúu ja kaja'a-ró xú'ún yóo, chì mozo kajatíñu nuu Dios kakuu-de, suni ja sikí tiñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja kaitau-ro núu taká ñáyivi. Nuú já taú-ro xú'ún yóo, te xu'ún yóo. Nuú ñáyivi já taú-ro xú'ún póniná, te xu'ún póniná. Nú níni kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú níni kóo tu'un jíin'ún, te ná kóo jíin'ún-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní ñin ñáyivi, chì máá-ni ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Chì cháa kúndá'ú iní tá'an, a ni kundéé-de ni skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chì ká'an nuu tutú: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma sátú'ún-ró, ma ndío iní-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tiñu, ko ñin ká'nu-na ká'an: Kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, natu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú iní, tú sá'a ndíva'a jíin tá'an. Ja yúan, tu'un kúndá'ú iní tá'an kúu tu'un skíkuu taká tiñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chì a kájiní-yo já máá hora nata'ú núu-yo já kákixi-yo kúu. Chì vina a ni kuyani-ga kivi kaku-yó, vásá kivi ní kandíja-yó. ¹² Akuáa a ni ja'a kua'an, te a kuyani cháa ndúú. Núsáá te ná skána-yó tiñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tiñu ndúú. ¹³ Ná káka kuu jíin'ún-yó cuenta ndúú. Ma kée ú'iní-yo, te ma kóo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuáxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma kóo kuásún iní-yo. ¹⁴ Sua ná kúkutu-ro jíin Jító'o-yo Jesucristo, te ma sákutu-ro máá-ró jíin tiñu ndío iní yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíin ñáyivi vítá iní

¹ Cháa kándíja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíin-de sikí taká tu'un. ² Chì ío cháa kándíja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko cháa vítá iní máá nían-ni yua yée-dé. ³ Róo cháa yée, ma sá'á iní-ro núu cháa tú yée. Te róo cháa tú yée, ma nakuxndíi-ró sikí cháa yée, chì Dios játá'ú-yá cháa-ún. ⁴ Te róo, ndé cháa kúu-ró já nakuxndíi-ró sikí cháa kúu mozo tatú núsáá. Te nú kundii ni'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de játíñu-de. Ko nukuiñi ni'in-de, chì máá Jító'o-yo kuu nakani ni'in-ya-dé. ⁵ ñin cháa ká'an ja íi ñin kivi vásá ingá kivi. Te inga cháa ká'an ja ñin-ni kándaa taká kivi. Ko ná ñin ná ñin-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija iní-de. ⁶ Cháa játú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te cháa tú játú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Cháa yée, yée-dé te játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, chì nákuatá'ú-de nuu Dios. Te cháa tú yée, suni játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chì nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chì tú ni ñin-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni ñin-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já játíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáá te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xíin yóo. ⁹ Chì ja sikí yúan kúu ja ní jii Cristo, te ni nachaku tuku-ya, náva'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kaji'i

jín núu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róó, naja náku_xndí-ro síkí ñaní-ro núsáá. Xí róó, naja sájá'a iní-ro núu ñaní-ro núsáá. Chi taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sánda-yá tíñu-yó. ¹¹ Chi súan yóso núu tutú: Jandáa ndíja nuu máá-rí jukuiñi jíti taká ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máá Jító'o-yo. ¹² Núsáá te ná ñn ná ñn-yó, naku'a-yó cuenta nuu Dios ndasa ni kasá'a máá-yó. ¹³ Ma náku_xndí-yó síkí tá'an-yó núsáá, chi sua ná cháa iní-yo já má skívi-yó ñaní-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jiní-ri, te kándíja-ri sá'a máá Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ñn ndatíñu kúchá'an máá já máá. Nú ñn cháa jáni iní-de ja káchá'an ñn ndatíñu, te síkí máá-de káchá'an. ¹⁵ Ko nú síkí ndéyu-ro tá'u'u iní ñaní-ro núsáá te nasu kúndá'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chi ja cháa-ún kúu ja ní jii Cristo. ¹⁶ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i síkí tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máá-ró. ¹⁷ Chi nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chi tu'un ndaa, jín tú'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúsi iní sá'a Espíritu Santo kúu. ¹⁸ Chi cháa ja súan jatíñu-de nuu Cristo, kúsi iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñáyivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáá te ná kuitú iní-yo sá'a-yó taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náva'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu ni sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ñn cháa skívi-de inga-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, ni ma kó'o-ró vino, ni ñn ma sá'a-ró te nú kivi ñaní-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²² Kándíja va'a-ró náún. Núsáá te súan ná káni iní máá-ró jín ondé nuu Dios. Xáan ndatu kendoo cháa ja tú náku_xndí añú-de síkí máá-de jín tú'un jatú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñn jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'an-de sá'a, chi tú kándíja va'a-de te yée-dé. Chi taká ja sá'a-yó, te nú tú kándíja va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáá te yóó, nú ñáyivi ká'jin ni'in-ga kákuu-yó, te níni ná kuándéé iní-yo jín já kásáña'mu ñáyivi vítá iní. Te ma ndúkú-yó já kúsi iní máá-yó sá'a-yó. ² Ná ñn ná ñn-yó ná kúsi iní tá'an-yó sá'a-yó, náva'a skuá'nu-yó-i, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chi Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsi iní máá-yá sá'a-yá, chi sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndíva'a ja ní kaka'an ndíva'a-i síkí-ní, ni nduu síkí máá-ná, áchí. ⁴ Chi taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, ni jukoso náva'a skuá'a-ún yóó. Náva'a nú kuiñi ni'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ii. Yúan-na te kuñukuu iní-yo. ⁵ Ko máá Dios, ja náva'a-yá paciencia jín tú'un ndéé iní, ná sá'a-yá já ñn-ni xiní kuñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kétá'an tu'un kaka'an-ro, te ñn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máá Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñáyivi sñn nación

⁷ Núsáá te kuatá'ú-ró tá'an-ró natu'un ni jatá'ú Cristo yóó, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chi ká'an-ri ja Cristo ni jatíñu-yá núu ñáyivi judío, náva'a stá'an-yá já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu taká tu'un ni keyu'u-yá nuu ndíyi táa-yo, ⁹ te náva'a suni ñáyivi sñn nación ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú iní-yá-í. Natu'un yóso núu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná ní ma'ñú ñáyivi sñn nación, chi kuatú'ún-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñáyivi sñn nación, ná kúsi iní-ro ondé jín ñáyivi máá-yá, áchí. ¹¹ Te inga jínu ká'an: Taká ñáyivi sñn nación, ná nákana jaa-ró máá Tatá Dios. Te taká ñáyivi sñn ñuu, ná nákana jaa-i-yá, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ñn numa Isái. Te yúan kenda ñn cháa nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñáyivi sñn nación, te taká ñáyivi sñn nación, kundatu-i cháa-ún, áchí. ¹³ Te máá Dios, náva'a-yá tú'un kuñukuu iní. Te ná kúsi téyí iní-ro, te kuaká'nu iní-ro sá'a-yá, chi kándíja-ró, náva'a ná kuñukuu xaan iní-ro sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Náni máni, ko ruu, chi jáni ndija iní-ri ja ní kakútú-ró jín tíñu va'a, te káju'ún ndí'i iní-ro. Te suni kájiní-ro kána jín-ro núu tá'an-ró, ¹⁵ ko ni chundéé iní-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñáni jíná'an-ró, náva'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chi nuu-rí ni ja'a-yá tú'un luu ío

iní Dios, ¹⁶ náva'a kuu-ri yu'u núu Jesucristo kuatíñu-ri nuu ñáyivi sîn nación, te kani-ri tu'un va'a Dios, náva'a ná kúsi iní-ya jín ñáyivi sîn nación ja ní ja'a-ri-i nuu-yá, chí a nì kandundoo-i nì sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chí ruu, ío ndasa sátéyí-ri máa-ri sá'a Cristo Jesús, cuenta tiñu nì sá'a-ri nuu Dios. ¹⁸ Chí tuká chundéé iní-ri ka'an-ri inga tu'un, chí máni siki tú'un ndasa nì sátíñu Cristo jín-ri. Ja yúan ní jandatu ñáyivi sîn nación nì sá'a-ri jín tú'un nì ka'an-ri, jín tiñu nì sá'a-ri. ¹⁹ Jín fuerza taká tiñu ñá'nu, jín tiñu ja kánaa iní-i kánde'é-i, onde jín fuerza Espíritu Dios, chí onde ñuu Jerusalén, jín ñuu nì kajikó nduu ní yúan, onde ñuu Ilírico, nì xndékava ndí-i-ri tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chí súan jítú xa'an iní-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní já'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chí tú ní kuní-ri skuá'nu-ri siki cimientu ja á nì jani inga cha. ²¹ Chí sua nì sá'a-ri nátu'un yóso núu tutú: Ñáyivi já tú ní ñn-de ní kástu'ún tú'un-ya núu-í, vina te kuní-i, te ñáyivi já tú ní kájiní so'o kutí-í tu'un-ún, vina te juku'un iní-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-ri jaa-ri nuu-ro. ²³ Ko vina chí tuká nuu kí'in-ri ní ndáñuu yá'a, te kuu xa'an iní-ri ja jaa-ri nuu-ro, chí súan kuní-ri onde a ío kua'a kuiá. ²⁴ Te nú kí'in-ri España, te kuní-ri kinde'é-ri róo. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-ri yúan, te nú nì nda'a iní-ri ñn tí'li ka'an-ri jín-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-ri ichi ñuu Jerusalén, chí ndíso-ri yaku najín já kuu ñáyivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chí cha ñuu Macedonia jín cháa ñuu Acaya, nì kakusi iní-de nì kajakin-de yaku najín já kuatíñu ñáyivi káta'an ndá'ú, jín ñáyivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te nì kakusi vá'a iní-de, chí káitau ndija-de nuu ñáyivi-ún, chí nú cha sîn nación nì kani'in tá'an-de tiñu sá'a Espíritu, te suni súan kánúú kóto ta'an-de ñáyivi-ún jín ndatíñu káñava'a-de iní ñuyívi. ²⁸ Núsáa te nú nì síjnu-ri tiñu yá'a, te nú nì ja'a-ri xu'ún yá'a nuu-í, yúan-na te ichi núu-ro ján já'a-ri kí'in-ri España. ²⁹ Te jiní-ri ja nú ná jaa-ri, te kendo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndí-i-ri jaa-ri jín núu-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró ñani, ja siki máa Jító'o-yo Jesucristo jín já siki tú'un nì kundá'ú iní Espíritu-ya yóo, ná chindéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro já'a-ri nuu Dios, ³¹ náva'a ná kaku-ri iní nda'a cháa tú káandatu káxiukú iní ñuu Judea, te náva'a ñáyivi ndóo ká'io iní ñuu Jerusalén, ná kuatá'ú vá'a-i yaku najín já kundá'a-ri kí'in-ri jín. ³² Náva'a nú játa'an iní Dios, te jaa-ri nuu-ro, te ná kúsi iní-ri jín-ró, te ñn ká'nu-ni nani'in iní-ri jín-ró. ³³ Te máa Dios ja ndíso-ya tú'un kuaká'nu iní, ná koo-ya jín taká-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé iní nì cha Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro chí-i-ri kua'a-yó Febe, chí ña'an-ún, ña'an játíñu nuu tíku'nì kándija iní ñuu Cencrea kuu-ña. ² Te ná kuatá'ú-ró-ña nátu'un níni sá'a va'a taká ñáyivi ndóo, chí súan kuní máa Jító'o-yo. Te nani ndatíñu nú jínu ñú'ún-ña jiní-ro, kua'a-ró núu-ña, chí súan nì ja'a-ña núu kuá'a ñáyivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jín Priscila jín Aquila, ná sándéé iní-de, chí káchindéé tá'an-de jín-ri nuu Cristo Jesús. ⁴ Chí nì kajataña-de máa-de ja siki rúu, ná jí-i-ri núu. Te vina nasu máa ñn-ri nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chí suni taká tíku'nì ñáyivi sîn nación, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé iní tíku'nì ío ve'e-de. Te Epeneto, cha maní-ri jín, násándéé iní-de, achí-ro kúni-de, chí xnáñuu-gá máa-de kuu cha nì kándija nuu Cristo iní ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, chí ña'an-ún, nì sátíñu xa'an-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-ri Andrónico jín Junias, chí suni cha kájika ta'an vekaa jín-ri kákuu-de, te apóstol kákuñá'nu kákuu-de, chí xna'an-ga máa cháa-ún nì kakándija-de nuu Cristo vásá rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, cha maní-ri jín-de nuu máa Jító'o-yo. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, cha sátíñu ta'an jín-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jín Estaquis, cha maní jín-ri. ¹⁰ Ná sándéé iní Apeles, cha kándij va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-ri Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja á káyí-i-i nda'a máa Jító'o-yo. ¹² Ná sándéé iní Trifena jín

Trifosa, chi ña'an-ún, kásatiñu-ña já kúu máá Jító'o-yo. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an maní jíin-yó. Chi ña'an-ún, xaan ní sátiñu-ña já kúu máá Jító'o-yo. ¹³ Ná sándéé iní Rufo, chaa ni kají máá Jító'o-yo, te suni súan ka'an-ro jíin náa-de te náa-ri. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jíin Flegonte, jíin Hermas, jíin Patrobas, jíin Hermes. Suni súan ka'an-ro jíin táká ñani-yo káxiukú jíin-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo, jíin Julia, jíin Nereo, jíin kuá'a-de, jíin Olimpas, jíin táká ñayivi ndoo káxiukú jíin-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jíin tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tiku'ni káyí'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ñani jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástátá'an, jíin já kácutuku iní-i sikí tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, chi máni chii-i kájítú iní-i jíin. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an nchaa-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí iní. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájiní-i ja bueno kájandatu-ro. Te ja yúan kúsii iní-ri ja sikí róó. Ko kuní-ri ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchí kóo iní-ro jíin tíñu ñáá. ²⁰ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, yachi kaita'nu-ya Satanás, kúxndíi ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-ro, áchí Timoteo, chaa sátiñu ta'an jíin-ri. Te suni súan káka'an Lucio, jíin Jasón, jíin Sosípater, chaa kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. ²³ Gayo, chaa já'a núu ve'e nuu-ri jíin núu úndi'i tiku'ni, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro. Erasto, chaa kúu tesorero iní ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yo Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin táká róó jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máá-yá kuu síyíja va'a-ya iní-ro jíná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jíin tú'un Jesucristo ja jáni-ri nátu'un ni kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yísa'í ní káni ondé sáá núu. ²⁶ Ko vina a ni kenda ndijin tu'un-ún. Te jíin tutú ii já ní kachaa chaa ni kajani tu'un Dios, ni kenda tu'un-ún nuu táká ñayivi ní ñúyivi, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ní káni, náva'a ná kuándatu-i te kandíja-i. ²⁷ Ja yúan ní káni ní kuiá, ná nákana jaa-yó máá íin Dios, I'a ndíchí sá'a Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jín ñaní-yo Sóstenes. Te ñi jata'an iní Dios, ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kándíja nuu Dios, te káxiukú-i iní ñuu Corinto, te a ñi káñdundoo-i ñi sá'a Jesucristo, te ñi kana-ya xiní-í, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo, ndéni ñi kuu, chí Jító'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío iní jín tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró, chí tu'un luu ío iní Dios ñi ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jín táká tu'un-ya káka'an-ro, te jín táká tu'un-ya kájuku'un iní-ro, ñi kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ñi jani ndaa-ri nuu-ro, te a ñi kakukútu vá'a iní-ro jín. ⁷ Núsáa te tuká ñaún kúmani kúti núu-ro ja kuá'a máá Espíritu nuu-ro, nini káindatu-ró kivi kenda ndijin Jító'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máá-yá, sákutu-yá róo onde ná jínu kivi, nává'a ma kóo kuachi-ró kivi kenda Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ñi kana-ya xiní-ro nává'a kuni tá'an-ró jín Sé'e-ya, I'a kúu Jító'o-yo Jesucristo.

Siki já sásin-i máa-i

¹⁰ Ñáni, onde jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jín-ró, ja hin-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máá-ró, chí sua jín hin-ni xini te jín hin-ni ja jini tuni ná yija va'a iní-ro. ¹¹ Ñáni máni, ñi kastu'un tá'an Cloé nuu-rí ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, chí káka'an ná hin ná hin-ró: Ruu, chí jín Pablo kándij ndija-ri. Te ruu, chí jín Apolos. Te ruu, chí jín Cefas. Te ruu, chí jín Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, sijn sijn ío-ya náún. Xí ní jii Pablo jiká cruz ja sikí róo náún. Xí jín sí'ví Pablo ñi kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios ja tú ni hin-ró ní skuánducha-rí, chí máá-ni Crispo jín Gayo. ¹⁵ Nává'a tú ni hin-ró ká'an ja jín sí'ví-rí ñi janducha-ro. ¹⁶ Te suni ñi skuánducha-rí Estéfanos, jín ñayivi ká'io ve'e-de. Ko tú ná'an-rí te nú ñi skuánducha-rí inga-i. ¹⁷ Chí nasu ní táji Cristo ruu ja skuánducha-rí-i, chí sua ja ná kani-ri tu'un va'a nuu-í. Ko nasu jín tú'un ndíchi, chí nú súan, te ñi jii sáni Cristo jiká cruz núú.

Jesús kúu tu'un ndíchi jín fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, chí kájani iní-i ja tú'un katachi kúu ndasa ñi jii-ya jiká cruz. Ko máá-yó, ja á ñi kaku-yó, kájani iní-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Chí súan yoso núu tutú: Ná xnáa-rí tu'un ndíchi ñayivi ndíchi, te ná kasú-ri tu'un júku'un iní ja ká'an ñayivi kájini va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchi. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástatá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchi ñuyivi yá'a ñi sá'a Dios náún. ²¹ Chí súan ndíchi ní sá'a Dios, nává'a ñuyivi yá'a jín tú'un ndíchi jini máá, ma kúu kuni nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an iní Dios ja jín tú'un kájani máá-yó, te nama-ya ñayivi kákandíja, vasa kájani iní sava-de ja tú'un katachi kúu. ²² Te ñayivi judío, chí máni tuni kájukan-i. Te ñayivi núu Grecia, chí tu'un ndíchi kándúkú-i. ²³ Ko máá-rí, chí kájani-ri tu'un ndasa ñi jii Cristo jiká cruz. Te judío, chí kití ndija iní-i sá'a tu'un-ún, te ñayivi sijn nación, chí kájani iní-i ja tú'un katachi kúu. ²⁴ Ko ñayivi ja á ñi kana-ya xiní-í, vasa ñayivi judío, xí ñayivi

ñúu Grecia kúu-i, chí kájani iní-i ja Cristo kúu máa fuerza Dios jíin máa tú'un ndíchí Dios. ²⁵ Chi tu'un ñáa Dios, ndíchí-gá vásá taká ñayívi, te tuchi vitá Dios, nì'in-ga kaa vásá taká ñayívi. ²⁶ Ñáni, nde'é ndasa nì kana-ya xiní-ro jíin-an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jíin tú'un ñuyívi, ni tú kua'a-ro yí'i fuerza, ni tú kua'a-ro kakuu se'e chaa kúñá'nu. ²⁷ Chi nì kaji Dios tu'un katachí ío iní ñuyívi, nává'a koo tuka nuu ñáyívi ndíchí sá'a-ya. Te nì kaji-ya ndatíñu vitá ío iní ñuyívi, nává'a koo tuka nuu ñáyívi ní'in. ²⁸ Te nì kaji Dios ndatíñu ja tú kúñá'nu iní ñuyívi, jíin ndatíñu ja kújá'a iní-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, nává'a ná kasú-ya núu taká ja á ío, ²⁹ nává'a ni ñn ñayívi, ma kúu sátéyí-i máa-i koto-i Dios. ³⁰ Te nì kanduu-ró sé'e Dios nì sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máa-yá nì kani'in-yo tú'un ndíchí Dios, te nì kendo ndaa-yo, te nì kandundoo-yo, te nì nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáa te ná koo nátu'un yóso núu tutú: Nú ñn ñayívi sátéyí-i máa-i, núsáa te ná sátéyí-i máa-i sikí ja ní sá'a máa Jító'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní jatíñu Pablo tu'un ndíchí ñuyívi

¹ Te ruu, ñáni, ná nì jaa-rí nuu-ro, nì jani ndaa-rí tu'un sa'í Dios. Chí nasu jíin tú'un yíi, ni jíin tú'un ndíchí ní jaa-rí. ² Te nì chaa iní-rí ja má ká'an kuti-rí nuu-ro, chí máni tu'un Jesucristo jíin tú'un ndasa nì jì'i-ya jiká cruz. ³ Te ná nì nchaa-rí jíin-ró, te kuítá-rí, te yú'ú-rí, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-rí tu'un nuu-ro, tú ní jatíñu-rí tu'un ndíchí nátu'un skándíja chaa ñuyívi, ko nì stá'an-rí nuu-ro ndasa sátíñu máa Espíritu jíin fuerza. ⁵ Nává'a tu'un kándíja-ró ná kúndij sikí fuerza Dios. Ma kúndij sikí tú'un ndíchí káka'an ñayívi. ⁶ Ko káka'an ndíchí-yo jíin taká ñayívi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchí ja ío iní ñuyívi yá'a, ni nasu tú'un ndíchí ja káka'an chaa kátá'ú tíñu kuia yá'a, chí chaa yúan naa íi-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíchí sá'í Dios, chí yisa'í núu, chí tu'un ndíchí-ún, nì teta'an Dios onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, nává'a sáñá'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Chí ni ñn chaa kátá'ú tíñu iní ñuyívi yá'a, tú ní kájiní-de tu'un-ún, chí nú ní kájiní-de tu'un-ún, ma ká'ni kúti-dé Jító'o ñá'nu-yo jiká cruz núu. ⁹ Chí nátu'un yóso núu tutú: Tu'un nì sátu'a Dios ja ní'in ñáyívi maní jíin-yá, ni nduchi tú ní jiní, ni so'o tú ní jini so'o, ni tú ní kivi iní añú ñayívi, áchí.

Jíin máa Espíritu nì ní'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, chí jíin Espíritu nì stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chí ndí'i nandúkú víi máa Espíritu, vasa yíi xaan kaa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñayívi jiní-i ndasa jáni iní inga ñayívi, chí máa añú ñayívi-ún jiní, chí kánde iní-i. Suni súan, tú ni ñn ñayívi jiní-i tu'un jáni iní Dios, chí máa Espíritu Dios jiní. ¹² Ko yóo, nasu modo ja ío iní ñuyívi ní kani'in-yo, chí sua máa Espíritu ja vái nuu Dios nì chaa nuu-yo, nává'a juku'un iní-yo jíin tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Chí suni sikí tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jíin tú'un ja stá'an ñayívi ndíchí, chí sua jíin tú'un ja stá'an máa Espíritu. Te tu'un cuenta Espíritu, stá'an-yo núu ñáyívi ní kani'in máa Espíritu. ¹⁴ Ko ñayívi yúkú, tú jatá'ú-i tu'un ja'a máa Espíritu Dios nuu-í, chí jáni iní máa-i ja tú'un katachí kúu. Te ma kúu juku'un kuti iní-i jíin, chí jíin máa Espíritu kúu ja kuní. ¹⁵ Chí ñayívi yí'i Espíritu, nándúkú víi-í ndasa kaa taká-ni, ko ni ñn chaa ma kuní ndasa kaa máa-i. ¹⁶ Ndé ñayívi jiní-i ndasa jáni iní máa Jító'o-yo, nává'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóo, a kájani iní máa-yo nátu'un jáni iní Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-í

¹ Ñáni, te ruu, tú ní kúu ka'an-rí jíin-ró nátu'un jíin ñáyívi yí'i Espíritu, chí sua nì ka'an-rí nátu'un jíin ñáyívi jika jíin modo máa-i, xí nátu'un jíin ñáyívi sáskuá'a jíin Cristo. ² Nì ja'a-rí leche nì jì'i-ró. Tú ní skée-rí róo ndeyu ndáva, chí té kuu-ga kee-ro sáa, suni té kuu-ga

kee-ro vína. ³ Ch̄i s̄ani-ga kákuu-ró ñáyivi j̄ika j̄ín modo máá-ró. Ch̄i nini kákukuásún iní-ro, kákanaá-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñáyivi yúku, ñáyivi j̄ika j̄ín modo máá-i kákuu-ró náún. ⁴ Ch̄i ñn-ró ká'an: Ruu, ch̄i j̄ín Pablo kándij̄i ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, ch̄i j̄ín Apolos. Ja yúán nasu ñáyivi yúku kákuu-ró náún. ⁵ Naún chaa kúu Pablo, te naún chaa kúu Apolos núsáá. Ch̄i máni chaa jatíñu nuu-ro j̄ín já ní skándija róó kákuu-de. Ch̄i ná ñn ná ñn-de n̄i sá'a-de nátu'un n̄i chaa Jito'o-yo tíñu sik̄i-dé. ⁶ Ruu n̄i chí'i, te Apolos n̄i jak̄in nducha, ko Dios n̄i xndeá. ⁷ Núsáá, te ni chaa chí'i, te ni chaa jak̄in nducha, tú kánúú, ch̄i máá Dios, I'a n̄i xndeá kúu. ⁸ Te chaa chí'i, j̄ín cháa jak̄in nducha, ñn-ni chaa kákuu-de, vasa s̄in s̄in ni'in-dé ya'u-de ndasa tíñu n̄i kasá'a-de. ⁹ Ch̄i ruu, chaa káchindéé tá'an j̄ín Dios kákuu-ri. Te róó, ch̄i itu Dios kákuu-ró, te ve'e n̄i jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i sik̄i cimientu ja máá-yá kúu

¹⁰ Ch̄i ná n̄i chaa máá Dios tíñu sik̄i-rí, te ruu, ch̄i nátu'un albañil ndíchí ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná ñn ná ñn-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ni ñn ñáyivi ma kúu kani-i inga ja'a, ch̄i a kándij̄i ñn-ni, te yuán kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu icha, skuá'nu ñn ñáyivi núu á kándij̄i ja'a-ún, ¹³ ch̄i tíñu sá'a ñn ñn-i natuu. Ch̄i máá k̄iví te kenda tu'un-ún. Ch̄i j̄ín ñú'un te natuu, ch̄i ñu'un kúu ja kóto nchaa ndasa káa tíñu n̄i sá'a ñn ñn-i. ¹⁴ Te nú tíñu n̄i skuá'nu-ga ñn-i kendoo n̄i'in, te ni'in-í ya'u-i. ¹⁵ Te nú kayu tíñu n̄i sá'a ñn-i, te xnáa-í ya'u-i, ko kaku máá-i, ko nátu'un kaku-i nuu ñú'un. ¹⁶ Tú kájin̄i-ro já vé'e ij̄i Dios kákuu-ró, te suni Espiritu Dios ncháa in̄i-ro náún. ¹⁷ Te nú ñn chaa xnáa-dé ve'e ij̄i ncháa Dios, Dios xnáa-yá chaa-ún, ch̄i ndoo xaan ío ve'e ij̄i Dios, te ve'e-ún, kákuu máá-ró j̄iná'an-ró. ¹⁸ Ni ñn ñáyivi, ma xndá'ú-i máá-i. Nú ñn ñáyivi jáni in̄i-i ja kuia yá'a ndíchí-i, ná násama-i máá-i ndutach̄i-i, náva'a kuu-i ñáyivi ndíchí. ¹⁹ Chi tu'un ndíchí ío in̄i ñuyivi yá'a, tu'un katach̄i kúu jiní Dios. Ch̄i súan yóso núu tutú: Máá-yá, natin̄i-ya ñáyivi ndíchí j̄ín táka maña kás'a-i, áchí. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máá Jito'o-yo jiní-ya ndasa kájani in̄i ñáyivi ndíchí, ja máni kájani sáni in̄i-i, áchí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñáyivi sátéyí-i máá-i sik̄i cháa. Ch̄i ndi'i kúu cuenta máá-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyivi, vasa ná kúchaku-yo, vasa kue'e kuu-yo, vasa vina, vasa kuia chaa, ndi'i yí'i nda'a máá-ró, ²³ te róó káyí'i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa n̄i kajika chaa apóstol j̄ín-i

¹ Súan ná káni in̄i taká ñáyivi, ja mozo Cristo, j̄ín cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. ² Te chaa ndító ndatíñu, ch̄i nini ná kéndoo responsable-de, te skíkuu-de. ³ Te ruu, tú sá'a-ri cuenta nú náku-xndíi-ró rúu, xí nú chaa yúku kúu ja náku-xndíi ruu. Ni tú náku-xndíi-ri máá-rí. ⁴ Chi vasa tú jiní-ri ni ñn tíñu ñáá n̄i sá'a-ri, ko nasu já yúán te n̄i kendoo ndaa-ri, ch̄i máá Jito'o-yo kúu I'a jito nchaa-ya rúu. ⁵ Núsáá te ma kóto nchaa-ro ní ñn ndatíñu onde j̄ín tiempo, ch̄i onde ná ndíi máá Jito'o-yo. Ch̄i máá-yá kiñi'in ndij̄in-ya táka ja yísa'í in̄i ñuñáa, te nastúu-ya táka ja kájani in̄i añú-yo. Yúan-na te kuatú'un Dios ná ñn ná ñn-i. ⁶ Nani, ya'a kúu tu'un yátá ká'an-ri sik̄i-rí j̄ín sik̄i Apolos, te kuni-ro, náva'a j̄ín tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu já á yóso núu tutú, ni ma sáxixi-ro máá-ró j̄ín ná ñn ná ñn chaa stá'an. ⁷ Ch̄i ndé chaa n̄i sáñá'nu-ga róó. Xí naún náva'a-ró já tú ní jatá'ú-ró. Te nú n̄i jatá'ú-ró, te naja kásatéyíi-ró máá-ró nátu'un ja tú ní jatá'ú-ró núu. ⁸ A n̄i kanda'a ch̄i-ró. A n̄i kakukúká-ró. Ni tú nini rúu j̄iná'an-ri te tá'ú máá-ró tíñu j̄iná'an-ró saá. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vij̄i, náva'a suni ñn núu-ni tá'ú-rí tíñu j̄ín-ró j̄iná'an-ri. ⁹ Ch̄i súan jáni in̄i-ri, ja nátu'un nuu ndí'i-na comedia, te n̄i kiñi'in ndij̄in Dios ruu, chaa kákuu apóstol, nátu'un chaa a n̄i kundaa ja kúu-de, náva'a nde'é ñuyivi, j̄ín ndájá'a ándiví, j̄ín ñáyivi, nuu-rí j̄iná'an-i. ¹⁰ Chi ja sik̄i Cristo te kákuu-ri chaa kándatachi,

te róó cháa ká'io kájí iní nuu Cristo, te ruu cháa tíkuínu, te róó cháa nì'in, róó cháa jíńú'ún, te ruu cháa tú káxáan. ¹¹ Oñde vina ñú'ni kájí'i-ri soko, te kájichi-ri nducha, kájika víchí-rí, te nì katuji-rí ja kakuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, ¹² te kásatiñu nì'in-ri jíń ndá'a-rí. Káka'an ndiva'a-i jíń-rí, ko káka'an va'a-ri jíń-i. Káchindikin-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. ¹³ Káka'an-i siki-rí, ko káka'an maní-rí jíń-i. Chì nátu'un kuayo iní ñuyívi kakuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. ¹⁴ Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sá'a, chì kána jíń-rí nuu-ro nátu'un nuu sé'e-ri ja kúnda'ú iní-ri-i. ¹⁵ Chi vasa káñava'a-ró uxí mil cháa ndító róó nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro íó. Chì jíń tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núu Cristo Jesús. ¹⁶ Ko ká'an nda'ú-ri jíń-ró, ja ná ndáku-ró rúu núsáa. ¹⁷ Ja yúan ní tájí-rí se'e-ri Timoteo, ja maní-rí jíń-i, te jaá-i nuu-ro jíná'an-ró, chì bueno jándatu-i nuu máa Jító'o-yo. Te máa-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sá'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu táka tikuní taká lado. ¹⁸ Te sava-i, kásavixi-i máa-i nátu'un kájani iní-i ja má jaá kuti-gá-ri nuu-ro. ¹⁹ Ko nú játa'an iní máa Jító'o-yo, te jaá yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sá'a-ri cuenta ndasa ká'an cháa vixi-ún, ko kuni-ri ndé fuerza ndíso-de. ²⁰ Chì ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, nasu máa tú'un sáni-ni kúu, chì ndíso fuerza. ²¹ Ndeja kuni-ro, ja jaá-ri nuu-ro jíń yúnu xí, xí jíń tú'un ja kúnda'ú iní-ri róó, xí ja ká'an vitá-ri jíń-ró.

5

Ja ní kana jíń Pablo nuu cháa nì sáténé

¹ Te nì kenda ndija tu'un ja ñn róó jíka téné. Te cháa-ún, ví'í-gá jíka téné-de nasu ja kásá'a ñayívi sñn nación, chì ncháka-de ñasí'í táa-de. ² Te naja kásavixi-ro máa-ró núsáa. Va'a-ga ná ndúku'á iní-ro, te nuu-ro ná cháxio-ró cháa nì sá'a falta-ún ki'in-de. ³ Chì ruu, vasa tú kánchaa máa-rí jian, ko nátu'un kánchaa-ri. Chì nátu'un ja á nì sá'a-ri súan, ní kánchaa-ri núu, chì vina nákuñndíi ndija-ri siki cháa nì sá'a súan. ⁴ Vina te nátu'un a nì naketa'an-ró jíń-rí. Chì jíń sí'ví máa Jító'o-yo Jesús, te jíń fuerza Jító'o-yo Jesús, ká'an-ri. ⁵ Te cháa yúan ná chí'i-yó-de nda'a Satanás náva'a ná kúu tu'un yúkú ndíso-de, ko kaku añú-de kivi ndíi máa Jító'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyí-ró máa-ró. Xí tú kájini-ro ja ñn tá'ú-ni yujan ía, te jiá ndí'i-ni yujan sá'a náún. ⁷ Núsáa te ná skána-ró yujan ía tú'ú-ún, náva'a ná kúu-ró yujan jaá, nátu'un kakuu ndija-ró ja tú yí'i yujan ía róó vina. Chì lélú Pascua, nì jì'i-ya ja siki yóó, te máa-yá kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáa, ko nasu jíń yujan ía tú'ú, ni nasu jíń yujan ía chá'an, xí yujan ía ñáa, chì sua ná kóo kájí, te ná kóo ndaa statilá ja tú yí'i yujan ía. ⁹ Te jíń carta, a nì kastu'ún-rí nuu-ro ja má kivi nduu-ro jíń ñayívi kájika téné. ¹⁰ Nasu áchí-ri ja má kúu keta'an-ró jíń ñayívi kájika téné ío iní ñuyívi yá'a, xí jíń ñayívi tóo iní, xí jíń ñayívi kuí'ná, xí jíń ñayívi káchiñú'ún ndosó, chì nú súan, te jínu ñú'ún ja kenda níni-ro iní ñuyívi yá'a núu. ¹¹ Chì sua nì cháa-ri tutu nuu-ro, ja nú ñn cháa ká'an-de ja ñaní-yo kúu-de, te jíka téné-de, xí tóo iní-de, xí chíñú'ún-de ndosó, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'ná-de, yúan-na te jíń cháa sá'a súan, ma kivi nduu-ro, ni ma kée kúti-ro stáa jíń-de. ¹² Chì ndasa kuu nakuxndíi-ri siki ñayívi ká'jin sñn inga siki. Nasu siki ñayívi ká'jin jíń-ró kúu cuenta máa-ró ja nákuñndíi-ró-i náún. ¹³ Chì máa Dios, nakuxndíi-ya siki ñayívi ká'jin sñn inga siki. Núsáa te cháa ñáa ma'ñú-ró jian, náskúnu-ró-de ki'in-de.

6

Tu'un jikín nuu-í siki tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú ñn róó jikín nuu-ro siki ingá tá'an-ró, te naja káchundéé iní-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'io ndaa. Naja tú kásandaa-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájini-ro ja ñayívi ndóo, koto nchaa-i ñuyívi náún. Te nú koto nchaa máa-ró ñuyívi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia siki ñn cuestión lúli-ni núsáa. ³ Xí tú kájini-ro ja kóto nchaa máa-yó ndájá'a ándíví

jíná'an náún. Naga n̄i kuu taká ja ío in̄i ñuyívi yá'a núsáá. ⁴ Núsáá te hora ja jínu ñú'ún-ró já kóo justicia sik̄i tíñu ká'io in̄i ñuyívi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tiku'n̄i, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-r̄i náva'a ná kúka nuu-ro. Núsáá te á tú ndíchí kúti ní ñn-ró, ja kúu koto nchaá-de ndé ñani-ro ío ndaa náún. ⁶ Ch̄i ñani jíin ñani, k̄ivi koyo-de nuu justicia, vasa tú kákandija justicia-ún náún. ⁷ Súan ch̄i máni kástiví ndija-ró tíñu, ja káskiví tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndiva'a-i jíin-ró, jíin já xndá'ú-i róo. ⁸ Ch̄i sasua kásá'a ndiva'a-ró, te káxndá'ú-ro ondé ñani-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñáá

⁹ Á tú kájin̄i-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndivi koyo-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ma xndá'ú-ro máá-ró, ch̄i ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisiki ncháa tá'an, ni cháa kándaa sí'í, ni cháa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi too iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndiva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndivi koyo-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹¹ Te súan kándaa sava-ró núú, ko v̄ina, a n̄i nakacha-ya róo, a n̄i nasándoo-ya róo, a n̄i kakendoo ndaa-ro jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús onde jíin Espiritu Dios máá-yó. ¹² Taká tíñu kúu sá'a-r̄i. Ko tú ndi'í kéndoo va'a. Taká tíñu kúu sá'a-r̄i, ko tú kuní-r̄i ja kútiñ ñn tíñu-ún so'o-r̄i. ¹³ Ío ndeyu já kú'un ch̄i, te ch̄i kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúú yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuatíñu nuu tú'un téné kúu, ch̄i ja kuatíñu nuu máá Jító'o-yo kúu, te Jító'o-yo jatíñu-ya máá yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a n̄i naschakú-ya Jító'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóo jíin fuerza máá-yá. ¹⁵ Á tú kájin̄i-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáá te á kuu ki'in-r̄i pedazo Cristo te nasá'a-r̄i pedazo ñn ña'an kuáxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájin̄i-ro já cháa kétá'an jíin ñá'an kuáxán, ñn-na kúu-de jíin-ña, ch̄i súan ká'an: Ndendúú-ún, ñn-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko cháa kétá'an jíin Jító'o-yo, ñn-na nuu, kúu-de jíin-yá. ¹⁸ Kunu-ró kóto-ró tíñu téné. Ch̄i taká kuachi sá'a cháa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, ch̄i sik̄i yiki kúñu máá-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájin̄i-ro já vé'e ij kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios n̄i kenda Espiritu Santo vai ncháa in̄i-ro. Ch̄i nasu máá-ró x̄iin máá-ró. ²⁰ Ch̄i ya'u n̄i nakuaan-ya róo. Núsáá te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jíin yiki kúñu-ró jíin iní jíin añú-ro. Ch̄i máni Dios x̄iin yuán.

7

Tu'un tãnda'a jíin tú'un tú ndús̄in

¹ Ná ká'an-ga-r̄i sik̄i taká tu'un n̄i chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoo cháa nú tú ké'é-de ñasí'í. ² Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yuán vá'a-ga ná ñn ná ñn-de ná kóo ñasí'í máá-de. Te ná ñn ná ñn-ña ná kóo yii máá-ña. ³ Te cháa kúu yii-ún, ná skíkuu va'a-de jíin ñasí'í-de. Te ñasí'í-ún, suni súan ná skíkuu va'a-ña jíin yí-ñá. ⁴ Ñasí'í, tú kúu tá'ú máá-ña tíñu nuu yiki kúñu-ña, ch̄i yii-ñá. Suni súan cháa kúu yii, tú kúu tá'ú máá-de tíñu nuu yiki kúñu-de, ch̄i ñasí'í-de. ⁵ Nú kákun̄i-ro kakán ta'u ní'in-ró ñn tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máá-ró, te nú túu te túu. Yuán-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, náva'a ma kúu koto nchaá Satanás róo sik̄i tú'un téné. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-r̄i sik̄i permiso, nasu já tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁷ Játa'an in̄i-r̄i ja taká cháa ná kóo-de nátu'un káa-r̄i, ko ná ñn ná ñn-de n̄i ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, ch̄i súan n̄i teta'an-ya-dé. ⁸ Súan ká'an-r̄i jíin cháa kákuu soltero, jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, ja vá'a-ga kendoo súan-ni jíná'an nátu'un ruu. ⁹ Te nú kájin̄i máá, já má kánda jíin, ná tãnda'a. Ch̄i va'a-ga ja tãnda'a, nasu já ndúkjí. ¹⁰ Ko jíin ñáyivi ní katanda'a, ká'an n̄i'in-r̄i, ko nasu rúu ch̄i máá Jító'o-yo ká'an: Ja ñasí'í, ma xndóo-ña yíi-ñá. ¹¹ Te nú kenda-ña kuní-ña, ma náta'nda'a-ñá, x̄i ná nándikin-ña yíi-ñá, Te cháa kúu yii-ún, ma kíni'in-de-ña kí'in-ña. ¹² Te jíin sáva-ga-de ká'an máá-rí, nasu máá Jító'o-yo: Nú ñn ñani-yo ncháka-de ñn ña'an tú kándija, te játa'an in̄i máá-ña kúnchaá-ña

jíin-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹³ Te nú ñn ña'an ncháka-ña ñn cháa tú kándija, te jata'an iní máa-de kunchaa-de jíin-ña, ma kíñi'in-ña-dé ki'in-de. ¹⁴ Chi cháa tú kándija, a ñi ndundoo-de sá'a ñasíí-de. Te ña'an tú kándija, a ñi ndundoo-ña sá'a yii-ñá. Chi nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núú, ko vina a ñi kandundoo-i. ¹⁵ Ko nú kuxio cháa tú kándija-ún kuní-de, ná kúxio-de. Chi ja yúan tú ñini xáan siki cháa xí ñá'an. Chi sua vindáa vinené ná kúxiukú-yó kuní Dios ja ní kana-ya xiní-yo. ¹⁶ Chi ñaún jiní róó, ñasíí, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xí róó, cháa kúu yii, ja káku ñasíí-ro sá'a-ró. ¹⁷ Ko nátu'un ñi ja'a Jító'o-yo núú ñn ñn-de, jíin nátu'un ñi kana Dios xiní ñn ñn-de, súan ná káka-de, chi suni súan tá'ú-rí tiñu nuu táká tiku'ni. ¹⁸ Ñi kana-ya xiní ñn cháa ja á ñi xiti ndúu náún. Núsáa te ná kóo-de súan-ñi. Ñi kana-ya xiní ñn cháa tú ní xiti ndúu náún. Ma xiti ndúu-de máa-de núsáa. ¹⁹ Tu'un xiti ndúu, jíin tú'un tú xiti ndúu, tú ndé jatiñu, chi sua ja ná skíkuu va'a-yó tíñu tá'ú Dios. ²⁰ Ná ñn ná ñn-de ndasa ñi io hora ñi kana-ya xiní-dé, jíin yúan ná kúndij-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te ñi kana-ya xiní-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáa vii. Ko nú jiní máa-ró já kúu kenda-ró káka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chi nú mozo kúu-de, te ñi kana Jító'o-yo xiní-dé, libre ío-de nuu máa Jító'o-yo. Suni súan jíin cháa jika kuu ndicha-na, nú ñi kana-ya xiní-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Chi ya'u ñi nakuaan-ya róó jíná'an-ró. Ma kuatíñu sáni-ró núú cháa núsáa. ²⁴ Ñáni, ná ñn ná ñn cháa ndasa tíñu ñi kana-ya xiní-dé, súan ná kúndij-de náva'a ná kuatíñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko siki ñá'an jáá, tú ní tá'ú máa Jító'o-yo tíñu nuu-rí. Ko ná ká'an-ri ndasa jáni iní-ri, nátu'un ñn cháa ja ní kundá'ú iní Jító'o-yo-dé, náva'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o siki-yo vina. Te ja yúan jáni iní-ri ja vá'a-ga kendo cháa nú kunchaa-ni máa-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñasíí náún. Ma sía-ro-ña núsáa. Tú ñasíí-ro náún. Ma kúñukuu iní-ro ñasíí vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ña'an jáá ní tanda'a-ña, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o iní ñuyivi yá'a. Te tú kuní-ri ja tá'an-ro súan. ²⁹ Ñáni, tu'un yá'a ká'an-ri chi a ñi nduu kúti tiempo. Vina te cháa ká'io ñasíí, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te cháa kánde'e, nátu'un tú kánde'e-de. Te cháa kákusii iní, nátu'un tú kákusii iní-de, te cháa kajaan, nátu'un tú ñaún káñava'a-de, ³¹ te cháa kutéñu jíin tíñu ñuyivi yá'a, nátu'un tú kutéñu-de, chi modo ñuyivi yá'a náa-ní. ³² Chi jata'an iní-ri ja má yú'ú-ro. Chaa soltero, jítu iní-de jíin táká tíñu máa Jító'o-yo, ndasa ná kúsi iní Jító'o-yo sá'a-de, ³³ ko cháa a ñi tanda'a, jítu iní-de jíin táká tíñu ja ío iní ñuyivi, ndasa kusii iní ñasíí-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sñn sñn kájani iní ña'an jáá jíin ñá'an á ñi tanda'a. Chi ña'an jáá, jítu iní-ña jíin táká tíñu kuní máa Jító'o-yo, náva'a kendo ndoo yiki kúñu-ña jíin añú-ña kuní-ña. Ko ña'an á ñi tanda'a, jítu iní-ña jíin táká tíñu ío iní ñuyivi, ndasa kusii iní yii-ñá sá'a-ña kuní-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kendo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-ri sukun-ro, ko ñi ka'an-ri náva'a kaka jíñú'ún-ró, te náva'a nuña-ró kuatíñu kútu-ro núú máa Jító'o-yo. ³⁶ Te nú ñn cháa jáni iní-de ja tú va'a jika-de jíin ñn ña'an jáá, chi nú ñi ja'a medida kúu, te nú ñini sá'a-de, núsáa te ná sá'a-de ndasa kuní-de, nasu kuáchi kúu ná tanda'a-dé jíin-ña. ³⁷ Te nú ñn cháa kándij ñi'in iní añú-de, te tú nándi'i-de, chi kúu jító-de máa-de, te ñi chaa iní añú-de ja má tíñ-de ña'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te cháa tanda'a jíin-ña, va'a sá'a-de. Te cháa tú tanda'a jíin-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ña'an ní tanda'a, nú nini chakú yii-ñá, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a ñi jii yii-ñá, yúan-na te a ñi nuña-ña. Te nú kuní máa-ña, te kuu ná nátanda'a-ña jíin ñn cháa kándija nuu máa Jító'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni iní-ri ja síi-gá koo iní-ña nú kunchaa ndá'ú máa-ña súan-ñi. Te jáni iní-ri ja súni yí'i Espíritu Dios ruu.

8

Siki ndéyu já kájani-i nuu ndoso

1 Bueno. Te sikí ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájini-yo yakú. Te jíin tú'un kájini-i-ún kúu ja kásávi-xi-i máa-i, ko jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an kúu ja nákuá'nu-ga-i jíin. 2 Nú ñn cháa jáni iní-de ja tú'a va'a-de, núsáa te kuní-ga te kutu'a va'a-de jíin. 3 Te nú ñn cháa kúmani-dé jíin Dios, suni jiní-ya núu cháa-ún. 4 Sikí ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-ri, chí a kájini-yo já tú ndé játiñu kuti ndosó iní ñuyívi. Chí tú ingá Dios ío, chí máa ñn-ni-ya. 5 Chi vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jito'o ja káskúnáni máa-i i'a iní andívi xí iní ñuyívi, 6 ko máa-yo káka'an-yo já máa ñn-ni máa Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máa-yá vaí taká ndatiñu te nuu máa-yá játiñu-yó. Suni ñn-ni máa Jito'o-yo Jesucristo ío. Te máa-yá nī sá'a taká ndatiñu te nī sá'a-ya yóo. 7 Ko tú ndí'i-i kájini-i tu'un yá'a. Te sava-i a nī kakaan-i jíin ndosó onde sáa. Te nú káyee-í, nátu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vitá iní añú-i, te kúchá'an añú-i sá'a. 8 Chí nasu jíin ndéyu te kuatú'ún Dios yóo, chí nú tú kee-yo, nasu já yúan te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúan te kendo va'a-ga-yo jíin-yá. 9 Ko vasa nī'in kándii-ro, koto-ró náva'a tú sún-gava-ró tá'an-ró, já vitá iní añú-ún, nuu kuáchi. 10 Róo chí cháa jiní kákuu-ró, te nú ñn cháa kuní-de nuu-ro hora ja yé-e-ro stáa iní ve'e ndosó, á tú sánaa te skí-i iní-de, te kivi-de kee túku máa-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. 11 A nī jī'i Cristo ja'a ñani-ro, cháa vitá iní añú-ún, ko ja sikí tú'un tu'a-ró-ún, te nī xnáa-ro-dé. 12 Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñani-ro, chí ja ú'u-ni chindee-ró iní añú-de ja vitá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. 13 Ja yúan, te nú ndeyu sá'a ja júngava ñn ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-ri kuñu ní káni, náva'a ma sún-gava-ri ñani-ri nuu kuáchi.

9

Sikí já ío derecho cháa apóstol

1 Nasu apóstol kúu-ri náún. Á tú jika kuu ndicha-na-ri. Á tú ní jiní-ri nuu máa Jito'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tiñu nī sá'a-ri nuu máa Jito'o-yo náún. 2 Nú tú kúu-ri apóstol nuu sáva-ga cháa, ko nuu-ro chí kúu ndija-ri. Chí róo kákuu tuni-ri ja ndiso-ri tiñu apóstol nuu máa Jito'o-yo. 3 Ya'á kúu tu'un ká'an-ri ja náma-ri máa-rí nuu cháa káxndichí ruu: 4 Á tú ká'io derecho-ri kee-rí ko'o-ri. 5 Á tú ká'io derecho-ri kunchaka-ri ñasí'í kándija, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíin Cefas, jíin cháa kákuu ñani máa Jito'o-yo. 6 Xí máa ñn-ni ruu jíin Bernabé, tú ká'io derecho-ri ja tú sátiñu-ga-ri náún. 7 Ndé soldado kájatá'an, te yé-e-dé cuenta máa-de. Ndé cháa jítu uva, te tú yé-e-dé nde'e-í. Xí ío cháa skée-dé vaca-de, te tú jí'i-de leche-ti. 8 Nátu'un ká'an cháa yúkú, ká'an-ri náún. Á nasu súni tu'un yá'a ká'an ley. 9 Chí nuu ley ja ní cháa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikí kiti jíkó, áchí. Á sikí xndikí ká'an Dios xí túu. 10 Xí máni sikí yóo ká'an tu'un-ún náún. Jandáa ja sikí yóo yóso. Chí kuní-ya já ná kúñukuu iní cháa jítu, nī'in-dé, te cháa jíkó, ná kúñukuu iní-de kee-dé. 11 Nú nī kajakin-ri tu'un Espíritu iní-ro, te stútú-rí ja kúchaku-ri nuu-ro, kuáchi xaan kúu náún. 12 Nú sava cháa ío derecho-de kájikān-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakan máa-rí. Ko tú ní kákuu-ri kuatíñu-ri derecho-ri, chí sua kándo'o-ri te ní'in-rí náva'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. 13 Á tú kájini-ro já cháa kásátiñu iní ve'e ij, iní ve'e ij-ún kenda ja káichaku-de. Te cháa kájatíñu onde nuu altar, sikí altar-ún káichaku ta'an-de. 14 Suni súan nī tá'ú tiñu Jito'o-yo já sikí tú'un va'a ná kúchaku cháa kájani tu'un va'a. 15 Ko ruu, tú naún ní jikán-ri ni ñn súan. Ni nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rí vina. Chí va'a-ga ná kúu-ri, nasu já kasú ñn cháa nuu-rí ja sátéyí-rí máa-rí jíin tiñu yá'a. 16 Vasa jáni-ri tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyí-rí máa-rí, chí níni skíkuu-ri sá'a-ya. Chí koo tundó'o sikí-rí, nú tú kani-ri tu'un va'a. 17 Te nú jíin gusto máa-rí sá'a-ri súan, yúan te ní'in-rí ya'u-ri. Te vasa tú játa'an iní-ri, ko nī cháa-ya tiñu sikí-rí, te responsable-ri kúu. 18 Ndéja kúu ya'u-ri núsáa. Ja ná káka kuu-ri kani-ri tu'un va'a Cristo, ni tú níni yá'u-ri, ni tú jikán-ri derecho-ri sikí tú'un va'a. 19 Ja yúan, vasa tú naún cháa ñn so'o-ri, játiñu-ri

nuu taká-ni, náva'a skándija-ga-ri ñayivi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-ri máá-rí nuu cháa judío, náva'a kundée-rí skándija-ri cháa judío. Te nátu'un cháa yí'i nda'a ley, násá'a-ri máá-rí nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-ri nda'a ley, náva'a skándija-ri cháa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatu nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-ri nuu ley násá'a-ri máá-rí nuu-dé, náva'a kundée-rí skándija-ri cháa tú káandatu nuu ley, vasa ncháa ley Dios jíin-rí chí yí'i-ri nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá ini, násá'a vitá-ri máá-rí, náva'a skándija-ri cháa vitá ini-ún. Súan taká-ni modo násá'a-ri máá-rí nuu taká cháa, náva'a kundée-rí nama-ri sava-de. ²³ Te ja síkí tú'un va'a kúu ja sá'a ndi'i-ri súan, náva'a ruu, suni ná ní'in-rí ta'u-ri ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájiní-ro ja cháa kájinu carrera, chí ndi'i-de kájinu ndija-de, ko ñin-ni-de kundée-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndée-ró kúnu-ró, náva'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te taká cháa káisíki, jito va'a ná'an-de máá-de. Te cháa-ún, súan kásá'a ndija-de, náva'a ní'in-dé ñin premio ja kútú'ú. Ko yóo chí ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáá te modo súan, ndúkú ndée-rí jínu-ri, tú jínu sáni-ri. Modo súan kájatá'an-ri, tú skée íu-rí. ²⁷ Chí sua tñin ní'in-ri máá-rí, te já'a-ri máá-rí, náva'a ma cháxio-ya ruu, vasa a ni jani-ri tu'un nuu sava-ga cháa.

10

Síkí já káchiñú'ún-i ndoso

¹ Ñáni, kuní-ri ja ná júku'un ini-ro ndasa ni ka'jin ndiyi táa-yo núu vikó nu'ún, te ni kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, ni kajanducha-dé nuu vikó nu'ún jíin núu mar. Chí taká-de, ni ka'ndikin-de Moisés. ³ Te taká-de, ni kayee-dé ndeyu ní ja'a máá-yá. ⁴ Te taká-de, ni kaji'i-de ñin-ni nducha ní ja'a-ya. Chí ni kaji'i-de nducha ní kenda chíi kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, ni ndikin yata-dé, chí kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsi iní Dios jíin kuá'a-dé. Ja síkí yúan kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñin modo náva'a koto nchaá máá-yó, te ma ndío ñáá ini-yo nátu'un ni kandío ñáá ini cháa-ún. ⁷ Ma chíñú'ún-ró ndosó jíná'an-ró nátu'un ni kasá'a sava máá cháa-ún. Chí súan yóso núu tutú: Ni kajungoo ñayivi ní kayee-í ni kaji'i-i te ni kandukuiñi-i ni kajita já'a-i, áchí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó nátu'un ni kajika kuáxán sava máá cháa-ún, te ni kaji'i oko uní mil-de ja ñin kivi-ní. ⁹ Ni ma koto nchaa-yo Jító'o-yo Jesucristo nátu'un sava máá cháa-ún ja ní kajito nchaa-de-ya, te ni kaji'i-de ni sá'a ko. ¹⁰ Ni ma kútuku ini-yo nátu'un ni kakutuku ini sava-de, te ni kaji'i-de ni sá'a ñin kue'e xaan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, ni kuu náva'a koto nchaá máá-yó. Te ja yúan, yóso-ún núu tutú vai nuu yóo, cháa kuní ndasa kuandi'i ñuyivi. ¹² Nú ñin cháa jáni ini-de ja kúndii ní'in-de, ná koto va'a-de máá-de, náva'a tú ndua-de núsáá. ¹³ ñin-ni jito nchaá ja'ú róo, onde jíin taká ñayivi. Ko bueno skíkuu Dios, te máá hora jito nchaá ja'ú róo, kuña-ya íchi kenda-ró, náva'a kundée-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja koto nchaa-ga róo, ja má kánda-ga-ro. ¹⁴ Ñáni máni. Kunu-ró koto-ró ndosó núsáá. Ma chíñú'ún-ró. ¹⁵ Nátu'un jíin cháa ío káji xiní, súan ká'an-ri jíin-ró. Kani ini máá-ró naún tu'un ká'an-ri. ¹⁶ Vaso ii, já ní kasá'a ii-yo, nasu taká-yo kaji'i ká'nu-yo niñi Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchi-yó, nasu taká-yo káyee ká'nu-yó yíki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Chí ñin-ni staa-ún ío. Súan yóo, tñi-yo kákuu-yó ñin-ni ñayivi, chí taká-yo káyee ká'nu-yó ñin-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a cháa Israel. Cháa káyee kiti já kásoko-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchí-ri núsáá. Játíñu ndoso náún, xí jítíñu ndeyu ñin nuu ndosó náún. ²⁰ Túu, chí ndeyu kásoko cháa sñin nación, nuu tachí kásoko-dé, nasu núu Dios. Te tú kuní-ri ja kétá'an ká'nu-ró jíin tachí. ²¹ Ma kúu ko'o-ró iní vaso máá Jító'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Ma kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jító'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuní-yo kúkuíñi ini Jító'o-yo sá'a-yó náún. Ní'in-ga-yo vásá máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i kéndoo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ñin cháa, ma ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máá-de,

chi ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'i-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kíyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Chi máá Jító'o-yo xín ñúyivi jín táká ndatiñu ío iní, áchí. ²⁷ Te nú ñn chaa tú kándíja, te kana-de xini-ro kée-ro jín-de, te nú suni kuní-ro kí'in-ro, núsáá te kee-ro táká ja káni-de nuu-ro. Te nú kíyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ñn chaa nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kandii nuu ndosó kúu, achí-de. Yúan-na te ma kée-ro, ja kuáchi chaa ni kastu'ún-ún jín kuáchi ja kíyu'ú iní-de. ²⁹ Sikí ja kíyu'ú iní ká'an-ri. Ko nasu ja sikí róó, chi sikí ja inga chaa. Te nú kíyu'ú iní inga chaa, naja kóto ncha-de ruu ndasa jika kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yé-rí, naja káka'an ndiva'a-de sikí-rí sikí ndéyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró náva'a ma skívi-ró cháa judío, ni chaa sñn nación, ni tiku'ni Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jín táká tiñu sá'a-ri, kuní-ri ja ná kúsi iní taká chaa. Tú jítu iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máá-rí, chi kuní-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga chaa, náva'a kaku-de jíná'an-de.

11

¹ Ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, suni natu'un ndáku máá-rí Cristo.

Ja ná kundasu xini ñási'í

² Bueno kánuku'un iní-ro rúu. Te ká'jin ni'in-ró jín táká tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, jín modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuní-ri ja ná kuní-ro jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xini táká chaa. Te chaa kúu-de xini ñási'í. Te Dios kúu-ya xini Cristo. ⁴ Taká chaa ja ndasú xini-dé te jikan ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xini-dé. ⁵ Ko taká ñási'í, nú tú ndasú xini-ñá te kakan ta'u-ñá xí káni-ña tú'un, já'a-ña tuka nuu xini-ñá, chi ñn-ni kúu nú seté xini-ñá. ⁶ Chi nú ñási'í, tú jasú-ña xini-ñá, ná sété-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xiti-ñá ixi-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chi chaa, ma kúu kasu-de xini-dé, chi muestra luu Dios kúu-de. Ko ñási'í, chi stá'an-ña ndasa luu kaa iní yii-ñá. ⁸ Chi tú ní sava'a-ya cháa jín yiki ñási'í, chi sua ñási'í jín yiki cháa. ⁹ Chi tú ní kúva'a chaa ja kuatíñu-de nuu ñási'í, chi sua ni kuvá'a ñási'í ja sikí cháa. ¹⁰ Ja sikí táká ndajá'a ándívi te níni kundasu xini ñási'í. ¹¹ Chi nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yí, te ndéja kúu ja sí'í, chi nú túu ñn, te ma koo inga. ¹² Chi natu'un ni sava'a-ya ñási'í jín yiki cháa, te vina kúva'a chaa chi ñási'í, ko Dios kúu I'a sava'a taká-ni. ¹³ Kani iní máá-ró jíná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xini ñási'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñúyivi stá'an nuu-ro, já tú luu jito chaa jín íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñási'í, te sí-a-ña íxi-ñá kee máá, luu jito-ña jín, chi ixi-ún, ni ja'a-ya núu-ñá kundasu xini-ñá. ¹⁶ Ko nú ñn chaa kuní-de kutixín-de jín tú'un yá'a, ko yóó tú ká'io costumbre-yo súan, ni tiku'ni Dios.

Sikí xini máá Jító'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-ri inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-ri jín-ró, chi tú kándutútú-ró ja sá'a va'a-ga-ro, chi sasua ñáá-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Ya'á ká'an-ri xna'an-ga. Ni jini tu'un-ri ja kásásñn-ró máá-ró, máá hora kákutútú-ró. Te yaku kándíja-ri. ¹⁹ Chi níni koo ñayivi sásñn ma'ñú-ró, náva'a kuní-ro ndé ñayivi kándíja va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú ñn-ni nuu kándutútú-ró, nasu ja kúxini-ró cuenta máá Jító'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chi ná ñn ná ñn-ró, máni kanduu-ro núu inga-de xna'an-ga kákuñi-ro. Te ñn-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú kañava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásájá'a iní-ro núu tiku'ni Dios. Te chaa tú naún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndasu ka'an-ri jín-ró jíná'an-ró. Kúsi iní-ri jín-ró xí túu. Jín tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-ri jín-ró. ²³ Chi tu'un yá'a ni kutu'a-ri nuu máá Jító'o-yo. Te suni ya'á ní stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró. Chi máá ákuáa ja

ní kanastúu-de Jito'o-yo Jesús, nì ki'in-ya stáa. ²⁴ Te nì jikan ta'u-yá. Te nì sákuáchí-yá. Te nì ka'an-ya: Ki'in te kee-ro jíná'an-ró, chí ya'á kúu yiki kúñu-ri, te ja sikí róo nì kukuáchí. Súan sá'a-ró te ná núku'un inì-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan nì ki'in-ya vaso, nuu ní ndi'i nì kuxíni-ya. Te nì ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáá já ní sá'a-ri jín niñí-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró náva'a ná núku'un inì-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kivi ní jìi máá Jíto'o-yo kúu ja kákastu'un-ró ondé kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñn cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de inì vaso Jíto'o-yo yá'a, te nú tú jínú'un sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yiki kúñu máá Jíto'o-yo jín núu niñí-yá. ²⁸ Ná ñn ná ñn cháa, ná nándúkú víi-dé sikí máá-de núsáa. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de inì vaso-ún. ²⁹ Te nú ñn cháa tú jiní-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chí ndonda kuachi sikí-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa kaku'u, jín cháa vitá inì, ká'ñn ma'ñú-ró jíná'an-ró. Te nì kaji'i yaku-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo sikí máá-yó, te ma' ndóna kuachi sikí-yo. ³² Ko nú a nì ndonda kuachi sikí-yo, máá Jíto'o-yo xndó'o-ya yóó, náva'a tú ta'nu ndatu-yo jín ñáyivi ñúyivi. ³³ Ñáni máni, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñn cháa jíi-de soko, ná kée-dé ve'e-de, náva'a tú ndonda kuachi sikí-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sánda-ri onde ná jáa-ri.

12

Sikí tá'u já vái nuu Espíritu

¹ Ñáni, sikí taká ta'u já vái nuu Espíritu, kuni-ri ja ná júku'un inì-ro jín. ² A káiná'an-ró já ná nì kakuu-ró cháa tú kákandíja, te nì káindikín-ro yatá ndosó ñí'ín núú, ndasa nì kakuu inì máá-ró núú. ³ Ja yúan kástu'un-rí nuu-ro já tú ni ñn cháa kuu ka'an tásí-de sikí Jesús, nú a yí'i-de Espíritu Dios. Te tú ni ñn-de kuu ka'an-de: Jíto'o-ri kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espíritu Santo. ⁴ Chí sñn sñn ta'u ní saka-yá, ko suni ñn-ni máá Espíritu kúu. ⁵ Te sñn sñn tiñu nì cháa-ya sikí-yo, ko ñn-ni máá Jíto'o-yo kúu. ⁶ Te sñn sñn modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu I'a sá'a taká tiñu jín taká-yo. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-de, nì ja'a-ya tú'un Espíritu nuu-dé náva'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chí onde jín máá Espíritu nì ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndíchí ñn-de. Te suni onde jín máá Espíritu nì ja'a-ya tú'un ja júku'un inì inga-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jín máá Espíritu nì ja'a-ya já ná kándíja va'a-de. Te suni jín máá Espíritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé sikí taká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tinì yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sñn yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ñn-ni máá Espíritu. Sñn sñn sáka-yá nuu ñn ñn-de, ndasa játa'an inì máá-yá. ¹² Chí nátu'un yiki kúñu ñn-ni kúu, te náva'a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ñn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chí jín ñn-ni máá Espíritu nì kajanducha taká-yo, náva'a nduu-yó ñn-na ñáyivi, vasa judío xí ñáyivi ñuu Grecia, vasa cháa kúu mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, nì kani'in-dé ñn-ni máá Espíritu nì sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ñn pedazo-ni kúu, chí sua ndíso kua'a. ¹⁵ Chí nú ja'a ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chí tú kúu-ri nda'a, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chí tú kúu-ri nduchi, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndi'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndi'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te nì jiní-yo ndasa nì jata'an inì máá Dios te nì cháa-ya taká pedazo-ún ná ñn ná ñn jika yiki kúñu. ¹⁹ Chí nú taká-ni ní kakuu ñn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yiki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chí kua'a ndija pedazo ío, ko máá ñn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma' kúu ka'an nduchi jín ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. Suni súan ni ma' kúu ka'an xinì jín já'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. ²² Chí sua kánúú taká pedazo ndíñn ta'an jín yiki kúñu, vasa vitá-ga jito. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni inì-yo já tú jínú'un jito, suu yúan ñúkúún xáan-gá jasú-yo núu. Te ja tú luu kájito-ún jiní-yo, luu-ga

kájasu-yo núu. ²⁴ Te pedazo ja lúu kájito-ún jiní-yo, tú níni kúndasu nuu. Chi máá Dios, súan n̄i chutá'an-ya yíki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá n̄i skéndoo-ya já tú luu jíto-ún, ²⁵ náva'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máá, chi taká pedazo-ún, sua in núu ná kóto va'a tá'an. ²⁶ Chi nú in-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo in jínu-ni kájatú. Te nú in-ni pedazo jíto luu, taká-ni pedazo in ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róó, modo súan kákuu-ró yíki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu in in-ró. ²⁸ Te súan n̄i jani máá Dios chaá kuantíñu nuu tíku'n̄i: Já in, apóstol, ja úu, chaá kájani tu'un, ja uní, chaá kástá'an tu'un, yúan-na te chaá kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te chaá kásá'a tana, te vásá cháa chándéé tá'an, jíin cháa kátá'ú tiñu, jíin cháa ká'an tin̄i yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de kájani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájini-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tin̄i yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un s̄in yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíná'an-ró. Ko ío inga modo va'a xaan-gá, ná stá'an-r̄i nuu-ro jíná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú in̄i tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-r̄i nátu'un káka'an chaá xí ndájá'a ándívi, te nú tú kúndá'ú in̄i-r̄i-i, te kúu-r̄i nátu'un in̄i kaa ja ndáxín káxín xí in̄i platillo ja sáña. ² Te vasa jáni-r̄i tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i in̄i-r̄i taká tu'un sa'í jíin taká tu'un ndíchí, te vasa kándíja téyí-r̄i ja kúu skuíó káni-r̄i yuku, te nú tú kúndá'ú in̄i-r̄i-i, tú na tiñu-r̄i. ³ Te vasa ná sáka ndi'i-r̄i taká ndatíñu-r̄i kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-r̄i yiki kúñu-r̄i kayu, te nú tú kúndá'ú in̄i-r̄i-i, tú na ya'u-r̄i ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú in̄i, ndiso paciencia, te ndiso tu'un kúmani iní. Tu'un kúndá'ú in̄i, tú ndiso tu'un kuásún iní. Tu'un kúndá'ú in̄i, tú sáxixi máá, ni tú sátéyí máá. ⁵ Tú ká'an ndiva'a. Tú ndúkú já kúu máá. Tú kití in̄i. Tú chú'un in̄i. ⁶ Tú ndúvatú in̄i, chi sua kúsi in̄i jíin tiñu ká'io ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándíja. Ndi'i ñúkuu in̄i. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chi naa, te taká yu'u chi ndi'i, te tu'un ndíchí, chi taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú in̄i, ma náa kúti. ⁹ Chi yaku-ni tu'un kájini-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máá tú'un n̄i yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájini-yo-ún ki'in. ¹¹ Ná n̄i kuu-r̄i suchí yíkin, te n̄i ka'an yíkin-r̄i núu, te n̄i jani in̄i-r̄i nátu'un suchí yíkin. Ko nuu ní kuu-r̄i chaá ñá'nu, te n̄i chaxio-r̄i taká ja ní sá'a-r̄i ná lúli-r̄i-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jíin espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kun̄i ndijin-yo nátu'un jíin núu tá'an-yó. Te vina chi yaku-ni jiní-r̄i, ko kúkuéé-ga te kun̄i ndi'i-r̄i nátu'un jiní kájí-ya ruu. ¹³ Te vina ío un̄i tu'un játíñu n̄i'in, tu'un kándíja va'a, tu'un káñukuu in̄i, jíin tú'un kúndá'ú in̄i. Ko máá tú'un kúndá'ú in̄i, kánúú xaan-ga vásá úu-ga-ún.

14

Siki já káka'an-i s̄in yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jíin tú'un kúndá'ú in̄i tá'an, te kuítú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espiritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chi chaá ká'an-de s̄in yu'u, jíin Dios ká'an-de, nasu jíin ñáyivi, chi tú ní in̄i chaá júku'un in̄i naún ká'an-de, chi jíin Espiritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko chaá jáni tu'un, jíin ñáyivi ká'an-de, chi skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jíin-i. ⁴ Chaá ká'an s̄in yu'u, skuá'nu-de máá-de, ko chaá jáni tu'un, chi tíku'n̄i skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an in̄i-r̄i ja taká-ro ná kúu ka'an-ro s̄in yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chi ñá'nu-ga chaá jáni tu'un vásá cháa ká'an s̄in yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, náva'a kua'nu-ga tíku'n̄i sá'a-de jíin. ⁶ N̄ani, vina te nú jaá-r̄i nuu-ro te ka'an-r̄i s̄in yu'u jíin-ró, naún tiñu ní'in já kúu róó, nú tú ka'an-r̄i in̄i tu'un n̄i kenda ndijin, xí

ñin tu'un ndíchí, xí ñin tu'un stá'an-ri. ⁷ Ió ndija ndatíñu kándaa tí'úú já kásá'a ndusu, nátu'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sñin sñin nota ndé'e, ndasa kunj-yo ndé yaa jíku-de jíin xkuili, xí jíin guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e kájí, te ndé chaa sátu'a-de máa-de ja kuatá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róó jíná'an-ró, nú ká'an-ro sñin yu'u, te nú tú kájí ká'an tu'un-ún, te ndasa juku'un iní-i naún tu'un ká'an-ro núsáa, chi kuachi tisí'ví-ró stíví-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío iní ñuyívi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un iní chaa jiní. ¹¹ Nú ruu tú júku'un iní-ri yu'u ká'an ñin chaa, te kúu-ri chaa jíká núu cháa ká'an-ún. Te chaa ká'an-ún, suni kúu-de chaa jíká núu-ri. ¹² Suni súan róó ja á kájítú iní-ro ní'in-ro tá'u Espiritu, ná ndúkú ndéé-ró náva'a skuá'nu va'a-ró tíku'ni jíin. ¹³ Ja yúán nú ká'an ñin chaa sñin yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-yá náva'a kuu nasama-de tu'un. ¹⁴ Chí nú ruu kakan ta'u-ri jíin tú'un sñin yu'u, iní añú-ri kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-ri, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasá sá'a-ri núsáa. Ná kakán ta'u-ri iní añú-ri, ko suni ná kakán ta'u-ri jíin tú'un júku'un iní. Ná káta-ri iní añú-ri, ko suni ná káta-ri jíin tú'un júku'un iní. ¹⁶ Chí nú máni tu'un jiní máa-ró jíin añú-ro nákuatá'ú-ró jíin, te ñin chaa tú tu'a, ndasa kunj-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chí tú jiní kuti-dé naún tu'un ká'an-ro. ¹⁷ Chí róó, bueno nákuatá'ú ndija-ró, ko inga chaa-ún, tú já'nu tu'un iní-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-ri nuu Dios, ja tiní-ga yu'u ká'an-ri vásá taká róó. ¹⁹ Ko nuu tíku'ni, chí máa ú'un-ni tu'un ja júku'un iní-ri jíin, játa'an iní-ri ka'an-ri, náva'a suni stá'an-ri nuu sáva-ga chaa, vásá já ká'an-ri uxí mil tu'un sñin yu'u. ²⁰ Náni, ma kóo-ró nátu'un sūchí lúli jíin tú'un júku'un iní-ro. Chí sua koo-ró nátu'un sūchí lúli jíin tú'un ñáá, ko ná yíja va'a-ró jíin já jiní tuní-ro. ²¹ Súan yóso núu ley: Jíin cháa ká'an sñin yu'u, te jíin sáva-ga chaa ká'an tu'un jíká, súan ka'an-ri jíin ñáyivi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tu'un ká'an-ri, áchí máa Jító'o-yo, áchí. ²² Ja yúán taká yu'u, máni tuni-ni kakuu nuu cháa tú kákandija, nasu núu cháa kákandija. Ko tu'un jáni-yó, tuni nuu cháa kákandija kúu-ún, nasu núu cháa tú kákandija. ²³ Núsáa te nú taká tíku'ni ndutútú ñin-ni lugar, te taká súan ka'an sñin sñin yu'u, te yúan jakoyo chaa tú tu'a xí cháa tú kákandija, á tú ka'an-de ja kándaa tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi ñin chaa tú kándija xí ñin chaa tú tu'a, te kunj-de kuachi máa-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú ví-de sikí máa-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tu'un jáni sa'í iní añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuiñi jítí-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tu'un ja ncháa ndija Dios jíin-ró. ²⁶ Náni, ja yúán nú kándutútú-ró, te ná ñin ná ñin-ró ío ñin yaa kata-ró, ío tu'un stá'an-ro, ío sñin yu'u ká'an-ro, ío tu'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sñin yu'u. Ndi'í ná sá'a-ró jíná'an-ró náva'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ío chaa káka'an sñin yu'u, ná kóo tu'un-ún ja jíin úu-de xí jíin uní-de. Ko ñin-ni-de ñin-ni-de ná ká'an. Te ñin-de ná násama-de tu'un sñin yu'u. ²⁸ Te nú túu chaa nasama tu'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáa. Te ná ká'an máa-de ja máa-de jíin Dios. ²⁹ Suni súan chaa kájani tu'un, ná ká'an uú xí uní-de, te sáva-ga-de ná nándúkú ví-de-ún. ³⁰ Te nú inga chaa kánchaa-ún, a ni jiní ndijin-de yaku tu'un sa'í, te chaa ni kejá'á ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chi taká-ro kuu kani-ró tú'un ñin-ni-ró ñin-ni-ró, náva'a ná kútu'a taká-ro, te ndundéé iní taká-ro. ³² Te iní añú taká chaa kájani tu'un, kájandatú nuu máa cháa kájani tu'un-ún. ³³ Chí Dios, nasu Dios sávaá kúu-ya, chí sua vındáa vinené sá'a-ya. Te nátu'un kásá'a-i nuu taká tíku'ni chaa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasí'í yu'u-ña nuu kándutútú-ró. Chí tú permiso ka'an-ña, chí nasu ñá'nu-ga kúu-ña nátu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñin tu'un kákuni-ña, te onde ve'e ná kaká tu'un-ña máa yí-ña, chí tuka nuu kúu nú ka'an ñin ñasí'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máa-ni-ró ní jaa tu'un-ya náún. ³⁷ Te nú ñin chaa jáni iní-de ja ñin chaa jáni tu'un kúu-de, xí jíká Espiritu jíin-de, ná chú'un va'a iní-de, chí tiñu ni tá'ú máa Jító'o-yo kúu tu'un cháa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko chaa tú játú'ún tú'un yá'a, suni tú

játú'ún-yó-de. ³⁹ Ñáni, ja yúán ná kuítú iní-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro nú cháa ká'an s̄in s̄in yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkuún ná sá'a kájí-ró táká tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ Ñáni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáá. Chi tu'un yúan, suni a ñi kajatá'ú-ró, te suni jíin tú'un yúan ká'jin ñi'in-ró, ² chi suni jíin tú'un-ún ñi kakaku-ró, te nú kátin ñi'in-ró tú'un ñi jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákandíja sáni-ró. ³ Chi suni tu'un kánúú já ní ñi'in-rí-ún, ñi nastá'an-ri nuu-ro: Ja ní ji'i Cristo ja sikí kuáchi-yó, nátu'un ká'an tutu. ⁴ Te ñi yuji-ya. Te ñi nachaku-ya núu uní kivi nátu'un ká'an tutu. ⁵ Te ñi ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vásá ní ndenda-ya núu máá uxí uu-de. ⁶ Te vásá ní ndenda-ya núu ví'i-gá u'un ciento ñani-yo ká'jin tútú-de. Te sava cháa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a ñi kaji'i-de. ⁷ Te vásá ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vásá núu táká apóstol. ⁸ Te onde sandi'i-na, te suni ñi kenda-ya núu-rí, nátu'un nuu in s̄uchí xánú. ⁹ Chi ruu kúu cháa lúli-ga nuu táká apóstol, ja kúka nuu-rí kunání-rí apóstol, kuachi ja ní chindikín-ri tiku'ni Dios. ¹⁰ Te káa-ri nátu'un ío-ri, chi súan ñi jika tu'un luu ío iní Dios jíin-rí. Te tu'un luu ío iní-ya, tú ní jika sáni jíin-rí, chi sua ñi sátiñu-ga-ri vásá táká máá cháa-ún. Ko nasu ruu, chi tu'un luu ío iní Dios ja jika jíin-rí-ún, ñi sá'a. ¹¹ Núsáá te vasa ruu xí vasa cháa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákandíja-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an sava tá'an-ró já tú naún ndiyi nachaku núsáá. ¹³ Chi nú tú naún ndiyi nachaku, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁴ Te nú tú ní náchaku Cristo, kájani sáni-ri tu'un-ya, te suni kákandíja sáni-ró-yá núsáá. ¹⁵ Chaa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-ri nú súan, chi ñi kaka'an-ri ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáá. ¹⁶ Chi nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní náchaku-ya, kákandíja sáni-ró-yá núsáá, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan ío, te a ñi kanaa táká cháa ja ní kaji'i nuu ndá'a Cristo núsáá. ¹⁹ Te nú nini máá vina-ni ja káichaku-yo, káñukuu iní-yo Cristo, cháa ndá'ú ii kákuu-yó vásá sáva-ga cháa núsáá. ²⁰ Ko vina a ñi nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máá-yá ñi nachaku xna'an-ga vásá táká ja ní kaji'i. ²¹ Chi ja sikí in cháa, te ñi cháa kue'e kuu-yo. Suni súan ja sikí in cháa, te nachaku ndiyi. ²² Chi nátu'un kaji'i taká-i ñi sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná in ná in-de ndasa kándita koyo tá'an máá-de: Cristo xna'an-ga, te onde nchaa Cristo, te nachaku cháa káyi'i nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandi'i-na te xnáa ndi'i-ya já kátá'ú tiñu, jíin táká ja kákuñá'nu, jíin táká ja kátin so'o. Yúan-na te nuu máá Táa-yo Dios te naku'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chi tá'ú nini máá-yá tiñu onde ná kúxiukú táká ja kájito u'u-ya chí ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máá kué'e kuu-yo, já jito u'u yóó, chi onde sandi'i-na te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatiñu ñi ki'in Dios, ñi chúkú-yá chí ja'a Cristo, te sikí já ká'an súan, ja yúan jiní kaji-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chi a ñi chi'i Dios taká-ga ndatiñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a ñi ndi'i taká ndatiñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máá Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máá I'a ja ní chi'i-ya táká ndatiñu-ún nda'a-yá, náva'a máá Dios kutin ndi'i-ya táká ndatiñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a cháa kájanducha sikí ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáá, naja kájanducha-dé sikí ndiyi núsáá. ³⁰ Te ruu, naja ndita'an hora káindee iní-ri koto-ri tundó'o núsáá. ³¹ Ñáni, ká'an ndaa-ri, chi ja sikí róó jíná'an-ró kúu ja sátyíi-rí máá-rí nuu Jíto'o-yo Cristo Jesús, ndita'an kivi jí'i-ri. ³² Nátu'un cháa yúkú ká'an-ri. Ñi kajatá'an-ri iní ñuu Éfeso jíin kiti xaan, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-ri ni'in-rí núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chi yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chi nú kájika-ró jíin cháa ñáá, te sáchá'an-de róó, vasa va'a tiñu kásá'a-ró núu. ³⁴ Ná kóo kájí iní-ro jíin tiñu ndaa.

Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chì sava-de, tú kájini-de nuu Dios. Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an ñin cháa: Ndasá nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki kúñu-ún ncháa jín, achì-de. ³⁶ Ja xíní ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuni, nasu jakín-ro yukú ja koo kúkuéé-ga, chì máá nuni víchí kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nuni-ún, ndasa ñi jata'an ñini máá-yá, te ná ñin ná ñin tata jín yukú máá. ³⁹ Taká kuñu, nasu ñin-ni kuñu kúu. Ko ñin kuñu kúu ndija kuñu cháa. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tiyáká, te inga kúu kuñu tisaa. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sñin luu káa ja ío andíví, te sñin luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sñin luu káa ndikandii. Te sñin luu káa yoo. Te sñin luu káa tiñuú xíní, chì tú ñin nuu lúu kánda tiñuú xíní-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vitá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yukú, te naschakú-ya já kí'vi ndee ándíví. Ío yiki kúñu yukú, te ío yiki kúñu yí'i ndee ándíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúu, ñi kuu-de ñin cháa ñi kupa'a jín vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandí'í-na kúu máá-yá, te náschakú-ya-í jín Espíritu-ya. ⁴⁶ Ko cháa xnáñúu, nasu cháa yí'i ndee ándíví kúu-de, chì cháa yukú kúu-de. Yúan-na te vása ní cháa cháa yí'i ndee ándíví. ⁴⁷ Cháa xnáñúu kúu cháa nuu ñú'un, chì jín tikacha ní kupa'a-de. Te cháa uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸ Taká cháa nuu ñú'un káa nátu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká cháa onde andíví káa nátu'un máá cháa ándíví-ún. ⁴⁹ Te nátu'un kájito-yó ndasa ñi kaa cháa tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cháa ándíví-ún. ⁵⁰ Nani, tu'un yá'a ká'an-ri, chì kuñu jín niñí, ma kúu ni'in tá'u ñuu nuu tá'u Dios tiñu. Ni ja te'yú, ma ní'in tá'u já má té'yu. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-ri ñin tu'un sa'í jín-ró. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Ja ñin nú núu-ni, nátu'un ñin nakuaní-ni-yó, nuu ndí'í-na nde'e clarín. Chì nde'e clarín, te nachaku taká ndiyi, te ma té'yu-ga. Te yóo, chì nasama-yó. ⁵³ Chì ja te'yú yá'a, kánúu núku'un ja tuká te'yu. Te ja kúu yá'a, kánúu núku'un ja tuká kuu kuti. ⁵⁴ Te nú ja te'yú yá'a, nukú'un ja tuká te'yu, te ja kúu yá'a, nukú'un ja tuká kuu, yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ñi kundéé-yá ñi ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵ Róo kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jín-rí. Róo kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chì ñu kué'e kuu-yo kúu kuáchi. Te fuerza kuáchi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ⁵⁸ Nani máni, ja yúan ná kuñi ñi'in-ró, ma náyu'ú-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jín tiñu kuni máá Jito'o-yo. Chì a kájini-ro já tú kásatiñu sáni-ró núu máá Jito'o-yo.

16

Siki já kakín-i xú'ún kuátíñu

¹ Siki xú'ún kájakín-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ñi tá'ú-rí tiñu nuu tíku'ñi ndañúu Galacia. ² Ndita'an kivi ñin semana, ná ñin ná ñin-ró vé'e-ró chíva'a sñin-ró yakú najjín, ndasa ñi jatú'un-ya ní'in-ro, náva'a nú ñi jaa-ri te tú ñini kakín-ro. ³ Te nú ñi jaa-ri, te koo cháa kaji máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te táji-rí-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yakú ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni ki'in-ri, te kingoyo-de jín-rí.

Consejo jín sá'an kúta'u

⁵ Te jaa-ri nuu-ro, te nú ñi ja'an-ri ñuu Macedonia chì ichi ñúu Macedonia ja'a-ri jaa-ri. ⁶ Chì sanaa te kendo-ro jín-ró, xí sjá'a-ri viko víjin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuni-ri ki'in-ri. ⁷ Chì vina tú kuni-ri ja ká'an-ri jín-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, chì ñúkuu ñi-ri kendo-ro jín-ró yakú kivi, te nú kua'a máá Jito'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendo-ro ñi ñuu Éfeso,

onde jaa kivi Pentecostés. ⁹ Chi bueno ni nuña ñn yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kájasu ichi ío. ¹⁰ Te nú ni jaa Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, chi tiñu máa Jíto'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ñn-ró ma sá'á'a iní-ro núu-dé núsáa, chi sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-rí, chi kundatu-ri-de jín ñaní-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an ni'in-ri jín-de ja ná jáa-de nuu-ro jín ñaní-yo. Ko ni ñn modo tú ní játa'an iní-ya jáa-de vina. Ko jaa ná'ín-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró. Kuiñi ni'in-ró jín tú'un kákandíja-ró. Cuenta cháa téyíí sátiñu-ró, te ná kóo fuerza iní-ro. ¹⁴ Jín tú'un kúndá'ú iní tá'an sá'a-ró táká tiñu. ¹⁵ Ñáni, a kájiní-ro já vé'e Estéfanos ni kákandíja xna'an-ga iní ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an ni'in-ri jín-ró já ná kivi-ró chí nda'a ñáyivi kásá'a súan, jín núu táká ñáyivi káchindéé tá'an jín-ró, jín ñáyivi kásátiñu jín-ró. ¹⁷ Kúsi iní-ri ja ní chaa Estéfanos jín Fortunato jín Acaico, chi cháa-ún kákuu yunúu-ro já tú ní ká'jin presente-ro. ¹⁸ Chi ni ndundéé iní añú-ri jín iní añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuátú'ún-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé iní-ro, áchí tíku'ni ká'io ndañúu Asia. Aquila, jín Priscila, jín tíku'ni náta'ka iní ve'e-de, onde jín máa Jíto'o-yo káka'an ni'in-de ja ná sándéé iní-ro. ²⁰ Sándéé iní-ro, áchí taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé iní, ni chaa máa-rí Pablo jín ndá'a-rí. ²² Nú ío ñn cháa ja ná tú kúmani-dé jín Jíto'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ní Táta. ²³ Tu'un luu ío iní máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú iní-ri taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UÜ JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, ch̄i súan n̄i jata'an in̄i Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'n̄i Dios kánchaa in̄i ñuu Corinto, onde jín núu taká ñayivi ndóo káxiukú n̄i ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío in̄i, jín tú'un kuaká'nu in̄i, ja k̄i nuu máa Táa-yo Dios, jín já k̄i nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasa n̄i sándéé in̄i Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ch̄i Táa tu'un kúndá'ú in̄i yóo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé in̄i-yo kúu-ya. ⁴ Te máa-yá, ch̄i já'a-ya tú'un ndéé in̄i-yo núu taká túndó'o káta'an-yo, náva'a yóo, suni kuu kua'a-yó tú'un ndéé in̄i nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé in̄i-yo sá'a Dios ja ká'an máa-yó máa tú'un ndéé in̄i. ⁵ Ch̄i nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé in̄i-yo sá'a máa Cristo. ⁶ Ko nú kájito máa-rí túndó'o, yuán kúu ja ná kaku máa-ró te koo ndéé in̄i-ro. Xí nú kándundéé in̄i-ri, yuán kúu ja ná ndúndéé in̄i-ro. Ch̄i ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o n̄i kando'o-ri. ⁷ Te tú násama in̄i-ri ja káñukuu in̄i-ri sik̄i róo, ch̄i a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an in̄i-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un in̄i-ro sik̄i túndó'o n̄i kata'an-ri in̄i ñuu Asia. Ch̄i n̄i kukuí'a in̄i añú-ri já á yani ma kánda-ri, te káinda'tu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núu. ⁹ Ko máa-rí, a n̄i kaja'ncha in̄i-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya náva'a ma kándija-ri ja kúu nama-ri máa-rí, ch̄i sua nuu Dios ja náschakú-ya ndiyi, kándija-ri. ¹⁰ Ch̄i máa-yá, n̄i nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu in̄i-ri, ja súní nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chéndéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, náva'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sik̄i rúu, ná n̄i kani'in-rí ta'u-rí n̄i sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jáa yachi Pablo

¹² Ch̄i jín yá'á kúu ja kásatéyí-rí máa-rí. Ch̄i in̄i añú-ri kúu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkúun-rí in̄i ñuyivi, jín tú'un ndoo in̄i, jín tú'un kájí in̄i cuenta Dios, nasu jín tú'un ndíchí cuenta ñuyivi, ch̄i sua jín tú'un luu ío in̄i Dios. ¹³ Ch̄i tuká káchaa-ri tu'un jáa núu-ro, ch̄i ja á káka'u-ró-ún kúu, te a kájuku'un in̄i-ro. Te ñúkuu in̄i-ri ja ná júku'un va'a va'a in̄i-ro, ¹⁴ ch̄i ndaa, kájuku'un in̄i-ro in̄i tá'ú, ja onde kivi ncháa máa Jito'o-yo Jesús, te koo si in̄i-ro já sik̄i rúu, te suni súan koo si in̄i-ri ja sik̄i róo jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan n̄i jani ndija in̄i-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, náva'a kus̄i in̄i-ro úu jínu. ¹⁶ Ch̄i ichi núu-ro jáa-ri, yúan-na te ja'a-ri ki'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róo nachu'un íchí-ró rúu ki'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan n̄i kuu in̄i-ri ja-ri, te chaa nátu'u in̄i kúu-ri náún. Xí tú'un ja jáni in̄i-ri sá'a-ri-ún, tu'un jáni yúkú-ni in̄i máa-rí kúu náún. Yachi ká'an-ri: Kuu, kuu, yúan-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Ch̄i sk̄ikuu va'a Dios, te jiní-ya já tú'un káka'an-ri jín-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yúan-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jín Timoteo jín rúu, n̄i kajani-ri tu'un-ya núu-ro. Te jín-yá, nasu tú'un kuu, jín tú'un túu ío, ch̄i nuu máa-yá, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Ch̄i taká tu'un n̄i keyu'u Dios, n̄i ka'an: Kuu, ja cuenta máa-yá. Te máa-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-yá, ch̄i kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an ní'in ruu jín róo jín Cristo. Te n̄i chaa-ya tíñu sik̄i-yo. ²² Te suni máa-yá, n̄i chaa-ya tuni sik̄i-yo, te n̄i ja'a-ya

Espíritu-ya iní añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-ri Corinto, chi tú kuní-ri kana jíin-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni iní añú-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutiin ni'in-ri so'o-ró ndasa kákandíja-ró, chi sua káchindéé tá'an-ri jíin-ró já ná kúsi-gá iní-ro. Chi ká'iin ni'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró.

2

¹ Ko súan ni chaa iní-ri ja má jáa-ri inga jínu nuu-ro jíin tú'un ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri. ² Chi nú ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri, te ndé chaa kúu ja násási iní ruu, chi suni máá chaa ja ndúkuí'a iní sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a ni chaa-ri nuu-ro, náva'a nú ni jaa-ri, te ma kúkuí'a iní-ri sá'a chaa ja násási níni iní ruu jian. Te jáni ndija iní-ri ja nátu'un kúsi iní-ri, suni koo si iní taká-ro. ⁴ Chi sikí já jíto xa'an-rí tundó'o, te tá'u'u iní añú-ri, te xa'an ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-ri tutu yá'a nuu-ro, náva'a ná kuní-ro já maní xa'an-rí jíin-ró, nasu já ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri.

Sikí tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú in chaa sakuí'a iní-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jíin-rí, chi suni onde sikí taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-ri, náva'a tú ka'an xa'an-gá-ri nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, ni kakana jíin-ró núu-dé, te su súan-ni a ni kuu castigo yá'a sikí in chaa súan. ⁷ Ja yúan súa ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu-dé jíin-an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jíin-de, náva'a má ndákí'vi tu'un kuí'a iní-ún xiní-dé. ⁸ Te ká'an ni'in-ri jíin-ró, ja ná náka'an maní-ro jíin-de jíin-an-ró. ⁹ Chi suni ja sikí tíñu yá'a kúu ja ní chaa-ri nuu-ro, náva'a koto ncha-ri róo, te kuní-ri nú kájandatu va'a-ró taká tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu in chaa, suni ruu. Te nú ni sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu in-de, sikí já maní-rí jíin-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-dé, ¹¹ náva'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóo, chi a kájiní va'a-yó modo tñn yátá-ún yóo. ¹² Ná ni ja'an-ri ñuu Troas ja káni-ri tu'un va'a Cristo, ni nuña ichi já ká'an-ri ni sá'a máá Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi iní añú-ri chi tú ní nani'in-ri ñani-ri Tito. Yúan-na te ni nakuatá'ú-ni-ri nuu taká chaa-ún, te ni ki'in-ni-ri ichi kuá'an-ri ñuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chi taká lugar jichá nuu tu'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájiní tu'un-i-ya. ¹⁵ Chi tu'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tu'un-ún nuu chaa kákaku jíin núu chaa kánaa. ¹⁶ In chaa-ún, vasa jini so'o-de tu'un-ún, ná kúu ij-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja sikí taká tu'un yá'a, ndé chaa kanda jíin. ¹⁷ Chi nasu chaa káxikó tú'un Dios cuenta mercancia kákuu-ri, vasa kásá'a sava chaa súan, chi sua chaa ndaa kákuu-ri. Nátu'un chaa ni tájí Dios vai kákuu-ri, chi Dios, jini-ya ndasa káka'an-ri tu'un Cristo.

3

Sikí tú'un contrato jáá

¹ A ni ndejá'á-yó inga jínu ká'an-yo já'a máa-yó náún, xí kánandi'i-ri tutu ka'an ja'a-rí ja kúu róo, xí tutu ka'an-ro já'a-rí nátu'un sava-de náún. ² Róo kákuu tutu-ri yóso-ro iní añú-ri, te kájiní taká chaa nuu, te káka'u-de. ³ A kájiní ndijin-i ja róo kákuu tutu ni chaa Cristo, ja ní kaskáka-ri, ko nasu jíin tinta, chi jíin Espíritu Dios, I'a chakú, ni chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, chi ichi iní añú. ⁴ Yúan kúu tu'un kájani ndija iní añú-ri jíin núu Dios sá'a máá Cristo. ⁵ Nasu kájani iní-ri ja kákundéé máa-rí ja máa-rí sikí tíñu-ún, ja kákuu iní-ri. Chi súan já'a máá Dios tu'un ja kúndéé-yó. ⁶ Chi sikí in contrato jáá, játiñu va'a-ri sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, chi ja ká'an máá Espíritu kúu. Chi letra já'ni, ko Espíritu náschakú. ⁷ Te tu'un-ún ja kúu-yo jíin núu, chi ni yoso núu yúu. Te xa'an ní ndii ncháa kivi ní chaa-ún. Te ni ndii ncháa nuu Moisés ni sá'a. Te ja yúan tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vasa kuéni kuéni ni nda'va ja ndii ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yúan, naga ni kuu tu'un Espíritu. Á tú ví'í-gá ndii ncháa nuu. ⁹ Chi nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo jíin,

n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndíi ncháa xaan tú'un nasándaá yóó. ¹⁰ Chi ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndíi ncháa jíin yá'á, chi n̄i'in-ga ndíi ncháa ya'á. ¹¹ Chi nú ja ní nda'va-ún n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndíi ncháa ja kóo n̄í káni. ¹² Nú súan káñukuu in̄i-ri, te ná chúndéé in̄i-ri ka'an-ri núsáá, ¹³ te tú kásá'a-ri nátu'un n̄i sá'a Moisés, ja ní jas̄u-de ñin sa'ma núu-dé, náva'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko in̄i añú máá cháa-ún n̄i ndas̄u, ch̄i onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'án, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, ch̄i onde nú kándija-yó Cristo, yúan-na te kuxio sa'ma-ún ki'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu n̄i chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva in̄i-de nuu máá Jító'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni ki'in. ¹⁷ Ch̄i máá Jító'o-yo kúu-ya Esp̄iritu. Te nuu ío Esp̄iritu máá Jító'o-yo, yúan ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáá te taká máá-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó núu máá Jító'o-yo, nátu'un nuu ñin espejo, ndasa ndíi ncháa nuu-yá. Te suni súan ndíi ncháa kánasama-yó nátu'un káa máá-yá. Súan sá'a Esp̄iritu Jító'o-yo jíin-yó.

4

¹ Ja yúan ní chaa-ya tíñu yá'a sik̄i-rí nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu. Te tú kákuítá-ri, te tú káyu'ú-ri. ² Ch̄i sua n̄i kachaxio-ri tu'un yísa'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-ri kájika kuu-ri, ni tú kánasama-ri tu'un Dios, ch̄i sua káka'an ndijin-ri tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájin̄i in̄i añú-i ja káka'an va'a-yó ondé nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú sik̄i tú'un va'a káka'an-ri, nuu cháa naa ndasú sik̄i. ⁴ Chi ja ñin so'o ñuyivi yá'a, n̄i jas̄u xin̄i cháa tú kákandija, náva'a tú tuun ndua tú'un va'a nuu já jin̄i tuni cháa-ún, te kun̄i-de ndasa luu kánchaa Cristo, ch̄i muestra Dios kúu-ya. ⁵ Ch̄i nasu tú'un máá-rí kájani-ri, ch̄i tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-ri mozo-ro já sik̄i Jesús. ⁶ Ch̄i Dios kúu I'a n̄i tá'ú-ya tíñu ja ná kúndijin ñuñáa. Te n̄i stúun-ya in̄i añú-ri, náva'a ná kun̄i-ri nuu Jesucristo ndasa ndíi ncháa Dios.

Ndasa ndo'o ñayivi kándija

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un in̄i yiki kúñu vitá xaan-rí, náva'a ná kun̄i-ri ja ondé nuu Dios kúu nuu kí fuerza n̄i'in xaan, nasu núu máá-rí kenda. ⁸ Kájito-ri tundó'o taká lado, ko kákanda-ri jíin. Tú kákutuní in̄i-ri ndasa sá'a-ri, ko káñukuu ná'ín in̄i-ri. ⁹ Káchindik̄in-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-ri, te nene a yani kuu yiki kúñu-ri, ná n̄i j̄i'í Jesús, náva'a jíin yiki kúñu-ri te ná kun̄i ndijin-i tu'un n̄i nachaku Jesús. ¹¹ Ch̄i ruu, nini káichaku-ri, nene kája'a-ri máá-rí, te ná kúu-ri nú kuu-ri sik̄i Jesús, náva'a jíin yiki kúñu ndá'ú-ri yá'a, ná kun̄i ndijin-i tu'un n̄i nachaku Jesús. ¹² Ja yúan j̄ika kue'e kuu-ri jíin-rí, te jíin-ró j̄ika tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko ñin-ni modo kákandija-ri, nátu'un chaa n̄i chaa nuu tutú: N̄i kándija-ri te ja yúan ní ka'an-ri, áchí. Suni súan kákandija-ri, te ja yúan káka'an-ri. ¹⁴ A kájin̄i-ri ja máá I'a n̄i naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-ri ja jíin Jesús, te kan̄i-ya rúu nuu-yá onde jíin róó jíná'an-ró. ¹⁵ Chi taká tundó'o yá'a kándo'o-ri ja sik̄i róó jíná'an-ró, náva'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúan tú káyu'ú-ri, ch̄i sua ndújáá añú-ri ñin ñin kivi, vasa kuakuítá yiki kúñu-ri. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-ri vina, tú ká'ú kúu, ch̄i núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'u ñá'nu, luu xaan, kúu-ri n̄í káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndátíñu ja jin̄i ndijin-yo núu, ch̄i sua kánde'é-rí nuu ndátíñu ja tú jin̄i ndijin-yo núu. Ch̄i ndatíñu ja jin̄i ndijin-yo núu, ja'a-ni ki'in. Ko ndatíñu ja tú jin̄i ndijin-yo núu-ún, kundito n̄í káni.

5

Ve'e ja tú ní kuva'a jíin ndá'a

1 Chì a kájini-ri ja vé'e kuii ncháá-ri nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-ri ìn ve'e ká'nu nuu Dios, ko ìn ve'e ja násu jíin ndá'a ní kuva'a, chì ní káni súan-ni ío máá ondé andíví. 2 Te ja sikí yá'á kúu ja kájaka nuu ini-ri, chì kákuni-ri kundasu ve'e-ri andíví-ún sikí-ri. 3 Chì nú ná nándasu sikí-ri, te ma kóo víchí líi-gá-ri. 4 Chì suni súan ruu ja ká'jin-ri ini ve'e kuii yá'a, ndá'ú xaan kájaka nuu ini-ri, chì tú kákuni-ri kúvichí líi-ri, chì sua kákuni-ri koso tá'an ku'un-ri, náva'a kunuu ja kúu-ún ki'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. 5 Ko I'a nì sáva'a ruu ja súan nduu-ri, Dios kúu-ya. Te máá-yá nì ja'a-ya Espíritu ini-ri ja kúu seña nuu-ri. 6 Ja yúán nené ká'io ndéé ini-ri. Te kájini-ri ja níni ká'jin-ri chii yiki kúñu yá'a, kájika kuu jíká-ri nuu máá Jító'o-yo. 7 Chì sikí ja kákandíja-ri te kájika-ri, nasu ja kánde'é-ri nuu. 8 Ko tú yú'ú-ri, vasa ví'i-gá kákuni-ri kenda-ri chii yiki kúñu yá'a, ja nájaa-ri kuxiukú-ri jíin máá Jító'o-yo. 9 Nándúkú ndéé vá'a-ri núsáa, vasa ká'jin jíká-ri, xí káxiukú-ri ve'e ká'jin yani-ri, ko ná kúsi ini-ya sá'a-ri. 10 Chì níni kuiñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yó, náva'a ki'in ìn ìn-yó yá'u-yó nú ndasa tíñu nì kasá'a-yó jíin yiki kúñu-yó, vasa va'a xí vasa ñáá.

Ndasa naketá'an-i jíin Dios sá'a-yó

11 Kájini-ri kuandatu-ri nuu máá Jító'o-yo, te káskandíja-ri ñayivi. Ko a jiní ndijin Dios ruu jíná'an-ri, te suni káñukuu ini-ri ja kájini ndijin-ro rúu jíin ini añú-ro. 12 Nasu núu-ro káka'an tuku máá-ri ja'a máá-ri, chì kákastu'ún-ri modo ndasa sátéyí-ro máá-ro sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tú'un xndió káni-ro núu cháa ja kásatéyí-de máá-de ja kánde'é-de ndasa kánda nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda ini añú-de. 13 Chì nú cháa kánda chì kákuu-ri, sikí ja játíñu-ri nuu Dios kúu. Te nú cháa ká'io kájí ini kákuu-ri, sikí ja játíñu-ri nuu róo kúu. 14 Chì tu'un kúndá'ú ini Cristo, stétuu ruu sá'a-ri tíñu yá'a. Chì súan kájani ini-ri ja nú ìn-ya ní j'i ja'a taká ñayivi, te nátu'un nì kaji'i taká-i núsáa. 15 Te nì j'i-ya ja'a taká ñayivi. Ja yúán ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, chì kuchaku-i ja sikí máá-yá, I'a nì j'i te nì nachaku ja sikí máá-i. 16 Ja yúán ondé vina te ní-gá kua'an-yo, ma káni yúkú ini-ri koto-ri ni ìn ñayivi, vasa súan nì kajani yúkú ini-ri sikí Cristo sáa, ko vina tuká jáni ini-ri súan. 17 Chì nú ìn ñayivi yí'i-i nda'a Cristo, a nì nduu jáa-i, te tu'un tú'ú, a nì kaja'a kua'an. Te vina a nì ndi'i nì kandujáa. 18 Te ndi'i ya'á ní sá'a Dios. Chì máá-yá a nì nasketá'an-ya rúu jíin máá-yá nì sá'a Cristo. Te nì cháa-ya tíñu sikí-ri ja kástu'ún-ri ndasa naketá'an-i jíin-yá. 19 Te jandáa, chì jíin Cristo nì jiku Dios, násketá'an máá-yá ñuyivi jíin máá-yá, te taká kuachi kásá'a cháa tú ní chí'i-ya cuenta sikí-dé. Te nì cháa-ya tíñu sikí-ri ja ná káni-ri tu'un ndasa naketá'an-i jíin-yá. 20 Ja yúán vái koyo-ri jíin sí'ví máá Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-ri. Te káka'an nda'ú-ri jíin-ro jíin sí'ví máá Cristo, ja ná náketá'an-ro jíin Dios. 21 Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te nì nduu-ya kuáchi nì sá'a Dios ja yóo, náva'a kendo nda-ya modo Dios sá'a Cristo.

6

1 Suni súan ruu, káchindéé tá'an-ri jíin-yá. Te káka'an nì'in-ri jíin-ro ja má kuatá'ú sáni-ro tú'un luu ío ini Dios. 2 Chì áchí-ya: Máá kivi vá'a nì jini so'o-ri tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaku-ro ní nama-ri róo. Vina-ni kúu máá kivi vá'a, vina-ni kúu máá kivi náma-ri róo, áchí-ya. 3 Ni ìn cháa, tú káskivi-ri-de nuu ní ìn kuachi, náva'a ma ká'an-i sikí tíñu kádiso-ri. 4 Chì sua káskíkuu va'a-ri jíin taká tíñu, nátu'un kájatíñu-ri nuu Dios. Te nì kákanda-ri vasa kájito-ri tundó'o, vasa kánandi'i-ri, vasa kándukuí'a ini-ri, 5 vasa káskúun-i yunu xí sukun-ri, vasa táan-í ruu vekaa, vasa kánda vaa-i sikí-ri, vasa kána tajin-ri, vasa kája'ni-ri máá-ri ja núma'ná, vasa ká'io ndicha ini-ri. 6 Ko kájika-ri jíin tú'un ndoo, jíin tú'un júku'un ini, jíin paciencia, jíin tú'un maní ini, jíin Espíritu Santo, jíin tú'un kúndá'ú ndija ini, 7 jíin tú'un ká'an kájí, jíin fuerza Dios, jíin tú'un jika ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi

ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-rí, ⁸ vasa jíñú'ún káka'an-i jíín-rí xí túu, vasa kájatú'ún-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kákuu-rí, vasa cháa ndaa kákuu-rí. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakuni-i ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí já káji'i-rí, ko káichaku ná'ín-rí, xí já káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-í ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a iní-rí, ko nene ká'io sî iní-rí, xí já cháa ndá'ú kákuu-rí, ko kásá'a kúká-rí kua'a ñáyivi, xí já tú naún káñava'a kuti-rí, ko máá-rí xín ndí'i. ¹¹ Róo cháa ñuu Corinto. ni kaka'an káji-rí jíín-ró, te onde jíín iní jíín añú-rí ni kundá'ú iní-rí róo. ¹² Ruu, chí ío lugar iní añú-rí ja kúu róo, ko róo, tú kásá'a-ró lugar iní añú-ro já kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jíín sé'e-rí ká'an-rí. Ná kundá'ú tuku iní máá-ró rúu, nává'a ñn núu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Siki tú'un tú kivi nduu-yo jíín tíñu ñáá

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jíín ñáyivi tú kákandíja, chi naún tíñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jíín tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundijin jíín ñúñáa. ¹⁵ Ndasa ka'an ñn núu tú'un Cristo jíín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jíín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasa kani tá'an tu'un ve'e i Dios jíín tú'un ndoso. Chí yóó kákuu-yó vé'e i Dios, I'a chakú, nátu'un ni ka'an Dios: Kunchaa-rí te kaka kuu-rí ma'ñú-i, te kuu-rí Dios máá-i, te kuu-i ñayivi máá-rí. ¹⁷ Chí máá Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúan ná kenda koyo-ró má'ñú máá-de, te ná sásin-ro máá-ró, te ma ké'é-ró tíñu chá'an, te naki'in sé'é-rí róo, ¹⁸ te ruu kuu-rí Táa-ro jíná'an-ró, te róo jíná'an-ró kúu-ró sé'e yíi-rí jíín sé'sí-i-rí, áchi máá Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Ñáni, káñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákachá ndí-i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jíín añú-yo núsáa. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyíja-yó máá-yó jíín tú'un ni nasándoo-ya yóó.

Ja ní nakani iní tiku'ni kándíja

² Ná káni va'a iní-ro já kúu ruu. Tú ní ñn cháa ní kásá'a ndíva'a-rí jíín-de. Tú ní ñn cháa ní kásijíta-rí. Tú ní ñn cháa ní káxndá'ú-rí. ³ Nasu ká'an-rí tu'un yá'a ja náku-xndíi-rí siki-ro, chí a ni ka'an-rí jíín-ró já kákundá'ú iní-rí róo, te ñn ká'nu-ni kuu-yo, te ñn ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chundéé iní-rí ká'an-rí tu'un-ró. Xaan sátéyíi-rí máá-rí ja siki róo jíná'an-ró. Xaan ío ndéé iní-rí. Xaan kúsî iní-rí, vasa taká tundó'o yá'a kájito-rí. ⁵ Chí ná ni jakoyo-rí ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-rí, chí sua ni kajito-rí tundó'o taká lado. Ichi fuera kájatá'an, ichi iní kayu'ú-rí. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a iní, ndundéé iní-de sá'a Dios, te ni nasándéé-yá iní-rí jíná'an-rí ja ní nchaa Tito. ⁷ Ko nasu máá ñn siki já ní nchaa-de, chí suni ni kakusî iní-rí jíín tú'un ndéé iní ja ní ndundéé iní-de ni kasá'a-ró. Chí ni nakani-de tu'un nuu-rí ndasa kájitú iní-ro, ndasa kánde'e-ro, ja káñukuu iní-ro rúu. Te ja yúan ní kusî-gá iní-rí. ⁸ Chí vasa ni kukuí'a iní-ro ní sá'a carta-rí, tuká nakani iní-rí vasa a ni nakani iní-rí, chí a ni jini-rí ja ní kándukuí'a iní-ro yakú-ni kivi ní sá'a carta-rí. ⁹ Te vina kúsî iní-rí. Ko nasu siki já ní kándukuí'a iní-ro, chí sua ja ní kanakani iní-ro ní sá'a ja ní kándukuí'a iní-ro. Chí súan ni kuni máá Dios ja ní kándukuí'a iní-ro, te tú ní xnáa-ro ní ñn ta'u-ro sá'a-rí. ¹⁰ Chí nú kándukuí'a iní-yo nátu'un kuni Dios, yúan-na te ná nakani iní-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta siki ñuyivi yá'a kándukuí'a iní-yo, te kuu-yo sá'a. ¹¹ Ni kándukuí'a iní-ro nátu'un kuni Dios. Vina te ndéé ndasa xaan ní kájitú iní-ro ní sá'a, te xaan ní kaka'an-ro já'a máá-ró, te xaan ní kakiti iní-ro, te xaan ní kayu'ú-ro, te xaan ní káñukuu iní-ro, te xaan ní kanandúkú víi-ro, te xaan ní kakana jíín-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo ni kakenda-ró, tú naún kuáchi ní kenda siki-ro. ¹² Ja yúan vasa ni cháa-rí tutu-ún nuu-ro, ko nasu siki cháa ni sá'a kuáchi-ún kúu, te ni nasu siki cháa ni ndo'o-ún kúu, chí sua nává'a ná kuni ndijin-ro jíná'an-ró ndasa káñukuu iní-rí siki róo nuu Dios. ¹³ Ja yúan ní kándundéé iní-rí ni sá'a tu'un ndéé-ró. Ko ví'i-gá ni kakusî iní-rí ni sá'a tu'un ni ndusî iní Tito, chí ni nani'in iní añú-de ni kasá'a-ró. ¹⁴ Chí ni

ndutéyíi ñn tí'li iní-ri nákaní-ri tu'un nuu-dé ndasa kásá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rí jíin, chí nátu'un nī kaka'an ndaa-ri taká tu'un jíin-ró, suni súan nī kee ndaa taká tu'un nī kaka'an téyíi-rí cuenta róo nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú iní-de róo, hora núku'un iní-de ndasa káandatu taká-ro, jíin ndasa káyu'ú-ro te kákisi-i róo ná nī kajatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsi iní-ri, chí tú yú'ú-ri ndasa kásá'a-ró jíin ní ñn tiñu.

8

Siki já jakín-i xu'ún kuátíñu ñayivi ndá'ú kándija

¹ Ñani, suni súan kákastu'ún-ri nuu-ro, ndasa nī ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu tíku'nī kákandija ká'io iní ñnu Macedonia. ² Chí kua'a túndó'o nī ja'a-ya núu-í, ja ní jito ncha-ya-í. Te vasa ndá'ú xaan káta'an-i, ko nī kákusi xaan iní-i. Te bueno ká'io iní-i nī kaja'a-i najíin. ³ Te a jiní máa-rí ja taká ja á kúu sá'a-i, nī kaja'a-i. Te sobra-ga nī kaja'a-i, nátu'un kákana kuu iní máa-i. ⁴ Te nī'in xaan ní kajikan-i permiso nuu-rí ja ná chindéé chítuu-i sava-ga cha ndoo. ⁵ Ko nasu ñn súan káñukuu iní-ri núu, chí sua xna'an-ga nī kaja'a-i máa-i nuu máa Jító'o-yo jíin núu-rí, chí súan nī jata'an iní Dios. ⁶ Te ja yúan ní kaka'an nī'in-ri jíin Tito ja ná síjnu ndi'i-de tiñu luu yá'a jíin-ró jíná'an-ró, nátu'un nī kejá'á-de sá'a-de núu. ⁷ Bueno kásá'a-ró taká-ni. Bueno kákandija-ró. Bueno káka'an-ro. Bueno kájuku'un iní-ro. Bueno kájítú iní-ro. Bueno kákundá'ú iní-ro rúu. Suni súan ná ndeá-ga tiñu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-ri nátu'un ká'an cha tá'ú tiñu, chí sua ndé'é-rí nú kákundá'ú ndija iní-ro-í. Te jíin modo kájítú iní sava-ga-i ná chíku'a-ri róo. ⁹ Chí a kájiní-ro tú'un luu ío iní Jesucristo, ja ní kundá'ú iní-ya róo. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máa-yá, vasa kúká-yá núu, náva'a koo kúká-ró jíná'an-ró sá'a tu'un nī kundá'ú-ya. ¹⁰ Te já'a-ri consejo yá'a nuu-ro. Andujin nī ka'io iní-ro sá'a-ró, te nī kejá'á-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná síjnu ndi'i tuku-ró sá'a-ró. Te nátu'un nī kájítú iní-ro kejá'á-ró, vina te nú ndasa já'a túndó'o, suni súan ku'a-a-ró. ¹² Chí nú kúu iní-yo ku'a-a-yó, kuu ku'a-a-yó ndasa náva'a-yó, nasu já nú tú naún náva'a-yó. ¹³ Chí nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja ná kuiñi jinu sava-i jíin túndó'o, te róo kuiñi nī'in-ró jíin túndó'o, ¹⁴ chí sua kuní-ri já ná koo ñn nuu. Te vina kua'a káñava'a-ró te ku'a-a-ró núu-í, chí kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a náva'a-i te ku'a-a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñn nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Cha nī kanastútú ku'a, tuká naún ní kéndoo, te cha nī kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchí. ¹⁶ Ko ná kúta'u-rí nuu Dios ja iní añú Tito nī ja'a-ya súní tu'un kájítú iní-ri ja kúu róo. ¹⁷ Chí nī jatá'ú ndija-de tu'un nī kaka'an-ri jíin-de, ko suni súan jítú iní-de ki'in-de ichi jáa-de nuu-ro jíná'an-ró, chí súan kána kuu iní máa-de. ¹⁸ Te jíin-de kátájí-rí ñn ñani ja-a-de nuu-ro. Te tíku'nī taká lado, kájatú'ún-i cha-ún, chí bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ñn ya'á, chí suni taká tíku'nī nī cha tiñu siki-dé, ja kúu-de cha chindéé tá'an jíin-rí jíin tiñu luu yá'a. Te kástútú-rí náva'a nakana jaa-i máa Jító'o-yo sá'a, te náva'a kuní-i ndasa kájito ndá'ú-ri nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-ri, náva'a ma ká'an ndiva'a ní ñn cha siki-rí, ndasa kinchaka-ri xu'ún ku'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítú iní-ri sá'a-ri tiñu jíin'ún, ko nasu máa ñn nuu máa Jító'o-yo, chí suni súan jíin núu taká cha. ²² Suni kátájí-rí ñani-ri jaa jíin-de jíná'an-de, chí tiñu jítú iní cha yá'a, tñi jínu nī kajito ncha va'a-ri-de. Te ví'í-gá vina jítú-ga iní-de, chí tuká yú'ú-de ja kúu róo. ²³ Chí Tito, máa-de kúu cha chindéé tá'an sátiñu jíin-rí ja siki róo. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndajá'a tíku'nī kákandija, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jíin núu taká tíku'nī ndasa kákundá'ú ndija iní-ro rúu, te ndasa tú ní kásatéyíi sáni-ri máa-rí nuu-dé ja siki róo.

9

¹ Chí cuenta siki xú'ún kájakin-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, tú níni cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Chí a jiní-ri ja kúu iní-ro sá'a-ró. Ja yúan satéyíi-rí máa-rí nuu náyivi ñnu Macedonia,

chí ká'an-ri ja ñúu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kuia andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ñi ndukanda iní sava-de ñi sá'a. ³ Ko tájírí-ri ñani-yo núu-ro náva'a tú sátéyíí sáni-ri máá-rí sikí tíñu yá'a ja sikí róó, náva'a ná kóo tu'a-ró jíná'an-ró nátu'un ñi ka'an-ri. ⁴ Chí sanaa te jaa yaku chaa ñuu Macedonia jín-rí. Te nú kuni-de róó, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuka nuu-rí jíná'an-ri jín-ró, ja súan ñi kaka'an-ri ja ká'io tu'a ndija-ró núú. ⁵ Ja yúan kánúú-gá ñi ka'an nda'ú-ri jín ñani-yo, ja ná kúxnúú-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'ún ja ní kakeyu'u-ro, náva'a koo tu'a nátu'un ñi ndatíñu ja kákuu iní-ro ní ja'a-ró, nasu ja ní kastétuu-ri róó kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri: Chaa kakín táma, suni táma nástútú-de. Te chaa kakín kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná ñi ná ñi-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxíí iní-de kua'a-de, chí nasu fuerza kúu. Chí Dios, kúmani iní-ya jín ñáyivi kúsi iní ja'a. ⁸ Te máá Dios kuu sá'a-ya ja ná ndeá ndí'i tíñu luu nuu-ro, náva'a ná kayá-ro táká ndatíñu, náva'a nene kanda va'a-ró, te kuu kua'a núu-ró ndá'a núu táká tíñu va'a. ⁹ Nátu'un yóso núu tutú: Onde jichá ñi ja'a-ya núu ñáyivi káta'an ndá'ú. Te tíñu ndaa sá'a-ya, nene kéndoo ñí káni. Achí. ¹⁰ Te I'a ja'a tata nuu chaa sáka, suni kua'a-ya staa kée-dé. Nakoko-ga itu-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tíñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táká, náva'a kuu kua'a kua'a-ro, te skáka-ri nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chí xu'ún kájakin-ro ja kúu sikí tíñu yá'a, nasu níni nuu táká ñáyivi ndoo chindéé tá'an jín-i, chí suni kua'a-í kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tíñu yá'a kúu ja jito nchaa róó. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios sikí ja kájanatu-ro jín ja kájatú'un-ro tú'un va'a Cristo. Chí va'a kákuu iní-ro kájakin-ro náva'a kuatíñu máá-i jín sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájukan ta'u máá-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chí káñukuu xa'an iní máá-i róó, sikí ja ní sjá'a Dios tu'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chí ñi kün ndiva'a-na-ya tá'u-yá ñi ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tíñu ndíso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chí jín tú'un vitá iní, jín tú'un maní iní ío iní Cristo, ká'an nda'ú-ri jín-ró. Ruu, nú kánchaa-ri jín-ró, chí sá'a súchí ndija-ri iní-ri nuu-ro, ko nú kánchaa jiká-ri, chí a chundéé-ni iní-ri ká'an ñi'in-ri jín-ró. ² Yuán ká'an nda'ú-ri jín-ró vína, náva'a nú ñi jaa-ri nuu-ro, te tú níni chundéé iní-ri ka'an xa'an-rí, vasa jáni ndija iní-ri ja ká'an-ri súan nuu sáva-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúkú-ni-ri. ³ Chí vasa kájika kuu-ri iní ñuyívi, ko tú kájatá'an-ri nátu'un kájatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chí ja kájatá'an-ri jín, nasu ja kájatíñu-i iní ñuyívi kákuu, chí ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún táká ndatíñu ñi'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tu'un kástátá'an-i, jín tú'un ja ndúkú sávixi máá, kuni kasu ichi náva'a ma kuni sava-ga-i nuu Dios núú. Ko ñin-ri so'o taká tu'un kájani iní-i, náva'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-ri ja xndó'o-ri chaa tú kájanatu, onde nú ná skíkuu máá-ró kuandatu va'a-ró. ⁷ Ndé'é-ró núu táká ndatíñu ndasa kájito. Nú ñi chaa jáni ndija iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máá-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chí vasa sátéyíí-ga-ri máá-rí sikí tíñu ñi chaa-ya sikí-rí jíná'an-ri, te ma kúka nuu-rí sá'a, chí tíñu-ún ñi chaa máá jito'o-yo sikí-rí ja skuá'nu-ga-ri róó jíná'an-ró, nasu ja xnáa-rí róó. ⁹ Chí tú kuni-ri ja káni iní-ro ja ndúkú-rí síyú'ú-ri róó jín carta-ri. ¹⁰ Chí ío chaa káka'an ndija: Carta-de xa'an ndái, te ñi'in ká'an, ko nú ñi chaa-de, tú ndáján jito-de, te tu'un ká'an-de chí tú káxaan, áchí-de. ¹¹ Te chaa-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-ri jín carta nú ká'ín jiká-rí, suni súan kákuu-ri jín tíñu nú ká'ín-ri nuu-ro. ¹² Chí tú kákuu-ri kivi nduu-ri jín-de, ñi ja skétá'an-ri máá-rí jín sáva chaa ja kájatú'un-de máá-de. Máá chaa-ún, káchikua'a-de máá-de ja máá-de, te káskétá'an-de máá-de jín tá'an-de, ko tú ká'io káji iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyíí-rí máá-rí, chí náni kaa máá kú'a ñi ja'a Dios nuu-rí, te jaa ku'a-ún onde nuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-ri punto káskaa-ri ku'a-ri nátu'un tú ní jakoyo-ri nuu-ro núú, chí sua ruu kákuu ja xnáñúú ní

jakoyo-ri onde nuu róo kájani-ri tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-ri punto ja sátéyíí-ri máá-ri sikí tíñu kásá'a inga chaá, ko káñukuu iní-ri ja ná yíja-ga modo kákandíja-ró, te súan ná ndeá xaan-gá tíñu sá'a-ri jíin róo jíná'an-ró, ¹⁶ náva'a kani-ri tu'un va'a níí-gá ñuu ío onde yata ñuu-ro. Súan te tú níni sátéyíí-ri máá-ri sikí tíñu ja á ká'io tu'a ní sá'a inga chaá. ¹⁷ Ko chaá ja sátéyíí-de máá-de, ná sátéyíí-de máá-de sikí máá Jító'o-yo. ¹⁸ Chí nasu cháa ja jatú'ún máá kúu ja kéndoo jíñú'ún, chí sua chaá ja máá Dios jatú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-ri ñn tí'li tu'un katachí jíin-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáá vii. ² Chí kúkuñí-ri ja'a-ro jíin tú'un kuñí Dios, chí ní ja'ncha-ri tu'un ja stánda'a-rí róo jíin ñn-ni yíi, kúu máá Cristo, te stá'an-ri róo nuu-yá nátu'un ñn ña'an jáá íi. ³ Ko nátu'un koo, ní xndá'ú-tí Eva jíin tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-ri jíin-ró ja sánaa te sana nuu já jiní tuní-ro, te sanaa te sía-ro modo kájí, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo. ⁴ Chí nú inga chaá chaá, te kani-de tu'un inga Jesús nuu já á ní kajani-ri nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ró ingá espíritu nuu já á ní kajatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu já á ní kachu'un iní-ro, a jiní-ri ja bueno kájandéé iní-ro jíin. ⁵ Chí apóstol yúan, vasa kúñá'nu xaan-dé ká'an-de, ko tú kánúú kúti-dé kanduu-de ruu, jáni iní-ri. ⁶ Chí vasa tú jakuta'an ka'an-ri, ko ndíchí-rí, te ndivii táká ya'á, a ní kastá'an kájí-rí nuu-ro jíná'an-ró. ⁷ Te ruu, ní nasásúchí-rí máá-ri náva'a kéndoo jíñú'ún-ró, te tú ní xíkó-rí tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi ní kivi-ri ja ní sá'a-ri súan náún. ⁸ Ní tevíchí-rí sava-ga tiku'ni ja ní tñn-ri xu'ún-i, náva'a jaá-ri kuatíñu-ri nuu-ro. ⁹ Chí ná káncha-ri jíin-ró núú, te ní nandi'i-ri yakú najjín, ko tú ní stáa-ri sikí ní ñn-ró. Chí vasa ní nandi'i-ri, ko ñani-yo já ní kikoyo-de ichi ñúu Macedonia, ní kaja'a kua'a-dé nuu-rí. Te tú ní stá'an kuti-rí róo jíná'an-ró, te ní ma sá'a-ri. ¹⁰ Te jíin tíñu yá'a ná sátéyíí-ri máá-ri. Ma kasú-de nuu-rí ja súan ka'an-ri níí ndáñúu Acaya núsáá, chí tu'un ndija Cristo ká'an-ri. ¹¹ Te naja. Tú kúndá'ú iní-ri róo náún. Máá Dios, a jiní-ya. ¹² Ko sá'a-ga-ri tíñu sá'a-ri yá'a, chí chaá-ún, kásatéyíí-de máá-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ñn núú-ni kásatíñu-de jíin-rí, ko ma kúndéé-de, chí kasu-ri nuu-dé. ¹³ Chí chaá yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de jíin tíñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máá-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tíñu naa iní-yo ndé'é-yó kúu, chí suni máá Satanás, násama máá, te ndúu ndajá'a ndíi ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tíñu káxaan kúu, chí chaá kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máá-de, te kásá'a-de ja cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jíin yá'u tíñu kásá'a máá-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-ri inga jínu. Ni ñn chaá, ma káni iní-de ja cháa katachí kúu-ri. Te nú súan, ná kuatá'ú-ró rúu vasté nátu'un ñn chaá katachí, náva'a kuu sátéyíí-ri máá-ri ñn tí'li-ga núsáá. ¹⁷ Tu'un ká'an-ri yá'a, nasu ní tá'ú tíñu máá Jító'o-yo, chí sua ká'an-ri nátu'un ká'an chaá katachí. ¹⁸ Chí tini-de, kásatéyíí-de máá-de ndasa kákuu-de jíin modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyíí-ga-ri máá-ri núsáá. ¹⁹ Chí kákuu va'a iní-ro kájandatú-ro núu cháa káñáá xiní, chí chaá ká'io kájí iní kákuu-ró. ²⁰ Chí nú ñn chaá taan-dé róo, sátíñu sáni-ró, xí nú ñn chaá kee-dé sikí-ro, xí nú ñn chaá kuanchaa-de ndatíñu-ró, xí nú ñn chaá sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn chaá stují-dé yiki núu-ro, bueno kájandéé iní-ro jíin-de jiní-ri. ²¹ Kúka nuu-rí, chí vitá máá-ri te ja yúan tú ní kásá'a xaan-rí súan, áchí-ri vii. Chí nátu'un chúndéé iní inga chaá sátéyíí-de máá-de, suni súan ruu chúndéé iní-ri ká'an-ri tu'un katachí. ²² Chaá hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Chaá Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tata Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o ní jito Pablo sikí tú'un-ya

²³ Chaá kájatíñu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-ri nátu'un chaá kátachí.) Ko ruu ví'í-gá. Kua'a-gá tíñu sá'a-ri. Nasaa vuelta kákuu-de yunu xíi sukun-rí. Xaan-gá já'an-ri vekaa. Ní kuu kua'a jínu káku-ri kuu-ri. ²⁴ Chaá judío, ñn-na te jínu uu xiko cuarta ní kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Uní jínu ní ki'in-ri yunu xíi. ñn jínu ní ki'in-ri yuu. Uní jínu ní ta'u barco-ri. ñn núú te ñn ndúú ní kaxndéé ninu-ri nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a

jínu nî ja'an jíká-rí ichi. Nî kuu káku-rî nuu yúcha. Nî kuu káku-rî nuu ñákuí'ná. Nî kuu káku-rî nuu ñáyivî ñúu-rî. Nî kuu káku-rî nuu ñáyivî sîin nación. Nî kuu káku-rî inî ñuu. Nî kuu káku-rî máá iní ñu'un té'é. Nî kuu káku-rî nuu mar. Nî kuu káku-rî ma'ñú ñaní tú ká'jin ndaa. ²⁷ Nî kujítá-rî. Nî kana tajn-rí. Nî sátiñu-rî. Kua'a jínu nî kuu já'ni-rí máá-rí numa'ná. Nî kuu jí'i-rî soko, te jichí-rî nducha. Ió kua'a kivi tú ní'in-rí kee-rí. Nî kuu tá'an vijin-rî te jíká kuu víchí-ni-rî. ²⁸ Te sikî táká tundó'o tá'an-rî-ún, ió inga. Chi taká kivi nákanî xaan iní-rî te jítú iní-rî ja kúu taká tikunî kákandíja. ²⁹ Ndé ñáyivî vítá iní-i, te ruu tú vítá iní-rî náún. Ndéja kánangava nuu kuáchi sá'a inga chaa, te ruu tú ndúkijí xini-rí náún. ³⁰ Te nú kánúú sátéyíí-rí máá-rí, te ná sátéyíí-rí máá-rí sikî já vítá iní-rî. ³¹ Máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ní káni ní kuiá, a jiní-ya já tú xndá'ú-rî. ³² Inî ñuu Damasco nî sá'a gobernador jíin-rí, chaa tá'ú tíñu ndañúú tîin rey Aretas, ja ní káindasu-de yuñúú cháa Damasco, ja tîin-de ruu kákunî-de núú. ³³ Ko inî ñin jíká nî kandee-rî. Te nî kákiñi'in-i ruu yau ventana. Te nî kaskúun-i ruu jíká vé'e nama ñúú Damasco. Te súan nî káku-rî inî nda'a cháa-ún.

12

¹ Nîni sátéyíí-rí máá-rí ja máá-rí vasa tú ní'in tíñu. Ka'an-rî sikî tú'un nî stá'an ndijin máá Jito'o-yo núu-rí jíin já ní skóto-ya rúu. ² Jiní-rî nuu ñin chaa yí'i-de nda'a Cristo, ja ió uxî kuun kuiá nî ndéché cháa-ún nî ja'an-de onde andívî uní. Te nú jíin yíkî kúñu-de, xí naún, tú jiní-rî, xí ní xndóo-de yíkî kúñu-de, tú jiní-rî. Dios kúu I'a jiní. ³ Te jiní-rî chaa-ún. Te nú jíin yíkî kúñu-de, xí ní xndóo-de yíkî kúñu-de, tú jiní-rî. Dios kúu I'a jiní. ⁴ Ja ní ndéché-de nî ja'an-de onde nuu jardín andívî. Te yúan nî jini so'o chaa-ún tu'un sa'í, ja má kúu kastu'ún ní ñin chaa. ⁵ Sikî cháa-ún, ná sátéyíí-rí máá-rí, ko ja jíin máá-rí, ja máá-rí, ma sátéyíí-rí máá-rí, chî sua nú jíin tú'un vítá iní-rî te kuu. ⁶ Nú kuní-rî sátéyíí-rí máá-rí, tú káñáá xini-rí. Chî ka'an ndaa-rî. Ko ma sá'a-rî. Ko ma ká'an-rî súan, chî sanaa te ñin chaa kani-ga iní-de ja súkún-ga ku'a-rî vasa já jiní-de ruu, xí já jini so'o-de tu'un-rî. ⁷ Chî sikî já ní stá'an ndijin kua'a-ya nuu-rí, tú kuní-ya já já'a ku'a sáñá'nu-ga-rî máá-rí. Ja yúan ní chaa ñin kue'e nuu-rí. Te ñin yuchî Satanás kúu-ún, nî stují núu-rí, náva'a tú ja'a ku'a kusî iní añú-rî jíin máá-rí. ⁸ Ja yúan ní kuu unî jínu ká'an nda'ú-rî jíin máá Jito'o-yo, já ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te nî ka'an-ya jíin-rí: Tú nîni, chi tu'un luu ió iní-rî kúu ja kánúú núu-ro, chî nú ká'io vítá iní ñáyivî, yúan-na te fuerza-rî ná yíja iní-i, áchí-ya. Ja yúan kúsî xáan iní-rî sátéyíí-rí máá-rí sikî já vítá iní-rî, náva'a ná kúnchaa fuerza máá Cristo jíin-rí. ¹⁰ Ja sikî yúan kúu ja xáan kúsî iní-rî jíin tú'un vítá iní, jíin tú'un kástá'an-i ruu, jíin tú'un nándi'i-rî najjín, jíin tú'un káchindikín-i ruu, jíin tú'un tá'an-rî tundó'o ja sikî Cristo. Chî hora ió vítá-rî, máá hora-ún ió ndáján-rí. ¹¹ Chaa káñáá xini sá'a-rí máá-rí ja súan sátéyíí-rí máá-rí. Ko máá-ro, nî kastétuu-ro rúu, chî sua ka'an-ro já'a-rí jíná'an-ro núú. Chî ní tú kuí'a kutî cháa kúu-rî nuu apóstol kákuu ví'í-gá-ún, vasa tú na tíñu-rî. ¹² Te ma'ñú táká-ro ní io ndija taká tunî nî sá'a-rî cuenta apóstol, jíin táka paciencia jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu, jíin tíñu náa iní-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u kuí'a nî ní'in-ro vasa sáva-ga tikunî kákandíja, chî máni ja tú ní stáa kutî-rí sikî-ro. Sá'a tuká'nu iní nuu-rí ja súan nî sá'a ndiva'a-rî jíin-ró.

Ja kuní Pablo kí'in-de vuelta unî sándaq-de tíñu-i

¹⁴ Te vina a ió tu'a-rî ja jáa-rî nuu-ro vuelta unî. Ko nasu já stáa-rî sikî-ro jíná'an-ró, chî nasu ndátíñu-ro kuní-rî, chî roó kuní-rî. Chî se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, chî sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu chî kúsî iní-rî kanu-rî cuenta máá-rí, te vasa onde máá-rí ná sijita ndi'i-rî máá-rí sikî añú-ro. Sikî já kúndá'ú xaan-ga iní-rî roó, ja yúan nú ku'a kákundá'ú iní-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jáan, ko ruu, vasa tú ní stáa kutî-rí sikî-ro, chî sua nî tîin yátá-rí roó, chî chaa maña kúu-rî káka'an-ro. ¹⁷ Jaán, jíin ñin tá'an chaa nî tájî-rí

n̄i jaa nuu-ro, ní xndá'ú-ri róó, náún. ¹⁸ N̄i ka'an nda'ú-ri jín Tito jaa-de, te n̄i táj-ri ñn ñani kujaa jín-de. Te xí sanaa ní xndá'ú Tito róó. Nasu jín ñn-ni xini kájika kuu-ri náún. Te nasu ñn-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani in-ri já kándúkú-ri ka'an-ri ja'a máa-ri nuu-ro náún. Máa Dios jini-ya já káka'an-ri tu'un Cristo. N̄ani máni, taká yuán kása'a-ri náva'a ná yíja-ga in-ri. ²⁰ Ch̄i yú'ú-ri ja sanaa nú ná jáa-ri, te ma ní'in-ri róó nátu'un játa'an in-ri máa-ri. Ni róó, ma játa'an in-ri rúu. Ch̄i sanaa kákanaá-ro, kákukuásún in-ri, kákiti in-ri, kásásún-ro máa-ró, káka'an tú'un siki tá'an-ró, kákutuku in-ri kájito tá'an-ró, kásavixi-ro máa-ró, tú kétá'an kása'a-ró. ²¹ Ch̄i nú sanaa jáa tuku-ri, yuán-na te kuka nuu-ri sá'a Dios kuni-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a in-ri sá'a kua'a cháa kása'a kuachi ichi yatá, ch̄i tú kákuni-de nakani in-ri de siki taká tiñu chá'an kása'a-de, ja kása'a téné-de, ja kása'a kuaxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta un̄i ja jáa-ri nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kundaa taká tiñu. ² A n̄i kana jín-ri nuu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún, te suni nuu sáva-ga-i. Te vina vasa jíká kánchaa-ri, ko kana jín tuku-ri nuu-í, ná n̄i ka'an-ri kivi ní jaa-ri vuelta uu n̄i kanchaa-ri jín-ró ch̄i nú jaa-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Ch̄i kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jíku-ya já'a róó, ch̄i sua jíku-ya jín fuerza ja'a róó jíná'an-ró. ⁴ Ch̄i vitá-ya te n̄i jí'i-ya jíká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, vitá in-ri yó jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú víi máa-ró siki máa-ró, te kuni-ro nú kákandíja va'a-ró xí túu, ch̄i sanaa te ká'in-ga-ro núu kuáchi. Xí tú kájini-ro máa-ró já ncháa Jesucristo in-ri náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu in-ri ja ná kuni-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikan ta'u-ri nuu Dios, náva'a ma sá'a-ró ní ñn tiñu ñáa jíná'an-ró, ko nasu siki já ná kúndéé-ri kéndoo va'a-ri. Ch̄i kuni-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tiñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un cháa kéndoo kuí'a, n̄i jini-ro. ⁸ Ch̄i ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, ch̄i máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yuán kákusi in-ri nú vitá in-ri, te róó, nú ká'io fuerza in-ri. Te kájikan ta'u-ri ja ná yíja va'a-ga in-ri. ¹⁰ Ja yuán vasa kánchaa jíká-ri, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náva'a tú kundí-ri nuu-ro te ka'an xa'an-ri jín-ró. Ch̄i n̄i ja'a máa Jító'o-yo fuerza-ya núu-ri ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnáa-ri róó. ¹¹ A n̄i ka'an-yo núsáa, ñani. Ko ío ñn máa tú'un-na tu'un ka'an-ri jín-ró. Ná kóo si in-ri. Ná síyija-ga-ro máa-ró. Ná sándéé in-ri jíná'an-ró. Vindaa vinené ná kúxiukú-ró. Te máa Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu in-ri, jín tú'un kúndá'ú in-ri, ná kúnchaa-ya jín-ró jíná'an-ró. ¹² Nú káka'an-ro jín tá'an-ró te ndoo titú tá'an-ró. Taká ñayivi ndoo, káka'an-i ja ná sándéé in-ri jíná'an-ró. ¹³ Tu'un luu ío in-ri máa Jító'o-yo Jesucristo jín tú'un kúndá'ú in-ri Dios yóó, jín tú'un kétá'an ká'nu-yó jín Espíritu Santo, ná kóo jín taká-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñáyivi ní kásá'a, ni nasu ñin ñáyivi ní káchaa tiñu siki-rí, chi máá Jesucristo jín máá Táa-yo Dios, I'a ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jín táká ñani kaxiukú jín-rí yá'a, káchaa-ri tutu nuu táká tiku'ni kákandíja ní ndáñú Galacia. ³ Tu'un luu ío ini, jín tú'un kuaká'nu ini, ja kii nuu máá Táa-yo Dios, jín já kii nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Chi I'a-ún ni soko-yá máá-yá ja siki kuáchi yóo, náva'a tava-yá yóo ini ñuyivi ñáá yá'a, natu'un játa'an ini máá Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá ní kani ní kuiá. Amén.

Siki já tuká inga tu'un ndaq ío

⁶ A ni kana-ya xiní-ro siki tú'un luu ío ini Cristo. Te náa iní-ri ndé'é-rí naja xaan yachí ni kaskéndo-ro-yá, te ni kakivi nduu-ro siki ingá tu'un. ⁷ Ko tú kuti ingá tu'un va'a ío, vasa ío ñáyivi káská'an róo, te kákuni-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-ri, xí ñin ndajá'a ándivi, kani sñin inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kétá'an jín tú'un ni kajani-ri nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Natu'un a ni kaka'an-ri jín-ró, suni súan ká'an tuku-ri vina: Nú ndé cháa jáni sñin inga tu'un nuu-ro, te nú tú kétá'an jín tú'un ni kajatá'ú-ro-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñáyivi xí Dios kuatú'ún rúu kuní-ri, xí ndúkú-rí ja kúsi ini ñáyivi sá'a-ri náún. Ko jandaa ká'an-ri jín-ró ja násu mozo Cristo kúu-ri nú súan ná ndúkú-rí sá'a-ri ja kúsi ini ñáyivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñáni, ja tú'un va'a ja ní jicha nuu kua'an ni sá'a-ri, nasu tú'un ñáyivi kúu. ¹² Chi nasu ñin ñáyivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-ri sá'a ñáyivi, chi Jesucristo ni stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chi a ni kajini tu'un-ró rúu, ndasa ni sá'a-ri sáá, ná ni chiñú'ún-rí tu'un judío, te ni chindikín téyí-rí tiku'ni Dios, te xndí'i-ri-i kuní-ri núú. ¹⁴ Te ni kutu'a-ga-ri jín sá'an judío vásá sáva ñáyivi kája'nu jín-rí. Te ni jítu-ga ini-ri jín táninu vuelú-ri. ¹⁵ Te ni teta'an-ya rúu onde ná ñú'un-ri chi náa-ri. Te jín tú'un luu ío ini-ya ní kana-ya xiní-rí. ¹⁶ Te nuu ní kusí ini Dios ja jín rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-ri tu'un-ya núu ñáyivi sñin nación, yúan-na te tú ní jiká tu'ún kúti-rí ni ñin ñáyivi. ¹⁷ Ni tú ní já'an-ri ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vásá rúu. Chi ni ja'an-ri ñuu Arabia. Yúan-na te ni no'on tuku-ri ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuiá, te ni ja'an-ri ñuu Jerusalén, ni jandé'é-rí Pedro. Te ni kanchaa-ri xia'un kivi jín-de. ¹⁹ Ko tú ní jiní-ri nuu ingá apóstol, chi ñin-ni nuu Jacobo ñani máá Jító'o-yo ní jiní-ri. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, te a jiní Dios ja tú xndá'ú-ri. ²¹ Yúan-na te ni ja'an-ri ní ndáñú Siria jín Cilicia. ²² Ko tiku'ni kákandíja nuu Cristo ini ñuu Judea, tú ní kánakuni kuti-í ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún ni chindikín-de yóo sáá. Te xndí'i-de tu'un kákandíja-yó kuní-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni sá'a-ya jín-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuiá, te ni ja'an tuku-ri ñuu Jerusalén jín Bernabé, te suni ni jaka-ri Tito ni ja'an jín-rí. ² Te ni ja'an-ri, chi súan ni tá'ú ndijin-ya tiñu nuu-rí.

Te nuu cháa ñá'nu ni kastu'un sá'í-ri naún tu'un jáni-ri nuu ñáyivi sîn nación, chi sanaa ní jika kuu sáni-ri, xí káka kuu sáni-ga-ri jáni ini-ri. ³ Ko Tito, ja jika-de jín-rí, vaša cháa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástétuu-de cháa xiti ndúu-de. ⁴ Te ni io ñani kándañáá, ni kivi koyo sa'í-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, chi kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ni ñin hora tú ní kájandatu-ri nuu cháa-ún, chi kuní-ri ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jín-ró jíná'an-ró. ⁶ Te cháa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-ri cuenta ndasa káa-de, chi Dios, tú ncháa nuu-yá ñáyivi. Tuká naún ní stá'an cháa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Chi sasua ni kajini-de ja ndiso-ri tiñu ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi sîn nación, natu'un Pedro jín ñáyivi judío, ⁸ chi I'a sátiñu jín Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jín-rí jín ñáyivi sîn nación. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jín Cefas jín Juan kákuu cháa kándituu tiku'ni. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu máa-yá ini-ri, yúan-na te ni káka'an maní-dé jín-rí jín Bernabé. Te ni kasánda-ri ja kíngoyo máa-rí nuu ñáyivi sîn nación. Te kíngoyo máa-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Mání kákuni-de ja ná núku'un ini-ri koto-ri ñáyivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán ñúkuu ini máa-rí sá'a-ri núú.

Modo kendo ndaa-yo núu Dios

¹¹ Ko nuu ní ja Pedro ñuu Antioquía, te ni kana jín-rí nuu-dé, chi kuachi ni sá'a-de. ¹² Chi onde ná té chakoyo-ga yaku cháa ni táji Jacobo, te ni yee Pedro staa jín ñáyivi sîn nación. Yúan-na te ni chakoyo cháa-ún, te ni kuxio-ni-de ni sásîn-de máa-de, chi ni yu'ú-de ni jito-de cháa judío. ¹³ Te sava judío kákandija, ni kasá'a uu xini jín-de. Te jín uu xini-dé ni kaxndá'ú-de onde máa Bernabé. ¹⁴ Yúan-na te ni jini-ri ja tú kájika ndóo-de natu'un ká'an ndaa máa tú'un va'a, te ni kachi-ri jín Pedro jito nuu táka-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró natu'un sá'a ñáyivi sîn nación, te tú sá'a-ró natu'un sá'a ñáyivi judío, te naja stétuu-ró ñáyivi sîn nación nduu-i ñáyivi judío núsáa. ¹⁵ Chi yóo, cháa ni kakaku ñuu judío kákuu-yó, nasu ñáyivi sîn nación kándiso kuachi kákuu-yó. ¹⁶ Chi a kajini-yo ja tú ni ñin ñáyivi kéndoo ndaa-i jín tiñu skíkuu-i ja tá'ú ley, chi onde nú kándija-yó Jesucristo. Te máa-yó, a kákandija-yó Jesucristo, náva'a kendo ndaa-yo jín tú'un kándija-yó Cristo, chi jín tiñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa kuti-í. ¹⁷ Te nini kuní-yo kéndoo ndaa-yo jín tú'un Cristo, te ni kajini-yo ja ío kuachi-yó, Núsáa te Cristo sá'a-ya kuachi náún. Túu. ¹⁸ Chi nú naki'in tuku-ri ja ní skána-ri-ún, te kuachi sá'a-ri núsáa. ¹⁹ Chi ruu, a ni kenda-ri chi ley, chi ni ji'i-ri ni sá'a máa ley. Te vina, a chakú-ri nuu Dios. ²⁰ Ni ji'i-ri jika cruz jín Cristo, te chakú-ri. Ko nasu rúu kúu ja chakú, chi Cristo kúu I'a chakú ini añu-ri. Te modo ja chakú-ri ini ñuyivi yá'a vina, kúu ja kándija-ri nuu Sé'e Dios, chi ni kundá'ú ini-ya rúu, te ni soko-yá máa-yá ja rúu. ²¹ Nasu jasú-ri nuu tú'un luu ío ini Dios, chi nú kéndoo ndaa ñáyivi jín tú'un tá'ú ley, yúan-na te ni ji'i sáni-ni Cristo núú.

3

¹ Te róo ñáyivi Galacia ja xini ñáa, ndé cháa ni tñin yátá róo. Naja tú kájandatu-ro núu tú'un ndaa. Chi a ni stá'an ndijin-ri nuu-ro ndasa ni ji'i Jesucristo jika cruz. ² Máa ñin tu'un jiká tu'un-rí róo: Ndasá ni kani'in-ro Espiritu, á ja ní skíkuu-ró tiñu tá'ú ley, xí ja ní kándija-ró tú'un ni kajini so'o-ró. ³ Súan kákuñáa xini-ro náún. Ni kakejá'a-ró jín máa Espiritu, te vina jín modo yúkú máa-ró kuáyija-ró náún. ⁴ Te taká tundó'o ni ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni ini máa-rí ja tú ní kúu sáni. ⁵ Te máa-yá, chi ni ja'a-ya Espiritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tiñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jín ja ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jín ja ní kándija-ró tú'un ni kajini so'o-ró.

Tu'un ni keyu'u-yá nuu Abraham

⁶ Natu'un Abraham, chi ni kándija-de nuu Dios, te ni chi'i-ya cuenta-de natu'un ja á ni kendo ndaa-de. ⁷ Vina te kuni-ro núsáa, chi taká cháa ja kákandija, yuán kákuu

se'e Abraham. ⁸ Oñde ná té chá'an-ga kuu, te ñi jini tutu ñi ja ñin kivi te skéndo ndaa Dios ñayivi sijn nación nú kandija-i. Ja yúan, jijn kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Oñde jijn róó, ná kéndoo ndatu taká ñuu, áchí-ya. ⁹ Núsáá te ñayivi kákandija vina, ká'io ndatu-i jijn Abraham, chaá ñi kandija. ¹⁰ Yí'i tasi siki taká ñayivi já kákandija-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chi súan yóso núu tutú: Yí'i tasi siki taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutú tá'ú tíñu, áchí. ¹¹ Te a jini kaji-yó já tú ni ñin ñayivi kéndoo ndaa-i ichi núu Dios sá'a ley jijn-i. Te ñayivi ndaa, chi siki já kándija-i te kuchaku-i. ¹² Chi nasu chí tu'un kándija vai ley. Chi ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'a te kaku-i kuchaku-i jijn, áchí. ¹³ Te Cristo ñi nakuaan-ya yóó chi tasi já ní sá'a ley. Te ñi ndiso-ya tasi-yo. Chi yóso núu tutú: Yí'i tasi taká ñayivi ndita kaa jika yúnu, áchí. ¹⁴ Náva'a tu'un ñi, já ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jáa nuu ñayivi sijn nación sá'a Cristo Jesús, náva'a ná kándija-yó-yá, te ni'in-yo Espiritu ja ní keyu'u yá sáá. ¹⁵ Náni, ná káni-ri ñin tu'un nuu-ro natu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñin acta, te vasa ñayivi ní sá'a, te nú a ñi kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-gá. ¹⁶ Nuu Abraham jijn núu já kúu tata-de, ñi keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuu já kakuu tata-de, na tú ká'an siki já kuá'a, chi ká'an siki já ñin-ni: Nuu já kúu tata-ro, áchí. Yuán kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuní ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máa acta ja ní sákútu Dios onde jijn kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chi onde ná kuun ciento oko uxi kua já ní keyu'u-yá-ún, yúan-na te ñi chaá ley. ¹⁸ Chi nú jijn siki ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká jatiñu tu'un ñi keyu'u-yá. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núu Abraham.

Náun ní'in tíñu máa ley

¹⁹ Te ndénu jatiñu ley núsáá. Chi ñi kuva'a ley ja kúu siki ñayivi ní kasáña'mu, te vasa ní chaá tata ja ní keyu'u-yá sáá, te ndajá'a ándivi ní súngeo tu'un-ún jijn ñin ja ní kuu yu'u núu. ²⁰ Te nú ío ja kúu yu'u núu, ko nasu jijn máa ñin-ni kándij, ko Dios, chi máa ñin-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un ñi keyu'u Dios náun. Túu, chi nú ley kuu naschakú yóó núu, yúan-na te kuu kéndoo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. ²² Sáá te ñi keyu'u-yá siki ñayivi kándija nuu Jesucristo. Te tutu ñi ley ñi jasú taká-i chi kuachi, náva'a ni'in-í tu'un-ún nú kandija-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaá-ga tu'un-ún ja kándija-yó, te ñi kayi'i-yó ndá'a ley. Chi ley ñi ndito yóó, onde kivi kándija-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. ²⁴ Núsáá te ley kúu máa já ní chi'i yóó nda'a Cristo, náva'a kándija-yó-yá te kéndoo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina ñi chaá tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. ²⁶ Chi siki já kákandija-ró Cristo Jesús, te ñi kanduu-ró sé'e Dios. ²⁷ Chi taká róó, ja natu'un skuánducha Cristo ini-ro, suni natu'un Cristo káindij-ró. ²⁸ Tú judío ío, ni ñayivi griego. Tú mozo ío, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú chaá ío, ni ña'an. Chi taká róó, ñin-ni káyí-i-ró ndá'a Cristo Jesús. ²⁹ Te nú Cristo kúu ja xín róó, núsáá te tata Abraham kakuu-ró, te ni'in-ro tá'u-ro já ní keyu'u-yá-ún nuu máa-de.

4

¹ Te ná ká'an-ri jijn-ró: ñin suchí já xín tá'u, te vasa tñin-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, ñin-ni kúu-i jijn mozo. ² Chi sua kánde-i chi chaá tñin so'o-i jijn chí chaá ndito ndatiñu-i, onde ná jinu kivi ní jani táa-i. ³ Suni súan yóó, ná lúli-yó núu, te ñi kajandatu sáni-yó núu táninu ñuyivi. ⁴ Ko nuu ní jinu ndaa kivi, te Dios ñi táji-yá se'e yí-ya ní kii-ya ní kaku-ya chí ñin ñasí'i, te suni ñi kaku-ya chí ley. ⁵ Náva'a ndiñi'in-ya ñayivi yí'i chi ley, náva'a naki'in sé'é-yá yóó. ⁶ Te siki já sé'e-ya kakuu-ró, yúan ní táji Dios Espiritu se'e-ya ní kivi ini añu-ro. Te Espiritu yúan kúu ja kána jaa: Abba, áchí, kuní ka'an, Táa. ⁷ Núsáá te tuká kúu-ró mozo, chi se'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró, suni chaá xín tá'u núu Dios kúu-ró

sá'a Jesucristo. ⁸ Chì onde kivì sáá, tú ní kájini-ro núu Dios, te nì kajatíñu sáni-ró núu já násu ndíja i'a kákuu.

Sikì já káchiñú'ún táninu sáni

⁹ Ko vina, a kájini-ro já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á jiní Dios róó. Núsáá te naja kákuni-ro náxíó káva-ró náchiñú'ún tuku-ró núu táninu ja tú ní'in tíñu kuti. ¹⁰ Chì máni kivì, máni yoo, máni viko, máni kua káchiñú'ún-ró. ¹¹ Yuán yú'ú-ri, chì sanaa ní ndo'o sáni-ri ja sikì róó. ¹² Nánì jíná'an-ró, ká'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró nátu'un sá'a-ri, chì ruu, a nì sá'a-ri nátu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndíva'a-ró jíin-rí. ¹³ Ko a kájini va'a-ró ndasa nì kuu onde ná xnáñúú, chi vitá yiki kúñu-ri, te ja yuán ní jani-ri tu'un va'a nuu-ro sáá. ¹⁴ Te vasa nì kuku'a inì-ro ní sá'a-ri jíin kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ro rúu, nì tú ní kásájá'a inì-ro núu-rí, chì sua nì kajatá'ú-ró rúu nátu'un ñn ndajá'a Dios, xí nátu'un máá Cristo Jesús. ¹⁵ Núsáá te naja tuká kákusi inì-ro. Chì jandáa ká'an-ri jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kua'a-ró núu-rí núu. ¹⁶ Ja yuán, te chaa jíto u'u róó kúu-ri ja ní kastu'ún ndaa-ri tu'un nuu-ro náún. ¹⁷ Nì'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chì kákuni-de kasu-de nuu-ro, náva'a kundikín nì'in-ró máá-de. ¹⁸ Chì ío va'a ja ndúkú ní'in-de róó taká kivì nú tíñu va'a kúu, te nasu onde nini máá kivì ncháa-ri jíin-ró. ¹⁹ Hijo máni, ja sikì róó kúu ja tá'u'u xaan túku inì-ri, onde ná yíja va'a Cristo inì-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chì kuní-ri jaa-ri kunchaa-ri jíin-ró vina, te naxnúu-ri tachì-rí ka'an-ri jíin-ró. Kúñáá xinì-rí, tú jiní-ri ndasa sá'a-ri jíin-ró. ²¹ Róó, ja kákuni-ro kuñi-ró chí ley, kastu'ún núu-rí: Á tú kájini so'o-ró ndasa ká'an ley: ²² Chì súan yóso núu tutú, ja Abraham nì ñava'a-de uu se'e yí-de, ñn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, nì kaku-i nátu'un taká ñayivì, ko se'e ña'an kúu nuu, a nì kaku-i nátu'un nì keyu'u máá-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ñn tu'un yátá. Chì ña'an yá'a kákuu-ña úu tu'un. Chì ñn-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yuku Sinaí, te máá-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chì Agar kúu nátu'un máá yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná nì kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chì suni máá jíin taká se'e kajatíñu sáni. ²⁶ Ko máá Jerusalén ja vai onde andívì, chì tú jatíñu sáni nuu ní ñn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chì súan yóso núu tutú: Róó ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo siñ inì-ro. Róó ja tú jiní-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chì ío kua'a-gá se'e ña'an máá ñn, nasu sé'e ña'an ío yii, áchí. ²⁸ Núsáá, te yóó, ñáni, nátu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa nì kaku nátu'un taká ñayivì, chì nì chindikín-de chaa nì kaku jíin máá Espíritu. Te ná nì kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu i: Kíñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jíin sé'e-ña, chì se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu nì'in-í ta'u-í jíin sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Náni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chì se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuñi nì'in-yó jíin tú'un nì nduu libre-yo

¹ Chì nì ndájí-yá yóó náva'a koo libre-yo. Núsáá te kuiñi nì'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jíin tú'un ja jasú sáni róó. ² Nde'é te kunì-ro, ruu Pablo ká'an-ri jíin-ró, ja nú xiti ndúu-ro máá-ró, yúan-na te tú ní'in tíñu Cristo sikì róó. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu taká chaa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndívii tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivì já ndúkú-i kendo ndaa-i jíin máá ley, a nì kasí-a-i Cristo, te tu'un luu ío inì-ya tuká yí'i inì-i. ⁵ Chì yóó, jíin máá Espíritu ndátu-yó kivì kendo ndaa-yo, chì kákandíja-yó. ⁶ Chì jíin tú'un Cristo Jesús, ni tú jatíñu nú xiti ndúu, te ni tú jatíñu nú tú xiti ndúu, chì máni jíin tú'un kákandíja-yó kúu ja ní'in tíñu jíin tú'un kúndá'ú inì-ya yóó. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núu, ko nde chaa nì jasú nuu-ro já tú kajandatú-ro núu tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chì máá-yá kúu l'a nì kana-ya xinì-ro, ko nasu máá-yá kúu ja ská'an róó vina. ⁹ Chì ñn tá'ú-ni yujan ía, te jiá

ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndija iní-ri sá'a máá Jító'o-yo, ja má nákaní iní-ro ingá tu'un. Ko cháa sáká núu iní-ro, nakuxndí-ya sikí-dé, nani cháa kúu-de. ¹¹ Nání, chí ruu, nú sáni-ga jáni-ri tu'un xití ndúu núú, te naja káchindikín-ga-i ruu núsáá. Chí nú súan, te ma kití-ga iní-i nuu cruz-ya sá'a-ri núú. ¹² Te cháa ja sáká núu iní-ro, va'a-ga nú ná xití-gá-de máá-de, jáni iní-ri. ¹³ Nání, ní kana-ya xiní máá-ró jíná'an-ró náva'a koo libre-ro. Te vasa tuká tñn ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jín táká modo játa'an iní máá-ró, chí sua ná kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te kuaatñu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ní skíkuu-ró jín máá ñn-ni tu'un yá'a, te a ní kundéé-ró jín ní ley: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'í tá'an-ró, te kájichi sikí tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chí sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-ri, ja ná káka-ró nátu'un kuní máá Espíritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chí modo ja kuní ñayivi jító u'u sikí máá Espíritu, te ja kuní máá Espíritu jító u'u sikí modo máá-i, te uu tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kuní máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espíritu stá'an ichi nú-ro, núsáá te tuká ká'in-ro chí ley. ¹⁹ Ió ndijín taká tiñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísiki ncháa tá'an, tu'un jíka téné, tu'un sá'a chá'an, tu'un sá'a kuaxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jító u'u tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kití iní, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásín máá, ²¹ tu'un ndío iní, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuaxán, jín sikí taká tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un kástu'ún-ri nuu-ro, nátu'un ní ka'an-ri jín-ro sáa, ja ñayivi kásá'a súan, ma náni'in tá'u kúti-í najaa-i iní ñuu nuu tá'ú Díos tiñu.

Modo sá'a máá Espíritu

²² Ko tiñu sá'a máá Espíritu kákuu: Tu'un kundá'ú iní, tu'un kúsi iní, tu'un kuaká'nu iní, tu'un paciencia, tu'un maní iní, tu'un va'a iní, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchí iní, jín tú'un ñúkúún iní. Sikí taká tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káyí'í chíi Cristo, a ní kaja'ni-í yiki kúñu-i jíká cruz, onde jín táká ja kúu iní máá, jín táká tiñu kuní máá. ²⁵ Chí nú jín máá Espíritu káchaku-yo, te suni jín máá Espíritu ná káka-yó núsáá. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máá-yó, ma skití iní-yo tá'an-yó, ni ma kúkuásún iní-yo sikí tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Nání, sanaa te kuní-ro sáña'mu ñn ñayivi. Te róo ja jín máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jín tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú sún-ga-ro máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga vee tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jín ley Cristo. ³ Te nú ñn ñayivi jáni iní-i ja ñayivi téyí kúu-i, ko tú ndija-i, yúan máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná ñn ná ñn ñayivi, ná kóto ncháa-i ndasa káa tiñu kásá'a-i, yúan-na te ní tú níni jín ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chí ná ñn ná ñn-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ Ñayivi ní kutu'a jín tú'un máá-yá, na ndí'í ja vá'a náva'a-i, ná chindéé tá'an-i jín cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákátá-yó núu Díos, chí taká ja jakín ñayivi, suni yúan náni'in-í. ⁸ Chí ñayivi jakín-i ja kuní yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ní'in-í ja té'yu-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuní máá Espíritu, nuu máá Espíritu ní'in-í ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuitá-yo sá'a-yó tiñu va'a núsáá, chí nú ná jáa kivi, te ní'in-yo, te nú ma kuitá iní-yo. ¹⁰ Núsáá te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jín táká ñayivi, ko xnáñúú-gá jín tá'an-yó já kákandíja.

Tu'un cruz máá Jító'o-yo

¹¹ Nde'é jíná'an-ró ná xa'an ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jín ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máá-de kákuni-de. Te cháa-ún kástétuu-de róo ja xití ndúu-ro, náva'a ma

chíndikín-i-de sikí cruz Cristo. ¹³ Ko ni máá cháa nì kaxítì ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíín ley, chí kákunì-de ja ná xítì ndúu-ro, nává'a sá'a téyíí-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an inì-rì sá'a téyíí-rí máá-rí, chí máni jíín cruz Jito'o-yo Jesucristo kúsì inì-rì. Chí jíín tú'un cruz nì síá-rì ñuyívi, te máá ñuyívi suni nì síá ruu. ¹⁵ Chí nuu Jesucristo, ni ja xítì ndúu, te ni ja tú xítì ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chí ja ná ndúu jáá iní-yo. ¹⁶ Te taká ñayívi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu inì-ya jíín tú'un kúndá'ú inì-ya-í, ná kóo sikí-í jíná'an-i, jíín sikí ñayívi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma kuá'a-rì tu'un ja stá'an ni ñin cháa ruu, chí nuu yíki kúñu-rì ndíso-rì tuni Jito'o-yo Jesús. ¹⁸ Ñáni jíná'an-ró, tu'un luu ío inì máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo inì añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, chí súan ñi jata'an iní Dios. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Éfeso. ² Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu ío iní máá Táa-yo Dios jíin iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Na sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. Luu ñi sá'a-ya jíin-yó jíin táká tiñu sá'a Espíritu. Te ichi ándíví sá'a-ya-ún jíin Cristo. ⁴ Nátu'un ñi kaji Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú iní-ya yóo. ⁵ Te ñi teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máá-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa ñi jata'an ya'a iní-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu tu'un va'a ío iní máá-yá. Te jíin tú'un-ún ñi ki'in sé'é-yá-yó ndúu jíin-yó jíin Cristo, I'a kundá'ú iní-ya. ⁷ Te I'a-ún, ñi nakuaan-ya yóo jíin ñiñi-yá. Te ñi chaxio-ya kuáchi-yó jíin tú'un luu xa'an ío iní-ya. ⁸ Te jíin tú'un-ún ñi chítú ndíi añú-yo onde jíin táká tú'un ndíchí, tu'un júku'un iní. ⁹ Te tiñu ja ní chaa iní máá-yá sáa, ja kúsi iní máá-yá sá'a-ya kuní-ya, chí tu'un sa'í-ún ñi stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Chí onde ná jínu va'a kivi te kuní Dios ja iní ká'nu-na nduu ndí-i-ni iní nda'a Cristo, vasa ja ká'io iní andíví xí vasa ja ká'io iní ñuyívi. ¹¹ Te jíin Cristo ñi kani'in-yo tá'u-yo. Te ñi teta'an Dios yóo, nátu'un ñi chaa iní máá-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an iní máá-yá, ndasa kúsi iní máá-yá. ¹² Súan ñi sá'a-ya, náva'a máá-yó, ja xná'an-ga ñi kañukuu iní-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu máá-yá. ¹³ Te suni róo, ñi kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jíin tú'un va'a-ún ñi kakaku-ró. Te nuu máá Cristo ñi kakandíja-ró. Te suni máá Espíritu Santo ja ní chísó tú'un-ya, ñi chaa sello iní añú-ro. ¹⁴ Yuán kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tñn-yó máá. Yúan-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya já sikí-ún.

Tu'un ñi jikan ta'u Pablo ja'a yóo

¹⁵ Te suni ruu, ñi jini tu'un-ri ndasa kákandíja-ró núu máá Jító'o-yo Jesús, jíin ndasa kundá'ú iní-ro táká ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ja yúan tú júkuiñi-ri ja nákuatá'ú-rí ja róo jíiná'an-ró, te núku'un iní-ri róo nú jikán ta'u-rí, ¹⁷ náva'a kuní-ro núu máá Dios, I'a xíin máá Jító'o-yo Jesucristo, máá Táa-yo, I'a ndíso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndíchí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. ¹⁸ Te stúun-ya iní añú-ro, náva'a kuní-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu iní-ro sikí já ní kana-ya xiní-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xa'an ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. ¹⁹ Te kuní-ro ndasa ñi'in xa'an sátiñu-ya já'a róo, ñáyivi kákandíja, chí fuerza téyí ndíso-ya. ²⁰ Te fuerza-ún, ñi jatiñu Dios kivi ní naschakú-ya Cristo ma'ñú ndíyi, jíin já ní súnogo-ya Cristo ichi ndává'a-ya onde andíví. ²¹ Te ñi jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tíñu, jíin já kándiso tíñu, jíin já kátñn so'o, jíin já kakuñá'nu, jíin sikí táká sí'ví já káskúnání-i, nasu níni kua yá'a, chí suni taká kua chaa. ²² Te taká-ni ñi jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te ñi nduu Cristo xini núu máá tíku'ni kákandíja, ñi sá'a-ya sikí táká-ni. ²³ Te tíku'ni-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítú máá-i jíin máá-yá, chí I'a schítú ní ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa ñi nama-ya-yó

1 Te máá-yá, n̄ naschakú-ya róó, ja á n̄ kají'i-ro ní sá'a kuachi-ró jíin já ní kasáña'mu-ró. 2 Chi n̄ kajika-ró jíin máá yuán sáá, nátu'un kásá'a-i in̄i ñayivi yá'a, nátu'un kuní máá já tá'ú tíñu nuu tachí. Yuán kúu tachí já sátiñu jíin ñayivi ní'in in̄i ío vina. 3 Te suni taká máá-yó ní kajika-yó jíin ñayivi-ún sáá, n̄ kasá'a-yó tíñu n̄ kakan̄i in̄i-yo, n̄ kaskíkuu-yó tíñu n̄ kun̄i yiki kúñu-yó jíin tíñu n̄ kajani in̄i-yo, te n̄ kakuu-yó ñayivi ní kit̄i in̄i-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. 4 Ko in̄i Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú in̄i, te n̄ kundá'ú xaan in̄i-ya yóó. 5 Te nini n̄ kakuu-yó ndíyi n̄ sá'a kuachi-ún, te n̄ naschakú-ya yóó jíin Cristo. Te jíin tú'un luu ío in̄i-ya te n̄ kakaku-ró. 6 Te ñn núu-ni n̄ ndukani-ya yóó jíin Cristo. Te suni súan n̄ sún̄go-yo yóó onde andívi jíin Cristo Jesús, 7 náva'a ní-gá kua ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaan já lúu ío in̄i-ya jíin tú'un kúman̄i-ya jíin-yó jíin Cristo Jesús. 8 N̄i kakandíja-ró, te ja yuán ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío in̄i-ya. Te nasu máá-ró ní kíñi'in, chí ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. 9 Nasu sikí tíñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yuán tú ni ñn-i kuu sátéyí-i máá-i. 10 Chí máá-yá n̄ sá'a yóó. Te n̄ sáva'a-ya yóó nuu Cristo Jesús, náva'a sá'a-yó taká tíñu va'a. Chí jíin kivi, n̄ sátu'a Dios tíñu-ún ja káka kuu-yó jíin. 11 Núsáá te ná núku'un in̄i-ro já chí ñayivi s̄in nación n̄ kakaku-ró sáá. Onda sáá, chí nání-de cháa n̄ kaxiti ndúu kuñu-de ja ní sá'a nda'a. Te cháa-ún, n̄ kaskúnání-de róó: Ñayivi tú ní kaxiti ndúu. 12 Te suni ná núku'un in̄i-ro já onde kivi sáá, tú ní ká'jin-ró jíin Cristo. Jíká ní ká'jin-ró jíin ñayivi ndúu Israel. Te jíká xaan ní ká'io-ró jíin tú'un n̄ keyu'u-yá, ni tú ní kañukuu in̄i-ro, ni Dios, tú ní jík-ya jíin-ró in̄i ñayivi yá'a. 13 Ko vina jíin Cristo Jesús, te róó ja ní ká'jin jíká-ró onde kivi sáá, chí a n̄ kakuyani-ró ní sá'a niñi Cristo. 14 Chí máá-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún n̄ nasá'a-ya ñn-na, chí n̄ stuncháa-ya máá xé'ñú já ní sás̄in yóó n̄ kandij sava ma'ñú-yó. 15 Te xé'ñú-ún ja ní skánaá yóó kúu taká tu'un tá'ú tíñu jíin táninu ndíso máá. Te jíin yiki kúñu-ya ní xnáa-yá taká yuán, náva'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máá-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáá, te ja yuán sá'a-ya paz, 16 te suni náva'a jíin máá cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yuán jíin Dios, chí ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te jíin cruz n̄ xnáa-yá máá já ní kajito u'u tá'an. 17 Te n̄ kii-ya, te n̄ jani-ya tú'un paz nuu-ro, já ní ká'jin jíká-ró núu-yá, jíin núu ñayivi já ní ká'jin yani. 18 Chí ja máá-yá kúu ja núña ichi kivi koyo ndéndúu-yo núu máá Táa-yo, sá'a suni ñn-ni máá Espiritu. 19 Núsáá te tuká kákuu-ró ñayivi jíká, ni ñayivi tatú, chí ñn-na n̄ kanduu-ró jíin ñayivi ndóo, te suni tá'an se'e Dios kákuu-ró. 20 Te n̄ kaja'nu máá-ró sikí cimientu ja kákuu apóstol jíin cháa n̄ kájani tu'un. Te máá Jesucristo kúu yuu ndíso jiki. 21 Te ní vé'e jakutá'an jíin máá-yá, te já'nu kua'an náva'a nduu ñn ve'e i sá'a máá Jíto'o-yo. 22 Te suni n̄ kanduu-ró ñn ve'e n̄ sá'a-ya, náva'a kunchaa Dios in̄i jíin máá Espiritu.

3

Tu'un yíi tu'un sa'í ndíso Pablo

1 Te ruu Pablo, ja yuán kánde-r̄i vekaa ja sikí Cristo Jesús ja'a róó, ñayivi s̄in nación jíná'an-ró. 2 Te n̄ kajini tu'un-ró ndasa n̄ ja'a Dios tu'un luu ío in̄i-ya núu-rí ja'a róó, jáni in̄i-r̄i. 3 Chí n̄ stá'an ndijin-ya tú'un sa'í-ún nuu-rí, nátu'un n̄ cháa-r̄i yaku tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. 4 Te nú ka'u-ró, te a kuu juku'un in̄i-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jini-r̄i. 5 Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní ñn se'e cháa ní kii ichi yatá. Ko vina n̄ stá'an ndijin Espiritu-ya núu taká apóstol ndoo-ya, jíin núu cháa kájani tu'un-ya. 6 Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi s̄in nación, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñayivi ná ndúu-i jíin-yó, te ja ní keyu'u-yá ná ní'in tá'an-i sá'a Cristo jíin máá tú'un va'a. 7 Te sikí tú'un-ún játiñu máá-rí. Te ta'u-ún n̄ ja'a tu'un luu ío in̄i Dios nuu-rí, te jíin fuerza-ya ní sá'a-ya-ún. 8 Ruu kúu cháa súchí-ga vásá ñayivi ndóo súchí xaan, te nuu máá-rí n̄ ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jáni-r̄i tu'un va'a nuu ñayivi s̄in nación, ndasa va'a xaan káa tu'un Cristo, 9 jíin já

stá'an ndijin-ri nuu taká-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde sáá iní máá Dios, I'a ni sá'a taká-ni. ¹⁰ Nává'a taká ja kátá'ú tíñu jíin já kakuñá'nu ichi ándívi, ná kuní jíná'an ndasa kua'a xa'an tú'un ndíchi Dios ío, sá'a tiku'ni. ¹¹ Nátu'un ni chaa iní-ya ní káni, te ni skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jíin Jító'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandíja-yó-yá. Te ja yúan máá-yá sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúan ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja má kúku'a iní-ro sá'a tundó'o jító-ri ja sikí róó, chi sua ndeá-ga tu'un luu iní máá-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúan kúu ja júkuiñi jíití-rí núu máá I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máá-yá kenda sí'vi taká tata ká'io andívi jíin já ká'io iní ñuyívi, ¹⁶ chi tu'un luu xa'an ío iní-ya, te jikán ta'u-rí nuu-yá ja súan ná yíja va'a iní añú-ro sá'a-ya jíin fuerza ndíso máá Espíritu. ¹⁷ Te suni jikán-ri ja ná kúnchaa Cristo iní añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandíja-ró, nává'a ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú iní tá'an iní-ro, ¹⁸ te suni nává'a kuu juku'un va'a iní-ro, jíin taká ñayívi ndóo, ndasa kaa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máá-yá, ¹⁹ te suni nává'a ná kuní-ro ndasa kúndá'ú iní Cristo yóo, vasa tú kúu juku'un iní-yo tú'un-ún, te nává'a ku'un chítú ndí-ro jíin kú'a ñú'un chítú Dios. Achí-ri. ²⁰ Máá-yá, kúu I'a sá'a va'a xa'an-ga vásá já kájani iní-yo xí já kájikan-yo, chi jíku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máá-yá, ná nákana jaa tiku'ni kákandíja sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kuiá, onde taká kuiá chaa. Súan ná kóo. Amén.

4

Fin-ni kákuu-yó sá'a Espíritu

¹ Ruu, chi kánde-ri vekaa sikí máá Jító'o-yo. Te ká'añ nda'ú-ri jíin-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jíñú'ún sikí já ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná kóo súchí vá'a iní-ro. Te ná kóo vitá iní-ro. Te jíin tú'un kúndá'ú iní, te jíin paciencia, ná kuándéé iní-ro jíin tá'an-ró. ³ Ná kuítú iní-ro já ñn-na naketa'an-ró jíná'an-ró iní máá Espíritu sá'a tu'un kuaká'nu iní. ⁴ Chi ñn-na ñayívi ío, te suni ñn-ni Espíritu, suni nátu'un ni kana-ya xiní-ro já ñn-ni tu'un kuñukuu iní-ro, chi yúan kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ñn-ni máá Jító'o-yo ío, jíin ñn-ni tu'un kándíja, jíin ñn-ni tu'un jánducha, ⁶ jíin ñn-ni máá Dios Táa xini taká-yo, chi máá-yá ndíto taká-ni, te máá-yá ni sá'a taká-ni, te jíin ndí'i-ni ncháa-ya. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío iní máá-yá ndasa ku'a já'a máá Cristo nuu-yo. ⁸ Ja yúan ká'an tutu: Nuú ní ndaa-ya kuá'an-ya ándívi, ni stútú-yá kua'a já ní yindasu te kua'an-ya jíin. Te ni jacha nuu-ya tá'u núu taká ñayívi, áchí. ⁹ Te ja súan ká'an: Ni ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuní ka'an ja ní kuun-ya ní ja'an-ya onde nuu kúnú-ga chii ñu'un. ¹⁰ I'a ni kuun, suni máá-yá kúu I'a ni ndaa kua'an onde nuu súkún-ga andívi, nává'a skíkuu-ya jíin taká tíñu. ¹¹ Te suni máá-yá, ni teta'an-ya sava ñayívi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'ni, te sava-ga stá'an. ¹² Súan ni teta'an-ya, nává'a ná yíja va'a ñayívi ndóo, jíin já kuatíñu nuu-í, nává'a ná kuá'nu tiku'ni Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñn núu-yó jíin tú'un kándíja, jíin tú'un kuní-yo núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó nátu'un ñn-na-yo, onde chítú kú'a Cristo iní-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma nátu'u iní-yo cuenta súchí lúli, ni ma kivi nduu-yo yá'a yúan jíin sín sín sa'an, ndasa kuní chaa xndá'ú ja kándúkú-de tñn yátá-de yóo, sana iní-yo sá'a-de. ¹⁵ Chi sua ná kúñn-ró tú'un ndaa jíin tú'un kúndá'ú iní, te ná kuá'nu-ró jíin taká tíñu kuní máá I'a kúu xini, te I'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te iní máá-yá, ñn-na káñutá'an ní tiku'ni, te ndíñn tá'an taká nátu'un taká vaú, te ná ñn ná ñn játíñu ndasa xíin tíñu. Te xndeá tá'an te skuá'nu tá'an jíin tú'un kúndá'ú iní.

Ñayívi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-ri, chi ká'an ni'in-ri jíin-ró cuenta máá Jító'o-yo, ja má káka-ga-ro nátu'un kájika sava-ga ñayívi sñn nación, chi kájika kuu-i jíin tú'un kájani sáni iní máá-i.

18 Ni kakuñaa nú jiní tuní-i. Te tú ñú'un kuti vida Dios iní-i, chí tú kájini-i nuu máa-yá, chí nì'in iní añú-i. 19 Te ñayivi-ún, nì kayija-i jíin máa tú'un nì'in iní. Te nì kivi koyo-i jíin tú'un kuáxán ja ná kuítú iní-i sá'a-i taká tiñu chá'an. 20 Ko róó jíná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. 21 Te súan nì kajini so'o-ró tú'un-ya, te nì kakutu'a-ró ní sá'a-ya, nátu'un ío ndaa tu'un jíin Jesús. 22 Ná cháxio-ró máa cháa tú'ú kí'in-de jíin taká tiñu nì jika-ró jíin-de ichi yatá, chí máni kuchá'an-de jíin taká tiñu ñáá sá'a-de kuní-de. 23 Te ná ndújáá modo kájani iní-ro. 24 Te ná núku'un-ró cháa jáá, ja ní kuvá'a-de nátu'un kaa máa Dios jíin tú'un ndaa, jíin tú'un ndoo ndija. 25 Núsáá te ná síá-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jíin taká tá'an-ró, chí pedazo-yo kánakuni tá'an-yó. 26 Nú kití iní-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kití iní-ro ondé kee ndikandii. 27 Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jíin-ró. 28 Ñayivi ní sakuí'ná, ma sakuí'ná-ga-i, chí sua ná sátiñu-i. Ná tñn-i taká tiñu va'a jíin ndá'a-i, nává'a ná ní'in-í najjín kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. 29 Ni ñn tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chí sua ná ká'an-ro tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, nává'a ñayivi jini so'o-ún ná kendo luu iní-i sá'a. 30 Nde'é-ró nává'a ma kúku'a iní Espiritu Santo Dios sá'a-ró, chí jíin Espiritu nì jaxin-ya sello róó, onde jinu kivi nákuuan-ya yóó. 31 Taká tu'un ua, jíin tú'un xaan iní, jíin tú'un kití iní, jíin tú'un káanaá, jíin tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jíin taká tiñu jito u'u tá'an. 32 Chí sua ná kúmani-ro jíin tá'an-ró. Ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró táká'nu iní-ro núu tá'an-ró, nátu'un nì sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu-ro sikí Cristo.

5

1 Te róó, ná ndáku-ró Dios nátu'un se'e máa-yá ja maní jíin-yá. 2 Te kaka kuu-ró jíin tú'un kúndá'ú iní, nátu'un nì kundá'ú iní Cristo róó, te nì soko-yá máa-yá ja sikí róó, te nì ja'an asun-yá nì soko-yá máa-yá ja ní ja'a-ya máa-yá nuu Dios. 3 Ko tu'un téné, jíin taká tu'un chá'an, xí tú'un too iní, ni ma ndátu'ún-ró súan jíná'an-ró, chí tú súan kásá'a ñayivi ndoo. 4 Ni ma koo tu'un chá'an, ni tu'un ñáá, ni tu'un ndiyi, chí túu sá'a luu. Chí sua ná nákuatá'ú-ró. 5 Chí a kájini-ro ja ío ndaa tu'un yá'a, ja ní ñn ñayivi kájika téné, xí ja kásá'a chá'an, xí ja too iní (chí ñn-ni kúu-ún jíin ja kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndivi-i iní ñuu nuu tá'ú Cristo tiñu jíin Dios. 6 Koto-ró, ma xndá'ú ni ñn-i róó jíin tú'un sáni, chí ja sikí taká tu'un yá'a te cháa tu'un kití iní Dios sikí taká-i ja tú kájandatu-i. 7 Ma kivi nduu-ro jíin-i núsáá. 8 Chí kivi sáá, nì kaichaku-ro sikí ñuñáa, ko vina, a kaichaku-ro sikí ñúndijin nuu máa Jíto'o-yo. Ná kaka kuu-ró nátu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáá. 9 Chí tiñu sá'a Espiritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. 10 Ná ndúkú ví-ro taká ja kúsi iní máa Jíto'o-yo sá'a-ró. 11 Te ma kivi nduu-ro jíin tiñu ñuñáa ja tú ní'in tiñu, chí sua ná kána jíin-ró núu. 12 Chí kúka nuu-yo ká'an-yo tiñu kásá'a sa'í-i. 13 Ko taká tu'un ja á nì tuun nuu, jiní ndijin-yo núu sá'a luz, chí luz kúu ja kíñi'in ndijin taká-ni. 14 Ja yúan ká'an: Róo ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúkoo-ró má'ñú ndiyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. 15 Núsáá te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkuún-ró, nasu nátu'un cháa káñáá, chí nátu'un cháa ndíchí. 16 Ma stíví-ró tiempo, chí kándañáá kivi yá'a. 17 Núsáá te ma ndúñáá xiní-ro, chí sua ná júku'un va'a iní-ro naún tiñu játa'an iní máa Jíto'o-yo. 18 Ma koo ká'vá-ró sikí vino, chí jíin yúan te jita sáni-ró. Chí sua ná kútú Espiritu iní-ro. 19 Te ka'an jíin tá'an-ró jíin salmo, jíin yaa máa-yá, jíin yaa Espiritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'ún-ró máa Jíto'o-yo. 20 Te nene nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sikí taká-ni, jíin sí'ví máa Jíto'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo núu tá'an-yo

21 Te kuandatu-ro núu tá'an-ró, chí káchiñú'ún-ró Dios. 22 Te ñasí'í, ná kuandatu-ña núu yí máa-ña, nátu'un nuu máa Jíto'o-yo. 23 Chí yí kúu xiní ñasí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xiní tíku'ní. Te máa-yá kúu I'a náma-ún. 24 Chí nátu'un tíku'ní kájandatu-i nuu Cristo,

suní súan ñasí'í ná kuándatu ndi'i-ña núu yíi máá-ña. ²⁵ Te róó yíi jíná'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñasí'í-ro, nátu'un nì kundá'ú iní Cristo tíku'nì-ya. Te nì ja'a-ya máá-yá ja tíku'nì-ún, ²⁶ nává'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jín máá tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jín ndúcha, ²⁷ nává'a koo ñn tíku'nì luu kundij nuu máá-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú tí'yí, ni ñn ja súan, chí sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yíi, níni ná kúndá'ú iní-de ñasí'í máá-de, nátu'un jín máá-de. Chí chaa kúndá'ú iní-de ñasí'í-de, máá-de kúndá'ú iní-de. ²⁹ Chí tú ni ñn chaa jító u'u-de máá-de, chí sua skée-dé te jító ñúkúún-de máá-de. Suni súan sá'a Cristo jín tíku'nì-ya. ³⁰ Chí nátu'un pedazo máá-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo chaa táa-de náa-de, te kétá'an-de jín ñasí'í-de, te ñn-na kákuu ndendúú-de. ³² Yíi xaan kaa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chí cuenta sikí Cristo jín sikí tíku'nì ká'an-ri. ³³ Ko ná ñn ná ñn róó, ná kúndá'ú iní-ro ñasí'í máá-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró. Te suni ñasí'í, ná kóo ja jíñú'ún-ña núu yíi-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro sikí máá Jító'o-yo, chí yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chí ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, nì tá'ú-yá tíñu: Koo ja jíñú'ún-ró núu táa-ro núu náa-ro, ³ nává'a ná kéndo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyívi yá'a. Achí. ⁴ Te róó, táa jíná'an-ró, ma skití-ro iní se'e-ró jíná'an-i, chí sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro núu-í sikí máá Jító'o-yo. ⁵ Róó mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyívi yá'a, jín tú'un jíñú'ún, jín tú'un yú'ú, jín tú'un koo kájí iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tíñu ja kúsi iní ñayívi ndé'é-i nuu, chí sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já jata'an iní Dios. ⁷ Te jín iní jín añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já núu máá Jító'o-yo jítíñu-ró, nasu núu ñayívi. ⁸ Chí a kájiní-ro já nú tíñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jín yá'á te nani'in-ro yá'u-ró núu máá Jító'o-yo, vasa mozo xí chaa jíka kuu ndicha-na. ⁹ Te róó patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jín-i, te ma síyú'ú-ro-í, chí a kájiní-ro já ío Jító'o máá-i jín máá-ró ondé andívi, te ñn núu-ni ndíto-ya taká ñayívi.

Ná kúkútu-yo jín taká tu'un Dios

¹⁰ Te ñn-na tu'un ío, ñáni máni: Ná kuíni nì'in-ró jíná'an-ró sá'a máá Jító'o-yo jín fuerza sátiñu máá-yá. ¹¹ Ná kúkútu-ro jín taká tu'un Dios nává'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú tíñ yátá róó. ¹² Chí nasu kájatá'an-yó jín chaa yíi níñi jín kúñu, chí sua jín já kákuñá'nu, jín já kátñn so'o, jín taká jító'o ñuyívi yá'a, ja kátá'ú tíñu ñuñáa yá'a, jín taká tachí ñáa kájika nuu tachí. ¹³ Núsáa te ná kúkútu ndi'i-ró jín taká tu'un Dios, nává'a ma káka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij nì'in-ró ondé nú nì ndi'i nì jinu nì sá'a-ró. ¹⁴ Núsáa te kuíni nì'in-ró jíná'an-ró. Te chivá'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'nì sánchij-ro. Te ná kú'un-ró tú'un skéndo ndaa-ya róó, nátu'un ñn su'nu káa. ¹⁵ Te ná kivi-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. ¹⁶ Te ío ñn-na tu'un kánúú: Jín tú'un kándija te kasu-ro máá-ró, nátu'un ñn nuu tú'ma-ró, chí jín yúan te kuu nda'va ndi'i-ró yáa ní'ún ja skée ja'ú nátu'un ndua. ¹⁷ Te ná kú'un-ró tú'un nama róó, nátu'un kachíní káa. Te nátu'un machete, kuatíñu-ró tú'un Espíritu, chí yúan kúu tu'un Dios. ¹⁸ Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jín-yá, te ná kakán ta'u-ro sá'a máá Espíritu. Te ja yúan ná kóo ndito iní-ro, te ja'a taká ñayívi ndóo ná kakán ta'u-ro, te ná ká'an nda'ú-ro. ¹⁹ Te suni ka'an-ro já'a-rí, nává'a ná chúndéé iní-ri ndiká-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'í-ya, ²⁰ te ka'an vatú máá-rí ndasa kánúú ká'an-ri, chí ja sikí tú'un-ún jíka kuu-ri, te nú'ní-ri. ²¹ Tíquico kúu chaa jítíñu te skíkuu va'a-de tíñu máá Jító'o-yo, te maní-yo jín-de. Te suni kastu'ún-de nuu-ro ndasa kua'an tíñu jíku-ri jín, nává'a kuni ndi'i-ni-ró. ²² Máá já yúan-ni táj-ri-de kujaa-de nuu-ro, nává'a kuni-ro ndasa kákuu-ri, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ²³ Tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúndá'ú iní, jín tú'un kándija, ja kí nuu máá Táa-yo Dios jín núu

máá Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo, ná kóó jíín táká ñani-yᵒ. ²⁴ Tu'un luu íó inᵒ-ya ná kóó jíín táká ñayivi maní ndíja-i jíín Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo. Súan ná kóó. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máá-rí kákuu Pablo jín Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu táka ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filipos, jín núu cháa ja kándito-de-i, jín núu cháa kájatíñu nuu-í. ² Tu'un luu ío iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máa Táa-yo Dios jín núu máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ndíta'an jínu ja núku'un iní-ri róo jíná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-ri jikán ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. ⁵ Chi ní chindéé tá'an-ró jín-rí skáka-yó tú'un va'a onde kivi xnáñúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-ri ja síjínu ná'in-yá tíñu va'a ja ní skéjá'á-yá jín-ró, te súan kukuu-ga-ya jín onde kivi ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákan iní-ri ja kúu taká róo, chí ñú'un iní añú-ri ja kúu róo, chí ní kani'in taká-ni yóo tu'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jín-rí kivi kánde-ri vekaa jín ja káka'an-yo já'a tú'un va'a jín ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chi Dios kúu testigo-ri ja jiní-ya ná ku'a kúu iní-ri ja kúu taká róo, jín ja maní-rí jín-ró, nátu'un maní Jesucristo jín-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuní-ri ja ná kúndá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te nde'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náva'a kuu kuatú'un-ró máa ja vá'a, te suni náva'a ná kóo káji iní-ro, te tú nakuxndí-ya sikí-ro kivi ndíi Cristo, ¹¹ te suni náva'a ná kúkútu-ro jín tíñu ndaa sá'a Jesucristo. Jían kúu ja nákana jaa-yó Dios, jín ja ká'an jínú'un-yó jín-ya.

Modo ni jika máa tú'un va'a

¹² Ñáni, kuní-ri ja ná kuní-ro ná tundó'o ní ta'an-ri, chí ní jicha-ga tu'un va'a ní sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jín sáva-ga-i, ní kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-ri vekaa ja sikí Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-ri kánde-ri vekaa, yuán ní kayija iní sava ñani-yo ja káchiñú'un-de máa Jíto'o-yo. Te ní kachundéé téyí-ga iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo sikí tú'un kuásún iní, jín ja kástátá'an-i. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un sikí ja ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tíxin, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i tundó'o vekaa sikí-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kúndá'ú iní-i ruu, te a kájini-i ja ndúkú íchi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáa, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an sikí-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsi iní-ri sá'a, te ní ma ndíi kuti ja kúsi iní-ri. ¹⁹ Chi jiní-ri ja yá'á kúu ja náma ruu, jín ja kájikan ta'u-ro, jín ja chindéé chítuu Espíritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chi ñúkuu iní-ri, te kuní ndási iní-ri, ja má kúka nuu kúti iní-ri, chí sua ná chundéé téyí iní-ri, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máá-rí vina, nátu'un ní ní kii-ri, te vasa ná kúu-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chi ja chakú-ri kúu ja jika-ri jín máa Cristo, te ja kúu-ri kúu ja ní'in-gá-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí sikí taká tíñu ní sá'a-ri tú jiní-ri ndé ichi tíñ-ri vii. ²³ Chi ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kánde ní'in-ri. Te kúu iní-ri no'on-ri kunchaa-ri jín Cristo. Yuán kúu máa ja vá'a xa'an-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-ri kúu ja kánúú-gá ja sikí róo jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija iní-ri. Yuán kúu ja jiní-ri ja kúkuu-ga-ri jín-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándíja va'a-ga-ro, te kusí-gá iní-ro. ²⁶ Náva'a kusí-gá iní-ro jíná'an-ró jín Cristo Jesús ja sikí ruu, chí jaa tuku-ri nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúú máa sikí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jáa-ri te kuní-ri nuu-ro, xí vasa ná kúnchaa jíká-rí, ko kuni tu'un-ri róo ja ká'in ní'in-ró jín in-ni xini, te jín ja in ká'nu-ni kásatíñu ní'in-ró sikí tú'un va'a ja kákandíja-yó. ²⁸ Te ma yú'ú

kuti-ro sá'a ja kájito u'u róó, chi yuán kúu tu'un ja náa íi máá jíná'an, ko róó, a kaku-ró jíná'an-ró, chi ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chi ni ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá ñn ja ná kándija-ró núu-yá, chi suni ja ná ndó'o-ró já sikí máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un ni kajini-ro já ndó'o-ri, te vina a ni kajini tu'un-ró já jiku jíin-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáa te jíin tú'un ndéé ío iní Cristo, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóó skandá-ya róó, jíin tú'un ja ká'io ñn núu-ró iní máá Espíritu, jíin tú'un maní iní-ro jíin-i, jíin já jító ndá'ú-ro núu-í. ² Jíin táká tu'un yá'a ná kúkuu-ró, nává'a kusii xa'an iní-ri. Te ñn-ni ná káa xini-ro. Te ñn-ni ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Te ñn-ni ná kóo iní-ro jíin ñn-ni ná káni iní-ro. ³ Tú ni ñn ndatíñu sá'a-ró já kuátá'an-ró, xí já sávixi-ro máá-ró, chi sua ná kóo súchí iní-ro jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vásá máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chi suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni iní-ro jíná'an-ró nátu'un ni jani iní Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá ni kaa-ya nátu'un Dios, ko tú ní ndío iní-ya já jíin fuerza nduu ñn núu-yá jíin Dios. ⁷ Ko ni sía-ya máá-yá, te ni nduu-ya nátu'un kánda mozo, ni kaku-ya nátu'un jító chaá. ⁸ Te nuu ní kenda-ya nátu'un jíká chaá, te ni sásúchí-yá máá-yá. Te ni jandatu-ya ondé ni ji'i-ya, vasa ni ji'i-ya jíká cruz. ⁹ Ja yuán ní nduñá'nu luu xa'an-yá ni sá'a Dios, te nuu Jesús ni ja'a Dios ñn sí'ví kánúú núu táká-ga sí'ví. ¹⁰ Nává'a jíin sí'ví Jesús ná júkuiñi jíití táká ja ká'íin iní andíví, jíin já ká'íin nuu ñú'un, jíin já ká'íin chi ñu'un, ¹¹ te taká yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máá Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máá Táa-yo Dios. ¹² Náni máni, nene nátu'un ni kajandatu-ro núu-rí kivi ní kandii-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga ni kasá'a-ró vina vasa jíká ní kanchaa-ri, núsáa te vina ná sátiñu va'a-ró nává'a ná kée va'a ja náma-ró máá-ró. Te jíin tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róó, ná sá'a-ró. ¹³ Chi Dios kúu I'a sátiñu jíin-ró nává'a ná sá'a-ró ndasa kuni maá-yá, jíin ndasa kúsi iní máá-yá. ¹⁴ Ma kútuku iní-ro jíin tíñu kasá'a-ró, ni ma kánaa-ro jíin tá'an-ró. ¹⁵ Nává'a tú naún náku-xndii-ya sikí-ro. Te ma kivi nduu-ro jíin tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o iní, jíin má'ñú ñayivi ní'in iní. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro nátu'un lámpara iní ñuyivi. ¹⁶ Kutin ni'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jíin, nává'a kusii iní-ri kivi ndíi Cristo. Yuán-na te kuni-ri ja ná tú ní jíká kuu sáni-ri, ni tú ní kána sáni tajin-rí. ¹⁷ Te nú ni jati ñiñi-rí ja ndúkú-rí skándija-ga-ri róó, yuán kúu nátu'un ni soko-rí máá-rí nuu-yá. Yuán kúsi iní máá-rí, te suni kúsi iní-ri ondé jíin táká róó jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsi iní máá-ró jíná'an-ró, te ná kúsi iní-ro ondé jíin rúu.

Tu'un Timoteo jíin Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu iní-ri ja ná kuá'a máá Jító'o-yo Jesús tu'un, te tájí yachí-ri Timoteo jaa-de nuu-ro, nává'a ná ndúndéé iní-ri nú ni jini-ri ndasa ká'io-ró. ²⁰ Chi tú kuti ingá chaá ío yá'a ja ñn-ni xini kúñava'a jíin-rí nátu'un máá-de, ja kuitú iní koto ñúkúún róó. ²¹ Chi taká-de kándúkú-de ja kúu máá-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a ni kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Nátu'un se'e jíin táa-i, suni súan ni kuu jatiñu-de jíin-rí jáni-de tu'un va'a. ²³ Núsáa te ñúkuu iní-ri tájí-rí chaá yá'a jaa-de nuu-ro, te nú ni jini-ri ndasa kua'an tíñu jiku-ri jíin. ²⁴ Te jáni ndija iní-ri ja kuá'a máá Jító'o-yo tú'un, ja súni máá-rí jaa yachi-ri nuu-ro. ²⁵ Ko ni jani iní-ri ja kánúú tájí-rí ñani-ri Epafrodito jaa-de, chi chaá sátiñu jíin-rí kúu-de, te chándéé tá'an-de jíin-rí. Te suni ndajá'a máá-ró ní kuu-de sáa. Te suni jatiñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-ri-de. ²⁶ Chi ni kuu xa'an iní-de ja kuni-de nuu-ro jíná'an-ró núu. Te ni kukuí'a iní-de, chi a ni kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. ²⁷ Chi jandaa ni ku'u-de ja á yani kuu-de núu, ko Dios, ni kundá'ú iní-ya-dé, ko nasu máá ñn-de, chi onde ruu, nává'a tú kaa-ga kukuí'a iní-ri núu. ²⁸ Núsáa te jítú iní-ri ni tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, nává'a ná

kuní-ro núu-dé jíná'an-ró. Te ndusii túku ini-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndásí iní-ri. ²⁹ Núsáá te kuatá'ú-ró-de, chí kándíja-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo sii iní-ro, te ka'an jínú'ún-ró jín cháa ja kándaa nátu'un káa-de. ³⁰ Chí a yani kuu-de núú, ja sikí tiñu máá Cristo. Te vasa ní jí'i-de ko a ni skíkuu-de tiñu ja tú ní sijínu máá-ró ja kúu ruu.

3

Nq sikí ndúkú ndéé-yó

¹ Te ñn-na tu'un ío ñáni. Ná kúsii iní-ro jín máá Jító'o-yo. Chí ruu, jandáa, tú kúníni iní-ri chaa-ri suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núu tí'ina. Ma kóto-ró núu ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. Ma kóto-ró núu cháa ni kaxiti ndúu. ³ Chí yóó kákuu cháa ni kaxiti ndúu ndija. Te jín iní jín añú-yo káchiñú'ún-yó Dios. Te kákusii iní-yo jín Cristo Jesús. Chí tú káchiñú'ún-yó máá-yó. ⁴ Te nú ndé cháa jáni ini-de ja kúu chiñú'ún-de máá-de, te suni ruu ví'í-gá sá'a-ri núú, chí suni ruu chiñú'ún-rí máá-rí nú súan ío núú. ⁵ Chí ni xiti ndúu ruu nuu uná kivi. Te suni tata Israel kúu-ri. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-ri. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-ri. Te suni ni chiñú'ún-rí ley ja káchiñú'ún fariseo. ⁶ Te ni jítú iní-ri ni chindikín-ri tikuní ni sá'a ndiva'a-ri jín-i. Te tú ní náku-xndíi ni ñn ley sikí-rí, chí ni skíkuu ndaa-ri. ⁷ Ko taká tiñu ja kundéé-rí jín núú, tú sá'a-ri cuenta jín-ún vína, chí va'a-ga ná náa-ún, te ná chiñú'ún-rí Cristo jáni ini-ri. ⁸ Te jandáa, chí jáni ini-ri ja vá'a-ga ná náa taká tiñu-ún, náva'a ná kuní va'a-ri ja kúu tu'un Jító'o-ri Cristo Jesús, chí jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máá-yá ni xnáa-rí taká tiñu, te jáni ini-ri ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-ri náva'a kundéé-rí najaa-ri nuu Cristo, ⁹ te náva'a ñn kivi te a jiní-ri ja kándeé-ri chíi Cristo. Ko nasu ja sánda-ri máá-rí jín ley, chí sua ja kéndo ndaa-ri sá'a Dios jín tú'un kándíja-ri, chí kándíja-ri nuu Cristo, ¹⁰ náva'a kuní va'a-ri nuu-yá, te kuní-ri ndasa káa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-ri jín-yá, te suni nduu-ri nátu'un káa máá-yá jín tú'un ja ní jí'i-ya. ¹¹ Chí sanaa te súan kundéé-rí nachaku-ri mañú ndíyi. ¹² Te chá'an-ga kundéé-rí, ni té chá'an-ga yija-ri. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-ri náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chí ja yúan kúu ja ní ní'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Ñáni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-ri cuenta ja á ni kundéé-rí jín. Ko máni xnáa-rí ini-ri taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-ri ichi núu-rí kua'an-ri jín. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-ri ná jáa-ri onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-rí ní'in-rí premio ja kuá'a Dios, chí kana-ya xiní-rí ki'in-ri ichi nínu onde jín Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóó ni yija-yó, te súan ná kóo xini-yo núsáá. Te nú ndé róó sñn xini káñava'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni ñn-ni ná kóo xini-yo. ¹⁷ Ñáni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan nátu'un ichi ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chí kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáá, te tñi jínu ni jani-ri tu'un ñáyivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jín-ró vína, ja máá-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní jí'i Cristo jika cruz. ¹⁹ Te ñn kivi te naa íi ñáyivi-ún, te ndí'i-i. Chí máni chiñú'ún-i toko-í. Te kúsii iní-i jín tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní ini-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío ini ñuyívi. ²⁰ Ko ñuu máá-yó kúu onde andívi. Te suni onde yúan káinda-tu-yó ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóó. ²¹ Te máá I'a-ún, nasama-ya yíki kúñu ndá'ú-yo, náva'a nduu nátu'un káa yíki kúñu ndíi ncháa máá-yá. Chí Dios kúu ka'nu-ya taká ja ío, te suni jín fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsii iní-yo

¹ Ñáni máni jíná'an-ró, súan ná kuíñi ní'in-ró jín máá Jító'o-yo, chí kúu ini-ri róó, te kúsii iní-ri jín-ró, te róó kúu nátu'un premio-ri. ² Te ká'an nda'ú-ri jín Evodia, te ká'an nda'ú-ri jín Síntique ja ná kóo ñn-ni xini-ñá jíná'an-ña, nátu'un kuní máá Jító'o-yo. ³ Te nuu róó

Timoteo, suni ká'an nda'ú-ri jín-ró, chi chaá ni chindéé tá'an va'a jín-rí kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chi ni kasátiñu ni'in-ña jín-rí ni jani-ri tu'un va'a sáa, te suni onde jín Clemente jín sáva-ga ñayivi kásátiñu jín-rí, chi sí'ví ñayivi yúan a káyoso núu lista ñayivi kúchaku ní káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jín-ró: Ná kúsi iní-ro. ⁵ Ka'an maní-ro jíná'an-ró náva'a ná kuichá tu'un ki'in nuu táká ñayivi já súan káa máá-ró. Máá Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i iní-ro sikí ní in. Ko ná ká'an-ro jín Dios onde jín tú'un kánakuatá'ú-ró, jín tú'un kájikan ta'u-ro, jín tú'un káka'an nda'ú-ro, náva'a ná kuní-ya ndéja kuní máá-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní añú-ro jín xiní-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róo onde jín Cristo Jesús. ⁸ Náni, máá in-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xiní-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jínú'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un maní iní, taká tu'un ja játú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jín táká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jín tú'un ni kani'in-ro, jín tú'un ni kajini so'o-ró, jín tíñu ni kajini-ro sá'a máá-rí, taká yúan ná sá'a máá-ró. Yúan-na te máá Dios, I'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jín-ró. ¹⁰ Ko kúsi xáan iní-ri jín máá Jító'o-yo, chi vina, vasa kuéé, ko ni kanuku'un iní-ro, te ni kachindéé-ró rúu. Chi súan sá'a-ró kuní-ro núu, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu já ndá'ú tá'an-ri ká'an-ri, chi ruu, a ni skuá'a-ri kaan-ri jín nú ndasa-ni tá'an-ri. ¹² Jiní-ri kuchaku ndá'ú-ri, te jiní-ri kuchaku kúká-rí. Ndi'i ni skuá'a-ri, te a ni kaan-ri jín táká, nú ja ndá'a chi-ri, nú ja yíta'an nuu-rí, nú ja kúñava'a kua'a-rí, xí já tá'an ndá'ú-ri. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-ri, chi máá Cristo já'a-ya fuerza iní-ri. ¹⁴ Ko bueno ni sá'a-ró já ní jito ta'an-ro túndó'o jín-rí. ¹⁵ Te róo, ñayivi ñúu Filipos, suni a kajini-ro já ní in tiku'ni tú ní kájito tá'an jín-rí ja kuá'a yaku najín kúta'u-rí, chi máni róo jíná'an-ró onde kivi ní kejá'á-rí jáni-ri tu'un va'a ná ni kenda-ri vai-ri ñuu Macedonia. ¹⁶ Chi onde ná kándeé-ga-ri ñuu Tesalónica ni katáji-ró yakú ja jínu ñú'ún-rí, ni jaa in uu jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núu-rí núu, chi ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núu-yá. ¹⁸ Te a náva'a-ri taká ja jínu ñú'ún-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítu iní nda'a-rí, chi ni ni'in-ri ja ní katáji-ró vái jín Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chi natu'un ni kasoko vá'a-ró núu-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máá-rí, ná nákuá'a-ya núu-ro táká ja nándi'i-ró, chi kúká máá-yá jín tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñayivi ká'io ndoo ni sá'a Cristo Jesús, achi-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jín-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²² Te taká ñayivi ndóo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te ni kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín táká róo jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo, ² káchaa-rī tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jín núu ñaní-yo kákandija nuu Cristo ja káxiukú-i inī ñuu Colosas. Tu'un luu jín tú'un kuaká'nu inī ío inī máá Táa-yo Dios, jín inī máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájikan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nī kajini tu'un-rī róo ja kákandija va'a-ró núu Cristo Jesús, jín ndasa kájito ndá'ú-ro núu táká ñáyivi ndóo, ⁵ chī káñukuu inī-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a nī kajini tu'un-ró, chī súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nī jaá nuu-ro jíná'an-ró, natu'un nuu ní ñúyivi, chī ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni natu'un nī sá'a jín-ró onde kiví ní kajini so'o-ró. Te nī kajuku'un ndija inī-ro tú'un luu ío inī Dios, ⁷ natu'un nī kutu'a-ró ní sá'a Epafras. Mozo ta'an jín-yó kúu-de. Te kúmani-yo jín-de. Te chaa-ún jítíñu va'a-de nuu Cristo ja sikí róo jíná'an-ró. ⁸ Chaa-ún, nī kastu'un-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú inī tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-rī, suni tú kájukuiñi-rī ja kájikan ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kiví ní kajini tu'un-rī tu'un-ún. Te kájikan-rī nuu-yá ja ná kuní ndí-i-ró ndasa jata'an inī máa-yá, te ná kuní-ro táká tu'un ndíchí jín tú'un júku'un va'a inī-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ nává'a ná káka kuu luu-ró, natu'un kuní máá Jító'o-yo, te ná kúsi vá'a inī-ya sá'a-ró jín táká-ni, te nani tíñu va'a jíku-ró jín, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga inī-ro sikí Dios. ¹¹ Te va'a téyí ná yíja taká fuerza-ya inī-ro, natu'un káa fuerza luu máa-yá, nává'a ná kóo si inī-ro, te ká'nu koo inī-ro, te kuandéé inī-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios ja ní chí-ya fuerza yóo nává'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jín ñáyivi ndóo ja ká'jin-i nuu ndí ncháa. ¹³ Chi nī ndíñi'in máa-yá yóo inī nda'a fuerza ñuñáa, te nī xndívi-ya yóo inī ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-yá jín. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chī nī nakuaan-ya yóo jín níñi-yá. Te nī sá'a-ya tóká'nu inī-ya núu-yo jín kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

¹⁵ Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jini ndijin-yo núu. Te xñañúú-gá Se'e-ún, vásá táká ndatíñu ja ní sá'a-ya. ¹⁶ Chi jín máá Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuva'a taká ndatíñu ja ká'io andívi, jín ja ká'io inī ñuyivi ja jini-yo núu jín ja tú jini-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja kátin xini, kúu ja kándiso tíñu. Ndi'i nī kuva'a nī sá'a Dios jín máa-yá, te kúu cuenta máa-yá. ¹⁷ Máa-yá ío xna'an-ga vásá ní kuva'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tíñ nī'in máa-yá. ¹⁸ Te máa-yá kúu xini tíku'nī, te natu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máa-yá kúu nuu kéjá'a, te máa-yá nī nachaku xna'an-ga ma'ñú ndíyi, nává'a kuñá'nu-ga-ya núu táká-ni. ¹⁹ Chi nī kusí inī máá Dios ja ñú'un tá'an ká'nu-ni-ya jín máá Sé'e-ya, ²⁰ nává'a naketa'an taká-ni jín Dios sá'a-ya jín máá Sé'e-ya. Te jín níñi Sé'e-ya, I'a nī ndo'o jika cruz, te ná kóo paz sá'a-ya sikí máá ja ká'io inī ñuyivi jín ja ká'io andívi. ²¹ Te suni súan nī sá'a Se'e-ya jín-ró, chī sún sikí ní ká'jin-ró sáa, chī nī kajito u'u-ro-yá, te máni tíñu ñáa nī kasá'a-ró núu. Ko vina a nī nasketá'an-ya róo jín Dios. ²² Ya'a ní sá'a-ya jín yiki kúñu-ya ja ní j'i, nává'a nasándooyá róo, te ma kúnchaa cha'an róo, ni ma kána jín Dios nuu-ro hora stá'an-ya róo nuu Dios. ²³ Súan sá'a-ya núu kúñi nī'in-ró, te kandija ndija-ró, te ni ma

násama iní-ro jíin tú'un va'a káñukuu iní-ro já ní kajini so'o-ró. Chi tu'un-ún a nī jichá nī nūyivi chíi andívi. Te ruu Pablo kúu cháa játíñu sikí tú'un-ún.

Sátiñu Pablo ja'a ñáyivi sīn nación

²⁴ Te kúsi iní-ri vina, chí ndó'o-ri ja sikí róo jíin'án-ró. Te skíkuu yiki kúñu-ri ja kúmani-gá ndo'o Cristo iní tiku'ni máa-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, ²⁵ te suni játíñu-ri nuu-ún, chí súan nī cháa Dios tíñu sikí-rí ja'a róo, náva'a ná ká'an ndí'i-ri tu'un Dios jíin-ró. ²⁶ Yuán kúu máa tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nī kejá'a kuiá aná'an jíin ñáyivi. Ko vina a nī stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu táka ñáyivi ndóo máa-yá. ²⁷ Chí máa Dios súan nī kuní-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúká káa tu'un luu ja ndíso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi sīn nación. Te tu'un-ún kúu máa Cristo kánde iní-ro, jíin já káñukuu iní-ro núu lúu káncha-ya. ²⁸ Te tu'un I'a-ún kúu ja kájani-ri, te kákana jíin-rí nuu táka ñáyivi. Te jíin tú'un ndíhí kástá'an nūkúun-rí nuu-í náva'a ná yija va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sa'a-ri. ²⁹ Te ja sikí yúan sátiñu-ri. Te nī'in sátiñu-ri jíin fuerza máa-yá. Te máa fuerza-ya-ún kúu ja sátiñu téyí jíin-rí.

2

¹ Chí kuní-ri ja ná kuní-ro ndasa ndí'i xaan iní-ri ja sikí róo jíin sikí táka ñáyivi ká'io iní nuu Laodicea, jíin sikí táka ñáyivi tú kajini kuti núu-rí ndasa káa-ri, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñn nuu kúnchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndí'i iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuní-i tu'un sa'í máa Táa-yo Dios te yúan kúu cuenta Cristo. ³ Chí iní nda'a máa-yá yisa'í taká yaka tu'un ndíhí, jíin tú'un ja júku'un iní-yo sa'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró jíin'án-ró, náva'a tú ni ñn cháa xndá'ú-de róo, ja kándija-ró ingá tu'un tñn yátá. ⁵ Chí va'a kándeé jíká máa-rí, ko nátu'un kánde-ri jíin-ró, te kúsi iní-ri te ndé'é-rí tíñu va'a kásá'a-ró, chí nī'in kákandija-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un nī kajatá'ú-ró máa Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jíin-yá núsáa. ⁷ Ná nákuikñ yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yija va'a-ró jíin tú'un kándija, nátu'un nī kutu'a-ró. Te ná ndeá-ga-ro jíin tú'un-ún, onde jíin tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Iní nda'a Cristo ncháa taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máa-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn ñáyivi róo, jíin sikí tú'un ndíhí ñáa, jíin tú'un vixi sáni, nátu'un ío taninu cháa, modo kásá'a-de iní ñuyivi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jíin máa-yá, te iní yiki kúñu máa-yá, ncháa ndí'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jíin Cristo. Te máa-yá tñn xiní táka ja tá'ú tíñu, jíin táka ja kándiso tíñu. ¹¹ Te suni jíin máa-yá nī kaxiti ndúu-ro, ko nasu jíin ndá'a ní kaxiti ndúu-ro. Te nī chaxio-ya táka kuachi ndíso máa-ró, chí Cristo nátu'un nī xiti ndúu-ya róo. ¹² Chí ñn núu-ni nī kayuji-ró jíin-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan nī kanachaku-ro jíin-yá, chí nī kákandija-ró tíñu sa'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ¹³ Ko róo, tú kaxiti ndúu-ro núu, te a nī kají'i-ro ní sa'a taká kuachi-ró. Ko ñn ká'nu-ni nī kanachaku-ro jíin Cristo nī sa'a Dios. Te nī sa'a-ya tóká'nu iní nuu táka ja ní kasáña'mu-ró. ¹⁴ Te nī nda'va-ya acta ja tñn sukun-yo te jító u'u yóo núu. Te nī skána-ya, chí nátu'un nī stñn-ya-ún jíin ndúyu kaa jiká cruz. ¹⁵ Te nī tevichí-yá taká ja kátá'ú tíñu jíin já kándiso tíñu, te nī kiñi'in ndijin-ya, te nī kakuka nuu. Chí nī kundéé-yá jíin, nī sa'a máa cruz. ¹⁶ Ja yúan ma kuá'a-ró tú'un ja náku-xndíi ni ñn-i sikí-ro, cuenta sikí já yee, xí já jí'i, xí cuenta kiví ío viko, xí já núkosó yóo, xí sikí kiví ndetátú. ¹⁷ Chí yúan kúu nátu'un ñn kuanda'u taká ndatíñu cháa kuee-ga, ko máa jándáa kúu ja cuenta máa Cristo. ¹⁸ Ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñáyivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chí kásá'a-i ja súchí iní máa-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te káki'i nduu-i jíin tú'un ja tú ní kajini ndijin-i, te máni kásavixi sáni-i máa-i. Chí yúkú xiní máa-i. ¹⁹ Te tú ká'in nī'in-i jíin máa I'a kúu xiní. Chí máa-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chí

skée máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te já'nu máá sá'a Dios. ²⁰ Chì nú nì kaji'i-ro jíin Cristo sikì táká taninu inì ñuyívi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyívi. Te naja káandatu-ro núu tú'un yá'a: ²¹ Ma tíin-ro, ni ma ké'é-ro, ni ma kée-ro, áchí. ²² Chi taká tu'un-ún nini káatíñu máá, te ndi'i-ni naa. Chì máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni inì ñayivi kúu-ún. ²³ Kájani ndija inì-i ja tú'un ndíhí kúu-ún, chì stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchí iní, te nì'in ndóna máá sikì yíkí kúñu, ko tú ní'in tíñu kutì já kasú nuu já kuní máá-i.

3

¹ Núsáá te nú nì kanachaku-ro jíin Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andíví, nuu kánchaa Cristo ichi ndává'a Dios. ² Ná káni inì-ro sikì tú'un ká'io ichi andíví, nasu sikì tú'un ká'io inì ñuyívi. ³ Chì a nì kaji'i-ro, te vida-ro, a yísá'í, jíin Cristo inì Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jíin-yá.

Chaa tú'ú jíin cháa jáá

⁵ Ná kasú-ro iní yíkí kúñu-ró já káa yúkú, náva'a ma sá'a téné, ma kóo chá'an, ma káni ñáá inì, ma ndío inì, chì ñn-ni kúu-ún jíin já chíñú'ún ndosó. ⁶ Chì ja sikì táká tíñu yúan kúu ja kití inì Dios, te ndonda-ya sikì ñayivi ní'in inì. ⁷ Te suni jíin tíñu-ún nì kajika-ró núu, ná nì kasá'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná sía-ro táká tu'un yá'a núsáá: Tu'un kití inì, tu'un xaan iní, tu'un káñáá, tú'un ká'an sikì tá'an, jíin tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma xndá'ú tá'an-ró, chì a nì chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jíin táká tíñu nì sá'a-de. ¹⁰ Te nì nuku'un-ró cháa jáá. Chì chaa-ún kuajuku'un inì-de, kuandujáa-de, nátu'un káa máá-yá ja ní sá'a-ya-dé. ¹¹ Te yúan tú'ú sá'ín ñayivi ñúu Grecia jíin ñayivi judío, ni ja ní xití ndúu, te ni ja tú'ú ní xití ndúu, ni ja sá'ín yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jíkí kuu ndicha-na, chì Cristo kúu ndi'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chì nì kaji Dios róó. Te ñayivi ndóo ja maní-yá jíin kákuu-ró. Núsáá te nini kundá'ú inì-ro tá'an-ró, te kumanì-ro jíin tá'an-ró, te koo súchí inì-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandéé inì-ro jíin tá'an-ró, te sá'a-ró tóká'nu inì nú jikín nuu-ro sikì tá'an-ró. Chì nátu'un nì sá'a Cristo tuká'nu inì-ya núu-ro, te suni súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúú xaan-gá nuu táká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú inì tá'an. Chì tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jíin já síyíja va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndíso máá Dios, ná kútíin añú-ro. Chì ja yúan ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñn-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndi'i inì-ro, jíin ndi'i tu'un ndíhí. Te stá'an-ro núu tá'an-ró. Te ka'an nda'ú-ro jíin-i jíin salmo, jíin yáa máá-yá, jíin yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta luu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tíñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tíñu kánúú skíkuu chaa jáá

¹⁸ Róo ñásí'í, kuandatu-ro núu yíi máá-ró jíná'an-ró, chì súan játa'an inì máá Jító'o-yo. ¹⁹ Róo yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú inì-ro ñásí'í-ro. Te ma ndúu ua-ro jíin-ña. ²⁰ Róo se'e jíná'an-ró, taká tíñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chì súan kúsi iní máá Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róo táa jíná'an-ró, ma skití inì-ro sé'e-ró jíná'an-i, náva'a tú kukuí'a inì-i. ²² Róo mozo jíná'an-ró, taká tíñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyívi yá'a. Ma sá'a-ró tíñu ja kúsi iní ñayivi ndé'é-i nuu, chì sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tíñu kásá'a-ró, koo inì koo añú-ro sá'a-ró. Kani inì-ro já núu máá Jító'o-yo káatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ²⁴ Chì a jiní-ro já máá Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chì nuu máá Jító'o-yo Jesucristo káatíñu-ró. ²⁵ Ko ñayivi sá'a tíñu ñáá nduta'u túku-i ja ní sá'a-i-ún, chì tú ncháa nuu-yá-i.

4

¹ Róo patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jín mozo-ro. Te ñn nuu kóto-ró núu-í. Chì a kájini-ro já súni káñava'a-ró máa patrón-ro ándíví. ² Mā júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito ini-ro jín tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, náva'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, náva'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chí ja sikí tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chí kuní-ri ká'an ndijin-ri nátu'un kánúú ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúkuún-ró jín ñáyivi ká'jin sún sikí, te mā stíví-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñii tú'un ká'an-ro, náva'a kuní-ro ndasa kánúú xndíó káni-ró tú'un nuu ñn ñn-í.

Tu'un ndéé ni chaa Pablo nuu-í

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chí ñn ñani sátiñu jín-rí nuu máa Jító'o-yo kúu-de, te bueno játíñu-de nuu-yá, te maní-yo jín-de. ⁸ Te ja yúan tájí-rí chaa yá'a ja-de nuu-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jín, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ⁹ Suni tájí-rí Onésimo, te maní-rí jín-de, chí ñani kándija va'a kúu-de, te tá'an máa-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. ¹⁰ Aristarco, chaa kánde ta'an jín-rí vekaa yá'a, sándéé iní-ro áchí-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te sikí cháa-ún, a ñi tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Te nú kujaa-de nuu-ro, te kuatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaa nání Justo. Chaa ñi kaxiti ndúu kákuu cháa-ún. Mání chaa yá'a kákuu cháa káchindéé tá'an-de jín-rí sikí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé iní-ri kásá'a-de. ¹² Suni sándéé iní-ro áchí Epafras, chaa kúu tá'an máa-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítú iní-de jikán ta'u-dé ja'a-ro jíná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuíñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndí'i-ró tiñu kuní máa Dios. ¹³ Chí ná ká'an ndaa-ri tu'un-de nuu-ro, ja xaan jítú iní-de ja kúu róo jíná'an-ró, jín já kúu ñáyivi ñúu Laodicea, jín já kúu ñáyivi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaa táná, ja maní-yo jín-de, jín Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. ¹⁵ Ná sándéé iní ñani-yo, chaa káxiukú iní ñuu Laodicea, kachí-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jín Ninfas, jín tíku'ni ío ve'e-de. ¹⁶ Te nú ñi kuu ñi kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tíku'ni ñuu Laodicea sá'a-ró. Te róo, suni ná ká'u-ró ingá ja ndíi ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'ún-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tiñu ñi chaa máa Jító'o-yo sikí-dé, achí-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máa rúu Pablo, ñi chaa-ri tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un ini-ro jíná'an-ró já kánde-ri vekaa. Te tu'un luu ío ini máa-yá, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silvano jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'iin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-rí nuu Dios sikí táká róó. Te kánuku'un iní-ri róó, hora kájikan ta'u-rí. ³ Nene káxndáku-ri róó nuu máá Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíin tú'un kándíja, jíin ndasa kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jíin ndasa káñukuu nín iní-ro, sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájiní-ri, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya róó, te ní kaji-ya róó jíná'an-ró. ⁵ Ko nasu jíin máá tú'un ní jáa tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni ní ja jíin fuerza, jíin Espíritu Santo, te ní kayija iní-ro jíin. Te kájiní-ro ndasa clase ñayivi ní kakuu-ri jíin-ró, chí ní kundá'ú iní-ri róó. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, jíin máá Jító'o-yo ní kandaku-ró. Te jíin túndó'o xaan ní kajatá'ú-ró tú'un, te ní kakusi iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. ⁷ Te ní kanduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya. ⁸ Chí máá-ró, ní kaskáka-ró tú'un máá Jító'o-yo. Ko nasu máá hin ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya, chí ní ká'nu-ni ní jicha tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú níni já ká'an kuti-gá-ni-ri. ⁹ Chí máá-i kájani-i tu'un-ri ndasa ní kivi koyo-ri nuu-ro jíná'an-ró, jíin já ní kaxndóo-ró ndosó, te ní ndivi-ró núu Dios ndija, náva'a kuatíñu-ró núu-yá, chí chakú-ya, ¹⁰ te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya ichi ándiví, I'a ní naschakú-ya-ún. Te máá Jesús kúu-ya. Te a ní nama-ya yóó nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa ní sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájiní máá-ró, ñáni, ja tú ní jákoyo sáni-ri nuu-ro. ² Chí a kájiní-ro já súa ní kando'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan ní kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máá-yó, ní nasá'a téyíí-yá ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu-ro, vasa ní kajito-ri túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an nda'ú-ri jíin-ró, tú ndiso tu'un tú'ún, ní tú káchá'an, ní tú xndá'ú. ⁴ Chí nátu'un ní jatú'ún Dios ruu jíná'an-ri, te ní chaa tiñu-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a, suni súan káka'an-ri. Ko ná tú kásá'a-ri nátu'un kásá'a ñayivi já kúsi iní tá'an-i sá'a-i, chí sua kúsi iní Dios sá'a-ri, chí máá-yá jíto ncháa-ya añú-yo. ⁵ Chí a kájiní-ro já tú ní káka'an ncháa kuti-rí róó, ní tú ní kákutóo iní-ri sikí-ro. Te máá Dios kúu-ya testigo-ri. ⁶ Ní tú ní kándúkú-rí ja kuatú'ún ñayivi rúu, vasa róó xí sáva-ga-i, vasa kuu tá'ú ní in-ri tiñu nuu-ro núu, chí kájí já apóstol Cristo kákuu-ri. ⁷ Chí sua ní kaka'an vitá-ri jíin-ró nátu'un hin ña'an ncháa yíkin, ja ñúkúún iní-ña jíin sé'e-ña. ⁸ Te ní kákundá'ú xaan iní-ri róó, te yúan ní kakuni-ri ja násu máá hin tu'un va'a Dios kuá'a-ri nuu-ro, chí suni onde jíin añú-ri núu, chí maní xaan-rí jíin-ró. ⁹ Chí a kánuku'un iní-ro, ñáni, ndasa ní kando'o-ri jíin tiñu. Te ní kásatiñu-ri ndúú ñúú-ni, náva'a tú stáa-ri sikí ní hin-ró, níni ní kajani-ri tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máá-ró, a kájiní-ro, te suni jini Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa ní kajika-ri jíin-ró, te tú kuachi ní kásá'a-ri nuu máá-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a kájiní-ro ndasa ní kaka'an nda'ú-ri jíin ná hin ná hin-ró, te ndasa ní kaka'an-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, nátu'un hin cháa jíin sé'e-de, ¹² te ní kaka'an nín in-ri jíin-ró já ná káka jíñú'ún-ró núu Dios, chí ní kana-ya

xiní-ro kí'in-ro núu ñúu luu tá'ú-yá tiñu. ¹³ Ja yúán, suni tú kájukuiñi-ri ja kánakuatá'ú-rí nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios ni kaka'an-ri. Te ni jini-ro ja násu tú'un cháa kúu, chi jandáa máa tú'un Dios kúu, te máa tú'un-ún sátiñu ini róo ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máa-ró jíná'an-ró ñáni, ñn-ni káta'an-ro jíin tíku'ni ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jíin núu Cristo Jesús, chi nátu'un ni kando'o máa-i ni kasá'a cháa judío, te suni súan ni kando'o máa-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chi judío-ún ni kaja'ni-dé máa Jíto'o-yo Jesús jíin cháa ni kajani tu'un-ya ondé sáa. Te ni kachindikin-de ruu ni kakenda-ri, te tú kúsi iní Dios kasá'a-de, te kánda-de siki táka ñayivi. ¹⁶ Te kajasu-de ja ká'an-ri jíin ñayivi ñn nacióon náva'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te siki-dé ni cháa ndi'i-ni tu'un kiti ini Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-ri, ñáni, a ni kakuxio núu-ri nuu-ro, ko máa-ni-ri, nasu jíin añú-ri. Te ví'í-gá kándúkú ndéé-rí kájítú iní-ri ja kuní-ri nuu-ro. ¹⁸ Te ja yúán ní kakuni-ri ja-ri nuu-ro núu, chi ruu Pablo, ñn uu jínu ni kuní ndija-ri, ko Satanás ni jasú nuu-rí jíná'an-ri. ¹⁹ Chi naún siki káñukuu ini-ri, xí ja kákusi iní-ri, xí ja kúu premio ja sáña'nu-ri máa-rí. Nasu máa-ró kákuu jian naún, hora kuiñi-yó núu máa Jíto'o-yo Jesucristo kivi ndi-ya. ²⁰ Suu ja siki róo te nduñá'nu-ri te kusii iní-ri jíná'an-ri.

3

Siki tíñu ni sá'a Timoteo

¹ Ja yúán tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni kasánda-ri ja kéndoo máa-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ni katájí-rí ñani-ri Timoteo, cháa játíñu nuu Dios siki tú'un va'a Cristo, chi sátiñu ta'an-de jíin-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a síyija-de ini-ro jíná'an-ró, te ka'an nda'ú-de jíin-ró siki tú'un kákandíja-ró. ³ Náva'a ni ñn-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi róo a kájiní-ro ja siki tú'un yá'a ni jani-ya yóo. ⁴ Chi onde ná káxiukú-rí jíin-ró núu, ni kakastu'ún-rí nuu-ro ja kóto ná'in-yó tundó'o, nátu'un ni kata'an-ro te a kájiní-ro. ⁵ Ja yúán súni máa-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni tájí-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ni jito nchaa máa-ún róo, te naa sáni tiñu ni kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ni nchaa Timoteo nuu-rí ja ní ja-de nuu-ro. Te ni nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú ini-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a ini-ro rúu, te kákuu ini-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kákuu ini-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúán, te ni kádundéé iní-ri, ñáni, ni sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vasa kájito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ni kanani'in iní-ri te nú ká'in ni'in-ró jíin máa Jíto'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja siki róo jíná'an-ró, siki táka tu'un kúsi iní-ri nuu Dios máa-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúú ñúu-ni kájikan ta'u téyí-rí ja ná kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndi'i-ga-ri ndéja kúmaní kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máa Táa-yo Dios jíin máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchí-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máa Jíto'o-yo ná skuá'nu-ya róo te ná xndeá-ya tú'un ja kúndá'ú ini-ro tá'an-ró, jíin táka-ga-i, suni nátu'un kákundá'ú ini-ri róo. ¹³ Náva'a násíyija-ya añú-ro, te ná kóo ndoo ini, náva'a tú kenda ni ñn kuachi siki-ro núu máa Táa-yo Dios kivi ncháa Jíto'o-yo Jesucristo jíin táka ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusii iní Dios

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an ni'in-ri te ná ká'an nda'ú-ri jíin-ró siki máa Jíto'o-yo Jesús, chi nátu'un ni kakutu'a-ró ja ní kastá'an-ri nuu-ro, ndasa kánúu káka-ró, te kusii iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jíin. ² Chi a kájiní-ro naún tiñu ni katá'ú-rí nuu-ro siki máa Jíto'o-yo Jesús. ³ Chi kuní Dios ja ná kóo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñn ná ñn-ró ná kuní-ro ndasa koo jíñú'ún-ró jíin ñásí'í-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní

xaan iní-ro jásí'í, nátu'un kásá'a ñayivi sijn nación ja tú kájiní-i nuu Dios, ⁶ náva'a tú ni ñn-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñaní-ro siki tú'un yá'a, chí máá Jító'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jín táká yuán, nátu'un ni kakachí kají-rí nuu-ro. ⁷ Chí tú ní kána Dios xini-yo já koo chá'an-yó, chí ja ná koo ndoo-yó. ⁸ Núsáá te cháa ské'ichi tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chí sua nuu Dios, I'a ni ja'a-ya Espiritu Santo-ya núu-yo. ⁹ Ko tú níni já cháa-ri tutu nuu-ro siki já kunchaka maní tá'an-ró, chí a ni stá'an Dios nuu-ro já koo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kásá'a-ró jín táká ñani-yo já káxiukú-de ní ñuu Macedonia. Ko káka'an nda'ú-ri jín-ró, ñáni, ja ví'í-gá nándeá-ga tu'un maní-ún ini-ro. ¹¹ Te ná cháa ini-ro kúxiukú ná'in-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñn-ró tiñu jín ndá'a-ro nátu'un ni katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náva'a ná káka jín'ú-ún-ró jín ñayivi ká'in sijn siki, náva'a suni tú nandi'i-ró.

Kivi ncháa-ya jín já náchaku-i

¹³ Suni káku-ri, ñáni, ja ná júku'un ini-ro siki ñayivi káixi, náva'a ma ndúku'a ini-ro nátu'un kásá'a sava ñayivi tú káñukuu ini-i. ¹⁴ Chí nú káandíja-yó já ní j'i Jesús te ni nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi káixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chi ya'a kákastu'ún-rí nuu-ro jín tú'un máá Jító'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní káendoo-yó onde kivi ncháa máá Jító'o-yo, ma kúxnúu-yó xná'an-ga nuu ñayivi káixi-ún. ¹⁶ Chí máá Jító'o-yo, nuu-ya kii-ya íchi andíví, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu andíví, te nde'e clarín máá Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní káendoo-yó, ñn ká'nu-ni kaña-ya yóo ki'in-yo jín-ya ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máá Jító'o-yo sava andíví. Te súan kunchaa-yo ní káni jín máá Jító'o-yo. ¹⁸ Te jín tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jín tá'an-ró núsáá.

5

¹ Ko siki kuiá jín kivi, tú níni cháa-ri tutu nuu-ro, ñáni. ² Chí a kájiní va'a-ró já kivi ncháa máá Jító'o-yo, koo nátu'un cháa ñaku'ná akuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'in-ni ío, te ma kii tundó'o. Yúan-na te ñn sanaa-ni te cháa tundó'o siki-í ja náa-í, nátu'un siki ñá'an já já'ncha skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-i. ⁴ Ko máá-ró ñáni, nasu ká'in-ró ñuñáa. Te ja yúan ma jinú-ya nátu'un ñaku'ná siki-ro kivi-ún. ⁵ Chí taká róo kákuu-ró sé'e ñundijín jín sé'e ndúú, nasu sé'e akuáa ni nasu sé'e ñuñáa kákuu-yó. ⁶ Núsáá te ma kusú-yo nátu'un sava-ga-i. Chí sua ná kúndito-yó, te ná koo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi káixi, chí akuáa káixi-i, te ñayivi kánajini, chí akuáa kánajini-i. ⁸ Te máá-yó, chí se'e ndúú kákuu-yó, te ná koo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándíja jín tú'un kúndá'ú ini tá'an, nátu'un ñn su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu ini-yo kaku-yó, nátu'un kachíní káa. ⁹ Chí Dios, tú ní téta'an-ya yóo ja kóto u'u-ya yóo, chí sua ja ná kaku-yó sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún ni j'i-ya já yóo, náva'a kunchaa ká'nu-yó jín-ya, vasa kusú-yo xí kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndéé-ró jín tá'an-ró. Te ná síyíja-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jín.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-ri jín-ró ñáni, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jín-ró, te katá'ú-de tiñu nuu-ro já cuenta máá Jító'o-yo te kákana jín-de nuu-ro. ¹³ Te ná koo ja jín'ú-ún xa'an-ro núu-dé, te koo maní-ro jín-de siki tiñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jín tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-ri jín-ró ñáni, ja kána jín-ró núu cháa kájika ñáá, te ka'an ká'nu-ró jín cháa tú kua'a iní, te kutuu-ró cháa vitá ini, te koo paciencia ini-ro jín táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín ní ñn ñayivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jín-ró, chí sua nene ná ndúkú-ró tiñu ja kée va'a jín tá'an-ró, jín táká-i. ¹⁶ Te nene ná koo siji ini-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuini-ro já jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'í kúu, chí súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máá Espiritu. ²⁰ Ma sájá'a

in̄i-ro nú tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná kóto nchāa vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kut̄in ni'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíin. ²³ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu in̄i, nasándo ndi'i-ya in̄i-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-yá in̄i-ro, añú-ro, jíin yíki kúñu-ró, náva'a tú nakuxndíi-ya sikí-ro kivi ncháa máá Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máá-yá, I'a ni kana xin̄i-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ N̄áni jíná'an-ró, kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri. ²⁶ Nú káka'an-ro jíin ñaní-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an ni'in-ri jíin-ró jíná'an-ró sikí máá Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, chāa ká'io ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ní kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kii nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Dios kúu I'a sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú nini-rí nuu Dios ja sikí róo ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandíja-ró, te bueno kákundá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúan kákusi iní-ri ja sikí róo jíná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'ní máá Dios, ndasa kákandíja-ró, jíin ja ká'jin nín-ró, vasa káchindikín-i róo, vasa káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yúan kúu ñn tuní ja sándaq ndaa-ya-í, náva'a nani'in tá'u-ro nájaa-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúan kándo'o-ró. ⁶ Chí ío va'a ja súni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñáyivi káxndó'o róo. ⁷ Te róo, ñáyivi kándo'o, ñn ká'nu-ni ndetátú-ro jíin-rí jíná'an-ri sá'a-ya kivi ja ndíi ndijin Jító'o-yo Jesús ichi ándiví, jíin táká ndajá'a-ya ja ká'io nín-téyí. ⁸ Te jíin yáa ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñáyivi tú kájito nuu Dios, jíin ñáyivi tú kájandatú nuu tú'un va'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máá ñáyivi-ún ndo'o-i ja náa-í ñí káni sá'a-ya, jíin ja má kúu kivi koyo-i nuu kánchaa máá Jító'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya ja ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñáyivi ndóo-ya, te náva'a naa iní sava ñáyivi ndé'é-i nuu-ya kivi-ún sá'a taká ñáyivi kákandíja nuu-ya, chi ní kákandíja-ró tú'un ndaa ní káastu-ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'a, te nene kájukan ta'u-rí ja'a róo, náva'a Dios máá-yó kuva'a iní-ya jíin-ró ja ní kana-ya róo. Te taká tiñu va'a kákuu-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandíja-ró. ¹² Náva'a ná nákana jaa-i sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíná'an-ró, te suni kuatú-ún-i róo sá'a-ya, chí súan sá'a tu'un luu ío iní Dios máá-yó jíin ja ío iní Jító'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñáyivi ñáa kivi ndí Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, sikí ja ndí máá Jító'o-yo Jesucristo jíin ja ndútútú-yó núu-ya, ² ja má nátu'u yachí iní-ro, ni ma kúkuí'a iní-ro sá'a ñn ja jíka kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a sikí-i ja rúu tájí, cuenta sikí ja á ní kuyani ndaa kivi máá Jító'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xndá'ú kuti ní ñn-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichí iní kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máá cháa ja xín kuáchi, chí máá cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táká ja káskúnání-i Dios, jíin núu ja káchiñú-ún-i. Ja yúan te nungoo-de iní ve'e i Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máá-de. ⁵ Á tú kánuku'un iní-ro ja onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, ní ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájiní-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná ja kivi máá-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chí máá tú'un sa'í xín kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vina, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-na te kenda ndijin máá cháa xín kuáchi-ún. Te máá Jító'o-yo ká'ni-ya-de nini jíin máá ja tiví tachí-ní-ya, te nini ja ndí ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-ya-de. ⁹ Te cháa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza nín-xaan, jíin tuní, jíin tiñu ñá'nu sá'a sikí-ni-de. ¹⁰ Te jíin táká tiñu tú jíka ndaa, te ñn yátá-de ñáyivi náa, kuáchi ja tú ní kájatú-ún-i kumani-í jíin tú'un ndaa,

náva'a kaku-i sá'a-ya núú. ¹¹ Ja yúan te skí Dios iní-i, te kuñáá xiní-í, ja kándíja-i ñn tu'un xndá'ú, ¹² náva'a nakuxndí-ya sikí táká-i ja tú kákandíja-i tu'un ndaa, chí sasua kákusi iní-i jíin tíñu tú jíka ndaa.

Máa-ya kúu I'a skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja'a róó, ñáni, ja kúndá'ú iní Jito'o-yo róó. Chí máa Dios nì kaji-ya róó onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espíritu-ya ndúndoo iní-ro te kandíja-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xiní-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a ja-ro nú ndí ncháa kánchaa Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi nì'in-ró ñáni, te kutñn nì'in-ró tú'un nì kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-ri. ¹⁶ Máa Táa-yo Dios kúu I'a nì kúndá'ú iní yóó, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé iní-yo ní káni, jíin já kúñukuu va'a iní-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te máa-ya, onde jíin máa Jito'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-ya iní añú-ro jíná'an-ró, te ná síyíja-ya róó sikí tú'un jíin sikí tíñu va'a.

3

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-ri, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máa Jito'o-yo kí'in, te ná kuatú'ún-i, nátu'un nuu máa-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-ri iní nda'a cháa ñáa jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-ri, chí nasu ndí'i-de kákandíja. ³ Ko bueno skíkuu máa Jito'o-yo. Te ná síyíja-ya iní-ro, te koto-ya róó nuu káni nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndija iní-ri, sá'a máa Jito'o-yo, já kakuu-ró jíin tíñu nì katá'ú-ri nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máa Jito'o-yo, ná stá'an-ya núu añú-ro ndasa koo maní-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Sikí cháa kúxí

⁶ Ko katá'ú-ri tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máa Jito'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu kátá-ni-de, chí nasu súan ní kástá'an-ri nuu-ro. ⁷ Chí a kájini máa-ró ndasa kánúú ndaku-ró rúu, chí tú súan ní kájika kuu kátá-ni-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-ri staa sikí ní ñn-ró, chí sua nì kaja'ni-rí máa-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni nì kasátiñu-ri, te tú ní kúnini iní ni ñn-ró ní kasá'a-ri. ⁹ Nasu já túu derecho-ri kakan-ri núú. Chí sua kuní-ri kuu-ri ñn ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chí onde ná káxiukú-ga-ri jíin-ró, te nì katá'ú-ri tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé ñn ñayivi tú kuní-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chí nì kájini tu'un-ri ja kájika kuu kátá-ni sava-i jíin-ró, tú kasátiñu kuti-í, chí sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayivi-ún kátá'ú-ri tíñu, te káka'an nda'ú-ri jíin-i sikí máa Jito'o-yo Jesucristo, ja ná'in-ni ná koo-i, te ná sátiñu-i, te nì'in-í kee-í sikí máa-i. ¹³ Te róó jíná'an-ró ñáni, ma kuitá-ro já kasá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé ñn-i tú kuní-i kuandatú-i nuu tú'un-ri ja ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma kétá'an-ró jíin-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma kóto u'u-ro-í, chí sua kana jíin-ró núu-í nátu'un nuu ñn ñani-ro. ¹⁶ Te máa Jito'o-yo, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, nene ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní-ro jíná'an-ró jíin táká-ni modo. Te máa Jito'o-yo ná kúnchaa-ya jíin táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áhí-ri ja ná sándéé iní-ro te cháa nda'a máa-rí, chí ya'á-ni kúu ñn tuni ja chísó-rí nuu táká-ni carta-ri. Chí súan cháa-ri. ¹⁸ Tu'un luu ío iní máa Jito'o-yo Jesucristo ná koo jíin táká róó jíná'an-ró. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó, jíin Jító'o-yo Jesucristo, ja káñukuu inī-yo-yá. ² Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-ri ja ní skándija-ri: Tu'un luu ío inī-ya, jíin tú'un kúndá'ú inī-ya, jíin tú'un kuaká'nu inī ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Siki ñáyivi sīn sīn sa'an

³ Nátu'un nī ka'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná nī ki'in-ri ichi kuá'an-ri ñúu Macedonia, ja ná ká'an nī'in-ró jíin sáva-i, te suni ká'an tuku-ri ja má stá'an-i sīn sīn nuu sá'an, ⁴ ni mā kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuáchí-i siki cuento, jíin siki jíchi tu'un tá'an. Chī sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tixin, lugar ja yíja-ga tu'un kándija-yó núu Dios sá'a. Achí-ri. ⁵ Ya'a kúu ja kuní-ri tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú inī-ro-í jíin tú'un koo ndoo inī-ro, jíin tú'un koo va'a inī añú-ro, jíin tú'un kándija ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja siki yúan kájika yátá sáva-i, te kákusīn inī-i kájukuiñi-i siki tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un inī-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani nī'in-i. ⁸ A kájinī-yo ja ío va'a ley, ko nú koo káji inī-ro jíin. ⁹ Chī a jiní-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna siki ñáyivi vá'a, chī sua ndóna siki ñáyivi ñáá, siki ñáyivi tú kájandatu, siki ñáyivi tú káchiñú'ún-i-ya, siki ñáyivi kásá'a kuachi, siki ñáyivi kándaa ndiva'a jíin ñáyivi chá'an, siki ñáyivi kája'ni táa náa, jíin siki ñáyivi kája'ni ndíyi, ¹⁰ siki ñáyivi kájika téné, siki xí'ncha, siki ñáyivi sakuí'ná ñáyivi, siki ñáyivi káxndá'ú, siki ñáyivi kásátú'ún, jíin siki sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máá-yá ja ío ndéé ndánu. ¹¹ Chi tu'un-ún kúu máá tú'un va'a luu xa'an ja vái nuu máá Dios, I'a i. Te siki tú'un-ún nī chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu nī chaa-ya siki Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máá I'a nī ja'a fuerza inī-ri, kúu Cristo Jesús Jító'o-yo, te nī nakani inī-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-ri, te nī chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáá núu, chī nī ka'an ndiva'a-ri, te nī chindikín-ri-i, te nī stují-rí-i. Ko nī kundá'ú inī-ya rúu, chī tú jiní-ri te nī sá'a-ri, te ni tú ní kándija-ri sáa. ¹⁴ Ko tu'un luu ío inī máá Jító'o-yo, nī ndea-ga inī-ri jíin tú'un kándija, jíin tú'un kúndá'ú inī Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chī ío va'a ja ná kuatá'ú táka-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús nī kii-ya iní ñáyivi, náva'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá ja ní kaa-ga nī sá'a. ¹⁶ Ko nī kundá'ú inī-ya rúu, náva'a jíin rúu ja ní kaa-ga nī sá'a-ri, te kunī-i ndasa ío xa'an paciencia inī Jesucristo, náva'a kuu-ri hin muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kándija-i nuu-yá, te nani'in tá'u-í kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Núsáa te ní káni ní kúia ná ká'an jíinú'ún-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'a ndíto chakú ní káni, ja tú jíi-ya, ja tú kúu nde'é ndijín-yo núu-yá, ja máá hin-ni-ya kúu Dios ndíchi. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Chī jíin kivi ní kaka'an-i ja kúndij máá-ró. Te jíin tú'un nī kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kándija nī'in-ró, te ná káni va'a inī añú-ro, chī tu'un yá'a nī kaské'ichi sava-i, te nī kasíjita-i máa-i nuu tú'un kándija. ²⁰ Te chaa yúan, Himeneo jíin Alejandro kákuu-de, ko nī chi'i-ri-de nda'a Satanás, náva'a ná skuá'a-de inga jínu mā ká'an ndiva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

1 Te ví'í-gá ká'an nda'ú-ri jíin-ró núsáá, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñayivi. Ka'an nda'ú-ro jíin-yá ja kúu máá-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'ún-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró já kúu máá-i. 2 Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jíin já'a táká chaa kakuñá'nu, náva'a ná kúxiukú ná'ín-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chiñú'ún-yó-yá, te koo ja jíin'ún-yó núu táká-ni. 3 Chi ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an iní Dios, I'a náma yóo. 4 Te máá-yá kuní-ya já táká ñayivi ná káku-i, te ná kuní-i ndasa káa máá tú'un ndaa. 5 Chi ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'a ká'an ja'a táká ñayivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máá cháa Jesucristo kúu-ya. 6 Te I'a-ún ni soko-yá máá-yá ja ní nakuaan-ya táká yóo, te onde máá kivi-ún, ni kenda testigo siki I'a-ún. 7 Te ja siki yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol náva'a kani-ri tu'un. Chaa jiní stá'an va'a nuu ñayivi sijn nación kúu-ri. Te jandaa ká'an-ri, te a jiní máá Cristo tú xndá'ú-ri. 8 Te kuní-ri ja ndéni ni kuu, te ná kakán ta'u táká chaa jíná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kití iní-de, te ni ma kánaá-de. 9 Suni súan taká ñasí'í, ná kasú va'a-ña máá-ña jíin sá'ma jíin'ún, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máá-ña jíin lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, 10 chi sua ná sáluu-ña máá-ña jíin tínu jíin'ún sá'a-ña, nátu'un kánúu sá'a taká ña'an já káka'an-ña já káchiñú'ún-ña máá-yá. 11 Te ñasí'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña tínu. 12 Chi tú já'a-ri tu'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tínu nuu cháa, chi ná'ín-ni ná kóo-ña. 13 Chi Adán ni sáva'a-ya xná'an-ga, te vasa ní sáva'a-ya Eva. 14 Chi tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chi sua ñasí'í-de ni kandíja-ña, te ni sáña'mu-ña. 15 Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu síá-ña tú'un kándíja-ña jíin tú'un kúndá'ú iní-ña, jíin tú'un koo ndoo iní-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasa koo chaa ndíto tiku'ni

1 Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñn chaa kuní-de kuu-de chaa kundito tiku'ni, bueno tínu ndúkú-de. 2 Núsáá te ñni ná kóo jíin'ún cháa kundito-ún, náva'a tú ndenda kuachi siki-dé. Te ñn máá tú'ún-ni ñasí'í-de ná kóo, te koo ndito iní-de, koo kuándí'í-de, koo káji iní-de, kundá'ú iní-de ñayivi jíká, te koo ñama iní-de stá'an-de. 3 Ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. Chi sua ná kóo paciencia iní-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. 4 Te jíin'ún ná tá'ú-de tínu iní ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tínu tá'ú núu-í jíin já kóo jíin'ún-i. 5 Chi chaa ja tú jiní-de tá'ú jíin'ún-de tínu iní ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáá. 6 Ko ma kúu kivi ñn chaa jáá. Te nú túu, chi sanaa te sávixi-de máá-de te ndonda ja'ú siki-dé. 7 Suni kánúu já kúu-de ñn chaa ja kuátú'ún ñayivi-dé, vasa ká'jin-i sijn inga siki, náva'a ma kuakú ncha-i-de, ni ma tijn yátá já'ú-de.

Ndasa koo chaa jáatínu nuu tiku'ni

8 Suni súan chaa kájatínu nuu tiku'ni kákandíja, ná kóo jíin'ún-de, ma kóo tilakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. 9 Ko ná kóo ndoo iní añú-de, te ná kundii ni'in-de jíin tú'un sa'í kákandíja-yó. 10 Te chaa ya'a, suni kuní ja kóto ncha-yo-dé xna'an-ga, náva'a kuní-yo nú túu kuachi yí'i siki-dé. Yúan-na te kuu kuatínu-de. 11 Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasí'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí'í-ña, te ná skíkuu-ña táká naún tínu kúu. 12 Chaa kájatínu nuu tiku'ni, suni ñn-ni ñasí'í-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tínu nuu sé'e-de jíin núu táká iní ve'e-de. 13 Chi chaa kájatínu va'a, sua skákunu-ga-de máá-de kua'an-de, te káchundéé-gá iní-de sá'a-de siki tú'un kákandíja-yó núu Cristo Jesús. 14 Tu'un yá'a cháa-ri kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máá-rí ja yachi-ri nuu-ro. 15 Ko sanaa te kúkuéé-ga te ja-ri nuu-ro. Te ja yúan cháa-ri ya'á, náva'a kuní-ro ndasa kánúu káka-ró jíin ñayivi káchiñú'ún Dios. Chi yúan kúu tiku'ni Dios, I'a chakú. Te

yuán kándituu te kásákútu-gá máá tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa ká'an-ri, ja yíi xáan káa máá tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Ní kenda ndijin Dios jíin yíki kúñu-ya. Te ní kendoo ndaa-ya ní sa'a máá Espíritu. Ní kajini ndajá'a-yá nuu-yá. Ní jicha nuu tu'un-ya núu ñáyivi sín naciôn. Ñáyivi núyivi ní kakandija-i nuu-yá. Ní ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa ní sa'a Dios.

4

Siki tú'un ndu'ichi ini

¹ Ko máá Espíritu, a kástu'ún kájí núu-yo, nú ná kúyani ndi'i kivi te ndu'ichi ini sava-i jíin tú'un kákandija-i. Te kua'tú'ún-i máá já ká'an tu'un xndá'ú jíin sa'an tachí. ² Kundiso-i uu xini, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tanda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sava ndeyu ní sa'a Dios ja kuní máá-yá ja ná ní'in cháa kákandija jíin cháa kájiní ichi ndáa, chí kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chi taká ja ní sa'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichi-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chí jíin tú'un Dios, te jíin tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a ní ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a ní tñin tu'un kándija-ró-ún ini-ro, onde jíin sa'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúku, jíin taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máá-yá. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kúñu, chí yaku-ni ní'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máá-yá, chí taká-ni modo ní'in tíñu, chí vida yá'a jíin vida chaa, bueno kee sa'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chí siki yá'a kúu ja kásatiñu ní'in-yó, te kándo'o-yó, chí kañukuu ini-yo já kúu máá Dios, I'a chakú, chí máá-yá kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'i-gá náma-ya ñáyivi kákandija nuu-yá. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a ini ni ñin-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandija kuu ndaku-i róo jíin tú'un ká'an-ro, jíin modo jika kuu-ró, jíin tú'un kúndá'ú ini-ro-í, jíin tú'un kándija-ró, jíin tú'un ndoo ini-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te ja-ri, te ná kuítú ini-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíin-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxí-ró jíin tá'u ní ní'in-ro, chí chaa kákuu nuu, ní chaa-de nda'a-dé xini-ro, te ní kuta'u-ro yuán, nátu'un ní kaka'an-de onde kivi ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xini-ro. Te kukuu ní'in-ró jíin, náva'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jíin. ¹⁶ Te koto va'a-ró máá-ró jíin tú'un stá'an-ro. Ma sía-ro. Chí nú súan ná sa'a-ró, te bueno nama-ró máá-ró jíin taká ñáyivi chú'un ini tu'un ka'an-ro.

5

¹ Ma kána jíin-ró núu cháa ñá'nu, chí sua ka'an nda'ú-ro jíin-de nátu'un jíin táa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jíin-de nátu'un jíin ñani-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jíin náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jíin kuá'a-ró. Te tu'un ndoo ndatu'ún-ró. ³ Te ná ká'an jíñú'ún-ró jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú ní kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñin ña'an kéndoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tíjání-ña, ná kútu'a suchí yá'a xna'an-ga kundiso jíñú'ún-i responsable máa-i ini ve'e-i, te ná nákoto-i táa-i náa-i, chí súan jata'an ini Dios. ⁵ Te nú ña'an já ní kendoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máá ñin-ña, te ñúkuu ini-ña Dios, te nene ká'an nda'ú-ña jíin-yá te jikán ta'u-ña ndúu ñúu-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ña'an jika siki tú'un si'í iní kúu-ña, vasa chakú-ña, ko nátu'un a ní ji'i-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tíñu nuu-í, náva'a tú ndenda kuachi siki-í. ⁸ Te nú ñin chaa tú ndíto-de tá'an-de, te ví'i-gá nú jíin tá'an máa-de ini ve'e-de, te a ní ské'ichi-de tu'un kándija-de nú súan, te chaa ñáa-ga kúu-de vása ñin chaa tú kándija. ⁹ Ma sa'a-ró cuenta ja ñá'an ní kendoo ndá'ú kúu-ña, te nú té jinu-ga-ña uní xiko uxí kua-ña, jíin já máá ñin-ni yii-ña ní nchaka-ña, ¹⁰ jíin já kájatú'ún vá'a-i ja bueno tíñu ní sa'a-ña, jíin já ní skuá'nu-ña sé'e, jíin já ní kúndá'ú ini-ña ñáyivi jiká, jíin já ní nakacha-ña já'a ñáyivi kákandija, jíin já ní chindéé-ña ñáyivi káta'an tundó'o, jíin já

ní'in nì jika-ña jíin táká tiñu va'a. ¹¹ Ko ña'an súchí ja kéndoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chí nú a nì kaisíki ncháa-ña síki Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máa-ña, chí tú ní skíkuu-ña tú'un nì keyu'u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máa ñin ja kée kúxí-ña, chí suni síki cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáá, te taká ñasí'í súchí kákendoo ndá'ú, kuní-ri ja ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná kóto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú síki-yo. ¹⁵ Chí sava-ña a nì kajika yátá-ña, te nì kandikin-ña yata Satanás kája'an-ña jíin. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kándija, xí ñin ña'an kándija, káñava'a tá'an ja kákuu ña'an ní kéndoo ndá'ú, ná kóto-de-ña, te ma cháa-de carga síki tíku'nì kákandija, náva'a ní'in tíku'nì najíin kúu ña'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná kóo jíñú'ún xáan-ro núu cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tiñu, ko ví'í-gá jíñú'ún ná kóo-ró núu-dé nú kájani nì'in-de tu'un jíin já kástá'an-de. ¹⁸ Chí áchí máa tutú ii: Ma chú'un-ró ñúnu yú'u xndikí jíkó, áchí. Te: Cháa sátiñu kivi, chí ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátú'ún-ró ní ñin kuachi síki cháa kúu nuu, chí onde nú ío uu xí uní testigo. ²⁰ Te ñayivi kúkuu jíin kuáchi, kana jíin-ró núu-í, ko ná kuní jíin núu táká-i, náva'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jíin Dios, jíin máa Jító'o-yo Jesucristo, jíin táká ndajá'a-yá ja ní kaji-ya, ká'an nì'in-ri tu'un yá'a jíin-ró, ja ná skíkuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñin-i kaa ñin-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndée yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñin-i, te ma kivi nduu-ro kuáchi jíin ingá ñayivi. Koto va'a-ró máa-ró náva'a ná kéndoo ndoo-ró. ²³ Vina te níi-gá kua'an-yo, ma kó'o-ga-ro máni máa ndúcha, ná kó'o-ró ñin tí'li vino síki já sá'a kue'e chíi-ró, jíin já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a nì natuu, te jiní-yo já náku-xndíi-ya síki yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chí kuéé-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tiñu va'a, chí a nì natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jíñú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tu'un síki sí'ví máa Jító'o-yo jíin síki sá'an-ya. ² Te ñayivi káñava'a-i patrón kákandija, ma sájá'a iní-i nuu-dé síki já ñani-i kákuu cháa-ún, chí sua ná kuátíñu va'a-ga-i nuu-dé, chí kákandija cháa-ún ja kájatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jíin-i. Súan ká'an nì'in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Síki tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñin cháa stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máa-yá, ⁴ máni sávixi-de máa-de. Te ni ñin tu'un tú júku'un iní-de, chí tíxin jáni iní-de, te kánaa-de jíin tú'un ká'an sáni. Te yúan kákuu tu'un kuásún iní, tu'un tíxin, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáá iní xiní, ⁵ jíin já kákanaa cháa kándakú'u xiní, cháa tú káñu'un tu'un ndaa iní-de, te kájani iní-de ja ná chíñú'ún-de máa-yá náva'a ní'in-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jíin cháa kándaa súan. ⁶ Ko ja á nì kaan-yó jíin-yá, te káchiñú'ún-yó máa-yá, jíin yúan, chí nátu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jíin-yó iní ñuyivi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní ñin ki'in-yo jíin. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te siñ-ní ná kóo iní-yo jíin. ⁹ Te ñayivi já kákuni-i kuu kúká-i, chí jito nchaa ja'ú-i, te ñin yátá-ún-i. Te yachi kivi-i jíin tú'un ndío ñáá iní-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayivi-ún, te síjita-i máa-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chí nú xu'ún kumaní-yo jíin, te síki yúan káku taká tiñu ñáá. Yúan ní kandio iní sava-i, te nì kasía-i ichi kákandija-i. Te nì kivi tundó'o xa'an iní añú-i.

Tu'un ndúkú ndéé kándija va'a

¹¹ Ko róo, cháa jatíñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúnu-ró kóto-ró táká tiñu yá'a. Te ná ndúkú-ró já skíkuu-ró tíñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máa-yá, tu'un kándija, tu'un

kúndá'ú iní tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchí iní. ¹² Ná ndúkú ndéé-ró kándíja va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, chi ja yúán kúu ja ní kana-ya xiní-ro, te ni ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñáyivi. ¹³ Te onde jín Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chi ja máá-yá, te chakú taká ndatíñu, te suni jín Jesucristo, I'a ni ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-ri. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-ró jín tiñu tá'u núu-ro, náva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú ncha-i, onde kivi ndí máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chi in kivi te kuní ndijin-yo kii-ya, sá'a máá I'a kúsi iní-yo jín. Te I'a-ún, máá in-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu taká rey, te Jító'o nuu taká jító'o. ¹⁶ Te máá in-ya kúu I'a ndíto chakú ní káni. Te ncháa-ya in lugar nuu ndí ncháa, te ma kúu ja ni in-i yúan. Te ñáyivi tú ní jini ndijin nuu-yá, ni ma kúu kuti. Nuu máá-yá ná kóo tu'un jíñú'ún, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni. Amén.

Siki tú'un kúka

¹⁷ Nuu taká ñáyivi kúka ká'io iní ñuyivi yá'a, ná tá'ú-ró tiñu ja má sávi-i máa-i. Ni ma kúñukuu iní-i kaku-i jín xú'ún, chi yachi náa-ún. Chi sua ná kúñukuu iní-i kaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chi máá-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatíñu nuu-yo já kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíná'an-i. Ná kúu kúka-i jín taká tiñu va'a sá'a-i. Yachi ná kóto tá'an-i, te yachi ná chindéé tá'an-i. ¹⁹ Súan te kaya-i taká tiñu va'a siki máa-i ja kúu-i kua chaa, chi súan te kutin-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko róo Timoteo, ma sía-ro taká tu'un ni chi'i-ri nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jín taká tu'un yúkú tu'un sáni, jín taká tu'un ndíchi ñáa, ja jasú nuu máá tú'un júku'un ndaa iní. ²¹ Chi súan ni kajatú'ún sáva-i tu'un yúkú-ún. Te ni kaxnáa-í ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío iní máá-yá ná kóo jín-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UÜ JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chî súan nî jata'an inî Dios, chî a nî keyu'u-yá kua'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-ri ja maní-ri jín: Tu'un luu ío inî-ya, jín tú'un kúndá'ú inî-ya yóo, jín tú'un kuaká'nu inî ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín já kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te jatíñu-ri nuu-yá natu'un nî kasá'a vuelú-ri, te tú náku-xndíi añú-ri sikî-rí. Te tú júkuiñi kuti-rí ja núku'un inî-ri róo, hora jikán ta'u-ri ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inî-ri kunî-ri nuu-ro, náva'a kusîi xáan inî-ri, chî núku'un inî-ri ndasa nî nda'i-ro. ⁵ Chî a nî nuku'un inî-ri ndasa kájí kándíja-ró, te suni súan nî kándíja naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jín náa-ro Eunice. Te jáni ndija inî-ri ja súni súan ncháa tu'un kándíja-ún inî máá-ró vína. ⁶ Ja yúán xndáku-ri nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nî chaa-ri nda'a-rí xinî-ro. ⁷ Chî tú ní já'a Dios ñn modo ío nuu-yo, chî sua ja ná kuíñi nî'in-yó, jín já ná kúndá'ú inî-yo-í, jín já ná kóo kuándí'í-yo.

Ma kúka nuu-yo sikî tú'un máá-yá

⁸ Núsáa te ma kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máá Jíto'o-yo, ni tu'un ruu chaa kánde vekaa ja sikî máá-yá. Chî sua ná kóto ta'an-ro túndó'o sikî já jáni-ró tú'un va'a, chî ja sikî yúán ní ja'a Dios fuerza inî-yo. ⁹ Chî nî nama-ya yóo, te nî kana-ya xinî-yo ndúndoo-yó, ko nasu sikî tíñu kásá'a-yó, chî sua ñúkuún máá-yá nî sá'a-ya jín tú'un luu ío inî-ya, chî onde ná té chá'an-ga kéjá'á táká kuia, te nî ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vina a nî kenda ndijin tu'un-ún nî sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóo. Te máá-yá nî janchara-ya kué'e kuu-yo. Te jín máá tú'un va'a nî stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te ma kúu-ga-yo. ¹¹ Te nî chaa-ya tíñu sikî-rí kúu-ri apóstol kani-ri tu'un-ún, te stá'an-ri nuu ñáyivi sîin nación. ¹² Te ja sikî yúán jíto-ri túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chî a jiní-ri ndé nuu kándíja-ri. Te jáni ndija inî-ri ja kúu kundito-ya já ní chí'i-ri nda'a-yá, onde ná jáa máá kíví. ¹³ Ná kúkuu nî'in-ró jín íchi tú'un va'a ndasa nî jini so'o-ró ní ka'an-ri. Te ná kúndij-ro jín-ún modo kándíja-ró jín já kúndá'ú inî-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chî ncháa-ya inî-yo. ¹⁵ A jiní-ro já táká ñáyivi káxiukú ñúu Asia, nî kaskéndo-o-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jín Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inî máá Jíto'o-yo ñáyivi káxiukú vé'e Onesíforo, chî kua'a vuelta nî nani'in inî-ri nî sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ni-ri kánde-ri vekaa. ¹⁷ Chî sasua nî nandúkú víi-dé ruu, te nî ndenda-ri nî sá'a-de, ná nî kánde-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jíto'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inî-ya-dé máá kíví-ún. Te a jiní va'a máá-ró ndasa xaan ní jatíñu-de nuu-rí inî ñuu Éfeso.

2

Máá-yó natu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róo, hijo máni, ná ndúndáján inî-ro jín tú'un luu ío inî Cristo Jesús. ² Te tu'un nî jini so'o-ró ní ka'an-ri onde jín kuá'a ñáyivi ní kajinî, tu'un yá'a ná chí'i-ró inî nda'a sáva chaa skíkuu va'a, náva'a suni kuu stá'an tuku máá-de nuu sáva-ga-i. ³ Ko róo, ma yú'ú-ro kóto-ró túndó'o, natu'un ñn soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni ñn chaa kájatá'an, tú sáteñu-de máá-de jín tíñu ñuyívi, náva'a kusîi inî máá cháa nî chaa tíñu soldado sikî-dé. ⁵ Suni súan chaa ísíki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusíki ndaa-de. ⁶ Suni súan chaa jítu, ma

ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni iní máá-ró naún tu'un ká'an-ri, te máá Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xiní-ro jíin táká-ni. ⁸ Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David nī kuu-ya, te nī nachaku-ya má'ñú ndíyi. Nátu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. ⁹ Te ja sikí-ún jíto-ri tundó'o, te kánde-ri vekaa nátu'un cháa nī sá'a kuachi xaán. Ko máá tú'un va'a Dios, ma kúu kunu'nī. ¹⁰ Núsáá te sikí já kúndá'ú iní-ri ñayivi ní kaji máá-yá kúu ja kánda-ga-ri koto-ri tundó'o. Náva'a suni kaku máá-i jíná'an-i, te jaá-i nuu lúu kunchaa-i nī káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú nī kaji'i-yo jíin máá-yá, te suni kuchaku-yo jíin máá-yá. ¹² Nú kanda-yó koto-yó tundó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jíin-yá. Nú tú kuatú'un-yó-yá, te suni ma kuatú'un-ya yóo. ¹³ Vasa tú káskíkuu va'a máá-yó, ko a skíkuu va'a máá-yá. Ma kúu ské'ichi-ya máá-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñayivi, te ka'an nī'in-ró jíin-i, te ná kuní jíin núu máá Jító'o-yo, ja má státá'an-i sikí tú'un, chí tú ní'in tíñu kuti-ún, chí sua sáká núu iní ñayivi jini so'o. ¹⁵ Nī'in ná ndúkú-ró náva'a kuatú'ún Dios róo, te náva'a kuu-ró cháa sátiñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jíin já bueno jáni ndaa-ro máá tú'un va'a. ¹⁶ Ma kivi nduu-ro jíin tú'un yúkú, tu'un sáni, chí ví'í-gá nákaa jíin tú'un ñáá. ¹⁷ Chi tu'un-ún, kaji kí'in nátu'un kue'e gangrena. Te uu cháa súan kákuu Himeneo jíin Fileto. ¹⁸ Te cháa-ún, a nī skuíta-de ichi tú'un ndaa, chí káka'an-de ja á nī ja'a máá kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jíin tú'un kákandíja sava-i. ¹⁹ Te nī'in kándij ja'a já ní jani Dios. Te a nī kukútu jíin tú'un yá'a: A jiní máá Jító'o-yo táká ñayivi yí'i nda'a máá-yá. Te suni ká'an: Taká ñayivi já ndáku ñi'in-i sí'ví máá-yá, ná kúxio-i nuu táká tíñu ñáá, áchí. ²⁰ Iní ñn ve'e ká'nu, nasu máni máá kó'o oro, ko'o plata ío, chí suni ío ko'o yúnu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíñú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíñú'ún. ²¹ Te nú ñn ñayivi skána-i tíñu ja tú jíñú'ún ío iní-i, yúan-na te nduu-i nátu'un ñn ko'o ja kú'un ja jíñú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tíñu-i ndasa játa'an iní máá Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tíñu va'a. ²² Kunu-ró koto-ró táká ja ndío iní cháa súchí. Kundikín-ro tú'un ndaa, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú iní, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró ondé jíin ñayivi kándaku ñi'in-i máá Jító'o-yo jíin já ndóo ío iní añú-i. ²³ Ma kivi nduu-ro jíin tíxín ñáá, ja tú ío kájí iní, chí a jiní-ro já máni tíxín skuikín-ún. ²⁴ Chí mozo máá Jító'o-yo, ma kúu koo tíxín-de, chí sua kumaní-dé jíin táká-i, te koo ñama iní-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jíin-i. ²⁵ Te jíin tú'un súchí iní-de ná náka'nu-de ñayivi kájasu, chí sanaa te nakani iní-i sá'a Dios, náva'a kuní-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te náva'a kaku-i nuu já'ú ja kuní-ún tíin yátá-i, chí nī kundéé jíin-i jáka ná'ín-i nátu'un játa'an iní máá.

3

Ñayivi chá'an kivi sándí'i-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un iní-ro, ja ondé nuu kuájínu-na kivi, te cháa kivi kóo tundó'o. ² Te koo ñayivi já máni chíñú'ún-i máá-i, chíñú'ún-i xu'ún, sáviixi sáni-i máá-i, sájá'a iní-i, ka'an ndíva'a-i sikí tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo nde'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kúmaní-i jíin tá'an-i, ma júkuiñi-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máá-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tíñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxí-i máá-i, te chíñú'ún-ga-i tu'un kúsi iní-i nasu já chíñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máá-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jíin ñayivi kásá'a súan. ⁶ Chí sava cháa yá'a kákuu cháa kivi koyo tíni ve'e, te kátin-de taká ña'an xíní ñáá ja kándiso xaán-ña kuachi, te sñn sñn kásá'a-ña jíin tú'un kákaní iní máá-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kúu kuti kúndéé-ña júku'un iní-ña tú'un ndaa. ⁸ Te nátu'un nī kasá'a Janes jíin Jambres, ja ní kándúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a cháa yá'a chí kándúkú-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Chaa nī te'yu ja jiní tuní kákuu-de, te a nī ské'ichi-ya-dé sikí já tú kákandíja-de. ⁹ Ko ma

kúndéé-ga máá-de, ch̄i koto ndijin taká-i tiñu káñáá n̄i kasá'a-de, nátu'un n̄i ta'an uu cháa-ún. ¹⁰ Ko róó, a n̄i skuá'a-ró ndasa stá'an-ri, ndasa jíka-ri, ndasa kúu in̄i-ri, ndasa kándija-ri, ndasa paciencia in̄i-ri, ndasa kúndá'ú in̄i-ri-i, ndasa kándij̄ n̄i'in-ri, ¹¹ ndasa n̄i kachindik̄in-i ruu, ndasa n̄i ta'an-ri tundó'o. Taká yuán ní kii sik̄i-rí in̄i ñuu Antioquia, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan n̄i kachindik̄in-i ruu. Ko máá Jító'o-yo n̄i nama-ya rúu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñayivi já kákuni-i kaka kuu-i jíin-ya chiñú'ún-i Cristo Jesús, chindik̄in-de-i. ¹³ Ko cháa ñáá, cháa xndá'ú, ví'i-gá kivi-de jíin. Ch̄i xndá'ú-de ñayivi, te ñayivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róó, ná kúkuu-ga-ro jíin já ní skuá'a-ró, ja ní kándija n̄i'in-ró jíin, ch̄i a jiní-ro ndé ñayivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Ch̄i onde ná lúli-ró ní jiní-ro núu máá tutú ij̄, te kuu koo ndíchí-ró sá'a náv̄a'a kaku-ró ch̄i kándija-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú ij̄, n̄i kachaa-de n̄i sá'a máá-ya, te bueno ní'in tíñu ja stá'an, ja kána jíin núu-í, ja náchu'un íchí-ún-i, ja stá'an ichi ndáa nuu-í, ¹⁷ náv̄a'a ná yija va'a ñayivi jíka jíin Dios, náv̄a'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúú ja kée va'a tiñu-i sá'a.

4

Sik̄i já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an n̄i'in-ri jíin-ró jito nuu Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a sándaq tiñu ñayivi chakú, jíin ñayivi ní ji'í, kivi ndí-ya, kivi tá'ú-yá tiñu in̄i ñuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. N̄i'in ná ká'an-ro. Kuítú iní-ro ká'an-ro vasa tú núña-ró. Te jíin paciencia jíin sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kána jíin-ró núu-í, ná ká'an ndá'ú-ro jíin-i. ³ Ch̄i cháa kivi já má kuátú'ún kúti-í kuni so'o-i sa'an va'a, ch̄i sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kúu in̄i máá-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róó, ná kóo ndito in̄i-ro. Ná kuándéé iní-ro jíin tundó'o. Ná káka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tíñu ndíso-ró. ⁶ Ch̄i ruu, a sokó-rí máá-rí nuu-ya ja kúu-ri, te a kuakuyani kivi kí'in-ri. ⁷ Bueno a n̄i kundéé-rí jíin tíñu jíku-ri. A n̄i síjnu-ri máá kú'a carrera. Tú ní sía-ri tu'un kákandija-yó. ⁸ Ja yuán, a ndátu tu'a premio-ri, sik̄i já kéndoo ndaa-ri, te yuán kuá'a máá Jító'o-yo núu-rí máá kivi-ún. Te máá-ya kúu juez ndaa. Te nasu núu máá in̄i-ri kua'a-ya, ch̄i suni kua'a-ya núu taká ñayivi káñukuu xaan iní-i kivi ndí-ya.

Tundó'o n̄i jito Pablo

⁹ Kuítú iní-ro te cháa yachi-ro núu-rí. ¹⁰ Ch̄i Demas, a n̄i sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, ch̄i chíñú'ún-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá in̄i-na Lucas kánchaa jíin-rí. Kuaka-ró Marcos kii-ró jíin-de. Ch̄i bueno kuatíñu-de jíin-rí nuu-ya. ¹² Tíquico, n̄i táji-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. ¹³ Te nú vaji-ró, te kundá'a-ró kútóo-ri kii-ró jíin, ja ní skéndoo-ri ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jíin taká libro. Ko tutú ñii kúu ja kánúú-ga. ¹⁴ Alejandro, cháa xndúcha kaa, xaan ndíva'a n̄i sá'a-de jíin-rí, ko máá Jító'o-yo kua'a-ya yá'u-de ná tiñu n̄i sá'a-de. ¹⁵ Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kivi nduu-ro jíin-de, ch̄i xaan ní jíku-de n̄i jasú-de nuu tú'un káka'an-yo. ¹⁶ Kivi ní kúndaq núú já ní ka'an máá-rí ja'a máá-rí, tú ni in̄i ñayivi ní chándéé tá'an jíin-rí, ch̄i taká-ni-i n̄i kaskéndoo-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máá-i náv̄a'a ma chísó-ya kuachi-i. ¹⁷ Ko máá Jító'o-yo, n̄i kándij̄-ya xíin-rí, te n̄i ja'a-ya fuerza in̄i-ri náv̄a'a síjnu-ri kani ndí-i-ri tu'un, náv̄a'a kuu kuni so'o taká ñayivi s̄in nación. Te súan n̄i kaku-ri in̄i yu'u ndíka'a. ¹⁸ Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu taká tiñu ñáá. Te kanda-ni-ri sá'a-ya onde kivi-ri ñuu andívi núu tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-ya n̄i káni n̄i kúia. Súan ná kóo. Amén. ¹⁹ Ná sándéé iní Prisca jíin Aquila, achi-ro kúni-i, jíin ñayivi kaxiukú vé'e Onesíforo. ²⁰ Erasto, n̄i kéndoo-de ñuu Corinto. Te Trófimo, n̄i skéndoo-ri-de ñuu Mileto, kú'u-de. ²¹ Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vásá kéjá'á víko víjin. Sándéé iní-ro áchí Eubulo, jíin Pudente, jíin Lino, jíin Claudia, jíin taká ñani-yo. ²² Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jíin añú-ro. Te tu'un luu ío in̄i-ya ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-ri ni sá'a-ya, náva'a skándíja-ga-ri ñayivi ní kaji Dios, jíin já ná júku'un-ga iní-i tu'un ndaa ndasa chiñú'ún-i-ya. ² Te ja yúán káñukuu iní-i kuchaku-i ní káni, chi súan ni keyu'u Dios onde aná'an xaan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde ni jinu va'a máá kivi, te ni stá'an ndijin-ya tú'un-ya jíin tú'un kájani-ri, ja ní chi'i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó. ⁴ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Tito, chi se'e ndija-ri kúu-ró siki tú'un kákandíja ká'nu-yó. Tu'un luu ío iní-ya, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóó, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, ná kóo jíin-ró.

Ndasa koo chaa kákuu nuu

⁵ Ja siki yúán ní skéndo-ri róo onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-ro nú tú kuní jinu va'a tíñu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñn ná ñn ñuu, nátu'un ni tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi siki, jíin nú ñn-ni ñasí-de ío, jíin nú kákandíja va'a se'e-de, te nú tú kájaku ncha ñayivi-í ja síjita-i máa-i xí já ní'in iní-i. ⁷ Te chaa ndíto tikuni, níni ná kúu-de chaa tú yí'i kuachi siki, chi nchátíñu-de tíñu Dios. Ma kújá'a iní-de, ma yachí kití iní-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-de ñayivi, ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. ⁸ Chi sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'ún-de tíñu va'a, ná kóo kuándí'í-de, ná kóo ndaa iní-de, ná kóo ndoo-de, ná kútiñ iní-in-de máa-de. ⁹ Te ná kúndí iní-in-de jíin tú'un ndaa kákandíja-yó jíin já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundé-de jíin ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chi ío kua'a cháa ja tú kákuni-de kuandatu-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te chaa ni kaxiti ndúu, ví'í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chi kásaká núu-de iní ñayivi ní ní-ni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'io va'a, te kándúkú-de ní'in-dé xu'ún siki tíñu ñáá-ún. ¹² ñn tá'an máa-de, chaa jáni tu'un ñuu máa-de, ni ka'an súan: Ñayivi ñuu Creta, chi máni ñayivi xndá'ú kákuu, máni kití sána kákuu, máni káyee kúxí, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un ni ka'an chaa-ún. Núsáa te kana jíin téyíí-ró núu-í, náva'a ná kándíja ní'in-i. ¹⁴ Ma chú'un iní-i cuento káka'an chaa judío, ni tíñu kátá'ú cháa ja á ni kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'io ndoo, jáni iní-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandíja, ni ñn ndatíñu tú ío ndoo jiní-i, chi sua ni te'yu añú-i jíin já jiní tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájiní-i nuu Dios, ko jíin tíñu kásá'a-i, te kájasu-i nuu-yá, chi ñayivi chá'an, ñayivi ní'in iní kákuu-i, te tú ní'in tíñu kutí-í nuu ní ñn tíñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róo, ná ká'an-ro sá'an ja ío va'a. ² Kachi-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo káji xiní-dé, ná kóo jíñú'ún-de, ná kándíja ní'in-de, ná kúndá'ú iní-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíñú'ún-ña, ma sátú'ún-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchí já ná kóo jíñú'ún-i, ja ná kúvixi-i jíin yíí-í, ná kúndá'ú iní-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, ma káka téné-i, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un maní iní-i, ná kuandatu-i nuu yíí-í, náva'a tú ka'an ndiva'a ñayivi siki tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an ndá'ú-ro jíin cháa súchí, ja ná kútiñ iní-in-i

máa-i. ⁷ Te róó, ná sá'a-ró taká tiñu va'a, náva'a kuu-ró ñin ejemplo va'a nuu-í. Te jín tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukájí iní-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náva'a ma kuakú ncha-i yóó, náva'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chí tú kúu ndiñi'in-de ni ñin tiñu ñáa ká'an-de siki-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jín mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúsi iní patrón-i sá'a-i jín taká tiñu-i, te ma ná chísó-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Ma sakuí'ná-i ndatiñu-de, chí sua ndaa ná skíkuu va'a-i nuu-dé, náva'a jín taká tiñu sá'a-i, te skéndo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóó, sá'a-i. ¹¹ Chi tu'un luu ío iní Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a ni kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó taká tu'un ja tú chiñú'ún-yó-yá sá'a, jín ja ndío iní-yo siki ñuyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo kájí iní-yo kaka kuu-yó jín ja koo ndaa iní-yo, jín ja ná chiñú'ún-yó-yá kua yá'a. ¹³ Káindatu-yó, chí kañukuu iní-yo kéndo ndatu-yo kivi ndi ncha kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóó. ¹⁴ Te ni ja'a-ya máa-yá ja siki yóó, náva'a chunaa-yá taká ja ní kastivi-yó, suni náva'a sándo-ya ñayivi kuñi nuu máa-yá, jín ja ná kuítú iní-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jín-ró nú-í jín tiñu ndiso-ró. Ma kuá'a-ró tú'un ja sá'á iní ni ñin-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró nú-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kakuñá'nu, jín núu cháa káandiso tiñu. Ná kuándatu-i, te yachi ná ñin-i taká tiñu va'a. ² Ma ká'an-i siki ní ñin ñayivi, ma kútixín-i, ná koo jínú'ún-i, te ná koo súchí iní-i jín taká ñayivi. ³ Chí sáa, suni ñayivi ñáa ni kakuu-yó núu, tú ní káandatu-yo, ni kasana-yó íchi, ni kachiñú'ún-yó taká ja ní ndio ñáa iní-yo jín sín sín tiñu ni kakusi iní-yo jín, te ni kajika kuu-yó jín tú'un ñáa tu'un kuásún iní, ni kakiti iní-i nuu-yo, te ni kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te ni kenda ndijin tu'un kúmani iní-ya jín-yó jín tú'un kúndá'ú iní-ya taká ñayivi. ⁵ Yúan-na te ni nama-ya yóó, ko nasu jín tiñu ndaa ni kasá'a-yó, chí jín tú'un ni kundá'ú iní-ya yóó. Te jín tú'un ni nakacha-ya yóó ni nakaku-yó, te ni ndujáa-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún ni jicha nuu kua'a iní añu-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ náva'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, suni náva'a ni'in-yo tá'u-yo ja kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ní káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuní-ri ja ná ká'an ni'in-ró taká tu'un yá'a, náva'a ñayivi ní káandija-i nuu Dios ná kuítú iní-i kukuu-i jín tiñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tiñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko ma kivi nduu-ro jín taká tixín káñáa, ni siki tú'un jichi tu'un tá'an, ni tu'un kanaa, ni jín tú'un kástátá'an siki ley. Chí máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tiñu. ¹⁰ Nú ío ñin cha tú játú'ún, te nú a ni kana jín-ró nú-dé ñin u'u jínu, yúan-na te ma kivi nduu-ga-ro jín-de. ¹¹ A jiní ndija-yó ja ñin ñayivi sá'a súan, a ni skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máa-i kúu ja nákuñdii-ya siki-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ni tájí-rí Artemas xí Tíquico ja nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kíi-ró núu-rí ñuu Nicópolis, chí cháa iní-ri kunchaa-ri yúan viko vjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cha kúu maestro ley, onde jín Apolos. Te koto-ró-de náva'a tú kuu falta ni ñin nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'in jín-yó, ná skuá'a-i ñin ni'in-i tiñu va'a, náva'a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, náva'a tú kundij sáni-i. ¹⁵ Taká ñayivi kaxiukú jín-rí yá'a, kaka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákuu iní jín-yó siki tú'un káandija-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná koo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná koo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo te jín ñaní-yo Timoteo katájí-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jín-rí kúu-ró, te chindéé tá'an-ró jín-rí. ² Suni káchaa-rí tutu yá'a nuu Apia, ña'an mani jín-ró, jín núu Arquipo, chaa chindéé tá'an jín-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jín núu tíku'ni kákandíja ío iní ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío iní-ya jín tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios jín ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un iní-rí róó, nú jikán ta'u-rí nuu-ya. ⁵ Chí a jini so'o-rí ja bueno kákundá'ú iní-ro táká ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró núu máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-rí nuu-ya náva'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní kájí-i taká tíñu va'a káñava'a-yó jín Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusií xáan iní-rí, te ká'io ndéé iní-rí, ja súan kákundá'ú iní-ro-í, chí ja róó ñáni, te ni nani'in-gá iní añú ñayivi ndóo.

Ja ní ka'an Pablo ja'a Onésimo

⁸ Núsáá te vasa kuu chundéé iní-rí, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-rí jín-ró ja jín sikí ja maní-ro jín-rí, jín sikí ja rúu kúu Pablo, chaa ni yí jín ja kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáá te ká'an nda'ú-rí jín-ró ja ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu sé'e-rí Onésimo, chí a ni skándíja-rí-i nini kánde-rí vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáá, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jín núu-rí. ¹² Te ná nátájí-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, natu'un ruu, chí ñn-ni kákuu-rí jín-i. ¹³ Te kúsií iní-rí ja kúnchaa-i jín-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuatíñu-i nuu-rí núu, nini kánde-rí vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-rí sá'a-rí súan, onde nú tú kuatu'un máá-ró, chí nasu stétuu-rí róó sá'a va'a-ró, chí sua sikí ja játa'an iní-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja sikí yúan kúu ja ní jinu-i ni jito-i róó yaku tiempo ni sá'a-ya, náva'a kuu naki'in-ró-i te ma síá tá'an-ró jín-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga iní-ro ja mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jín-i vasa jín mozo natu'un maní-ro jín ñn ñani-ro, chí súan jáni iní-rí jító-rí-i. Ko ví'í-gá kúu máá-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jín ja sikí máá Jító'o-yo. ¹⁷ Núsáá te nú jini máá-ró ja chaa chindéé tá'an jín-ró kúu-rí, te ná kuatá'ú-ró-i, natu'un ruu núsáá. ¹⁸ Te nú ñaún falta ni sá'a-i jín-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, chaa-rí tutu yá'a jín ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-rí lugar ja ká'an-rí ja súni onde jín máá-ró jín añú-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñáni, kuní-rí ja ná kúsií iní-rí sá'a-ró sikí tíñu máá Jító'o-yo. Te ná nani'in-gá iní-rí sá'a-ró jín máá Jító'o-yo. ²¹ Chaa-rí tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a iní-rí ja kuándatu va'a-ró, te jini-rí ja skíkuu-ga-ro vasa ja ní ka'an-rí jín-ró. ²² Te suni kuní-rí ja sátu'a-ró nú kúnchaa-rí, chí ñúkuu iní-rí kenda-rí yá'a te jaa-rí nuu-ro, sá'a-ya jín tú'un jikán ta'u-ro já'a-rí. ²³ Te Epafras, chaa kánde ta'an jín-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násandéé iní-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jín Lucas, chaa kásatíñu ta'an jín-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo iní-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jíinu te tiní modo nì ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo ondé aná'an, nì ka'an-ya jíin yú'u cháa nì kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'i-na. Te nì ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún nì ja'a ndí'i-ya taká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún nì sá'a-ya ñúyívi. ³ Te ndíi ncháa Se'e-ya-ún nátu'un ndíi ncháa máa-yá. Te ñn núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te tñn-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te nì nasándoo-i yóo taká kuachi-yó. Yúan-na te nì nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá nì nduu Se'e-ya-ún vásá taká ndajá'a-yá, chí kánúú-gá sí'ví-i vásá sí'ví taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Se'e-ya vásá ndajá'a ándívi

⁵ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, nì kachí-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, nì kachí-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví já ndíi Se'e núu-yá iní ñúyívi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jíka ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa já káatíñu nuu-yá ndúu yáá ñú'un sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu koo ñí káni ñí kuiá, te bastón ndaa kúu bastón tñn-ró tá'ú-ró tíñu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsii iní-ro jíin tíñu va'a te jító u'u-ro tíñu káñáa. Ja yúan I'a, kúu Dios máa-ró, nì j'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsii iní-ro sá'a vásá taká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyívi. Te andívi chí tíñu nì sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu nì sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ñí káni. Te taká ndatíñu nì sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñn sa'ma, ¹² te nátu'un ñn tikachí súan natuu-ro te nasama jíná'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kuia-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí taká ñayívi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndíi ja'a-ro, nì kachí-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo nì tájí-yá kuangoyo náva'a kuatíñu nuu ñayívi ná ní'in tá'u-í kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóo

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo taká tu'un nì kajini so'o-yó-ún núsáa, chí nú túu te sanaa te sía-yo tú'un-ún. ² Chí tu'un nì kaka'an ndajá'a-yá nì kendoo ndaa. Te taká ñayívi ní'in iní jíin ñayívi tú ní káandatu, vatu-ni nì ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóo, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó kóto-yó tú'un kánúú-ún ja náma-ya yóo núsáa. Chí xnáñúú-gá nì jani ndijin máa Jító'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa nì kajini so'o tu'un nì ka'an-ya, nì sákútu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, nì chindéé ní chituu-ya-dé ja ní kajani ndaa-de tu'un-ún, te nì kasá'a-de tuní jíin tíñu ñá'nu jíin sñn sñn tíñu ja nánaa iní-yo sá'a. Te nì ja'a-ya Espíritu Santo nuu ná ñn ná ñn-de ndasa nì jata'an iní máa-yá.

Ní jito nchaq Jesús tundó'o kii nuu máa-yó

⁵ Chí tú ní já'a-ya tú'un tá'ú taká ndajá'a tíñu nuu ñúyívi já cháa-ún ja kaka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñn tutu nuu ká'an ndaa ñn cháa: Naja núku'un iní-ni ja kúu cháa, chí tú káxaan-dé. Te ñún kúu máa Sé'e cháa ja ndíto-ni-ya. ⁷ Nì nasásúchí núu-ni-ya vásá taká ndajá'a. Yúan-na te nì sáñá'nu-ni-ya. Te nì kaka'an jíñú'ún ñayívi jíin-yá nì sá'a-ni.

Te ni jani-ni-ya tá'ú-ya tiñu nuu taká tiñu ni sá'a nda'a-ní. ⁸ Ni chúkú-ni taká ndatiñu chi ja'a-ya káandatu nuu-ya. Achí tutu. Chi taká ndatiñu káandatu nuu-ya, ni sá'a Dios. Te tú ni ñn ja tú jándatu nuu-ya ío. Ko té chá'an-ga kuni-yo já kuándatu taká ndatiñu nuu-ya. ⁹ Ko vina a kájiní-yo núu Jesús, I'a ni ndusúchí núu, vásá taká ndajá'a. Te ni ndo'o-ya te ni ji'i-ya. Te ja yúan ní nduñá'nu-ya te ni kaka'an jíñú'ún-i jíñn-ya. Te ja sikí tú'un luu ío ini Dios, te ni ji'i-ya já'a taká ñayivi. ¹⁰ Te Dios, ni sá'a-ya taká ndatiñu, te tñn-ya taká ndatiñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kingoyo-i nuu ndíi ncháa. Ja yúan ní jo va'a ja ndó'o máa Jesús, I'a náma-ya-í, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jíñ túndó'o-ún. ¹¹ Chi Jesús, máa I'a sándoo, jíñ ñayivi ní kandundoo, onde ñn-ni nuu Dios vaikoyo. Ja yúan tú kúka nuu Jesús skúnání-ya-i ñani-ya. ¹² Chi ni ka'an-ya: Kastu'ún-ná sí'ví-ni nuu taká ñani-ná, te ma'ñú tíku'ni nakana jaa-ná níí, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-ri nuu-ya. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a nde'é-ró kánchaa-ri jíñ taká se'e ni ja'a Dios nuu-ri, áchí-ya. ¹⁴ Te natu'un ni kakaku taká se'e modo ñayivi, suni súan ni kaku máa Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yúan xnáa-ya kui'na já tñn kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya taká ñayivi káatíñu sáni níí vida-i nuu kuí'na, kuachi ja ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Chi tú ní tñn-ya ndá'a máa ndajá'a, chi sua ni tñn ndija-ya ndá'a taká tata Abraham. ¹⁷ Te yúan níni ní nasama-ya natu'un kándaa taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñn sutu ñá'nu ja kúndá'ú ini-ya yóo, te skíkuu-ya taká tiñu kuni Dios, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi ñayivi. ¹⁸ Chi ni ndo'o máa-ya ja ní jito nchaa tá'an yúan jíñn-ya. Te ja yúan kúu chindéé chítuu-ya ñayivi ní jito nchaa tá'an-ún jíñn-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vásá Moisés

¹ Náni máni, ká'io ndoo-ró. Ja yúan ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro jíñ máa-ri ja nó'on-yo ándíví. Ná nde'é-ró ndasa ni sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja káandíja-yó-ya. ² Chi ni skíkuu va'a-ya jíñ Dios, I'a ni chaa tiñu sikí-ya, natu'un ni skíkuu va'a Moisés jíñ vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'i-gá ni nduñá'nu-ya vásá Moisés, natu'un chaa jáni ve'e, ví'i-gá kúñá'nu-de vásá vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaa. Ko I'a sá'a taká ndatiñu kúu máa Dios. ⁵ Chi Moisés, natu'un mozo ni skíkuu ndija-de jíñ vé'e Dios. Te ni ka'an ndaa-de taká tu'un ja kuni-ya já kué-ga ka'an-de. ⁶ Ko ni skíkuu Cristo natu'un ñn se'e jíñ vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóo, ní kuiñi ni'in-yo te kákusí ini-yo jíñ tú'un káñukuu ini-yo onde kivi ndi'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

⁷ Ja yúan ní kuu natu'un ká'an Espíritu Santo: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava ini añú-ro, natu'un ni kasáni'in ini-ro kivi ní jito nchaa-ri róo onde nuu ñú'un té'é. ⁹ Te yúan ni kajito nchaa ndiyi táa-ro rúu. Te ni kajini-de tiñu ni sá'a-ri jíñ-de uu xiko kuia. ¹⁰ Ja yúan ní kití ini-ri nuu ñayivi-ún. Te ni ka'an-ri: Nene kásana-i ini añú-i, te tú ní kájiní-i ichi-ri. ¹¹ Yúan ní kití ini-ri, te ni ka'an ni'in-ri ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, áchí-ya. ¹² Náni, núsáa te koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kóo ni ñn-ró jíñ añú ñáa ja tú kándíja kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. ¹³ Te ndita'an kivi ná ká'an nda'ú-ro jíñ tá'an-ró, níni káka'an-yo já vina kúu vina, náva'a ma sáni'in ini ni ñn-ró sá'a kuachi jíñ tú'un xndá'ú. ¹⁴ Te ní kuiñi ni'in-yo jíñ tú'un ni kejá'á-yo jíñ onde kivi ndi'i-na, yúan-na te ñn-na kákuu-yo jíñ Cristo. ¹⁵ Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava ini añú-ro, natu'un ni kasáni'in ini ndiyi táa-ro sáa. ¹⁶ Chi ñayivi ní kenda koyo jíñ Moisés ini nuu Egipto, ni kajini so'o-i tu'un ni ka'an-ya, te ni kasáni'in ini-i, vasa tú ndi'i-i. ¹⁷ Te nde nuu ní kití ini-ya uu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te ni kanaa máa-i onde nuu ñú'un té'é. ¹⁸ Te

ndé jíin ní ka'an téyíí-yá ja má kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ya. Á nasu jíin ñáyivi tú ní kajandatú nuu-yá-ún náún. ¹⁹ Te kájiní-yo já tú ní kúu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandíja-i.

4

¹ Ná yú'ú-yo núsáá, chi vasa ío ná'in-ga tu'un ni keyu'u-yá ja kivi koyo-yó ndétatú-yo jíin-yá, ko sanaa te ñn-ró ma kundéé-ró ní'in-ro tú'un-ún. ² Chi suni ni kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, natu'un máá ñáyivi-ún. Ko tú ní ní'in tiñu tu'un ni kajini so'o máá-i, kuachi ja tú ní kákandíja-i. ³ Ko yóo, ja kákandíja-yó, kivi koyo-yó nuu ndétatú-ya, natu'un ni ka'an-ya: Ni ka'an téyíí-rí kivi ní kití iní-ri, ma kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ri, áchí-ya, vasa a ni jinu ndi'i tiñu ni sá'a-ya onde kivi ní jukuiñi ñuyívi. ⁴ Chi ío ñn tutu nuu yóso tú'un ni ka'an-ya sikí kivi usiá: Ni ndi'i ni sá'a Dios taká tiñu-ya, te ni ndétatú-ya kivi usiá, áchí. ⁵ Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndívi koyo kuti-í nuu ndétatú-ri, áchí. ⁶ Te ñáyivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kajandatú-i nuu-yá. Ko kivi ná'in yakú ñáyivi. ⁷ Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi ni kuu kua'a tiempo te jíin yú'u David ni ka'an-ya já vína kúu kivi-ún, natu'un a ni ka'an-ri ndivi'a: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. ⁸ Chi nú ní já'a Josué ñn nuu ndétatú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núú. ⁹ Ja yúan kéndoo ná'in ñn nuu ndétatú ñáyivi Dios. ¹⁰ Chi cháa kivi nuu ndétatú-ya, ndétatú-de taká tiñu sá'a-de, natu'un ndétatú máá Dios taká tiñu ni sá'a-ya. ¹¹ Ná ndúkú ndéé-yó kivi-yó nuu ndétatú-ya yúan núsáá, nává'a tú jungava ni ñn-yó, natu'un máá-i, ja tú ní kajandatú-i sáá. ¹² Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un ni'in kúu, te xaan-gá vásá machete uu yu'u. Te kundéé káan onde kúñin iní jíin añú-yo, te suni sásin onde nuu káñutá'an yiki jíin méke, te nándúkú víi ndasa jáni iní-yo jíin ndása cháa iní añú-yo sá'a-yó. ¹³ Te tú ni ñn ndatíñu yísa'í nuu-yá. Chi taká-ni núña sikí, te ká'in ndijin nuu I'a naki'in cuenta.

Jesús kúu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴ Núsáá te káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu. Máá Jesús Se'e Dios kúu-ya já ní ndívi-ya ándívi. Ja yúan ná kuíñi ni'in-yó jíin tú'un káka'an-yo. ¹⁵ Chi tú káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu ja má kúu ta'u'u iní-ya yóo sikí já vítá iní-yo, chi sua ñn núú-ni ni jito ncha-i-ya natu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶ Núsáá te ná chúndéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kúndá'ú iní-ya yóo, nává'a sá'a-ya tóká'nu iní nuu kuáchi-yó, te ni'in-yo tú'un luu ío iní-ya hora ja kánandí'i-yó-ún.

5

¹ Chi taká sutu ñá'nu ja ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ni jani-ya sutú-ún ja ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatíñu te ka'ni-dé kití núu-yá ja sikí kuáchi-i. ² Te sutu-ún, kuu ka'an vítá-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chi suni máá-de, vítá xaan iní-de. ³ Te ja yúan jinu ñú'ún já súni ka'ni-dé kití núu-yá ja sikí kuáchi máá-de, nasu máá ñn ja sikí kuáchi ñáyivi. ⁴ Te ni ñn cháa, ma kúu sáñá'nu-de máá-de ja kúu-de sutu, chi sua Dios kúu I'a kaji cháa-ún, natu'un ni kaji-ya Aarón. ⁵ Suni súan Cristo, tú ní sáñá'nu-ya máá-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu, chi sua máá Dios, ni jani-ya I'a-ún, te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí-ya. ⁶ Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Ní káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. ⁷ Te Cristo, nini chakú-ya ñuyívi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ni nde'e kó'ó-yá ja ní jikan ta'u-yá. Te ni ka'an nda'ú-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya nává'a ma kúu-ya núú. Te ja súan ni chiñú'ún-yá Dios, te ni jini so'o Dios. ⁸ Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o ni kii sikí-yá ni kutu'a-ya ndasa kuandatú-ya. ⁹ Te nuu ní yija va'a-ya, te ni nduu-ya I'a nama taká ñáyivi kajandatú nuu-yá, te kuchaku-i

ñí káni. ¹⁰ Te ñi chaa Dios tiñu siki-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. ¹¹ Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó siki-yá. Ko yí kaa ja káni káji-rí tu'un nuu-ro, kuachi ja kókon so'o-ró. ¹² Vina ní kákuu-ró maestro núú, chi ío kua'a tiempo kákandíja-ró, ko jínu ñú'ún já ingá jínu stá'an ñn chaa nuu-ro ndasa kéjá'á tú'un Dios. Núsáa te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndéyu ndáva. ¹³ Chi nú máa-ni leche káji'i-i, tú kájuku'un va'a ñni-i jín tú'un ndaa, kuachi ja súchi yíkin kákuu-i. ¹⁴ Ko ndeyu ndáva kúu ja kée ñáyivi ní kayija, chi a ñi kakutu'a-i te kájinu va'a-i ndéja kúu ja vá'a ja ú'u.

6

Ná kúxnúú-yó te ná kuñi ñi'in-yó

¹ Núsáa te ná skéndo-yó tú'un núú Cristo, te ná kánduu-yo náva'a yija va'a-ga ñni-yo. Te ma náki'in jáa tuku-yó onde ja'a ja nákani ñni-yo ndasa ñi kasá'a-yó tíñu ñáa, ndasa ñi kandíja-yó núú Dios, ² jín tú'un jánducha, jín tú'un xndée-yó ndá'a-yo xini ñáyivi, jín tú'un ja náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jín tú'un ja tá'nu ndatu-i ñí káni. ³ Te tiñu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máa Dios tu'un. ⁴ Chi nú ío ñáyivi já á ñi kajúku'un ñni-i ñn jínu, te nú ñi káta'ni-i ta'u ándívi, te nú suni ñi kani'in-í tá'an-i Espíritu Santo, ⁵ te nú suni súan ñi káta'ni-i tu'un va'a Dios jín táka fuerza kua chaa, ⁶ yúan-na te nú ndu'ichi ñni-i-ya, te ma kúu kuti ndéjá'á jáa-i ja nákani ñni-i sá'a-yó, chi sua kája'ni túku-i Se'e Dios jika cruz, te kája'a-i tuka nuu-yá nú súan. ⁷ Chi nú kua'a jínu kúun sau núú ñn ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuatíñu máa cháa kájitu-ún, yúan-na te kúsi ñni Dios jín ñú'un-ún. ⁸ Ko nú máni ññu jín ncháa kána nuu ñú'un-ún, yúan-na te jita ñi ñú'un-ún. Te yachi naa, chi kití ñni jito'o jín, te ñn kivi te kayu. ⁹ Ko ja siki róo jíná'an-ró, ñáni máni, vasa káka'an-ri tu'un yá'a, ko káñukuu ñni-ri ja ná sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúú sá'a chaa a ñi kaku. ¹⁰ Chi nasu I'a ñáa kúu Dios ja náa ñni-ya tíñu kasá'a-ró, chi ja siki sí'vi-yá te ñi kakundá'ú ñni-ro táka ñáyivi ndóo, te suni kákuu-ró jín onde vina. ¹¹ Te kákuu-ri ja ná ñn ná ñn-ró ná kúkuu-ró jín suni tíñu-ún onde kivi ndí'i, náva'a skíkuu va'a-ró ndasa kuni tu'un káñukuu ñni-ro. ¹² Te ma kóo uun ñni-ro jíná'an-ró, chi sua ná ndáku-ró ñáyivi já ní'in-í tu'un ñi keyu'u-yá, sá'a tu'un kákandíja-i jín já ká'io paciencia ñni-i. ¹³ Chi kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, ñi ka'an téyí-yá jíto jín núú máa-yá, chi tú ní kúu ka'an téyí-yá ja ingá i'a kúñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴ Te ñi ka'an-ya: Jandáa ja chindéé chítuu ndija-ri róo, te ndea xaan-ro sá'a-ri, áchi-ya. ¹⁵ Te ja yúan súan jín paciencia ñi jandéé ñni Abraham, ñi ndatu-de, te vasa ní ní'in-dé tu'un ñi keyu'u-yá. ¹⁶ Chi taká chaa, káka'an téyí-de nuu ñn ja kúñá'nu-ga vasa máa-de, te jín tú'un téyí-ún kúnda ñi ñni-de siki tú'un kástátá'an-de. ¹⁷ Te kuni Dios stá'an ndijin-ya núú ñáyivi xín tá'u, ja má nátu'u kuti ñni-ya tú'un ñi keyu'u-yá nuu-í. Te ja yúan ní ka'an téyí-yá, ¹⁸ náva'a yóo, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan ñni-yo, te kundikin-yo tú'un káñukuu ñni-yo, chi jín úu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja nátu'u ñni-ya. ¹⁹ Káñukuu ñni-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndo ñi'in kéndo kútu añu-yo, te yúan sá'a ja nátu'un kivi-yó ñni cuarto ñi xaan íchi yatá sá'ma ndíta kaa. ²⁰ Te ñni yúan ñi kivi Jesús xna'an-ga vasa máa-yó. Te ñí káni ní nduu-ya ñn sutú ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chi chaa Melquisedec, rey ñnu Salem jín sutú nuu máa Dios ñá'nu, ñi kuu-de. Te ñi kenda-de ñi janata'an-de Abraham kivi ní naxío káva chaa-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te ñi jikan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te suni ñi ja'a Abraham ñn siki uxí ja táka ndatíñu nuu-dé. Te sí'vi núú-de kúu Melquisedec, ja kuni ka'an: Rey sá'a tíñu ndaa. Yúan-na te suni nání-de rey Salem, ja kuni ka'an; Rey ndíso tu'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi kúu-de, chi ñi nduu-de nátu'un

máa Sé'e Dios. Chi chaa-ún, ñin sutu ñí káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa ñi kuñá'nu-de, chí tatá ñúu-yo Abraham, siki táká ndatíñu ñi janchaa-de nuu rey, ñi ja'a-de ñin siki uxí nuu chaa-ún. ⁵ Te chaa kákuu se'e Leví ja kákuu sutu, ñi ta'u tíñu nuu-dé ja kí'in-de ñin ja siki uxí nuu ñáyivi nátu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñani-de vasa suni chíi Abraham ñi kenda koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chíi ñáyivi-ún, ko ñi kí'in-de ñin ja siki uxí nuu Abraham, te ñi jikan ta'u-dé ja'a Abraham, chaa xín tú'un ñi keyu'u-yá. ⁷ Te a kájiní va'a-yó ja jikán ta'u chaa ñá'nu-ga ja'a chaa lúli. ⁸ Te ichi yá'a, ñin ja siki uxí káki'in ndija chaa ja jí'i ñini. Ko chaa yúan, suni ñi kí'in-de, te kájani ndaa-i tu'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Leví, chaa ñi kí'in ñin ja siki uxí nuu ñáyivi, suni nátu'un jíin Abraham ñi ja'a-de ñin ja siki uxí nuu Melquisedec, ¹⁰ chí ñú'un-ga Leví chíi Abraham, tatá ñúu súká-de, kivi ní naketa'an chaa-ún jíin Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutu aná'an

¹¹ Sutú ñi kekoyo chíi tatá Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi onde sáa. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máa-de núu, te ñaún ñini júkuiñi inga sutu cuenta Melquisedec, ja násu cuenta Aarón kúu núsáa. ¹² Chí nú ñi nasama taká sutu, yúan-na te jínu ñú'ún násama ley. ¹³ Tu'un máa Jesús ká'an-yo, te chíi inga tata ñi kaku-ya. Te ñi ñin tá'an-ya, tú ní jítíñu kuti núu altar. ¹⁴ Chí a kájiní ndaa-yo ja chíi tata Judá ñi kaku máa Jító'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú ñaún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso-i tíñu sutu. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chí ñi nukuiñi inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, ñi nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu ja ní kaku-ya chíi tata sutu nátu'un ká'an ley, chí sua siki ja ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-yá. ¹⁷ Chí súan yóso ndaa tu'un máa-yá: Máa-ró kúu ñin sutu ñí káni, cuenta Melquisedec, áchi. ¹⁸ Te tíñu ñi ta'u núu-yo xná'an-ga, ñi jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máa, jíin ja tú ní'in tíñu, ¹⁹ chí ley, tú ní síyija kuti ní ñin. Yuán-na te ñi ní'in-yo ñin tu'un va'a-ga ja káñukuu iní-yo jíin, te jíin tú'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan ñi ka'an téyí-yá kivi ní kenda máa. ²¹ Chí sava-ga chaa-ún ñi kani'in-dé tíñu sutu, ko tú ní kúu jíin tú'un téyí. Ko jíin Jesús, chí ñi ka'an téyí Dios súan: Ñi ka'an téyí máa Tatá Dios te ma nátu'u iní-ya, máa-ró kúu ñin sutu ñí káni cuenta Melquisedec, áchi-ya. ²² Te jíin Jesús ñi kukútu contrato va'a-ga, nátu'un ñi ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de ñí káni, chí káji'i káji'i-ni-de núu, te ja yúan ní ka'io kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chí chakú-ya ñí káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya taká ñáyivi ñí káni-ní nú kándita-i nuu Dios jíin-yá, chí ñí káni chakú-ya náva'a ka'an-ya ja'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chí ñi kajinu ñú'ún-yó ñin sutu ñá'nu nátu'un máa-yá. Chí sutu ñi kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te sáin kúu-ya núu ñáyivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xa'an-ga ñi nduu-ya vásá ándiví. ²⁷ Te tú ñini ja ndíta'an kivi sokó-yá kiti ja siki kuáchi máa-yá xna'an-ga, te vásá siki kuáchi ñáyivi, nátu'un ñi kasá'a sutu ñá'nu onde sáa, chí ñin jínu-ni ñi sá'a-ya súan ja ní soko-yá máa-yá. ²⁸ Chí máa ley, jáni chaa vítá iní kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un ñi ka'an téyí Dios, ñi chaa kuee-ga vásá ley. Te jíin tú'un-ún ñi jani Dios máa Sé'e-ya. Te I'a-ún, ñi yija va'a-ya ja kúu ñí káni.

8

Ñin sutu ñá'nu iní andiví

¹ Núsáa te tu'un kánúu-ga nuu taká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu súan, te kánchaa-ya íchi lado vá'a mesa nuu tá'u tíñu Dios ñá'nu iní andiví. ² Te jítíñu-ya iní cuarto ñi, jíin iní ve'e ñii íi ndija ja ní jani máa Tatá Dios, nasu chaa ní jáni-ún. ³ Te taká sutu ñá'nu, ká'jin-de ja kásoko-dé ndatíñu jíin kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jínu ñú'ún ja koo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya iní ñuyivi,

ma kúu kuti-yá sutu núú, chí a ká'io sutu ja kásokò ndátíñu nuu Dios nátu'un ká'an ley. ⁵ Chí tiñu kásá'a-de, máni ñn copia ñn muestra tiñu andíví kúu, nátu'un ñi ka'an Dios jíin Moisés kivi ní kejá'á-de sá'a-de ve'e ñii íi: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró táká ndatíñu nátu'un káa muestra ñi jini-ro ja ní stá'an-ri nuu-ro ondé yuku-ún, áchí Dios jíin-de. ⁶ Te contrato jáá kúu ja vá'a-ga nasu ja tu'ú, chí ndiso tu'un ja ní kaa-ga ñi keyu'u Dios. Te nátu'un va'a-ga ku'a ja jáá-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tiñu ndiso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máá contrato jáá. ⁷ Chí nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúú, te tú ñini koo inga contrato uu núú. ⁸ Suni ñi jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te ñi ka'an-ya: Chaa ñn kivi já násá'a-ri ñn contrato jáá jíin ñayivi Israel jíin ñayivi Judá, áchí máá Tatá Dios. ⁹ Ko nasu nátu'un contrato ñi sá'a-ri jíin ndíyi táa-i, kivi ní tin-ri nda'a-dé ja ní kiñi'in-ri-de ini ñuu Egipto. Chi kuachi máá-de kúu ja tú ní ká'jin ñi'in-de siki contrato-ri. Ja yúan tú ní játú'ún-ri ja ká'an-de, áchí máá Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'á kúu máá contrato násá'a-ri jíin ñayivi Israel onde ná já'a taká kivi-ún. Chu'un-ri ley máá-rí xini-í, te suni chaa-ri ley-ún ini añú-i. Te kuu-ri Dios máá-i. Te máá-i jíná'an-i kuu-i ñayivi máá-rí. Achí máá Tatá Dios. ¹¹ Te tú ñini kástu'ún ná ñn ná ñn-i nuu tá'an-i, nuu ñani-i: Ná kuni-ro núu máá Tatá Dios. Chi taká-i kuni-i ruu, onde ñayivi lúli-ga te onde ñayivi ñá'nu-ga. ¹² Chí kundá'ú ini-ri-i vasa tiñu ñáá ñi kasá'a-i, te ni ma kúná'an kúti-gá-ri kuachi ñi kasá'a-i, áchí máá Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tú'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa íi.

9

Ja ní'in tíñu niñi-yá jíin contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni ñi tá'ú tíñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndiso ñn cuarto ii ini ñuyivi yá'a. ² Chí ñi kajani-i ñn ve'e ñii. Te ichi fuera ñi io ñn cuarto ja ní nani cuarto ii. Te ini yúan ñi io candelero, jíin mesa, jíin státílá káxiukú ndijín. ³ Te yata sá'ma úu ndíta kaa ichi iní ve'e ii, ñi io inga cuarto, ñi nani cuarto ii xáan. ⁴ Te ini yúan ñi io ñn ko'o kúu oro, jíin janú tú'un contrato, ja ndasú oro ñí tú'u siki. Te ini janu-ún kánde ñn tija'an oro ja ñú'un staa andíví, jíin yúnu xii Aarón ja ní nana numa, jíin yúu tabla nuu yoso tú'un contrato. ⁵ Te siki janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i siki tapa janu-ún nuu ñú'un yúyú niñi. Ko siki táká tu'un yúan, tú núña-yó vina ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tiñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu ini cuarto ñn, kásá'a-de tiñu cuenta sutu. ⁷ Ko ini cuarto uu-ún, chí máá ñn-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñi já sokó-dé nuu Dios siki máá-de jíin siki já kásáña'mu ñayivi. ⁸ Te súan stá'an Espiritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó ini cuarto ii andíví, níni kándii ve'e ñii ñn ini ñuyivi. ⁹ Te yúan kúu ñn tu'un siki tiempo vina, te jíin modo-ún kásokò-dé ndatíñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a ini añú-i sá'a. ¹⁰ Chí máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te ñi ndiso tíñu onde ñi chaá máá já vá'a-ga. Te ñi nasama. ¹¹ Ko ñi chaá Cristo, te sutu ñá'nu nuu táká tu'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te ñi kivi-ya iní ve'e ii andíví, ja tú ní kuva'a jíin ndá'a, ni nasu cuenta ñuyivi kúu, te kánúú-ga te va'a-ga kúu vasa já áva-ún. ¹² Ko nasu jíin niñi ndíxi'ú, xii niñi chélu, chí jíin niñi máá-yá ñi kivi-ya ini cuarto ii andíví ja ñn máá tú'ún-ni jinu ja ñí káni. Te ñi kundéé-yá ñi nakuaan-ya yóo ja ñí káni. ¹³ Chí onde sáa te niñi xndiki jíin niñi ndíxi'ú, jíin yáa núu kayú chelu, ñi josó yúyú-de siki ñayivi chá'an, te ñi kandundoo-i onde jíin yiki kúñu-i, ñi sá'a. Te nú súan ní'in tíñu niñi kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga ñi kuu niñi Cristo ja má nákaça ini añú-ro núu tíñu ñáá kásá'a-ró, nává'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chí Cristo, tú chá'an kúti-yá, te ñi soko-yá máá-yá nuu Dios, ñi sá'a Espiritu ja ío ñí káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu siki ñn

contrato jáá, náva'a ñáyivi jáá n̄ kana Dios xini-í, ni'in-í ta'u já kéndoo ní káni nátu'un n̄ keyu'u-yá. Chi n̄ ji'i Jesús, te ja yúan ní janchaa-ya kuáchi n̄ kasá'a-i ná n̄ kaxiukú-i chíi contrato xnáñúú. ¹⁶ Chi nuu ío ñn testamento, te kánúú já kúu cháa n̄ sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chi ñn testamento, onde nú kuu cháa n̄ sá'a, yúan-na te ni'in tíñu. Ko nú nini chakú cháa n̄ sá'a, tú ní'in tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vasa contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñi. ¹⁹ Chi nú a n̄ ka'u ndi'i Moisés taká tu'un tá'ú tíñu yóso núu ley nuu ndívii ñáyivi, yúan-na te n̄ ki'in-de niñi chélu, jíin niñi ndíxí'ú, jíin ndúcha, jíin íxi kuá'á, jíin ñn yokón, te n̄ joso yúyú-de sikí máá tutú-ún jíin sikí ndívii ñáyivi. ²⁰ Te ká'an-de: Ya á kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'ú tíñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jíin niñi-ún n̄ joso yúyú-de máá vé'e ñii jíin taká ko'ò kájatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jíin niñi cuenta ley, chí nú tú kati niñi te ma kóo kuti tóká'nu in̄i-ya núu kuáchi-i núú. ²³ Chi fuerza ja jíin modo yúan n̄ ndundoo taká copia ndatíñu ío andíví, ko máá ndatíñu andíví-ún, níni ní soko já vá'a-ga cuenta máá vásá yúan. ²⁴ Chi tú ní kivi Cristo in̄i ñn cuarto ii já ní kuva'a nda'a, nátu'un ñn muestra ndija, chí sua in̄i máá andíví ní ndivi-ya náva'a kundij-ya vína ka'an-ya já'a-yo ndé'é jíin núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máá-yá, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kua in̄i cuarto ii jíin niñi tatú. ²⁶ Chi nú súan, te kánúú já ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyivi núú. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyivi n̄ kenda ndijin-ya ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní káni, te n̄ soko-yá máá-yá náva'a kuanchara-ya kuáchi. ²⁷ Te nátu'un n̄ kundaa ja kúu taká cháa ñn jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sánda Dios tíñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, n̄ soko-yá máá-yá ñn máá tú'ún-ni jínu náva'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñáyivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu já kuánchara-ya kuáchi, chí sua ja náma-ya taká ñáyivi káindatu-i-ya.

10

¹ Te máá ley, chí máni ñn kuanda'u kúu sikí taká ndatíñu va'a ja cháa kuee-ga. Ko nasu forma ndija máá ndatíñu-ún kúu. Te ja sikí kiti kája'ni-í-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndita'an kua. Te ni ma kúu kuti síyija ñáyivi kuní jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núú, te najá tú ní jukuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáá. Chi ñáyivi káchiñú'ún-ún, nú a n̄ kéndoo ndoo ii-í ñn jínu-ni sá'a yúan núú, te ma kakán-ga añú-i kuáchi sikí-í núú. ³ Ko sikí já kásoko-í-ti-ún, te a jiní-yo já kánuku'un in̄i-i kuáchi-i ndita'an kua. ⁴ Chi niñi xndiki, jíin niñi ndíxí'ú, ma kúu kuti kuánchara kuáchi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo in̄i ñuyivi, n̄ ka'an-ya jíin Dios: Ja kája'ni-í-ti jíin já kásoko-í ndatíñu nuu-ni, tú játa'an in̄i-ni, ko n̄ sátu'a-ni ñn yiki kúñu máá-ná. ⁶ Ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ni sikí já kúxio kuáchi-i, tú ní kúsi in̄i-ni jíin, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te n̄ ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aí Táta Dios, yá'a kándij-ná náva'a skíkuu-ná ja játa'an in̄i máá-ni, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yata: Ja kája'ni-í-ti jíin já kásoko-í ndatíñu nuu-ni, jíin já kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ni sikí já kúxio kuáchi-i, tú játa'an in̄i-ni, ni tú kúsi in̄i-ni jíin, áchí-ya. Ndatíñu-ún kásoko-í nátu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te n̄ ka'an-ya: Aí Táta Dios, yá'a kándij-ná náva'a sá'a-ná tíñu játa'an in̄i máá-ni, áchí-ya. Ja súan n̄ ka'an-ya, te n̄ janchaa-ya tú'un ñn náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jíin tú'un n̄ jata'an in̄i máá Dios, te n̄ kandundoo-yo ní sá'a-ya sikí já ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñn máá tú'ún-ni jínu n̄ sá'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáá te taká sutu, vásá kája'an-de ndita'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchara kuáchi-i. ¹² Ko Cristo, ñn máá tú'ún-ni jínu n̄ soko-yá máá-yá ja sikí kuáchi-yo ondé ní káni, yúan-na te n̄ nungoo-ya ichi ndáva'a Dios, ¹³ ndatu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñáyivi kájito u'u tá'an jíin-yá, kuu-i teyu kuxndíi ja'a-yá. ¹⁴ Chi jíin ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní soko-yá máá-yá, te ní káni ní kayija ñáyivi ndóo n̄ sá'a-ya. ¹⁵ Te máá Espíritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo

sikí tú'un yúan, chí xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Ya'á kúu máa contrato nasá'a-ri jíin-i jíná'an-i, onde ná ndí'i taká kivi yá'a. Te chu'un-ri ley-ri iní añú-i. Te suni chísó-ri tu'un-ri-ún iní xini-í jíná'an-i, áchí máa Tatá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-gá iní-ri kuachi ni kasá'a-i jíin tínu chá'an ní kasá'a-i, áchí-ya. ¹⁸ Núsáá te nú a ni sá'a-ya túká'nu iní-ya sikí taká-ún, tuká naún ío ja sokó-gá sikí kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yó iní cuarto ii

¹⁹ Ja yúan, ñáni, a chúndéé iní-yo kivi-yó iní cuarto ii ándívi sá'a niñi máa Jesucristo. ²⁰ Chi ni juña-ya ñin ichi jáa chakú, náva'a kivi-yó ichi yatá máa sá'ma ndíta kaa, te yúan kuní ka'an ja máa yíki kúñu-ya kúu. ²¹ Te káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu xaan ndíto ve'e Dios. ²² Núsáá te ná kándita-yó núu-ya, jíin añú-yo já ío ndaa ja sikí tú'un kákandíja va'a-yó, jíin añú ja ní ndundoo sikí taká tínu jáni ñáá iní, chí ni josó yúyú-ya niñi-ya sikí, jíin yíki kúñu-yó já ní nakacha-yó jíin ndúcha ndóo. ²³ Ná kuíni ni'in-yó jíin tú'un ni kaka'an-yo kákandíja-yó te káñukuu iní-yo. Te ma káka yátá-yó núsáá, chí skíkuu va'a I'a ni keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúndá'ú-ga iní-i tá'an-i, jíin já ná sá'a-i taká tínu va'a. ²⁵ Ná nátaqa ná'in-yó, ma sía-yo nátu'un kásá'a sava-i, chí sua ná ká'an ndéé-yó jíin tá'an-yó. Ko ná kuitú-gá iní-ro sá'a-ró, chí kájiní-ro já kuákuyani máa kivi-ún. ²⁶ Chí nú kusí iní-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a ni jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti já kúu ku-ga ja sikí kuáchi-ún. ²⁷ Chí sua ñin nuu yú'ú xaan-yo já ndónda-ya sikí-yo ío, jíin ñin nuu kánda yáá ñú'un ío, náva'a kókó ñáyivi kájito u'u tá'an jíin-ya. ²⁸ Ñáyivi ní ské'ichí ley Moisés, jí'i ná'in-i, tú naún tu'un kúndá'ú iní ío, te nú ni kaka'an ndaa uu xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáá, chí naga ni kuu ja má ndó'o xaan-gá ñáyivi kuañú ja'a sikí Sé'e Dios jíin já jáni iní-i ja káchá'an niñi contrato, vasa jíin niñi-ún ni ndundoo-i, jíin já sákátá-i nuu máa Espíritu ndíso tu'un luu. ³⁰ A kájiní-yo núu I'a ni ka'an: Nani'in tá'an máa-ri jíin-i, máa-ri ku'a ya'u-i, áchí máa Tatá Dios. Te inga jínu ká'an: Máa Tatá Dios koto ncha-ya ndasa káa ñáyivi máa-ya, áchí. ³¹ ñin tínu yú'ú xaan-yo sá'a, kúu ja júngava ñin ñáyivi iní nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un iní-ro sikí taká kivi ní kéndoo ichi yatá, chí ni nastúun-ya iní ja jiní tuní-ro. Yúan-na te nasaa ja sñin sñin tundó'o ni xndónda-i sikí-ro. ³³ Chí ñin modo ni kaka'an ndijin-i sikí-ro, te ni kaxndó'o ndijin-i róo. Te inga modo suni ni kanduu-ró tá'an ñáyivi ní kando'o súan. ³⁴ Chí suni ni kundá'ú xaan iní-ro já kándeé veka. Te ni kakusí-ní iní-ro, vasa ni kasákuí'ná ñúkuún-i ndatíñu-ró, chí a kájiní-ro já ondé andívi káñava'a-ró ñin ta'u vá'a xaan-gá, te koo ní káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja káchundéé iní-ro, chí kua'a xaan tá'u ndíso tu'un-ún. ³⁶ Chí kánúú kóo paciencia iní-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-ya, onde nú ni sá'a-ró tínu játa'an iní Dios. ³⁷ Chí ñin núnúu-na te chaá máa I'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchí. ³⁸ Ko máa ñáyivi ndáa-ri, chí sikí já kákandíja-i te kuchaku-i. Ko nú ni jika yátá-i, ma kúsí iní añú-ri sá'a-i, áchí-ya. ³⁹ Ko yóo, nasu tá'an ñáyivi kásá'a súan kákuu-yó já káka yátá-yó te xnáa-yo máa-yó, chí sua kákuu-yó tá'an ñáyivi kákaku jíin tú'un kákandíja va'a-i.

11

Sikí tú'un kándíja

¹ Te tu'un kándíja-yó kúu modo ja jiní-yo já ío seguro taká ndatíñu káñukuu iní-yo, chí yúan kúu tuni ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jiní-yo núu. ² Chí ni kákandíja chaá aná'an, te ja yúan ní jatú'ún-ya-de. ³ Kákandíja-yó, te yúan kájuku'un iní-yo já ní sáva'a Dios ñuyívi jíin tú'un ni ka'an-ni-ya. Te chí ndatíñu ja tú jiní-yo núu, ni kuva'a ndatíñu ja á jiní-yo núu. ⁴ Ni kándíja Abel, te yúan ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga ni soko-dé nuu Dios vása Caín. Súan ni kándíja-de, te ni jatú'ún Dios ja ío ndaa-de, chí súan ni sá'a-ya já ní jatá'ú-ya ndatíñu ni soko-dé nuu-ya. Te vasa a ni jíi-de, ko ká'an-ni-de jíin tú'un ni kándíja-de. ⁵ Ni

kandíja Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de, te tú ní jí'i-de. Te tú ní ndénda kuti-dé n̄i kasá'a-i, chi n̄i naki'in Dios-de. Te onde ná té naki'in-ga-ya-dé, te n̄i jatú'un Dios-de ja ní kusii iní-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú kándíja-yó, te ma kúsi iní Dios sá'a-yó, chi cháa kuní jaa nuu Dios, kánúú kándíja-de ja ndíto chakú-ya jíin já kuá'a-ya yá'u nuu táká ñayivi kánandúkú-i-ya. ⁷ N̄i kandíja Noé, te yuán ní ka'an n̄i'in Dios jíin-de sik̄i sáva tiñu ja té kun̄i-ga-de nuu. Te ja ní chu'un in̄i-de, te yuán ní sáva'a-de ñin barco náva'a kaku-de onde jíin ní vé'e-de. Ja súan kándíja-de, te n̄i nakuxndíi-de sik̄i ñúyivi. Te n̄i nduu-de ñin cháa ní'in tá'u sik̄i já kéndoo ndaa-i ja kákandíja-i. ⁸ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní jandatu-de n̄i kenda-de kua'an-de kiv̄i ní kana-ya xiní-dé, náva'a jaa-de ñin lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te n̄i kenda-de kua'an-de, vasa tú jiní-de ndénu kí'in-de. ⁹ N̄i kandíja-de, te yuán ní ncha-de natu'un cháa jíká núu ñú'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yuán n̄i ncha-de in̄i ve'e kuii jíin Isaac jíin Jacob, ch̄i suni suchí ní'in tá'an ta'u núu ní keyu'u-yá-ún kákuu suchí-ún. ¹⁰ Chi n̄i ñukuu in̄i-de koo ñin ñuu jíin cimientu, ja máa Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni n̄i kandíja máa Sara, te yuán ní ni'in-ña fuerza n̄i nuku'un se'e-ña, vasa ña'an numá n̄i kuu-ña. Te n̄i skáku-ña ñin se'e onde tiempo n̄i ja'a xaan kuiá-ña, chi n̄i kandíja-ña já skíkuu va'a máa Dios tu'un n̄i keyu'u-yá. ¹² Ja yuán súni súan n̄i kakaku kua'a-í n̄i sá'a ñin-cháa, vasa a n̄i yii xaan-dé. Ko tata-de n̄i ndea xaan, natu'un tiñuú xiní ándívi, jíin natu'un ñiti káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini kákandíja-de te n̄i kaji'i taká cháa-ún, vasa tú ní kani'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko n̄i kande'é jíká-ni-de nuu, te n̄i kaka'an-de sa'an kúta'u jíin. Te n̄i kaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jíin cháa káxiukú núu-ni, kákuu-de. ¹⁴ Chi cháa kaka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de ñin ñuu máa-de ja kúxiukú máa-de. ¹⁵ Ch̄i nú ní nákan in̄i-de ñuu nuu ní kenda koyo-de-ún núu, ío modo ja náxío káva-de, nú ní kákuu-de núu. ¹⁶ Ko n̄i kakuni-de inga ñuu va'a xaan-gá ja ío onde andívi. Ja yuán tú kúka nuu Dios nuu-dé kunání-yá Dios máa-de, ch̄i a n̄i sátu'a-ya ñin ñuu kuxiukú-de. ¹⁷ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kiv̄i ní jito ncha-ya-dé. Te máa tú'un sé'e ñáva'a-de, te sik̄i suchí-ún n̄i ni'in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko n̄i io tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ vasa n̄i ka'an-ya tú'un-i jíin-de: Onde ch̄i Isaac te kana-ri tata-ro te súan kunání, áchí-ya. ¹⁹ Chi n̄i tava máa-de cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñú ndíyi. Te suni natu'un jíin ñin tu'un yátá, te súan n̄i nani'in Abraham máa-i n̄i nachaku-i, natu'un súan. ²⁰ N̄i kandíja Isaac, te yuán ní jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jíin Esaú, sik̄i táká tiñu cháa kuee-ga. ²¹ N̄i kandíja Jacob, te yuán kiv̄i já á yani kuu-de n̄i jikan ta'u-dé ja'a ndéndúú se'e yíi José. Te n̄i chiñú'un-de-ya vasa ndítuu-na-de xin̄i vara tñin-de. ²² N̄i kandíja José, te yuán kiv̄i á kúyani kuu-de, te n̄i ka'an-de ja kóo kiv̄i ndénda ñayivi Israel, Te n̄i tá'u-de tiñu nuu-í ndasa sá'a-i jíin yíki-dé. ²³ Kiv̄i ní kaku Moisés n̄i kakandíja táa-i náa-i, te yuán ní chisa'í-de-i un̄i yoo, chi n̄i kajini-de ja lúu káa-i. Te tú ní káyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ N̄i kandíja Moisés, onde kiv̄i ní ja'nu-de. Yuán tuká ní já'a-de tu'un ja kúnání-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua n̄i kun̄i-de ja kóto-de tundó'o jíin ñayivi Dios, nasu já núnúu-ni kusii iní-de jíin tú'un si iní ja ndíso kuachi. ²⁶ Ch̄i a n̄i tava-dé cuenta ja nú ka'an-i sik̄i-dé ja sik̄i Cristo, te kúka xaan-gá kuu-de sá'a, vásá já kúu taká yaka xu'un ío in̄i ñuu Egipto, ch̄i a n̄i nde'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ N̄i kandíja-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vasa kití in̄i rey. Te n̄i kanda-de, chi n̄i sá'a-de cuenta ja á nde'é-de nuu máa I'a tú jiní ndijin-yo núu. ²⁸ N̄i kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te n̄i joso yúyú-de niñi-tí, náva'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núu, te ma ké'é-yá-i jíná'an-i. ²⁹ N̄i kakandíja-de, te yuán ní kuu n̄i kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'a, natu'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jíin ndúcha-ún kákuu-de núu, ko n̄i kókó-ni-cha-dé. ³⁰ N̄i kakandíja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñuu Jericó,

onde n̄i j̄inu n̄i kajíkó ndúu-i ñuu-ún nuu usiá k̄iv̄i. ³¹ N̄i kandíja Rahab, ña'an tiní in̄i, te yuán tú ní náa-ñá ñn̄ j̄inu-ni j̄ín ñáyiv̄i ní'in in̄i, ch̄i sua n̄i ka'an-ña tú'un ndéé in̄i j̄ín cháa n̄i kajito yu'u, te n̄i jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáá. Ch̄i tuká tiempo ja káni-ga-ri tu'un Gedeón, tu'un Barac, tu'un Sansón, tu'un Jefté, tu'un David, tu'un Samuel, j̄ín tú'un taká cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá. ³³ N̄i kakandíja-de, te yuán ní kakundéé-de n̄i kat̄in-de so'o ñuu ná'nu, n̄i kasá'a-de tiñu ndaa, n̄i kani'in-dé tu'un n̄i keyu'u-yá, n̄i kajasu-de yu'u ndíka'a j̄iná'an-t̄i, ³⁴ n̄i kanda'va-de ñu'un kayú yáá, n̄i kakaku-de yu'u machete, n̄i kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno n̄i'in n̄i kanduu-de n̄i sá'a-ya k̄iv̄i ní kajatá'an-de nuu guerra, te n̄i kaskúnu-de soldado inga ñuu j̄iká já kajatá'an j̄ín-de-ún kája'an. ³⁵ Ió ñasí'í ja ní kanani'in-ña se'e-ña já á n̄i kaji'i-i te n̄i kanachaku-i. Sava-de n̄i kando'o xaan-dé n̄i kasá'a-i, ko tú ní kája'a-de tu'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de n̄i kasákátá-i nuu-dé, te n̄i kaxndó'o-i-de j̄ín cuarta, te suni n̄i kaju'n̄i-i cadena-de, te n̄i ka'iin-de vekaa. ³⁷ N̄i kaja'a-i yuu xiní-dé. N̄i kaxiti-í-de j̄ín sierra. N̄i kaja'ni-í-de j̄ín machete. N̄i kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te n̄i kañu'un-de ñii r̄i j̄ín ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni n̄i kata'an-de, n̄i kajito-de tundó'o, te n̄i kastá'an-i-de. ³⁸ N̄i kajinu-de onde nuu ñú'un té'é. Te suni ch̄i yuku ní k̄iv̄i koyo-de. Te n̄i ka'iin-de yau kava j̄ín yaú ch̄i ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cháa-ún, nasu ñáyiv̄i in̄i ñuyiv̄i. ³⁹ Te taká cháa yá'a, vasa n̄i jatú'ún-yá-de sik̄i já ní kakandíja-de, ko tú ní káni'in-dé tu'un n̄i keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi n̄i sátu'a Dios ñn̄ tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo j̄iná'an-yó, náva'a ma yíja máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúú j̄ín tú'un kándíja

¹ Kua'a xaan testigo kájikó ndúu ñí n̄u-yo nátu'un vik̄o nu'ún. Núsáá te ná cháxio-yó taká kuachi ncháá vee sik̄i-yo, j̄ín já j̄ikó ndúu ñí x̄iin-yo, te j̄ín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya n̄u-yo. ² Te ná ndé'é-yó n̄u Jesús, I'a yóxnúú j̄ín tú'un kándíja-yó, te síyija-ya yóo j̄ín. Te máa-yá, n̄i kanda-ya j̄ín túndó'o cruz, chi n̄i ndatu-ya cháa k̄iv̄i já kús̄i in̄i-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te n̄i nungoo-ya íchi ndává'a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuándéé in̄i-yo j̄ín túndó'o

³ Ná káni in̄i máa-ró ndasa n̄i jandéé in̄i-ya j̄ín ñáyiv̄i kándiso kuachi, vasa n̄i kaka'an ndiva'a-i sik̄i-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuítá-ro, ni ma kúu xaan in̄i añú-ro. ⁴ Ko vasa kajatá'an-ro sik̄i kuáchi, ko té chá'an-ga kaka ñiñi já kasú-ro n̄u-ún. ⁵ Ch̄i a n̄i kanaa in̄i-ro tú'un ká'an ndá'ú j̄ín-ro nátu'un j̄ín sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a in̄i-ro nú xndó'o máa Tatá Dios róó, ni ma kuítá in̄i-ro nú kána j̄ín-yá nuu-ro. ⁶ Ch̄i máa Tatá Dios xndó'o-ya ñáyiv̄i kúndá'ú in̄i-ya, te skúun-ya yúnu x̄i sukun taká se'e ja jatá'ú-yá, áchí. ⁷ Ch̄i nú kuandéé in̄i-ro j̄ín castigo j̄ito-ró, te j̄ika Dios j̄ín-ro nátu'un j̄ín sé'e-ya, x̄i ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náún. ⁸ Ko nú tú castigo j̄ito-ró, nátu'un n̄i kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin nchaa-ni kakuu-ró nú súan, nasu máa sé'e. ⁹ Ió inga tu'un. Yóo, n̄i kañava'a-yó táa máa-yó n̄u ní kakaku-yó, n̄i kaxndó'o-de yóo, te n̄i ka'io ja j̄ín'ún-yó n̄u-dé. Te naga n̄i kuu ja má kuándatu j̄ín'ún-ga-yo n̄u máa Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáá. ¹⁰ Te cháa-ún, jandáa n̄i kaxndó'o-de yóo, ko yaku-ni k̄iv̄i ndasa n̄i kakuu in̄i máa-de. Ko I'a yá'a, chi ja ná kendo va'a-yó kuní-ya, náva'a ndundoo ta'an-yo j̄ín-yá nátu'un máa-yá. ¹¹ Jandáa kúu ja ní ñn̄ castigo j̄ito-yó, tú kús̄i in̄i-yo sá'a vina, ch̄i sua kúku'á in̄i-yo sá'a. Ko kúkuéé-ga te j̄ín tú'un vindáa vinené kendo ndaa suchí ní kaskuá'a j̄ín. ¹² Núsáá te ná katiin xaan-ro j̄ín ndá'a tivítá-ró, te nakani n̄i'in-ró sí'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró ichi ndóo káka ja'a-ro, náva'a ma sana ñáyiv̄i rengo, ch̄i sua nduva'a-i. ¹⁴ Skuá'a-ró náva'a ná kóo tu'un vindáa vinené in̄i-ro j̄ín taká ñáyiv̄i, j̄ín já

ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, chí nú tú tu'un ndoo iní, te ma kúu kuní ni ññayivi núu máá Jító'o-yo. ¹⁵ Nde'é víi-ro jíná'an-ró, náva'a ma káka yátá ní ññ-ro núu tú'un luu ío iní Dios, te suni náva'a ma ndú'u'a tuku iní ni ññ-ro. Te nú túu, chí ndukuí'a iní-ro sá'a, te nduchá'án kuá'a-í sá'a. ¹⁶ Te koto-ró náva'a ni ññ-ro ma káka téné, ni ma kújá'a iní-ro jíin-yá, nátu'un Esaú, suchí já sikí ññ ko'o ndéyu ní xikó-i derecho-i ja kúu-i suchí núu. ¹⁷ Chí a jiní-ro já kúkuéé-ga te ní kuní-i ní'in-í ta'u-í sikí já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko ní kendoo ichi-í ní sá'a táa-í, chí tú ní ní'in-í modo nakani iní-i, vasa ndé'e nducha núu-í ndúkú-i. ¹⁸ Chí nasu ní jakoyo-ró núu ññ yuku já kúu tñn-yó, nuu kánda yáá ñú'un, nuu túún, nuu ñáa, jíin núu kée tachí xaán, ¹⁹ nuu jíni so'o-ró ndé'e clarín, nuu ní'in ká'an-ya, chí ññayivi ní kajini so'o ní'in tu'un-ún, ní kaka'an nda'ú-i ja má ká'an-ga-ya jíin-i. ²⁰ Chí tú ní kákanda-i jíin tíñu ní tá'ú-yá nuu-í: Nú ññ kití ná káku'un-ti yúku-ún, ná skée-ró yúu sikí-ti kuu-ti, xí túu-ró machete-ti, áchí. ²¹ Te jo xaán káa tíñu-ún ní kajini-i. Te ja yúán ní ka'an Moisés: Yú'ú xaán-rí, te kisi-i ruu sá'a, áchí-de. ²² Chí sua ní jakoyo-ró núu máá yúku Sion, te suni iní ññ máá Dios, I'a chakú. Te ññ-ún kúu ññ Jerusalén cuenta andívi. Te suni ní jaa-ro núu káxiukú kuá'a xaán mil ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tíku'ni ññayivi ní kanakaku xna'an-ga ja káyoso lista-i andívi, te suni nuu Dios, I'a kúu juez xiní táká-i, te suni nuu ío añú taká ññayivi ndáa ja á ní kayija va'a, ²⁴ te suni nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu sikí contrato jáá, te suni nuu máá ññ ní josó yúyú já vá'a-ga ní'in tíñu vásá ññí Abel. ²⁵ Koto va'a-ró náva'a tú ské'ichi-ro I'a ká'an. Chí nú tú ní kákaku ññayivi já tú ní játá'ú-i cháa ní ka'an iní ññayivi, naga ní kuu yóo nú tú kuatá'ú-yó máá I'a ká'an onde andívi. ²⁶ Chí jíin já ní ní'in ní ka'an-ya sáá, te ní kisi-ya ññayivi. Ko vina a ní keyu'u-yá: Vasté ññ jínu-na kisi-ri, ko nasu máá ññ ññayivi, chí suni onde andívi, áchí-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a ja ká'an: Vasté ññ jínu-na, áchí, kuní ka'an ja cháxio-ya táká ndatíñu ní kakanda-ún, ndatíñu ja á ní kakuva'a, náva'a ná kéndoo máá táká ndatíñu ja ní kakaku ní. ²⁸ Núsáá te a ní'in-yo ññ ññ ja ní kaku ní, te ja yúán ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te ná kuatíñu-yó núu-yá, te ná chíñú'ún-yó máá-yá, te ná kóo ja jíñú'ún-yó núu-yá, náva'a kusí iní-ya sá'a-yó. ²⁹ Chí Dios máá-yó, ññ ññ-ún ja xndí'i já'mu kúu-ya.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuiñi-ro jíná'an-ró já kúndá'ú iní-ro ññaní-ro. ² Ma náa iní-ro já kóto ndá'ú-ro núu ññayivi jíká, chí súan ní kasá'a sava-de, ko naún kájini-de ja máá núu ndajá'a andívi ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un iní-ro ññayivi ká'jin vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'jin-ro vékaa jíin-i. Te suni súan sá'a-ró jíin cháa ja kánda-i sikí-dé, chí suni máá-ró kájini-ro tá'u-u-ro máá-ró. ⁴ Ma kasú-ro já tánda'a-í, te ná kóo jíñú'ún táká-ro jíin-i, te ma sáchá'án-ro jító-í. Chí ññayivi kájika téné, jíin ññayivi kájsíki ncháa tá'an, máá Dios nakuxndí-ya sikí-í. ⁵ Ná káka kuu-ró, te ma chíñú'ún-ro xú'ún. Ná kusí iní-ro jíin já tñn-ro víta ññ'ni. Chí máá-yá ní ka'an: Ná skíkuu ná'ín-rí jíin-ró, te ma sía kuti-rí róo, áchí-ya. ⁶ Núsáá te kuu chundéé iní-yo ká'an-yo: Máá Jító'o-yo kúu I'a chindéé chítuu-ya rúu, te ma yú'ú-ri nú naún kuní ññayivi sá'a ndíva'a-i jíin-rí, achí-yo. ⁷ Ná núku'un iní-ro cháa ní kastá'an ichi núu-ro, chí ní kaka'an-de tu'un Dios jíin-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa ní kakandíja-de, te ná ndé'é vá'a-ró ndasa ní kee tíñu ní kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chí ññ-ni káa-ya íku, jíin vína, jíin ní káni. ⁹ Ma nátu'u iní-ro yá'a, yúan, jíin sñn sñn sa'an jáá. Chí ío va'a ja ná kéndoo ní'in iní añú-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, ko nasu jíin ndéyu já tú ní'in tíñu kuti núu ññayivi chíñú'ún yúán. ¹⁰ Káñava'a-yó ññ-ni altar. Te cháa kájatíñu iní ve'e ññ-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chí yiki jíin kúñu kití kája'ni-dé-ún kayú, kája'mu-de ichi fuera

yuñúu. Te niñi kítí-ún, skívi sutu ñá'nu iní cuarto ii, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta siki kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, ni ndo'o-ya íchi fuera yuxé'é, náva'a jíin niñi-yá te sándoo-ya ñáyivi. ¹³ Núsáá te ná kenda-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúu, te ná ndó'o ta'an-yo jíin-yá ja káka'an ndíva'a-i siki-yá. ¹⁴ Chi yá'a tú káñava'a-yó ñin ñuu ja kendoó ní káni, chi sua kándúkú-yó ñin ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáá te jíin íchi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máá Dios, chi nátu'un ñin ja sokó-yo núu-yá kúu. Chi ya'á kúu máá tú'un xíin tíñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'ví-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jíin ja koto tá'an-ro, jíin sáva-ga-i, chi kúsi iní Dios sá'a ya'á, nátu'un ja á ni kasoko-ro ñin nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un iní-ro tú'un ká'an cháa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, chi kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja níni náku'a-a-de cuenta. Nde'é náva'a kusii iní-de sá'a-de, te nasu ja nákuaka nuu iní-de, chi nú súan te tú ní'in tíñu ja kúu róó. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro ja'a-rí jíin'an-rí, chi a kájani ndija iní-rí ja kájani va'a iní añú-rí, chi kákuni-rí kaka jíñú'ún-rí jíin táka-ni tíñu. ¹⁹ Te ká'an ndá'ú téyí-ga-rí jíin-ró ja ná sá'a-ró súan, náva'a ná nájaa yachi-ga-rí nuu-ro. ²⁰ Te máá Dios kúu I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, te ni naschakú-ya máá Jító'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóó nátu'un rí. Te onde jíin máá niñi contrato ní káni, ²¹ ná síyíja Dios róó, náva'a kuu sá'a-ró táka tíñu va'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya táka ja kúsi iní máa-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máa-yá ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén. ²² Ko ká'an ndá'ú-rí jíin-ró jíin'an-ró ñáni, ja má kítí iní-ro sá'a tu'un ká'an ndá'ú-rí jíin-ró yá'a, chi ni cháa-rí ñin tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuni-rí ja ná júku'un iní-ro ja á ni kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jande'é-rí róó te nú ncháa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní táka cháa stá'an ichi núu-ro, achi-ro kúni-de, jíin táka ñáyivi ndóo. Te ñáyivi ñuu Italia káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táka róó jíin'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndí'uxí uu tata Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñáni jíná'an-ró, ná kúsií xáan iní-ro te nú ni chaá tini nuu túndó'o siki-ro. ³ Chi a kájiní-ro ja nú koto nchaá-i róo ndasa kákandíja-ró, yúan-na te kuiñi nì'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuiñi nì'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíí-ró. Te ni ma kúu falta ni ñn nuu-ro. ⁵ Te nú ndé ñn róo kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kuá'a-ya núu-ro, chi máá-yá, já'a kua'a-ya nuu táká ñáyivi, te tú kána jíin-yá nuu-í. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándíja-ró, te ma káni siki iní-ro. Chi chaá ja jáni siki iní-de, natu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachí, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Chaá yúan, ma káni iní-de ja ní'in-dé ñn ndatíñu nuu Jító'o-yo, ⁸ chi máni natu'u iní-de, te ya'a yúan jáni iní-de. ⁹ ñn ñani yínúu, ná kúsií iní-de, chi kúñá'nu-de jíin-yá. ¹⁰ Ko ñani kúká, ná kúsií iní-de ja ní ndusúchí-de nuu máá-yá. Chi natu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chi nú ni kana-ni ndikandii te ni kuní'ní-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ni ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va chaá kúká jíin táká tíñu sá'a-de.

Siki já jito nchaá-i yóo

¹² Xáan ndatu koo chaá kéndoo nì'in vasa ni jito nchaá-i-de. Chi nú a ni jatú'un-yá-de, te ni'in-dé premio ja kúchaku-de, chi a ni keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñáyivi maní jíin-yá. ¹³ Te nú náké'é-i ñn chaá, te ma ká'an chaá-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chi ma kúu naké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ni tú náké'é-yá ni ñn ñáyivi. ¹⁴ Chi ñn chaá, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñú'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máá-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a ni yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a ni ja'nu, kuu chaá-ún sá'a. ¹⁶ Ñáni máni, ma xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chi kii ichi ándivi te kúun vai onde nuu máá Táa-yo, I'a xíin táká ndua luz. Te máá-yá, ñn-ni ku'a stúun-ya, ni tú natu'u kuti iní-ya.

Kájiní so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chi ni kuu iní máá-yá, te ni nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náva'a kuu-yó natu'un se'e núu núu táká ñáyivi-yá. ¹⁹ Ñáni máni, ja yúan táká róo, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kití iní-ro. ²⁰ Chi tu'un kití iní ñn chaá, tú jika tíñu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná sía-ro táká tíñu chá'an jíin táká tu'un ñáá ja ní kukútu-ro jíin. Te ná kóo vitá iní-ro, te kuatá'ú-ró tú'un ni tñn iní-ro, chi tu'un yúan kúu ja kúu nama róo jíná'an-ró. ²² Skíkuu-ró jíin tú'un máá-yá, náva'a ma kúni so'o sáni-ró. Chi nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. ²³ Chi nú ñn chaá, jini so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, chaá yúan kúu-de natu'un ñn chaá ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúkú jito-de. ²⁴ Chi ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ni iní-de ndasa jito-de. ²⁵ Ko nú ndé chaá nándúkú ví-dé máá ley va'a, ley ja káka kuu ndicha-na-yo sá'a, te nú kuuu-de jíin, na tú jini so'o sáni-de, ni ja náa iní-de, chi skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tíñu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé ñn chaá ma'ñú-ró, te jáni iní-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja jíñú'ún yáa-dé, chi sua xndá'ú-ún añú-de, chaá-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ ñn chaá ja chíñú'ún níña-de chíñú'ún ndíja-de máá Táa-yo Dios, chaá-ún sá'a-de tíñu yá'a: Koto va'a-de suchí

lá'ú jíin ñá'an viuda nú ío tundó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máá-de, náva'a tú kuchá'án-de sá'a ñuyívi.

2

Siki tú'un tú kunchaa nuu

¹ Ñáni máá-rí, ma kunchaa nuu-ro ní ñn ñayívi, chi kákandíja-ró núu máá Jító'o-yo Jesucristo ja ndíi ncháa-ya. ² Chi nú jaá ñn cháa iní ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni jaá ñn cháa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'ún-ró núu cháa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíin-de: Yá'a jungoo-ní chi ío va'a, achi-ro, te nú ka'an-ro jíin cháa ndá'ú-ún: Jíin-ní kundii-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chíi silla-ri, achi-ro, ⁴ á nasu cháa kájani ñáá iní nī kanduu-ró já súan kanchaa nuu-ro ñayívi náún. ⁵ Ñáni máni, chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios cháa ndá'ú iní ñuyívi yá'a, ja ná kúkúká-de jíin tú'un kándíja, te ni'in-dé ta'u-dé iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan nī keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu ñayívi maní-yá jíin xí túu. ⁶ Ko róo, chi nī ja'a-ró túka nuu cháa ndá'ú. Á nasu kátin cháa kúká-ún so'o-ró, te á nasu súni cháa-ún káñu'un-de róo ki'in-ro núu justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máá-de kákuu cháa káka'an ndíva'a siki sí'ví vá'a ja káinání-ró náún. ⁸ Chi nú káskíkuu ndíja-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú ii: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. Va'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháa nuu-ro ñayívi, a nī sá'a-ró kuáchi nú súan, te a nī nakuxndíi ley siki-ro já súan kástíví-ro. ¹⁰ Chi cháa stíví ñn-ni tu'un ley, vasa a nī skíkuu ndí'i-de, te ndonda níi ley siki-dé. Chi nátu'un nī stíví ndí'i-de. ¹¹ Chi nī ka'an Dios: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. Te suni máá-yá nī ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, vasa tú ní ísiki ncháa tá'an-ró, ko nú nī ja'ni-ro ndíyi, a nī kuu-ró cháa nī stíví níi ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máá-ró kákuu cháa ja kúndaq tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndichá-na róo. ¹³ Chi ñn cháa, nú tú ní kúndá'ú iní-de tá'an-de, te máá ley juicio, ma kúndá'ú iní-ún-de. Ko tu'un kúndá'ú iní, nī'in-ga kúu vasa ley juicio.

Tu'un kándíja jíin tú'un skíkuu

¹⁴ Ñáni máá-rí jíná'an-ró, nú ká'an ñn cháa ja kándíja-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jíin, te ndénu ní'in tiñu tu'un kándíja-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máá tú'un kándíja-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú ñn ñani-yo xí ñn kuá'a-yó jíka té'ndé-i, te nándí'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú ñn róo ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chi ni'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ni'in ná'in-ró kée-ro, achi-ro, te nú tú ní já'a-ró já kánandí'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tiñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu ñn ñayívi kándíja, chi nú tú jíku-i jíin máá tiñu, te a nī j'i i máá tú'un kándíja-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an ñn-ró: Róo kándíja-ró, te ruu jíku-ri jíin tiñu va'a, achi-ro. Núsáá te ná stá'an máá-ró núu-rí ndasa kándíja-ró vasa tú jíku-ró jíin tiñu, te ruu, onde jíin tiñu jíku-ri, te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándíja-ri. ¹⁹ A kándíja-ró já ñn-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan kákandíja ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róo, cháa xíní ñáá, stá'an-ri nuu-ro kuní-ro náún. Ñayívi kándíja, te nú tú jíku-i jíin tiñu, máni kándíja sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jíin tiñu nī sá'a-de, ná nī soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jiní-ro já tú'un nī kándíja-de-ún, nī chindéé tá'an jíin tiñu nī sá'a-de. Te tu'un nī kándíja-de-ún nī skíkuu va'a-de onde jíin tiñu nī sá'a-de. ²³ Te súan nī skíkuu tu'un ká'an tutu ii: Abraham nī kándíja-de nuu Dios, te ja yúán ní chi'i-ya cuenta-de ja á nī kéndoo ndaa-de, áchí, te nī nakunání-de amigo Dios. ²⁴ Núsáá te a nī kajini-ro já kéndoo ndaa ñn ñayívi jíin tiñu sá'a-i, nasu má ñn-ni ja kándíja-i nuu-ya. ²⁵ Suni súan jíin Rahab, ña'an tiní iní-ún, ná nī jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te nī chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jíin

tiñu ni sá'a-ña-ún. ²⁶ Chi nátu'un a ni ji'i yiki kúñu ja tú ñú'un tachi iní, suni súan a ni ji'i tu'un kándija, te nú tú jíku jíin máá tiñu.

3

Tu'un sikí yáa-yo

¹ Ñáni máá-rí jíná'an-ró, ma cháa iní kua'a-ro kúu-ró maestro, chi a kájiní-ro já yóó, ja kástá'an-yo tú'un, ni'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. ² Chi taká-yo, ío tiní tiñu kástiví-yó. Ko nú in chaa nú tú stíví-de tiñu jíin tu'un ká'an-de, chaa a ni ta'u vá'a iní kúu-de. Te suni kúndéé-de jíin ní máá-de já'nu-de. ³ Chi a kájiní-yo já káchu'un-yó freno yu'u caballo náva'a kuandatu-ti núu-yo, te súan já'nu-yo-tí jíin ní máá-tí. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúndá'á tachi xaan kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jíin in su'ma lúli sá'a chaa skáka, ndé onde ni kuu iní-de ki'in-de jíin. ⁵ Suni súan yáa-yo, chi vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyí máá. Chi nátu'un kayú in yuku ká'nu xaan sá'a in ñu'un lúli, súan kúu ya'á. ⁶ Te yáa-yo kúu nátu'un in ñu'un. Suni nátu'un in ñuyívi ñáá kúu yáa kánde ma'ñú taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an ní-yó sá'a. Chi infierno ni tuu ñu'un yáa, te yáa-ún túu ñu'un ní ñuyívi yúkú. ⁷ Chi taká kiti jíin tísaa, ko jíin kiti ñú'un chi mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayívi. ⁸ Ko ni in chaa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chi in kuñu ñáá ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñú'un chítú nátu'un nducha kuíni-ti ja já'ni ndíyi. ⁹ Chi jíin yáa-ún nákana jaa-yó máá Táa-yo Dios, te suni jíin yáa-ún ká'an ndiva'a-yó sikí ñayívi, vasa muestra chi Dios ni kuva'a-i. ¹⁰ Iní in-ni yu'u kenda tu'un va'a jíin tú'un ndiva'a. Ñáni máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. ¹¹ Á kana nducha vixí jíin ndúcha uá iní in-ni nuu sókó náún. ¹² Ñáni máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xiní yúnu mékexe, xí ndé'e mékexe xiní yúnu uva. Núsáá te suni súan ma kúu kana nducha ú'a jíin ndúcha vixí iní in-ni sókó.

Tu'un ndíchi já vái ichi ándívi

¹³ Ja máá-ró jíná'an-ró, ndé in-de ndíchi te ndito xiní-dé. Ná káka kuu va'a-de jíin tiñu sá'a-de, ná kuni jíin núu máá-ró, te ná koo súchi iní-de vasa ndíchi-de. ¹⁴ Ma stíví-ró tú'un ndaa máá-yá jíin tú'un tú'ún ká'an-ro. Chi nú tu'un kuásún téyí iní jíin tú'un tixín iní ñú'un iní añú-ro, nasu já sávixi-ro máá-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchi modo jian, nasu já kí ichi ándívi kúu, chi tu'un ñuyívi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chi nuu ío tu'un kuásún iní jíin tixín, yúan ío tu'un sáká núu jíin taká tiñu káñáá. ¹⁷ Ko tu'un ndíchi kí ichi ándívi xnáñúú-gá ndíso tu'un ndoo, yúan-na te júkuíni tixín sá'a, te suni ndíso tu'un vitá iní, tu'un juku'un yachi iní, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un sá'a tiñu va'a, tú náku'ndíi sikí tá'an, tú ndíso tu'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máá tiñu ja kenda chi tu'un ndaa kúu tu'un vindaa vinené kásá'a ñayívi kánasamaní tá'an.

4

Ma koo maní-yo jíin ñuyívi

¹ Ndénu kaku pleito jíin tixín kásá'a-ró. Á nasu sikí já ndío iní-ro kúu. Te tu'un yúan kájatá'an iní-ro. ² Kándio iní-ro, ko tú káñava'a-ró. Ja yúan kája'ni-ro ndíyi. Te kákukuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Ja yúan kájatá'an-ró te kákutixín-ro. Tú káñava'a-ró chi tú kájukan-ro. ³ Kájukan-ro ko tú káni'in-ro, chi ñáa-ni kájukan-ro náva'a síjita sáni-ró jíin tú'un kúsi iní-ro. ⁴ Ñayívi káisiiki ncháa Dios kakuu-ró. Á tú kájiní-ro já tú'un kumaní jíin ñuyívi kúu tu'un jito u'u tá'an jíin Dios. Chi chaa maní jíin ñuyívi, chaa jito u'u tá'an jíin Dios kúu-de. ⁵ Te tu'un ká'an tutu ij, máá Espíritu ja ncháa iní-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kúkuíni iní-ya ndasa jka-yó, áchi. Á kájani iní-ro já ká'an sáni tu'un-ún náún. ⁶ Ko já'a-ga-ya tú'un

luu ío iní-ya núu-yo. Yuán ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixi, te já'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu cháa vitá iní, áchí. ⁷ Kuandatu nuu Dios jíná'an-ró núsáá, kasu nuu kuí'na te kunu koto róo. ⁸ Kandita nuu Dios, te máa-yá ná kándita-ya núu-ro núsáá. Róo cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róo cháa kájani in iní-ro, nasándoo añú-ro. ⁹ Ná tá'u'u iní-ro. Ná kúkuí'a iní-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusi iní-ro ko ná ndúkuí'a iní-ro. ¹⁰ Sá'a súchí iní-ro núu Dios, te máa-yá sáñá'nu-ya róo. ¹¹ Náni, ma kútuku iní-ro kóto-ró tá'an-ró. Chi cháa kútuku iní-de jito-de ñani-de, xí nákuwndí-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku iní-de jito-de ley, te nákuwndí-de sikí ley. Ko róo, nú nákuwndí-ro sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kúu-ró, chi in juez kúu-ró nú súan. ¹² Máa in-ni I'a kúu ja já'a ley. Te máa-yá kuu nama-ya yóo xí xnáa-yá yóo. Te róo, ndé cháa kúu-ró já nákuwndí-ro sikí tá'an-ró núsáá. ¹³ Róo ñayivi já káka'an: Vina xí yúchaan te kingoyo-yó núu yúan, te yúan kuxiukú-yó in kuia, te kuaan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchí-ro. Ná kúni ná'in-ró, ¹⁴ chi tú kájiní-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chi naún ja káxaan kúu vida-ro. Jandaa ja máa yokó-ni kúu, ja in núnúu-ni vai. Yúan-na te nducha-ni ki'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kuni máa Jító'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'a xí sá'a-yó yúan, achi-ro. ¹⁶ Ko vina, chi máni kásavixi-ro máa-ró, ja kásatéyí-ro máa-ró. Te tiñu ñáa kúu nú suán sávi-xi-yo máa-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jiní-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kúu nú súan.

5

Sikí cháa kúká

¹ Ko róo cháa kúká jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jikó'ó-ró, chi kii tundó'o sikí-ro. ² Chi ndatíñu kúká ñáva'a-ró, a ni kate'yu. Te a ni yaji tikixin sá'ma-ro. ³ Te oro jín plata káñava'a-ró, a ni jita ni kana si'in yóo. Te si'in yóo-ún, natu'un kani ndaa tu'un sikí-ro, te kaji kúñu-ró natu'un sá'a ñu'un. Chi a ni kaya máa-ró yaji-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. ⁴ Ni ka'io sava cháa kája'nu trigo-ro, te tú ní kácha'u-ró-de. Vina te natu'un kána kó'ó máa yá'u-de-ún. Te máa Tatá Dios, I'a xín táka ndajá'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máa cháa kája'nu-ún. ⁵ A ni kaichaku kúká-ró iní ñuyivi yá'a. Te ni kasá'a-ró táka tiñu ni kakaní iní-ro, te ni jito ñúkúun-ró máa-ró vasa kivi-ún ní ji'i kua'a ñáyivi. ⁶ Ni kanakuxndí-ro sikí cháa va'a, te ni kaja'ni-ro-dé. Ko máa-de tú jasú-de nuu-ro.

Jín paciencia kundatu-yó ncháa-ya

⁷ Náni, núsáá te ná kúndatu-ró jín paciencia onde kivi ncháa máa Jító'o-yo. Nde'é-ro ndasa jín paciencia ndatu cháa jitu onde ná cháa sau ñá'an jín sau kuée, te ni'in-dé nuní lúu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuíñi ni'in-ró jín iní jín añú-ro, chi kuakuyani nchaa máa Jító'o-yo. ⁹ Náni jíná'an-ró, ma kútuku iní-ro kóto-ró tá'an-ró, náva'a ma nákuwndí-ya sikí-ro. Chi máa I'a sánda kuachi-yó, natu'un a kándii-ya yúxé'é. ¹⁰ Náni máa-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ni kasá'a cháa ni kajani tu'un máa Tatá Dios onde sáa, chi vasa ni kando'o-de ko ni ka'io paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xaán ndatu ñayivi káandéé iní. A ni kajini tu'un-ró ndasa ni jandéé iní Job, te suni a kájiní-ro ndasa kenda táka tiñu kuni máa Jító'o-yo, chi xaán ndá'ú iní-ya yóo te va'a iní-ya jín-yó. ¹² Náni máa-rí, kánúú-gá ja má chísó tú'un téyí-ró, ni tu'un andívi, ni tu'un ñuyivi, ni inga tu'un ma ká'an téyí-ró. Chi nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, náva'a tú nakuxndí-ya sikí-ro.

Tu'un kakan ta'u já'a tá'an

¹³ Á ío in róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáá. Á ío in róo ja kúsi iní. Ná káta-ró in yaa ii núsáá. ¹⁴ Á ío in róo ja kú'u. Va'a-ga ná kána-ró xiní cháa kákuu nuu iní tikuní. Te

ná kakán ta'ṽ-dé ja'a cháa kú'ṽ-ún. Te jíin sí'ví máá Jító'o-yo, ná chí'i-de aceite cháa-ún.
¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájikan ta'ṽ-dé, te nduva'a cháa kú'ṽ-ún, chí máá Jító'o-yo,
 nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndíso-de, te koo tuká'nu iní nuu kuáchi-de. ¹⁶ Ja yúán ná
 nákaní ndaa-ro kuáchi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'ṽ-ro já'a tá'an-ró náv'a ná ndúva'a-ró.
 Chí ñn cháa va'a nú kakan ta'ṽ-dé, te kuu sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tú'un jikán ta'ṽ-dé.
¹⁷ Chí Elías, suni nátu'un ká'io-yó vína súan nī kaa-de onde sáá. Te nī jikan ta'ṽ-dé ja má
 kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñú'un yá'a unī kua iñu yoo. ¹⁸ Te inga jíinu nī jikan ta'ṽ-dé.
 Te nī ndii sau íchi ándíví. Te nī nana tuku taká ndatíñu nuu ñú'un yá'a. ¹⁹ Ñáñi jíná'an-ró, te
 nú ñn róó nī kenda-ró íchi ndáa, te inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kuni-ro
 já nú ñn róó nī nachu'un íchí-ró cháa nī kivi kuachi, a nī nama-ró ñn cháa ku, te suni
 kasu-ro núu kuá'a kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chi máá Táa-yo Dios, ni jini-ya róo onde jín tiempo, te ni kaji-ya róo jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máá Espíritu, náva'a kuandatú-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá niñi-ya siki-ro. Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu ini

³ Ná nákana jaa-yó máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaan ini-ya yóo. Te ni nakaku-yó já kúchaku-yo, te kañukuu ini-vo ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndíyi, ⁴ náva'a ni'in-yo hin ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xíi kuti, chi yíva'a ini andívi já siki yóo. ⁵ Chi yóo kúu ñayivi kákandíja, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándi'i-na, nátu'un a ni sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusi ini-ro, vasa tini tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito ncha- róo nú kákandíja va'a-ró. Te tu'un kákandíja-ró, luu-ga káa vásá oro, chi vasa kájito ncha-i oro jín ñú'un, ko hin kivi te naa. Te tu'un kákandíja va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jínú'ún ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máá-yá, vasa té kuni-ga-ro núu-yá, te man-ro jín-yá, te kákandíja-ró-yá. Vasa tú kánde'é-ró núu-yá vina, te kákusi xaan ini-ro te kánakana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandíja-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añú-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-ya núu-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kandúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkuún-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espíritu Cristo jín-de, chi onde jín tiempo ni jani-ya tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-ya núu cháa-ún ja násu já kúu máá-de, chi sua ja kúu máá-yó kúu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espíritu Santo ja ní kii ichi andívi, suni ni kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájítú ini-ya ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúan ná koo ndito ini ja jini tuni-ro, te koo kuándi'i-ro. Te kuñukuu téyí ini-ro já ní'in-ro tú'un luu ío ini-ya já kuá'a-ya núu-ro kivi kenda ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te nátu'un se'e kájandatú va'a, súan ná koo-ró. Te ma sá'a-ró tíñu ni kakani ini-ro sáa, ná tú ní kájuku'un kuti ini-ro. ¹⁵ Chi nátu'un ío ndoo máá I'a ni kana xini-ro, suni súan ná koo ndoo-ró jín taká tíñu kásá'a-ró. ¹⁶ Chi súan yóso núu tutú: Ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chi ruu ío ndoo-ri, áchi. ¹⁷ Te máá-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya taká tíñu-i ndasa kásá'a hin in-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jín-yá nátu'un jín Táa-ro, núsáa te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chi a kájin-ro ndasa ni kajika sáni-ró jín táninu ni kaja'a táa-ro núu-ro sáa. Ko ni nakuaan-ya róo nuu táninu-ún. Ko nasu jín ndátíñu ja té'yu, nátu'un oro jín plata, ¹⁹ chi sua jín niñi Cristo ja yá'u xaan ncháa ni nakuaan-ya róo. Chi máá-yá kúu nátu'un hin lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ chi súan a ni teta'an Dios máá Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñuyivi, te ni kenda ndijin Cristo kivi kuándi'i-na, siki já ní kundá'ú ini-ya róo. ²¹ Te kákandíja-ró núu Dios sá'a Jesús. Chi ni nachaku-ya má'ñú

ndíyi, te n̄i nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúan kákandíja-ró núu Dios, te káñukuu in̄i-ro-yá. ²² A n̄i ndundoo añú-ro, chi n̄i kajandatú-ro núu tú'un ndaa n̄i sá'a Espíritu jíin-ró, náva'a kundá'ú ndija in̄i-ro ñan̄i-ro. Núsáa te ná kundá'ú xaan in̄i-ro tá'an-ró ondé jíin in̄i jíin añú-ro. ²³ Ch̄i a n̄i kanakaku jáa-ró. Ko nasu chíi tata té'yú, chi chíi tata já má té'yú kuti. Te tu'un Dios n̄i sá'a súan, ch̄i ndíto chakú n̄i káni. ²⁴ Ch̄i nátu'un yuku, súan kúu taká ñayivi. Te modo nduñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Ch̄i yuku-ún, ichí-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tu'un ká'an máa Tatá Dios, ch̄i kéndoo n̄i káni n̄i kuiá. Achí. Te tu'un yúan kúu máa tú'un va'a n̄i kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáa te ná sía-ro taká tu'un ñáa, taká tu'un xndá'ú, tu'un yóso yú'u, tu'un kuásún in̄i, jíin taká tu'un káka'an ndiva'a sik̄i tá'an. ² Te ná kaní in̄i-ro leche máa Espíritu kaxin-ro nátu'un suchí yík̄in sáa ní kaku-i, náva'a kaku-ró te kua'nu-ró jíin. Ch̄i leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Ch̄i a n̄i kajin̄i-ro já vá'a xaan in̄i máa Jító'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jíná'an-ró, ch̄i nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayivi, vasa n̄i kaské'ichi-i-ya, ko n̄i kaji Dios-ya, nátu'un ñn yuu lúu. ⁵ Suni róó, nátu'un yuu chakú kakuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró ñn ve'e ij̄i máa-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espíritu, chi ja sik̄i Jesucristo te kús̄i in̄i Dios nú súan. ⁶ Ch̄i súan ká'an tutu ij̄i: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí ñn yuu kánúú kundiso jiki, ch̄i nátu'un yuu lúu n̄i kaji-ri-ya, te chaá kándíja nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máa-yá nuu róó ja kákandíja-ró-yá. Ko sik̄i ñayivi tú kákandíja ká'an: Chaá kachutá'an ve'e vasa n̄i kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún n̄i ni'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-í nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Ch̄i kájungoyo-i kuachi sik̄i já tú káandatú-i tu'un-ya. Te n̄i jani-ya-í ja súan sá'a-i.

Modo kuandatú ñayivi x̄in máa-yá

⁹ Ko róó, tata ja ní kaji máa-yá kakuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaan, te suni ñayivi ndoo, jíin ñayivi ní ni'in-yá kakuu-ró. Súan n̄i sá'a-ya róó náva'a kani-ró tú'un ndasa xaan vá'a in̄i máa I'a n̄i kana xin̄i-ro ná n̄i kaxiukú-ró ñuñáa. Te n̄i kivi koyo-ró núu lúu nuu ndíi ncháa máa-yá. ¹⁰ Ch̄i róó, onde sáa nasu ñayivi Dios kakuu-ró núu. Ko vina a n̄i kanduu-ró ñayivi máa-yá. Suni onde sáa té ni'in-gá-ro tú'un kundá'ú in̄i-ya róó, ko vina, a kundá'ú in̄i-ya róó. ¹¹ Ñani máni, ká'an nda'ú-ri jíin-ró nátu'un ká'an-ri jíin cháa jíká jíin cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró taká tíñu kakan̄i in̄i máa-ró, chi yúan kájatá'an sik̄i añú-ro. ¹² Te ná káka jíñú'ún-ró má'ñu ñayivi s̄in nación. Náva'a vasa kákaji-i róó nátu'un sik̄i cháa kásá'a tíñu ñáa, ko nú ná kuní-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kii-ya. ¹³ Ja sik̄i máa Dios, te kuandatú-ro núu taká chaá ndiso tíñu, vasa nuu rey, chi chaá kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ x̄i núu taká gobernador ja ní táji-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de taká ñayivi kásá'a tíñu ñáa, te ka'an-de tu'un jíñú'ún jíin ñayivi kásá'a tíñu va'a. ¹⁵ Ch̄i kuní Dios ja sá'a-ró tíñu va'a. Te jíin tíñu va'a-ún kundéé-ró kasú-ro núu tú'un ñayivi yúkú já tú kájuku'un in̄i-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíñu ñáa, ch̄i sua ja ná kuatíñu-ró núu Dios. ¹⁷ Koo ja jíñú'ún-ró jíin taká ñayivi. Kundá'ú in̄i-ro ñan̄i kákandíja. Kuandatú-ro núu Dios. Koo ja jíñú'ún-ró jíin máa rey. ¹⁸ Róó mozo, ná kuandatú-ro núu cháa kakuu patrón-ro. Te koo ja jíñú'ún-ró jíin-de. Ko nasu máa ñn nuu cháa va'a in̄i, jíin núu cháa man̄i jíin-ró, ch̄i suni súan sá'a-ró jíin cháa xaan in̄i. ¹⁹ Ch̄i ñn chaá vasa tú sá'a-de tíñu ñáa, nú jito-de tundó'o sik̄i já skikuu va'a-de jíin Dios, yúan kúu ja kús̄i in̄i-ya jíin-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kája'a-i róó, te naún ja vá'a kúu nú káandéé in̄i-ro jíin. Ko nú kásá'a-ró tíñu va'a, te káxndó'o-i róó, te káandéé in̄i-ro jíin, tíñu yá'a kúu ja kús̄i ndíja in̄i Dios sá'a. ²¹ Ch̄i ja yúan ní kana-ya xin̄i-ro jíná'an-ró. Ch̄i máa Cristo, suni n̄i ndo'o-ya já sik̄i yóo. Te n̄i skéndoo-ya ñn ejemplo nuu-yo náva'a

ná kúndikín-ro súní ichi ní sá'a-ya. ²² Te máá-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ni tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-yá. ²³ Ní kaka'an ndiva'a-i jín-yá, ko tú ní náka'an ndiva'a-ya. Ní ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í, chí sua ní chí'i-ya máá-yá nda'a Dios, I'a sándaá va'a taká tiñu. ²⁴ Suni máá-yá, ní jí'i-ya jiká cruz, te ní ndiso-ya kuáchi-yó jín yíki kúñu-ya. Chí a ní kaku-yó chí kuáchi náva'a kaka ndaa-yo. Chí ní tuji-yá, te ja yúan ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chí ní kajicha nuu-ró nátu'un ri, ko vina a káno'on-ro núu I'a ndító róó, te ini nda'a máá-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasí'í nuu yíi-ñá

¹ Suni súan róó ñasí'í jín'an-ró, kuandatu-ro núu máá yíi-ro náva'a kundéé-ro skándíja-ró yíi tú kándíja tu'un-ya. Chí vasa tú ká'an-ro jín-de, ko kuní-de ndasa sá'a róó, ñasí'í-de, ² te kuní-de ndasa jíká jíñ'ún-ró jín já ñúkúún ini-ro jín-de, te kandíja-de. ³ Te ja sáluu-ró máá-ró, nasu íchi sikí-ro kúu ja nátiin-ro xiní-ro, xí já chí'i-ró sikí oro máá-ró, xí já kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chí sua ná sáluu-ró ini añú-ro já kándeé sa'í ini-ro. Te ná sákútu-ro jín tú'un ja má té'yu kuti. Yúan kúu tu'un vitá ini jín tú'un vindáá vinené ini añú-ro, te sá'a ja kúsíi xáan ini Dios. ⁵ Chí ña'an ndóo aná'an já ní kañukuu ini-ña Dios, suni súan ní kasáluu-ña máá-ña. Te ní kajandatu-ña núu máá yíi-ñá. ⁶ Nátu'un Sara, ní jandatu-ña núu Abraham, ní skúnání-ña-dé jito'o-ña. Te sesí'í-ña kákuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-ro.

Yíi ná kúndá'ú ini-de ñasí'í-de

⁷ Te róó yíi jín'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jín-ña. Te koo ja jíñ'ún-ró jín-ña, chí tá'in-ga máá-ña vásá róó, chí ñn núú-ni ní ní'in tá'u-ñá jín-ró tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náva'a tú ndasu nuu tú'un kájikan ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandí'í-na kúu ya'á: ñn-ni tu'un ná káni ini taká-ro, ná ndúkuí'a ini-ro jín tá'an-ró, ná kúndá'ú ini-ro ñaní-ro, te sá'a-ró tóká'nu ini nuu tá'an-ró, te koo vitá ini-ro jín'an-ró.

Tu'un kuandéé ini jín túndó'o

⁹ Nú sá'a ndiva'a ñayivi jín-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín-i. Te nú ká'an tásí-i jín-ró, ma náka'an tásí-ró jín-i. Chí sua ná ká'an-ro já'a-í nuu Dios. Chí ja yúan ní kana-ya xiní-ro náva'a ní'in-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chí cháa kuní kuchaku te koo va'a-ni-de taká kivi, cháa-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé náva'a tú ka'an ndiva'a, te suni súan jín yú'u-dé náva'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tiñu ñáá, te ná sá'a-de tiñu va'a. Ná ndúkú-de tu'un vindáá vinené te ná kuitú ini-de kúkuu-de jín. ¹² Chí máá Jító'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'in-yá tu'un kájikan ta'u-dé. Ko jito u'u-ya cháa kásá'a tiñu ñáá. ¹³ Te ndé cháa sá'a ndiva'a jín-ró te nú máni tiñu va'a jítú ini-ro kásá'a-ró. ¹⁴ Xáan ndatu-ro te nú koto-ró túndó'o sikí já ní kasá'a-ró tiñu va'a. Núsáá te ma yú'ú-ro koto-ró-i ni ma kúkuí'a ini-ro. ¹⁵ Chí sua ná chíñ'ún-ró máá Tatá Dios ini añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndió káni vitá-ro tú'un, te ka'an jíñ'ún-ró jín ñáyivi káxndichí róó sikí tú'un kañukuu ini-ro. ¹⁶ Va'a ná kóo ini-ro náva'a vasa káka'an ñayivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó sikí já kájika va'a-ró jín Cristo. ¹⁷ Chí nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túndó'o sikí tiñu va'a kásá'a-ró, nasu sikí já kásá'a-ró tiñu ñáá. ¹⁸ Chí Cristo, suni ní ndo'o-ya ñn jínu-ni ja sikí kuáchi-yó. Chaa ndaa ní jí'i ja sikí cháa ñáá. Náva'a no'on-yo núu Dios sá'a-ya. Chí ní jí'i yíki kúñu-ya, ko tú ní jí'i añú-ya. ¹⁹ Chí suni ní ja'an máá añú-ya te ní jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. ²⁰ Chí onde sáá tú ní kájandatu. Te kivi Noé, jín paciencia ní ndatu Dios nini jíku-de jín barco ká'nu. Te jín barco ní kakaku yaku-ni ñayivi núu ndúcha. Máá uná-ni-i ní kakaku. ²¹ Suni súan kaku-yó vina jín tú'un jánducha, ja tú jánchaa ja chá'an kándiso-yó, chí sua sá'a ja ná kóo ndaa nuu jini tuní-yo núu Dios, chí ja yúan ní nachaku Jesucristo. ²² Chí máá-yá ní ndaa-ya kuáno'on-yá andívi.

Te kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te tñn-ya só'o taká ndajá'a ándíví, jín taká ja kátá'ú tíñu, jín taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni iní-yo

¹ A nī ndo'o Cristo ja yóo jín yíki kúñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni iní-ro. Chi cháa nī ndo'o jín yíki kúñu, tuká kánde-de chí kuachi, ² náva'a ja ní-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tíñu kákani iní ñayivi, chí sua ja kuní Dios. ³ Chí onde ní váji-yó, te bueno nī kasá'a-yó taká tíñu kákuni ñayivi sñn nación. Nī kajika kuaxán-yó nī kakutóo iní-yo, nī kandaa ká'vá-yó, nī kayee téyí-yó, nī kasá'a-yó víko, nī kachiñú'un-yó ndosó chá'an. ⁴ Te kakuñáa iní-i sikí ja tuká kájika-ró jín-i ja ñn núu-ni síjita i-ro máa-ró jín-i. Te ja yúan kákaji-i róo. ⁵ Ko ñayivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máa I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tíñu ñayivi káichaku jín ñayivi ní kaji'i. ⁶ Chí ja yúan suni nī kenda tu'un va'a-ya núu taká ndíyi, náva'a ná kúnda tíñu-i nátu'un cháa yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. ⁷ Ko kuakuyani kivi náa taká ndatíñu. Núsáá te ná koo kuándí'i-ro, te koo ndito iní-ro kakán ta'u-ro. ⁸ Te ja kánúú kúu ja kúnda'ú ndija iní-ro tá'an-ró, chí tu'un kúnda'ú iní tá'an, jasú nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku iní-ro jín-i. ¹⁰ Ná ñn ná ñn-ró ná kuatíñu-ró núu tá'an-ró nú ndasa káa máa tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jín sñn sñn tu'un luu ío iní-ya ja ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñn cháa, ná ká'an-de nátu'un káa máa tú'un Dios. Te nú ñn cháa jito ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná koto ndá'ú-de nátu'un káa máa fuerza nī ja'a Dios nuu-dé, náva'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chí máa-yá kúñá'nu-ya te tá'ú-yá tíñu ní káni ní kúí. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jín Cristo

¹² Nání máni jíná'an-ró, nú koto ncháa-i róo nátu'un jín ñú'un, te ma nánaa iní-ro, nátu'un káta'an-ro ñn tundó'o sanaa. ¹³ Chí sua ná kúsi iní-ro ja kándo'o ta'an-ro jín Cristo, náva'a suni súan kusí xáan iní-ro kivi kuní-yo núu-yá ndasa ndí ncháa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róo ja sikí síví Cristo, chí tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jín Espíritu-ya ncháa sikí-ro jíná'an-ró. Chí máa-i jandáa káka'an-i sikí-yá, ko máa-ró, chí kánakana jaa-ró-yá. ¹⁵ Núsáá te ma ndó'o ni ñn-ró cuenta cháa ja'ni ndíyi, xí cháa ku'ná, xí cháa sá'a tíñu ñáa, xí cháa kivi nduu nuu tíñu tatú. ¹⁶ Ko nú ñn cháa ndó'o-de sikí ja nání-de cháa kándíja Cristo, ma kúka nuu-dé, chí sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chí a nī jaa kivi kejá'a kúnda tíñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'a-yá jín-yó, ndasa koo sikí ñayivi tú ní káandatú nuu tú'un va'a Dios núsáa. ¹⁸ Te nú xaan ú'u kaku ñayivi ndáa, naga nī kuu ja kaku ñayivi tú kákandíja, jín ñayivi sá'a kuachi núsáa. ¹⁹ Núsáá te taká ñayivi ndó'o sikí modo jata'an iní Dios, ná sá'a-i tíñu va'a, te ná kuá'a-i máa-i iní nda'a máa I'a nī sá'a taká ndatíñu, chí skíkuu-ya jín-i.

5

Tu'un tíku'ní Dios

¹ Ká'an ndá'ú-rí jín taká cháa kákuu nuu ká'in jín-ró, te suni nuu kúu máa-rí. Te nī jini-rí taká tundó'o nī jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-rí jín-yá kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tíku'ní Dios ja ká'in jín-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkúun-ró-i. Nasu ja fuerza sá'a-ró, chí sua ná kúsi iní-ro sá'a-ró, nasu ja ndútóo iní-ro ní'in-ro xú'un, chí sua ja ná kúitú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu ja tá'ú ní'in-ró tíñu sikí ñayivi máa Jíto'o-yo, chí ná kúu-ró ñn ejemplo nuu tíku'ní-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máa I'a ñá'nu ndíto yóo, te kuá'a-ya premio luu nuu-ro ja má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róo cháa káyinúu, kuandatu-ro núu taká cháa

kákuu nuu. Te ndi'i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná kóo súchí iní-ro. Chì Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsi iní-ya jíin cháa súchí iní.

Ja má yú'ú-yo

⁶ Núsáá te ná sásúchí-ró máá-ró kí'vi-ró chíi nda'a ní'in Dios, náva'a ná ndúñá'nu-ró sá'a-ya nú nì jaa máá kí'ví. ⁷ Ma nándi'i xaan iní-ro jíin ní ñn, va'a-ga ná sía-ro kúndito máá-yá, chí kúndá'ú iní-ya róó. ⁸ Ná kóo kuándí'í-ro te koo ndito iní-ro. Chì kui'na ja jíto u'u róó, cuenta ndika'a kiti ndé'e súan jíkó ndúu ndúkú ñáyivi kókó kuní. ⁹ Te ná kuiñi nì'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró, te jíin yúán te kasu-ro núu kui'na-ún. Chì kájiní-ro já súni súan kándo'o ta'an-ro jíin táká ñani-ro já káxiukú iní ñuyívi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu iní-ya, nì kana-ya xiní-yo nó'on-yo núu ndíi ncháa-ya ní káni jíin Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máá-yá ná sáva'a-ya róó, ná síyja-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza iní-ro náva'a kuiñi nì'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu ñn ñani skíkuu va'a jáni iní-ri. Te jíin máá-de tájí-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'a kúu ndija tu'un luu ío iní Dios. Ná kuiñi nì'in-ró jíin tú'un yá'a. ¹³ Tiku'nì kándeé iní ñuu Babilonia, ja ñn-ni nì kaji-ya-í jíin-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé iní jíin tá'an-ró, te titú mani-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu iní ná kóo jíin táká róó ja ká'jiní-ro jíin Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UÜ JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ja íin ká'nu kákandíja-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tiñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóó. ² Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíiná'an-ró, chíi kájini-ro núu Dios jíin núu Jító'o-yo Jesús.

Siki já kuítu iní kandíja va'a

³ Chíi I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájini-yo núu-yá, te jíin fuerza ii-yá, te ni ja'a-ya táká ndatiñu kánandi'i-yó ja kúchaku-yo jíin ja chíñú'ún-yó-yá. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-yá nuu-yo, nává'a jíin tú'un-ún te kaku-ró iní ñuyívi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tíñu kákani iní-i sá'a-i, chíi sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-yá. ⁵ Te róo, suni ná ndúkú ndeé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandíja-ró, te siki-ún ná chísó-ró tíñu va'a. Te nú kásá'a-ró tíñu va'a, te siki-ún ná chísó-ró tú'un ndíchí. ⁶ Te nú ndíchí-ró, te siki-ún ná káka ñúkúún-ró. Te nú kájika ñúkúún-ró, siki-ún ná kuíñi ni'in-ró. Te nú ká'jin ni'in-ró, siki-ún te ná chíñú'ún-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'ún vá'a-ró Dios, siki-ún ná kóo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁸ Chíi nú ndeá tu'un yá'a iní-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chíi sua kee va'a tíñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un iní-ro cuenta Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayívi tú sá'a súan, kakuáá-i, te kakuáá ndí-i, te a ni naa iní-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ni sá'a-i onde sáá. ¹⁰ Náni, ja yúan ná kuítu xáan iní-ro nává'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin ja ní kaji-ya róo. Chíi nú súan sá'a-ró táká tíñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró iní ñuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, te yúan tá'ú-yá tíñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júku'i-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vasa a kájini-ro, te vasa a ká'jin ni'in-ró jíin tú'un ndaa kákandíja-ró vína. ¹³ Chíi jáni iní-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vina, nává'a ndukanda iní-ro, ¹⁴ chíi jini-ri ja á yani sía-ri yiki kúñu-ri yá'a, ná tu'un ni kastu'ún máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-rí. ¹⁵ Te jíku ni'in-ri xndáku-ri nuu-ro, nává'a nú a ni jíi-ri, te ni'in-ro modo ja nené ná núku'un iní-ro táká tu'un yá'a.

Tu'un ñayívi ní kajini jíin núu

¹⁶ Chíi tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúún máá-i, ná ni kakastu'ún-ri tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jíin fuerza. Chíi ni kajini jíin núu-rí ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chíi máá Táa-ya Dios, ni ka'an jíñú'ún-yá jíin-yá, te ni sáñá'nu-ya Jesús. Chíi ichi ándívi ní ka'an in tu'un jíin-yá: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kúsi iní-ri jíin-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná ni ka'jin tú-tú-rí jíin-yá xiní máá yúku íi, te ni kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándívi. ¹⁹ Te suni kájini-yo tú'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá, te vina a ni kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu ná tu'un in ñu luz ja stúun ñuñáa. Núsáa te ná chú'un iní-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero iní añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuní-ro ja in ñayívi ma kúu júku'un iní-i ni in tu'un ká'an tutu ii jíin fuerza máá-i. ²¹ Chíi cháa ni kajani tu'un Dios, tú ní kájani-de tu'un ja kúu iní máá-de, chíi sua ni kajani-de tu'un Dios ni sá'a Espíritu jíin-de.

2

Siki cháa stá'an tu'un xndá'ú

1 Ko maññú ñáyivi-ún n̄i ka'io chaa n̄i kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuiñi chaa stá'an tu'un xndá'ú maññú-ró. Te skívi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'ún-de ja ní nakuaan Jito'o-yo-dé, ch̄i sua xnáa yachí-de máá-de. 2 Te kua'a cháa kúndikin-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja sikí cháa-ún te kuaku nchaa-i koto-i ichi ndáa. 3 Te ja tóo iní-de jíná'an-de te xndá'ú-de róó, náva'a sanaa te ni'in-dé xu'ún sikí-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ni tú kixi tundó'o naa-dé. 4 Ch̄i Dios, tú ní kúndá'ú in̄i-ya ndájá'a-ya ja ní kasá'a kuachi, ch̄i sua n̄i ju'ni-ya-í jín cadena ñuñáa, te n̄i súnogyo-ya-í onde in̄i infierno. Yúan n̄i taan tú'a-ya-í onde chaa juicio. 5 Te ni tú ní kúndá'ú in̄i-ya ñúyivi áná'an, ch̄i sua n̄i skúun-ya saú xa'an sikí ñáyivi káñáa. Ko Noé, chaa n̄i jani tu'un ndaa, n̄i ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñáyivi. 6 Te n̄i nakuxndí-ya sikí ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-í. Te n̄i nduu máá nían-na yaa ní sá'a-ya. Te súan n̄i kuu-i ñn ejemplo nuu táka-ga ñáyivi ja tú kákuni chiñú'ún Dios. 7 Ko Lot, n̄i kuu-de chaa ndaa te n̄i ndukuí'a in̄i-de ja ní jin̄i-de nuu tíñu kuáxán ní kasá'a ñáyivi ñáá-ún. Te n̄i nama-ya-dé. 8 Chi chaa ndaa yúan, n̄i nchaa-de maññú ñáyivi-ún, te n̄i jin̄i-de te n̄i jini so'o-de tíñu ñáa n̄i kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní ndukuí'a in̄i-de ja súan n̄i kasá'a-i, chi n̄i jo ndaa in̄i añú-de. 9 Te nú súan n̄i jo, núsáa te nú vai tundó'o sikí ñáyivi káchiñú'ún-i máá Tatá Dios, te jin̄i-ya náma-ya-í, te ch́ndasu-ya ñáyivi ñáa, náva'a ndo'o-i kivi cháa juicio. 10 V'í-gá ndo'o ñáyivi kasá'a tíñu ja kaní in̄i máa-i, ch̄i chá'an xa'an kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñáyivi kátá'ú tíñu. Ñáyivi ní'in in̄i kákuu-i, te kasá'a-i ja kúu in̄i máa-i, te tú káyu'ú-i ká'an ndiva'a-i sikí ja kákuñá'nu. 11 Ni máá ndájá'a-ya, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tíñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya sikí yúan núu máá Tatá Dios. 12 Ko ñáyivi yá'a, káka'an ndiva'a-i sikí ja tú kájuku'un in̄i-i, te kákuu-i nátu'un kiti yúkú ja ní kakaku-ti náva'a kunu'ni-ti te kuu-ti. Te súan naa ñáyivi-ún sá'a yaku-i, 13 chi kii tundó'o sikí-í kuachi tíñu ñáa kasá'a-i. Ch̄i máni sikí tú'un s̄i in̄i kájata'an in̄i-i ndita'an kivi. Ñáyivi k̄ini ñáyivi chá'an kákuu-i. Te nini káyee-í jín-ró jíná'an-ró, te kákusi xaan in̄i-i káxndá'ú-i róó. 14 Te jí'vá-i sikí tú'un ísiki ncháa tá'an. Te t̄indí-i sikí kuáchi. Te skaní-i in̄i ñáyivi tá'ya in̄i. Te bueno tóo in̄i añú-i, te se'e tasi kákuu-i. 15 N̄i kasí-a-i ichi ndóó. Te n̄i kasana-i. Te n̄i kandikin-i ichi Balaam, se'e Beor. Chi chaa-ún n̄i kus̄i in̄i-de jín yá'u tíñu ñáa n̄i sá'a-de. 16 Ko ñn burro, vasa kiti ndiso kiti ñí'ín kúu-ti, ko n̄i ka'an-ti nátu'un ñn ñáyivi. Te n̄i kana jín-ti nuu-dé. Te súan n̄i jas̄u-ti núu tíñu kátachi ndúkú sá'a chaa jáni tu'un-ún. 17 Ñáyivi-ún kákuu-i nátu'un sókó íchí. Te suni kákuu-i nátu'un viko ja ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túún nuu kúxiukú-i ñí káni. 18 Ch̄i kásavixi-i máa-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tíñu kaní in̄i máa-i te káñu'un-i sava-ga chaa ja ná káka kuáxán-de, vasa a n̄i kajinu ndija chaa-ún n̄i kajito-de ñáyivi kasá'a tíñu ñáa. 19 Te máa-i, vasa kákeyu'u-í ja ndúu libre chaa-ún, ko kájatíñu máa-i nuu tíñu ñáa. Ch̄i nú n̄i yuji ñn chaa n̄i sá'a inga chaa, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa n̄i kundéé jín-de-ún. 20 Chi n̄i kajini-de nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, te n̄i nama-ya-dé, te n̄i kakuxio-de nuu tíñu chá'an ío in̄i ñuyivi. Te nú ndivi tuku-de inga jinu nuu tíñu chá'an-ún, te a n̄i kayuji-ni-de nú súan. Te ñáa xa'an-gá kendoo-de ja sándí'í-na vásá ja xnáñúú. 21 Ch̄i va'a-ga kendoo-de nú tú ní kájin̄i-de ichi ndáa, nasu ja á n̄i kajini-de, te káské'ichi-de tíñu ij ja ní tá'ú-ya nuu-dé. 22 Te n̄i kata'an-de nátu'un ká'an ndija ñn tu'un aná'an: Ti'ina, n̄i nakaji-ti ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a n̄i ndundoo-ti, ko n̄i nak̄in-ti máa-ti nuu ndé'yu.

3

Tu'un n̄i keyu'u-ya ncháa-ya

1 Ñani máni, ya'á kúu carta uu cháa-ri nuu-ro vína, te jín ndéndúú xndáku-ri nuu-ro náva'a ná ndúkanda in̄i-ro, ch̄i ío kájí xiní-ro. 2 Náva'a ná núku'un in̄i-ro táka tu'un n̄i

kaka'an chaa ni kajani tu'un Dios onde saá, jín tíñu ni tá'ú Jító'o-yo, I'a náma yóó, ja ní ka'an-ya jín yú'u chaa kákuu apóstol nuu-ro. ³ Tu'un yá'a ná kuní-ro xná'an-ga, ja onde sandí'i-na te chaa chaa sákátá jín tú'un kátá-de. Te sá'a-de taká ja kákaní iní máá-de. ⁴ Te kachí-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un ni keyu'u-yá. Chí onde kiví ní kaji'i ndiyi táa-yo, te taká ndatíñu yá'a tú ní sama kuti onde kiví ní kejá'á-yá ni sá'a-ya ñúyívi, achi-de. ⁵ Chí kájasu-de nuu jini tuni-de, nává'a tú kuni-de ja ío andívi onde aná'an, te jín tú'un Dios ni kuvá'a ñuyívi jín ndúcha má'ñú máá ndúcha-ún. ⁶ Te suni jín ndúcha-ún ni naa ñuyívi aná'an, chi ni sa'u chí nducha-ún. ⁷ Ko andívi jín ñuyívi ío vina, suni súan jín tú'un máá-yá te yíndasu tu'a nává'a kayu jín ñú'un kiví cháa juicio. Te suni kiví-ún naa taká ñayívi tú kachiñú'ún Dios. ⁸ Ko róó ñáni máni, ma náa iní-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Chí in kiví jín máá Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kuiá kúu. Te mil kuiá nátu'un in kiví-ni kúu. ⁹ Tú kú'uun iní máá Jító'o-yo sikí tú'un ni keyu'u-yá-ún, nátu'un kájaní iní sava ñayívi. Chí sua ío paciencia iní-ya núu-yo, tú kuni-ya já náa ní in-yó, chí sua ndí'i-yó ná nákaní iní-yo kuni-ya. ¹⁰ Ko kiví máá I'a kúu Tatá Dios chaa nátu'un ñakuí'ná ákuáa. Te kiví-ún ni'in xaan, te naa andívi, te taká ndatíñu andívi ndí'i kayu te nducha. Te ñuyívi jín taká ndatíñu ío, ndí'i kayu. ¹¹ Te nú súan nduxiá taká ndatíñu yá'a, núsáa te jínu ñú'ún já káka ndoo-ró te chiñú'ún-ró-yá. ¹² Nini káindatu-ró, te kásatíñu-ró nává'a yachí chaa máá kiví Dios. Te kiví-ún kayu andívi te nducha-ni. Te taká ndatíñu andívi nduchá jín ñú'ún. ¹³ Ko máá-yó, káindatu-yó andívi jáá jín ñuyívi jáá, nátu'un ni keyu'u-yá. Te yúan koo máni tíñu ndaa. ¹⁴ Ñáni máni, a káindatu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndéé vá'a-ró já ní'in-yá róó, ja tú káchá'an iní-ro, ni ja tú na kuáchi-ró kóo. Ni ja tú kánaá-ro. ¹⁵ Te ná kuní-ro já núu-yo ío paciencia iní máá Jító'o-yo, te ja yúan káku-yó. Chí ñani-yo Pablo ja maní-yo jín-de, suni súan ni chaa-de tutu nuu-ro. Chí ni stá'an-ya tú'un ndíchí núu-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu taká carta ni chaa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yí ja tú kájuku'un yachí iní-yo jín. Te ñayívi tú tu'a jín ñayívi tá'ya iní, kásama-i tu'un yí yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu i. Te ja yúan káxnáa-í máá-i. ¹⁷ Ko róó ñáni máni, onde jín tiempo te a kájiní-ro tú'un yá'a. Núsáa te koto-ró máá-ró, nává'a tú kukuu-ró jín kuáchi kásá'a ñayívi ñáá, chí sanaa te jungava-ró já tuká ká'in ni'in-ró. ¹⁸ Chí sua ná ndeá tu'un luu-ya iní-ro. Te ná júku'un-ga iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máa-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máa I'a ni io onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni kak'é-é-rí-ya jín ndá'a-rí. Te máa-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'ún-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máa Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jín já ní kajini so'o-ri-ún, yúan kákastu'ún-rí nuu-ro, náva'a suni máa-ró, ñn núu-ni koo iní-ro jín-rí. Te máa-rí, ñn núu-ni ká'io iní-ri jín máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusii xáan iní-ro jíná'an-ró.

Ja ndi ncháa Dios jín já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máa Dios kúu luz. Te nuu ncháa máa-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já ñn núu-ni ká'io iní-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máa-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te ñn núu-ni ká'io iní-yo jín-yá. Te ñni máa Sé'e-ya Jesucristo nda'va taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máa-yó já súan, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-yo. ⁹ Te máa-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya tóká'nu iní nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kuanchaa-ya taká ja ñáa ñú'un iní-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-ya ñn I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máa-yá na tú ñú'un iní-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé ñn-ró sá'a kuáchi, te ío ñn I'a ká'an ja'a-yo nú máa Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín ñni máa-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máa ñn kuáchi máa-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñuyivi. ³ Nú skíkuu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jini ndaa-yo já kajini-yo-yá. ⁴ Te nú ñn cháa ka'an-de: Ruu, chi jini-ri-ya. Te nú tú skíkuu-de tíñu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko cháa skíkuu tu'un-ya, jandaa ja iní máa-de ni yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kajini-yo nú kánchaa-yo jín-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ñn cháa ja ncháa-de jín-yá, kánúú káka-de nátu'un ni jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Ñani máni, nasu tíñu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chi tíñu ja á káñava'a-ró ondé ni kejá'á kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ni kajini so'o-ró ondé kivi ní kejá'á. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ñn tíñu jáa núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío iní máa-yá jín iní máa-ró. Chi ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúun máa luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú ñn cháa jito u'u-de ñani-de, cháa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñundijin. ¹⁰ Chaa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñundijin. Te tú náyu'ú ni ñn ñayivi sá'a-de. ¹¹ Ko cháa jito u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jika-de, te tú jini-de ndé nuu kí'in-de. Chi ni kukuáa-de ni sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chi ja sikí Jesucristo te ni sá'a Dios tóká'nu iní-ya nú taká kuáchi-ró. ¹³ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri

tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchí jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi a nī kundéé-ró jín kuí'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro núu máá Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchí jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi ká'io nī'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a nī kakundéé-ró jín kuí'na. ¹⁵ Ma kóo maní-ro jín ñúyívi, ni taká ndatíñu ja ío iní ñúyívi. Chi nú ndé ñn cháa maní-dé jín ñúyívi, te tú kúu koo maní-dé jín máá Táa-yo Dios. ¹⁶ Chi taká ja ío iní ñúyívi kúu modo yúkú ja kaní iní máá-yó, jín ja kaní iní nduchi-yo, jín ja sávixi-yo máá-yó. Yuán násu ondé nuu máá Táa-yo Dios vai, chi cuenta ñúyívi kákuu. ¹⁷ Te naa ñúyívi jín taká ja kákaní iní-yo. Ko cháa sá'a ja kúu iní máá Dios, kundij-de ní káni.

Chaa jito u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandí'i kivi. Te a nī kajini tu'un-ró ja kí máá ja xín tíñu jito u'u Cristo. Te onde vina, a nī kenda tiní ñayívi kájito u'u-ya. Te ja yúan kájiní-yo ja á kuandí'i kivi. ¹⁹ Nuú máá-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chi nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jín-yó núu. Ko nī kenda-i kája'an-i náva'a kuni ndijin-yo núu-í ja násu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máá I'a ij, nī j'i-yá róo jín Espiritu Santo. Te kájiní-ro taká tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro ja nátu'un tú kájuku'un iní-ro jín tú'un ndaa, chi sua kájuku'un iní-ro jín, jini-ri, chi tú kuti ní ñn tu'un tú'un ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xín tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máá Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chi tú játu'un ja kúu máá Táa-yo Dios jín Sé'e-ya. ²³ Taká cháa tú játu'un-de máá Sé'e, suni tú ká'jin-de jín máá I'a kúu Táa. Te cháa játu'un-de máá Sé'e, suni ká'jin-de jín máá I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáa te tu'un nī kajini so'o-ró ondé xnáñúú, ná kendo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jín-ró kánchaa tu'un nī kajini so'o-ró ondé xnáñúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máá-ró jín máá Táa-yo jín Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un nī keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-ri tutu nuu-ro ja kástu'un-rí cuenta siki ñayívi kándúkú xndá'ú róo jíná'an-ró. ²⁷ Ko nī j'i-yá róo jín Espiritu Santo, te kánchaa máá Espiritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'un-ró ja stá'an ni ñn ñayívi núu-ro, chi máá Espiritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáa te kuxiukú-ró jín-yá, nátu'un nī stá'an máá Espiritu nuu-ro. ²⁸ Te vina súchi, ná kúxiukú ní'in-ró jín-yá, náva'a nú nī kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kivi ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro ja I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuni-ro ja taká ñayívi kásatíñu ndaa, onde nuu máá-yá nī kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'an-ró siki máá Táa-yo, ndasa nī kundá'ú xañ iní-ya yóo, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yúan kákuu ndija-yó. Ja yúan tú jini ñayívi ñúyívi núu-yo, chi tú ní jini-i nuu máá-yá. ² Ñáni máni, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kuni-yo ndasa koo-yó. Ko a kájiní-yo ja nú nī kenda ndijin-ya, te nduu-yó nátu'un káa máá-yá. Chi kuni-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká cháa ja súan káñukuu iní-de-ya, sándoo-de máá-de nátu'un ío ndoo máá-yá. ⁴ Chaa sá'a kuachi, suni stíví-de ley, chi kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájiní-ro ja ní kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndíso-ya. ⁶ Ñayívi kánchaa jín-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñayívi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ni tú ní jini-i nuu-yá. ⁷ Súchi jíná'an-ró, ni ñn-de ma xndá'ú-de róo. Chaa sá'a tíñu ndaa, cháa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máá-yá. ⁸ Te cháa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chi kui'na, sá'a kuachi vai onde xnáñúú. Ja yúan ní kii Se'e Dios ja xnáa-yá taká tíñu sá'a kui'na. ⁹ Chaa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chi tata-ya kánchaa iní-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chi se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kuní-yo ndéja kúu se'e Dios jíin sé'e kui'na. Taká chaa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jíin já tú kundá'ú iní-de ñani-de, nasu sé'e Dios kúu-de. ¹¹ Chi ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró ondé xnáñúú: Ja ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó natu'un ni sá'a Caín, ja ní kuu-de se'e kui'na, te ni ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáa ni sá'a-de, te ñani-de ni sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma nánaa iní-ro ñani, te nú ñayivi ñuyivi jito u'u-i róo jíná'an-ró. ¹⁴ A kajini-yo já á ni kaku-yó já kúu-yo, te ni naja'a-yó núu kúchaku-yo, chi ká kundá'ú iní-yo ñani-yo. Te chaa ja tú kundá'ú iní-de ñani-de, chaa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Chaa jito u'u ñani, chaa já'ni ndíyi kúu-de. Te a kajini-ro já ní ñn chaa já'ni ndíyi, ma náni'in tá'u kúti-dé kuchaku-de ní káni. ¹⁶ Ja yúan jiní-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú iní. Chi Cristo, ni ji'i-ya já yóo. Te máa-yó, suni súan jinu ñú'ún kúu-yo já tá'an-yó. ¹⁷ Ko chaa ja kúka-de jíin ndatíñu ja ío iní ñuyivi, nú jiní-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jíin iní añú-de, núsáa te á ncháa tu'un kundá'ú iní Dios iní-de xí túu. ¹⁸ Súchi, ma kundá'ú iní-yo jíin tú'un ká'an-ni-yó, ni jíin yú'u-yo, chi sua ná kundá'ú ndija iní-yo onde jíin tiñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yúan te kuni-yo já kákuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kunda iní añú-yo núu-yá, ²⁰ nú añú-yo kána jíin núu-yo. Chi Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vásá añú-yo, te jiní ndí'i-ya taká naún kúu. ²¹ Súchi máni, nú añú-yo tú náku xndíi sikí-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, ²² te taká naún kájikán-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chi káandatu-yo taká tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó taká tiñu ja kúsi iní-ya jíin. ²³ Te ya'á kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó natu'un ni tá'ú-yá tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-yá, káxiukú-i jíin Dios, te Dios kánchaa-ya jíin-i. Te jíin tú'un yá'a kajini-yo já ncháa máa-yá jíin-yó jíin máa Espiritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kuni-yo sñn sñn tu'un

¹ Ñani máni, ma kándija-ró taká tu'un. Chi ná kóto nchaa-ro taká tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chi kua'a ñayivi kájani tu'un tú'ún, ni kenda koyo-i iní ñuyivi. ² Jíin tú'un yá'a ná kuní-ro ndéja kúu máa Espiritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yúan kúu tu'un jito u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te vina a kánde iní ñuyivi. ⁴ Súchi jíná'an-ró, se'e Dios kákuu-ró. Te ni kundéé-ró jíin yúan. Chi ñá'nu-ga kúu l'a kánchaa iní máa-ró nasu yúan já kánchaa iní ñayivi ñuyivi. ⁵ Máa-i kákuu se'e ñuyivi. Ja yúan káka'an-i tu'un ñuyivi. Te ñayivi ñuyivi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máa-yó kákuu se'e Dios. Te chaa jiní nuu Dios, jini ná'ín-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já nasu sé'e Dios kúu-i, tú jini ná'ín-i tu'un ká'an-yo. Ja yúan kajini-yo ndasa káa tu'un ndaa jíin tú'un ñáa.

Dios kúu máa tú'un kundá'ú iní

⁷ Ñani máni, ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó, chi tu'un kundá'ú iní, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kundá'ú iní tá'an, se'e Dios kúu-i, te jiní-i nuu Dios. ⁸ Te chaa ja tú kundá'ú iní-de tá'an-de, tú jiní-de nuu Dios, chi Dios kúu máa tú'un kundá'ú iní. ⁹ Súan ni kenda ndijin ndasa kundá'ú iní Dios yóo. Chi ni táji-yá se'e-ya, vasa máa tú'ún-ni-i ío. Te ni kii se'e-ya-ún iní ñuyivi yá'a, náva'a jíin máa-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ío tu'un kundá'ú iní, chi vasa tú ní kákuu-maní-yo jíin Dios, ko ni kundá'ú iní-ya yóo. Te ni táji-yá se'e-ya ní kii, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi-yó jíin niñi-yá. ¹¹ Ñani máni, nú súan kundá'ú iní Dios yóo, te suni súan níni ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó núsáa. ¹² Ni ñn chaa, tú ní jiní kuti-dé nuu Dios. Ko nú kundá'ú iní-yo tá'an-yó, te Dios ncháa-ya jíin-yó, te tu'un kundá'ú iní-ya, a ni yija va'a iní-yo. ¹³ Ja yúan kajini-yo já ncháa-yo jíin-yá. Te ncháa-ya jíin-yó.

Chi ni ja'a-ya Espiritu-ya núu-yo. ¹⁴ Te a ni kajini-yo, te káka'an ndaa-yo, já máá Táa-yo Dios ni tájí-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñúyivi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yúan-na te ncháá Dios jíin máá-i, te máá-i jíin Dios. ¹⁶ Te yóó, a ni kajini-yo, te ni kakandíja-yo já Dios kúndá'ú ini-ya yóó. Chi Dios kúu tu'un kúndá'ú ini. Te cháa kúndá'ú ini tá'an, ncháá-de jíin Dios. Te Dios ncháá-ya jíin-de. ¹⁷ Súan yíja va'a tu'un kúndá'ú ini-yo, náva'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un káa máá-yá, suni súan kánda máá-yo ini ñuyivi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú ini, tú ndíso tu'un yú'ú. Chi nú kúndá'ú ndija ini-yo, te a ni jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndíso tundó'o. Chi nú yú'ú ññ ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jíin tú'un kúndá'ú ini. ¹⁹ Te yóó, maní-yo jíin-yá, chi ni kúndá'ú ini-ya yóó xna'an-ga. ²⁰ Nú ññ cháa ká'an-de: Ruu, chi maní-ri jíin Dios. Te nú jíto u'u-de ñani-de, cháa xndá'ú kúu-de nú súan. Chi cháa ja tú kúndá'ú ini-de ñani-de ja á ni jini-de nuu, ndasa kuu kumani-dé jíin Dios ja tú jini-de nuu-yá núsáá. ²¹ Te ni tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Cháa maní jíin Dios, suni ná kúndá'ú ini-de ñani-de.

5

Jíin tú'un kándíja te kundéé-yó

¹ Nú ndé ñayivi kándíja-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáá te ñayivi kumani jíin máá I'a kúu Táa, suni kumani-í jíin Sé'e-ya. ² Nú maní-yo jíin Dios te jándatu-yo táká tiñu tá'ú-yá, yúan kájiní-yo já maní-yo jíin táká se'e Dios. ³ Chi ja maní-yo jíin Dios kúu ja ná kuándatu-yo tiñu tá'ú-yá, chi tiñu tá'ú-yá tú ve. ⁴ Chi taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundéé-i jíin ñúyivi, chi tu'un kándíja-yo kúu fuerza ja kundéé-yo jíin ñúyivi. ⁵ Ndéja kúu ja kundéé jíin ñúyivi, suu ñayivi kándíja ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. ⁶ I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jíin ndúcha jíin niñí. Nasu máá ññ jíin ndúcha, chi jíin ndúcha jíin niñí. Te máá Espiritu ká'an ndaa ya'á, chi Espiritu kúu tu'un ndaa. ⁷ Chi ío uni ja ká'an ndaa ini andívi. Máá I'a kúu Táa, máá Sé'e, jíin máá Espiritu Santo kákuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ññ-ni-ya kúu. ⁸ Te ío uni ja ká'an ndaa ini ñuyivi. Espiritu, jíin ndúcha, jíin niñí kákuu, te ndenúni ya'á, ññ-ni káka'an. ⁹ Nú jata'ú-yo tú'un káka'an ndaa cháa, naga ni kuu jíin tú'un ká'an ndaa Dios, ja ñá'nu-ga kúu, chi tu'un ká'an ndaa Dios kúu tu'un Se'e-ya. ¹⁰ Cháa kándíja nuu Sé'e Dios, a jini ndaa máá-de. Te cháa tú kándíja nuu Dios, natu'un násá'a-de-ya ññ I'a xndá'ú, chi tú kándíja-de tu'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tú'un Se'e-ya. ¹¹ Te ya'á kúu tu'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tu'un ja kúchaku-yo ññ káni, te Se'e-ya kúu I'a ndíso tu'un kuchaku-yo. ¹² Cháa kándíja nuu Sé'e-ya, a ni ní'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko cháa tú kándíja nuu Sé'e-ya, tú ní ní'in tá'u-dé kuchaku-de. ¹³ Tu'un yá'a cháa-ri nuu róo, ñayivi káandíja nuu Sé'e Dios, náva'a ná kuni-ro já á ni kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ññ káni, náva'a kándíja va'a-ró núu Sé'e Dios. ¹⁴ Ja yá'a chundéé ini-yo ká'an-yo jíin-yá, chi nú jikán-yo ññ ndatíñu nuu-yá natu'un kuni máá-yá, te jini ná'in-yá tu'un ká'an-yo. ¹⁵ Te nú kájiní-yo já jini ná'in-yá tu'un ká'an-yo naún ndatíñu kájikán-yo. Núsáá te a kájiní-yo já ní'in-yo já ní kájikán-yo-ún. ¹⁶ Nú ññ ñayivi jini-i sá'a ñani-i kuachi ja nasu kuachi kuu-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-yá, te kua'a-ya tú'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja nasu kuachi kuu-de kásá'a-de, áchí-ri. Ío kuachi ja kuu-de, ko nasu já'a yúan ká'an-ri ja ká'an nda'ú-yo jíin-yá. ¹⁷ Taká tiñu káñáá kúu kuachi. Ko ío kuachi ja nasu kuachi kuu-i kúu. ¹⁸ Kájiní-yo já ñayivi kákuu se'e Dios, tú sá'a-i kuachi. Chi ññ se'e Dios ndíto va'a-i máá-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. ¹⁹ Te kájiní-yo já sé'e Dios kákuu-yo. Te kui'na kúu ja ññ so'o ññ ñúyivi. ²⁰ Ko a kájiní-yo já ní kii Se'e Dios. Te kájuu'un ini-yo ní sá'a-ya, náva'a kuni-yo núu máá I'a ndaa. Te a káxiukú-yo jíin máá I'a ndaa, máá Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máá-yá kúu ndija Dios ndaa, te máá-yá kúu I'a kuchaku-yo ññ káni sá'a-ya. ²¹ Súchi, ná kúxio-ró núu ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki ichi ndaa jín tú'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Máá-ná kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máá ñin-ná, chi suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. ² Chi ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jín-yó taká kivi. ³ Tu'un luu ío iní, jín tú'un sá'a tuká'nu iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máá Táa-yo Dios jín núu Sé'e-ya Jesucristo, ná kóo ndija iní-ní jín tú'un kúndá'ú iní. ⁴ Xaan kúsi iní-ná, chi ni ni'in-ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, ná tu'un ni tá'ú tíñu máá Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tíñu jáa núu-ní. Chi sua ká'an ndá'ú-ná jín-ní siki tú'un ni ni'in-yo onde xnáñúú, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó ná tu'un ni tá'ú-yá tíñu nuu-yo. Ya'á kúu tíñu ni ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jín tú'un-ún, ná tu'un ni kájiní so'o-ní onde xnáñúú.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'an, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kaja'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jín yiki kúñu-ya. ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'an. Te ñayivi jito u'u Cristo kúu-i. ⁸ Koto va'a-ní máá-ní jíná'an-ní, ná va'a tú xnáa-ní tíñu ni kasá'a-ní. Chi sua ná ni'in vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sáni'in iní-i, te tú jíku-i jín tú'un Cristo, tú ncháa Dios jín-i. Te nú ndé ñayivi jíku jín tú'un Cristo, ncháa máá Táa-yo jín Sé'e-ya jín-i. ¹⁰ Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndíso-i tu'un yá'a, ma kuatá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jín-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jín-i, chindéé tá'an jín-i siki tíñu ñáa sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuní-ná ka'an-ná jín-ní jín tutú jín tinta, chi ñúkuu iní-ná ja ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jín yú'u-yo, ná va'a ná kúsi xaan iní-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná kóo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jíin tú'un ndaa

¹ Máá-rí kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chi kúndá'ú ndija ini-ri róo. ² Ñáni máni, kuní-ri ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jíin já ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un ni kéndoo va'a añú-ro. ³ Jandáa ni kusii xáan ini-ri kivi ní chakoyo ñani-yo, chi ni kanakani-de tu'un-ró núu-rí, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un ini-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kúsii ini-ri sá'a ná nuu yá'á, ja kúni tu'un-ri ja kájika ndaa se'e-ri jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jiku-ró jián jíin taká ñani-yo, vasa chaa jiká kákuu-de. ⁶ Chi chaa-ún, ni kajani-de tu'un-ró núu tíku'ni, ja vá'a kúndá'ú ini-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. ⁷ Chi chaa-ún, maní-dé jíin-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ni ñn ndatíñu nuu ñáyivi sáin nación. ⁸ Núsáa te yóo, níni ná kuatá'ú-yó cháa-ún, nává'a chindéé tá'an-yó jíin-de siki tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

⁹ A ni chaa-ri tutu nuu máá tíku'ni. Ko Diótfes, tú jata'ú-de tu'un ká'an-ri, kuachi ja kúná'nu máá-de nuu-í kuní-de. ¹⁰ Núsáa te nú ja-ri te naxndáku-ri nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátílakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de siki-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a ini-de. Chi tú jata'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñáyivi kákuni-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i ini tíku'ni. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáá, chi sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáá, tú jini kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñáyivi kájani ndaa-i tu'un siki Demetrio, te suni máá tú'un ndaa ká'an siki-dé, te suni súan ká'an máá-rí. Te a kájiní-ro já tú'un ká'an-ri ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un chaa-ri nuu-ro kuní-ri, ko tú kuní-ri chaa-ri jíin tinta jíin pluma. ¹⁴ Chi ñúkuu ini-ri ja yakú-na kivi te ja-ri nuu-ro. Yúan-na te ndatu'ún jíin yú'u-yo. ¹⁵ Ná koo tu'un vindáa vinené jíin-ró. Sándéé ini-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jíin taká amigo jian, ná sándéé ini-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo, ñayivi ní kana-ya xiní, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róo. ² Tu'un kuaká'nu ini, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú ini tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuñi ni'in-yó jín tú'un kándja

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jítú ini-ri chaa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóo jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jínu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stívi-i tu'un kákandja-yó, ja ñn jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñáyivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'í-i. Te tú káchiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío ini Dios máa-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuaxán. Te suni tú kájatá'ú-i máa Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máa ñn-ni-ya tá'ú tínu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kunda ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tiñu sikí cháa ñáa i

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndaku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máa-ya. Chi vasa a ni nama-ya ñáyivi ini ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-ya sava-i ja tú ní kákandja-i. ⁶ Te ndajá'a-ya ja ní kaskéndoq tiñu kándiso, te suni ni kaskéndoq ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sáva-ga ñuu ni ka'in yani. Chi ñayivi ñuu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te ñn kuñu kuaxán ní kandúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñn ja ná kóto nchaa-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñú'ún ní káni. ⁸ Te suni modo súan kás'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásachá'an-i yiki kúñu-i, kásakátá-i nuu cháa ndiso tínu, te káka'an ndiva'a-i sikí ja kakuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín ku'na sikí yiki kúñu Moisés, tú ní chúndéé ini-ya nákuñdii-ya sikí ku'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máa Tatá Dios, ná kana jín-ya nuu-ro, áchi-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i sikí táka ja tú kájuku'un ini-i. Te tu'un kájiní máa-i ja máa-i, natu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un yúan te naa-í. ¹¹ Naka ndá'ú koo máa-i, chi a kája'an-i ichi ní kandii Caín. Te ni katau-i kája'an-i yata sá'an ñáa Balaam náva'a ni'in-í najjín sikí-ún. Te suni kánaa-í jín tú'un já'a ini Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jín-ró, te kákuu-i ñn cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyú'ú-i koto va'a-i máa-i ja skée-í máa-i. Viko ja tú ndiso saú kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachí. Yunu ja tú kúun nde'e víko saú kákuu-i, uu jínu ni kajii ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te ti'ñu mar kúu tu'un kuka nuu ini-i. Natu'un tiñuú xini ja kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chi tata usia Adán, ni jani-de tu'un sikí ñáyivi yá'a: A ni chaa máa Tatá Dios jín kuá'a xaan ñáyivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sándaq-ya tínu taká ñayivi, te nakuxndii-ya sikí táka ñayivi ja tú káchiñú'ún-i-ya, chi ni kasá'a-i tínu ñáa, kuachi ja ní káchiñú'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i sikí-ya, áchi-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kácutuku ini-i, te káka'an ndiva'a-i ñani ja káta'an-i, te kásá'a-i ndéni kaní ini máa-i. Káka'an ni'in-i ja kándaq téyí-i, te vixi káka'an-i náva'a ni'in-í najjín. ¹⁷ Ko máa-ró, ñani máni, ná nándaku ini-ro tú'un ni kaka'an chaa ni kákuu apóstol máa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi ni kaka'an-de: Onde kivi ndí'i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tínu ñáa ja kákani ini

máá-i, áchí-de. ¹⁹Ñayivi yá'a kákuu ja sásiin ñayivi. Ñayivi yúkú kákuu-i, chí tú ncháá máá Espíritu-ya iní-i. ²⁰Ko máá-ró, ñáni máni, ná skuá'nu-ró máá-ró jíin tú'un ñi kákandíja-ró. Te kakan ta'u-ro jíin Espíritu Santo. ²¹Ma kúxio-ró núu tú'un kúndá'ú iní Dios róó, te ná ndúkú-ró já máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kúndá'ú iní-ya róó ja kúchaku-ro ñí káni sá'a-ya. ²²Te kundá'ú iní-ro sáva-i, vasa kájani síkí iní-i. ²³Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te nátu'un stáa-ró-i nuu ñú'un. Te sava-ga-i kundá'ú iní-ro-í, vasa jíto u'u-ro sá'ma chá'án já ní kukini ñi sá'a kuñu-i. ²⁴Te vina ío ñin-ni I'a ja kúu koto róó, náva'a tú kanangava-ró kuáchi, te kuu sá'a-ya já kuíñi-ró núu ndíi ncháa máá-yá, jíin já má kóo chá'án-ró, jíin já kúsii xáan iní-ro. ²⁵Te nuu máá ñin-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jíñú'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tiñu jíin fuerza ndíso-ya, vina te onde ñí káni ñí kuiá. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasa ni kenda tutu yá'a

¹ Yá'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kii yachi. Te ni táji-yá ñn ndajá'a-ya ni kii. Te ni kastu'un-ya tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jíin tú'un ndaa Jesucristo, jíin ja ní jini-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jíin ñáyivi kájiní so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chi a ni kuyani kivi. ⁴ Máá-rí Juan, táji-rí tu'un nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja ja káxiukú ndáñúu Asia. Jíin-ró ná kóo tu'un luu ío ini-ya jíin tú'un kuaká'nu ini ja kii onde nuu máá Dios, I'a ío, I'a ni io, I'a kii, jíin onde nuu usiá Espiritu, I'a ká'in yu'u mesa nuu tá'ú-ya tiñu, ⁵ jíin onde nuu Jesucristo, I'a kúu testigo ndaa. Te máá-yá ni nachaku xna'an-ga vásá taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tñn-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máá-yá kúndá'ú ini-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jíin niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jíin sutú nuu Táa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáá te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-ya tiñu nuu-yo ní kani ní kuiá. Amén. ⁷ Kuni so'o, chi kii-ya jíin vikó nu'un. Te ndivii ñáyivi jíin taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata ini ñuyivi, nde'e kó'ó-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin Omega, nuu kéjá'á jíin núu ndí'i, áchi máá Tata Dios, I'a ío, I'a ni io, I'a kii, I'a kúñá'nu xaan. ⁹ Máá-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jíin-ró. Te ká'in ta'an-yo núu tá'ú-ya tiñu. Te ká'in ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchaa-ri isla Patmos sikí tú'un Dios jíin sikí ja kúu-ri testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máá Espiritu, ni jaka-ya rúu ñn kivi íi máá Jito'o-yo. Te ni jini so'o-ri ichi yata-rí ñn tu'un jaa nátu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin Omega, ja xnáñúú jíin ja sándi'í-na. Chaa nuu ñn tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná ká'in nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja káxiukú ini ndáñúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jíin núu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

¹² Te ni jíó koto-ri ja kuni-ri ndéja ká'an jíin-rí. Te nuu ní jíó káva-ri, te ni jini-ri usia candelero oro. ¹³ Te sava ma'ñú taká candelero-ún kánde ñn I'a ja ná kuni koo máá Sé'e chaa. Te ñu'un ní-yá ñn sa'ma ní jinú onde nuu ja'a-yá. Te nú'ni jika-yá jíin ñn sanchi oro. ¹⁴ Te xini-yá jíin íxi-yá kánda ku'jín nátu'un ixi ku'jín ri, nátu'un yu'a volcán, te nduchi-yá nátu'un yáá ñu'un, ¹⁵ te ja'a-yá nátu'un latón fino, ja ní nandu'a ini jinú súan kuni koo. Te ní'in ká'an-ya nátu'un nuu kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te ini ndavá'a-ya tñn-ya usiá tiñuú xini. Te ini yu'u-yá kenda ñn machete xaan ja úu yu'u. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii hora nándii ndáxin xaan. ¹⁷ Te nuu ní jini-ri nuu-yá, te ni ndua-ri nuu ja'a-yá nátu'un ni ji'i-ri. Te ni chaa-ya ndavá'a-ya sikí-rí. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma yú'ú-ro. Máá-rí kúu ja xnáñúú jíin ja sándi'í-na. ¹⁸ Te I'a chakú kúu-ri. A ni ji'i-ri núu, ko vina chi kuchaku-ri ní kani ní kuiá. Amén. Te tñn-ri ndakaa nuu ká'in ndiyi, jíin ku'e ja'ni yóo. ¹⁹ Chaa nuu tutu taká ja ní jini-ro, jíin taká ja ío, jíin taká ja kóo nú ná ja'a yá'á. ²⁰ Yá'á kúu tu'un sa'í ndí'usiá tiñuú xini ja ní jini-ro tñn ndavá'a-ri, jíin ndí'usiá candelero oro.

Usiá tiñuú xíní-ún kákuu ndajá'a núu ndí'usiá tiku'ni. Te usiá candelero ja ní jini-ro-ún kákuu ndí'usiá tiku'ni.

2

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Éfeso: Súan ká'an máa I'a tñin usiá tiñuú xíní jín ndává'a-ya, te jíka kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja ní'in sátiñu-ró jín ja ní'in kándij-ro, jín ja tú kúsi iní-ro kivi nduu-ro jín cháa ñáá. Te ni jito ncha-ro cháa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te ni kajini-ro ja máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te suni jini-ri ja kándij ni'in-ró vasa ni ndo'o-ró, te tú ní kuítá-ro ja ní sátiñu-ró ja'a-rí. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ñin siki-ro, chi ni xnúu-ró kú'a ja maní-ro jín-rí xnáñúú núu. ⁵ Núsáá te ná núku'un iní-ro ndé onde ni jungava-ró. Ná nákani iní-ro, te ná sá'a-ró ná ni sá'a-ró xnáñúú. Chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuancha-ro candelero máa-ró nuu kándij, te nú tú nakani iní-ro. ⁶ Ko ío ñin ja ní kee va'a, chi kití iní-ro jito-ró tiñu kásá'a chaá nicolaítas. Te suni máa-rí kití iní-ri jito-ri tiñu-ún. ⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu nuu tiku'ni kákandíja. Chaá kundéé, kuá'a-ri nde'e yúnu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándij nuu jardín Dios.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jín sándí'í-na, I'a ni jii te ni nachaku-ya. ⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró jín túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaá káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chi onde ve'e sinagoga Satanás vai koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jín-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro ja á yani ndo'o-ró, chi kui'na, taan yakú róo vekaa, nává'a koto nchaá róo. Te ta'an-ro túndó'o uxí kivi. Ko ná skíkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú súan te kuá'a-ri premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jín tiku'ni kákandíja. Chaá kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Pérgamo: Súan ká'an máa I'a tñin machete xaan uu yu'u. ¹³ A jini-ri tiñu sá'a-ró, chi ncháa-ro núu kánchaá mesa Satanás. Te suni jini-ri ja kándíja ni'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándíja-ró siki-rí vasa kivi-ún ni jii testigo va'a-ri Antipas ma'ñú-ró jíná'an-ró núu ncháá Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi jín-ró jián káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an Balaam. Chi chaá-ún, ni stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te ni jungoyo se'e Israel kuachi, chi ni kayee-í ndeyu ní soko núu ndosó, te ni kasáténé-i, ni sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an chaá Nicolaítas jín-ró, te kití iní-ri jito-ri sa'an-ún. ¹⁶ Nakani iní núsáá, chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuatá'an-ri jín-i jín machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jín tiku'ni kákandíja. Chaá kundéé, nuu-dé kuá'a-ri staa ándívi ja yisá'i. Te suni kuá'a-ri ñin yuu kujjín lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso ñin sí'vi jáá ja tú ni ñin-i kuni, chi máa cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tiku'ni ñuu Tiatira: Súan ká'an máa Sé'e Dios, I'a nává'a nduchi nátu'un yáá ñú'un, jín ja'a nátu'un latón fino. ¹⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jín ja kándíja va'a-ró, jín ja jatiñu-ró, jín ja kándij ni'in-ró. Te suni jini-ri ja ví'í-gá sátiñu-ró vína vásá xnáñúú. ²⁰ Ko ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi tú skúnu-ró ñá'an nání Jezabel. Te áchi-ña ja ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xndá'ú-ña ñayivi kájatíñu nuu-rí, ja ná kóo tñi iní-i jín ja ná kée-í ndeyu soko

núu ndosó. ²¹ Te n̄i ja'a-ri tiempo nuu-ñá ja ná nákanani in̄i-ña ja jáka téné-ña. Ko tú kuní-ña nákanani in̄i-ña. ²² Vina te ndo'o-ña ñn kue'e sá'a-ri. Te taká ñayivi kásáténé jíin-ña, suni kuá'a-ri tundó'o xaan núu-í, te nú tú nakani in̄i-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-ri se'e-ña ná kúu-i. Te kun̄i taká tikun̄i ja máa-ri kúu I'a nándúkú ví iní ja jiní tuni jíin iní añú. Te kuá'a-ri ya'u nuu ñn ñn-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko nuu sáva-ga-ro ja káxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandíja-ró sá'an jian, jíin ja tú ní kájin̄i-ro tú'un yí Satanás, ch̄i súan káskúnání sáva-i sa'an-ún, nuu máa-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. ²⁵ Ko ja á kátin̄i-ró, kutin̄i n̄i'in-ró ondé kivi cháa-ri. ²⁶ Te cháa kundéé cháa jándatu taká tiñu tá'ú-ri onde sandí'i-na, kuá'a-ri fuerza nuu-dé ja t̄in-de so'o taká nación. ²⁷ Te suni nátu'un n̄i ni'in máa-ri fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-í jíin bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'u kisi. ²⁸ Te kuá'a-ri tiñuú xíní jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Chaa ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu nuu tikun̄i kákandíja.

3

Tu'un nuu tikun̄i ñuu Sardis

¹ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tikun̄i in̄i ñuu Sardis: Súan ká'an máa I'a ja ñáva'a usia Espiritu Dios, jíin usiá tiñuú xíní: Máa-ri jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a n̄i ji'i-ro. ² Ná náta'u núu-ro. Te nakani n̄i'in-ró yakú-ga ja ndúkú kúu. Chi n̄i jin̄i-ri ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáa te ná núku'un in̄i-ro naún ní ni'in-ro jíin ja ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani in̄i-ro. Ch̄i nú tú kundito-ró, te cháa-ri nátu'un ñaku'i-ná. Te ma kuní-ro na hora cháa-ri nuu-ro. ⁴ Ko ío yaku-ni ñayivi jíin-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásachá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máa-i, ku'un-i sa'ma kuíjin te kaka-i jíin-rí. Chi ñayivi vá'a kákuu-i. ⁵ Chaa kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma kuíjin chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jíin núu taká ndájá'a-yá. ⁶ Chaa ío so'o, ná kuní so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu nuu tikun̄i kákandíja.

Tu'un nuu tikun̄i ñuu Filadelfia

⁷ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tikun̄i in̄i ñuu Filadelfia: Máa I'a ndoo, I'a ndaa, I'a t̄in ndakáa David, I'a júña te tú ni ñn kúu nakasu, I'a jasú te tú ni ñn kúu nakuña, súan ká'an máa-yá: ⁸ Jiní-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñn yuxé'é, te ma kúu kasu ni ñn ñayivi, ch̄i vasa ñn tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko n̄i jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichi-ro rúu. ⁹ Te ñayivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñayivi judío kákuu-i, ko káxndá'ú-i chi nasuú kákuu-i, vina te chakoyo-i te jukuñi jítí-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kun̄i-i ndasa kúndá'ú in̄i-ri róo. ¹⁰ A n̄i jandatu-ro tú'un n̄i ka'an-ri ja ná kundii n̄i'in-ró. Ja yúan náma-ri róo nuu tundó'o kii ní ñuyivi, ja koto nchaa-ri ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ A yani cháa-ri. Núsáa te kutin̄i ja á t̄in-ró, náva'a tú ni ñn ñayivi kuánchaa premio-ro núu-ro. ¹² Chaa kundéé, ná sá'a-ri-de nátu'un ñn pilar in̄i ve'e i Dios máa-ri. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chísó-ri sí'ví Dios máa-ri nuu-dé, jíin sí'ví jáa máa-ri, jíin sí'ví ñuu Dios máa-ri ja kúu ñuu Jerusalén jáa ja kúun kii ichi ándivi onde nuu Dios máa-ri. ¹³ Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jíin tikun̄i kákandíja.

Tu'un nuu tikun̄i ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tikun̄i in̄i ñuu Laodicea: Súan ká'an máa I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñuú-gá vásá taká ndatíñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní ío vijin-ró xí ní ío ní'ní-ró núu. ¹⁶ Ko vixin-ni-ró, tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-ri róo in̄i yu'u-ri. ¹⁷ Ch̄i áchí-ro: Chaa kúka kúu-ri, te ja bueno n̄i ndukúka-ri, tú naún nándi'i-ri, áchí-ro. Te tú jiní-ro ja cháa kákini, cháa ñáa, cháa ndá'ú, cháa kuáa, cháa víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáa te

ká'an n̄'in-ri jín-ró: Nu-ri ná kuáan-ró oro n̄i nandu'a n̄i sá'a ñu'un, náva'a ndukúká ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuíjín, náva'a tuká kuka nu-ro já víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu nde'é-ró. ¹⁹ Máa-ri ká'an xa'an-ri te xndó'o-ri taká ñayivi já kúnda'ú in̄i-ri. Núsáa te kuítú in̄i-ro te nakani in̄i-ro. ²⁰ Kuni so'o-ró, ch̄i kándii-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé ñn ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxíni-ri jín-i, te máa-i jín-ri. ²¹ Chaa kundéé, kua'a-ri tu'un ja kúnchaa-de jín-ri mesa nuu tá'ú-rí tiñu, nátu'un n̄i kundéé máa-ri, te n̄i nungoo-ri jín Táa-ri mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ²² Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jín tíku'n̄i kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

¹ Yúan-na, te n̄i nde'é-ri, te ichi ándívi ní jini-ri núña ñn yuxé'é. Te tu'un n̄i ka'an núu jín-ri, nátu'un ñn corneta, n̄i ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro taká tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. ² Te máa Espiritu, n̄i jaka-ya rúu. Yúan te n̄i jini-ri ñn mesa, kándii andívi, te nuu mesa-ún kánchaa ñn I'a. ³ Te I'a kánchaa-ún, kaa-ya nátu'un kuni koo ñn yuu kui ndí'í jín yúu kua'á. Te ñn tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu kaa yuu kui kuáan. ⁴ Te xiin mesa-ún ío oko kuun mesa. Te n̄i jini-ri nuu oko kuun chaa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuíjín. Te xini-dé suni káñu'un corona oro. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kakuu ndí'usiá Espiritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ñn nátu'un mar nátu'un vidrio ja ndí'í ni. Te ma'ñú mesa jín xín mesa ío kuun kiti. Te ío kua'a ndúchi-tí ichi nú-tí jín ichi yata-tí. ⁷ Te kiti ñn jito-ti nátu'un ñn ndika'a, te kiti úu, nátu'un ñn chelu. Te kiti uní, ñaa-ti núu chaa, te kiti kúun, nátu'un ñn yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kiti-ún, ío iñu ndijin-tí, ná ñn ná ñn-ti. Te ichi in̄i-ti jín ní xín-tí ío kua'a ndúchi-tí. Te ndúu ñúu tú kájukuiñi-ti jita-ti yaa yá'a: I'a ii, I'a ii, I'a ii, kuu máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu xa'an, I'a n̄i io, I'a ío, I'a kii, áchí-ti. ⁹ Te hora ja kánakana jaa kiti-ún, kaka'an-ti tú'un jínú'ún, kánakuatá'ú-ti nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú ní káni ní kuiá, ¹⁰ te máa hora yúan kájukuiñi jiti okó kuun chaa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñú'ún-de-ya já chakú-ya ní káni ní kuiá. Te káchukú-de corona-de nuu mesa te kaka'an-de: ¹¹ Táta Dios máa-ná. Xáan va'a I'a kuu-ni ja nákana jaa-i ní, ja ká'an-i tu'un jínú'ún jín-ní, jín já ndíso-ni taká fuerza. Ch̄i máa-ni, n̄i sá'a-ni taká ndatiñu. Ja kuu in̄i máa-ni n̄i sá'a-ni, te n̄i kua'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu t̄in Lélú Dios

¹ Te n̄i jini-ri ja I'a kánchaa mesa-ún, t̄in-ya ñn tutu in̄i ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yoso tú'un ichi núu jín ichi yata. Te ndasú jín usia sello. ² Te n̄i jini-ri ñn ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñn tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te ni ñn ja ío andívi, ni in̄i ñuyivi, ni ichi chí ñu'un, tú ní kuu kuña tutu-ún, ni tú kuu nde'é núu. ⁴ Te xa'an ní nde'e-ri, ch̄i tú ní kenda ni ñn ja vá'a ja kúña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja nde'é núu. ⁵ Te ñn chaa ñá'nu-ún, n̄i ka'an-de jín-ri: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máa ndíka'a tata Judá, tata David, a n̄i kundéé-yá, te ja yúan kuu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usia sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jín ndikúun kiti-ún n̄i jini-ri ja kándii ñn lélú má'ñú chaa ñá'nu. Te jito-ti nátu'un ja á n̄i kaja-ni-í-ti. Te ío usia ndiki-tí jín usia nduchi-tí. Ya'á kakuu ndí'usiá Espiritu Dios ja ní táji-yá kaja'an ní ñuyivi. ⁷ Te n̄i jaa-ya. Te n̄i ki'in-ya tutu-ún in̄i ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndikúun kiti jín ndí'ókó kuun

cháa ñá'nu, ni kajukuiñi jítí-de nuu máá Lélú. Te taká-de tñn-de ñn yaa nání arpa, jín ñn ko'o kúu ja ñú'un susia kutú, yuán kákuu tu'un kájikan ta'u ñáyivi ndóo. ⁹ Te ni kajita-de ñn yaa jáá: Xáán va'a I'a kúu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndón-da-ní sello, chi ni kaja'ni-í ní, te jín niñi-ní ni nakuaan-ní ñáyivi taká tata, taká yu'u, taká ñuu, taká nación, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te ni nduu-i rey jín sutú nuu Dios, ni sá'a-ní, te tá'ú-i tiñu iní ñuyivi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máá-rí Juan, ni nde'é-rí, te ni jini so'o-ri káka'an kua'a ndájá'a-yá, ká'jin xiin mesa jín kiti-ún, jín cháa ñá'nu. Te ni ka'jo kua'a xáan-yá, natu'un millón ja millón. ¹² Te ni kaka'an jaa-ya: Xáán va'a I'a kúu Lélú ja ní kaja'ni-í. Ja yuán ná kúndiso tiñu-ya, jín tú'un kúká, jín tú'un ndíchí, jín tú'un ndiso fuerza, te taká ñáyivi, ka'an jínú'ún-i jín-yá, te nakana jaa-i-ya, náva'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndájá'a-yá. ¹³ Te ni jini so'o-ri ja ndívii ja ío iní andíví, jín iní ñuyivi, jín chí ñuyivi, jín iní mar, taká yuán ni kaka'an: Tu'un nduñá'nu jín tú'un ndiso fuerza ná koo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nakana jaa-yó-yá te ka'an jínú'ún-yó jín-yá ní káni ní kuiá, áchí. ¹⁴ Te ni kaka'an ndikúun kiti-ún: Súan ná koo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, ni kajukuiñi jítí-de nuu I'a chakú ní káni ní kuiá, te ni kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usiq sello

¹ Te ni jini-ri Lélú ja ní xndón-da-ya ñn tá'an usiq sello-ún. Yúan-na te ni jini so'o-ri ká'an ñn ja kúun kiti chakú-ún, natu'un ñn taja: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ² Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ñn caballo kujín. Te cháa yóso-ti-ún, ni tñn-de ñn ndua. Te ni ni'in-dé ñn corona xini-dé. Te ja á ni kundéé-de sava te ni kenda-de náva'a kundéé-ga-de. ³ Te ni xndón-da-ya sello uu-ún. Yúan-na te ni jini so'o-ri ká'an kiti úu: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ⁴ Te ni kenda tuku ñn caballo kuá'a. Te cháa yóso-ti-ún, ndiso tiñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyivi, náva'a ka'ni tá'an ñáyivi jíná'an-i. Te suni ni ni'in-dé ñn machete káni. ⁵ Te nuu ní xndón-da-ya sello uní, te ni jini so'o-ri ká'an kiti uní: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ñn caballo túun. Te cháa yóso-ti-ún, tñn-de ñn balanza. ⁶ Te ni jini so'o-ri ñn tu'un ma'ñú ndikúun kiti-ún, ká'an: ñn kilo trigo ja ñn peso, te uní kilo cebada ja ñn peso, ko ma stiví-ró aceite jín vino, áchí. ⁷ Te ni xndón-da-ya sello kuun. Te ni jini so'o-ri ká'an kiti kúun: Ña'an, te kuni-ro, áchí-ti. ⁸ Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ñn caballo kuáán. Te ja yóso-ti-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndiso tiñu ja ndón-da siki ñn cuarta parte ñuyivi, te kuu-i sá'a jín machete, jín tamá, jín kué'e, jín kiti xáan ja ío iní ñuyivi. ⁹ Te ni xndón-da-ya sello u'un. Te chi altar ni jini-ri taká añú ni kaji'i siki tú'un Dios jín siki tú'un ni kajani ndaa-i. ¹⁰ Te ni kakana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasaa-ga kiví te sándaa-ní tiñu ñáyivi káxiukú iní ñuyivi, te nani'in tá'an-ní jín-i siki niñi-ná ja ní kaja'ni-í náá, áchí-i. ¹¹ Yúan-na te ni ja'a-ya sá'ma kujín núu-í ná kú'un-i. Te ni ka'an-ya jín-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jínu taká tá'an-i jín ñaní-i, chi suni kuu yúan natu'un ni kaji'i máa-i. ¹² Te ni xndón-da-ya sello iñu. Te ni jini-ri ñn ñutáan xaan. Te ndikandii ní kutúun natu'un sa'ma túun, te yoo ni nduu natu'un niñi. ¹³ Te tiñuú xíní ándíví, ni jungoyo-ti núu ñú'un, natu'un jungoyo nde'e yúnu mérxexé sá'a tachi xáan. ¹⁴ Te andíví ni kuxio kua'an, natu'un natuu-yó tutú. Te ndivii yúku jín isla ni kuxio nuu ká'jin. ¹⁵ Te taká rey ñuyivi, jín cháa kákuñá'nu, jín cháa kúká, jín cháa capitán, jín cháa ni'in, jín ndívii mozo, jín ndívii ñáyivi kájika kuu ndicha-na, ni kachisa'í-i máa-i iní yau kava jín má'ñú káva ja ío yuku. ¹⁶ Te ni kaka'an-i jín yúku jín káva-ún: Jungava siki-rí jíná'an-ri, te ná jákusa'í-ri nuu I'a kánchaa mesa, chi máá Lélú kiti iní-ya núu-ri. ¹⁷ Chi a ni jaa kiví ja kiti iní-ya núu-yo. Te ndé cháa kanda-ga kundii. Achí-i.

7

¹ Yuán-na te máá-rí, Juan, ni jini-ri kuun ndajá'a-yá ká'jin ndikúun lado ñuyívi, te kájasu-ya núu kée ndikúun tachí nuu ñú'un, náv'a tuká kee tachí núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñin yunu. ² Te ni jini-ri inga ndajá'a-yá ni kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te ñin-ya sello Dios, I'a chakú. Te ni kana jaa-ya xiní ndikúun ndajá'a já kándiso tíñu ja stíví-yá ñuyívi jín mar. ³ Te ni ka'an-ga-ya: Ma stíví-ró ñuyívi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máa-yó, áchí-ya. ⁴ Te ni jini tu'un-ri ja ío ciento uu xiko kuun mil ñayívi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kákuu tata taká se'e Israel. ⁵ Te uxí uu mil tata Judá, jín uxí uu mil tata Rubén, jín uxí uu mil tata Gad kánchaa tuni. ⁶ Te uxí uu mil tata Aser, jín uxí uu mil tata Neftalí, jín uxí uu mil tata Manasés kánchaa tuni. ⁷ Te uxí uu mil tata Simeón, jín uxí uu mil tata Leví, jín uxí uu mil tata Isacar kánchaa tuni. ⁸ Te uxí uu mil tata Zabulón, jín uxí uu mil tata José, jín uxí uu mil tata Benjamín kánchaa tuni. ⁹ Yuán-na te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri kua'a xaán ñayívi, ja ní ñin chaa, ma kúu ka'u-de. Taká nación, jín taká tata, jín taká ñuu, jín taká yu'u, ká'jin-i nuu mesa jín núu máa Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kuíjín, te kátjin-i yuku ñuu. ¹⁰ Te ni kákana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jín máa Lélú, kúu I'a náma yóo. ¹¹ Te taká ndajá'a ká'jin xiin mesa jín xín cháa ñá'nu-ún, jín xín ndikúun kíti, ni kajukuiñi jítí-yá nuu mesa, te ni kachiñú'ún-yá Dios. ¹² Te ni kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máa-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jínú'ún-yó jín-yá. Xáán ndíchí-yá. Te ndiso-ya taká tíñu jín taká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ñí káni ñí kuiá. Amén. Achí. ¹³ Te ñin chaa ñá'nu-ún ni ka'an-de jín-rí: Ndé ñayívi kákuu ja káñu'un sa'ma kuíjín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchí-de. ¹⁴ Te ni ka'an-ri jín-de: Máa-ní jini, táta, áchí-ri. Te ni ka'an-de jín-rí: Ya'a kákuu ñayívi ní kenda koyo nuu túndó'o xaán. Te ni kanakacha-i sa'ma-í, te ni kanasákiyi-i jín niñi Lélú. ¹⁵ Ja yúan ká'jin-i nuu mesa nuu tá'ú Dios tíñu. Te kájatíñu-i nuu-yá ndúú ñúú-ni ini ve'e ñi-yá. Te I'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chí tu'ma-i-ya. ¹⁶ Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuchí-i nducha, te tuká ndo'o-i ja ní'ní sá'a ndikandii, ¹⁷ chí Lélú já kánchaa ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúu-yá nuu-í ki'in-ya jín-i nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í jíná'an-i. Achí-de.

8

Ndi'usia corneta

¹ Te Lélú, ni xndóna-ya sello usia. Yúan-na te ni kuná'in-ni ini andívi nátu'un sava hora. ² Te ni jini-ri ndí'usia ndajá'a já ká'jin-ya núu Dios. Te ni kani'in-ya usia corneta. ³ Te ni chaa inga ndajá'a kándá'a-yá ñin ko'o kúu oro. Te ni jukuiñi-ya núu altar. Te ni ni'in-yá kua'a súsia kutú náv'a a sáká núu-ya jín tú'un kájikan ta'u ñayívi ndóo nuu altar oro ja kándii nuu mesa-ya. ⁴ Te ñu'ma súsia kutú-ún jín tú'un kájikan ta'u ñayívi ndóo, ni kenda ini nda'a ndajá'a-yá-ún, te ni kaa kua'an onde nuu Dios. ⁵ Yúan-na te ni ki'in ndajá'a-yá-ún ko'o kúu. Te ni skútú-yá ñu'un altar. Te ni jacha-ya sikí ñuyívi. Te ni ka'an taja. Te ni ni'in. Te ni ndeyu. Te ni taan. ⁶ Te ndí'usia ndajá'a já ní kani'in-ya usia corneta, ni kasátu'a-ya máa-yá ja xndé'e-ya. ⁷ Te ndajá'a ñin, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te niñi jín ñú'un ja ní saká nuu jín niñi, ni kuun sikí ñuyívi. Te ni kayu ñin tercera parte ñuyívi jín yunu, te ndivii íchá kuí ní kayu. ⁸ Te ndajá'a úu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ñin nátu'un yuku ká'nu ja kayú ni jungava kua'an nuu mar. Te ñin tercera parte mar ni nduu niñi. ⁹ Te ni kaji'i sava kíti ká'jin chí nducha-ún ja káichaku-ti núu, te suni ñin tercera parte barco ni naa. ¹⁰ Te ndajá'a uní, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava ñin tíñu xíní ká'nu. Te kayú nátu'un ñin ñu'un yiti. Te ni jungava sikí ñin tercera parte yucha, jín sikí sóko ndúcha. ¹¹ Te tíñu xíní-ún, nání-tí ja uá. Te ñin tercera parte nducha ní nduu ua. Te

ni kaji'i kua'a ñayivi já sikí ndúcha-ún, chi ni nduu ua-cha. ¹² Te ndajá'a kúun, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in tercera parte ndikandii jín yoo, jín tiñuú xíní, ni nda'va. Te ni kutúun sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jín sava ñúú.

Siki uní tundó'o

¹³ Te ni nde'é-ri. Te ni jini so'o-ri ká'an jaa in ndajá'a ndéché-ya iní sava andívi: Naka ndá'ú kuu ñayivi káxiukú iní ñuyivi, chi a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e un-ga ndajá'a-yá, áchí-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini-ri in tiñuú xíní já ní jungava ichi ándívi onde siki ñuyivi. Te ni ni'in-ya ndakaa tunchi kúnú xáan. ² Te ni juña-ya tunchi. Te ni kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma in jinu ká'nu. Te ni kuñaa núu ndikandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te chii ñu'ma-ún ni kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti iní ñuyivi. Te ni kani'in-ti fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyivi. ⁴ Te ni ta'u tiñu nuu-ti ja má stívi-ti icha nuu ñú'un, ni yuku kuí, ni in yunu, chi máni ñayivi já tú ncháa tuni Dios chaan-í. ⁵ Te ni ni'in-ti tu'un ja má ká'ni-ti, chi ná xndó'o-ti-í u'un yoo. Te ni kando'o-i nátu'un sá'a in kúrsiuku nú ni stují-ti yoo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táka ñayivi modo kuu-i, ko ma ní'in-í. Te vasa kákuñi-i kuu-i, ko ma kúu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-ti ñú'un nátu'un corona oro, te ñaa-ti núu cháa. ⁸ Te ío ixi-ti nátu'un ixi xíní ñásíí. Te ío nu'un-ti nátu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kúu soo-ti nátu'un ñú'un cháa kájatá'an. Te ní'in ndijin-ti, nátu'un káni'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-ti ja kikuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-ti ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-ti ío in iñu kuáñú. Te kándiso tiñu-ti já ú'un yoo xndó'o-ti táka ñayivi. ¹¹ Te iní tunchi-ún ío in ndajá'a kúu rey ja tá'ú tiñu nuu-ti. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o in-ún, ni ja'a kua'an. Ko cháa ná'in úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini so'o-ri in tu'un ni kenda onde ndikúun punta altar oro ja kándii nuu Dios. ¹⁴ Te ni ka'an jín ndajá'a tñn corneta iñu: Ndají ndikúun ndajá'a káinu'ni iní yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te ni kandaji ndikúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chi a ni jaa máa hora jín kivi jín yoo jín kuiá, náva'a ka'ni-yá sava ñayivi. ¹⁶ Te ni jini so'o-ri ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan ni jini-ri caballo nátu'un jín jáni. Te cháa káyoso-ti-ún, káñu'un-de su'nu nátu'un jito ñu'un, jín yúu kuáan, jín azufre. Te xini caballo-ún kándaa nátu'un xini ndika'a, te yu'u-ti ni kenda koyo ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre. ¹⁸ Te jín uní kue'e yá'a ni kaji'i in tercera parte ñayivi. Súan ni sá'a ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre, ja ní kenda yu'u-ti. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde iní yu'u-ti, jín núu sú'ma-ti. Te su'ma-ti-ún kándaa nátu'un koo, te ká'io xini, te jín yúan stují-ti-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi já tú ní káji'i jín kué'e yá'a, tú ní kánakani iní-i tiñu kásá'a-i, ni tú ní kásá'a-i ja káchiñú'ún-i tachí káni jín ndosó oro, plata, kaa, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jini so'o, ni tú jika. ²¹ Ni tú ní kánakani iní-i ja kája'ni-í ndiyi, ni ja kásá'a-i tiñu ñavá'a, ni ja tiní iní-i, ni ja kásakuí'ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te ni jini-ri inga ndajá'a ní'in, ni kuun-ya ichi ándívi, yísúkun-ya viko nu'un. Te in tikoye'ndé káxndee xini-yá. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii, te si'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña in tutu tñn-ya iní nda'a-yá. Te ni jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-ya nuu ñú'un. ³ Te ni kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e in ndika'a. Te nuu ní kana

jaa-ya, te n̄i kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaa-ri tutu núú, ko ichi ándíví ní jini so'o-ri ñn tu'un n̄i ka'an jíin-ri: Kasu va'a taká tu'un n̄i kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-ri kándij nuu mar jíin núú ñú'un, n̄i ndukani-ya ndává'a-ya ichi ándíví. ⁶ Te jíin sí'ví I'a chakú ní káni ní kúia, I'a n̄i sá'a andíví jíin taká ja ío ini, jíin ñúyívi jíin taká ja ío ini, jíin mar jíin taká ja ío chíi, jíin sí'ví máa-yá, n̄i ka'an téyí-yá ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un n̄i kastu'ún-ya nuu mozo-ya, chaa n̄i kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un n̄i jini so'o-ri ichi ándíví, n̄i ka'an tuku jíin-ri: Kuá'an, te ki'in-ró tutú núña ini nda'a ndajá'a-ya ja kándij nuu mar jíin núú ñú'un, áchí. ⁹ Te n̄i ja'an-ri nuu ndajá'a-ya-ún, te n̄i ka'an-ri jíin-ya ja ná kuá'a-ya tutú-ún nuu-ri. Te n̄i ka'an-ya jíin-ri: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chíi-ró sá'a, ko yu'u-ro, chíi kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te n̄i ki'in-ri tutu ini nda'a ndajá'a-ya. Te n̄i yee-ri. Te n̄i kuvixi ini yu'u-ri nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-ri, te n̄i ku'ua chíi-ri n̄i sá'a. ¹¹ Te n̄i ka'an-ya jíin-ri: Jínu ñú'ún já ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúú, jíin núú kuá'a ñáyívi, jíin núú kuá'a yú'u, jíin núú kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

¹ Te n̄i ni'in-ri ñn nuñúí nátu'un káa ñn vara. Te n̄i kachi jíin-ri: Ndukuiñi, te chikuá'a-ro vé'e ij Dios, jíin altar, jíin taká ja kachiñú'ún-i-ya yúan. ² Ko skéndo-ro ndú'a yata vé'e ij, ma chíkuá'a-ro. Chíi a n̄i ja'a-ya núú ñáyívi s̄in nación, te uu xiko uu yoo kuañú-i siki ñúú ij. ³ Te kuá'a-ri tu'un nuu ndí'úú testigo-ri ja káni-de tu'un ja mil uu ciento un̄i xiko kivi, te ku'un-de sa'ma costal. ⁴ Chaa yá'a kákuu uu yunu olivo jíin úú candelero ja ká'in nuu Dios, I'a xín ñúyívi. ⁵ Te nú ndé ñn kuní sá'a ndiva'a jíin-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa ij já kájito u'u tá'an jíin-de. Te nú ndé ñn kuní sá'a ndiva'a jíin-de, te níni kúu súan. ⁶ Chaa yá'a kuu kasu-de andíví náva'a ma kúun-ga sau ní kivi káni-de tu'un. Te suni kándiso tíñu-de ja taká nducha nduu niñi sá'a-de. Te kuu stívi-de ñuyívi jíin taká kue'e, nasaa jínu kákuu ini máa-de. ⁷ Te onde nú n̄i jinu n̄i jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kiti kándeé ini tunchi-ún. Te ndonda-ti siki-dé. Te kuatá'an-ti jíin-de. Te kundéé-ti jíin-de te ka'ni-ti-de. ⁸ Te ndiyi-ún kundaa-i ini nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnání yátá-yó ñúú Sodoma jíin ñúú Egipto, te ñuu-ún, n̄i jii Jito'o-yo jiká cruz. ⁹ Te ñáyívi taká tata, taká ñuu, taká yu'u, taká nación, nde'é ndí-í ja káva ndiyi-ún un̄i kivi yósáva. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. ¹⁰ Te ñáyívi káxiukú ini ñuyívi, kusii ini-i kuni-i-de. Te sá'a-i ñn viko. Te kuá'a-i regalo nuu tá'an-i. Chíi uu chaa n̄i kajani tu'un Dios xaan ní xndó'o-de ñáyívi káxiukú ini ñuyívi. ¹¹ Te onde nuu ní jinu un̄i kivi yósáva, te Dios, n̄i nachu'un táchí-yá-de, te n̄i nachaku tuku-de. Te n̄i kandukoo-de. Te n̄i kayu'ú xaan ñáyívi ní kajini nuu-dé. ¹² Yúan-na te ichi ándíví ní kajini so'o-de ñn tu'un jaa ja ní ka'an jíin-de: Kaa kikoyo-ró ichi yá'a, áchí. Te ñáyívi, ja kájito u'u-i-de, n̄i kajini-i ja ní kakoyo-de kája'an-de andíví jíin má'ñú vikó. ¹³ Te máa hora-ún n̄i taan xaan. Te sava ñuu-ún n̄i jungoyo. Te jíin ñútáan n̄i kaji'i usia mil ñáyívi. Te sava-ga-i n̄i kayu'ú-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios andíví. ¹⁴ Te tundó'o uu, a n̄i ja'a kua'an. Te a yani kii tundó'o un̄i.

Corneta sandí'i-na

¹⁵ Te ndajá'a usiá, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te n̄i io tu'un jaa ini andíví ní kaka'an: Taká ñuu ini ñuyívi, a n̄i nduu ñuu máa Tatá-yo Dios jíin Cristo-ya, te tá'ú-yá tíñu ní káni ní kúia, áchí. ¹⁶ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu ja káxiukú mesa-de nuu Dios, n̄i kajukuiñi jiti-de. Te n̄i kachiñú'ún-de Dios: ¹⁷ Táta Dios, I'a t̄in taká poder. A ío-ní vina, te n̄i io-ní

sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'á-ní tá'ú-ní tiñu nuu-í jín fuerza n'in máa-ní. ¹⁸ Ní kãndonda vaa taká ñáyivi, kãkiti iní-i. Ko ní kití iní máa-ní, te ní jaa kivi já kúndaã tiñu taká ndiyi, jín já kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaã ní kajani tu'un-ní, jín nú ñáyivi ndóo, jín nú ñáyivi kãjandatú nuu-ní, kúu nuu ñáyivi lúli te kúu nuu ñáyivi ñá'nu, te xnáa-ní ñáyivi kástívi ñúyivi, áchí-de. ¹⁹ Yúan-na te ní nuña ve'e ij Dios onde andívi. Te ní jini-ri janu já ñú'un tutu contrato iní, te ndeyú, te ká'an taja, te táan, te xaã kúun ñíñí.

12

Tu'un ña'an jín kóo

¹ Te ichi ándívi ní kenda ñn tuni ñá'nu. ñn ñasíí ñú'un-ña ndíkãndii nátu'un sa'ma, te yúxndí ja'a-ña sikí yóo, te xini-ña ñú'un ñn corona ja uxí uu tiñuú xini. ² Te ñú'un se'e-ña. Te ní nde'e kó'ó-ña já já'ncha kãku se'e-ña, jatú-ña já skãku-ña-í. ³ Te ní kenda ingã tuni ichi ándívi. Te ní jini-ri ñn koõ kuã'á kã'nu. Te ío usiã xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndí'usiã xini-tí ñú'un corona. ⁴ Te jín sú'mã-tí ní stãa-tí ñn tercera parte tiñuú xini ní kajungoyo iní ñuyívi. Te koõ kã'nu-ún, ní jukuiñi-tí núu ñá'an skãku se'e-ún, náva'a kókó-tí se'e-ña nú ná kãku-i. ⁵ Te ní skãku-ña ñn se'e yíi ja tá'ú-i tiñu nuu ndívii nación jín bastón kãã. Te se'e yíi-ña-ún ní ndaa-i kua'an-i nuu kãnchaã Dios mesa-ya ní sã'a-ya. ⁶ Te ní jinu ñasíí-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío ñn lugar ní sátu'a Dios. Yúan kunchaa-ña ñn mil uu ciento uní xiko kivi, kundito-ya-ña. ⁷ Te ní jo guerra iní andívi. Miguel jín ndájá'a-yá, ní kajatá'an-i sikí kóo, te koõ-ún jín ndájá'a máa-tí ní kajatá'an-tí jín-yá. ⁸ Te tú ní kãkundéé-tí, ní tuká ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí iní andívi. ⁹ Te ní kiñi'in-ya kóo kã'nu-ún kua'an-tí. Koõ onde aná'an kúu-tí, ja nãní-tí kui'na jín Satanás, ja xndá'ú-tí ndívii ñáyivi. Ní sũngava-ya-tí kua'an-tí sikí ñúyivi, te suni ní sũngoyo-ya taká ndájá'a-tí jín-tí. ¹⁰ Te ní jini so'o-ri ñn tu'un jaa iní andívi ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jín poder tá'ú-yá tiñu iní ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndíso tíñu-ya. Chi a ní kini'in-ya máa já sátu'ún sikí taká ñani-yo kuã'an, ja ndúú ñúú-ni jikãn kuãchi sikí-dé nuu Dios máa-yó. ¹¹ Te jín niñí Lélú-ún ní kãkundéé-de jín-tí, jín tú'un ní kajani ndaa-de, chi tú ní kúnda'ú iní-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná kóo siñ iní-ro, róo andívi jín taká ja kãxiukú jiãn. Ko naka ndá'ú kuu róo ja kãxiukú iní ñuyívi jín mar. Chi ní kuun kui'na kujaa nuu-ro, te kití xaã iní, chi jini ja yakú-ni kivi kúkuu. ¹³ Te nuu ní jini koõ-ún ja ní sũngava-ya-tí sikí ñúyivi, te ní chindikín-tí ñá'an ní skãku se'e yíi-ún. ¹⁴ Te ní ní'in-ña uu ndijín ná'nu yachókó, náva'a ndéché-ña kãku-ña núu kóo-ún, te ki'in-ña ondé nuu ñú'un té'é, nuu kũnchaã-ña ñn tiempo, jín yakú-gã tiempo yósãva. ¹⁵ Te iní yu'u kóo-ún ní jichã nducha nátu'un yucha, kua'an yata ñá'an-ún, náva'a tene-ña sã'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, ní chindéé ní chituu ña'an-ún. Chi ñu'un-ún ní ndikã yu'u, te ní ji'i-ni yucha ja ní kana iní yu'u kóo-ún. ¹⁷ Yúan-na te ní kití xaã iní koõ-ún sikí ñá'an-ún. Te ní kee-tí kuãkuatá'an-tí jín sãva-gã se'e-ña já kãskíkuu-i tiñu tá'ú Dios, jín já kãjani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kití xaã

¹ Te ní kandij-ri nuu ñítí yú'u mar. Te ní jini-ri ja chí mar ní kenda ñn kití já ío usiã xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñú'un uxí corona. Te xini-tí yóso ñn sí'ví tú'un ñáã. ² Te kití ní jini-ri-ún kãa-tí nátu'un ñn kuiñi, te ja'a-tí nátu'un ja'a yíi, te yu'u-tí nátu'un yu'u ndíka'a. Te nuu-tí, ní ja'a koõ kã'nu-ún poder máa, jín mesa máa, jín tíñu ñá'nu ndíso. ³ Te ní jini-ri ja ní tují ñn xini-tí nátu'un a yani kuu-tí jín. Ko nuu ní tují xaã-ún ní nduva'a. Te ní kãnaa iní ndívii ñáyivi ní kajini-i, te ní kãindikín-i yata kití-ún. ⁴ Te

n̄i kachiñú'ún-i koo ká'nu-ún, chi n̄i ja'a-t̄i poder-t̄i núu kiti-ún. Te suni n̄i kachiñú'ún-i kiti-ún te n̄i kaka'an-i: Ndéja kété'an jín kiti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jín-t̄i, áchí-i. ⁵ Te n̄i ni'in-t̄i tu'un ja ká'an-t̄i tú'un téyí jín tú'un ndiva'a. Te n̄i ni'in tíñu-t̄i já tá'ú tíñu-t̄i úu xiko uu yoo. ⁶ Te n̄i ndika-t̄i yú'u-t̄i. Te n̄i ka'an ndiva'a-t̄i sikí Dios. Te n̄i kaji-t̄i sí'ví-yá, jín vé'e-ya, jín ja káxiukú iní andíví. ⁷ Te suni n̄i ni'in-t̄i tu'un ja kuatá'an-t̄i jín ñáyivi ndóo, te kundéé-t̄i. Te suni n̄i ni'in tíñu-t̄i já ndóna-t̄i sikí táka tata, jín táka ñuu, jín táka yu'u, jín táka nación. ⁸ Te táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, chiñú'ún-i-t̄i, yuán kúu ñáyivi já tú káyooso sí'ví-i nuu tutú chakú máa Lélú, I'a ni j̄i. Te onde té jukuiñi-ga ñuyívi káyooso-í. ⁹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé chaa kasu-de tá'an-de, suni nandasu máa-de. Te nú ndé chaa ka'ni ndíyi jín yuchí, suni jín yuchí kuu máa-de. Jín tú'un yá'a n̄ini ná kuiñi n̄i'in ñáyivi ndóo, te ná kándija va'a-i. ¹¹ Yúan-na te n̄i jini-ri nuu ingá kiti já ní kana-t̄i chí ñu'un. Te ío uu ndiki-t̄i nátu'un ndiki lélú, te ká'an-t̄i nátu'un ñn koo ká'nu. ¹² Te nuu kiti ñn, suni ñn núu-ni n̄i ndiso tíñu-t̄i. Te sá'a-t̄i já táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, ná chíñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tuji xáan-t̄i-ún. ¹³ Suni sá'a-t̄i tiní tuni ñá'nu. Te n̄i kajini ñáyivi já ní skúun-t̄i ñú'un ichi andíví ní chaa nuu ñú'un. ¹⁴ Te xndá'ú-t̄i táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, jín tuni ja sá'a-t̄i núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-t̄i tíñu nuu táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jín yuchí te n̄i nachaku. ¹⁵ Te suni n̄i ja'a-ya tú'un ja chú'un-t̄i tachí iní ndoso kiti, nává'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-t̄i táka ñáyivi já tú kákuni-i chíñú'ún ndosó kiti. ¹⁶ Te táka ñáyivi, ja lúli jín já ñá'nu, ja kúka jín já ndá'ú, mozo jín já kájika ndicha-na, ná koso ñn-ni tuni ndavá'a-i xí cháan-í, sá'a-t̄i. ¹⁷ Te ni ñn ñáyivi, ma kúu kuaan-i, ni ma kúu xikó-i nú tú ncháa tuni-ún-i, ja kúu sí'ví kiti-ún xí número sí'ví-t̄i. ¹⁸ Yá'a ío tu'un ndíchi. Ja júku'un iní, ná ká'u-i número kiti-ún, chí número ñn chaa kúu. Te número kiti-ún kúu ññu ciento un̄i xiko ññu.

14

Máa Lélú Dios jín ñáyivi ní nakuaan-ya

¹ Te n̄i nde'é-ri, te n̄i jini-ri kándij máa Lélú xiní yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñáyivi ká'jin jín-yá. Te chaan-í ncháa sí'ví Táa-ya. ² Te ichi andíví ní jini so'o-ri n̄i ka'an ñn tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te n̄i jini so'o-ri ndusu yaa nání arpa ja káchaa chaa. ³ Te kájita-de ñn yaa jáa núu mesa tá'ú-yá tíñu, jín núu ndíkúun kiti, jín núu cháa ñá'nu. Te tú ni ñn-i kuu kutu'a-i yaa-ún, chí máni máa ciento uu xiko kuun mil chaa n̄i nakuaan-ya iní ñuyívi. ⁴ Chaa yá'a kákuu ja tú ní kásachá'an-de máa-de jín ñásí'í. Chi chaa jáa chaa kútu kákuu-de. Chaa yá'a káindik̄in-de yata máa Lélú, nú ndéni n̄i kuu iní-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i n̄i nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuu Dios jín núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'ún, chí chaa tú káchá'an kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o kivi kú juicio

⁶ Te n̄i jini-ri inga ndajá'a já ndéché-yá sava ma'ñú andíví. Te ndiso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, nuu táka nación, jín núu táka tata, jín núu táka yu'u, jín núu táka ñáyivi. ⁷ Te n̄i ka'an jaa-ya: Kuandatu nuu Dios, te nakana jaa-ró-yá. Chí hora ja sánda-a-ya, a n̄i kuyani chaa. Te ná chíñú'ún-ró I'a n̄i sá'a andíví, jín ñuyívi, jín mar, jín táka sókó ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te n̄i chaa inga ndajá'a, te n̄i ka'an-ya: N̄i naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chí nátu'un n̄i ja'a vino ja tiní xaan iní n̄i kaji'i táka nación. ⁹ Te ndajá'a uní, n̄i ndikin-ya úu-ga. Te n̄i ka'an jaa-ya: Nú ndé ñáyivi chíñú'ún kiti-ún jín ndosó-t̄i, xí kúnchaa tuni-t̄i cháan-í, xí iní nda'a-í, ¹⁰ te jín

ñin tu'un yátá kúu ja ñáyivi-ún ko'o-i vino ja kití iní Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kití iní-ya. Te kayu-i jín ñú'un, jín azufre, kuní jín núu taká ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja ká kayu-i-ún, kana ñí káni ñí kuiá. Te ñáyivi káchiñú'ún kití-ún jín ndosó-ti, jín ñáyivi kí'in tuní sí'ví-ti-ún, ma ndetátú kuti-í ndúú ñúú. ¹² Jín tú'un yá'a ñini ná kuiñi ñi'in ñáyivi ndóo, ja ká jandatu-i tiñu ñi tá'ú Dios, te kákandija-i nuu Jesús. ¹³ Te ñi jini so'o-ri ñin tu'un ja ní ka'an jín-ri ichi ándívi. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu taká ndiyi ja kúu iní nda'a máa Tatá Dios onde vina te ñí-gá kua'an-yo. Jandáa, chí ndetátú-i ja ní kasátiñu-i. Te tiñu-i-ún ki'in-ni jín-i, áchi Espiritu. ¹⁴ Te ñi nde'é-ri. Te ñi jini-ri ñin viko kuijín. Te nuu vikó-ún kánchaa ñin I'a ja á kuni koo máa Sé'e chaa. Te ñú'un ñin corona oro xini-yá. Te tñin-ya ñin jóso. ¹⁵ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá iní ve'e ij, te kána jaa-ya xini I'a kánchaa nuu vikó: Kachi-i-ni jóso-ní, te ka'nu-ní. A ñi jaa hora ka'nu-ní, chí ja kaa nuu ñú'un, a ñi kuaan, áchi-ya. ¹⁶ Te I'a kánchaa nuu vikó, ñi kachi'i-ni-ya jóso-ya iní ñuyívi. Te ñi ndi'i ja kaa nuu ñú'un ñi ta'nu. ¹⁷ Te ñi kenda tuku inga ndajá'a-yá iní ve'e ij ja kánchaa iní andívi. Te suni kándá'a-yá ñin jóso xaan. ¹⁸ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndiso tiñu-ya siki ñú'un. Te ñi kana jaa-ya xini ndajá'a tñin jóso xaan: Kachi'i jóso xaan-ro, te nastútú-ro tikukú uva kaa nuu ñú'un, chí a ñi kajichi, áchi-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, ñi kachi'i-ya jóso xaan-ún iní ñuyívi. Te ñi nastútú-yá tikukú kaa nuu ñú'un. Te ñi chúkú-yá tikukú-ún nuu taxín uva. Yuán kúu ñin tu'un yátá ndasa kití iní Dios. ²⁰ Te ñi taxín uva-ún ichi yátá ñúú. Te iní nuu taxín-ún ñi jika ñin yucha ñiñi ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te ñi jika nátu'un uní ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'i-na

¹ Yuan-na te ñi naa iní-ri ñi nde'é-ri inga tuni ñá'nu ichi ándívi, kúu usia ndajá'a-yá kándiso usia kue'e sandí'i-na. Chí nú ñi jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga iní Dios. ² Te suni ñi jini-ri ñin nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jín ñú'un. Te ñáyivi ní kakundéé jín kití-ún, jín ndosó-ti, jín tuni-ti, jín número sí'ví-ti, ká'in-i yu'u mar vidrio-ún. Te ká'tñin-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yaa máa Lélú. Tiñu ñá'nu jín tiñu luu sá'a-ní, Tátá Dios. Máa-ni tñin taká poder. Ichi ndáa ichi ndóo kakuu ichi-ní. Te máa-ni kúu rey taká ñáyivi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ni núsáa Tátá. Chí máa ñin ní kúu I'a ij. Taká nación, chaa-i te chiñú'ún-i ní, chí ñi ndenda ndijin modo sándaa-ní. Achí-i. ⁵ Yuán-na te ñi nde'é-ri. Te ichi ándívi ní jini-ri ja núña cuarto ij xaan ichi iní ve'e ij, máa nú kenda tu'un ndaa. ⁶ Te iní ve'e ij yúan, ñi kenda usia ndajá'a kándiso-ya usia kue'e xaan, te káñu'un-ya sá'ma kuijín kiyí, jín sanchi oro káinu'ni jika-yá. ⁷ Te ñin ja kúun kití ñi ja'a-ti usia ko'o oro nuu ndí'usia ndajá'a. Te ko'o-ún ñú'un chítú nátu'un jín tú'un kití iní Dios, I'a chakú ñí káni ñí kuiá. ⁸ Te ñi ndii ncháa Dios jín fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, ñi chítú ndí iní ve'e ij. Te tú ní kúu kivi ni ñin ñáyivi iní ve'e ij-ún, chí onde ná ndí'i usia kue'e ja kándiso ndí'usia ndajá'a-yá.

16

Usia ko'o ñú'un tu'un kití iní Dios

¹ Te iní ve'e ij-ún ñi kenda ñin tu'un jaa, ñi jini so'o-ri ñi ka'an jín ndí'usia ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usia ko'o ja káñu'un tu'un kití iní Dios ná júngoyo siki ñuyívi, áchi. ² Te kua'an ndajá'a ñin, te ñi koyo-ya kó'o-yá siki ñuyívi. Te ñáyivi ja ncháa tuni kití xaan-ún nuu, jín ja káchiñú'ún ndosó-ti, ñi kata'an-i ñin kue'e iní xaan. ³ Te ndajá'a úu, ñi koyo-ya kó'o-yá nuu mar. Te ñi nduu-cha nátu'un ñiñi ndíyi. Te taká kití

káy'i chii mar, ni kaji'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, ni koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha, jín sikí taká sókó ndúcha, te ni nduu-ni niñi. ⁵ Te ni jini so'o-ri ni ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Táta, I'a ii kúu-ní, I'a ío vina, I'a ni jo saá. Te I'a ndaa kúu-ní, chi ni sánda ndaa-ní taká tiñu yá'a, ⁶ chi ñayivi yá'a, ni kajacha-i niñi cháa ndoo, jín niñi cháa kájani tu'un-ní, te vina já'a-ní niñi ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te ni jini so'o-ri ni ka'an inga tu'un onde altar. Jandáa, Táta Dios, máa-ní tñn taká fuerza, máa-ní sánda ndaa-ní, sánda ndija-ní taká tiñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, ni koyo-ya kó'o-yá sikí ndikandii. Te ni ni'in tiñu ndikandii-ún ja jín ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan ni kakayu-i ja ní'ni xáan, ko tú ní kánakani iní-i, ni tú ní kánakana jaa-i Dios, chi sasua ni kaka'an ndiva'a-i sikí-ya ja ní ja'a-ya kué'e yá'a sikí-í. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, ni koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'ú tiñu kiti xáan-ún, te nuu tá'ú-ti tiñu ni kuñaa. Te taká ñayivi, ni kanakaji yí'í-yáa-í ja kájatú-i. ¹¹ Te ni kaka'an ndiva'a-i sikí Dios andíví, ja kájatú-i jín ja káta'an-i kue'e, ko na tú ní kánakani iní-i tiñu ni kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, ni koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha ká'nu Eufrates. Te ni ichi yucha-ún, náv'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te ni jini-ri ja iní yu'u kóo ká'nu, jín yú'u kiti xáan, jín yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, ni kenda uní tachí káni nátú'un sa'va. ¹⁴ Chi tachí káni kákuu, te kasá'a tuni. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja kóo guerra kivi ká'nu máa Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chi nchaa-ri nátú'un ñakuiná. Xáan ndatu koo ñayivi ndíto, jín ja ndíto-i sa'ma-í, náv'a tú kaka vichí lí-í, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, achí-ya. ¹⁶ Te ni kasá'a tachí káni ja ní kakutútú-de ñn ndu'a ja núu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, ni koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachí. Te iní ve'e ii andíví jín núu mesa tá'ú-yá tiñu ni kenda ñn tu'un ni ka'an jaa: A ni kuu, achí. ¹⁸ Yúan-na te ni ndeyu. Te ni ni'in. Te ni ka'an taja. Te ni taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kivi ní tuu nuu cháa iní ñuyivi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún ni ndata sáva uní pedazo. Te ni ndua taká ñuu iní taká nación. Te ni nukú'un iní Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kiti xaan iní-ya ná kó'o ndí-i. ²⁰ Te taká isla ni kajinu ká'a'an. Te taká yuku, tuká ndijin ín. ²¹ Te ichi andíví ní jungoyo ñíñi ná'nu nátú'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayivi, ni kaka'an ndiva'a-i sikí Dios ja sikí túndó'o ñíñi-ún, chi ñn túndó'o xaan ní kuu.

17

Kivi xnáa-ya ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te ni chaa ñn ja usiá ndajá'a-yá ja ní kandá'a usiá ko'o. Te ni ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kunda tiñu sikí ñá'an kuaxán ja kánchaa-ña núu ndúcha kuá'a, ² chi taká rey ñuyivi ni kasáténé-de jín ñá'an-ún. Te taká ja kaxiukú iní ñuyivi ni kanajini jín tú'un kuaxán máa-ña, achí-ya. ³ Te jín Espiritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te ni jini-ri ñn ña'an yóso-ña ñn kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-ti kuá'a sí'ví tú'un ndiva'a. Te ío usiá xini-ti te uxí ndiki-ti. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jín sá'ma kuá'a tindi'í. Te suni ñú'un-ña oro, jín yúu lúu, jín perla. Te tñn-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jín tú'un ñáa, jín tú'un chá'an ja tñn iní-ña. ⁵ Te chaan-ña ncháa ñn sí'ví, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, ná ja kasáténé jín ja kasá'a tiñu ñáa iní ñuyivi yá'a, achí. ⁶ Te ni jini-ri ña'an-ún ja najini-ña jín niñi ñayivi ndoo jín niñi ñayivi ní kaji'í ja sikí tú'un Jesús. Te ni naa xáan iní-ri ni nde'é-rí nuu-ña. ⁷ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá-ún: Naja náa iní-ro. Máa-rí kachi-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jín kiti yóso-ña, kiti ja ío usiá xini-ti te uxí ndiki-ti. ⁸ Te kiti ní jini-ro, ni jo-ti núu. Ko tú ío-ti vina. Te nana-ti kiti-ti iní tunchi kúnú. Te ki'in-ti núu tá'nu ndatu-ti. Te taká ñayivi kaxiukú iní ñuyivi, ja tú káyooso sí'ví-i nuu tutú chakú onde kivi ní jukuiñi ñuyivi, naa iní-i nde'é-i nuu kiti ja ní jo-ti núu, te tú ío-ti

vína, te koo-ti. ⁹ Te nú túu ndíchí ñin chaa, ma kúu juku'un ini-de tu'un yá'a. Usia xini-tí kákuu usia yuku, te siki yúku-ún kánchaa ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usia rey. Te u'un-de a ni kanaa-dé. ñin-de ío. Te té chaa-ga inga-de. Te nú ni chaa-de, jínu ñú'ún já yakú-ni kivi kunchaa-de. ¹¹ Te kiti já ní io núú te tú ío-ti vína, máa-tí kúu rey una. Te ñin tá'an ja ndí'usiá-de kúu-ti. Te ki'in-ti núú tá'nu ndatu-ti. ¹² Te ndí'uxi ndiki ní jini-ro, kákuu uxi rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máa-de jín kiti-ún, tá'ú-de tiñu ñin hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñin núú-ni tu'un kájani ini-de. Te nakua'a-de poder jín tiñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jín máa Lélú. Te Lélú-ún, kundée-yá jín-de jíná'an-de, chi Jito'o nuu táká jito'o kúu-ya, te Rey nuu táká rey kúu-ya. Te ñayivi ká'jin jín-yá kákuu ja á ni kana-ya xini-í, te a ni kaji-ya-í, te ñayivi kákandíja va'a kákuu-i, áchi-ya jín-rí. ¹⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ni jini-ro já kánchaa ña'an kuáxán-ún siki kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayivi tini ñuu, tini nación, tini yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxi ndiki kiti ní jini-ro-ún, máa-de jín kiti, chi koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichí líi-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jín ñú'ún. ¹⁷ Chi Dios, súan ni ská'an-ya-dé ja ñin núú-ni kájani ini-de, te nakua'a-de tiñu kándiso máa-de nuu kiti-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu ini máa-yá onde kivi skíkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jini-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tiñu nuu táká rey ñuyivi.

18

¹ Yuán-na te ni jini-ri ni kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándiví, ndiso téyí-yá poder. Te ni ndii ncháa nuu ñú'ún jín ndúa-yá. ² Te ni ka'an jaa-ya: Ni naa ndíja Babilonia ñuu ká'nu. Te ni nduu ve'e kui'na. Yúan káxiukú táká tachí kini. Suni yúan káxiukú ndívii tísaa chá'an já kájito u'u-yo-tí. ³ Chi taká ñayivi, natu'un vino ni kaji'i-i ko'o já tini xaan ini ñuu-ún. Te taká rey ñuyivi, ni kasáténé-de jín-ña. Te chaa kajaan káxikó ini ñuyivi, ni sákúká-ña-dé jín táká ndatíñu luu kaní ini máa-ña, áchi-ya. ⁴ Te ni jini so'o-ri inga tu'un ichi ándiví, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jíná'an-ró, chi ñayivi máa-rí kákuu-ró, te ma kivi nduu-ro jín kuáchi-ña, náva'a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chi kuáchi-ña a ni jaa xiko onde ándiví, te ni nuku'un ini Dios ja sá'a-ña tiñu ñáá. ⁶ Cha'u nuu-ña, natu'un ni ja'a-ña núu sáva-ga-i. Te kaa-ga kuá'a-ró núu-ña nú ndasa kaa tiñu ni sá'a máa-ña. Te ini ko'o já ní ja'a-ña ní kaji'i-i, suni ini-ún ná kaa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Natu'un ni sátéyí-ña máa-ña, te ni sá'a-ña tini kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já ndé'e-ña. Chi áchi-ña jín máa-ña: Máa-rí kúu ña'an tá'ú tiñu, nasu ñá'an viuda kúu-ri, te ma ndé'e kuti-rí, áchi-ña. ⁸ Ja yúan nú ñin kivi te kii tundó'o siki-ña. Kuu ndiyi, nde'e kó'ó-ña, kii tama, te nduxia-ña jín ñú'ún. Chi ni'in téyí kaa máa Tatá Dios, I'a sánda tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyivi já ní kajika téné-de jín-ña te ni kaichaku kúká-de jín-ña, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña kivi kuní-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-na-de ja yú'ú-de siki já kayu-ña. Te ka'an-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñin hora te ni chaa juicio siki-ro. ¹¹ Te taká chaa kajaan káxikó ini ñuyivi, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña. Chi tuká ni ñin ja kuáan tiñu xikó-de. ¹² Ndatíñu kúya'u kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jín sá'ma kuá'á tindi'í, sa'ma tindu'á jín sá'ma kuá'á, taká yunu vixí, ndatíñu marfil jín ndatíñu yunu lúu, cobre jín kaa jín yuu ndáva. ¹³ Canela, jín jí'o, susiá já'an xiko asun jín susiá uá jín susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xndiki, ri, caballo, jín carreta, jín mozo sátiñu sáni, jín ñayivi. ¹⁴ Ndatíñu ja ní ndio ini-ro, a ni kuxio kua'an, te taká ndatíñu fino máa-ró jín ndatíñu luu-ró, a ni naa, te ma náni'in kúti-ga-ro, áchi. ¹⁵ Te taká chaa kajaan káxikó ndatíñu yá'a, ja ní kákuu kúká-de siki-ña, kuiñi jíká-na-de nuu-ña ja káyú'ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jíkó'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Ni ñu'un-ña sá'ma fino jín já kuá'á, jín já ndí'í. Te ni ñu'un-ña oro jín yuu lúu, jín perla. ¹⁷ Ko nuu ñin hora te ni naa íi taká ndatíñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká

chaa xín barco, jíin táká chaa jíka jíin barco, jíin cháa jíka nuu mar, jíin táká ja kásatiñu nuu mar, ni ka'jin jíká-na-de. ¹⁸ Te ni kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te ni kakana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja kétá'an jíin ñúu ká'nu yá'a, áchí-de. ¹⁹ Te ni kachu'un-de tikacha ñú'un xiní-dé. Te ni kande'e-de ni kakana jíkó'ó-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Chi taká chaa ni kañava'a barco, ni kakuu kúká-de jíin táká ndatiñu ya'u ñava'a-ña. Te nuu ñin hora te ni tuchá ij. ²⁰ Ná ndúvatu ini-ro ja ní ta'an-ña, róó andíví, jíin táká róó ñayivi ndóo, chaa apóstol, jíin cháa kájani tu'un Dios. Chi Dios ni nani'in tá'an-ya jíin-ña ja sikí róó. Achí-de. ²¹ Yuán-na te ñin ndajá'a ní'in, ni tin-ya ñin yuu nátu'un ñin yosó ká'nu. Te ni skána-ya núu mar. Te ni ka'an-ya: Súan ni'in tuncháa Babilonia ñuu ká'nu, te ma núkuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaa chaa káchaa, ni chaa jíta, ni chaa kátivi xkuili jíin corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñin chaa sá'a taká ndatiñu, ni ja ní'in molino ma kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndíi ncháa-ga nuu-ro jíin ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jíin ñasíí. Chi chaa kájaan kaxikó núu-ro, chaa kakuñá'nu ini ñuyivi ní kakuu-de, te jíin tiñu ñavá'a ni xndá'ú-ro ndívii ñayivi. ²⁴ Te nuu-ña ni ndenda niñi cháa ni kajani tu'un Dios, jíin niñi ñayivi ndóo, jíin niñi táká ñayivi ní kaja'ni-í ini ñuyivi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios ini andíví

¹ Yuán-na te ni jini so'o-ri ni kuvaa ñin ñayivi kuá'a íchi andíví, ja ní kaka'an-i: Xáán va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jíin'ún-yó jíin-yá, chi ni nama-ya yóo jíin fuerza-ya. ² Chi sánda va'a-ya jíin tú'un ndaa. Ni nakuxndíi-ya sikí ñá'an kuáxán-ún, ja ní stíví-ña ñuyivi jíin tú'un tiní ini-ña. Te ni nani'in tá'an-ya jíin-ña ja ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchí-i. ³ Te inga jínu ni kaka'an-i: Xáán va'a Dios, chi ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kúia, áchí-i. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jíin ndíkúun kiti ni kajukuiñi jítí-de nuu ñú'un. Te ni kachiñú'ún-de Dios ja kánchaa-ya mesa tá'ú-yá tiñu. Te ni kaka'an-de: Amén, xáán va'a Dios, áchí-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ni ka'an ñin tu'un: Taká róó mozo Dios máa-yó, jíin róó ja kájandatu nuu-yá, kúu lúli kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchí. ⁶ Te ni jini so'o-ri nátu'un káka'an ñayivi kuá'a, nátu'un ní'in kua'a ndúcha, xí nátu'un ká'an taja: Xáán va'a Dios máa-yó, chi tá'ú-yá tiñu te tin-ya taká poder. ⁷ Ná kúsi xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chi a ni ja kivi tánda'a máa Lélú. Te ñasíí-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te ni ni'in-ña tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndóo ío te ndíi ncháa. Chi sa'ma fino-ún kakuu tiñu ndaa ni kasá'a ñayivi ndóo, áchí. ⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá-ún jíin-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáán ndatu kakuu ñayivi ní kana-ya xiní-í ja ná kóngoyo-i nuu ío xini tánda'a máa Lélú, áchí-ya. Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Ya'á kúu tu'un ndaa ni ka'an Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te ni jukuiñi jítí-rí nuu já'a-yá ja chíñú'ún-rí-ya núu. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma sá'a-ró súan. Chi suni mozo-ya kúu-ri jíin-ró jíin ñani-ro ja kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'ún-ró máa Dios, áchí-ya. Chi tu'un ni ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jíin I'a ká'an ndaa

¹¹ Te ni jini-ri ja núña andíví. Te ni kenda-ni ñin caballo kuíjin. Te I'a yóso-tí, nání-yá I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jíin tú'un ndaa sánda ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa nátu'un yáa ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso ñin sí'ví ja ní ñin tú júku'un ini, chi máa-ni máa-yá jini. ¹³ Te yúsúkun-yá ñin tikachí niñi. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te ñin tikuní andíví, ni kandikin-de-ya kája'an-de jíin-yá káyoso-dé caballo kuíjin. Te káñu'un-de sa'ma fino xaan ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda ñin machete xaan, náva'a jíin machete-ún stují-yá taká ñayivi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jíin bastón kaa. Te kuañu-ya sikí uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kiti ini Dios, I'a tin taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachí-yá jíin núu

sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu táká rey, te Jito'o nuu táká jito'o, áchí. ¹⁷ Te nī jini-ri ñn ndajá'a já kándii-ya núu ndíkandii, te nī kana jaa-ya jíin táká tísaa kándéché sáva andívi: Ña'an te ndutútú-ró núu kúxini-ró sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jíin capitán, jíin kúñu chaá nī'in, jíin kúñu caballo jíin cháa káyoso-tí, jíin kúñu taká-ga ñayivi já kájika ndicha-na jíin já kákuu mozo, ja lúli jíin já ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te nī jini-ri nuu máa kiti xáan-ún jíin núu táká rey ñuyivi, nī kakutútú-de jíin soldado-de ja kuátá'an-de jíin I'a yóso caballo kuíjín jíin táká soldado-ya. ²⁰ Te kiti xáan-ún kua'an-ti preso jíin cháa nī jani tu'un tú'ún ja ní sá'a kua'a-dé tuni nuu-tí, te jíin tuni-ún nī xndá'ú-de ñayivi ní káki'in tuni kiti-ún jíin já ní kachiñú'ún ndosó-ti. Ndúú chaá yá'a, nī kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. ²¹ Te sava-ga chaá-ún nī kaji'i-de jíin machete ja kenda yu'u I'a yóso caballo kuíjín. Te taká tísaa, nī kanda'a chii-ti ní kayee-tí kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un sikí mil kua jíin juicio sikí ku'na

¹ Te nī jini-ri ja íchi andívi ní kuun ñn ndajá'a tñn-ya ndákáa tunchi kúnú xáan, jíin ñn cadena ká'nu. ² Te nī katñn-ya koo ká'nu, koo áná'an, kiti kúu kui'na Satanás. Te nī ju'ni-ya-ti ja ná kúnu'ni-ti mil kua. ³ Te nī skívi-ya-ti kua'an-ti tunchi kúnú. Te nī jasú-ya-ti. Te nī sákútu-ya sikí-ti, jíin sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-ti táká nación. Chí onde ná jínu mil kua, yúan-na te jínu ñú'ún já ndají núndaa-ga-ti. ⁴ Te nī jini-ri tñi mesa. Te chaá káxiukú mesa-ún kákuu ja sándaá tiñu. Te suni nī jini-ri añú ñayivi ní kaxiti xiní-í, sikí já ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jíin tú'un Dios, ni tú ní kachiñú'ún-i kiti-ún ni ndoso-ti, ni tú ní kájatá'ú-i tuni-ti kúnchaá chaan-í, ni iní nda'a-í. Te nī kanachaku-i. Te nī katá'ú-i tiñu jíin Cristo ñn mil kua. ⁵ Ñayivi yá'a kákuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-ún, tú ní kánachaku-i onde ná jínu mil kua. ⁶ Xáán ndatu koo ñayivi ndoo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uu, chí sua nduu-i sutu nuu Dios jíin núu Cristo, te tá'ú-i tiñu jíin-ya mil kua. ⁷ Te onde ná jínu mil kua-ún, te ndaji Satanás nuu kándeé preso. ⁸ Te kenda xndá'ú nación ká'io ndíkúun lado ñuyivi, ñuu Gog jíin ñuu Magog, náva'a stútú ñayivi já kuátá'an-i. Te koo kua'a xáan-í nátu'un ñiti yú'u mar. ⁹ Te nī chakoyo-i onde ñí ñuyivi. Te nī kajikó ndúu-i nuu ká'jin taká ñayivi ndoo jíin ñuu ja maní-í jíin. Ko Dios nī skúun-ya ñú'ún íchi andívi. Te nī kanduxia-i. ¹⁰ Te kui'na já ní xndá'ú ñayivi-ún, nī skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. Te suni yúan kándeé kiti xáan-ún jíin cháa nī jani tu'un tú'ún. Te yúan ndo'o-de ndúú ñúú ñí káni ñí kua.

Tu'un mesa ká'nu kuíjín andívi

¹¹ Te nī jini-ri ñn mesa ká'nu kuíjín, jíin I'a kánchaá mesa-ún. Te nuu máa I'a-ún nī kuxio ñuyivi jíin andívi. Te tuká ní ní'in núu kúxiukú. ¹² Te nī jini-ri taká ndiyi, ja ñá'nu ja lúli, ká'jin-i nuu Dios. Te nī juña-ya táká libro. Te suni nī juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te nī sándaá-ya tiñu ndiyi-ún jíná'an-i, nú ndasa káa tu'un yóso núu tutú-ún, ná ñn ñn tiñu nī kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, nī naku'a-a-cha ndiyi ká'jin chí-cha. Te kue'e jíin infierno, nī kanaku'a-a ndiyi ja kátñn. Te nī kakundaa kuachi-i ná tiñu nī kasá'a ñn ñn-i. ¹⁴ Te nī skée-ya infierno jíin kué'e kája'an nuu laguna ñu'un. Ya'á kúu modo kuu-i vuelta uu. ¹⁵ Te ñayivi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te nī skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyivi jáá jíin andívi jáá

¹ Yúan-na te nī jini-ri ñn andívi jáá jíin ñn ñuyivi jáá. Chí andívi xnáñúú jíin ñuyivi xnáñúú ní nda'va. Te tuká mar nī ío. ² Te máa-rí Juan nī jini-ri ñuu ii já kúu ñuu Jerusalén

jáá, ja ní kuun ichi ándíví ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñn ñasí'í ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jíin yíi-ñá. ³ Te ichi ándíví ní jini so'o-ri ñn tu'un ni ka'an jaa: Vina te ncháá ve'e Dios jíin ñayívi. Te kunchaa-ya jíin-i. Te kuu-i ñayívi máá-yá. Te máá-yá, kuu-ya Dios máá-i te kunchaa-ya jíin-i. ⁴ Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kuu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúku'á iní-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chí a ni nda'va-ya tíñu xnáñúú. Achí. ⁵ Te ni ka'an I'a kánchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chí ruu nasájáá-rí taká ndatíñu, áchí-ya. Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Chísó tú'un yá'a, chí taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kuu, áchí-ya. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-rí: A ni kuu. Máá-rí kuu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'á jíin núu ndí'í. Te ñayívi jichí nducha, kua'a-ri sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te chaa kundéé, ni'in tá'u-dé taká ndatíñu, te kuu-ri Dios máá-de, te máá-de kuu-de se'e-ri. ⁸ Ko ñayívi já káyu'ú ja tú kákandíja, ja káchá'án, ja kája'ni ndíyi, ja kásá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'ún ndosó, jíin taká ja káka'an tu'un tú'ún, ñayívi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jíin azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñn ndajá'a já usiá-ya ní katíin usiá ko'o já ñu'un ndí'usiá kue'e sandí'í-na, ni chaa-ya núu-rí. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ña'an, te ná stá'an-ri ñn ña'an núu-ro já kuu ñasí'í máá Lélú, áchí-ya. ¹⁰ Te jíin máá Espiritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-ri xini ñn yuku súkún ká'nu. Te ni stá'an-ya ñúu i Jerusalén nuu-rí ja kúun vai ichi ándíví ondé nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháá nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuí ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñn nama ñúu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a uxí uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin uxí uu ndajá'a-yá. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'uxí uu tata se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío uní yuxé'é. Ichi norte ío uní yuxé'é. Ichi sur ío uní yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío uní yuxé'é. ¹⁴ Te nama ñúu-ún, ñáva'a uxí uu cimientó. Te sikí yúan yóso uxí uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máá Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jíin-rí-ún, tíin-ya ñn vara oro ja chíkuá'a-ya ñúu, jíin taká yuxé'é, jíin namá ñúu. ¹⁶ Te ñn ñuu ío kuun jikí kuu. Te ñn núu-ni ja káni jíin já jichá. Te ni chíkuá'a-ya ñúu jíin vara-ún, te ni jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jíin já jichá, jíin já súkún, ñn núu-ni kuu. ¹⁷ Te suni ni chíkuá'a-ya namá ñúu-ún. Te ni jinu ñn ciento uu xiko kuun yíkí ku'a chaa, ja súni ku'a ndajá'a-yá kuu. ¹⁸ Te nama ñúu-ún kuu yuu kuí ndí'í. Te ñuu kuu máá nían oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. ¹⁹ Te cimientó ñuu-ún, ni kukútu jíin taká yuu lúu. Ja xnáñúú kuu yuu kuí ndí'í. Ja uu kuu yuu ncháá kuí. Ja uní kuu yuu ncháá pinto. Ja kúun kuu yuu kuí. ²⁰ Ja ú'un kuu yuu pinto. Ja iñú kuu yuu kua'á pinto. Ja usiá kuu yuu kuí méku. Ja uná kuu yuu kuí ncháá. Ja ñn kuu yuu kua'an. Ja uxí kuu yuu kuí kuíjin. Ja uxí ñn kuu yuu color naranja. Te ja uxí uu kuu yuu ndí'í. ²¹ Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu uxí uu perla, ja ñn yuxé'é, te ñn perla. Te nuyá'u ñuu-ún kuu máá nían oro ja ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jiní-ri ve'e i iní ñuu, chí ve'e i ñúu-ún kuu máá Dios, I'a tíin taká poder jíin máá Lélú. ²³ Te ñuu-ún, tú níni ndikandii ni yoo ja stúun, chí ndua máá Dios ndíi ncháá, te máá Lélú kuu lámpara. ²⁴ Te ñayívi ní kakaku, kaka kuu-i jíin ndúa ñu'un-ún nátu'un jíin lámpara. Te taká rey ñuyívi, kikoyo-de ñuu-ún jíin taká ndatíñu luu-de, te ka'an jíñú'ún-de jíin-yá yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñúu-ún, ma nándasu kuti já ío-ni ndúú, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te iní ñuu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jíin ndatíñu jíñú'ún ío iní ñuyívi. ²⁷ Te iní ñuu-ún ma ndívi kuti ní ñn ñayívi chá'an, ni ja sá'a tíñu ñáá, ni ja ká'an tu'un tú'ún, chí máni máá-ni ñayívi já káyoso sí'ví-i nuu libro chakú máá Lélú.

22

¹ Yúan-na te ni stá'an-ya ñn yucha nducha chakú nuu-rí. Te ndíi ní'ni-cha. Te kána-cha núu mesa tá'ú tíñu Dios jíin máá Lélú. ² Te jika-cha sáva ma'ñú nuyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'jin yunu chakú, ja já'a uxí uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a

yúnu-ún kákuu ja sá'a tana táká ñayivi. ³ Te tuká koo ni ñn tu'un tásí, chi mesa tá'ú tíñu Dios jíin Lélú kúnchaa ini ñuu-ún. Te mozo-ya, kuation-i nuu-ya jíná'an-i. ⁴ Te kun-i nuu-ya. Te koso sí'ví-ya chaan-í. ⁵ Te ma koo kuti-ga akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'ún-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chi máa Tatá Dios, stúun-ya núu-í. Te tá'ú-i tiñu ñí kani ñí kuiá.

Taká tiñu ja kánúú cháa yachi

⁶ Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máa Tatá Dios, Jito'o cha ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, ni tájí-yá ndajá'a-yá náva'a stá'an-ya núu mozo-ya táká tiñu ja kánúú cháa yachi. ⁷ Te jandaa ja ncháa yachi-ri. Achí-ya. Xáan ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-ri te ni jini-ri taká tiñu yá'a. Te nuu ní ndi'i ni jini so'o-ri, jíin ja ní nde'é-rí, te ni jukuiñi jítí-rí nuu já'a ndajá'a I'a ni stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú'ún-rí-ya núu. ⁹ Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma sá'a-ró súan, chi ruu, suni mozo-ni kúu-ri jíin-ró, jíin ñani-ro ja kájinu tu'un Dios, jíin ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'ún-ró máa Dios, achí-ya. ¹⁰ Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Ma kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chi a ni kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tiñu ñáá, ná kúkuu-i jíin tíñu ñáá-ún. Ñayivi káchá'an, ná kendo chá'an-i. Ñayivi sá'a tiñu va'a, ná kúkuu-i jíin tíñu va'a-ún. Te ñayivi ndoo, ná kúkuu-ga-i jíin tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chi ncháa yachi-ri, te kii ya'u jíin-rí, náva'a kuá'a-ri ya'u ñn ñn-i ndasa tiñu ni kasá'a-i. ¹³ Máa-rí kúu natu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'a jíin núu ndí'i, ja xnáñúú jíin ja sándí'i-na. Achí-ya. ¹⁴ Xáan ndatu ñayivi skíkuu tiñu ni tá'ú-yá, náva'a ni'in tá'u-í jaa-i nuu yúnu chakú, te kivi koyo-i ichi yúxé'é ini ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jíin ja kasá'a tiñu ñavá'a, jíin ja tiní ini, jíin ja kája'ni ndíyi, jíin ja kachiñú'ún ndosó, jíin táká ja kúsi ini xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máa-rí kúu Jesús ja ní tájí-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro jíná'an-ró, náva'a kani ndaa-ya tú'un taká tiñu yá'a nuu tíku'ni kákandíja. Máa-rí kúu natu'un yo'o ja kúu tata David. Te suni kúu-ri natu'un tiñuú xini ja ndi ndaxin tíkuáan-na. ¹⁷ Te máa Espiritu jíin ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, achí. Te ñayivi jini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kii-i. Te ñayivi kuni, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xaan-rí nuu táká ñayivi jini so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ñn ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-yá tundó'o yoso núu tutu yá'a siki-í. ¹⁹ Te nú ndé ñn ñayivi kuánchaa-i yaku tu'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuanchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jíin ini ñuu ii, siki tú'un ja yoso núu tutu yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jandaa ja ncháa yachi-ri, achí-ya. Súan ná koo Amén. Ña'an-ní Táta Jesús. ²¹ Tu'un luu ío ini máa Jito'o-yo Jesucristo ná koo jíin táká-ro jíná'an-ró. Amén.